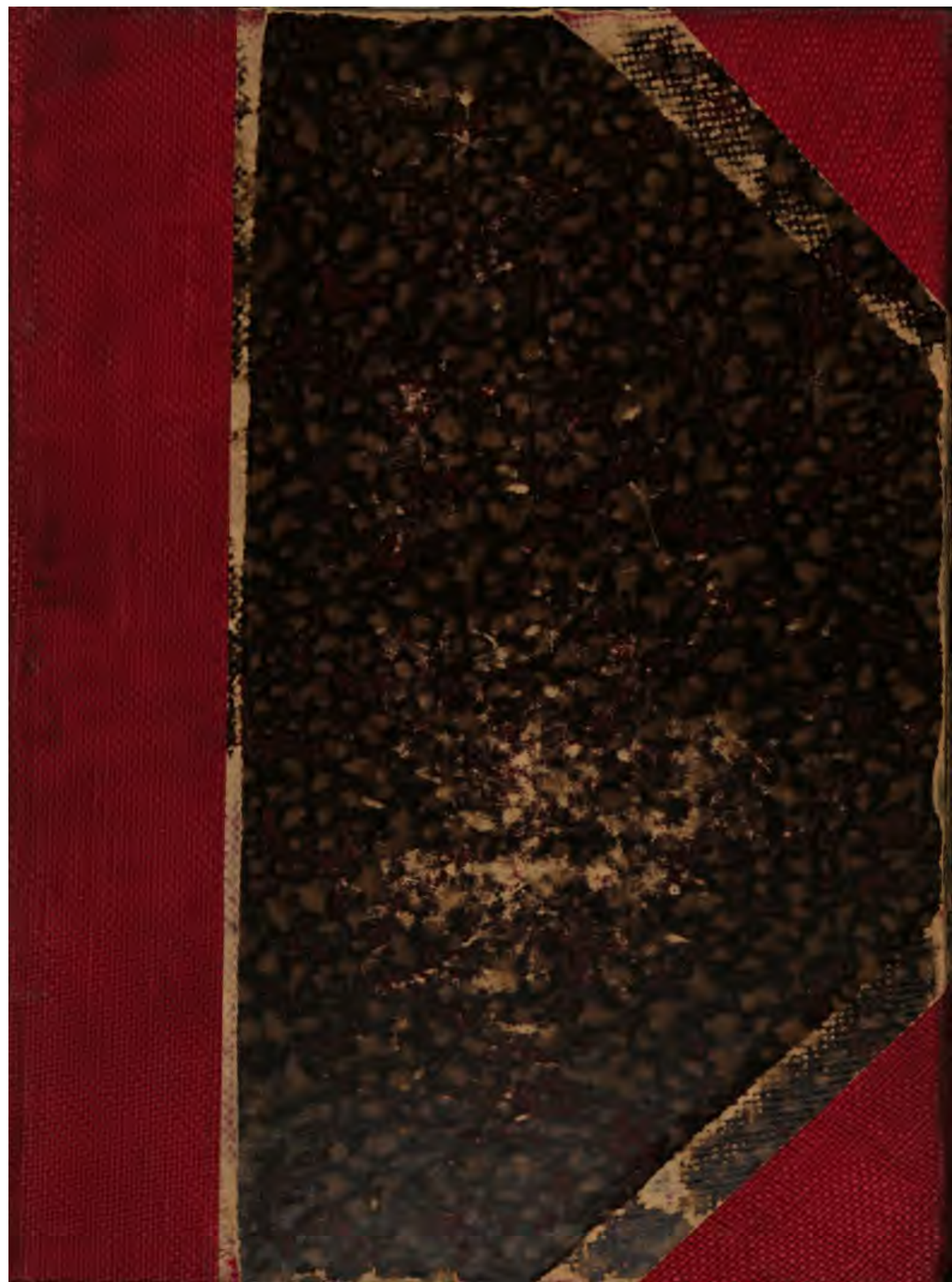

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE
RI
TS

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ
ΕΝ ΤΗ
ΑΝΑΤΟΛΗ

ΟΙΣ ΠΡΟΣΕΤΕΘΗ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΤΙΣ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ
ΑΘΗΝΩΝ

ΥΠΟ
ΕΠΑΜ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ,

Ἱππότου τοῦ Β. Τάγματος τοῦ Σωτῆρος, Ἑταίρου διαφόρων Σοφῶν Ἑταιριῶν.

Δαπάνη
ΚΩΝΣΤ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.
(Ὁδὸς Περικλέους, ἀριθ. 23).

1869.

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ

ΕΝ ΤΗ

ΑΝΑΤΟΛΗ

ΕΙΣ Α ΠΡΟΣΕΤΕΘΗ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΤΙΣ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ

ΥΠΟ

ΕΠΑΜ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ,

[illegible]

Σπουδῇ

ΚΩΝΣΤ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

[illegible]

1869.

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ
ΕΝ ΤΗ
ΑΝΑΤΟΛΗ

Οἷς προσετέθη καὶ ἀνέκδοτός τις χρονολογία
τῶν Ἀθηνῶν

ΥΠΟ
ΕΠΑΜ. Ι. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ,

Ἱππότου τοῦ Β. Τάγματος τοῦ Σωτῆρος, Ἑταίρου διαφόρων
Σοφῶν Ἑταιριῶν.

Δαπάνη
ΚΩΝΣΤ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.
(Ὁδὸς Περικλέους, ἀριθ. 23).

1869.

ΟΙ ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ
ΕΝ ΤΗ
ΑΝΑΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ρογῆρος ὁ Ἀνθηρός.

Η ΚΑΤΑ τὸν μεσαίωνα ἱστορία πάντων ἐν γένει τῶν λαῶν εἶναι σειρὰ ἀδιάκοπος πολέμων καὶ αἱματηρῶν ἀγώνων. Τὸ κατακτητικὸν πνεῦμα καὶ ἡ φιλοδοξία ἡ ἐμφοροῦσα τούς τε μεγάλους βασιλεῖς καὶ τοὺς ἡγεμονίσκους τῶν πολυαρίθμων μικρῶν ἐπικρατειῶν, εἰς τὰς ὁποίας διήρητο τότε ἡ Εὐρώπη, συνετέλουν ὅπως κρατῶσιν εἰς διηνεκῆ σάλον τοὺς λαοὺς, δίκην κτηνῶν ἐφεπομένους εἰς τὰ κελεύσματα τῶν ἀμειλίκτων δεσποτῶν αὐτῶν, καὶ διὰ κρουνῶν αἵματος ἐκπληροῦντας τὰς διαθέσεις, ἔστιν δ' ὅτε καὶ τὰς φαντασιοπληξίας ἐκείνων. Πᾶς ἡγεμὼν ἐλογίζετο κύριος ἀπόλυτος τῆς τε ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν ὑπηκόων του, οὐδ' ἐνδιεφέρετο ἄν, ὅπως κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὰ πάθη του, ἔμελλον νὰ πέσωσι χιλιάδες θυμάτων.

Εἰς τὰς τολμηρὰς ἀποπείρας πολλῶν τυραννίσκων, ἓν μόνον μέλημα ἐχόντων πῶς νὰ παγιώσωσι καὶ ἐπεκτείνωσι τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, διετέλει ἰδίως ἡ Ἰταλία ἐκτεθειμένη περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος. Ἡ μεταξὺ Γουέλφων καὶ Γιβελίνων σὺν ἅμα ἐχθρότης, τὴν ὁποίαν παρήγαγεν ὁ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν παπικὴν πλεονεξίαν καὶ ἀκολασίαν

ἀγὼν, ὑπῆρχε κεκορυφωμένη· Γουέλφοι δὲ καὶ Γιβελῖνοι δὲν ὠνομάζοντο πλέον, ὡς κατὰ προγενεστέρας ἐποχὰς, δύο μερίδες ἴδια ἔχουσαι αἰσθήματα, ἰδίας ἰδέας καὶ ῥοπὰς, καὶ ὧν ἡ μὲν ἐμάχετο ὑπὲρ τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τοῦ παπικοῦ ζυγοῦ, ἡ δὲ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ πρὸς ταπείνωσιν τῆς παπικῆς ὀφρύος, ἀλλ' ἦσαν δύο στρατόπεδα ἐχθρῶν ἀμειλίκτων, ἐμμενόντων εἰς πάθη καὶ μίση ἀρχαῖα, τῶν ὁποίων τὰ αἴτια πρὸ πολλοῦ εἶχον ἐκλίπει. Ἀφ' ἑτέρου οἱ πάπαι, παρορῶντες τὸν προορισμὸν αὐτῶν καὶ ἐπιλανθανόμενοι ὅτι ὤφελον νὰ ὦσι κοινοὶ πατέρες τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Χριστιανῶν, συνετάσσοντο σκανδαλωδῶς τοῖς Γιβελίνοις, καθ' ὧν ἀσπόνδως ἀντεστρατεύοντο οἱ αὐτοκράτορες· τῶν τοιούτων δὲ ὀλεθρίων διαιρέσεων, τοῦ φιλοδόξου δῆλον ὅτι τῆς ἐποχῆς πνεύματος καὶ τῶν τοῦ πάπα Βονιφατίου Η'. ῥαδιουργιῶν, ἀποτέλεσμα ἐγένετο πρὸ πολλοῖς ἄλλοις καὶ ὁ μεταξὺ Καρόλου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας καὶ Φριδερίκου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας πόλεμος, ὁ τοσαύτας καταστροφὰς καὶ τοσαύτας αἱματοχυσίας τῇ ἀνθρωπότητι ἐπενεγκών.

Τὰ κατὰ τὸν πολυχρόνιον καὶ αἱματηρὸν ἐκεῖνον πόλεμον εἶναι ὁμολογουμένως ἀλλότρια τοῦ ἡμετέρου θέματος· ἠναγκάσθημεν δ' ἁπλῶς νὰ ποιήσωμεν μνείαν αὐτοῦ, διότι ἔκτοτε ἰδίως ἤρξατο τοῦ πολεμικοῦ αὐτοῦ σταδίου ὁ μετὰ ταῦτα περιβόητος γενόμενος ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐλθόντων Καταλάνων Ῥογῆρος ὁ Ἀνθηρός. Ὅθεν, παρατρέχοντες καὶ μάχας φονικὰς καὶ πολιορκίας πόλεων καὶ καταστροφὰς στόλων, θέλομεν ἀρκεσθῆ εἰς μόνα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον.

Ἐπὶ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φριδερίκου τοῦ Β'. ἔζη ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ, τῷ ἀξιώματι ἀρχιερακοτρόφου τετιμημένος—ἦτο δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο μέγα καὶ περιζήτητον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ—καὶ ἐπὶ καλλονῇ σώματος φημιζόμενος ἀνήρ τις, Ῥιχάρδος τοὔνομα,

Blum δὲ τοὐπίκλην. Blume Γερμανιστὶ σημαίνει *ἄνθος*· ὁ δὲ Ριχάρδος, εἴτε ὡς ἐκ τοῦ ἀνθηροῦ κάλλους αὐτοῦ, εἴτε ἑπόμενος τῇ συνηθείᾳ τῶν τότε χρόνων, καθ' ἣν οἱ πολλοὶ ἐξελατίνιζον ἢ ἐξιτάλιζον ἢ καὶ ἐξελλήνιζον τὸ ὄνομα αὐτῶν, μετέφρασε τοῦ Blum εἰς Flor, καὶ ἐπεκλήθη τοιουτοτρόπως ἐπὶ τὸ ἐκφραστικώτερον Ριχάρδος ὁ Ἀνθηρὸς (Richard de Flor) Εὐνοούμενος λίαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, συνεζεύχθη παρ' αὐτοῦ γυναικὶ ἐξ οἴκου ἐπιφανοῦς τοῦ Βρενδισίου, παρ' ἧς μεγίστην λαβὼν προῖκα, ἐγένετο, καὶ ἐκ τῶν πλουσίων δώρων, ἃ ὁ αὐτοκράτωρ τῷ ἐδωρήσατο, εἷς τῶν μᾶλλον πολυταλάντων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἐκ δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης δύο ἐκτήσατο υἱοὺς Ἰάκωβον τὸν Ἀνθηρὸν καὶ Ρογῆρον τὸν Ἀνθηρόν.

Καθ' ὃν χρόνον, τῷ 1267, ἤρξατο ὁ τοῦ Κονραδίνου, υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Κονράδου Δ'. καὶ ἐγγονοῦ Φριδερίκου τοῦ Β'. πόλεμος πρὸς Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυενὸν περὶ τοῦ στέμματος τῆς Νεαπόλεως, ὁ μὲν πρωτότοκος τῶν υἱῶν τοῦ Ριχάρδου ἦτο μόλις τετραέτης, ὁ δὲ δευτερότοκος ἦγε τὸ πρῶτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος. Ὁ δὲ Ριχάρδος, καίτοι ἔχων ἀδύνατον οἰκογένειαν, ἀνὴρ ὅμως τολμηρὸς καὶ ἐπιχειρηματίας ὤν, σὺν ἅμα δὲ ἀποτίων φόρον εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Φριδερῖκον, ἠθέλησε νὰ συνδράμῃ τῷ ἐγγονῷ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀντιζήλου του Καρόλου· ὅθεν ταχθεὶς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Κονραδίνου, παρευρέθη εἰς πάσας τὰς μεταξὺ τῶν δύο μνηστήρων τοῦ τῆς Νεαπόλεως στέμματος μάχας, μέχρις οὗ ἔπεσε γενναίως πολεμῶν κατὰ τὴν αἱματηρὰν μάχην τοῦ Ταλιακόζζου, τῷ 1268, καθ' ἣν ὁ Κονραδῖνος ἡττήθη κατὰ κράτος, καὶ συλληφθεὶς ἐκαρατομήθη, τὸ ἑκκαιδέκατον μόλις τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἄγων.

Τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως ὁ Κάρολος κύριος ἀπολειφθεὶς καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀγενοῦς ἐκδικήσεως ἐμφορούμενος, ἀπεφά-

ρισεν οὐχὶ μόνον τοὺς πιστοτέρους ὑπηρέτας τοῦ ἀποκεφαλισθέντος Κονραδίνου, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς οἰκογενείας των ποικιλοτρόπως νὰ καταδιώξῃ· ἐπειδὴ δὲ εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων θιασωτῶν τοῦ Κονραδίνου ἐγένετο καὶ ὁ Ριχάρδος, ἐδήμευσε πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, καταλιπὼν τὴν χήραν καὶ τὰ δύο τέκνα του Ἰάκωβον καὶ Ρογῆρον εἰς τὴν μεγαλειτέραν ἔνδειαν. Ἀποβιώσαντος δὲ μετ' οὐ πολὺ τοῦ Ἰακώβου, ἔμειναν ὁ Ρογῆρος μετὰ τῆς μητρός του ἐν Βρενδισίῳ, στερούμενοι καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀπολύτως ἀναγκαίων.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ Βρενδίσιον ἦτο λιμὴν κεντρικὸς, ἐν αὐτῷ δὲ διεχείμαζον τὰ πλοῖα διαφόρων μερῶν τῆς Ἰταλίας ἵνα τὸ ἔαρ, παραλαβόντα ἐμπορεύματα καὶ προσκυνητὰς ἐκ Ρώμης καὶ ἑτέρων μερῶν, τοὺς μεταφέρωσιν εἰς Πτολεμαΐδα. Μεταξὺ δ' ἄλλων πλοίων εἶχε προσορμισθῆ αὐτόσε ἐν ἔτει **1275** καί τις ναῦς τοῦ τάγματος τῶν *Ναϊτῶν* (1), κυβερνωμένη ὑπ' ἀνδρὸς γενναιόφρονος ἐκ Μασσαλίας, καλουμένου Βασάλ· ἐπειδὴ δὲ ἡ ναῦς εἶχεν ἀνάγκην ἐπισκευῆς ὁ Βασὰλ ἐνεώλκησεν αὐτὴν εἰς τὴν ξηρὰν ἵνα τὴν ἐπισκευάσῃ. Ὁ Ρογῆρος, ὀκταέτης τότε τὴν ἡλικίαν, κατοικῶν πλησίον τοῦ μέρους ἔνθα ἡ ναῦς ἐπεσκευάζετο, ἀνεμίγνυτο, καθ' ἑκάστην μετὰ τῶν ἐργατῶν τρέχων ἔνθεν κἀκεῖθεν· τοσαύτην δὲ δραστηριότητα καὶ νοημοσύνην ἐδείκνυεν, ὥστε ὁ Βασὰλ, προβλέπων ὅτι ὁ παῖς ἐκεῖνος

---

(1) **Frères Templiers**, τάγμα στρατιωτικὸν καὶ θρησκευτικὸν, προσλαβὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος· κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βερνάρδου συνταχθέντα κανονισμὸν, οἱ Ναΐται ὑπεχρεοῦντο νὰ μὴ ἀποφεύγωσι τὴν μάχην καὶ κατὰ τριπλασίων ἔτι ἐχθρῶν, νὰ μὴ ἔχωσι ποτὲ διαρκῆ τόπον διαμονῆς, καὶ νὰ μὴ δίδωσι ποτὲ λύτρα. Τὸ τάγμα τοῦτο βαθμηδὸν κατέστη πλουσιώτατον καὶ ἰσχυρότατον, διότι ἠρίθμει ἐννεακισχιλίας οἰκοδομὰς ἃς ἐκέκτητο εἰς διάφορα μέρη, πρὸς δὲ κατεῖχε τὸ βασίλειον τῆς Κύπρου καὶ μέγα μέρος τῆς Συρίας. Ὁ τῆς Αραγῶνος βασιλεὺς Ἀλφόνσος θανὼν τῷ ἐκληροδότησε τὸ βασίλειόν του ὁλόκληρον· ἀλλ' ὁ λαὸς ἐπαναστατήσας ἠκύρωσε τὴν διαθήκην του.

εἶχε μίαν ἡμέραν προορισμὸν μέγαν, τὸν ἠγάπησε σφόδρα καὶ τῷ προέτεινε νὰ τὸν συμπεριλάβῃ εἰς τὸ πλοῖόν του. Ἐπινευσάσης δὲ εἰς τοῦτο καὶ τῆς μητρός του, ὁ Ρογῆρος, ἀποχαιρετήσας μετ' οὐ πολὺ αὐτὴν, ἀπῆλθε τοῦ Βρενδισίου ἐπὶ τῆς νηὸς τοῦ Βασὰλ πρὸς εὕρεσιν τύχης.

« Ὁ παῖς Ρογῆρος, λέγει ὁ ἐκ Καταλωνίας χρονογράφος Ραϋμόνδος Μουντάνερ, φίλος ἰδιαίτερος καὶ συστρατιώτης ἐκείνου, κατέστη ναυτίλος ἐμπειρότατος. Ἀξιοθαύμαστος ἦτο ἡ ἐπιτηδειότης μεθ' ἧς ἀνέβαινεν εἰς τοὺς ἱστοὺς, καὶ μεθ' ἧς ἐξετέλει τοὺς διαφόρους χειρισμούς. Τοσούτῳ δὲ ἐπέδωκεν εἰς τὴν ναυτικὴν, ὥστε, δεκαπενταέτης τὴν ἡλικίαν ὢν, ἐθεωρεῖτο, καθ' ὅσα ἀφώρα τὸ πρακτικὸν μέρος, εἷς τῶν ἀρίστων ναυτῶν τοῦ κόσμου, εἰκοσαέτης δὲ γενόμενος, κατέστη περίφημος ναυτικὸς κατά τε τὴν θεωρίαν καὶ κατὰ τὴν πρᾶξιν. Τούτου ἕνεκα ὁ ἀδελφὸς Βασὰλ τῷ ἐνεπιστεύθη καθ' ὁλοκληρίαν τὴν κυβέρνησιν τῆς νηὸς, ὁ δὲ μέγας μαγίστωρ τῶν Ναΐτῶν, ἰδὼν αὐτὸν τοσούτῳ ζωηρὸν καὶ γενναῖον, τὸν περιέβαλε μὲ τὸν μανδύαν τοῦ τάγματος καὶ τὸν ὠνόμασεν ἀδελφὸν ὑπηρέτην. »

Ὀλίγον χρόνον μετέπειτα τὸ τάγμα τῶν Ναΐτῶν ἀγοράσαν παρὰ τῶν Γενουηνσίων μεγίστην ναῦν, ἧ ὁμοία δὲν εἶχεν ἔτι ναυπηγηθῆ, ἀνέθηκε τὴν κυβέρνησιν αὐτῆς εἰς τὸν ἀδελφὸν Ρογῆρον, ὅστις ἐδικαίωσε πληρέστατα τὰς προσδοκίας τοῦ τάγματος, διότι οὐδείς ποτε, κατὰ τὸν αὐτὸν χρονογράφον, ἐγένετο ἐκείνου γενναιότερος. Πᾶν ὅ,τι ἐκέρδιζεν, ἐδωρεῖτο μετὰ προθυμίας εἰς τοὺς ἐπισήμους τῶν Ναΐτῶν καὶ εἰς τοὺς πολυαρίθμους φίλους, τοὺς ὁποίους ἐκέκτητο· ἕνεκα δὲ τῆς τοιαύτης διαγωγῆς καὶ τῆς ἀνδρίας του τοσοῦτον ἐφείλκυσε τὴν εὔνοιαν καὶ ἀγάπην τοῦ τάγματος, ὥστε μετ' ἰδιαζούσης προθυμίας ἐπεζήτουν ὅλοι τὴν φιλίαν του, καὶ ἐκ πασῶν τῶν νηῶν ἐξετιμᾶτο περισσότερον ἡ τοῦ Ρογήρου.

Η τῶν Ναΐτῶν δύναμις ἐξετείνετο εἰς πολλὰ τῆς Ἀνατολῆς μέρη καὶ ἰδίως εἰς Συρίαν, ἔνθα μὴ ἀνεχόμενος τὸ κράτος αὐτῶν ὁ τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνος Μελὲκ Ἀαχρὰφ ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ. Ὅθεν ἐλθὼν μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ ἐπολιόρκησε στενῶς τὴν Πτολεμαΐδα, σπείρων εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην. Οἱ Ναΐται, πέμψαντες ὅσας ἐδυνήθησαν περισσοτέρας πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως δυνάμεις, ἀντέστησαν γενναίως· πλὴν ἀλλ᾽ ἀνίσχυροι ὄντες ν᾽ ἀντεπεξέλθωσιν ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἀπειροπληθῶν ὀρδῶν τῶν Αἰγυπτίων, ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ παραιτήσωσι τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην τῆς Πτολεμαΐδος παρέστη μετὰ τῆς νηὸς αὐτοῦ καὶ ὁ Ρογῆρος, εἰς πάντα κίνδυνον ἐκτιθέμενος καὶ ἀνδρείως ἀγωνιζόμενος· ἰδὼν ὅμως ὅτι ὁ ἀγὼν ἦτο ἄνισος, καὶ ὅτι οἱ ὀλίγοι Ναΐται ὤφελον νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πολεμίων, παρέλαβεν ἐπὶ τοῦ πλοίου αὐτοῦ πολυπληθεῖς Χριστιανοὺς φεύγοντας τὸν Αἰγυπτιακὸν σίδηρον καὶ τοὺς διεπεραίωσεν εἰς τὸ Πελερίνιον ὄρος· ἐκ δὲ τοῦ πλοὸς τούτου ἐκέρδισεν ἀναρίθμητα πλούτη.

Η ἀνδρία ἣν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Πτολεμαΐδος ἔδειξεν ὁ Ρογῆρος καὶ οἱ θησαυροὶ ἰδίως, οὓς ἐκτήσατο, τῷ ἐγέννησαν πλείστους ἐχθροὺς μεταξὺ αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἱπποτῶν, οἵτινες ὡρκίσθησαν νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ πρὸς ἀλλήλους· ἀπηνέστερος δὲ τῶν ἐχθρῶν του ὑπῆρξεν ὁ τοῦ τάγματος μέγας μαγίστωρ, ὅστις, ἐγκαλέσας τὸν Ρογῆρον ἐπὶ νοσφισμῷ χρημάτων ἀνηκόντων εἰς τὸ τάγμα, ἐδήμευσεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν του, ἤθελε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον συλλάβει, εἰ μὴ καταλιμπάνων ἐν τῷ λιμένι τῆς Μασσαλίας τὴν νῆα του, προὐλάμβανεν ἐκεῖνος νὰ σωθῇ εἰς Γένουαν παρά τινι τῶν φίλων του, Τικίνῳ Δόρια καλουμένῳ. Δανεισθεὶς δὲ παρ᾽ αὐτοῦ ἱκανὰ χρήματα, ἠγόρασε μεγάλην γαλέραν, τὴν ὁποίαν ὀνομάσας Ὀ-

Λιβέτταν, ἐξώπλισε καλῶς καὶ προσεφέρθη εἶτα νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς μισθοφόρος τῷ Ροβέρτῳ, δουκὶ Καλαυρίας, ἑτοιμαζομένῳ εἰς πόλεμον πρὸς Φριδερῖκον, βασιλέα τῆς Σικελίας· μὴ εὑρὼν ὅμως παρ' αὐτῷ καλὴν ὑποδοχὴν, μετέβη εἰς Μεσσήνην καὶ προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας, καθ' οὗ προὐτίθετο κατὰ πρῶτον ν' ἀγωνισθῇ. Ὁ Φριδερῖκος, κάλλιον τοῦ Ροβέρτου ἐκτιμῶν τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τοῦ Ρογήρου, ἐνεκολπώθη αὐτὸν, τῷ ἀπένειμε πλείστας τιμὰς καὶ δῶρα καὶ τὸν διώρισε διευθυντὴν ἑνὸς μεγάλου πλοίου.

Σφόδρα ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ταύτης κολακευθεὶς ὁ Ρογῆρος καὶ μένεα πνέων κατὰ τοῦ Ροβέρτου, ὅστις μετὰ τοσαύτης ἰταμότητος τὸν ἀπέπεμψεν, ἀπέπλευσε μετὰ μικρὸν εἰς Πουΐλλην· συναντήσας δὲ κατὰ τὸν πλοῦν ναῦν πλήρη ζωοτροφιῶν, ἃς ὁ Κάρολὸς Β'. ἔπεμπεν εἰς Κατάνην πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ροβέρτον, δοῦκα Καλαβρίας, ἐκυρίευσε καὶ ἀπέστειλεν αὐτὴν εἰς Συρακούσας. Ἐξακολουθῶν τὸ καταδρομικὸν αὐτοῦ στάδιον, ἐκυρίευσε πολλὰ ἄλλα ἐχθρικὰ πλοῖα· λείαν δ' ἐν τούτοις ἄφθονον εὑρὼν, ἐξώπλισε ἱκανοὺς ἄνδρας καὶ ἀξιόμαχον στολίσκον, δι' οὗ ὁ βασιλεὺς Φριδερῖκος ἐδύνατό πως νὰ ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὸν ἰσχυρὸν αὐτοῦ ἀντίπαλον. Τὰς ὑπηρεσίας δὲ τοῦ Ρογήρου ἐκτιμῶν ὁ Φριδερῖκος, τὸν διώρισεν ἀντιναύαρχον τοῦ στόλου του καὶ μέλος τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ συμβουλίου, τῷ ἐδωρήσατο τὸν Πύργον τοῦ Τρὶπ καὶ τῆς Ἀλικάτας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν, πρὸς δὲ τῷ παρεχώρησε τὰς προσόδους τῆς Μελίττης.

Τότε ὁ Ρογῆρος ἐξοπλίσας πέντε γαλέρας καί τινα μικρότερα πλοῖα, ἐπέδραμε καθ' ἅπασαν τὴν παραλίαν τῆς Ἰταλίας καὶ μέχρις Ἱσπανίας καὶ Βαρβαρίας, λαφυραγωγῶν ἀδιακρίτως φίλους καὶ ἐχθροὺς καὶ μάστιξ τῶν ποντοπορούντων γενόμενος. «Συνέπεσε δὲ, λέγει ὁ Γρηγορᾶς, τηνικαῦτα Λα-

πῖνόν τινα, Ροντζέριον ὄνομα, στρατόπεδον ἀθροίσαντα ἔκ τε Ἰβηρίας τῆς κάτω καὶ Γαλατίας τῆς ἐπέκεινα καὶ δυτικωτέρας τῶν Ἄλπεων, βάναυσόν τε καὶ μάχαις ἀεὶ διαποντίοις καὶ ἠπειρωτικαῖς χαῖρον, τριήρεις οὐ μείους τεττάρων ἀπὸ τούτων πληρῶσαι, δι' ὧν δὴ καὶ τὸν πειρατικὸν ἀδεῶς μετήει βίον, δεινότατος ἐν τούτῳ τῶν πώποτε γενόμενος· οὐ μόνον γὰρ ταῖς ἀπ' ἄρκτου καὶ νότου κατιούσαις φορτίσιν ναυσὶν ἐπετίθετο, ἀλλὰ παραπλέων καὶ περιπλέων κακῶς, καὶ αὐτὰς ἤδη μεγάλας τῶν νήσων ἐτίθει καὶ φοβερὸς ἐδόκει τῇ κάτω θαλάσσῃ. Ἐπεὶ τοίνυν ἀπεκέκλειστο πανταχόθεν ἡ Σικελία τῷ τε ναυτικῷ καὶ τῷ πεζῷ τοῦ Καρούλου στρατῷ, καὶ εἰς τοῦθ' ἧκεν ἀνάγκης Θευδέριχος, ὡς ὑπερορίων δεῖσθαι συμμαχιῶν, μετακαλεῖσθαι τὸν εἰρημένον Ροντζέριον, παραγγείλας αὐτῷ καὶ ἑτέρους ὁθενδήποτε μετακομίζεσθαι κρατίστους ὡς εἰς χιλίους ἱππέας ἵν' ἐξ ἀντιπάλου γενναίως τε καὶ εὐρώστως διαμάχοιντο πρὸς τὸν ἀντικαθήμενον τοῦ Καρούλου στρατόν. Ἐπεὶ δὲ ἧκεν ἐκεῖνος, ἄγων χιλίους μὲν ὅσον τὸ ἀπὸ τοῦ ναυτικοῦ, πεζοὺς χιλίους δ' ὅσους ἐς ἱππέας κατέταξεν, εὐθὺς ὁπόσας Σικελικὰς πόλεις ὁ Κάρολος εἷλέ τε καὶ δεδούλωτο, πᾶσαι, καθάπερ ὀστράκου μεταπεσόντος, ἐς Θευδέριχον ἐπανῆκον».

Δυσχεραίνων ὁ δοὺξ Ροβέρτος διὰ τὴν τροπὴν ἣν ἔλαβον τὰ πράγματα ἕνεκα τῆς τόλμης ἑνὸς μόνου ἀνδρός, συνέλεξεν ὅσας ἐδυνήθη πλειοτέρας δυνάμεις, καὶ ἐλθὼν ἐπολιόρκησε τὴν Μεσσήνην· ἀλλ' ὁ Ρογῆρος, πανταχοῦ παρών, ἔσπευσε μετὰ δέκα πλοίων πρὸς βοήθειαν τῆς πόλεως, ἥτις πάσχουσα ἐκ πείνης ἡτοιμάζετο νὰ παραδοθῇ. Λύσας δὲ τὴν πολιορκίαν, ἠνάγκασε τὸν Ροβέρτον νὰ ἐπανέλθῃ κατησχυμένος εἰς Κατάνην.

Ὁ πάπας Βονιφάτιος Η'. ἐχθρὸς τοῦ Φριδερίκου ἀμείλικτος, πληροφορηθεὶς τὰς ἀποτυχίας τοῦ Ροβέρτου, ἔγραψε πρὸς Κά-

ρολον τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τοῦ ἀπειλουμένου δουκὸς τῆς Καλαβρίας, καὶ, ἵνα μᾶλλον πείσῃ αὐτὸν, τὸν ὠνόμασε βασιλέα τῆς Ἰταλίας. Ὁ Κάρολος, ὑπείκων εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ρωμαίου πρωθιεράρχου, συνήγαγε τετρακισχιλίους ἄνδρας, καὶ ἐλθὼν πολιόρκησε τὴν Σικελίαν· ἀλλ' ἀποτυχὼν νὰ τὴν ἐκπορθήσῃ, ἠναγκάσθη νὰ προτείνῃ εἰρήνην, ἥτις ὑπεγράφη ἐν Καλταβελότῃ τῷ 1303. Τοιουτοτρόπως ἔπαυσεν ὁ αἱματηρὸς ἐκεῖνος πόλεμος, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμάστιζε τὴν Σικελίαν.

Ὁ Ρογῆρος διαρκοῦντος τοῦ πολέμου ἐκείνου, προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας πρὸς τὸν Φριδερῖκον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Καταλάνων· ἡ δὲ Καταλωνία εἶναι ἐπαρχία μεγάλη τῆς Ἰσπανίας, ἧς πρῶτοι κάτοικοι ἐγένοντο οἱ Κερετανοί, Ἰνδιγέται, Αὐσετανοὶ κτλ. Τὸν πέμπτον μ. Χ. αἰῶνα ἡ τῆς Καταλωνίας πρωτεύουσα Βαρκελώνη ὑπῆρξε καθέδρα τῶν Βισιγότθων· καταχτηθεῖσα δ' ὀψιαίτερον ὑπὸ τῶν Μαύρων, ἀνεκτήθη εἶτα καὶ συμπεριελήφθη εἰς τὸ εὐρὺ κράτος τοῦ Καρόλου Μάγνου. Οἱ Καταλάνοι, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἄνευ οἰκιῶν καὶ κτήσεων ὄντες, ἄσκευοι καὶ γυμνῆτες, προσεφέροντο μισθοφόροι ἕνεκα κέρδους λῃστρικοῦ, πλανῆτα καὶ διαπόντιον διάγοντες βίον. Εἰς διηνεκῆ δὲ πόλεμον πρὸς τοὺς Μαύρους ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν διατελοῦντες, εἶχον συνειθίσει εἰς τὸ αἷμα καὶ τὴν διαρπαγήν· μὴ εὑρίσκοντες δὲ παρ' αὐτοῖς λείαν πλέον, ἐζήτουν τύχην ἀλλαχόσε, μισθωτοὶ γενόμενοι εἰς ξένους. Δὲν ἐγνώριζον ἄλλην πατρίδα εἰμὴ τὸ στρατόπεδον, ἄλλην περιουσίαν εἰμὴ τὰ ὅπλα των, ἄλλην ἀρετὴν εἰμὴ τὴν ἀνδρίαν των. Ὑψηλὰ χαλκόφρακτα ὑποδήματα, σιδηροῦς δικτυωτὸς κεκρύφαλος (resille) ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μικρὰ ἀσπὶς καί τινα βέλη μεθ' ἑνὸς σάκκου, ὅπως ἐν αὐτῷ θέτωσιν ἄρτον, ἀπήρτιζον ἅπασαν αὐτῶν τὴν συσκευήν· ἀλλὰ δι' ἑνὸς κτυπήματος εἷς Καταλάνος ἠδύνατο

χαμαὶ νὰ ῥίψῃ ἵππον τε καὶ ἀναβάτην. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες διητῶντο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἶχον δὲ ἴδια ἔθιμα καὶ θεσμοὺς (fueros) καθ' οὓς διῳκοῦντο, ἡ δὲ γλῶσσά των ὡμοίαζε πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐπαρχιακὴν τῶν Γάλλων, νόθος θυγάτηρ τῆς Λατινικῆς οὖσα.

Τοῖς Καταλάνοις ὅμοιοι ἦσαν καὶ οἱ Ἀλμογάβαροι ἢ Ἀμογάβαροι, Ἱσπανοὶ μισθοφόροι, διάσημοι διὰ τὴν ἀγριότητα καὶ θηριωδίαν αὐτῶν. Τὸ ὄνομα Ἀλμαγάβαρος εἶναι σύνθετον ἐκ τῶν δύο ἀραβικῶν λέξεων αλ—μαγρὲπ, ὅπερ σημαίνει ,τὸν ἐξ ἑσπερίας, ἤ, κατ' ἄλλους, ἐκ τῆς λέξεως ἀλμιγαβὰρ, δι' ἧς οἱ ἄραβες ὠνόμαζον τοὺς ἐν ταῖς μάχαις καὶ τοῖς κινδύνοις ἀκατασχέτους. Ὁ Γρηγορᾶς λέγει ὅτι Ἀμογαβάρους ἡ Λατίνων φωνὴ τοὺς ἐν πολέμῳ πεζοὺς καλεῖ, ἀρχαῖον δέ τι χρονικὸν περὶ αὐτῶν λέγει ὅτι « Almagavarum professio est semper in armis vivere, extra habitationem communem, in montibus et silvis, continue pugnando cum Mauris. Οἱ Ἀλμογάβαροι ἦσαν λείψανα τῶν βαρβαρικῶν ἐθνῶν, ἅτινα κατέστρεψαν ἐν Ἱσπανίᾳ τὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐγκατέμειναν ἐν αὐτῇ μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Σαρακηνῶν. Ἐκδιωχθέντες δὲ ὑπὸ τῶν νέων αὐτῶν κατακτητῶν, κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ δάση, ἔνθα ἔζων βίον ἄγριον καὶ πλάνητα, δορὰς ζώων ἐνδυόμενοι καὶ μὲ τὰ κρέα αὐτῶν τρεφόμενοι· βαθμηδὸν δὲ πληθυνθέντες, ἐτόλμησαν νὰ ἐξέλθωσι τῶν κευθμώνων αὐτῶν καὶ νὰ προσβάλωσι τοὺς Μαύρους, ὧν ἐντὸς ὀλίγου ἐγένοντο οἱ θανασιμώτεροι ἐχθροί. Σιδηροῦν, ὡς καὶ τῶν Καταλάνων, δικτυωτὸν, δι' οὗ ἐκάλυπτον τὴν κεφαλήν των, μικρὰ ἀσπὶς, ἓν ξῖφος, καὶ τρία ἢ τέσσαρα ἀκόντια, ἦσαν ὁ μόνος ὁπλισμός των, ὡς καὶ ὁ τῶν Καταλάνων· τοσούτῳ δὲ ἐξησκημένοι ἦσαν περὶ τὸ ῥίμμα τῶν ἀκοντίων καὶ τῶν τόξων, ὥστε, ὡς καὶ ἐκεῖνοι, δι' ἑνὸς βέλους ἠδύναντο διαμπὰξ νὰ τρυ-

πήσωσιν ἵππον τε καὶ ἀναβάτην συγχρόνως. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας πολλάκις καὶ ἐπωφελῶς μετεχειρίζοντο τοὺς Ἀλμογαβάρους, οἵτινες ἐπετίθεντο ὁρμητικώτατα κατὰ τῶν πολεμίων. ἢ τὴν νίκην ἢ τὸν θάνατον ποθοῦντες.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μεταξὺ Φριδερίκου καὶ Καρόλου ἀγῶνος, ὁ Ρογῆρος περιῆλθεν εἰς δεινὴν θέσιν. «Ὁ δὲ Ροντζέριος, λέγει ὁ ἰδὼν αὐτὸν Παχυμέρης, ἀνὴρ νέος τὴν ἡλικίαν, γοργωπός, ταχύς, εἰς ὃ ῥέψοι, καὶ τὰς πράξεις θερμός, περὶ οὗ βραχέα βούλομαι προειπεῖν, ὡς πέπυσμαι· εἰ δέ γε τῆς ἀληθείας λόγος ἐκκλίνειεν, οὐχ ὁ γράφων, ἀλλ' ἡ φήμη τὴν μέμψιν φερέτω. Οὗτος τῇ κατὰ Συρίαν Πτολεμαΐδι, ὅτ' ἐν τοῖς οὖσιν ἦν καὶ τὸ περίπυστον ἐν πόλεσιν εἶχε τῷ Τέμπλῳ κατὰ φρερίους ἐνήσκητο· ὡς δ' ἐκείνη παρ' Αἰθιόπων ἡλίσκετο καὶ τἀκεῖ κατέστρεπτο, χρήματα νοσφισάμενος τῆς μονῆς καὶ μακρὰς συσκευασάμενος νῆας ἐπεῖχεν Ἀγαρηνοῖς, καὶ πειρατὴς βιαιότατος πολλοὺς τ' ἔχων αἱρετιστὰς νεωτέρων πραγμάτων ἀντείχετο· πλούτῳ δὲ καὶ τρυφῇ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὑπερηφανῶν ἐκ τῶν σκυλευμάτων τῶν κατὰ θάλασσαν· τάξιν ἐκείνην τῶν φρερίων καὶ σχῆμα χαίρειν ἐᾷ, καὶ ἐπὶ ναυσὶ κραταιωθεὶς πλείοσι τοῦ ἐκ τοῦ Μαφρὲ ἀνέκαθεν Θευδερίχῳ Σικελίαν κατέχοντι, κατά τινα γονικὴν ἀποστασίαν τῆς ἐκκλησίας ἀποστατοῦντι καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολέμους καὶ μάχας πρὸς τὸν Κάρουλον καταστάντι, πρόσεισι ῥόγαις τακταῖς βοηθήσων σὺν οἰκείῳ λαῷ· καὶ ἐπὶ χρόνῳ κατά γε συμμαχίαν συνὼν Θευδερίχῳ μετὰ τῶν οἰκείων προσεβοήθει. Ἐπεὶ δ' ὁ πόλεμος παῦλαν ἔσχε καὶ σπονδαῖς ἐπιγαμίοις οἱ τέως πολεμοῦντες εἰρήνευον, ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς ἐκκλησίας ἱλεουμένης πέμψας ὁ πάπας ζητεῖ τὸν Ροντζέριον· ὁ μέντοι Θευδέριχος οὐ πρέπον γνοὺς οὐδ' ἄλλως δίκαιον προδιδόναι τὸν ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαίοις φανέντα χρήσιμον (ἐφῆπται γὰρ αὐτόθεν οἱ καὶ τὰ δεινὰ ὡς τὸ σχῆμα κα-

καπατήσαντι) ἱκανὴν μὲν αὐτῷ φιλοφρόσύνην, τῷ πάπᾳ δὲ πρὸς τὰ ζητούμενα ὕπειξιν ἡγησάμενος, ἀπολύειν καὶ μὴ κατέχειν, μήτε μὴν περιέπειν τὸν ἄνθρωπον, ἐκποδὼν ἐπήγγελε γίνεσθαι καὶ ζητεῖν ὅπου σωθήσεται.»

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Βυζαντινὸς ἱστοριογράφος περὶ τοῦ Ρογήρου ἐκτίθησιν· ὁ δὲ Καταλάνος χρονογράφος Μουντάνερ οὑτωσὶ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀφηγεῖται. «Μετὰ τὴν εἰρήνην, ἐν ᾧ ὅλος ὁ κόσμος διεσκέδαζεν εὐθυμῶν, ὁ Ρογῆρος διετέλει εἰς μεγίστην ἀπορίαν περὶ τοῦ τί ἔμελλε νὰ γείνῃ ἀργότερον, διότι, ἄνθρωπος πολύμητις ὤν, ἔβλεπεν ἐκ τοῦ μακρόθεν τὰ πράγματα· ἔλεγε λοιπὸν καθ' ἑαυτόν:» Τί νὰ πράξω μὲ τὸν βασιλέα καὶ μὲ τοὺς Καταλάνους καὶ Ἀραγωνίους; διότι γνωρίζω καλῶς ὅτι ἐκεῖνος μὲν δὲν θὰ τοῖς δώσῃ τί, αὐτοὶ δὲ θὰ τῷ γεννήσωσι μεγάλας περιπλοκάς. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ τί ἄνθρωποι εἶναι αὐτοί· ἄλλως τε καὶ πᾶς ἄνθρωπος διὰ νὰ ζήσῃ ἔχει ἀνάγκην νὰ φάγῃ καὶ νὰ πίῃ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κύριος βασιλεὺς δὲν θὰ τοῖς δώσῃ τί, αὐτοὶ θὰ ἀναγκασθῶσι νὰ ἁρπάσωσιν, ὥστε θὰ λεηλατήσωσι τὸν τόπον, καὶ αὐτοὶ δὲ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον θὰ καταστραφῶσιν. Ὅθεν πρέπει ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε τοσοῦτον καλῶς ὑπηρέτησα τὸν κύριον βασιλέα, καὶ ἐκεῖνος πάλιν μοὶ ἀπένειμε τοσαύτας τιμὰς, νὰ προσπαθήσω νὰ τὸν ἀπαλλάξω τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν πρὸς τιμήν του.» Ταῦτα ἀναλογισθεὶς, εἶπε προσέτι: « Δὲν εἶναι καλὸν δι' αὐτὸν νὰ μείνω ἐν Σικελίᾳ, διότι, τοῦ βασιλέως συνομολογήσαντος εἰρήνην μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μέγας μαγίστωρ τοῦ τάγματος, ἑνόνων πρὸς τῇ κακῇ του διαθέσει τὴν μνησικακίαν, ἣν ὅ τε βασιλεὺς Κάρολος καὶ ὁ δοὺξ τηροῦσι κατ' ἐμοῦ, δύναται νὰ μὲ ζητήσῃ διὰ τοῦ πάπα, καὶ τότε ὁ κύριος βασιλεὺς δύο τινα ἔχει νὰ πράξῃ· ἢ νὰ μὲ παραδώσῃ, ὑπείκων εἰς τὸν πάπαν, ἢ νὰ ἐκτεθῇ εἰς νέον πόλεμον, καὶ δὲν ἐπι-

θυμῷ ὁ βασιλεὺς ἕνεκεν ἐμοῦ νὰ εὑρεθῇ περιπεπλεγμένος. »

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, εἴτε ἐζητήθη ὁ Ρογῆρος, ὅπως ὁ Παχυμένος ἱστορεῖ, παρὰ τοῦ Φριδερίκου, εἴτε ἐφοβεῖτο μὴ ζητηθῇ, ὡς ὁ Μουντάνερ λέγει, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἀπέλθῃ ἐκ Σικελίας. « Μετὰ τὰς εὐλόγους ταύτας σκέψεις, ἐξακολουθεῖ ὁ Καταλάνος χρονογράφος, μεταβὰς παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἔλαβεν αὐτὸν κατ' ἰδίαν, καὶ τῷ ἀνεκοίνωσε τοὺς στοχασμοὺς αὐτοῦ· ὅτε δὲ τῷ τοὺς ἐξέθηκεν ὅλους, προσέθηκε: « Κύριε, ἂν μὲ συνδράμῃς καὶ σὺ, δύναμαι εὐκολώτερον νὰ ἐξαγάγω τῶν δυσχερειῶν καὶ σὲ, καὶ τοὺς ὑπηρετήσαντάς σοι καὶ ἐμέ. » Πρὸς ταῦτα δ' ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίθη ὅτι εὕρισκε τὰ σχέδια τοῦ Ρογήρου φρόνιμα, καὶ τῷ ἀνέθετε νὰ πράξῃ πᾶν τὸ καλλίτερον δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας του, ὑπέσχετο δὲ νὰ τῷ παράσχῃ πᾶσαν συνδρομήν.—« Λοιπὸν, κύριε, εἶπεν ὁ ἀδελφὸς Ρογῆρος, ἐὰν εὐαρεστῆσαι, θὰ στείλω δύο ἱππότας ἐπὶ μιᾶς ἐξωπλισμένης γαλέρας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ θὰ τῷ ἐξαγγείλω ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ μεταβῶ εἰς ὑπηρεσίαν του μεθ' ὁσωνδήποτε πεζῶν ἢ ἐφίππων θέλῃ εἴτε Καταλάνων εἴτε Ἀραγωνίων, ἀρκεῖ νὰ συντηρῇ καὶ μισθοδοτῇ αὐτούς. Γινώσκω ὅτι ἔχει μεγίστην ἀνάγκην ἐπικουρίας, διότι οἱ Τοῦρκοι τοῦ ἐκυρίευσαν πλέον τριακονθημέρου ἐκτάσεως χώραν, οὐδεὶς δὲ ἄλλος στρατὸς δύναται νὰ τὸν ὠφελήσῃ καλλίτερον τῶν Καταλάνων καὶ Ἀραγωνίων, ἰδίως δ' ἐκείνων οἵτινες ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ βασιλέως Καρόλου. » Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῷ ἀπεκρίθη. « Ἀδελφὲ Ρογῆρε, σὺ γνωρίζεις καλλίτερον ἐμοῦ ἐπὶ τῶν τοιούτων πραγμάτων. Η ἰδέα σου μοὶ φαίνεται ὀρθή· διάταξον λοιπὸν, καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι διατάξῃς θέλεις μὲ εὕρει σύμφωνον. »

Τοιουτοτρόπως τοῦ Φριδερίκου ἐγκρίναντος τὴν ἰδέαν τοῦ Ρογήρου, προσκαλεσάμενος οὗτος δύο ἱππότας, πρὸς οὓς εἶχε

πλείω πεποίθησιν, τοῖς ἀνέθηκε νὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως διαπραγματευθῶσι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β'. περὶ τῆς εἰς Βυζάντιον μεταβάσεως Καταλάνων μισθοφόρων· ὡς ὅρους δὲ μεταβάσεως προέτεινε τοὺς ἑξῆς· Πρῶτον, νὰ τῷ δώσῃ ὁ αὐτοκράτωρ εἰς γάμον τὴν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Εἰρήνης καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν ἀνεψιάν του, Μαρίαν· δεύτερον, νὰ τῷ ἀπονείμῃ τὸ ἀξίωμα μεγάλου δουκὸς (τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦτο μετὰ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος, τὸ τοῦ Καίσαρος καὶ τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἦτο τὸ ἐπισημότατον τῶν Βυζαντινῶν ἀξιωμάτων)· τρίτον, νὰ πληρώνῃ ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ μῆνα ἀνὰ μίαν οὐγγίαν εἰς πάντα πεζὸν καὶ ἀνὰ τέσσαρας εἰς πάντα ἔφιππον· τέταρτον, νὰ προπληρώσῃ τεσσάρων μηνῶν μισθοὺς εἰς πάντα μισθοφόρον· πέμπτον, ἡ μισθοδοσία αὐτῶν νὰ διαρκέσῃ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελε κρατήσει τοὺς μισθοφόρους παρ' ἑαυτῷ· καὶ ἕκτον, τὴν τετράμηνον προπληρωμὴν νὰ λάβωσιν οἱ μισθοφόροι ἅμα διαπεραιωθῶσιν εἰς Μονεμβασίαν.

Ταῦτα πάντα οἱ ἀποστελλόμενοι ἐγγράφως λαβόντες καὶ μετὰ τῆς ἀναγκαίας πληρεξουσιότητος ἐφοδιασθέντες, ἀνεχώρησαν ἐκ Μεσσήνης καὶ μετὰ ὀλιγοήμερον πλοῦν διεπεραιώθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ αὐτοκράτωρ, δεινῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐνοχλούμενος, ὡς ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ θέλομεν ἐκθέσει, ἐδέξατο μετὰ μεγίστης τιμῆς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Ρογήρου καὶ προθύμως συνήνεσεν εἰς τοὺς προτεινομένους αὐτῷ ὅρους, ὡς ἕρμαιον, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Παχυμέρους, ἁρπάσας τὸ σύμβαμα. «Ἦν γὰρ (ὁ Ρογῆρος) ταῖς ἀληθείαις, ὡς ἔδοξε καὶ λῆμα ἔχων γενναῖον καὶ πλέως ἀρεϊκοῦ φρονήματος, πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ τῷ τῆς γνώμης σπουδαίῳ καὶ βαθυσκότῳ λαὸν δουλαγωγῶν ἀτάσθαλον καὶ τούτῳ κατορθοῦν τὰ μέγιστα φημιζόμενον.» Καὶ λοιπὸν ὁ αὐτοκράτωρ ὀνομά-

σας διὰ χρυσοβούλου τὸν Ρογῆρον μέγαν δοῦκα, τῷ ἀπέστειλε τὴν ράβδον, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἐμβλήματα. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου δουκὸς στολὴ καὶ δικαιοδοσία ἦτο τοιαύτη, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Κωδινοῦ. Σκιάδιον χρυσοκόκκινον κλαπωτόν· σκαράνικον χρυσοκόκκινον, συρματεῖνον, ἔχον ἔμπροσθεν μὲν τὸν βασιλέα εἰκονικῶς ἱστάμενον ἰνοκοπητόν, ὄπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου· καββάδιον βλάτινον· δικανίκιον μὲ κόμπους χρυσοῦς ἐγκοπτούς, καὶ κονδύλους ὡσαύτως χρυσοῦς, κεκλωσμένους δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ. Ὁ μέγας δοὺξ ἦτο κεφαλὴ τοῦ φωσσάτου κατὰ θάλασσαν· ὡς φλάμουλον δὲ ἢ σημαίαν εἶχε στήλην ἔφιππον τοῦ βασιλέως· ὑπηρέτουν δὲ ὑπὸ τὰς διαταγάς του ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου, ὁ ἀμηράλιος, ὁ πρωτοκόμης, οἱ δρουγγάριοι καὶ οἱ κόμητες. Ἐπομένως δ' ὡρίσθη ὁ μισθὸς τῶν μισθοφόρων ὡς ἑξῆς. Ἕκαστος ἱππεὺς ἔμελλε νὰ λαμβάνῃ ἀνὰ τέσσαρας οὐγγίας κατὰ μῆνα, ἕκαστος ἀνὴρ τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ ἀνὰ δύο, καὶ ἕκαστος πεζὸς ἀνὰ μίαν· πρὸς τούτοις, ἕκαστος ναύκληρος τοῦ στόλου ἀνὰ τέσσαρας οὐγγίας, ἕκαστος ναύτης ἀνὰ μίαν, ἕκαστος πρωράτης ἀνὰ εἰκοσιπέντε *taρίνια* καὶ ἕκαστος τοξότης ἀνὰ εἴκοσιν. Ὁ μισθὸς οὗτος ἔπρεπε τακτικῶς νὰ πληρώνηται κατὰ πᾶν τετράμηνον· εἰ δέ τις τῶν μισθοφόρων ἐπεθύμει ν' ἀναχωρήσῃ, ὁ αὐτοκράτωρ ὑπεχρεοῦτο νὰ τῷ πληρώνῃ τοὺς καθυστεροῦντας μισθούς του, πρὸς δὲ καὶ δύο μηνῶν μισθοὺς περιπλέον ὡς ἔξοδα ἐπιστροφῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ὅρων Ἱσπανοί τινες ἱστορικοὶ ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος συνεφώνησε μετὰ τοῦ Ρογήρου ὅπως οἱ Καταλάνοι λάβωσι κατοχὴν ἐν ὀνόματι τῶν ἰδίων αὐτῶν κυριαρχῶν, τοῦ βασιλέως δῆλον ὅτι τῆς Ἀραγῶνος ἢ τοῦ τῆς Σικελίας, πασῶν τῶν χωρῶν, ἔνθα ἤθελον φέρει τὰ τροπαιοῦχα ὅπλα των· τὸ ἐφ' ἡμῖν ὅμως ἀμφιβάλλομεν, ἂν ἦτο δυνατὸν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ παρα-

δεχθῇ ὅρον τοιοῦτον, ἐπάγοντα τὸν διαμελισμὸν τοῦ κράτους του, ἐν ᾧ ὅπως διατηρήσῃ τὴν ἀκεραιότητα αὐτοῦ ἠναγκάζετο νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῶν Καταλάνων. Μὴ γὰρ εἶχε παρέλθει πολὺς χρόνος ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων ἵνα λησμονήσῃ τὰ ὅσα δυστυχήματα ὁ διαμελισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐπήνεγκε καὶ στέρξῃ εἰς νέον τοιοῦτον;

Ἐπανελθόντες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀνεκοίνωσαν πρὸς τὸν ἐν Ἀλικάτῃ εὑρισκόμενον τότε Ρογῆρον τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τῆς ἀποστολῆς των· ὁ δὲ, μεταβὰς εἰς Πάλερμον, ἐξήγγειλε πρὸς τὸν ἐκεῖσε διατρίβοντα βασιλέα τὰ συμφωνηθέντα. Ὁ Φριδερῖκος, χαίρων διότι ἔμελλε νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς παρουσίας τῶν Καταλανικῶν ὀρδῶν, προσέφερε πᾶσαν πρὸς ἀναχώρησίν των εὐκολίαν· ὅθεν τῷ παρεχώρησεν ἐκ τοῦ ναυστάθμου του δέκα γαλέρας καὶ δύο μικρότερα πλοῖα, ὥστε, πρὸς ταῖς ὀκτὼ ἑτέραις γαλέραις, ἃς ὁ Ρογῆρος ἐκέκτητο, οὗτος ἐξήρτιζε στολίσκον ἀξιόλογον. «Λαβὼν δὲ τὰ γράμματα (τοῦ Ἀνδρονίκου), λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Παχυμέρης, ὡς ἂν καὶ μέγας τις δόξοι οὐχ ὅσους καὶ μόνους ἀνὰ χεῖρας εἶχε, τοσούτους καὶ ἄγειν ἠβούλετο, ἀλλὰ προσφιλοτιμούμενος καὶ ἄλλους συνῆγε ταῖς ἀπὸ βασιλέως ἐλπίσιν ἀναπτερῶν, ὥστε μηδ' ἔχειν αὐτάρκεις ναῦς συνεκφέρειν τὸ στρατολόγημα, μηδέ γε χρήματα τόσα ὥστε καὶ προκαταρκτικὰ διδόναι ἐπὶ βασιλεῖ ἐχεγγύῳ τὰ πλεῖστα παρέξοντι. Διά τοι ταῦτα καὶ Γενουΐταις προσχὼν, ἐπὶ πίστεσιν ἐκιχρᾶτο τοῖς βασιλέως, ὡσεὶ χιλιάδας εἴκοσι νομισμάτων, τὰ μὲν καὶ λαμβάνων, τὰ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν νηῶν χρείαν ἐκείνων εἰς τὴν τοῦ λαοῦ διάπλωσιν προσθεχόμενος.» Καὶ ὄντως ὁ Ρογῆρος ναυλώσας, ἐκτὸς τῶν πλοίων ἃ εἶχε, τρεῖς μεγάλας νῆας καὶ πολυάριθμα μικρότερα πλοῖα, προὐκήρυξεν ὅτι πᾶς ὁ βουλόμενος ἠδύνατο νὰ μετάσχῃ τῆς ἐκστρατείας ἐπὶ

τοῖς συμπεφωνημένοις ὅροις· ὅπως δὲ ὁ βασιλεὺς Φριδερῖκος διευκολύνῃ τὴν ἀναχώρησιν, προσέφερεν ἱκανὰ χρήματα, ἀνὰ ἕνα στατῆρα διπυρίτου ἄρτου καὶ ἀνὰ δέκα λίτρας τυροῦ εἰς ἕκαστον ἄνδρα ἢ γυναῖκα, ὅστις ἤθελε παρακολουθήσει τῷ Ρογήρῳ.

Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ρογήρου καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι πλουσίων λαφύρων, πολυάριθμοι τυχοδιῶκται τῆς Δύσεως ἔσπευσαν πρὸς ἐπικουρίαν δῆθεν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων μαστιζομένης Ἀνατολῆς· ὁ δὲ ἐπικουρικὸς συρφετὸς οὗτος συνέκειτο ἐκ χιλίων πεντακοσίων ὡς ἱππέων ἐγγεγραμμένων, στερουμένων ὅμως τῶν ἵππων αὐτῶν, ἐκ τετρακισχιλίων Ἀλμογαβάρων, ἐκ χιλίων πεζῶν καὶ ἐκ πολυαρίθμων κωπηλατῶν καὶ ναυτῶν, ἐπιβαινόντων τοῦ ἐκ τριακονταὲξ παντοδαπῶν πλοίων συγκειμένου στόλου τοῦ Ρογήρου. Ἦσαν δὲ ὅλοι οὗτοι Καταλάνοι ἢ Ἀραγώνιοι καὶ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὰς γυναῖκας, τὰς ἐρωμένας καὶ τὰ τέκνα των· ἀρχηγοὶ δὲ τῆς ἐκστρατείας ἦσαν ἐκτὸς τοῦ Ρογήρου οἱ ἱππόται Φεράνδος Ὠνὲς, Κορβερὰν δ' Ἀλὲ, Μαρτῖνος δὲ Λογρὰν, Πέτρος δ' Ἀρὸς, Σάγχης δ' Ἀρὸς, Φεράνδος Ξιμενὲς δ' Ἀρένος (1) καί τινες ἄλλοι. Ὁ Γρηγορᾶς ἐλαττόνει κατὰ τὸ ἥμισυ τοὺς ξένους τούτους μισθοφόρους λέγων: «Ἄρας ὁ Ρογῆρος ἐκ Σικελίας ἐς δισχιλίους ἐπήγετο ἄνδρας, ὧν τοὺς μὲν χιλίους ὠνόμαζε Καταλάνους, ὡς ἐκ τοιούτων τὸ γένος τὰ πλεῖστα κατάγοντας, τοὺς δὲ ἑτέρους χιλίους Ἀμογαβάρους» πλὴν ἀλλ' ἡ τοῦ Μουντάνερ καταρίθμησις, ᾗ ἐχρησάμεθα, φαίνεται ἡμῖν πιστοτέρα. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἡ δύναμις αὕτη ἦτο ἀνίσχυρος μὲν ὅπως προστατεύσῃ τὸ Βυζαντινὸν κράτος κατὰ τῶν πολεμούντων αὐτὸ Τούρκων, ἐπαρκὴς δὲ ὅπως, πρὸς ταῖς πολλαῖς, γεννήσῃ καὶ ἑτέρας εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως δυσχερείας.

(1) Τὸν Feran Ximenès d' Arenos ὁ Παχυμέρης μεταμορφόνει εἰς Φαρίντα Τζιμὴν!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Βυζαντινοὶ καὶ Τοῦρκοι.

Το Βυζαντινὸν κράτος, ἀποβαλὸν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα, εἶχε περιέλθει εἰς εἶδος μαρασμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀδύνατον ἦτο καὶ αὐτὰ τὰ δραστικώτερα τῶν φαρμάκων νὰ τὸ θεραπεύσωσι· μάτην δὲ ἄνδρες διάσημοι ἐπὶ μεγαλοφυΐᾳ καὶ ἀνδρείᾳ ἐκ διαλημμάτων, δίκην ἀστέρων διατόντων, ἀναφαινόμενοι, προσεπάθουν νὰ τῷ δώσωσι ῥώμην καὶ ζωήν. Ἡ μικρὸν πρὸ τοῦ χρόνου τῆς μεταβάσεως τῶν Καταλάνων ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπισυμβᾶσα ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων, περὶ ἧς ἐν ἰδιαιτέρῳ συγγράμματι ἡμῶν ἐπραγματεύθημεν, (1) συνετέλεσεν ὅπως τὸν μαρασμὸν διαδεχθῇ παντελὴς παραλυσία· διότι πεντήκοντα ἑπτὰ μόνον ἔτη, τρεῖς μῆνας καὶ δεκατρεῖς ἡμέρας διήρκεσεν ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ γελοιώδης Φραγκικὴ αὐτοκρατορία, ὁπόσων ὅμως δυστυχημάτων παραίτιος ἐγένετο εἰς τοὺς ἐκείνῃ ὑποκύψαντας λαούς; Ὁπόσον αἷμα ἔρρευσε κατὰ τὴν μεταξὺ κατακτητῶν καὶ κατακτηθέντων ἀδιάκοπον ἐκείνην πάλην; Ὁπόσας συμφορὰς ἐγέννησεν ἡ φιλοδοξία τῶν διαφόρων ἡγεμονίσκων, οἵτινες ἐπὶ τῶν πτωμάτων ἠθέλησαν νὰ κτίσωσι θρόνον δυνάμεως φαντασιώδους; Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὡμοίαζε τότε πρὸς ὁλκάδα μεγάλην, ἀνέμοις ἀγρίοις καὶ κύμασι θαλαττίοις συνειλημμένην, ἧς, κατὰ τεμάχια καὶ μέρη διαιρεθείσης, ὁ τυχὼν προσεπάθει νὰ ἀφαιρέσῃ τι. Καὶ ὄντως· τὴν μίαν μόνην καὶ ἀδιαίρετον τέως αὐτοκρατορίαν τοῦ Βυζαντίου, εἶχον ἀντικαταστήσει τέσσαρες διάφοροι· δῆλον ὅτι ἡ τῶν Φράγκων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ ὑπὸ τὸν Βατάτζην ἐν Νικαίᾳ, ἡ ὑπὸ τὸν Θεόδωρον ἐν Θεσσα-

(1) Ἱστορία τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τῆς αὐτόθι ἐξουσίας αὐτῶν.

λονίκῃ καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Κομνηνὸν ἐν Τραπεζοῦντι. Πλῆθὺς δ' ἑτέρων ἡγεμονίσκων διημφισβήτει τὰς διαφόρους πόλεις αὐτῆς.

Ἀλλ' ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φραγκικὴ ἐξουσία ἔπεσε, τῇ 25 Ἰουλίου 1261, ὅπως καταπίπτει πᾶν οἰκοδόμημα μὴ ἔχον θεμέλια· ἡ λαμπηδὼν αὐτῆς ἐσβέσθη, ὅπως σβέννυται πᾶς λύχνος στερούμενος ἐλαίου. Ὁ τελευταῖος Φράγκος αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος ἐξεδιώχθη καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐκάθησεν ὁ νόμιμος τοῦ στέμματος διάδοχος Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος· ἀλλ' εἰς τίνα θέσιν εὗρεν οὗτος οὐχὶ πλέον τὸ κράτος, ἀλλ' αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν; Τρεῖς λαοὶ ἀντιθέτων καὶ αἰσθημάτων καὶ συμφερόντων εἶχον ἀποκατασταθῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ Γενουήνσιοι, οἱ Ἑνετοὶ καὶ οἱ Πισσαῖοι· ἀπετέλουν δὲ οὗτοι τρία ἴδια κράτη, ἰδίους ἔχοντες ἄρχοντας, ἰδίους δικαστάς, ἰδίους στρατιώτας Αἱ μεταξὺ δ' αὐτῶν ἐξ ἀντιζηλιῶν προερχόμεναι ἔριδες ἦσαν ἀδιάκοποι καὶ ταύταις ἐπηκολούθουν συνεχεῖς μάχαι καὶ διαρπαγαί.

Ἂς προβῶμεν περαιτέρω. Ἂς ἀνασύρωμεν τὸ καταπέτασμα τῆς αὐλῆς, καὶ ἂς ἴδωμεν ὁποῖα τὰ ὄπισθεν αὐτοῦ διαπρασσόμενα. Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ, ὑπονοῶν τὸν τοῦ ἀποβιώσαντος αὐτοκράτορος Θεοδώρου Λασκάρεως υἱὸν Ἰωάννην, καίτοι τὸ ἔννατον μόλις τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἄγοντα, ὅτι ἔμελλε νὰ τὸν ἐκθρονίσῃ, ἐξώρυξεν ἀπανθρώπως τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ· ἀπεχθαινόμενος δὲ καὶ τοὺς αἰσθανομένους πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν, οὓς μὲν καθεῖρξεν, οὓς δ' ἐξώρισε. Πράξεις τοιαῦται ἔμελλον βεβαίως νὰ παραγάγωσι διαιρέσεις καὶ σκάνδαλα εἰς κράτος τὸ ὁποῖον, πρὸ μικροῦ ἀπαλλαγὲν τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, ἐδεῖτο πάσης δυνατῆς ἑνότητος ὅπως ἀνακτήσῃ μέρος τῆς προτέρας αὐτοῦ ἰσχύος. Καὶ ὄντως, ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος, ἐξοργισθεὶς κατὰ τῶν τοιούτων πράξεων, ἀφώρισε τὸν Μιχαὴλ, ὅστις ἠναγ-

κάσθη νὰ ὑπομείνῃ τὸν ἔλεγχον τοῦ πατριάρχου, διότι, τοῦ Βαλδουίνου φυγόντος εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐπικαλουμένου τὴν συνδρομὴν τοῦ πάπα καὶ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου του, ὁ αὐτοκράτωρ ἐφοβεῖτο ςαυροφορίαν τῶν Φράγκων κατ' αὐτοῦ.

Ὁ φόβος οὗτος ἠνάγκασε τὸν Μιχαὴλ νὰ πέμψῃ πρέσβεις πρὸς τὸν πάπαν ὅπως, διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, διασκεδάσῃ δῆθεν τὴν καταιγίδα ἥτις προεμηνύετο· ὁ δὲ πάπας, ἓν μόνον μέλημα ἔχων, πῶς νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, προθύμως ἐδέξατο τὴν προτεινομένην αὐτῷ ὑποταγὴν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνέστειλε τὴν ἑτοιμαζομένην ἐν τῇ Δύσει σταυροφορίαν. Ἀλλὰ τί ἐκ τούτου ὠφελήθη ὁ Μιχαήλ; Θέλων νὰ στήσῃ μεσότοιχον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Φράγκων τὸν πάπαν, ὑπέσκαπτε περισσότερον τὰ θεμέλια τοῦ θρόνου του. Πλεῖστοι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικῶν καὶ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀντέστησαν μετὰ θάρρους κατὰ τῶν καινοτομιῶν; ἃς ἤθελε νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ αὐτοκράτωρ· ὅθεν οὗτος διὰ τοῦ τρόμου προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ ὅ,τι διὰ τῆς πειθοῦς δὲν ἠδύνατο. Ἐξώρυξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Μανουὴλ καὶ Ἰσαὰκ Κανταχουζηνῶν, τολμησάντων δημοσίᾳ νὰ τὸν ἐπιτιμήσωσι διὰ τὴν ἀλλαξιθρησκείαν του· ἐρρινοκόπησεν ἢ ἐγλωσσοκόπησεν ἄλλους, ἐφυλάκισεν ἢ ἐβασάνισεν οὐκ ὀλίγους, τοιουτοτρόπως δὲ προὐκάλεσε κατ' αὐτοῦ τὴν γενικὴν ἀποστροφὴν καὶ τὸ μῖσος.

Ἐκ τοῦ αἰσθήματος τούτου τῆς ἀπεχθείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὠφελούμενος ὁ τῆς Θεσσαλίας ἡγεμὼν Ἰωάννης Ἄγγελος Δοῦκας Κομνηνὸς ἀνεπέτασε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ προὐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον· ὁ δὲ Μιχαὴλ τότε, μὴ εἰς τὰς ἰδίας μόνον δυνάμεις ἐμπιστευόμενος, ἐξέδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γάμον πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Τατάρων, οἵτινες κατῴκουν ἐκεῖθεν τοῦ Ἴστρου, καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν

συνδρομὴν αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐπαναστάντος Κομνηνοῦ. Ὁ δὲ, ἄρχων λαοῦ λῃστρικοῦ καὶ πρὸς τὰς διαρπαγὰς ἐπιῤῥεποῦς, τῷ ἐξαπέστειλεν ἱκανὰς ὁρδὰς Τατάρων, τῶν ὁποίων τὴν ἀρχηγίαν ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ αὐτοκράτωρ ὅπως ἀναλάβῃ· ἀλλ' ἀσθενήσας καθ' ὁδὸν ἀπεβίωσε, καὶ τοιουτοτρόπως δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τοὺς κακεντρεχεῖς αὐτοῦ σκοπούς.

Τὸν Μιχαὴλ διεδέξατο ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος Β'. ὁ Παλαιολόγος, ὅστις πρὸς τρία τινὰ εἶχε νὰ παλαίσῃ· πρῶτον, πρὸς τὴν κακὴν τοῦ πατρός του μνήμην, ἥτις μετέδιδε καὶ αὐτῷ μέρος τῆς κατ' ἐκείνου ἀπεχθείας· δεύτερον, πρὸς τὰς ἐσωτερικὰς τοῦ κράτους ἀνωμαλίας, καὶ τρίτον πρὸς τοὺς Ταττάρους, οἵτινες, ἀποθανόντος τοῦ Μιχαὴλ καὶ βλέποντες τὰς περὶ λειῶν ἐλπίδας των ματαιουμένας, ἡτοιμάζοντο νὰ τραπῶσιν εἰς λαφυραγωγίαν τῶν πόλεων. « Τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μεταλλάξαντος, λέγει ὁ Παχυμέρης, ὁ ἐξ ἐκείνου Ἀνδρόνικος αὐτόθεν τὸ κράτος ἔχων, τεταινιωμένος εἰς βασιλέα, ἐπιληφθῆναι καὶ μόνος τῶν πραγμάτων κατηναγκάζετο, καὶ μᾶλλον ὅτι τὸ Τοχαρικὸν ἐπιστὰν, ἕτοιμον ἦν, κατὰ τὰς προφθάσας ὁμολογίας, ὁρμᾶν ὅπως ἄρα καὶ κελευσθείη πρὸς βασιλέως· μηδὲ γὰρ εἶναι κενοὺς ὑποτρέφειν, αἱμοχαρεῖς γε ὄντας καὶ μόνον ὁρῶντας πρὸς τὸ κερδαίνειν, ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι, μηδ' ἐπαΐειν ἔχοντας, ὡς κινδυνεύειν, εἰ μή γε σκύλων ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐπιβάλλοιντο ἐπὶ Ρωμαίοις ὁρμᾶν καὶ γ' ἑτοίμους κειμένους εἰς προνομὴν ἀπάγειν τε καὶ σκυλεύειν τὸν σοφῶν τρόπον καὶ νόμον, μηδὲν μηδενὸς φροντίζοντας. Τῷ τοι καὶ νέος ὢν ὁ ὑπολειφθεὶς, ἔτη γεγονὼς τέσσαρα πρὸς τοῖς εἴκοσι τηνικάδε, πρὸς τοιοῦτον ὄγκον ἀρχῆς κατωῤῥώδει· ηὖξε δὲ τὴν ὀῤῥωδίαν καὶ ἡ τῶν πραγμάτων σύγχυσις, καὶ ὅτι πολλοῖς ἐπεισφρῆσαν τὸ τῆς ἐκκλησίας σκάνδαλον, ἀποστατεῖν ἐποίει

τὰς γνώμας τοῦ βασιλεύοντος, εἰ καὶ τοῖς σώμασι τέως ὑποτεταχατο.» Ἴδωμεν δὲ νῦν πῶς ὁ Ἀνδρόνικος ἀπηλλάγη τῶν τοιούτων δυσχερειῶν.

Πρὶν ἢ λάβῃ ἕτερόν τι μέτρον πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων, διενοήθη πῶς νὰ μακρύνῃ τοῦ κράτους τοὺς Ταττάρους· πρὸς τοῦτο δ' ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἐκπέμψῃ εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Σέρβων, καίτοι μηδεμίαν εὐλογοφανῆ ἀφορμὴν πολέμου παρὰ τοῦ ἔθνους ἐκείνου λαβών. Οἱ Τάταροι κατ' ἀρχὰς ἠρνήσαντο νὰ διεκπεραιωθῶσιν ἐκεῖθεν τοῦ Ἴστρου· ἀλλ' ὁ Ἀνδρόνικος διὰ κολακειῶν καὶ δώρων πολλῶν ἐπέτυχε νὰ νικήσῃ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην των. Καὶ οὕτως ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸ κράτος του τῆς λεηλασίας, ἀνέλαβεν ἀδίκως πόλεμον κατὰ τῶν Σέρβων· καίτοι δὲ ἡ ἱστορία οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐπὶ Σερβίαν ἐκστρατείας τῶν Ταττάρων, ἐνισχυομένων ὑπὸ σώματος Βυζαντινῶν στρατιωτῶν, βέβαιον ὅμως φαίνεται ὅτι αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἐπήνεγκε εἰμὴ τὴν λαφυραγωγίαν τῆς Σερβίας ἐξ ἑνὸς, καὶ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ Βυζαντινοῦ ταμείου ἐξ ἑτέρου.

Ἀλλὰ τὴν μεγαλειτέραν δυσχέρειαν ἐγέννα ἡ διαίρεσις, ἥτις ἐπεκράτει ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕνεκα ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Ἡ ἐπὶ τοῦ προαποβιώσαντος αὐτοκράτορος Μιχαὴλ γενομένη φαντασιώδης ἕνωσις τῶν δύο ἐκκλησιῶν, προὐκάλεσεν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκ μέρους τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀκραδάντως ἐμμενόντων εἰς τὰ πάτρια· πάντες δὲ ὅσοι κατεξενάστησαν κατὰ τῶν καινοτομιῶν, ἃς ἐπεχείρησε νὰ εἰσαγάγῃ ἐκεῖνος εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ποικιλοτρόπως κατεδιώχθησαν καὶ ἔπαθον. Ὅθεν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ οἱ παθόντες ἐξέφερον φρικαλέας κραυγὰς κατὰ τῶν πρότερον καταδιωξάντων αὐτοὺς καὶ προέβησαν εἰς ἀντεκδικήσεις παραλυούσας τὴν παγίωσιν τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ κράτει. Οἱ κληρικοὶ

ἐκ τοῦ ἑτέρου εἰς δύο διαιρεθέντες στρατόπεδα, ὑπερεμάχουν οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ συνῳδὰ τῷ Μιχαὴλ πρὸς τὴν ἕνωσιν ἐργαζομένου πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Βέκου, οἱ δὲ κατ' αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ πρώην διατελέσαντος πατριάρχου Ἰωσήφ· ὥστε κυκεὼν καὶ σύγχισις ἐπεκράτει ἐν Κωνσταντινουπόλει, μάτην δ' ὁ Ἀνδρόνικος, ἀκυρώσας τὴν γενομένην ἕνωσιν, προσεπάθει νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς ἀντιφερομένους καὶ διὰ συνόδου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Βλαχερνῶν συγκροτηθείσης νὰ κατασιγάσῃ τὰ σκάνδαλα καὶ φέρῃ τὴν εἰρήνην εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ παῦσις τοῦ πατριάρχου Βέκου καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτοῦ διὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἀνεπαίσθητον ἀνάπαυλαν ἔφερεν εἰς τὸ κατέχον τὰς δύο φατρίας μῖσος.

Ὁ μετὰ μικρὸν ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ Ἰωσὴφ ἠνέωξε τὸ στάδιον εἰς νέας περιπλοκὰς καὶ ῥαδιουργίας. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ διαδόχου του προὐκάλεσε τὰς ἐνεργείας πλείστων ὅσων ἀντιποιουμένων τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πάντων ἐκείνων, οἵτινες ἐκ τῆς ἀναβάσεως τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος προσώπου ἐπερίμενον τὴν ἐπικράτησιν ἢ τὴν καταδίκην αὐτῶν. Ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ, μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμονος διατελῶν καὶ ἀγνοῶν ὁποίαν τῶν φατριῶν νὰ ἐξιλεώσῃ, ἐξελέξατο ὡς πατριάρχην τὸν ἐκ Κύπρου Γεώργιον, ἄνδρα λόγιον καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωσὴφ πρωταποστολάριον διορισθέντα· ἡ δ' ἐκλογὴ αὕτη εὐηρέστησε μὲν τοῖς Ἰωσηφίταις, ἀλλ' ἐφάνη λίαν μεροληπτικὴ τοῖς ἐναντίοις, οἵτινες ἔκυψαν μὲν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ καὶ ὑποκώφως ἐδείκνυον τὴν δυσαρέσκειαν αὐτῶν. Συνέβη δὲ τότε καὶ φυσικόν τι φαινόμενον, δῆλον ὅτι, μεσούσης ἡμέρας καὶ τοῦ ἡλίου λάμποντος, εἰς τὸ στερέωμα ἐφάνη ὁ ἀστὴρ Κρόνος ἐπιφώσκων στιλπνότατος· τοῦ τοιούτου δὲ φαινομένου προθύμως ἐδράξαντο οἱ κατὰ τοῦ νέου πατριάρχου διακείμενοι, ὅπως προείπωσιν ὅτι ὡς ἡ ἀπατηλὴ τοῦ Κρόνου λάμψις πρὸς στιγμὴν

διεσκέδασε τὴν ἀληθῆ λάμψιν τῶν ἄλλων οὐρανίων σωμάτων, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ νέος πατριάρχης διὰ προσκαίρου ἐπιπλάστου λαμπρότητος ἔμελλε νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν δόξαν τῶν ἄστρων τῆς ἐκκλησίας, ἐκθαμβῶν ἐπὶ βραχὺ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ λαοῦ.

Ἐν ᾧ ταῦτα συνέβαινον ἐν Κωνσταντινουπόλει, δεκακισχίλιοι περίπου Τάταροι, διαπεραιωθέντες τὸν Ἴστρον, ἡτοιμάζοντο νὰ εἰσελάσωσιν εἰς Θράκην καὶ Μακεδονίαν. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος, ἀνίσχυρος ὢν ὅπως ἀντιστῇ κατὰ τῶν βαρβαρικῶν ἐκείνων ὀρδῶν, διέταξεν ὅλους τοὺς ὑπηκόους του ὅσοι ἦσαν μᾶλλον ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς προσβολὰς τῶν νέων αὐτῶν ἐχθρῶν, νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ φρούρια καὶ τὰς ὀχυρὰς θέσεις, καίτοι τῶν φρουρίων τὰ πλεῖστα ἦσαν ἠρειπωμένα καὶ ἐστεροῦντο φυλάκων· ταὐτοχρόνως δὲ διέταξε τὸν περὶ τὴν Μεσέμβρειαν στρατηγοῦντα κουροπαλάτην Οὐμπερτόπουλον νὰ προσπαθήσῃ ὅπως ἀντικρούσῃ τοὺς βαρβάρους. Καὶ ὄντως, ὁ κουροπαλάτης ἐπέτυχε νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν τῶν ὁρίων μετὰ φονικὸν ἀγῶνα.

Ὡς νὰ μὴ ἐξήρκουν οἱ τοιοῦτοι περισπασμοὶ εἰς οὓς διετέλει τὸ κράτος, ἐπέπρωτο νὰ προστίθενται καὶ ἕτεροι, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδόλως ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ ἐνείχοντο. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου οἱ Ἐνετοὶ διημφισβήτουν πρὸς τοὺς Γενουηνσίους τὸ κράτος τῆς θαλάσσης, ὥστε ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισαν καὶ διὰ τῶν ὅπλων νὰ ὑποστηρίξωσι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν. Ἡ δὲ Ἐνετικὴ Γερουσία, θέλουσα πανταχοῦ νὰ προσβάλῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς, ἐξοπλίσασα ἑβδομήκοντα πέντε πλοῖα, ἔπεμψεν αὐτὰ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως καταστρέψωσι τὰ ἐκεῖσε ἐμπορικὰ τῶν Γενουηνσίων καταστήματα. Ἔκπληκτος δὲ ὁ Ἀνδρόνικος εἶδεν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ, τῇ 22 Ἰουλίου 1296, τὸν κατάπλουν τοῦ Ἐνετικοῦ στόλου, καὶ ἐπειδὴ ἡ-

γνόει ποῖος ἦτο ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, διέταξε νὰ κλείσωσι τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ νὰ ἑτοιμασθῶσιν οἱ στρατιῶταί του ὡς ἐπὶ μάχην. Ἐν τούτοις οἱ Ἐνετοὶ ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν, προσέβαλον τὰ εἰς Πέραν ἐμπορικὰ καταστήματα τῶν Γενουηνσίων καὶ παρέδωκαν αὐτὰ εἰς τὸ πῦρ, ὅσοι δὲ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων δὲν ἐπρόφθασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔπεσαν θύματα τοῦ μίσους τῶν Ἐνετῶν· σὺν ἅμα δ' οὗτοι, παραβιάζοντες πᾶσαν συνθήκην, ἐκυρίευσαν μίαν γαλέραν αὐτοκρατορικὴν, ἐν τῷ λιμένι ἀνυπόπτως ἀγκυροβολοῦσαν. Τότε ὁ Ἀνδρόνικος, μὴ ἀνεχόμενος πλέον τὴν ὕβριν, διέταξε τοὺς στρατιώτας του νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν Γενουηνσίων καὶ προσβάλωσι τοὺς ἀδίκων χειρῶν ἀρξαμένους Ἐνετούς· οὗτοι δ' ἐκδικούμενοι ἔθηκαν πῦρ εἰς τὰς ἐν Γαλατᾷ οἰκίας τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἐπυρπόλησαν αὐτάς. Ἠναγκάσθησαν ὅμως, ὑπὸ πολυαρίθμων δυνάμεων προσβληθέντες, νὰ ζητήσωσι τὴν παῦσιν τοῦ πολέμου καὶ νὰ προτείνωσιν ὅρους εἰρήνης.

Καὶ τότε μὲν ἔπαυσεν ἡ μάχη· ὀλίγας ὅμως ἡμέρας ὕστερον οἱ Γενουήνσιοι, ἀναμιμνησκόμενοι τῆς πυρπολήσεως καὶ διαρπαγῆς τῶν οἴκων καὶ καταστημάτων αὐτῶν, ἠθέλησαν νὰ λάβωσι φοβερὰν ἐκδίκησιν. Ὅθεν, ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διεσπαρμένων Ἐνετῶν, ἐφόνευσαν πάντας, πλὴν ὀλιγίστων, οἵτινες ἐδυνήθησαν νὰ κρυφθῶσι· τοσοῦτοι δὲ ἦσαν οἱ φονευθέντες, ὥστε ἐδέησε μετέπειτα νὰ ἀνοίξωσιν οἱ Βυζαντινοὶ εὐρείας τάφρους διὰ νὰ θάψωσι τὰ πτώματα. Ὁ αὐτοκράτωρ, φοβούμενος μὴ ἀποδοθῇ αὐτῷ ἐνοχὴ εἰς τὴν φρικαλέαν ἐκείνην σφαγὴν, ἔσπευσε νὰ πέμψῃ πρέσβεις εἰς Ἐνετίαν, ὅπως δείξῃ τὸ ἀμερόληπτον αὐτοῦ· οἱ δὲ πρέσβεις μικροῦ ἐδέησε νὰ πέσωσι θύματα τῆς λύσσης τῶν ἐν Ἐνετίᾳ συγγενῶν τῶν φονευθέντων.

Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐπῆλθε γεγονός τι ἔκτακτον, καταδεικνύον

τὴν ἀθλιότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Παῖδές τινες ζητοῦντες ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας φωλεὰς περιστερῶν, εὗρον ἐν τῷ κιονοκράνῳ στήλης τινος ἔγγραφον ἐσφραγισμένον διὰ τῆς πατριαρχικῆς σφραγῖδος καί, ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐδείκνυτο, ἀνῆκον εἴς τινα ἀρχιερέα· ὅθεν, λαβόντες αὐτό, τὸ ἔφερον πρὸς τὸν πατριάρχην Ἰωάννην, ὅστις, ἀνοίξας, εὗρεν ὅτι ἦτο ἀφορισμὸς τοῦ ἐν ἐξορίᾳ διατελοῦντος προκατόχου του πατριάρχου Ἀθανασίου, ὑποβάλλοντος εἰς ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον καὶ ἑτέρους τινάς, οὓς ἐθεώρει ἐκεῖνος ὡς παραιτίους τῆς κακῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως. Ὁ Ἰωάννης, νοσῶν τότε, ἔπεμψε προσκαλούμενος παρ' ἑαυτῷ τὸν αὐτοκράτορα, διότι ἐπρόκειτο περὶ σοβαρᾶς ὑποθέσεως· ἐλθόντι δὲ αὐτῷ, ἐξήγγειλε τὴν τοῦ ἀφορισμοῦ ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας εὕρεσιν. Πλήρης θάμβους ὁ αὐτοκράτωρ γενόμενος καὶ φύσει δεισιδαίμων ὤν, συνεκάλεσε σύνοδον ἐξ ἀρχιερέων, εἰς τὴν γνωμοδότησιν τῶν ὁποίων ὑπέβαλεν εἰ ὁ εὑρεθεὶς ἀφορισμὸς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ κῦρος· ἐδέησε δὲ νὰ προσκληθῇ ἐκ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ ὁ Ἀθανάσιος ὅπως λύσῃ τοῦ ἀφορισμοῦ τὸν αὐτοκράτορα καὶ συγχωρήσῃ αὐτῷ

Μόλις τὰ πνεύματα τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχον ἡσυχάσει ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἐκείνου, ὅπερ ὁμολογουμένως ἠδύνατο νὰ δυσχεράνῃ τὴν θέσιν τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ γεννήσῃ νέας περιπλοκάς, διότι εἶχεν ὁ Ἀθανάσιος πολλοὺς τοὺς ὀπαδούς, νέον γεγονὸς ἐπισυμβὰν κατέπληξεν αὐτούς. Τῇ 29 Αὐγούστου 1297, ἐν ᾧ ὁ ὁρίζων ἦτο εὔδιος, αἴφνης ἐνέσκηψε τρομερὰ καταιγίς, ἥτις μετέβαλε τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς ἀληθῆ θάλασσαν. Οἰκίαι, δένδρα, κτήνη, ἄνθρωποι φύρδην μίγδην παρεσύρθησαν ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῶν ὑδάτων, οἱ δὲ τότε ἄνθρωποι ἐξέλαβον ὅτι δεύτερος κατακλυσμὸς ἔμελλε νὰ καταστρέψῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς τὸ ἀνθρώπινον γένος· τῇ

δὲ θυέλλῃ ἐκείνῃ ἐπηκολούθησε σιτοδεία μεγίστη, διότι τὸ ὕδωρ συμπαρασῦρον τὰς ἀποθήκας, κατέλιπεν ἄνευ ζωοτροφιῶν τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ τῆς Σερβίας ἡγεμὼν Βρόσκης, ὑπὸ τῆς ἐλπίδος λείας ἐλαυνόμενος, ἤρξατο ταὐτοχρόνως συνεχεῖς ποιούμενος τὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὰς Βυζαντινὰς χώρας, λαφυραγωγῶν καὶ ἐξανδραποδίζων τοὺς κατοίκους. Ὁ δὲ κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα στρατηγῶν τῶν Βυζαντινῶν κονοσταῦλος Γαβλᾶς ἦτο ἀνίσχυρος ὅπως καταπολεμήσῃ τοὺς Σέρβους, διότι ἐκεῖνοι, ἐξαπίνης ἐφορμῶντες κατὰ τῶν στρατιωτῶν του, μετὰ θηριώδους ἀγριότητος παρέβλαπτον αὐτοὺς, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπεχώρουν εἰς τὰ δάση μὲ ταχύτητα δορκάδος. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν θέσιν τῶν πραγμάτων διατελούντων, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ προσελκύσῃ τὸν ἡγεμόνα τῶν Σέρβων διὰ συγγενείας· ὅθεν πέμψας ἐπρότεινεν αὐτῷ τὴν χεῖρα Εὐδοκίας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ χήρας Ἰωάννου Κομνηνοῦ, ἡγεμόνος τῶν Λαζῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Εὐδοκία κατ' οὐδένα τρόπον ἔστεργεν εἰς τὸν γάμον ἐκεῖνον, ὁ Ἀνδρόνικος τῷ ἐπρότεινε τὴν χεῖρα τῆς ἑπταετοῦς θυγατρὸς αὐτοῦ Σιμωνίδας, καίτοι ἐκείνῳ τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἄγοντι. Ὁ δὲ γελοιώδης οὗτος γάμος ἀπήντησε μεγάλην ἀντίστασιν ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου· οἱ πολιτικοὶ ὅμως λόγοι ὑπερίσχυσαν, καὶ ὁ Ἀνδρόνικος περιῆλθεν εἰς τὴν ἀθλιότητα νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος εἰς Θεσσαλονίκην ὅπως παραδώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν σύζυγόν της.

Ὀργισθεὶς σφόδρα ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῷ ἐναντίῳ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῶν συμβουλῶν του γενομένῳ γάμῳ ἐκείνῳ, ἀπεσύρθη ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου καὶ ἠρνήσατο εἰς οὐδεμίαν νὰ ἔλθῃ σχέσιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπανελθόντα· ἀφ' οὗ δ' ἐπὶ πολὺ ὁ Ἀνδρόνικος προσεπάθησε

νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ, ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ καὶ ὁ ἴδιος πρὸς ἐπίσκεψίν του ὅπως συνδιαλλαγῇ μετ' αὐτοῦ, ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, συνοδευόμενος ὑπό τινων ἀρχιερέων. Ὁ πατριάρχης, δραξάμενος τότε τῆς περιστάσεως, ἐπέπληξεν αὐστηρότατα τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὸν γάμον ἐκεῖνον, ὅστις ἠτίμαζε καὶ τὸ ἱερὸν μυστήριον καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀξίαν· προβαίνων δ' ἔτι μᾶλλον, ἐπετίμησε τὸν Ἀνδρόνικον διὰ τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ὑπηκόους του, καὶ διὰ τὴν κακὴν τῶν πραγμάτων κατάστασιν. Ὁ Ἀνδρόνικος προσεπάθησεν ὅσον ἠδύναντο καλλίτερον νὰ δικαιολογηθῇ, παριστῶν ὅτι ὁ γάμος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθη πρὸς μεγίστην θλίψιν τῆς πατρικῆς του καρδίας νὰ συνάψῃ, σκοπὸν εἶχε τὴν εὐημερίαν πολυαρίθμων ὑπηκόων του, πασχόντων ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Σέρβων· ἐπομένως ἀξιέπαινος ἐθεωρεῖτο, διότι ὑπὲρ τοῦ κράτους ἐθυσίαζε τὴν εὐδαιμονίαν τῆς οἰκογενείας του· καθ' ὅσον δ' ἀφώρα τοὺς φόρους διὰ τοὺς ὁποίους τὸν κατηγόρει ὁ πατριάρχης, ἐξέθηκε τὰς συνεχεῖς ἀποστασίας, τὰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς καὶ τοὺς πολέμους, τοὺς ὁποίους ἦτο ἠναγκασμένος ἀδιακόπως νὰ ἔχῃ, ὅπως διαφυλάττῃ τοὺς ὑπηκόους του καὶ σώζῃ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ κράτους.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἐν συνόψει ἐκτεθέντων, καταφαίνεται ἄριστα ὁποία ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἀρχομένου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος· σπαραγμοὶ ἐμφύλιοι, περισπασμοὶ ἐξωτερικοί. Ἴδωμεν δὲ νῦν τίνες ἦσαν οἱ μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἐχθροῦ ἀπειλοῦντες τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Τοῦρκοι, καὶ τί οὗτοι ἔπραττον, ἐν ᾧ οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἐσκιαμάχουν.

Ἐρτογροὺλ ὁ πατὴρ τοῦ Ὀσμὰν καὶ τοῦ Τουρκικοῦ κράτους πρῶτος τὰ θεμέλια θέμενος, πορευόμενός ποτε ἀπὸ μιᾶς πόλεως εἰς ἄλλην, καύσωνος ὄντος πολλοῦ, καὶ κεκμηκὼς ἐκ

τῆς ὁδοιπορίας, ἔπεσεν ὑπὸ τὴν σκιὰν παχυκόρμου δένδρου ὅπως ἀναπαυθῇ· ὑπὸ τοῦ ὕπνου δὲ καταληφθεὶς, ἀπεκοιμήθη. Τότε ἐνυπνιάσθη ὅτι οὔρει μετὰ πόνου μεγάλου αἷμα ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ, ὅπου δὲ τὸ οὖρος ἔρρευσεν, ἐβλάστησε μικρὸν ὡραιότατον δένδρον, ἔχον τοὺς τρυφεροὺς κλάδους του χρυσοῦς καὶ τὴν ῥίζαν στερεωτάτην· ἐντὸς δὲ ὀλίγου χρόνου τοσοῦτον οἱ κλάδοι αὐτοῦ ηὐξήνθησαν, ὥστε ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῶν ἐφαίνετο σκεπόμενος σύμπας ὁ κόσμος. Ὑπὸ τὸ δένδρον ἐκάθητο πᾶν πετεινὸν, καὶ μέσον τῶν πτηνῶν ἐκείνων τῶν πολλῶν καὶ ἀναριθμήτων ὑπῆρχον καί τινες μικροὶ καὶ μεγάλοι ἀετοὶ, ἐκ μακρόθεν δὲ, ἀπέναντι τοῦ δένδρου, ἐκάθηντο ἕτεροί τινες ἀετοὶ παρατηροῦντες τὴν τοῦ δένδρου καλλονὴν, καὶ μεμφόμενοι καὶ καταγελῶντες τοὺς ἀετοὺς καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ὑποκάτω τοῦ δένδρου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔπνευσεν ἀὴρ σφοδρὸς ἐκ τῆς τοῦ δένδρου ῥίζης, καὶ ἀστραπαὶ ἐπῆλθον καὶ βρονταὶ καὶ χειμὼν πολὺς, ὥστε οἱ μακρὰν ἱστάμενοι ἀετοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὴν τοῦ ἀέρος ὁρμὴν καὶ τὸ τοῦ χειμῶνος βαρὺ, προσῆλθον, θέλοντες καὶ μὴ, καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου τοῦ θαυμαστοῦ καὶ εὐσκιοφύλλου, ἀφ' οὗ ἔπαθον μεγάλην ἐκ τοῦ χειμῶνος φθοράν, διότι ἄλλων μὲν οἱ ὄνυχες συνεθραύσθησαν, ἄλλων δὲ αἱ πτέρυγες, ὥστε κατήντησαν ἄχρηστοι πρὸς πτῆσιν, ἄλλοι δ' ἐν τέλει καὶ ὁλοσχερῶς ἐνεκρώθησαν. Ἄφυπνος ὁ Ἐρτογρούλ γενόμενος, ἀπηυθύνθη πρός τινα ὀνειροκρίτην ζητῶν τὴν λύσιν τοῦ ὀνείρου· αὐτὸς δὲ, συμβουλευθεὶς τὴν τῶν πλανητῶν, ζωδίων καὶ ἀστέρων κίνησιν, τῷ εἶπε ταῦτα. « Οἱ ἀπὸ σοῦ καταγόμενοι βασιλεῖς μεγάλοι ἐντὸς ὀλίγου γενήσονται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτῶν αὐξηνθήσεται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἑτέρους δουλώσουσι καὶ ἐξώσουσι τῆς ἀρχῆς καὶ ἀποκτενοῦσι, καὶ πολλὰ ἔθνη ὑποτελῆ ποιήσουσι καὶ δουλεύσουσιν αὐτοῖς, καὶ ἔσονται εὐλαβούμενοι καὶ φοβεροὶ εἰς πᾶν

ἔθνος καὶ γένος καὶ γλῶσσαν καὶ φυλήν.» Τούτων ὁ Ἐρτογροὺλ ἀκούσας, ἐγένετο περιχαρὴς καὶ ἐνεθαρρύνθη ὅπως ἐπιχειρήσῃ ἔργα μεγάλα καὶ τολμηρά· ὅθεν ἐξοπλίσας μετὰ μικρὸν χρόνον νῆας λῃστρικὰς διήρεις καὶ μονήρεις καὶ μετὰ ἀνδρῶν μαχίμων καλῶς παρασκευάσας, προσέβαλε καὶ ἐξηνδραπόδισε πολλοὺς τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσων, διαπεραιωθεὶς δὲ καὶ εἰς Θρᾴκην ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αἴνου καὶ Περιθεωρίου, πολλοὺς τῶν χριστιανῶν ἠχμαλώτισε καί, μέχρις Εὐβοίας προβάς, τὴν Ἑλλάδα μεγάλως ἐζημίωσε. Πλεύσας δὲ καὶ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ πολλὰ σκῦλα ποιησάμενος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πλούτου καὶ λαφύρων πολλῶν.

Τὸν Ἐρτογροὺλ διεδέξατο εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, τῷ **1281**, ὁ τούτου υἱὸς καὶ ἱδρυτὴς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, Ὀσμὰν ὁ Α΄. ἕτερον δέ τι ὄνειρον προεσήμανε καὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου τὴν μέλλουσαν ἰσχὺν καὶ δόξαν. Νύκτα τινα, διηγοῦνται οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι, ξενιζόμενος ὁ Ὀσμὰν παρά τινι Σέχῃ Ἐδεβαλῆ τοὔνομα, οὗ τῆς θυγατρὸς Μαλ-Κατοὺν ἠρᾶτο, εἶδε κατ᾽ ὄναρ ὅτι ἀνεπαύετο πλησίον τοῦ Ἐδεβαλῆ· αἴφνης δ᾽ ἀνατείλασα ἀπὸ τὸ στῆθος ἐκείνου ἡ σελήνη καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν πλησιφαὴς γενομένη, ἦλθε καὶ ἔδυσεν εἰς τὸ ἰδικόν του στῆθος. Τότε ἐκ τῶν νεφρῶν του ἀνεβλάστησε δένδρον, ὅπερ βαθμηδὸν ἐξαπλωθὲν καὶ λαμπρῶς ἀνθῆσαν, ἐκάλυψε διὰ τῶν κλάδων καὶ τοῦ φυλλώματος αὐτοῦ τὰς γαίας καὶ τὰς θαλάσσας ἀπὸ περάτων μέχρι περάτων. Ὑπὸ τὸ δένδρον ὑψώθησαν, ὡς ἂν ἦσαν στῦλοι τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ φυλλώματος, ὁ Καύκασος, ὁ Ἄτλας, ὁ Ταῦρος καὶ ὁ Αἷμος, ἐκ δὲ τῶν ῥιζῶν του ἀνέβλυσαν ὁ Τίγρις, ὁ Εὐφράτης, ὁ Νεῖλος καὶ ὁ Ἴστρος κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἀπείρων πλοίων. Οἱ ἀγροὶ ἦσαν πλήρεις θερισμοῦ καὶ τὰ ὄρη καταστόλιστα ἀπὸ δάση, ἐν οἷς ἔρρεον πηγαὶ ἄφθονοι, ἀρδεύουσαι μυ-

ριάδας ροδῶν καὶ κυπαρίσσων. Εἰς τὰς πεδιάδας ἐξετείνοντο μακρόθεν πόλεις πλούσιαι καὶ μεγάλαι, κεκοσμημέναι διὰ πυραμίδων, ὀβελίσκων, κιόνων καὶ πύργων μεγαλοπρεπῶν, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὁποίων ἠκτινοβόλει ἡ ἡμισέληνος· σὺν ἅμα δὲ διεκρίνετο πλῆθος ναῶν, ἐξ ὧν ἀνεπέμποντο ἱλαστήριαι δεήσεις, μιγνύμεναι μὲ τὰ ᾄσματα ἀπειροπληθῶν ἀηδόνων καὶ μὲ τὰς φωνὰς ποικιλοχρόων ψιττακῶν. Πτηνὰ ἀμέτρητα ἐκελλάδουν ἐν τοῖς φυλλώμασι τῶν παχυκόρμων δένδρων, ὧν τὰ φύλλα ἔληγον εἰς σχῆμα ξίφους. Αἴφνης πνεύσας ἀὴρ σφοδρὸς, ἔστρεψεν ὅλα ταῦτα τὰ φύλλα πρὸς τὰς διαφόρους τοῦ κόσμου πόλεις καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις, κειμένη ἔνθα ἑνοῦνται δύο θάλασσαι καὶ δύο ἤπειροι, ὡμοίαζε πρὸς ἀδάμαντα τεθειμένον μέσῳ δύο σαπφείρων καὶ δύο σμαράγδων, καὶ ἐσχημάτιζεν οὕτω τὴν πολύτιμον λίθον δακτυλίου περιλαμβάνοντος τὸν κόσμον ἅπαντα. Τὸν δακτύλιον δ' αὐτὸν ἔθηκεν ὁ Ὀσμὰν εἰς τὴν χεῖρά του.

Ἐξυπνήσας ὁ Ὀσμὰν διηγήσατο τὸ ὄνειρον αὐτοῦ εἰς τὸν σοφὸν Ἐδεβαλῆ καὶ ἐζήτησε τὴν λύσιν· ὁ δὲ, ἐξηγῶν αὐτὸ, εἶπεν ὅτι ἡ μὲν πλησιφαὴς σελήνη ὑπενέφαινε τὴν Μαλ-Κατοὺν, τὸ δὲ μέγα δένδρον ἦν ἀναμφιλέκτως τὸ μυστηριῶδες δένδρον *Τομβα*, ἓν τῶν θαυμασίων τοῦ Μωαμεθανικοῦ παραδείσου. Ἡ σκιὰ αὐτοῦ ἐδείκνυε τὴν ἔκτασιν, ἣν ἤθελε λάβει τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος; τὰ πτηνὰ ἦσαν οἱ λαοὶ οἵτινες ἔμελλον νὰ κύψωσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ, καὶ ἑνὶ λόγῳ ἐκ τοῦ ὀνείρου ἐκείνου προοιωνίζετο ἡ μέλλουσα ἰσχὺς καὶ εὐημερία τοῦ Ὀσμὰν καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ.

Ἂς ἀφήσωμεν νῦν τὰ μυθεύματα, ἅτινα παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς, πολλῷ δὲ μᾶλλον παρὰ τοῖς Ἀνατολικοῖς, συνοδεύουσι τὴν γέννησιν καὶ τὸν βίον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ ἂς τραπῶμεν ἐπὶ τὰ ἱστορικά.

Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀγγελοκώμων, φρουρίου κειμένου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ Προύσσης εἰς τὴν Κοτιάειον, παρηνώχλει συνεχῶς τοὺς δούλους καὶ τὰ ποίμνια τοῦ Ὀσμὰν, ὅτε, χειμῶνος ἐπερχομένου, ἠναγκάζοντο ἀπὸ τῶν ὀρέων νὰ κατέλθωσιν εἰς τὰς πεδιάδας ἤ, τοὐναντίον, ἔαρος ἐπιλάμποντος, ἀπὸ τῶν πεδιάδων νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰ ὄρη. Τὰς παρενοχλήσεις ταύτας θέλων νὰ καταπαύσῃ ὁ Ὀσμὰν, παρέλαβεν ὁπλίτας τινας καὶ ἐπορεύθη ὅπως, ἀπροόπτως προσβαλὼν, κυριεύσῃ τὰ Ἀγγελόκωμα· πλὴν ἀλλ' ὁ φρούραρχος αὐτῶν, πληροφορηθεὶς τὴν τοῦ Ὀσμὰν ἔλευσιν, κατέλαβε στενωπούς τινας, δι' ὧν ἔμελλεν αὐτὸς νὰ διέλθῃ, καὶ ἤθελε βεβαίως τὸν καταστρέψει, εἰ μὴ Χριστιανός τις, ὃν οἱ Τοῦρκοι ἱστορικοὶ ὀνομάζουσιν Ἄρατον, ἔσπευδε νὰ τῷ ἐξαγγείλῃ τὴν ἐνέδραν. Ἐπωφελούμενος τότε τῆς περιστάσεως ὁ Ὀσμὰν, ἔπεμψε δι' ἄλλης ὁδοῦ τριακοσίους στρατιώτας, οἵτινες προσβαλόντες τὸ φρούριον τῶν Ἀγγελοκώμων, οὗ οἱ φρουροὶ ἔλειπον ἐνεδρεύοντες τὸν Ὀσμὰν, τὸ ἐκυρίευσαν καὶ τοὺς κατοίκους πάντας ἐξηνδραπόδισαν. Ὁ δὲ κύριος τῶν Ἀγγελοκώμων μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς μικρᾶς ἡγεμονίας του, καταφυγὼν παρὰ τῷ ἄρχοντι τῶν Μελαγγείων καὶ σύμμαχον αὐτὸν προσλαβόμενος, συνέλεξε στρατὸν καὶ ἐπέστρεψεν ὅπως ἀνακτήσῃ αὐτήν· συμπλοκῆς δὲ γενομένης μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὀσμὰν εἰς Ἄγριλλον, ὁ Ὀσμὰν ἀνεδείχθη νικητὴς, ὥστε πρὸς ταῖς λοιπαῖς κτήσεσιν αὐτοῦ, προσέθετο καὶ τὰ Μελάγγεια, ὧν τὸν ναὸν παραχρῆμα εἰς ἰσλαμικὸν τέμενος μετέτρεψε.

Ἐν ἔτει 1299 ὁ κύριος τοῦ Γιαρῆ Χισὰρ ἔμελλε νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἄρχοντος τῶν Βηλοκώμων· κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν δὲ τότε ἔθος, πάντες οἱ γειτνιάζοντες ἡγεμονίσκοι καὶ τιμαριῶται προσεκλήθησαν εἰς τὴν γαμήλιον τελετήν. Οἱ δὲ τοῦ Ὀσμὰν ἐχθροὶ θέλοντες νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς

περιστάσεως, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν φονεύσωσι κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην, εἰς ἣν ἦτο ἐπίσης προσκεκλημένος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο νὰ ἐπιχειρήσωσι πρᾶξιν τοιαύτην ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ Μιχαὴλ Κιοσὲ, ἄρχοντος τῆς Κιρμεναίας, φρουρίου κειμένου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου, ἀνεκοίνωσαν εἰς αὐτὸν τὴν πρόθεσίν των καὶ προσεπάθησαν διὰ παντὸς μέσου νὰ τὸν πείσωσιν ὅπως τοῖς συνδράμῃ. Ὁ Μιχαὴλ Κιοσὲς, προσποιούμενος ὅτι συγκατατίθεται εἰς τὰς προτάσεις των, ἀνήγγειλε παραχρῆμα εἰς τὸν Ὀσμὰν τὴν παγίδα, ἥτις τῷ ἐστήνετο, καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ Ὀσμὰν, θέλων νὰ ἀνταποδώσῃ τὴν δόλον διὰ τοῦ δόλου καὶ ἄγνοιαν τῶν κατ' αὐτοῦ τεκταινομένων προσποιούμενος, παρεκάλεσε, πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς Βηλόκωμα, τὸν κύριον αὐτῶν νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ ὅπως διὰ γυναικῶν μεταφέρῃ εἰς τὸ φρούριον ἐκείνου πάντας τοὺς θησαυρούς του, διότι, προτιθέμενος, καθ' ἃ ἔλεγεν, ἅμα τῇ τελέσει τῶν γάμων, νὰ ἀνέλθῃ μετὰ τῶν ὁπλιτῶν του εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη, ἐφοβεῖτο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰ πλούτη του εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ δὲ κύριος τῶν Βηλοκώμων, συνωμότης ὢν καὶ σκεπτόμενος ὅτι, τοῦ Ὀσμὰν, θανατουμένου πάντες ἐκεῖνοι οἱ θησαυροὶ ἤθελον περιέλθει εἰς αὐτὸν, ἀσμένως παρεδέξατο τὴν αἴτησίν του· ὅθεν τούτου γενομένου, τριάκοντα ἐννέα ἀνδρεῖοι μαχηταί, κεκαλυμμένοι ὡς γυναῖκες διὰ μακροῦ πέπλου, ἔφερον τοὺς ἵππους των, ὅπλων πεφορτωμένους ἀντὶ θησαυρῶν· ἐπιπεσόντες δ' αἴφνης κατὰ τῶν ἀνυπόπτων φρουρῶν τῶν Βηλοκώμων, τοῦ κυρίου αὐτῶν ἀναχωρήσαντος ἤδη ὅπως τελέσῃ τοὺς γάμους του, κατέλαβον τὸ φρούριον. Ἀφ' ἑτέρου δ' ὁ Ὀσμὰν, παραλαβὼν ἐνόπλους τινας, ἐκρύβη εἰς τὴν ὁδὸν δι' ἧς ἔμελλε νὰ διέλθῃ ὁ τῶν Βηλοκώμων κύριος ἐπιστρέφων μετὰ τῆς νύμφης καὶ τῆς συνοδείας των· ὅτε λοιπὸν οὗτοι διήρχοντο, ὁρμήσας ὁ Ὀσμὰν μετὰ τῶν στρατιω-

τῶν του, τὸν μὲν νυμφίον καὶ τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ ἐφόνευσε, τοὺς δὲ λοιποὺς προσκεκλημένους ᾐχμαλώτισε καὶ τὴν ὡραίαν νύμφην ζωγρήσας, προώρισε διὰ τὸν δωδεκαετῆ αὐτοῦ υἱὸν Ὀρχάν. Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν ταύτην ὁ Ὀσμὰν ἐκυρίευσε τὸ Γιαρῆ-Χισάρ, τὸ Ἀϊνεγὲλ καὶ ἕτερα φρούρια κείμενα μεταξὺ Κοτιαείου καὶ Προύσσης.

Ἡ ἀνδρία, τὰ ἔργα, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ὀσμὰν ἐπενήργησαν μεγάλως ἐπὶ πάντων τῶν ἡγεμονίσκων τῶν παρακειμένων χωρῶν, οἵτινες, δι' ὑποσχέσεων καὶ δωρεῶν ἢ δι' ἐκφοβισμοῦ καὶ ἀπειλῶν ἀναγκασθέντες, ἀνεγνώρισαν αὐτὸν, τῇ 11 Φεβρουαρίου 1300, ἐν Ἀπαμείᾳ, ὑπέρτατον ἡγεμόνα καὶ τῷ ἀπέδωκαν τὸν τίτλον *σουλτάνου*· ἀπ' αὐτοῦ δ' ἤρξατο ἡ σειρὰ τῶν Ὀθωμανῶν μοναρχῶν τῶν μέχρι τοῦ νῦν δεσποζόντων τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Ὅτε μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Φράγκων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνέστη ἰδιαιτέρα ἐν Νικαίᾳ αὐτοκρατορία, οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ἐπειγόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου ἐπιδρομῆς ληστρικῶν ἐθνῶν, εἶχον ἐγείρει φρούρια εἰς διάφορα τῆς Ἀσίας μέρη, ὧν τὴν ὑπεράσπισιν ἐνεπιστεύοντο εἰς μισθωτούς, πλεῖστα ὠφελήματα καρπουμένους καὶ τούτου ἕνεκα μετὰ ζήλου ἀμυνομένους κατὰ παντὸς ἐχθροῦ. Ὅτε ὅμως, ἐκδιωχθέντων τῶν Φράγκων, ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἀνεκτήσατο τὴν Κωνσταντινούπολιν, οὐ μόνον περιώρισε τὰς προνομίας, ἃς οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν φρουρίων ἐκείνων ἐκέκτηντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς μισθοὺς αὐτῶν ἠλάττωσεν, ὥστε τοὺς ἠνάγκασε νὰ παύσωσι πλέον τοῦ νὰ ὦσιν ἄγρυπνοι φύλακες τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Ταῦτα ὁ Ὀσμὰν βλέπων, ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ χώρας τινὰς ἀνηκούσας εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου· ὅθεν εἰσελάσας κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1301 εἰς Βιθυνίαν, προσέβαλεν ἐγγὺς τοῦ Βαφαίου καὶ ἐνίκησε τὸν ἑταιρίαρχον Μουζάλω-

να, ἐξέτεινε δ' ὕστερον τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ μέχρι Νικαίας, πρὸ τῶν ὑψηλῶν τειχῶν τῆς ὁποίας οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ. Θέλων ὅμως νὰ ἀπασχολῇ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἐπιφυλασσόμενος ὅπως ἐν ἁρμοδιωτέρᾳ περιστάσει προσβάλῃ τὴν πόλιν ταύτην, ἔκτισεν οὐ μακρὰν τῆς Νικαίας ἐπὶ ὄρους ὑψηλοῦ ὀχυρὸν φρούριον, οὗ τὴν διοίκησιν ἐνεπιστεύθη εἰς ἕνα τῶν ἐπιτηδειοτέρων στρατηγῶν του.

Καίτοι κύριος ὢν ὁ Ὀσμὰν ἁπάσης σχεδὸν τῆς Βιθυνίας, κατόπιν τῶν προηγουμένων αὐτοῦ κατακτήσεων καὶ τῆς οἰκτρᾶς ἐκπτώσεως εἰς ἣν εἶχε περιέλθει ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ἐν τούτοις ἐθεώρει τὴν κυριότητα ταύτην ἀτελῆ, ἐφ' ὅσον ἡ Προῦσσα δὲν ἀνῆκεν αὐτῷ. Ὁ τῆς Προύσσης φρούραρχος ἀφ' ἑτέρου ἐπικειμένην βλέπων προσβολὴν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, προσεκαλέσατο τοὺς διοικητὰς διαφόρων φρουρίων ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του ἵν' ἀπὸ κοινοῦ ἀποκρούσωσι πᾶσαν ἐπίθεσιν τοῦ Ὀσμάν. Ὅθεν ῥήξεως ἐπελθούσης οὐ πολλῷ ὕστερον μεταξὺ τοῦ Ὀσμὰν καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν διοικητῶν, οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἡττήθησαν, καὶ μόλις ὁ τοῦ Κιετὲ φρούραρχος ἠδυνήθη νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς εἰς Λοπάδιον. Νικητὴς δὲ ὁ Ὀσμὰν μείνας προσεκάλεσε τὸν διοικητὴν τοῦ Λοπαδίου νὰ τῷ παραδώσῃ τὸν πρόσφυγα· ὁ δὲ μὴ τολμῶν νὰ παρακούσῃ, συγκατένευσεν εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Ὀσμὰν ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως τοῦ νὰ μὴ διαβῇ οὐδέποτε αὐτὸς τὸν Ρύνδακον ποταμόν. Πρᾶγμα δὲ ἀξιοσημείωτον ὅτι καὶ ὁ Ὀσμὰν καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ πιστῶς ἐτήρησαν τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, οὐδέποτε μὲν διαβάντες τὸν ποταμόν, ἀλλὰ διερχόμενοι αὐτὸν διὰ θαλάσσης παρὰ τὰς ἐκβολάς του, ὁσάκις ἤθελον νὰ τὸν διέλθωσιν, ὅπως ἐκπληρώσωσι κατὰ γράμμα τὴν σύμβασιν τοῦ Ὀσμάν.

Μέχρι τοῦδε οἱ Τοῦρκοι διὰ ξηρᾶς μόνον παρέβλαπτον τοὺς

Βυζαντινούς· ἤδη ὅμως ἤρξαντο καὶ διὰ θαλάσσης παρενοχλοῦντες αὐτούς. Κατασκευάσαντες πλοῖα πολυάριθμα ἐκ τῶν δασῶν, ἅτινα ἔχει ἡ Ἀσία, ἀφ' οὗ διὰ πυρὸς καὶ διὰ σιδήρου κατέστρεψαν τὴν Χίον, περιπλέοντες τὰς διαφόρους νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους ἐλυμαίνοντο αὐτάς· προσβάλλοντες δὲ ὁτὲ μὲν τὴν Λέσβον καὶ τὴν Κάρπαθον, ὁτὲ δὲ τὴν Ρόδον καὶ τὴν Σάμον, τὰς τέως πολυοικήτους ἀκατοικήτους σχεδὸν καθίστων. Ἐν ᾧ δὲ διὰ θαλάσσης ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ὑπέμενε τὰς πειρατικὰς τῶν Τούρκων ἐπιδρομάς, οἱ στρατοὶ αὐτῶν διὰ ξηρᾶς τῆς ἀφῄρουν τὴν Γάγγραν, τὴν ἐπὶ Μαιάνδρῳ Τρίπολιν, τὴν Φιλαδέλφειαν, τὰ Θυάτειρα, καὶ τὴν Ἔφεσον, ἧς τοὺς κατοίκους ὁ στρατηγὸς Σαϊσὰν κατέσφαξε καὶ ἐξηνδραπόδισε καὶ τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἠγαπημένου μαθητοῦ Ἰωάννου ναὸν κατὰ μέγα μέρος κατέστρεψεν.

Ἔντρομος ἐπὶ ταῖς τοσαύταις δυσπραγίαις ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος γενόμενος, ἐπεκαλέσατο τὴν συνδρομὴν Σαζὰν τοῦ ἰσχυροῦ χάνου τῶν Μογγόλων, ὑπισχνούμενος αὐτῷ εἰς ἀντάλλαγμα τῆς ἐπικουρίας τὴν χεῖρα Μαρίας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, πλὴν ἀλλ' ἀποβιώσαντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Σαζάν, ὁ αὐτοκράτωρ ἀπηύθυνε τὴν αὐτὴν πρότασιν πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Κοδαβενδὲ, ὅστις κολακευθεὶς ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ ὅτι ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ ἀδελφὴν αὐτοκράτορος, διέταξε τεσσαράκοντα χιλιάδας Μογγόλων νὰ πορευθῶσιν πρὸς τὴν Νίκαιαν. Ὁ Ὀσμὰν, εἰς οὐδὲν λογισάμενος τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς ἐπιδείξεις ταύτας οὐχὶ μόνον ἐκυρίευσε τὸν Ἀστραβήτην, τὸ Ἱερὸν καὶ τὴν Χηλὴν, ἀλλ' ἀπεφάσισε σὺν ἅμα νὰ προσβάλῃ τὸ τῆς Τρικοκκίας φρούριον, ὅπερ ἦτο σχεδὸν τὸ προπύργιον τῆς Νικαίας. Οἱ ἐν αὐτῷ στρατιῶται ἀντέταξαν ἀπηλπισμένην ἀνδρίαν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ τὸ ὑπερασπίσωσιν ἐπὶ πολὺ κατὰ τῶν μαχητῶν τοῦ Ὀσμάν, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν· ἡ δὲ πτῶσις τοῦ

φρουρίου τούτου συνεπήγαγε τὴν τοῦ Κουβουκλείου, κειμένου εἰς τὸ κάταντες τοῦ Ὀλύμπου. Περιελθόντων δὲ τῶν δύο τούτων εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ὀσμάν, πᾶς ἐξ ἐπιδρομῆς τῶν Μογγόλων κίνδυνος διεσκεδάσθη· ἀλληλοδιαδόχως δ' ἐκυρίευσεν αὐτὸς τὰ διάφορα ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ κείμενα φρούρια.

Κύριον μέλημα τοῦ Ὀσμὰν μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας κατακτήσεις ἐγένετο ἡ ἅλωσις τῆς Προύσσης, διότι ἡ Νίκαια περιζωσθεῖσα ὑπὸ φρουρίων καὶ στρατιωτῶν αὐτοῦ, ὀλιγοχρόνιον ἀντίστασιν ἐδύνατο ν' ἀντιτάξῃ εἰσέτι· ὅπως δὲ καταντήσῃ καὶ τὴν Προῦσσαν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ περιζώσῃ αὐτὴν πανταχόθεν, διέταξε τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ἀκτιναμοὺρ καὶ τὸν στρατηγὸν Βαλαβὰν νὰ κτήσωσι δύο φρούρια πρὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, τὸ μὲν πρὸς δυσμάς, τὸ δὲ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Λωτοῦ· μὴ δυνάμενος δ' αὐτός, ἅτε πάσχων ἐξ ἀρθρίτιδος, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀνωτάτην τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ διοίκησιν, τὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὀρχάν, ὅστις πρὶν ἢ προσβάλῃ τὴν πόλιν ἐκυρίευσε πάσας τὰς πρὸ αὐτῆς θέσεις. Ὁ τῆς Προύσσης φρούραρχος, Ὄρνος τοὔνομα, ἦτο ἀνὴρ ἀνδρεῖος καὶ στρατηγηματικός, ὅθεν παρεσκευάζετο εἰς πεισματώδη ἄμυναν· καί τινας δ' ἐξόδους ποιησάμενος, οὐ σμικρὰν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐπήνεγκε ζημίαν. Ἀλλ' ἐν ᾧ αὐτὸς ἐνεπνέετο ὑπὸ αἰσθημάτων τοσούτῳ γενναίων, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος τῷ ἔπεμψε διαταγὴν νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τοῦ Ὀσμάν· συνεπείᾳ δὲ τῆς διαταγῆς ταύτης ὁ Ὄρνος παρέδωκεν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἐπιτυχών, τῇ προσφορᾷ τριακοντακισχιλίων χρυσῶν νομισμάτων, νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐξ αὐτῆς ἔξοδος εἰς πάντας τοὺς κατοίκους μετὰ τῶν θησαυρῶν αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ἔπεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων ἡ περικαλλὴς καὶ πλουσιωτάτη μητρόπολις τῆς Βιθυνίας ἄνευ χύσεως αἵματος, ἄνευ χρο-

κίου πολιορκίας, ἀλλὰ μόνον ἕνεκα τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως εἰς ἣν εἶχε περιέλθει ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία.

Ὁ ἱστορικὸς Παχυμέρης, μάρτυς γενόμενος τῶν δεινῶν ἃ προὐξένουν οἱ Τοῦρκοι τοῖς Βυζαντινοῖς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, διὰ τῶν ζοφερωτέρων χρωμάτων εἰκονίζει τὴν ἀπελπισίαν τῶν τότε χριστιανῶν ἕνεκα τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων. Ἐκθέσαντες δὲ καὶ ἡμεῖς ὅσον ἦτο δυνατὸν συνοπτικώτερον τὴν μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Τούρκων περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τρίτου καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ὑπάρχουσαν διαφορὰν, κλείομεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο παρατιθέμενοι αὐτολεξεὶ ἐκ τοῦ Παχυμέρους τὰ περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

« Ηὔξανε δ' ὁσημέραι, λέγει, καὶ αὖθις τὸ ἀπὸ τῶν Περσῶν δεινὸν, ὥστ' ἀποκεκλεῖσθαι πανταχοῦ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας. Τί γὰρ τῶν δυσχεριῶν ἀπῆν; καὶ ἐῶ τὰ μακράν· ἀλλὰ τὰ κατὰ θύραν ταῦτα καὶ τῆς βασιλίδος προαύλια. Τὰ δ' ἦν εὐθὺς νηὸς ἀποβαίνοντι τῷ τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου περαιουμένῳ, ὥστ' ἀφεμένῳ θαλάσσης λαμβάνειν κίνδυνον ἀνέδην γὰρ διέτρεχον πανταχοῦ τῆς περαίας καὶ κατεσκήνουν ὅπου ἦν βουλομένοις αὐτοῖς, καὶ ταῦτ' οὐχ' ἰλαδὸν στρατεύουσιν, ἀλλ' ἀσυντάκτως καὶ κατ' ὀλίγους, ὥστε κεῖσθαι τὴν περαίαν τῆς Βυζαντίδος Σκυθῶν, ὃ δὴ λέγεται, ἐρημίαν, μηδενὸς τολμῶντος φανῆναι, ὅτε συνέβαινε καὶ παραβολώτερόν τινες διαπράττεσθαι καὶ ἐκθέειν τολμῶντας, ζήλου τινὸς πείθοντος ἢ καὶ μᾶλλον ἐνδείας πιεζούσης, τριβομένου τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐφοδίων σφίσι καταναλωμένων, ἅπερ οἴκοθεν ἀπεφέροντο. Τὰ δ' ἦσαν μᾶλλον εἰς κίνδυνον· ὅθεν καὶ οἱ μὲν ἐκωλύοντο ἀπειλαῖς τῶν κρατούντων καὶ φόβῳ σωφρονιζόμενοι, οἱ δὲ τολμῶντες, ἣν πού τις προεξέδραμεν ἱκανὸς δοκῶν ἄγειν σύντομον (λοχαγὸν τὸν τοιοῦτον εἴποι τις ἂν) καὶ ἐπὶ τὸ παρὰ πᾶσιν

αἴσθησιν ἐξήρχοντο, ὥστε καὶ συνέβαινε ποτὲ μὲν εὐστοχεῖν ὀλίγοις πρὸς πολλοὺς γυμνοῖς, καὶ ἀνόπλοις, πολλάκις δὲ καὶ σφάλλεσθαι. Καὶ οὐκ ἦν ἡμέρα σχεδὸν καθ' ἣν ἢ μὴ τοῖς κατὰ θάλασσαν φρουρίοις προσβάλλοντες ἠκούοντο ἢ μὴ ἀπάγοντες αἰχμαλώτους ἢ μὴ φονεύοντες, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ ἱκεσίαις ἐχρώμεθα πρὸς Θεὸν, τὸ οἴκτιστον. Διεῖχε δὲ μόνος ὁ πορθμὸς οὗτος· καὶ πολλάκις μὲν μεθ' ἡμέραν ἐφαίνοντο τοῖς ἐντεῦθεν ἀφορῶσι καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς· κἄν που δέ τις ἢ ἐνδείᾳ ἐξαπορούμενος κἀντεῦθεν ἐλπίζων κερδαίνειν ἐκ τῶν ὑπολελειμμένων ἄλλοις, ἢ μὴν καὶ κατὰ χρείαν ἑτέραν ἢ τοῦ σφετέρου κτήματος ἐπιμέλειαν ἐξορμᾷν ἐτόλμα, αὐτίκα ἢ ἡλίσκετο ἢ ἐκτείνετο. Καὶ πολλοὺς ἂν εἶδες ἐσφαγμένους ἢ τετρωμένους εἰς θάνατον, ἔστι δ' οὗ καὶ κεφαλῆς ἄνευ καὶ κόρσας ἀναύχενας. Πεπλήθει δὲ τῶν ἀγρομένων ἡ πόλις, καὶ ἐστενοχωρεῖτο τοῖς πανταχοῦ κειμένοις εἰκῇ τε καὶ ὑπαιθρίοις πνοῇ ζῆν καὶ μόνῃ πιστευομένοις· λιμὸς γὰρ ἐντεῦθεν καί γε λοιμὸς τοὺς ἀθλίους διεμεριζέτην· καὶ οἱ ἀστικοὶ τοῦ κακοῦ παραπήλαυον, καὶ οἱ μὲν αὐτίκα τοῖς δεινοῖς συνείχοντο καὶ ἄποροι διῆσαν καὶ ἀμήχανοι, οἱ δὲ ὅσον οὔπω τὰ τοῖς πλησίοις συμβάντα καὶ ἑαυτοῖς ἐπ' ἴσης ἤλπιζον.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Οἱ Καταλάνοι ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΤΟΙΑΥΤΗ ἦτο ἡ θέσις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε ὁ Ρογῆρος προσεφέρθη σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὅπως μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ προσφέρωσι τὴν ἐπικουρίαν των εἰς τὸν καταρρέοντα θρόνον τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου· εἴδομεν δὲ

ὅτι ἡ πρότασις ἐγένετο ὡς θεῖον δώρημα δεκτὴ, καὶ ὅτι στόλος Καταλανικὸς παρεσκευάζετο ἐν Σικελίᾳ ἵνα παραλάβῃ τοὺς μαχητὰς, οἵτινες ἔμελλον νὰ διαπορθμευθῶσιν εἰς Ἀνατολήν.

Πάσης λοιπὸν παρασκευῆς περαιωθείσης, οἱ Καταλάνοι ἀποπλεύσαντες ἐκ Μεσσήνης, προσωρμίσθησαν μετὰ ὀλιγοήμερον εὔδιον πλοῦν εἰς Μονεμβασίαν, ἔνθα, κατὰ τὰς προαποσταλείσας διαταγὰς τοῦ αὐτοκράτορος, ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ πολλῶν τιμῶν· λαβόντες δ' ἐκεῖ, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, τετράμηνον προκαταβολὴν τοῦ μισθοῦ των, ἀνεχώρησαν διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου προσωρμίσθησαν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ τριακοσιοστοῦ τρίτου.

Ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἄφιξις τῶν Καταλανικῶν ὀρδῶν ἐπανηγυρίσθη μετ' ἐκτάκτου λαμπρότητος. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ καὶ οἱ μεγιστάνες ὅλοι ἐξῆλθον εἰς προαπάντησίν των, καὶ τοῖς προσέφερον πλείστας φιλοφρονήσεις· ἰδίᾳ δ' ὁ Ρογῆρος ἐγένετο ἀντικείμενον κολακευτικῶν περιποιήσεων. Ὁ Ἀνδρόνικος ὑποδεξιωσάμενος αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐμπλήσας δώρων, τῷ προσδιώρισε λαμπρόν τι οἴκημα ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Βλαχερνῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ οἱ λοιποὶ Καταλάνοι πάντες ἐστρατωνίσθησαν· μετά τινας δὲ ἡμέρας ἐτέλεσε τὸν γάμον αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐκκαιδεκαετοῦς ἀνεψιᾶς του Μαρίας, θυγατρὸς Εἰρήνης τῆς ἀδελφῆς του καὶ Ἀσὰν τοῦ ἐκθρονισθέντος βασιλέως τῶν Βουλγάρων· κατὰ δὲ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἀνδρόνικος, μεγαλοπρέπειαν ἐπιδεικνύμενος ἀσύμφορον πάντῃ πρὸς τὰς περιστάσεις, ἐξήντλησε τὸ δημόσιον ταμεῖον, ὅπερ ἄλλως ἦτο ἀρκούντως κενόν.

Ἐν ᾧ ἐξηκολούθουν τῶν γάμων αἱ ἑορταὶ καὶ οἱ φιλεύθυμοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως κάτοικοι ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ θεάματα καὶ τὰς διασκεδάσεις, ἐπῆλθε σοβαρὰ μεταξὺ Γε-

νουηνσίων καὶ Ἀλμογαβάρων ἔρις, ἥτις ἐγένετο παραίτιος ἱκανῆς αἱματοχυσίας. Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς, προτιθεμένων τῶν Καταλάνων νὰ μεταβῶσιν εἰς Κύζικον, οἱ Γενουήνσιοι δανεισταὶ αὐτῶν ἐζήτησαν τὰ ὅσα τοῖς ὠφείλοντο· ἐκεῖνοι δὲ ἠρνοῦντο ν' ἀποτίσωσι τὸ χρέος των, λέγοντες πρὸς τοὺς Γενουηνσίους ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰ χρέη των καὶ παρ' ἐκείνου ἠδύναντο νὰ ἀπαιτήσωσιν αὐτά. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Γενουήνσιοι ἀντέλεγον ὅτι εἰς τοὺς Καταλάνους δανείσαντες παρ' αὐτῶν καὶ μόνων δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτῶσι τὰ χρήματά των, καὶ ὅτι πρὸς τὸν βασιλέα μηδεμίαν συναλλαγὴν ποιησάμενοι, μηδόλως δικαιοῦνται νὰ ἀπευθυνθῶσιν πρὸς αὐτόν, ἐπῆλθεν ἡ ἔρις. Κατὰ τὸν Καταλάνον χρονογράφον Μουντάνερ ὅμως, ἑτέρα ἐγένετο ἡ ἀφορμὴ ταύτης. Φαίνεται τῷ ὄντι ὅτι οἱ Γενουήνσιοι, καταστήματα ἐμπορικὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει κεκτημένοι καὶ μεγάλα αὐτόσε συμφέροντα ἔχοντες, μετὰ ζηλοτυπίας εἶδον τὴν ἔλευσιν τῶν Καταλάνων καὶ ἐφοβήθησαν, μή, ἐὰν ἐνεκαθίσταντο ἐκεῖνοι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἤθελον πάθει τὰ ἴδιά των συμφέροντα· ἐντεῦθεν δὲν ἔπαυον καταδηλοῦντες τὰ ἐχθρικὰ αὐτῶν κατὰ τῶν Καταλάνων αἰσθήματα, ἐκ τούτου δὲ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ ἡ ῥῆξις.

Δύο τῶν Γενουηνσίων περιφερόμενοι μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνήντησαν Ἀλμογάβαρόν τινα, οὗ ὁ ἱματισμὸς, ὁ ἐξοπλισμὸς καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ φυσιογνωμία τοῖς ἐφάνησαν λίαν γελοιώδη, ὥστε ἤρξαντο ἀναφανδὸν σαρκάζοντες καὶ προπηλακίζοντες αὐτόν. Ὁ Ἀλμογάβαρος, ὅστις ἐγνώριζεν τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων μᾶλλον ἢ τὴν χρῆσιν τῶν λόγων, σπασάμενος τότε τὸ ξίφος ἐφώρμησε κατὰ τῶν Γενουηνσίων, οἵτινες ἐτράπησαν φωνάζοντες καὶ ὑβρίζοντες εἰς φυγήν. Γενουήνσιοι ἕτεροι παρατυχόντες καὶ ἀκούσαντες τῶν κραυγῶν, ἔδραμον εἰς βοήθειαν τῶν πατριωτῶν αὐ-

των· Ἀλμογάβαροι δὲ ἐκ τοῦ ἑτέρου ἔσπευσαν ὅπως συνδράμωσι τὸν συστρατιώτην των, τοιουτοτρόπως δ' ἡ ἔρις ἐγενικεύθη, καὶ φόβος πανικὸς κατέλαβεν ἁπάσας τὰς συνοικίας τῆς πρωτευούσης. Εἰς δὲ τὸ ἄκουσμα τῆς ῥήξεως οἱ ἐν Πέραν καὶ Γαλατᾶ Γενουήνσιοι ἔτρεξαν ἵνα προσβάλωσι τοὺς Ἀλμογαβάρους, καί τις αὐτῶν, Ρόζος Φινάλης τοὔνομα, ἀναπετάσας τὴν σημαίαν τῆς Γενούης, ἐλθὼν ἔστησεν αὐτὴν πρὸ τῶν ἀνακτόρων τῶν Βλαχερνῶν. Οἱ Ἀλμογάβαροι τότε, δραξάμενοι ἀπαξάπαντες τῶν ὅπλων καὶ ἐνισχυόμενοι ὑπὸ τῶν Καταλάνων ἱππέων, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Γενουηνσίων καὶ συνεπλάκησαν πρὸς αὐτούς.

Τοῦ αἵματος ἀφθόνως ῥέοντος καὶ τῶν πάντων ἀναστάτων γενομένων, ὁ αὐτοκράτωρ πληροφορηθεὶς τὰ συμβαίνοντα, ἔπεμψε πρὸς τοὺς διαμαχομένους τὸν *δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου* Στέφανον τὸν Μουζάλωνα ὅπως καταπαύσῃ τὴν μάχην· πλὴν ἀλλ' ἀμφότερα τὰ μέρη ἦσαν τοσούτῳ ἐξηρεθισμένα κατ' ἀλλήλων, ὥστε ἐλθόντα τὸν δρουγγάριον, κατέκοψαν μετὰ τοῦ ἵππου του, μηδόλως ἀναλογιζόμενα ὅτι ἐκεῖνος ἤρχετο ὡς φίλος ἵνα τοὺς συμβιβάσῃ. Οἱ δὲ Καταλάνοι ὀχυρωθέντες εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Κοσμιδίου, ἔστησαν αὐτόσε τὸ στρατοπεδαρχεῖον αὐτῶν, ἐν ᾧ οἱ Γενουήνσιοι ἀσφαλισθέντες κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς, κατεσκεύασαν ἐκ τοῦ προχείρου ὀχυρώματα ἐκ σανίδων, βαρελίων καὶ τραπεζῶν, καὶ ὁρμητηρίοις αὐτοῖς χρώμενοι ἐφώρμων κατὰ τῶν ἐναντίων. Η μάχη τοιουτοτρόπως ἐξηκολούθησε μετὰ μεγίστης ἑκατέρωθεν λύσσης· μόλις δὲ μετὰ πολλὰς ὥρας ἐπέτυχεν ὁ Ρογῆρος, παρεμβάντος καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν φονικὴν σκηνὴν ἐκείνην, τῶν Γενουηνσίων μεγίστην φθορὰν ὑποστάντων.

Μετὰ τὴν σφαγὴν πολλῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, οἱ Ἀλμογάβαροι ἀπεφάσισαν νὰ λαφυραγωγήσωσι τὸ Πέραν, ἔνθα οἱ Γενουήνσιοι εἶχον τὰ καταστήματα καὶ τοὺς θησαυρούς των τοῦτο δὲ μα-

θῶν ὁ αὐτοκράτωρ ἀνέθηκεν εἰς τὸν Ρογῆρον νὰ τοὺς πείσῃ παντοιοτρόπως ὅπως παραιτηθῶσι τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ ἐκείνου σχεδίου; οὗ ἐκπληρουμένου, ἤθελον βεβαίως πάθει καὶ οἱ μὴ Γενουήνσιοι, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἡ λαφυραγωγία τοιουτοτρόπως ἐκωλύθη· ἡ ἔρις ὅμως αὕτη ἔσχεν ἐπιζημίους διὰ τοὺς Καταλάνους συνεπείας, διότι οἱ Γενουήνσιοι, ἀναμειμνησκόμενοι διαρκῶς τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, δὲν ἔπαυον παρεμβάλλοντες προσκόμματα εἰς ὅλας ἐκείνων τὰς ἐπιχειρήσεις. Ὁμολογούμενον δὲ εἶναι ὅτι ἂν οἱ Καταλάνοι εἶχον ὁμοφροσύνην πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς, ἠδύναντο οὐχὶ μόνον τοὺς Τούρκους ἀποτελεσματικώτερον νὰ πολεμήσωσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν θρόνον νὰ ἀνατρέψωσιν. Οἱ Γενουήνσιοι μὴ λαβόντες, ὡς οἱ Ἐνετοὶ, μέρος εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἔλαβον, ὁπότε ὁ Μιχαὴλ ἀνεκτήσατο τὸ κράτος, τὰ προνόμια, ἅτινα τέως ἐξήσκουν οἱ Ἐνετοὶ, ὥστε μόνοι σχεδὸν ἐμπορευόμενοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἄπειρα πλούτη καρπούμενοι, ἠδύναντο νὰ ἐξοπλίζωσι στόλους πολυαρίθμους, νὰ διατηρῶσι στρατοὺς καὶ νὰ βαρύνωσιν εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς Εὐρώπης. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος, μετὰ τὰ γενόμενα, ἐνόησεν ὅτι δὲν ἦτο φρόνιμον νὰ ἀφήσῃ εἰς τὴν πόλιν συνδιαιτώμενα δύο ἔθνη ἐν ὅπλοις καὶ τοσούτῳ κατ᾽ ἀλλήλων ἠρεθισμένα, διότι ἐφοβεῖτο μὴ ἐν πρώτῃ περιστάσει καὶ δι᾽ ἐλαχίστην ἀφορμὴν, ἔλθωσιν ἐκ νέου εἰς χεῖρας· ὥστε ἔσπευσε νὰ τὰ ἀποχωρίσῃ, διατάξας τοὺς Καταλάνους νὰ διαπεραιωθῶσιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἥτις ἐδεῖτο τῆς συνδρομῆς αὐτῶν.

Καὶ ὄντως, οἱ Τοῦρκοι ἠπείλουν τὴν Κύζικον, ἥτις, οὖσα ἓν τῶν πρὸς τὴν Ἀσίαν προπυργίων τῆς Ἀσίας, τῷ ἀπέβαινεν ἀναγκαία. Ὁ Ρογῆρος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐφάνησαν λίαν εὐδιάθετοι ὅπως μεταβῶσιν εἰς Ἀσίαν, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀναχωρήσωσι παρεκάλεσαν τὸν αὐτοκράτορα νὰ διορίσῃ ἐξ αὐτῶν ἕνα ἀξιω-

ματικὸν, ὅστις νὰ διοικῇ τὸν στόλον, τὸν μέλλοντα νὰ τοὺς διαπεραιώσῃ εἰς Ἀσίαν καὶ νὰ ὑποστηρίζῃ τὰς ἐπιχειρήσεις των, διότι ἐφοβοῦντο μὴ Βυζαντινός τις διοριζόμενος ἤθελεν ἐκ ζηλοτυπίας ἀντιπράττει εἰς τὰ σχέδιά των. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, εὐχαρίστως ἀποδεχόμενος τὸ αἴτημά των διώρισε ναύαρχον τὸν Φεράνδον Ὠνὲς, ἱππότην Ἱσπανόν, ἐξ ἐπισήμου οἰκογενείας τὸ γένος ἕλκοντα καὶ ἀποδεδειγμένης ἀνδρίας καὶ ἱκανότητος ὄντα· ὅπως δ' ἐπὶ μᾶλλον τιμήσῃ αὐτόν, τῷ ἐξέδωκεν εἰς γάμον μίαν τῶν συγγενῶν του· λέγεται μάλιστα ὅτε ὁ Φεράνδος ἠσπάσθη καὶ τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα ἵνα φανῇ μᾶλλον ἀρεστὸς πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον. Ταὐτοχρόνως οὗτος διέταξε σῶμα Ἀλανῶν, μισθοφόρων δῆλον ὅτι ἐκ Γερμανίας, ὑπὸ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἀπόσπασμα αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μαρούλην νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Ρογήρου.

Ἔαρος τοῦ 1304 ἐπισταμένου, ὁ Καταλανικὸς στόλος διαπλεύσας τὴν Προποντίδα, προσωρμίσθη εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἀρτάκης, πλησίον τῆς Κυζίκου. Τὸ μέρος τοῦτο ἦτο θελκτικόν, ἡ δὲ γῆ του γόνιμος καὶ καλῶς καλλιεργουμένη, παρῆγε πλούσιον θερισμὸν καὶ καρποὺς γλυκυτάτους· τούτων δ' ἕνεκα ἐφείλκυσε τὴν πλεονεξίαν τῶν Τούρκων, οἵτινες τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἦλθον οἱ Καταλάνοι ν' ἀποβιβασθῶσιν, ἐπέδραμον ἐπ' αὐτὸ καὶ προσεπάθησαν νὰ καταστρέψωσιν ἓν τεῖχος, τὸ ὁποῖον προὔστάτευε τὴν χώραν ἐκείνην· ἀλλ' οἱ ὄπισθεν αὐτοῦ κρυπτόμενοι στρατιῶται, ἀνδρείως μαχόμενοι, ἐματαίωσαν τὰς προσπαθείας αὐτῶν. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ Ρογῆρος, ἐσκέφθη ὅτι οἱ ἐχθροὶ δὲν θὰ ἀπεῖχον πολὺ, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ὠφεληθῇ τῆς περιστάσεως καὶ τοὺς προσβάλῃ· ὅθεν πέμψας προσκόπους ἔμαθεν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀπεῖχον ἓξ μόνον μίλλια μακρὰν αὐτοῦ.

Συναθροίσας ἐν σπουδῇ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ὁ Ρογῆρος, τῷ

ἐξήγγειλε τὸν σκοπόν του. Παρέστησεν εἰς τοὺς στρατιώτας τὴν δόξαν, ἥτις τοὺς περιέμενε καὶ τὴν ἀρίστην ἰδέαν, ἣν ἤθελον ἐμποιήσει περὶ τῆς ἀνδρίας των εἴς τε τοὺς ἐχθροὺς καὶ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συμμάχους των ἂν τὰ πρῶτα βήματα, ἅτινα ἔμελλον νὰ κάμωσι πρὸς τὸ λαμπρὸν στάδιον ὅπερ ἠνοίγετο πρὸ αὐτῶν, ἐσημειοῦντο διὰ νίκης. Ἐκθέσας δ' αὐτοῖς ὅτι ἡ αἰσία ἔκβασις τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως ἣν ἀνέλαβον ἐξήρτητο ἐκ τῆς ἐν ἀρχῇ ἐπιτυχίας, τοῖς διέγραψεν ἐπομένως τὴν τάξιν, ἣν ὤφειλον νὰ τηρήσωσι κατὰ τὴν μάχην, καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὤφειλον νὰ δεχθῶσι τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸν ἀντικρούσωσι. Πρόθεσις δ' αὐτοῦ ἦτο νὰ ἐμπνεύσῃ τρόμον τοῖς Τούρκοις, καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ φέρῃ τοὺς στρατιώτας του εἰς θέσιν νὰ νικήσωσιν ἢ νὰ ἀποθάνωσιν, ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτῶν πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ νὰ σώσωσι τὴν ζωήν των ἐὰν ἡττῶντο. Ὁ Καταλανικὸς στρατὸς ἤκουσε μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀπλέτου τῶν λόγων τοῦ Ρογήρου, καὶ ἐξέπεμψε κραυγὰς ὑπισχνούμενος, ὅτι θέλει εἶσθαι πιςὸς εἰς τὰς ὁδηγίας του· ἐκεῖνος δὲ ὠφελούμενος ἐκ τῆς καλῆς διαθέσεως τῶν στρατιωτῶν του, ἤρξατο ἀμέσως τῆς πορείας κατὰ τὴν ἐπομένην τάξιν· ἡγεῖτο αὐτὸς μετὰ τοῦ Μαρούλη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἱππικοῦ, ὅπερ ἐσχημάτιζε τὴν ἐμπροσθοφυλακήν, καὶ ὅπερ ἐπορεύετο ὑπὸ δύο σημαίας, τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τὴν τοῦ Ρογήρου· εἵπετο δὲ τὸ πεζικόν, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Κορβερὰν δ' Ἀλὲ καὶ ὑπὸ δύο ἐπ' ἴσης σημαίας τεταγμένον, τὴν τοῦ Ἰακώβου βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος, καὶ τὴν τοῦ Φριδερίκου βασιλέως τῆς Σικελίας.

Πρωΐας ἄρτι διαγελώσης, οἱ Καταλάνοι, ἄραντες, κατηυθύνθησαν πρὸς τὸ μέρος ἔνθα οἱ Τοῦρκοι ἔμενον μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων αὐτῶν ἐσκηνωμένοι· ἐπειδὴ δὲ οὐδόλως τοιαύτην προσβολὴν ἐπερίμενον, ἀμέριμνοι ἔτι ἐκοιμῶντο ἐν τῷ μέσῳ πλουσιωτάτης λείας ἣν ἔσυρον ὄπισθεν αὐτῶν. Ἐν

ἀκαρεῖ δὲ ὁ Ρογῆρος καὶ ὁ Μαρούλης ἐπιπεσόντες μετὰ τοῦ ἱππικοῦ των εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ, κατέστρεψαν καὶ ἠφάνισαν πολυαρίθμους Τούρκους· ὅσοι δ' αὐτῶν δὲν μετέστησαν ἀπὸ τοῦ ὕπνου εἰς τὸν θάνατον, ἐξεγερθέντες περίτρομοι ἐδράξαντο τῶν ὅπλων, καὶ, μὴ δυνάμενοι νὰ συγκεντρωθῶσιν, ἐμάχοντο ἕκαστος κατ' ἰδίαν· ἀνέπτυξαν ἐν τούτοις τοσαύτην ἀνδρείαν, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ Καταλάνοι ἔμειναν ἔκθαμβοι «Οἱ Τοῦρκοι, λέγει ὁ κατὰ τὴν μάχην παραστὰς Μουντάνερ, ἐπολέμησαν μετὰ μεγάλης γενναιότητος· ἀλλὰ τί τοῖς ὠφέλησεν αὕτη; Μὴ θέλοντες νὰ φύγωσιν ἕνεκα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων τὰ ὁποῖα εἶχον μεθ' ἑαυτῶν, προὐτίμων νὰ ἀποθάνωσιν· ἐμάχοντο δὲ οὕτως, ὥστε οὐδέποτέ τις εἶδεν ἀνθρώπους τοσαύτας ἀνδραγαθίας διαπρασσομένους.» Ἐν τούτοις ὀλίγῳ μετέπειτα, προσελθόντων καὶ τῶν Ἀλμογαβάρων ἡ μάχη μετετράπη εἰς σφαγὴν, τρισχίλιοι δὲ ἱππεῖς Τοῦρκοι καὶ δεκακισχίλιοι πεζοὶ ἔμεινον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὀλίγιστοι δὲ μόνοι διὰ τῆς φυγῆς ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσιν. Οἱ νικηταὶ τότε ᾐχμαλώτισαν πολυαρίθμους γυναῖκας καὶ παιδία, καὶ ἐκυρίευσαν ὅλα ὅσα εὗρον ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Τούρκων.

Τῆς πρώτης ταύτης τῶν Καταλάνων μάχης οὐδαμῶς οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ μνείαν ποιοῦνται, ὥστε, τῶν εἰδήσεων ἃς περὶ αὐτῆς ἔχομεν προερχομένων ἐκ Καταλανικῶν πηγῶν, κατ' ἀνάγκην καὶ ἡμεῖς ἑπόμεθα ταύταις. Ὅτε λοιπὸν ἡ ἀγγελία τῆς νίκης ἐκείνης περιῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, οἱ κάτοικοι παρεδόθησαν εἰς μεγίστην χαρὰν καὶ θυμηδίαν· ὁ δὲ ἐνθουσιασμὸς αὐτῶν ηὔξησεν ὅτε εἶδον εἰσερχομένας εἰς τὸν λιμένα τέσσαρας γαλέρας πεφορτωμένας λαφύρων, ἅτινα ὁ Ρογῆρος ἔστελλεν ὡς δῶρα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον καὶ τὸν τούτου υἱὸν Μιχαήλ. Σὺν ἅμα οἱ στρατιῶται, θέλοντες νὰ παράσχωσι τεκμήρια σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς Μαρίαν

τὴν σύζυγον τοῦ Ῥογήρου, ἔπεμψαν αὐτῇ ἐπ᾽ ὀνόματι παντὸς τοῦ στρατοῦ ὅ,τι εὑρέθη σπανιώτερον ἐν τοῖς λαφύροις, τοῖς περιελθοῦσιν εἰς τὴν κατοχήν των. Ἴσως ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς τῶν Βυζαντινῶν ἀγαλλιάσεως ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῶν τρομερῶν αὐτῶν ἐχθρῶν Τούρκων, ὑπῆρχον καί τινες ζηλοτυποῦντες διὰ τὴν μεγάλην ταύτην τῶν Καταλάνων ἐπιτυχίαν· ἂν δὲ δώσωμεν πίστιν εἰς τοὺς Ἑσπερίους συγγραφεῖς, πρῶτος τῶν ζηλοτυπούντων ἦτο ὁ τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸς Μιχαὴλ, ὅστις, φυγὼν ἄλλοτε χαύνως πρὸ τῶν Τούρκων, καίτοι ἄγων ἰσχυρὸν στρατὸν, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ συγχωρήσῃ εἰς τοὺς ὀλιγαρίθμους Καταλάνους ὅτι κατετρόπωσαν τοσούτῳ λαμπρῶς τοὺς νικητάς του. Ἴδωμεν δὲ τί ὁ Μουντάνερ λέγει περὶ Μιχαὴλ καὶ τῶν Βυζαντινῶν τῶν χρόνων ἐκείνων. «Ὁ δὲ πρωτότοκος τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸς, κὺρ Μιχαὴλ, λέγει, συνέλαβε τοσαύτην δυσαρέσκειαν καὶ φθόνον, ὥστε δὲν ἀπέκρυπτεν ἔκτοτε τὴν κατὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς καὶ τῶν στρατιωτῶν του ἀπέχθειαν, προτιμῶν νὰ ἴδῃ τὸ κράτος καταστρεφόμενον μᾶλλον, ἢ ἡμᾶς τοιαύτην κερδαίνοντας νίκην. Δὶς ἄλλοτε βαδίσας αὐτὸς κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ πολυαρίθμων στρατιωτῶν, ἀπεκρούσθη· τοῦτο δὲ προῆλθεν ὄχι διότι αὐτὸς δὲν ἦτο εἷς τῶν ἀρίστων ἱπποτῶν τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διότι ὁ Θεὸς κατηράσθη τοὺς Γραικοὺς οὕτως, ὥστε πᾶς ἄνθρωπος δύναται νὰ τοὺς ἐκφοβίσῃ. Αὐτὸ δὲ προέρχεται ἐκ δύο μεγάλων ἁμαρτημάτων τὰ ὁποῖα πράττουσι· πρῶτον, εἶναι οἱ πλέον ἐπηρμένοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου καὶ ἐκτὸς ἑαυτῶν οὐδένα ἄλλον γνωρίζουσι καλλίτερόν των, καίτοι μηδεμίαν ἀπολύτως ἔχοντες ἀξίαν· δεύτερον, διότι οὐδεμίαν τρέφουσι πρὸς τὸν πλησίον αὐτῶν, οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦ οὗτος, ἀγάπην. Ὅτε εἴμεθα ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς διὰ τοὺς Τούρκους εἰς τὴν πρωτεύουσαν καταφεύγοντες, ἔκειντο ἐπὶ κοπριῶν καὶ λιμώττοντες ἐζήτουν ἄρτον·

οὐδεὶς δὲ τῶν Γραικῶν ὑπῆρχεν ὅστις δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ νὰ τοῖς δώσῃ τι, καίτοι ἐκεῖνοι εἶχον ἀφθονίαν τροφῶν. Οἱ Ἀλμογάβαροι μόνοι, οἶκτον πρὸς αὐτοὺς αἰσθανόμενοι, διενέμοντο μετ' αὐτῶν ὅ,τι εἶχον νὰ φάγωσιν· ἕνεκα δὲ τῆς ἀγαθότητός των ταύτης πλέον ἢ δισχίλιοι πτωχοὶ καὶ γυμνητεύοντες Γραικοὶ παρηκολούθουν αὐτοῖς ὅπου ἂν ὑπήγαινον καὶ δὲν ἐμακρύνοντο ἀφ' ἡμῶν. » Καὶ τοιαῦτα μὲν περὶ τῆς οἰκτίρμονος διαθέσεως τῶν Καταλάνων ὁ συνεγχώριος αὐτῶν λέγει· παρακατιὸν δὲ θέλομεν ἴδει καὶ τί περὶ τῆς μοχθηρίας αὐτῶν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ ἀφηγοῦνται.

Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπιτυχίαν, οἱ Καταλάνοι, πλήρεις θάρρους γενόμενοι, ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν εἰς τὰ πρόσω διὰ νὰ προσβάλωσιν ἐκ νέου τοὺς Τούρκους καὶ ἀνακτήσωσι τὰς διαφόρους πόλεις καὶ τὰ φρούρια, ἅτινα ἐκεῖνοι εἶχον κυριεύσει· ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζοντο νὰ ἐκστρατεύσωσι, τῇ 1 Νοεμβρίου 1304, αἴφνης ἡ τέως ἐπικρατοῦσα εὐδία ἤλλαξεν, ἄνεμοι δὲ σφοδροὶ ἐπῆλθον καὶ βροχαὶ ραγδαῖαι καὶ ψῦχος ριγηλόν. Τῶν ποταμῶν δὲ καὶ ρυάκων πλημμυρησάντων καὶ τῶν ὁδῶν ἀδιαβάτων καταστασῶν, ὁ Ρογῆρος συμβούλιον μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν του ποιήσας, ἀπεφάσισε νὰ διαχειμάσῃ εἰς Κύζικον, ἥτις καὶ ὀχυρὰ ἦτο καὶ πάντων τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτηδείων ηὐπόρει.

Ὅπως ἀποφύγῃ ὅμως πᾶσαν ἀφορμὴν ρήξεως μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἐγχωρίων, ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα, ἀποφασίσας νὰ διαμοιράσῃ τοὺς στρατιώτας του ὡς ἑξῆς. Ἐκλεξάμενος ἓξ προκρίτους ἐγχωρίους, δύο ἱππότας Καταλάνους, δύο Ἀλμογαβάρους καὶ δύο Ἀδαλίλας (ὁδηγούς), συνεστήσατο δωδεκαμελῆ ἐπιτροπήν, ἥτις καθῆκον εἶχε νὰ προσδιορίσῃ εἰς πάντα ἱππότην ἢ στρατιώτην ἀνὰ μίαν οἰκίαν, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς ἀξίας του· δῆλον ὅτι ἕκαστος τῶν ἐγχωρίων ὑπε-

χρεώθη νὰ δεχθῇ εἰς τὸν οἶκον του ἀνὰ ἕνα ἢ δύο Καταλάνους, τοὺς ὁποίους νὰ θεωρῇ ὡς μέλη τῆς ἰδίας οἰκογενείας του· ἐπομένως ἀνεδέχετο νὰ τοῖς παράσχῃ ἄρτον, οἶνον, σίκκαλιν, κρέα ἁλατισμένα, τυρὸν, λάχανα, κλίνην, καὶ πᾶν ἄλλο πλὴν κρεῶν νωπῶν καὶ καρυκευμάτων. Εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ Μαρτίου ἕκαστος ἐγχώριος ὤφειλε νὰ δώσῃ λογαριασμὸν εἰς τὴν δωδεκαμελῆ ἐπιτροπὴν τῶν δαπανῶν, ἃς ἐποίησε διὰ τὸν ξένον του, ἵν' ἀποζημιωθῇ ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ ταμείου.

Μετὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ὁ Ρογῆρος διέταξε τὸν ναύαρχον Φεράνδον δ' Ὠνὲς νὰ πλεύσῃ μετὰ τοῦ στόλου του καὶ διαχειμάσῃ εἰς Χίον, ὅπως σὺν ἅμα καταδιώκῃ ἐκεῖθεν τοὺς Τούρκους, οἵτινες μὲ τὰ πλοιάριά των προσέβαλλον καὶ ἐλυμαίνοντο τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους. Λαβὼν δὲ τὰ προφυλακτικὰ ταῦτα μέτρα, προσεκαλέσατο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἐκεῖ ἕως τότε διαμένουσαν μεγάλην δούκισσαν, σύζυγον αὐτοῦ, ὅπως διέλθῃ μετ' αὐτῆς τὸν χειμῶνα ἐν Κυζίκῳ. «Τοιουτοτρόπως, λέγει ὁ Μουντάνερ, διῆλθον τὸν χειμῶνα ἐν χαρᾷ, διασκεδάσεσι καὶ εὐθυμίᾳ ἑκάτεροι, ξενιζόμενοι δῆλον ὅτι καὶ ξενίζοντες.» Καὶ ἡμεῖς μὲν οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι αἰσθήματα χαρᾶς καὶ εὐθυμίας κατεπλημμύρουν ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Καταλάνων· πολὺ ὅμως ἀμφιβάλλομεν ἂν καὶ οἱ ἐγχώριοι ηὐχαριστοῦντο ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς διαμονῆς τῶν Καταλάνων. Ἀκούσωμεν τί περὶ τούτου βεβαιοῦσιν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοί.

« Ἐν Κυζίκῳ δὲ οἱ Καταλάνοι ἐπιστάντες, λέγει ὁ Παχυμέρης, πολλ' ἄττα τῶν χαλεπῶν κατεπράττοντο, ἐντὸς τοῦ τείχους καθήμενοι, χρήματα ἐκλέγοντες, βίους ἁρπάζοντες, γυναιξὶν ἀνθρώπων ἐπιχειροῦντες, καὶ τῶν ἐποίκων ὅσα καὶ ὠνητῶν κατακυριεύοντες δούλων. Τέως ὁ μὲν Φαρέντζος Τζιμῆς, αἰσχυνθεὶς οἷον τὰ δρώμενα καὶ πολλάκις ἐλέγξας οἵων μὲν ἀπήλαυσαν βασιλέως, οἷα δὲ πράττουσι, καὶ μὴ πείσας, βαρ-

βάρους ὄντας, καὶ αὐτοῦ κατεξανισταμένου τοῦ ἄγοντος, ἀπαίρειν ἔγνω· ὅθεν καὶ συνεσκευασάμενος ἅμα ναυσὶν ἰδίαις καὶ οἰκείῳ λαῷ ἐπ' οἴκου πορεύεται. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἔτι τῷ κατὰ Κύζικον προσκαθήμενοι τείχει, καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐντρυφῶντες ἀτασθαλίαις, ὅπη καὶ λήξειαν τοιαῦτα πράττοντες, ἦν οὐδεὶς ἀγνοῶν· Ρωμαίους γὰρ πανταχόθεν τὰ δεινὰ περιέστη καὶ διεφώνουν πάσχοντες.» Καὶ ὄντως ὁ Φεράνδος Ξιμενὲς, εἴτε ἀποδιοπομπούμενος τὰς ληστρικὰς τῶν Καταλάνων πράξεις, εἴτε μὴ ἀπολαύων ἐν τῷ στρατῷ ὧν ἠξίου τιμῶν, παραλαβὼν τοὺς στρατιώτας του ἐπέστρεψεν εἰς Σικελίαν· διερχόμενος δὲ διὰ τῶν Ἀθηνῶν, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς πόλεως ταύτης Γωτιέρου Ε'. νὰ εἰσέλθῃ εἰς ὑπηρεσίαν του, καὶ διεκρίθη πάντοτε ἐπὶ ἀνδρίᾳ, μέχρις οὗ, περιστάσεις ἔκτακτοι, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑπομένοις θέλομεν διαλάβει, τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἑνωθῇ ἐκ νέου μετὰ τῶν Καταλάνων.

«Οὐδὲ γὰρ ἀνεκτὰ, προςίθησιν ὁ Γρηγορᾶς, οὐδ' ὅσον καὶ ὑποσχεῖν δυνατὰ τὰ ἐν Κυζίκῳ τολμηθέντα· βίοι γὰρ ἡρπάζοντο καὶ γυναῖκες ὑβρίζοντο καὶ κόρια διεφθείροντο, καὶ ὁ μὲν ἔχων εὐθὺς ἐσκυλεύετο, ἀγαπητὸν ἔχων εἰ διδοὺς σώζοιτο, ὁ δὲ μὴ ἔχων τῇ τοῦ ἔχειν ὑποψίᾳ κατεδικάζετο, καὶ αἰώραις δειναῖς καὶ βασάνοις ἠτάζετο, ἔγκλημα φέρων τὸ μὴ χρημάτων θέλειν τὴν σωτηρίαν πορίζεσθαι, πᾶσα δ' ἐκείνων περιουσία οὐ μᾶλλον τοῦ κεκτημένου ἢ τοῦ καταλαβόντος τῶν Ἀμογαβάρων ἐφαίνετο. Οὐ μόνον δ' αὐτόχθονες ταῦτ' ἔπασχον, ἀλλ', ὡς εἰπεῖν, Ἀνατολὴ πᾶσα Ρωμαίων, ὅτι καὶ ὡς προσφυγίῳ χρησόμενοι τῷ ἐπιτειχίσματι πάντες ἐκεῖ κατέδραμον, καὶ καινή τις ἅλωσις ἦν παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς ἀπ' ἐχθρῶν φεύγουσιν. Εἰς σωμάτων ἀκρωτηριασμοὺς καὶ φόνους καὶ μιασμάτων φορυτὸν ἄλλως, οἷς οἱ ἀμύνειν ἐπιστάντες τοὺς ἀθλίους πυργηρουμένους ἐκ πάσης περιέβαλον ἀπηνείας· ὁ γὰρ σφᾶς ἄγων, τὸ μὲν προσθεραπεύειν

θέλων ἐκείνους ὡς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ πεπιστευκότας, τὸ δὲ δεδιὼς τὸν παρ' αὐτῶν κίνδυνον, εἰ αὐτοῦ ἱκανῶς τὰ κατὰ χρείαν εὑρόντος ὑστέρησαν ἐκεῖνοι τῶν ἠλπισμένων, οὐδ' ὁπωσοῦν ἀναστέλλειν εἶχεν, ἀλλ' ἐνεδίδου σφίσι τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, καὶ ταῦθ' ἱκανουμένοις καὶ τοῖς ἐκ βασιλέως σιτηρεσίοις, κἂν οὐδὲν ἔτι κατώρθουν, οὐδ ὅλως ἔπραττον.»

Ἔαρος ἐν τούτοις ἐπιστάντος, ὁ Ρογῆρος προσεκάλεσε τοὺς ἐγχωρίους νὰ συντάξωσι τοὺς καταλόγους τῶν δαπανῶν, ἃς ὑπέστησαν πρὸς διατήρησιν τῶν στρατιωτῶν του· μέχρις οὗ δ' οἱ κατάλογοι αὐτοὶ συνταχθῶσιν, ἐπιβὰς ἐπὶ γαλερῶν μετὰ τῆς συζύγου, τῆς πενθερᾶς του καὶ δύο γυναικαδέλφων του, οἵτινες ἐλθόντες διεχείμασαν μετ' αὐτοῦ ἐν Κυζίκῳ, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸ μὲν ὅπως παραιτήσῃ τὴν σύζυγόν του ἐκεῖ, τὸ δὲ ὅπως συννενοηθῇ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος περὶ τῶν προσεχῶν ἐπιχειρήσεων αὐτοῦ· παραγενόμενος δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ γνωρίσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν δυσαρέσκειαν τοῦ δεσπότου Μιχαήλ· διότι, τοῦ Ρογήρου μεταβάντος παρ' αὐτῷ πρὸς ἐπίσκεψίν του, ὁ Μιχαὴλ ἠρνήσατο νὰ τὸν δεχθῇ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Κυζίκου εἶχον πικρὰ κατὰ τῶν στρατιωτῶν του παράπονα. Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ τῷ ἔδωσεν ἱκανὰ χρήματα ὅπως πληρώσῃ τοῦ Κυζικηνοὺς δι' ἃς δαπάνας ὑπέστησαν πρὸς συντήρησιν τῶν Καταλάνων.

Ἐπανελθὼν, τοῦ Μαρτίου μεσοῦντος, εἰς Κύζικον ὁ Ρογῆρος, καὶ ἐξοφλήσας, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Μουντάνερ, τοὺς πρὸς τοὺς ξενίσαντας τοὺς στρατιώτας του λογαριασμούς του, ἡτοιμάσθη εἰς νέαν ἐκστρατείαν, κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες, ἀποβιώσαντος τότε τοῦ θανασίμου αὐτῶν ἐχθροῦ Καζὰν, ἡγεμόνος τῶν Μογγόλων, καὶ ἀπαλλαγέντες τοιουτοτρόπως παντὸς ἄλλου ἀντιπερισπασμοῦ, ἤρξαντο τῶν εἰς τὸ Βυζαντι-

νὸν κράτος ἐπιδρομῶν αὐτῶν, τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον πανταχοῦ διασπείροντες. Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς ὅμως, ἄλλα τινα διεπράσσοντο οἱ Καταλάνοι, ραθυμοῦντες διὰ τὴν ἐκστρατείαν. « Οὐκ ἔχοντες, λέγει ὁ Παχυμέρης, πλέον ἐκεῖ ποιεῖν ὧν πρὶν ἔπραξαν, τῶν αὐτοχθόνων φυγῇ χρησαμένων διὰ τὴν ἐξ ἐκείνων καιρικὴν ἄδειαν, ἱκανὸν ναυσὶ φόρτον νικήσαντες, καὶ μᾶλλον ἐκ σίτου καὶ τῶν ἐς τροφὴν ἀναγκαίων, κατὰ πόδας τῶν περὶ Τζιμῆν καὶ οὗτοι ἐξώρμων, ὀλίγα τῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα συνθεσιῶν φροντίσαντες· τῶν δ' ἄλλων ἀργούντων διὰ παντὸς χειμῶνος περὶ τὴν Κύζικον, πρόφασις ἦν αὐτοῖς τῆς ἀργίας τὸ τοῦ τριμήνου πληρωθέντος ἐφ' ᾧπερ ἔλαβον τοὺς μισθοὺς, μὴ καὶ αὖθις ἐξ ἑτοίμου πέμπεσθαι ῥόγας τῆς ἐς νέωτα ξυμμαχίας κατὰ τὰ σφᾶς συμφωνηθέντα πρὸς βασιλέως.» Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, διαταχθέντες ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ προσβάλωσι τοὺς Τούρκους, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσωσι, καίτοι εὕρισκον τὴν ἐν Κυζίκῳ διατριβὴν προτιμωτέραν τῶν περιπετειῶν τῶν μαχῶν καὶ τῶν κινδύνων· παρεσκευάζοντο δὲ νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ὅτε ἀπροσδόκητόν τι γεγονὸς ἐπελθὸν ἀνέβαλε τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν.

Εἴπομεν ἤδη ὅτι μετὰ τῶν στρατιωτῶν οὓς ὁ Ἀνδρόνικος διέταξεν ἵνα ὑπὸ τὸν Ρογῆρον συνεκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Τούρκων ἦσαν καὶ οἱ Ἀλανοί· μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τῶν Καταλάνων ἐπεκράτει σφοδρὰ ἀντιπάθεια, διότι ὁ Ρογῆρος περιποιούμενος τοὺς ἰδίους στρατιώτας καὶ χρήματα ἄφθονα αὐτοῖς δίδων, ἐφαίνετο λίαν πρὸς τοὺς Ἀλανοὺς φειδωλός, μεταχειριζόμενος αὐτοὺς ὑβριστικῶς καὶ ὡς δούλους μᾶλλον ἢ ὡς συστρατιώτας. Τούτου ἕνεκα οἱ Ἀλανοὶ ἐζήτουν ἀφορμὴν ὅπως δείξωσι τὸ κατὰ τῶν Καταλάνων μῖσος αὐτῶν, ἡ δὲ ἀφορμὴ δὲν ἐβράδυνε νὰ δοθῇ. Δύο Ἀλανοὶ ἀλήθοντες τὸν σῖτον αὐτῶν εἴς τινα μύλωνα, ἵσταντο περιμένοντες νὰ λάβωσι τὰ

ἄλευρά των, ὅτε εἰσῆλθον καί τινες Ἀλμογάβαροι, οἵτινες ἤρξαντο ἐρίζοντες πρὸς τὴν μυλωθρόν. Οἱ Ἀλανοὶ ἀνέλαβον τότε τὴν ὑπεράσπισιν τῆς γυναικός, καὶ ἐν τῇ ὀργῇ των ἐλάλησαν ἀπρεπῶς κατὰ τοῦ Ρογήρου, ἀπειλήσαντες αὐτόν. Λόγοι τοιοῦτοι περιελθόντες εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Ἀλμογαβάρων ἐξώργισαν αὐτοὺς σφόδρα, δι' ὅπερ συγκεντρωθέντες ἐπέπεσαν ἐν σώματι κατὰ τῶν ὀλίγων καὶ ἀνετοίμων Ἀλανῶν, ὧν ἐφόνευσαν πολλούς, ἐν οἷς καὶ τὸν τοῦ στρατηγοῦ τῶν Γεωργίου παῖδα, ἄνδρα μεγιστᾶνα καὶ τὰς μάχας ἀρεϊκόν. Καὶ τότε μὲν πολλοὶ τῶν Ἀλανῶν ἐφονεύθησαν, πολὺ δὲ πλείους ἐτραυματίσθησαν, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι· τῇ δὲ ἐπιούσῃ αὖθις, μένεα πνέοντες, ἐφώρμησαν πανστρατιᾷ κατὰ τῶν ἐχθρῶν των ἵνα ἐκδικηθῶσι διὰ τὸ πάθημα τῆς προτεραίας· ὑπεχρεώθησαν ὅμως καὶ πάλιν νὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀποβαλόντες τριακοσίους ἄνδρας. Ἡ νέα αὕτη καταστροφὴ κατέστησε τοὺς Ἀλανοὺς μανιώδεις, ὥστε ἠθέλησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς σημαίας τοῦ αὐτοκράτορος, πολλοὶ δὲ αὐτῶν καὶ πράγματι ἐλειποτάκτησαν· ἐδέησε δὲ πλείστας νὰ καταλάβῃ ὁ Ρογῆρος προσπαθείας ὅπως, εἰ δυνατὸν, συνδιαλλάξῃ τοὺς δύο λαούς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προσέφερε καὶ εἰς τὸν Γεώργιον ἱκανὰ χρήματα ἵνα τὸν ἱκανοποιήσῃ διὰ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ του· ἀλλ' ὁ Γεώργιος ἐθεώρησε τὴν προσφορὰν ταύτην ὡς νέαν ὕβριν καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐξωργίσθη κατὰ τῶν Καταλάνων. Ὑπέκρυψεν ὅμως τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, καραδοκῶν εὐκαιρίαν πρόσφορον ὅπως λάβῃ τρομερὰν ἐκδίκησιν· ὑπὸ τοιούτους δὲ οἰωνοὺς ἤρξατο ἡ ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐκστρατεία τῶν Καταλάνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐκστρατεία ἐν Ἀσίᾳ.

ΚΑΤΕΥΝΑΣΑΣ, ὅπως ἠδύνατο, τὴν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἐχθροπάθειαν ὁ Ρογῆρος, ἔδωκεν, ἀρχομένου Μαΐου, τὸ πρόσταγμα τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ, ἀναπετασθεισῶν τῶν σημαιῶν, ὁ στρατὸς ἐτάχθη ὑπ' αὐτάς· συνέκειτο δὲ οὗτος τότε ἐξ ἑξακισχιλίων Καταλάνων, χιλίων Ἀλανῶν καί τινων Βυζαντινῶν, ὧν ἦρχεν ὁ Μαρούλης, ὑπὸ τὰς διαταγὰς καὶ αὐτὸς τοῦ Ρογήρου διατελῶν. Ὁ μέγας δοὺξ ἐπιθεωρήσας τὸν στρατόν του, ἀνεχώρησεν ἐκ Κυζίκου, καὶ πρῶτον μὲν μετέβη εἰς Ἄγκυραν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ μικρὸν, εἶτα δὲ κατηυθύνθη πρὸς τὴν Γέρμην, θέσιν ὀχυρὰν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένην, ἵνα προσβάλῃ αὐτούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐκ μόνης τῆς φήμης τῶν Καταλάνων κατασεισθέντες, ἄφησαν τὸ φρούριον, καὶ προτροπάδην ἔφυγον, ὡς εἰ καταδιώκοντο ἐξόπισθεν.

Ἀναχωρήσας καὶ ἐκ Γέρμης ὁ Ρογῆρος μετέβη εἰς πόλιν τινα, ἣν οἱ ἱστορικοὶ δὲν ὀνομάζουσι, καὶ ἔνθα ἔδωσε παράδειγμα ἐκτάκτου αὐστηρότητος. Τῆς πόλεως ταύτης ἦρχε Βούλγαρός τις, Χρανίσθλαβος τοὔνομα καὶ τζαούσιος τὸ ἀξίωμα, τὸν ὁποῖον συλλαβὼν ἄλλοτε ὁ αὐτοκράτωρ ὡς συνωμοτοῦντα πρὸς ἔκρηξιν ἐπαναστάσεως ἐν Βουλγαρίᾳ, καθεῖρξε, καὶ ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἐξαγαγὼν ὀψιαίτερον, διώρισεν ἄρχοντα τῆς πόλεως ἐκείνης. Τοῦτον λοιπὸν τὸν Χρανίσθλαβον μετὰ δώδεκα ἑτέρων ὁ Ρογῆρος, καίτοι τῆς εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος ἀπολαύοντα, κατεδίκασεν εἰς ἀγχόνην, ἄγνωστον μὲν ἀκριβῶς διὰ τίνα λόγον, πιθανὸν ὅμως διότι ἐγκατέλιπε θέσιν τινα εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἢ διότι δὲν ἐξετέλεσε διαταγήν τινα τοῦ Ρογήρου. Οἱ Γραικοὶ, συμπαθοῦντες πρὸς τὸν δυστυχῆ

ἐκεῖνον, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ρογήρου χάριν ὑπὲρ τοῦ Χρανισθλάβου, ὑπομιμνήσκοντες αὐτῷ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσέφερεν ἐκεῖνος εἰς τὸ κράτος, καὶ τὴν θλίψιν, ἣν ἤθελεν αἰσθανθῆ ὁ αὐτοκράτωρ, πληροφορούμενος ὅτι εἷς τῶν ὑπ' αὐτοῦ τετιμημένων, ἔσχε τοσούτῳ οἰκτρὸν τέλος. Ὁ Ρογῆρος εἰσήκουσε τῆς αἰτήσεώς των καὶ ἀπένειμε χάριν εἰς τὸν καταδικασθέντα.

Ἐν τούτοις διελθὼν τὰ Χλιαρὰ ὁ Καταλανικὸς στρατὸς κατηυθύνθη πρὸς τὴν Φιλαδέλφειαν, πόλιν ἐκ τῶν μᾶλλον ἀκμαζουσῶν τότε τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἣν ἐπολιόρκει ὁ Ἀλισόρας, ἐπίσημος ἐκ Καραμανίας στρατηγὸς τῶν Τούρκων. Οἱ τῆς πόλεως ταύτης κάτοικοι, πολεμούμενοι ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τῶν χρονίως παρακαθημένων ἐχθρῶν, ἔσωθεν δὲ, πολλῷ χείρονι πολεμίῳ, ὑπὸ τῆς τῶν χρειωδῶν ἐνδείας, διετέλουν εἰς δεινοτάτην κατάστασιν· τοσούτῳ δὲ κατεμάστιζεν αὐτοὺς ἡ πεῖνα, ὥςε μία μὲν ὄνου κεφαλὴ ἐτιμᾶτο ἀντὶ πολλῶν σίκλων, ὀλίγον δ' αἷμα χοίρου οὐχὶ ἔλαττον τοῦ σκούδου. Ἅμα ὁ τῶν Τούρκων στρατηγὸς ἐπληροφορήθη τὴν ἔλευσιν τῶν Καταλάνων, ἀντὶ νὰ τοὺς περιμείνῃ ἔξωθεν τῆς Φιλαδελφείας, ἔκρινεν εὔλογον, καταλιπὼν στρατιωτικόν τι ἀπόσπασμα διὰ τὴν πολιορκίαν, νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ πρὸς συνάντησιν αὐτῶν· ἀλλὰ μόλις, ταῦτα ἀποφασίσας, ἐβάδισε δύο μίλλια, καὶ εὑρέθη ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς συνέκειτο ἐξ ὀκτακισχιλίων ἱππέων καὶ δωδεκασχιλίων πεζῶν, ἐν Καραμανίᾳ στρατολογηθέντων, ὥστε ἀριθμητικῶς ὑπερεῖχε κατὰ πολὺ τοὺς Καταλάνους· ἀλλὰ οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἦσαν ἀσυγκρίτως ἀνώτεροι τῶν Τούρκων κατὰ τὴν πειθαρχίαν, τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου καὶ τὸ ποιὸν τῶν ὅπλων. Οἱ δύο στρατηγοὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ συμπλακῶσι περὶ τὸν Αὔλακα· ἡ δὲ τύχη ηὐνόησε τοὺς Καταλάνους, καὶ οἱ Τοῦρκοι, καίτοι ἀνδρείως ἀγωνισάμενοι, ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθο-

χωρήσωσι πρὸς τὴν Φιλαδέλφειαν. Ἀφικόμενοι δὲ ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς, ἀπεφάσισαν νὰ ἀντικρούσωσι τοὺς ἐχθροὺς ὅθεν παρασκευασθέντες συνεπλάκησαν ἐκ νέου πρὸς τοὺς Καταλάνους. Μεγίστη δὲ λύσσα κατεῖχεν ἀμφοτέρους, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἡ μάχη ἐξηκολούθει πεισματωδῶς ἄνευ όριστικοῦ ἀποτελέσματος· ἐπὶ τέλους ὅμως, τρωθέντος τοῦ Ἀλισύρα, οἱ Τοῦρκοι ἔφυγον προτροπάδην, διωκόμενοι ἐξόπισθεν ὑπὸ τῶν Καταλάνων, οἵτινες τριχῆ διαιρεθέντες, τοσαύτην ἐπήνεγκον εἰς τοὺς ἐναντίους φθοράν, ὥστε ἐκ τῶν δισμυρίων αὐτῶν μόλις χίλιοι πεντακόσιοι διέφυγον τὸν φόνον· ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν ὀγδοήκοντα μόνον πεζοὶ καὶ ἑκατὸν ἱππεῖς ἀπώλοντο.

Καὶ τοιαύτην μὲν οἱ ἐξ Ἑσπερίας συγγραφεῖς ἀφηγοῦνται μάχην πρὸ τῆς Φιλαδελφείας γενομένην· κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ὅμως οὐδαμῶς τοιαύτη ἐγένετο, διότι, κατ' αὐτούς, οἱ Τοῦρκοι ἰδόντες τὴν τῶν Φράγκων εὔτακτον κίνησιν καὶ τὴν τῶν ὅπλων λαμπρότητα καὶ τὸ ἄσχετον τῆς ὁρμῆς, ἐτράπησαν εἰς φυγήν, συσχεθέντες ὑπὸ τοσούτου φόβου, ὥστε ἂν οἱ Καταλάνοι προὐχώρουν, ἠδύναντο εὐχερῶς νὰ ἀνακτήσωσιν ἁπάσας τὰς πόλεις καὶ χώρας, ὅσαι τέως εἶχον κυριευθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Οἱ τῆς αἰχμαλωσίας οὕτως ἀπροσδοκήτως ἀπαλλαγέντες κάτοικοι τῆς Φιλαδελφείας, ἐξῆλθον τῆς πόλεώς των, ἡγουμένου τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν Θεολήπτου, πρὸς συνάντησιν τῶν σωτήρων αὐτῶν· εἰσῆλθον δὲ τότε οἱ Καταλάνοι εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν ἐν θριάμβῳ, ἡγουμένου μὲν τοῦ ἱππικοῦ μὲ τὰς κυριευθείσας Τουρκικὰς σημαίας, ἑπομένης δὲ μακρᾶς σειρᾶς ἁμαξῶν φερουσῶν πολυπληθῆ λάφυρα καὶ οὐκ ὀλίγους αἰχμαλώτους παντὸς φύλου, καὶ ἐφεπομένου τοῦ πεζικοῦ. Οὐδεὶς στρατιώτης ὑπῆρχεν ὁ μὴ κεκαλυμμένος ἀπὸ μέταξαν καὶ ἀπὸ ὅπλα ἀργυρότευκτα, ἅτινα τέως ἀνῆκον εἰς τοὺς ἡττηθέντας,

ὁ δὲ μέγας δοὺξ ἔστιλβεν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἐν Φιλαδέλφειᾳ ὁ Ρογῆρος ἐνδιατρίψας καὶ ἱκανὰ συλλεξάμενος χρήματα, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ὅπως ἀπαλλάξῃ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων (διὰ νὰ ὑποβάλῃ ὅμως εἰς μεγαλειτέραν τυραννίαν) ἄλλας χώρας, ὧν οἱ κάτοικοι ἐπεκαλοῦντο τὴν βοήθειάν του. Καὶ πρῶτον μὲν κατηυθύνθη πρὸς τὸ φρούριον τοῦ Κουλᾶ, μικρὸν τῆς Φιλαδελφείας ἀπέχον καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχόμενον· οὗτοι δὲ μὴ τολμήσαντες νὰ τὸν περιμείνωσι, κατέλιπον τὸ φρούριον καὶ ἀπῆλθον. Τότε δὲ οἱ κάτοικοι, ἀνοίξαντες προθύμως τὰς πύλας εἰς τοὺς Καταλάνους, ὑπεδέξαντο μετὰ τιμῆς αὐτούς· ἀλλ' ὁ Ρογῆρος, ἵνα δῆθεν τοὺς τιμωρήσῃ διότι ἄνευ ἀντιστάσεως εἶχον παραδοθῆ εἰς τοὺς Τούρκους, συλλαβὼν τὸν φρούραρχον καὶ τὸν πρεσβύτερον τῶν ἀρχηγῶν, διέταξε τὸν μὲν πρῶτον νὰ ἀποκεφαλίσωσι, τὸν δὲ δεύτερον νὰ ἀπαγχνοίσωσι. Καὶ ὁ μὲν δυστυχὴς φρούραρχος ὑπέστη τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινήν· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπειδὴ ἀπαγχονισθέντι δὲν τῷ ἐπήρχετο ὁ θάνατος, ἐσώθη παραδόξως, διότι, ἐκλαβὼν ὁ δήμιος τὸ τοιοῦτο ὡς ἔνδειξιν θείαν τῆς ἀθωότητος τοῦ ἀνδρὸς, ἔκοψε τὸν βράχον καὶ οὕτω τὸν ἀπήλλαξε τοῦ θανάτου.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Κουλᾶ ὁ Ρογῆρος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Φιλαδέλφειαν, ἔνθα οἱ Καταλάνοι παρεδόθησαν εἰς πᾶσαν διαρπαγὴν καὶ ἀκολασίαν, οἱ δὲ ταλαίπωροι Φιλαδελφεῖς ἐπείσθησαν τότε ὅτι οἱ σωτῆρες των Χριστιανοὶ ἦσαν κατὰ πολὺ κακεντρεχέστεροι τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν Μουσουλμάνων. Ἐν τούτοις οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Καταλανικοῦ στρατοῦ ἔκριναν ἀπαραίτητον πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωσι νέαν τινὰ ἐκστρατείαν, νὰ φυγαδεύσωσιν ἀπὸ τῶν παραλίων χωρῶν τοὺς Τούρκους, οἵτινες, ὄπισθέν των μένοντες, ἠδύναντο ἐν οἱαδήποτε περιστά-

σει νὰ διακόψωσι πᾶσαν μεταξὺ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου τῶν Καταλάνων συγκοινωνίαν. Πρὸς τοῦτο ἄραντες ἐκ Φιλαδελφείας, κατηυθύνθησαν εἰς Νύμφαιον, κἀκεῖθεν, ἀκολουθοῦντες τὸν ροῦν τοῦ Μαιάνδρου, ἔφθασαν εἰς Μαγνησίαν.

Τῆς Μαγνησίας ἦρχε τότε εἷς τῶν βασιλικῶν ἱπποκόμων, Ἀτταλειώτης τοὔνομα, ὅστις, παρὰ τὴν εἴδησιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ παρὰ τὴν προσταγήν, κατασχὼν τὴν πόλιν ταύτην, διῴκει ὡς ἴδιον κτῆμα· προσελκύσας δὲ τὴν εὔνοιαν τῶν κατοίκων, ἠρνεῖτο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πριμικηρίου τῆς αὐλῆς καὶ ἄρχοντος τοῦ θέματος Νοστόγγου Δούκα, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδὲ τὴν ἐν Μαγνησίᾳ εἴσοδον κἂν ἐπέτρεπεν. Ἀλλ' ἅμα ὁ Ρογῆρος ἀφίκετο πρὸ τῆς πόλεως, ὁ Ἀτταλειώτης ἐξῆλθε πρὸς συνάντησίν του καὶ τοσαύτας τῷ ἀπένειμε τιμάς, ὥστε ὁ μέγας δούξ, κολακευθείς, οὐ μόνον τὸν ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του, ἀλλὰ καὶ γράψας τὸν ἐσύστησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὡς ἕνα τῶν πιστοτέρων αὐτοῦ ὑπηκόων· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ὅστις τέως τὸν ἐθεώρει ὡς ἀντάρτην, πιστεύσας, τῷ ἀπένειμε πολλὰ εὐνοίας τεκμήρια. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ Νοστόγγος κατελήφθη ὑπὸ σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ Ρογήρου, ὅστις, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἠξίου νὰ δίδῃ διαταγὰς πρὸς αὐτόν, ἀφ' ἑτέρου ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του Ἀτταλειώτην. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως παραπονεθῇ κατὰ τοῦ Ρογήρου καὶ σὺν ἅμα προσπαθήσῃ νὰ ὑποσκελίσῃ αὐτὸν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι.

Ὁ Ρογῆρος ἐπεθύμει τότε νὰ φέρῃ παρ' ἑαυτῷ τὴν σύζυγόν του· ἐπειδὴ δ' αἱ ὁδοί, δι' ὧν ἔμελλεν αὕτη νὰ διέλθῃ, δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς, προσεκάλεσε τὸν Νοστόγγον νὰ συνοδεύσῃ μεθ' ἱκανῆς φρουρᾶς τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἔστελλεν ὅπως τὴν παραλάβωσιν· ὁ δὲ Νοστόγγος, προθυμίαν μεγίστην ἐπιδεικνύ-

μενος ἵνα ἐκπληρώσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Ρογήρου, οὐ μόνον παρεχώρησε τοὺς αἰτουμένους φρουρούς, ἀλλ' ἠθέλησε καὶ νὰ συνοδεύσῃ ὁ ἴδιος τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ μεγάλου δουκός. Παραλαβὼν λοιπὸν τὸν γραμματέα αὐτοῦ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖ ἀμφότεροι ἐξύφαναν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πικρὰν κατὰ τοῦ Ρογήρου κατηγορίαν· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ παραπειθόμενος ὑπὸ Εἰρήνης τῆς ἀδελφῆς του καὶ πενθερᾶς τοῦ Ρογήρου, οὐ μόνον οὐδεμίαν ἀκρόασιν παρέσχεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Νοστόγγου καὶ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ, ἀλλὰ θεωρήσας αὐτοὺς ὡς ἐκ φθόνου συκοφαντοῦντας τὸν Ρογῆρον, ἀφ' οὗ πικρῶς τοὺς ἐπέπληξε διὰ τὴν διαγωγήν των ταύτην, τὸν μὲν Νοστόγγον, ἀπολύσας πάντων αὐτοῦ τῶν ἀξιωμάτων, κατέκλεισεν εἰς σκοτεινὴν φυλακήν, τὸν δὲ γραμματέα ἐτιμώρησε, διατάξας πρὸς ἀτιμίαν νὰ τοῦ κείρωσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ γένειον. Ἡ ἀπόφασις αὕτη περιέστειλε πάντας τοὺς ἀπεχθαινομένους τὸν μέγαν δοῦκα, ἀλλὰ σὺν ἅμα ἔφερε καὶ αὐτὸν εἰς τὸν ὄλεθρον, διότι τῷ ἐνέπνευσε πλείονα τοῦ δέοντος ἐμπιστοσύνην, καὶ τὸν κατέστησεν ἀπροφύλακτον εἴς τε τὸν βίον καὶ εἰς τὰς πράξεις του.

Ἐν ᾧ ὁ Ρογῆρος διέτριβεν ἐν Μαγνησίᾳ, προσῆλθον αὐτῷ δύο ἀπεσταλμένοι ἐκ Θυατείρων, ἐκτιθέμενοι αὐτῷ ὅτι ἡ πόλις των δὲν ἦτο ἀρκούντως ὀχυρὰ ὅπως ἀνθέξῃ εἰς τὰς ἐφόδους τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι ἤθελε πέσει ἀμέσως εἰς τὴν ἐξουσίαν των, εἰ μὴ ἔσπευδον οἱ Καταλάνοι πρὸς βοήθειάν της· προσέθετον δὲ ὅτι ἦτο κατάλληλος εὐκαιρία νὰ προσβάλωσι τοὺς ἐχθρούς, οἵτινες, μηδὲν τοιοῦτο περιμένοντες, διετέλουν ἀπροφύλακτοι. Εἰς τὰς παρακελεύσεις αὐτῶν πειθόμενος ὁ Ρογῆρος, καὶ καλὸν νομίζων νὰ ἐκδιώξῃ κἀκεῖθεν τοὺς Τούρκους, ἔλαβεν ἰσχυρὸν τοῦ στρατοῦ του ἀπόσπασμα καὶ διὰ συντόνου πορείας ἀφίκετο, μήπω τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης, εἰς τὰ Θυάτειρα. Περὶ

δὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, οἱ Τοῦρκοι ἐξῆλθον τῶν προμαχώνων αὐτῶν, καὶ ἤρξαντο, κατὰ τὸ σύνηθες, περιτρέχοντες τὴν πεδιάδα καὶ ὑβριστικῶς προκαλοῦντες τοὺς ἐν τῇ πόλει, ᾗ δὲν ἐγνώριζον ὅτι εἶχεν ἔλθει ἐπικουρία. Τότε ὁ Ρογῆρος ἐξελθὼν τοῦ κρύπτου αὐτοῦ διέταξε, τὸν δικαστικὸν ἄρχοντα τοῦ στρατοῦ (senechal) Κορβερὰν μετὰ διακοσίων ἱππέων καὶ χιλίων πεζῶν νὰ καταδιώξῃ τοὺς Τούρκους. Οὗτοι δὲ ἰδόντες παρ' ἐλπίδα ἐπερχομένους νέους ἐχθροὺς κατ' αὐτῶν, ὑπὸ τοσαύτης δειλίας κατελήφθησαν, ὥστε ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰ παρακείμενα ὄρη, ἀποβαλόντες κατὰ τὴν φυγήν των ὡσεὶ ἑπτακοσίους ἄνδρας. Ὁ Κορβερὰν μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν τροπήν των, ἀλλ' ὑπὸ ἀκατασχέτου γενναιότητος ἐλαυνόμενος, ἀφίππευσε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἤρξατο νὰ καταδιώκῃ τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὰ ὄρη· οἱ δὲ, ἰδόντες αὐτὸν ἀναβαίνοντα, καταλαβόντες ἐπικαίρους θέσεις, ἐξεσφενδόνιζον κατὰ τῶν Καταλάνων σωρὸν πετρῶν καὶ βελῶν. Ὁ Κορβερὰν, διὰ νὰ ἦναι ἐλαφρότερος καὶ ἕνεκα τῆς ὑπερμέτρου θερμότητος εἶχεν ἐκβάλει τὴν περικεφαλαίαν του, ἓν δὲ βέλος ἐχθρικὸν ῥιφθὲν τὸν ἐτραυμάτισε κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἔρριψε χαμαὶ ἄπνουν· ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ, ἀποθαρρύνας τοὺς στρατιώτας του, τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐν σπουδῇ.

Ἡ ἀπώλεια τοῦ Κορβερὰν, ἀνδρὸς ἀνδρείου καὶ ἐπιφανοῦς, κατέθλιψεν ἅπαντας τοὺς Καταλάνους, ἰδίᾳ δὲ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ρογῆρον, ὅστις, μεγίστην ἀγάπην πρὸς τὸν φονευθέντα τρέφων, σκοπὸν εἶχε νὰ τὸν νυμφεύσῃ πρὸς θυγατέρα του, ἣν εἶχεν ἔκ τινος γυναικὸς Κυπρίας, ᾗ ἄγνωστον διατελεῖ ἂν συνεζεύχθη νομίμως ἢ ἂν ἄλλοτε ὡς παλλακῇ συνεβίου. Τούτου ἕνεκα διέταξε νὰ ταφῇ μετὰ πάσης ἐπισημότητος ὅ τε Κορβερὰν καὶ δέκα ἕτεροι Καταλάνοι κατὰ τὴν μάχην πεσόντες ἐν τῷ ἐγγὺς τῶν Θυατείρων περικαλλεῖ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωρ-

γίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδείκνυτο τότε καὶ ὁ τάφος τοῦ μεγαλομάρτυρος αὐτοῦ, ἐντὸς μεγαλοπρεπῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν, ἐπιτηροῦντος αὐτοῦ τοῦ Ρογήρου.

Ὀκτὼ ἡμέρας αὐτόσε ὁ Ρογῆρος διατρίψας ὅπως τιμήσῃ τὸν μνήμην τοῦ Κορβεράν, κατηυθύνθη εἶτα πρὸς τὴν Ἔφεσον, τὴν καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν ἐπισημοτάτην τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων. Ἡ Ἔφεσος ἦτο κτῖσμα τῶν Ἀμαζόνων, Λέλεγες δὲ καὶ Κᾶρες ὑπῆρξαν πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς· ἐθαυμάζετο δὲ ἰδίως ἐν αὐτῇ ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ὃν ἐξ ἐλεεινῆς κενοδοξίας ὁ Ἡρόστρατος κατέστρεψεν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς Χριστιανικοὺς χρόνους ἡ Ἔφεσος διετέλεσε λαμπρὰ καὶ ἔνδοξος. Αὐτόσε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐπὶ πολὺν χρόνον διέτριψεν· αὐτόσε ἐτάφη ὁ ἀπόστολος Τιμόθεος· αὐτόσε ἡ Μαρία ἡ Μαγδαλινή· αὐτόσε οἱ μάρτυρες Ἄνδακτος, Καλλισθένης, Ἀρίστων, Τύραννος, Ἀριστόβουλος καὶ Παῦλος· αὐτόσε ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β΄. ἐκοιμήθησαν τὸν μακροχρόνιον αὐτῶν ὕπνον οἱ ἅγιοι ἑπτὰ παῖδες· αὐτόσε συνεκροτήθη τῷ **431** ἡ τρίτη Οἰκουμενικὴ σύνοδος· αὐτόσε τέλος ἐπὶ τοῦ Ἠλιβάτου ᾠκοδόμητο ὁ περίφημος ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, οὗ σήμερον φεῦ! οὐδ' ἴχνος κἂν ὑπάρχει. Ἀλλὰ τότε ὁ ναὸς ὁλόκληρος ἐσώζετο, καὶ ὁ τάφος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ ἐδείκνυτο, θαῦμα δέ τι ἐτησίως ἐγίνετο, ὅπερ ἐκ τοῦ Καταλάνου χρονογράφου μεταφέρομεν. «Ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, λέγει ὁ Μουντάνερ, εἶναι τετράγωνος τὸ σχῆμα, καὶ κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ θυσιαστηρίου, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὑπάρχει ὡραία μαρμαρίνη πλὰξ δώδεκα παλαμῶν μήκους καὶ πέντε πλάτους, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς πλακὸς εἶναι ἐννέα μικρόταται ὀπαί. Κατὰ πᾶν δ' ἔτος, τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ, καὶ καθ' ἣν ἔτι στιγμὴν ἀρχίζουσι νὰ λέγωσι τὸν ἑσπερινὸν τοῦ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐκστρατεία ἐν Ἀσίᾳ.

ΚΑΤΕΥΝΑΣΑΣ, ὅπως ἠδύνατο, τὴν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἐχθροπάθειαν ὁ Ρογῆρος, ἔδωκεν, ἀρχομένου Μαΐου, τὸ πρόσταγμα τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ, ἀναπετασθεισῶν τῶν σημαιῶν, ὁ στρατὸς ἐτάχθη ὑπ' αὐτάς· συνέκειτο δὲ οὗτος τότε ἐξ ἑξακισχιλίων Καταλάνων, χιλίων Ἀλανῶν καί τινων Βυζαντινῶν, ὧν ἦρχεν ὁ Μαρούλης, ὑπὸ τὰς διαταγὰς καὶ αὐτὸς τοῦ Ρογήρου διατελῶν. Ὁ μέγας δοὺξ ἐπιθεωρήσας τὸν στρατόν του, ἀνεχώρησεν ἐκ Κυζίκου, καὶ πρῶτον μὲν μετέβη εἰς Ἄγκυραν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ μικρὸν, εἶτα δὲ κατηυθύνθη πρὸς τὴν Γέρμην, θέσιν ὀχυρὰν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένην, ἵνα προσβάλῃ αὐτούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐκ μόνης τῆς φήμης τῶν Καταλάνων κατασεισθέντες, ἄφησαν τὸ φρούριον, καὶ προτροπάδην ἔφυγον, ὡς εἰ καταδιώκοντο ἐξόπισθεν.

Ἀναχωρήσας καὶ ἐκ Γέρμης ὁ Ρογῆρος μετέβη εἰς πόλιν τινα, ἣν οἱ ἱστορικοὶ δὲν ὀνομάζουσι, καὶ ἔνθα ἔδωσε παράδειγμα ἐκτάκτου αὐστηρότητος. Τῆς πόλεως ταύτης ἦρχε Βούλγαρός τις, Χρανίσθλαβος τοὔνομα καὶ τζαούσιος τὸ ἀξίωμα, τὸν ὁποῖον συλλαβὼν ἄλλοτε ὁ αὐτοκράτωρ ὡς συνωμοτοῦντα πρὸς ἔκρηξιν ἐπαναστάσεως ἐν Βουλγαρίᾳ, καθεῖρξε, καὶ ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἐξαγαγὼν ὀψιαίτερον, διώρισεν ἄρχοντα τῆς πόλεως ἐκείνης. Τοῦτον λοιπὸν τὸν Χρανίσθλαβον μετὰ δώδεκα ἑτέρων ὁ Ρογῆρος, καίτοι τῆς εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος ἀπολαύοντα, κατεδίκασεν εἰς ἀγχόνην, ἄγνωστον μὲν ἀκριβῶς διὰ τίνα λόγον, πιθανὸν ὅμως διότι ἐγκατέλιπε θέσιν τινα εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἢ διότι δὲν ἐξετέλεσε διαταγήν τινα τοῦ Ρογήρου. Οἱ Γραικοὶ, συμπαθοῦντες πρὸς τὸν δυστυχῆ

ἐκεῖνον, ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ρογήρου χάριν ὑπὲρ τοῦ Χρανισθλάβου, ὑπομιμνήσκοντες αὐτῷ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσέφερεν ἐκεῖνος εἰς τὸ κράτος, καὶ τὴν θλίψιν, ἣν ἤθελεν αἰσθανθῇ ὁ αὐτοκράτωρ, πληροφορούμενος ὅτι εἷς τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ τετιμημένων, ἔσχε τοσούτῳ οἰκτρὸν τέλος. Ὁ Ρογῆρος εἰσήκουσε τῆς αἰτήσεώς των καὶ ἀπένειμε χάριν εἰς τὸν καταδικασθέντα.

Ἐν τούτοις διελθὼν τὰ Χλιαρὰ ὁ Καταλανικὸς στρατὸς κατηυθύνθη πρὸς τὴν Φιλαδέλφειαν, πόλιν ἐκ τῶν μᾶλλον ἀκμαζουσῶν τότε τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἣν ἐπολιόρκει ὁ Ἀλισύρας, ἐπίσημος ἐκ Καραμανίας στρατηγὸς τῶν Τούρκων. Οἱ τῆς πόλεως ταύτης κάτοικοι, πολεμούμενοι ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τῶν χρονίως παρακαθημένων ἐχθρῶν, ἔσωθεν δὲ, πολλῷ χείρονι πολεμίῳ, ὑπὸ τῆς τῶν χρειωδῶν ἐνδείας, διετέλουν εἰς δεινοτάτην κατάστασιν· τοσούτῳ δὲ κατεμάστιζεν αὐτοὺς ἡ πεῖνα, ὥςε μία μὲν ὄνου κεφαλὴ ἐτιμᾶτο ἀντὶ πολλῶν σίκλων, ὀλίγον δ᾽ αἷμα χοίρου οὐχὶ ἔλαττον τοῦ σκούδου. Ἅμα ὁ τῶν Τούρκων στρατηγὸς ἐπληροφορήθη τὴν ἔλευσιν τῶν Καταλάνων, ἀντὶ νὰ τοὺς περιμείνῃ ἔξωθεν τῆς Φιλαδελφείας, ἔκρινεν εὔλογον, καταλιπὼν στρατιωτικόν τι ἀπόσπασμα διὰ τὴν πολιορκίαν, νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ πρὸς συνάντησιν αὐτῶν· ἀλλὰ μόλις, ταῦτα ἀποφασίσας, ἐβάδισε δύο μίλλια, καὶ εὑρέθη ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς συνέκειτο ἐξ ὀκτακισχιλίων ἱππέων καὶ δωδεκασχιλίων πεζῶν, ἐν Καραμανίᾳ στρατολογηθέντων, ὥστε ἀριθμητικῶς ὑπερεῖχε κατὰ πολὺ τοὺς Καταλάνους· ἀλλὰ οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἦσαν ἀσυγκρίτως ἀνώτεροι τῶν Τούρκων κατὰ τὴν πειθαρχίαν, τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου καὶ τὸ ποιὸν τῶν ὅπλων. Οἱ δύο στρατηγοὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ συμπλακῶσι περὶ τὸν Αὔλακα· ἡ δὲ τύχη ηὐνόησε τοὺς Καταλάνους, καὶ οἱ Τοῦρκοι, καίτοι ἀνδρείως ἀγωνισαμένοι, ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθο-

χωρήσωσι πρὸς τὴν Φιλαδέλφειαν. Ἀφικόμενοι δὲ ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς, ἀπεφάσισαν νὰ ἀντικρούσωσι τοὺς ἐχθροὺς· ὅθεν παρασκευασθέντες συνεπλάκησαν ἐκ νέου πρὸς τοὺς Καταλάνους. Μεγίστη δὲ λύσσα κατεῖχεν ἀμφοτέρους, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἡ μάχη ἐξηκολούθει πεισματωδῶς ἄνευ ὁριστικοῦ ἀποτελέσματος· ἐπὶ τέλους ὅμως, τρωθέντος τοῦ Ἀλισύρα, οἱ Τοῦρκοι ἔφυγον προτροπάδην, διωκόμενοι ἐξόπισθεν ὑπὸ τῶν Καταλάνων, οἵτινες τριχῇ διαιρεθέντες, τοσαύτην ἐπήνεγκον εἰς τοὺς ἐναντίους φθοράν, ὥστε ἐκ τῶν δισμυρίων αὐτῶν μόλις χίλιοι πεντακόσιοι διέφυγον τὸν φόνον· ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν ὀγδοήκοντα μόνον πεζοὶ καὶ ἑκατὸν ἱππεῖς ἀπώλοντο.

Καὶ τοιαύτην μὲν οἱ ἐξ Ἑσπερίας συγγραφεῖς ἀφηγοῦνται μάχην πρὸ τῆς Φιλαδελφείας γενομένην· κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ὅμως οὐδαμῶς τοιαύτη ἐγένετο, διότι, κατ' αὐτούς, οἱ Τοῦρκοι ἰδόντες τὴν τῶν Φράγκων εὔτακτον κίνησιν καὶ τὴν τῶν ὅπλων λαμπρότητα καὶ τὸ ἄσχετον τῆς ὁρμῆς, ἐτράπησαν εἰς φυγήν, συσχεθέντες ὑπὸ τοσούτου φόβου, ὥστε ἂν οἱ Καταλάνοι προὐχώρουν, ἠδύναντο εὐχερῶς νὰ ἀνακτήσωσιν ἁπάσας τὰς πόλεις καὶ χώρας, ὅσαι τέως εἶχον κυριευθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Οἱ τῆς αἰχμαλωσίας οὕτως ἀπροσδοκήτως ἀπαλλαγέντες κάτοικοι τῆς Φιλαδελφείας, ἐξῆλθον τῆς πόλεώς των, ἡγουμένου τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν Θεολήπτου, πρὸς συνάντησιν τῶν σωτήρων αὐτῶν· εἰσῆλθον δὲ τότε οἱ Καταλάνοι εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν ἐν θριάμβῳ, ἡγουμένου μὲν τοῦ ἱππικοῦ μὲ τὰς κυριευθείσας Τουρκικὰς σημαίας, ἑπομένης δὲ μακρᾶς σειρᾶς ἁμαξῶν φερουσῶν πολυπληθῆ λάφυρα καὶ οὐκ ὀλίγους αἰχμαλώτους παντὸς φύλου, καὶ ἐφεπομένου τοῦ πεζικοῦ. Οὐδεὶς στρατιώτης ὑπῆρχεν ὁ μὴ κεκαλυμμένος ἀπὸ μέταξαν καὶ ἀπὸ ὅπλα ἀργυρότευκτα, ἅτινα τέως ἀνῆκον εἰς τοὺς ἡττηθέντας,

ὁ δὲ μέγας δοὺξ ἔστιλβεν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἐν Φιλαδέλφειᾳ ὁ Ρογῆρος ἐνδιατρίψας καὶ ἱκανὰ συλλεξάμενος χρήματα, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ὅπως ἀπαλλάξῃ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων (διὰ νὰ ὑποβάλῃ ὅμως εἰς μεγαλειτέραν τυραννίαν) ἄλλας χώρας, ὧν οἱ κάτοικοι ἐπεκαλοῦντο τὴν βοήθειάν του. Καὶ πρῶτον μὲν κατηυθύνθη πρὸς τὸ φρούριον τοῦ Κουλᾶ, μικρὸν τῆς Φιλαδελφείας ἀπέχον καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχόμενον· οὗτοι δὲ μὴ τολμήσαντες νὰ τὸν περιμείνωσι, κατέλιπον τὸ φρούριον καὶ ἀπῆλθον. Τότε δὲ οἱ κάτοικοι, ἀνοίξαντες προθύμως τὰς πύλας εἰς τοὺς Καταλάνους, ὑπεδέξαντο μετὰ τιμῆς αὐτούς· ἀλλ' ὁ Ρογῆρος, ἵνα δῆθεν τοὺς τιμωρήσῃ διότι ἄνευ ἀντιστάσεως εἶχον παραδοθῆ εἰς τοὺς Τούρκους, συλλαβὼν τὸν φρούραρχον καὶ τὸν πρεσβύτερον τῶν ἀρχηγῶν, διέταξε τὸν μὲν πρῶτον νὰ ἀποκεφαλίσωσι, τὸν δὲ δεύτερον νὰ ἀπαγχνοίσωσι. Καὶ ὁ μὲν δυστυχὴς φρούραρχος ὑπέστη τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινήν· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπειδὴ ἀπαγχονισθέντι δὲν τῷ ἐπήρχετο ὁ θάνατος, ἐσώθη παραδόξως, διότι, ἐκλαβὼν ὁ δήμιος τὸ τοιοῦτο ὡς ἔνδειξιν θείαν τῆς ἀθωότητος τοῦ ἀνδρὸς, ἔκοψε τὸν βράχον καὶ οὕτω τὸν ἀπήλλαξε τοῦ θανάτου.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Κουλᾶ ὁ Ρογῆρος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Φιλαδέλφειαν, ἔνθα οἱ Καταλάνοι παρεδόθησαν εἰς πᾶσαν διαρπαγὴν καὶ ἀκολασίαν, οἱ δὲ ταλαίπωροι Φιλαδελφεῖς ἐπείσθησαν τότε ὅτι οἱ σωτῆρες των Χριστιανοὶ ἦσαν κατὰ πολὺ κακεντρεχέστεροι τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν Μουσουλμάνων. Ἐν τούτοις οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Καταλανικοῦ στρατοῦ ἔκριναν ἀπαραίτητον πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωσι νέαν τινὰ ἐκστρατείαν, νὰ φυγαδεύσωσιν ἀπὸ τῶν παραλίων χωρῶν τοὺς Τούρκους, οἵτινες, ὄπισθέν των μένοντες, ἠδύναντο ἐν οἱαδήποτε περιστά-

σει νὰ διακόψωσι πᾶσαν μεταξὺ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου τῶν Καταλάνων συγκοινωνίαν. Πρὸς τοῦτο ἄραντες ἐκ Φιλαδελφείας, κατηυθύνθησαν εἰς Νύμφαιον, κἀκεῖθεν, ἀκολουθοῦντες τὸν ροῦν τοῦ Μαιάνδρου, ἔφθασαν εἰς Μαγνησίαν.

Τῆς Μαγνησίας ἦρχε τότε εἷς τῶν βασιλικῶν ἱπποκόμων, Ἀτταλειώτης τοὔνομα, ὅστις, παρὰ τὴν εἴδησιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ παρὰ τὴν προσταγήν, κατασχὼν τὴν πόλιν ταύτην, διῴκει ὡς ἴδιον κτῆμα· προσελκύσας δὲ τὴν εὔνοιαν τῶν κατοίκων, ἠρνεῖτο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πριμικηρίου τῆς αὐλῆς καὶ ἄρχοντος τοῦ θέματος Νοστόγγου Δούκα, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδὲ τὴν ἐν Μαγνησίᾳ εἴσοδον κἂν ἐπέτρεπεν. Ἀλλ' ἅμα ὁ Ρογῆρος ἀφίκετο πρὸ τῆς πόλεως, ὁ Ἀτταλειώτης ἐξῆλθε πρὸς συνάντησίν του καὶ τοσαύτας τῷ ἀπένειμε τιμάς, ὥστε ὁ μέγας δούξ, κολακευθείς, οὐ μόνον τὸν ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του, ἀλλὰ καὶ γράψας τὸν ἐσύστησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὡς ἕνα τῶν πιστοτέρων αὐτοῦ ὑπηκόων· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ὅστις τέως τὸν ἐθεώρει ὡς ἀντάρτην, πιστεύσας, τῷ ἀπένειμε πολλὰ εὐνοίας τεκμήρια. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ Νοστόγγος κατελήφθη ὑπὸ σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ Ρογήρου, ὅστις, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἠξίου νὰ δίδῃ διαταγὰς πρὸς αὐτόν, ἀφ' ἑτέρου ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του Ἀτταλειώτην. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως παραπονεθῇ κατὰ τοῦ Ρογήρου καὶ σὺν ἅμα προσπαθήσῃ νὰ ὑποσκελίσῃ αὐτὸν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι.

Ὁ Ρογῆρος ἐπεθύμει τότε νὰ φέρῃ παρ' ἑαυτῷ τὴν σύζυγόν του· ἐπειδὴ δ' αἱ ὁδοί, δι' ὧν ἔμελλεν αὕτη νὰ διέλθῃ, δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς, προσεκάλεσε τὸν Νοστόγγον νὰ συνοδεύσῃ μεθ' ἱκανῆς φρουρᾶς τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἔστελλεν ὅπως τὴν παραλάβωσιν· ὁ δὲ Νοστόγγος, προθυμίαν μεγίστην ἐπιδεικνύ-

μενος ἵνα ἐκπληρώσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Ρογήρου, οὐ μόνον παρεχώρησε τοὺς αἰτουμένους φρουρούς, ἀλλ' ἠθέλησε καὶ νὰ συνοδεύσῃ ὁ ἴδιος τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ μεγάλου δουκός. Παραλαβὼν λοιπὸν τὸν γραμματέα αὐτοῦ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖ ἀμφότεροι ἐξύφαναν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πικρὰν κατὰ τοῦ Ρογήρου κατηγορίαν· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ παραπειθόμενος ὑπὸ Εἰρήνης τῆς ἀδελφῆς του καὶ πενθερᾶς τοῦ Ρογήρου, οὐ μόνον οὐδεμίαν ἀκρόασιν παρέσχεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Νοστόγγου καὶ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ, ἀλλὰ θεωρήσας αὐτοὺς ὡς ἐκ φθόνου συκοφαντοῦντας τὸν Ρογῆρον, ἀφ' οὗ πικρῶς τοὺς ἐπέπληξε διὰ τὴν διαγωγήν των ταύτην, τὸν μὲν Νοστόγγον, ἀπολύσας πάντων αὐτοῦ τῶν ἀξιωμάτων, κατέκλεισεν εἰς σκοτεινὴν φυλακήν, τὸν δὲ γραμματέα ἐτιμώρησε, διατάξας πρὸς ἀτιμίαν νὰ τοῦ κείρωσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ γένειον. Ἡ ἀπόφασις αὕτη περιέστειλε πάντας τοὺς ἀπεχθαινομένους τὸν μέγαν δοῦκα, ἀλλὰ σὺν ἅμα ἔφερε καὶ αὐτὸν εἰς τὸν ὄλεθρον, διότι τῷ ἐνέπνευσε πλείονα τοῦ δέοντος ἐμπιστοσύνην, καὶ τὸν κατέστησεν ἀπροφύλακτον εἴς τε τὸν βίον καὶ εἰς τὰς πράξεις του.

Ἐν ᾧ ὁ Ρογῆρος διέτριβεν ἐν Μαγνησίᾳ, προσῆλθον αὐτῷ δύο ἀπεσταλμένοι ἐκ Θυατείρων, ἐκτιθέμενοι αὐτῷ ὅτι ἡ πόλις των δὲν ἦτο ἀρκούντως ὀχυρὰ ὅπως ἀνθέξῃ εἰς τὰς ἐφόδους τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι ἤθελε πέσει ἀμέσως εἰς τὴν ἐξουσίαν των, εἰ μὴ ἔσπευδον οἱ Καταλάνοι πρὸς βοήθειάν της· προσέθετον δὲ ὅτι ἦτο κατάλληλος εὐκαιρία νὰ προσβάλωσι τοὺς ἐχθρούς, οἵτινες, μηδὲν τοιοῦτο περιμένοντες, διετέλουν ἀπροφύλακτοι. Εἰς τὰς παρακελεύσεις αὐτῶν πειθόμενος ὁ Ρογῆρος, καὶ καλὸν νομίζων νὰ ἐκδιώξῃ κἀκεῖθεν τοὺς Τούρκους, ἔλαβεν ἰσχυρὸν τοῦ στρατοῦ του ἀπόσπασμα καὶ διὰ συντόνου πορείας ἀφίκετο, μήπω τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης, εἰς τὰ Θυάτειρα. Περὶ

δὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, οἱ Τοῦρκοι ἐξῆλθον τῶν προμαχώνων αὐτῶν, καὶ ἤρξαντο, κατὰ τὸ σύνηθες, περιτρέχοντες τὴν πεδιάδα καὶ ὑβριστικῶς προκαλοῦντες τοὺς ἐν τῇ πόλει, ἣ δὲν ἐγνώριζον ὅτι εἶχεν ἔλθει ἐπικουρία. Τότε ὁ Ρογῆρος ἐξελθὼν τοῦ κρύπτου αὐτοῦ διέταξε, τὸν δικαστικὸν ἄρχοντα τοῦ στρατοῦ (senechal) Κορβερὰν μετὰ διακοσίων ἱππέων καὶ χιλίων πεζῶν νὰ καταδιώξῃ τοὺς Τούρκους. Οὗτοι δὲ ἰδόντες παρ' ἐλπίδα ἐπερχομένους νέους ἐχθροὺς κατ' αὐτῶν, ὑπὸ τοσαύτης δειλίας κατελήφθησαν, ὥστε ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰ παρακείμενα ὄρη, ἀποβαλόντες κατὰ τὴν φυγήν των ὡσεὶ ἑπτακοσίους ἄνδρας. Ὁ Κορβερὰν μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν τροπήν των, ἀλλ' ὑπὸ ἀκατασχέτου γενναιότητος ἐλαυνόμενος, ἀφίππευσε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ ἤρξατο νὰ καταδιώκῃ τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὰ ὄρη· οἱ δὲ, ἰδόντες αὐτὸν ἀναβαίνοντα, καταλαβόντες ἐπικαίρους θέσεις, ἐξεσφενδόνιζον κατὰ τῶν Καταλάνων σωρὸν πετρῶν καὶ βελῶν. Ὁ Κορβερὰν, διὰ νὰ ἦναι ἐλαφρότερος καὶ ἕνεκα τῆς ὑπερμέτρου θερμότητος εἶχεν ἐκβάλει τὴν περικεφαλαίαν του, ἓν δὲ βέλος ἐχθρικὸν ριφθὲν τὸν ἐτραυμάτισε κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἔρριψε χαμαὶ ἄπνουν· ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ, ἀποθαρρύνας τοὺς στρατιώτας του, τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὑποχωρήσωσιν ἐν σπουδῇ.

Ἡ ἀπώλεια τοῦ Κορβερὰν, ἀνδρὸς ἀνδρείου καὶ ἐπιφανοῦς, κατέθλιψεν ἅπαντας τοὺς Καταλάνους, ἰδίᾳ δὲ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ρογῆρον, ὅστις, μεγίστην ἀγάπην πρὸς τὸν φονευθέντα τρέφων, σκοπὸν εἶχε νὰ τὸν νυμφεύσῃ πρὸς θυγατέρα του, ἣν εἶχεν ἔκ τινος γυναικὸς Κυπρίας, ἢ ἄγνωστον διατελεῖ ἂν συνεζεύχθη νομίμως ἢ ἂν ἄλλοτε ὡς παλλακῇ συνεβίου. Τούτου ἕνεκα διέταξε νὰ ταφῇ μετὰ πάσης ἐπισημότητος ὅ τε Κορβερὰν καὶ δέκα ἕτεροι Καταλάνοι κατὰ τὴν μάχην πεσόντες ἐν τῷ ἐγγὺς τῶν Θυατείρων παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Γεωρ-

γίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐδείκνυτο τότε καὶ ὁ τάφος τοῦ μεγαλομάρτυρος αὐτοῦ, ἐντὸς μεγαλοπρεπῶν μνημείων, τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν, ἐπιτηροῦντος αὐτοῦ τοῦ Ρογήρου.

Ὀκτὼ ἡμέρας αὐτόσε ὁ Ρογῆρος διατρίψας ὅπως τιμήσῃ τὸν μνήμην τοῦ Κορβεράν, κατηυθύνθη εἶτα πρὸς τὴν Ἔφεσον, τὴν καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ ὑπὸ θρησκευτικὴν ἔποψιν ἐπισημοτάτην τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνίδων πόλεων. Ἡ Ἔφεσος ἦτο κτῖσμα τῶν Ἀμαζόνων, Λέλεγες δὲ καὶ Κᾶρες ὑπῆρξαν πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς· ἐθαυμάζετο δὲ ἰδίως ἐν αὐτῇ ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ὃν ἐξ ἐλεεινῆς κενοδοξίας ὁ Ἡρόστρατος κατέστρεψεν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς Χριστιανικοὺς χρόνους ἡ Ἔφεσος διετέλεσε λαμπρὰ καὶ ἔνδοξος. Αὐτόσε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐπὶ πολὺν χρόνον διέτριψεν· αὐτόσε ἐτάφη ὁ ἀπόστολος Τιμόθεος· αὐτόσε ἡ Μαρία ἡ Μαγδαλινή· αὐτόσε οἱ μάρτυρες Ἄνδακτος, Καλλισθένης, Ἀρίστων, Τύραννος, Ἀριστόβουλος καὶ Παῦλος· αὐτόσε ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β΄. ἐκοιμήθησαν τὸν μακροχρόνιον αὐτῶν ὕπνον οἱ ἅγιοι ἑπτὰ παῖδες· αὐτόσε συνεκροτήθη τῷ 431 ἡ τρίτη Οἰκουμενικὴ σύνοδος· αὐτόσε τέλος ἐπὶ τοῦ Ἠλιβάτου ᾠκοδόμητο ὁ περίφημος ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, οὗ σήμερον φεῦ! οὐδ' ἴχνος κἂν ὑπάρχει. Ἀλλὰ τότε ὁ ναὸς ὁλόκληρος ἐσώζετο, καὶ ὁ τάφος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ ἐδείκνυτο, θαῦμα δέ τι ἐτησίως ἐγίνετο, ὅπερ ἐκ τοῦ Καταλάνου χρονογράφου μεταφέρομεν. «Ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, λέγει ὁ Μουντάνερ, εἶναι τετράγωνος τὸ σχῆμα, καὶ κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ θυσιαστηρίου, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὑπάρχει ὡραία μαρμαρίνη πλὰξ δώδεκα παλαμῶν μήκους καὶ πέντε πλάτους, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς πλακὸς εἶναι ἐννέα μικρόταται ὀπαί. Κατὰ πᾶν δ' ἔτος, τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ, καὶ καθ' ἣν ἔτι στιγμὴν ἀρχίζουσι νὰ λέγωσι τὸν ἑσπερινὸν τοῦ

ἁγίου Ἰωάννου, ἐξέρχεται ἐκ τῶν ἐννέα ὀπῶν εἶδός τι μάννα ψαμμῶδους, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται ἕνα σχεδὸν πόδα ὑπὲρ τὴν πλᾶκα καὶ ἐκρέει ὡς νῆμα ὑδάτιον. Τὸ μάννα αὐτὸ ἐξακολουθεῖ ἐκρέον ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἑπομένως ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· εἶναι δὲ αὐτὸ θαυμασίως ὠφέλιμον εἰς πολλὰ καλὰ πράγματα· τουτέστιν, ἄν τις πάσχων ἐκ πυρετοῦ, πίῃ ἐξ αὐτοῦ, θεραπεύεται διὰ παντός· προσέτι ἄν τις γυνὴ ἐγκυμονοῦσα ἦναι δύστοκος, μόλις πίει ἐξ αὐτοῦ ἀναμεμιγμένου μὲ ὕδωρ ἢ οἶνον, γεννᾷ ἀμέσως. Ὁμοίως ἄν τις ποντοπορῶν καταληφθῇ ὑπὸ τρικυμίας, ἀρκεῖ νὰ ῥίψῃ τρὶς ἐξ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, διὰ νὰ κοπάσῃ ἡ τρικυμία. Ἄν τις ὁμοίως πάσχῃ εἰς τὴν οὐροδόχον κύστιν, δὲν ἔχει εἰμὴ νὰ πίῃ τὸ ῥηθὲν μάννα ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ θεραπεύεται ἐν ἀκαρεῖ. Ἐκ τοῦ μάννα δ' αὐτοῦ δίδουσιν εἰς τοὺς ἔξωθεν ἐρχομένους προσκυνητάς, αὐτὸ δὲ δὲν ἐκρέει εἰμὴ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.»

Ἐν ᾧ ὁ Ρογῆρος ἔμενεν εἰς Ἔφεσον, προσῆλθεν αὐτῷ μετὰ διακοσίων ἱππέων καὶ χιλίων Ἀλμογαβάρων ἐπίκουρος ἕτερος ἀρχηγὸς Καταλάνος ὁ Βερανζέρος δὲ Ροκεφόρ, ὅστις συμφωνήσας μετὰ τοῦ Ρογήρου ἐν Σικελίᾳ νὰ μεταβῶσιν ὁμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν, εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησίν του, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως δὲν ἐξεπλήρου τὰς πρὸς αὐτὸν ὑποχρεώσεις του· τούτου δ' ἕνεκα εἶχε καταλάβει διαφόρους ὀχυρὰς θέσεις ἐν Καλαβρίᾳ, καὶ, ὁρμητηρίοις αὐτοῖς χρώμενος, ἐπέδραμεν εἰς τὰς παρακειμένας πόλεις, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν ῥηθέντα βασιλέα νὰ ἀποτίσῃ μεγάλα πρὸς τὸν Βερανζέρον ποσά. Ἀπελθὼν δὲ τότε ἐκ Σικελίας οὗτος, διεπεραιώθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ, πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Ρογῆρος εὑρίσκε-

το εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μετέβη ὅπως συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ. Ὁ μέγας δοὺξ ἐδέξατο μετὰ μεγάλων τιμῶν τοὺς νεωστὶ ἐλθόντας συμπατριώτας του, καὶ, ὅπως προσελκύσῃ τὸν ἀρχηγὴν αὐτῶν Ροκεφόρ, τὸν διώρεσε δικαστικὸν ἄρχοντα τοῦ στρατοῦ καὶ τῷ ἐξέδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του, ἣν προὐτίθετο νὰ νυμφεύσῃ μὲ τὸν φονευθέντα Κορβεράν.

Ἡ Ἔφεσος, καίτοι ὑφισταμένη τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων, διετήρει ὅμως εἰσέτι λείψανα τοῦ ἀρχαίου πλούτου καὶ τῆς εὐημερίας αὐτῆς· ἐννοεῖται ἄρα ὅτι οἱ Ἐφέσιοι πολλὰ ὑπέστησαν ἐκ τῆς φαυλότητος τῶν Φράγκων, ἀντὶ πιποῦς, κατὰ τὴν παροιμίαν, σκορπίους ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν διεξαμένοι. « Ὅπου ροῖζος χρυσίου, λέγει ὁ Παχυμέρης, κἂν μοναχὸς ἦν, κἂν τάξεως ἱερᾶς, κἂν τῶν ἐπιτηδείων καὶ γνωστῶν βασιλεῖ, δειναῖς αἰώραις ἠτάζετο, καὶ ὁ μακελλικῷ φίλτρῳ καὶ κοπίδι πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπειλούμενος θάνατος, καὶ τὰ ἐν μυχοῖς γῆς κρυπτόμενα ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἀνώρυττε καὶ ἐδείκνυ· ὁ μὲν οὖν διδοὺς ἐντεῦθεν ἠλευθεροῦτο τῇ τοῦ χρυσοῦ ὡς ἀληθῶς ἐτυμότητι, ὁ δὲ μὴ ἔχων πρόστιμον εἶχε τὸν θάνατον. » Ὁ ἱστορικὸς οὗτος κατ' ὄνομα μάλιστα ἀναφέρει ἄνδρα τινὰ ἐκ Μιτυλήνης, Μαχράμην τὴν κλῆσιν, ὅστις, διότι δὲν εἶχε νὰ δώσῃ πεντακισχίλια χρυσᾶ νομίσματα, κατεδικάσθη εἰς φρικώδη θάνατον· δεθεὶς δῆλον ὅτι τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας ἱμᾶσι, εἶτα δὲ ἐκταθεὶς ἐπὶ φιτροῦ καὶ τοσούτῳ κρατερῶς πιεσθεὶς, ὥστε οἱ σπονδυλικοὶ τράχηλοι ἀπελύθησαν ἐκ τῆς φυσικῆς ἁρμογῆς των, ἐπὶ τέλους ἐκαρατομήθη. Τὴν αὐτὴν τύχην ἤθελεν ὑποστῇ καὶ ἕτερός τις, δημόσιος εἰσπράκτωρ, εἰ μὴ προλαμβάνουσα γυνή τις, Γοργὼ τοὔνομα, ἔσωζεν αὐτὸν ἀντὶ χιλίων χρυσῶν νομισμάτων.

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἐφεσίας ὁ Ρογῆρος, ἔπεμψεν ὑπὸ καλὴν συνοδείαν εἰς Μαγνησίαν τὰ χρήματα, τοὺς ἵππους, τὰ

ὅπλα καὶ τὰ λάφυρα, ἅτινα εἶχον τῷ περιέλθει ἐκ τῶν Τούρκων, διότι ἡ Μαγνησία ἦτο ἡ ἀσφαλεστέρα τῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῆς Ἀτταλειώτην ἐθεώρει πιστότατον καὶ ἄδολον φίλον. Ὀκτὼ δ' ὅλας ἡμέρας ἐν Ἐφέσῳ διατρίψας, ἦρεν ἐκεῖθεν καὶ κατηυθύνθη εἰς Ἄναια, ἔνθα συνεκρότησε συμβούλιον μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν του ὅπως διασκεφθῶσι περὶ τῶν μελλουσῶν των ἐπιχειρήσεων· μετὰ πολλὰς δὲ γνωμοδοτήσεις, συνεφώνησαν νὰ τραπῶσι πρὸς τὴν Παμφυλίαν, ἔνθα κατεσκήνουν πολυάριθμοι Τοῦρκοι, πρὸς οὓς ἐπεθύμουν νὰ δώσωσιν ἀποφασιστικὴν μάχην. Ὁ τῶν παρακειμένων τοῖς Ἀναίοις μερῶν ἄρχων ἐμίρης Σαρχάν, πληροφορηθεὶς τὸν σκοπόν των, ἀντὶ νὰ τοὺς περιμένῃ ὅπως ἔλθωσι καὶ τὸν προσβάλωσι, προὐχώρησεν αὐτὸς ἐξ ἐναντίας μέχρι τῶν πυλῶν τῶν Ἀναίων, τὰ πάντα διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς καταστρέφων. Ὅθεν οἱ Καταλάνοι στρατιῶται ἐξοργισθέντες διὰ τὴν αὐθάδειαν ταύτην τῶν ἐχθρῶν, ὥρμησαν, χωρὶς νὰ λάβωσι διαταγὴν τῶν ἀνωτέρων των, κατὰ τῶν Τούρκων, τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν καὶ ἐφόνευσαν ὡσεὶ τρισχιλίους αὐτῶν· ὁ δὲ Ρογῆρος, καίτοι, κατὰ τὸ φαινόμενον, δυσηρεστήθη διότι ἄνευ διαταγῆς οἱ στρατιῶται του συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς, κατὰ βάθος ὅμως ὑπερηυχαριστήθη διὰ τὸν ζῆλον αὐτῶν, καὶ ἔκρινε φρόνιμον νὰ ἐκμεταλλευθῇ αὐτὸν ὅπως πράξῃ μεγάλα ἔργα. Ὅθεν καταλιπὼν ἐν Ἀναίοις φρούραρχον τὸν Πέτρον δ' Ἀρὸς μετὰ τριάκοντα ἱππέων καὶ ἑκατὸν πεζῶν Καταλάνων, ἀνεχώρησε μετὰ δεκαπενθήμερον αὐτόσε διαμονήν.

Ἀπελθόντες ἐξ Ἀναίων οἱ Καταλάνοι, διῆλθον τὴν Καρίαν καὶ ἅπασαν τὴν ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου μέχρι τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας χώραν, χωρὶς νὰ εὕρωσιν ἐχθρούς, οἵτινες νὰ κωλύσωσι τὴν πορείαν των. Ἀφικόμενοι δὲ πρὸ τοῦ ὄρους Ταύρου, τοῦ χωρίζοντος τὴν Κιλικίαν ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας, ἐστρα-

τοπέδευσαν εἰς ὀχυράν τινα θέσιν, καί, συμβούλιον συγκροτήσαντες, ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι προσκόπους ἵνα κατασκοπεύσωσι τὰς διαφόρους ὁδοὺς καὶ βεβαιωθῶσιν οὕτως ἂν ὑπῆρχον ἐχθροὶ κεκρυμμένοι. Καὶ ὄντως, πρόσκοποι ἀποσταλέντες ἀνεκάλυψαν ὅτι πολυάριθμοι Τοῦρκοι ἐκρύπτοντο εἰς τὰ στενώματα τοῦ ὄρους, ἐπὶ τῷ σκοπῷ βεβαίως νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Καταλάνων καθ' ὃν χρόνον ἐπεχείρουν οὗτοι νὰ ἀνέλθωσι τὸν Ταῦρον. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἰδόντες ὅτι ἡ παρουσία αὐτῶν ἐγνώσθη, ἐξῆλθον παραχρῆμα ἐκ τῶν στενωμάτων εἰς τὴν πεδιάδα ἵνα ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν Καταλάνων, πρὶν ἢ οὗτοι ἀναπαυθῶσιν ἐκ τῶν κόπων τῆς μακρᾶς πορείας των. Ὁ στρατὸς τῶν Ἀσιανῶν, συνέκειτο ἐκ τριακοντακισχιλίων ἀνδρῶν, ὧν εἰκοσακισχίλιοι μὲν ἦσαν πεζοί, δεκακισχίλιοι δὲ ἱππεῖς, ὥστε ἦτο ἀσυγκρίτως πολυαριθμότερος τοῦ τῶν Καταλάνων· ἀλλ' οὗτοι θαρροῦντες εἰς τὸν χάλκινον αὐτῶν ἱματισμὸν καὶ εἰς τὴν ἀνδρίαν των δὲν ἐδίστασαν νὰ δεχθῶσι τὴν πρόκλησιν. Πρῶτοι οἱ Ἀλμογάβαροι, κτυπήσαντες, κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, τὴν γῆν διὰ τοῦ ξίφους των καὶ φωνήσαντες, «Μάχαιρα, ὀξύνθητι!» ὥρμησαν κατὰ τῶν Τούρκων, ἐμιμήθησαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ λοιποὶ Καταλάνοι. Χριστιανοί τε καὶ Μωαμεθανοὶ κατείχοντο ὑπὸ λύσσης θυμοβόρου, καὶ ἑκατέρωθεν διεπράξαντο τεράστια ἀνδρίας καὶ τόλμης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Καταλάνοι, κεκοπιακότες ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, μικροῦ ἐδέησε νὰ κύψωσιν ὑπὸ τὸν μείζονα ἀριθμὸν τῶν ἀντιπάλων των, ἐπί τινας στιγμὰς δὲ ἡ νίκη ἐφάνη ῥέπουσα πρὸς τοὺς Τούρκους· ἀλλ' οἱ Καταλάνοι ἀξιωματικοὶ θέλοντες νὰ ἀναζωπυρήσωσι τὸν σβεννύμενον ἐνθουσιασμὸν τῶν στρατιωτῶν των, ὑπέμνησαν αὐτοῖς τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα, *Ἀραγών! Ἀραγών!* φωνήσαντες. Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τούτου, οἱ στρατιῶται κατελήφθησαν ὑπὸ ἀκατασχέτου ἐνθουσιασμοῦ, ἐδιπλασίασαν τὰς προσπα-

θείας αὐτῶν καὶ ἀνέλαβον τὴν ὑπεροχήν των ἐπὶ τῶν Τούρκων, οἵτινες τότε ἤρξαντο νὰ χάνωσι τὸ θάρρος αὐτῶν· ἐπὶ τέλους δὲ βλέποντες ὅτι τὰ βέλη των ἦσαν ἀνίσχυρα ἀπέναντι τῶν χαλκοφράκτων ἐχθρῶν των, ἔστρεψαν τὰ νῶτα καὶ ὑπεχώρησαν ἐν σπουδῇ, καταλείποντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὰ πτώματα ἑξακισχιλίων ἱππέων καὶ δωδεκασχιλίων πεζῶν, μέγα μέρος τῆς ἀποσκευῆς των καὶ πλούσια λάφυρα. Τοσαύτη δ' ἦτο ἡ λεία τὴν ὁποίαν μετὰ τὴν νίκην αὐτῶν οἱ Καταλάνοι εὗρον, ὥστε ἐδέησεν ὀκτὼ ἡμέρας νὰ μένωσιν αὐτόθι ὅπως συνάξωσι καὶ διανείμωσιν αὐτὴν πρὸς ἀλλήλους.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Καταλάνοι προὐχώρησαν μέχρι τῆς λεγομένης Σιδηρᾶς Πύλης, ἔνθα λήγουσι τὰ ὅρια τῆς Ἀσίας καὶ ἄρχεται ἡ Ἀρμενία· αὐτόσε δὲ διέτριψαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Αἱ ἀλλεπάλληλοι εὐτυχίαι, αἵτινες ἕως τότε ἔστεψαν τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Καταλάνων, τοσοῦτον ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς θάρρος, ὥστε ἦσαν πρόθυμοι νὰ προβῶσι μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ ἀρχαίου Ρωμαϊκοῦ κράτους, ἵνα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀνακτήσωσιν, ὡς καυχώμενοι ἔλεγον, ὅ,τι ἐν μακρᾷ περιόδῳ οἱ αὐτοκράτορες ἀλληλοδιαδόχως ἀπώλεσαν· τὸν ἄκρατον ὅμως ἐνθουσιασμὸν αὐτῶν περιέστελλον ἕτεραι σκέψεις. Ἐπλησίαζεν ὁ χειμών, αὐτοὶ δ' εὑρίσκοντο εἰς χώραν ἄγνωστον, περικυκλωμένοι ἀπὸ ἐχθροὺς καὶ ἐνέδρας, ἄνευ τροφῶν, καὶ μὴ ἔχοντες ἄλλο μέσον νὰ προμηθευθῶσι τοιαύτας, εἰμὴ μόνον τὸ ξίφος των, ἀπροσδόκητον δέ τι γεγονὸς ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ τὴν καταστροφὴν ὁλοκλήρου τοῦ στρατοῦ των. Τούτων ἕνεκα ὁ Ρογῆρος, συνδιασκεψάμενος μετὰ τοῦ Μαρούλη καὶ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν, εὗρε φρόνιμον νὰ διατάξῃ τὴν ὑποχώρησιν εἰς τὰ Ἄναια, ὅπως διαχειμάσωσιν ἐκεῖ, καὶ περιμείνωσι τὸ ἔαρ, τότε δὲ ἀρχίσωσιν ἐκ νέου τὴν ἐκστρατείαν αὐτῶν· ὅθεν τὸ πρόσταγμα τῆς ἐπιστροφῆς ἐδόθη.

Ἐν τούτοις ὁ τῆς Μαγνησίας ἄρχων Ἀτταλειώτης θέλων νὰ

οἰκειοποιηθῇ, τοὺς θησαυρούς, οὓς ὁ Ρογῆρος τῷ ἐνεπιστεύσατο, σκεπτόμενος δ' ἐκ τοῦ ἑτέρου ὅτι οἱ μετ' ἐκείνου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς 'Ασίας εἰσδύσαντες, ἤθελον πάντως καταστραφῇ, συλλαβὼν τοὺς Καταλάνους, οὓς ὁ Ρογῆρος κατέλιπε πρὸς φύλαξιν τῶν θησαυρῶν καὶ ἀποθηκῶν του, οὓς μὲν κατέσφαξεν, οὓς δὲ καθεῖρξε, καί, τοὺς θησαυροὺς νοσφισθείς, ἐδείχθη φίλος ἄπιστος καὶ προδοτικός. Μεγίστη ἄρα ἀπέβη ἡ τοῦ Ρογήρου ἔκπληξις ὅτε, ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς ἐκστρατείας, εὗρε τὰς μὲν πύλας τῆς Μαγνησίας κεκλεισμένας, τοὺς δὲ φρουροὺς αὐτῆς ἐχθρικῶς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τεταγμένους. Πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν προδοσίαν ταύτην, ὁ Ρογῆρος ἐπολιόρκησε τὴν Μαγνησίαν καὶ ἐφήρμοσε πρὸς ἐκπόρθησιν αὐτῆς πάντας τὰς γνωστὰς τότε πολεμικὰς μηχανάς, ἐπὶ τέλους δὲ διέταξε καὶ γενικὴν ἔφοδον· ἀλλ' ὑπὸ τῶν Γραικῶν μεθ' ὁρμῆς ἀποκρουσθείς, ἀπεσύρθη μετὰ μεγάλης ζημίας. Οἱ δὲ πολιορκούμενοι τοσαύτην εἶχον εἰς τὴν στερεότητα τῶν τειχῶν αὐτῶν πεποίθησιν, ὥστε ἐσάρκαζον ἐκ τῶν ἐπάλξεων αὐτῶν τοὺς Καταλάνους καὶ διὰ μυρίων ὕβρεων ἐξύβριζον τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν· ὁ δὲ Ρογῆρος, ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐκδικήσεως ἐλαυνόμενος καὶ μὴ ἔχων τί ἄλλο νὰ πράξῃ, ἐπεχείρησε νὰ μετατρέψῃ τὸν ροῦν τοῦ Μαιάνδρου, ὅπως ἐλλείψει ὕδατος ἀναγκάσῃ τοὺς ἐν τῇ πόλει νὰ παραδοθῶσιν· αἱ προσπάθειαι ὅμως αὐτοῦ καὶ πάλιν ἐναυάγησαν ἀπέναντι τοῦ θάρρους τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες, ἔξοδον ὁρμητικὴν ποιησάμενοι, ἀπεμάκρυναν τοὺς Καταλάνους, πλείστην φθορὰν ὑποστάντας. 'Επειδὴ λοιπὸν ἡ πολιορκία παρετείνετο πολὺ καὶ οὐδὲν ἐπήρχετο ἀποτέλεσμα, ὁ Ρογῆρος ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῇ ταύτης, πρόσχημα εὐτύπωτον λαβὼν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως τὴν πρόσκλησιν, ἣν τῷ ἀπηύθυνεν ὁ αὐτοκράτωρ 'Ανδρόνικος τοῦ νὰ μεταβῇ εἰς Εὐρώπην, ἔνθα ἡ παρουσία αὐτοῦ ἦτο ἀναγκαία.

Εἶχεν ἤδη ἀποβιώσει ὁ πενθερὸς τοῦ Ρογήρου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος γαμβρὸς Ἀσάν, καταλιπὼν τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας εἰς τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, τοὺς ἀδελφοὺς δῆλον ὅτι Μαρίας τῆς συζύγου τοῦ Ρογήρου, καὶ ἀνεψιοὺς τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλ' ὁ πρὸς πατρὸς θεῖος αὐτῶν, Ὀσφεντίσθλαβος, καταπατῶν τὰ δικαιώματα τῶν νομίμων διαδόχων τοῦ Βουλγαρικοῦ θρόνου, κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀνηγορεύθη αὐτὸς βασιλεύς. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πέμψας, προσεκάλεσε τὸν Ὀσφεντίσθλαβον νὰ παραχωρήσῃ τὸν θρόνον εἰς τοὺς δικαιουμένους αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνος, ὑβριστικὴν τὴν πρόσκλησιν ἐκλαβών, καὶ διότι ἔτρεφεν, ἕνεκα ἰδίων λόγων, μῖσος κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἑτοιμάσας ἰσχυρὸν στρατόν, κατέλαβε τὰς τῷ αὐτοκράτορι ἀνηκούσας πόλεις, τήν τε τὴν Μεσημβρίαν καὶ τὴν Σωζούπολιν, τὴν Ἀγαθούπολίν τε καὶ τὴν Ἀγχίαλον καὶ ἄλλας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη τότε νὰ προστατεύσῃ τὰς κτήσεις του, πέμπων κατὰ τοῦ ἅρπαγος ἱκανὰς δυνάμεις· ἀλλὰ τὸ δημόσιον ταμεῖον ἦτο τοσούτῳ ἐξηντλημένον, ὥστε ἐδέησεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ προσφέρῃ καὶ αὐτὰ τῆς συζύγου του τὰ κοσμήματα ἵνα ἐν τῷ χωνευτηρίῳ κοπῶσιν εἰς νομίσματα. Ἐν τούτοις ὁ ὑπὸ τὸν υἱόν του Μιχαὴλ ἀποσταλεὶς εἰς Βουλγαρίαν στρατός, ἐντυχὼν Ἐλτιμηρῆν, τὸν θεῖον τοῦ Ὀσφεντισθλάβου, ἄγοντα πολυαρίθμους Βουλγάρους, προσέβαλε καὶ κατετρόπωσεν αὐτούς· ἀλλ' ἡ νίκη τοῦ Μιχαὴλ δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα, διότι ἑπόμενον ἦτο ὅτι οἱ Βούλγαροι ἤθελον προσπαθήσει νὰ λάβωσιν ἐκδίκησιν δι' ἣν ὑπέστησαν ζημίαν. Τούτου ἕνεκα ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ ἀνακαλέσῃ τοὺς Καταλάνους ἐξ Ἀσίας καὶ τοὺς ἀντιτάξῃ πρὸς τοὺς νέους αὐτοῦ ἐχθρούς, τοὺς Βουλγάρους.

Ἡ πρόσκλησις, ἣν ὁ Ἀνδρόνικος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ρογῆρον, ἔτυχε καὶ διὰ τὴν πρὸ τῆς Μαγνησίας, ὡς προείπομεν, ἀποτυ-

χίαν, τῆς συγκαταθέσεως αὐτοῦ, ὅθεν ὁ Καταλανικὸς στρατὸς ἄρας ἐξ Ἀναίων, κατηυθύνθη πρὸς τὴν Λάμψακον, ὅπως ἐκεῖθεν διαπεραιωθῇ εἰς Καλλιούπολιν. Ὁπόσα δὲ κατὰ τὴν πορείαν των ταύτην διεπράξαντο οἱ Καταλάνοι κατὰ τῶν δυστυχῶν ἐγχωρίων, εἶναι ὄντως ἀμύθητα, διότι ὄχι μόνον σῖτον καὶ κριθὴν ἐξεφόρουν καὶ ζῶα κατέσφαττον, καὶ χρήματα καὶ ἵππους τῶν τύνχανόν των ἐξήρπαζον, ἀλλὰ καὶ ἐφόνευον ἀσπλάγχνως πάντας ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ κορέσωσι τὸ φιλοχρήματον ἢ δὲν ἠνέχοντο τὸν μολυσμὸν τῶν θυγατέρων καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. «Ἦν οὖν, λέγει ὁ Γρηγορᾶς, ἰδεῖν οὐ μόνον τὰς οὐσίας ἄρδην τῶν ταλαιπώρων ἁρπαζομένας Ρωμαίων, κόρας τε καὶ γυναῖκας ὑβριζομένας, πρεσβύτας τε καὶ ἱερέας ἀγομένους δεσμίους καὶ τάς τε ἄλλας ὑπομένοντας τιμωρίας, ὁπόσας ἡ τῶν Λατίνων δυσμενεστάτη χεὶρ ἀεὶ καινοτέρας ἐφεύρισκε κατὰ τῶν ἀθλίων, ἀλλὰ καὶ συχνὰ γυμνὸν ὁρῶντας τὸν πέλεκυν κατὰ τοῦ τραχήλου, ὡς αὐτίκα τεθνηξομένους, εἰ μὴ θησαυροὺς ὁμολογοῖεν χρημάτων. Καὶ οἱ μὲν ἐκτιθέμενοι πάντα, ὑπέρου γυμνότεροι ἀπηλλάττοντο, οἱ δὲ μὴ ἔχοντες ὅτου ἐξωνήσονται ἑαυτούς, τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ σώματος ἄλλοι ἄλλα ἀφαιρούμενοι, θέαμα ἐλεεινὸν πρὸς τὰς ὁδοὺς ἐξετίθεντο, εἴ τις ἄρτου τεμάχιον ἢ ὀβολὸν παράσχοι ζητοῦντες ὡς ἐπ' οὐδενί τινι τῶν πάντων ἑτέρῳ τῶν ἀφορμῶν τοῦ ζῆν καταλειπομένων, ἢ ἐπὶ τῇ γλώττῃ καὶ ταῖς τῶν δακρύων πηγαῖς.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Οἱ Καταλάνοι ἐν Καλλιουπόλει.

ΔΙΑΠΕΡΑΙΩΘΕΝΤΕΣ λοιπὸν τὸν Ἑλλήσποντον οἱ Καταλάνοι, ἐγκατέστησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα ἐπροαιμίκσαν τὴν ἀ-

φιξιν αὐτῶν διὰ φρικαλέων ἁρπαγῶν καὶ ὠμοτήτων. Ἐν τούτοις ὁ Ρογῆρος, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν Καλλιουπόλει ἄφιξίν του, παραλαβὼν τινας τῶν στρατιωτῶν του μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸ μὲν, ὅπως δώσῃ λόγον τῆς ἐν Ἀσίᾳ ἐκστρατείας του, τὸ δὲ, ὅπως ζητήσῃ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος χρήματα, ἅτινα δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον τῶν τριακοντακισμυρίων νομισμάτων, καὶ ἐπὶ τέλους, ὅπως τῷ ὑποβάλῃ σχέδιόν τι, καθ' ὃ τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ στρατοῦ του ἐστέλλετο εἰς Ἀσίαν, αὐτὸς δὲ χιλίους μόνον κρατῶν ἄνδρας ὤφειλε νὰ μεταβῇ εἰς Βουλγαρίαν ἵνα συνδράμῃ τῷ Μιχαήλ. Ὁ Ἀνδρόνικος, πλείστας τῷ Ρογήρῳ ἐπιδαψιλεύσας τιμάς, τῷ ὡμολόγησε μεγάλας χάριτας διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του, τῷ ἔδωκε πολλὰς ὑποσχέσεις, οὐδόλως ὅμως καὶ χρήματα, εἰπὼν ὅτι ἤθελε σκεφθῇ περὶ τῆς ἐν Ἀσίᾳ ἐκ νέου μεταβάσεως τῶν Καταλάνων, καὶ τῷ διαβιβάσει ἐγκαίρως τὰς δεούσας διαταγάς. Ὅθεν ὁ Ρογῆρος μικρὸν εὐχαριστήθη ἐκ τῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνεντεύξεώς του. Ἐν τούτοις ὁ Ἀνδρόνικος ὅπως, κατὰ τὸν ἐνόν, οἰκονομήσῃ τὸ πρᾶγμα, διέταξε νὰ κοπῇ νέον νόμισμα νενοθευμένον, τὸ ὁποῖον ἠξίου νὰ ἔχῃ τὸν αὐτὴν μὲ τὰ πρώην κεκομμένα τιμήν, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ πληρώνωνται οἵτε Καταλάνοι καὶ πάντες οἱ αὐτοῖς παρέχοντες τροφὰς ἢ ζῶα Γραικοί.

Ἀπελθὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ρογῆρος ἐπέστρεψεν εἰς Καλλιούπολιν, ἔνθα οἱ στρατιῶται του, πληροφορηθέντες τὰς ἀποκρίσεις τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἰδίως βλέποντες ὅτι ὁ ἀρχηγός των ἐπανέκαμπτε κεναῖς ταῖς χερσί, ἠρεθίσθησαν σφόδρα· ἐν δὲ τῇ ὀργῇ των δὲν ἔλειψαν νὰ κατηγορήσωσι καὶ αὐτὸν τὸν Ρογῆρον ὡς σύμφωνον δῆθεν ὄντα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ χαρισθέντα αὐτῷ. Ἀπὸ δὲ τῶν λόγων εἰς τὰς ἀπειλὰς προβάντες, τῷ ἔδειξαν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν λίαν ἐξησφαλισμένον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν.

Ἡ θέσις λοιπὸν τοῦ Ρογήρου ἦτο ὁμολογουμένως δυσχερής· τούτου δ' ἕνεκα, θέλων νὰ δικαιολογηθῇ καὶ νὰ ἀποτρέψῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰς ὑπονοίας, ἃς οἱ στρατιῶται εἶχον ἐναντίον του συλλάβει, ἀπεφάσισε νὰ συγκαλέσῃ ὁλόκληρον τὸν στρατόν του καὶ παρουσίᾳ ὅλων νὰ ἀποδείξῃ μὲν ἑαυτὸν ἀνεύθυνον, νὰ ἐπιρίψῃ δὲ πᾶσαν τὴν εὐθύνην ἐπὶ τοὺς Γραικούς. Συνελθόντων λοιπὸν τῶν στρατιωτῶν του, ἔλαβε τὸν λόγον, καὶ διὰ τῶν πομπωδεστέρων φράσεων ἔπλεξε τὸν ἴδιον πανηγυρικόν. Ὑπέμνησε τὰς πολυποικίλους ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκεν εἰς τὸ κράτος, καὶ παρεπονέθη πικρῶς κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον οἱ Καταλάνοι νὰ τροπώσωσι τὸν ἄπιστον 'Ατταλειώτην, τὸν διέταξε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως, τοιουτοτρόπως δὲ τὸν ἐστέρησε τοῦ καρποῦ τῆς κινδυνώδους ταύτης ἐπιχειρήσεως, καὶ τῆς δόξης, ἣν ἔμελλε νὰ δρέψῃ μετὰ τῶν συστρατιωτῶν του, τρέχων πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Μιχαήλ. 'Εμέμφθη τὸν αὐτοκράτορα συγχρόνως, διότι, ἐν ᾧ τῷ ὑπεσχέθη ὅτι ἅμα τῷ διελθεῖν τὸν Ἑλλήσποντον, ἤθελεν εὕρει ἐν ἀφθονίᾳ πᾶν εἶδος τροφῶν διὰ τοὺς στρατιώτας του, δὲν ἐτήρησε τὸν λόγον του, καὶ ἄφησεν αὐτὸν ἄνευ τροφῶν καὶ ἄνευ χρημάτων. Δικαιολογῶν εἶτα τοὺς στρατιώτας του, εἶπεν ὅτι ἂν διέπραξαν ἀταξίας, ἠναγκάσθησαν εἰς τοῦτο ἐκ τῆς πείνης, ἥτις δὲν γνωρίζει νόμον, καὶ ὅτι ὁ 'Ανδρόνικος ἐγένετο παραίτιος τῶν ἀταξιῶν ἐκείνων, δυστροπῶν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεών του. «Μανθάνω, εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ὁ τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸς Μιχαὴλ ἀπειλεῖ νὰ προσβάλῃ ἡμᾶς μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ. 'Ελθέτω! Βεβαίως ἐγὼ δὲν θὰ λησμονήσω τὸν ὅρκον, τὸν ὁποῖον ἔδωσα νὰ ἦμαι πιστὸς εἰς τὸ κράτος· θὰ ὑπάγω λοιπὸν εἰς προαπάντησίν του, θὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιόν του μετὰ σεβασμοῦ, θὰ τῷ ἀπονείμω πάσας τὰς ὀφειλομένας αὐτῷ τιμάς, θὰ κάμψω ἀκόμη γόνυ ἐνώπιον αὐτοῦ τεσσαρά-

κοντα βήματα μακράν του, κατὰ τὴν ἐθιμοταξίαν· συγχρόνως ὅμως θὰ λάβω πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως καὶ ἐγὼ καὶ οἱ στρατιῶται μου ὦμεν ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἂν δέ τις τολμήσῃ νὰ ἐπιβουλεύσῃ εἴτε τὴν τιμήν, εἴτε τὴν ἐλευθερίαν μου, θὰ μάθῃ μετὰ ζημίας του ὅτι γνωρίζω νὰ νικῶ ἢ νὰ ἀποθνήσκω. Ἰδοὺ αἱ προθέσεις μου, καὶ νομίζω εἶναι τοιαῦται ὥστε οἱ ἀνδρεῖοι στρατιῶται οἱ ὑπὸ τὰς σημαίας μου ταχθέντες δὲν θὰ λάβωσι τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσωσι νέον ἀρχηγόν. Ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω τοῖς δώσει τὸ παράδειγμα νὰ ἀποκρούσωσι τὴν βίαν διὰ τῆς βίας, ἵνα μὴ πάθωσι ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι.»

Ἡ γλῶσσα αὕτη ἦτο τόσῳ ἐκφραστικὴ ὅσῳ καὶ ἄτοπος· τούτου ἕνεκα ὁ Ρογῆρος, μόλις παρῆλθον ὀλίγαι ἡμέραι, ἀφ' ὅτου ἐξεφώνησε τοὺς τολμηροὺς ἐκείνους λόγους, συνησθάνθη τὸ ἀπρεπὲς αὐτῶν καὶ ἤρξατο μεταμελούμενος. Εἴτε δὲ διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀποβάλῃ τὰς ὠφελείας, ἃς ἐκ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος εὐνοίας ἐνέμετο, εἴτε διότι ἐφοβεῖτο τὴν ὀργὴν καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ Μιχαήλ, ὅστις διετίθετο νὰ βαδίσῃ κατ' αὐτοῦ, ἔσπευσε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, διατρανῶν αὐτῷ τὰ αἰσθήματα τοῦ βαθέος σεβασμοῦ καὶ τῆς ὑποταγῆς του· μνείαν δὲ ποιούμενος τοῦ ἐκφωνηθέντος λόγου, τὸν παρεκάλει νὰ μὴ δυσαρεστηθῇ ἂν ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ πραΰνῃ τὸν ἐρεθισμὸν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν στρατιωτῶν του, ἐχρήσατο φράσεσιν ἀπρεπέσιν. Σὺν ἅμα ὅπως τὸν ἐξευμενίσῃ διὰ τὰ ὑπὸ τῶν Καταλάνων διαπραχθέντα, τὸν παρεκάλει νὰ ἐκτιμήσῃ ὅσας τυχὸν ζημίας οὗτοι κατειργάσαντο, καὶ συμψηφίσῃ αὐτὰς εἰς τὰ ποσά, ἅτινα τοῖς ὠφείλοντο. Ἑνὶ λόγῳ διεμαρτύρετο ὅτι ἤθελε μέχρι κεραίας τηρήσει τὰς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνομολογηθείσας συμφωνίας, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἤθελεν ἀποστῇ τῆς πίστεως, ἣν τῷ ὠρκίσθη· ἐπεράτωνε δὲ τὴν ἐπιστολήν του λέγων ὅτι μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν του ἦσαν πολλοὶ ἀφωσιω-

μέναι αὐτῷ καὶ ἕτοιμοι ἐν ἀνάγκῃ νὰ τὸν ὑποστηρίξωσι κατὰ τῶν συναδέλφων των.

Οὐ πολλῷ δ᾽ ὕστερον ἔπεμψαν καὶ οἱ στρατιῶταί του αὐτοὶ αὐτοπροαιρέτως πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, προσφέροντες αὐτῷ τὸ σέβας των καὶ διαμαρτυρόμενοι περὶ τῆς πίστεως, καὶ ἀφοσιώσεώς των. Πρᾶξις τοιαύτη, ἣν βεβαίως ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐπερίμενε, τῷ ἐνέπνευσεν εἶδός τι ἐπάρσεως, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ταπεινώσῃ τοὺς Καταλάνους· προσκαλεσάμενος λοιπὸν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοὺς πρέσβεις εἰς τὰ ἀνάκτορα, τοῖς ἀπηύθυνε, παρουσίᾳ πάντων τῶν αὐλικῶν, λόγον πλήρη μεγαλαυχήσεως, καὶ γελοιώδους κόμπου. Ἐν πρώτοις τοῖς ὑπέμνησεν ὅτι οἱΚαταλάνοι γράψαντες ἐκΣικελίας τῷ προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας των, καὶ ἐπί τισιν ὅροις ἐδέξατο τὴν πρότασίν των· ὅτι ἐν ᾧ ὁ Ρογῆρος ὑπεσχέθη νὰ τῷ φέρῃ μικρὸν ἀριθμὸν ἐπικούρων, ἐκεῖνος, ἐναντίον τῆς διαθέσεως τοῦ βασιλέως, ἐκόμισε πολὺ περισσοτέρους τῶν συμφωνηθέντων· ὅτι, καίτοι δικαιούμενος νὰ ἀποπέμψῃ τοὺς πλεονάζοντας, ἐκ συμπαθείας ὅμως τοὺς ἐδέχθη νὰ μένωσιν εἰς τὰ κράτη του ἐφ᾽ ὡρισμένον χρόνον· ὅτι ἐκεῖνοι σταλέντες ἵνα διαχειμάσωσιν εἰς Κύζικον, πλεῖστα κακὰ εἰς τοὺς ἐγχωρίους διεπράξαντο καὶ τὴν χώραν ἅπασαν δυστυχῆ κατέστησαν. Προβαίνων ἀκολούθως εἰς τὰ καθ᾽ ἕκαστα τῶν πράξεων τῶν Καταλάνων, ἐξεικόνισε διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων τὰς διαρπαγάς, τὰς λεηλασίας καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολασίαν αὐτῶν ἐν Ἀσίᾳ τε καὶ ἐν Εὐρώπῃ, καὶ πικρῶς τοὺς ἐπέπληξεν ἐπὶ ἀχαριστίᾳ, διότι ἐν ᾧ ὁ αὐτοκράτωρ ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ τῆς χώρας του, ἣν κατέστρεφον, ἐξ ἐπιεικείας δὲ δὲν ἔπραξε τοῦτο, οἱ Καταλάνοι οὐ μόνον παρεγνώρισαν τὴν μακροθυμίαν του, ἀλλὰ καὶ ἀπειλητικώτεροι ἐγένοντο. Κατέληξε δὲ τὸν λόγον αὐτοῦ διὰ τῶν ἑξῆς. «Ἀπέναντι τῶν χαρίτων τούτων καὶ τῶν δωρεῶν, ἃς παρ᾽ ἡμῶν

ἔλαβον οἱ ὑμέτεροι συμπατριῶται, ἔχουσι καὶ αὐτὴν τὴν θρασύτητα νὰ μᾶς ἀπειλῶσιν, ἀγνοοῦντες, φαίνεται, ὁποία τις εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ ὁποῖοι οἱ πόροι του, δι' ὧν εὐκόλως καὶ στρατὸν ἰσχυρὸν καὶ στόλον πολυάριθμον δυνάμεθα νὰ ἐξοπλίσωμεν. Ἂς μάθωσιν ὅτι δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς ἐπικουρίας των διὰ νὰ σπείρωμεν τὸν τρόμον τῶν ὅπλων ἡμῶν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀπωτέρων χωρῶν. Ἂν κατὰ δικαίαν τοῦ Θεοῦ παραχώρησιν, ἡ λαμπηδὼν τοῦ κράτους πρὸς στιγμὴν φαίνηταί πως συσκιασθεῖσα, ἐλπίζομεν πάλιν νὰ ἴδωμεν ταύτην ὑπέρ ποτε καὶ διὰ παντὸς λαμπροτέραν. Ἂς συνέλθωσιν ἄρα οἱ ξένοι αὐτοί, καὶ ἂς ἀρκεσθῶσιν εἰς ὅ,τι ἐξ ὑπερμέτρου ἐλευθεριότητος ηὐδοκήσαμεν νὰ τοῖς δώσωμεν· ἂν ὅμως ἐξακολουθῶσι λυμαινόμενοι τὴν ἡμετέραν χώραν καὶ διαρπάζοντες τοὺς ὑπηκόους ἡμῶν, ἂς ὦσι βέβαιοι ὅτι δυνάμεθα εὐκόλως νὰ περιστείλωμεν τὴν αὐθάδειάν των. Ἂς ἐνθυμηθῶσι τί εἶναι, τί δύνανται καὶ ὁποίους ἔχουσι πόρους. Ἂν ζῶσιν, ἂν ἀναπνέωσιν εἰς ἐμὲ ὀφείλουσι τοῦτο. Πρὸ πολλοῦ ἤθελον ἀποθάνει τῆς πείνης, ἐξ οὗ χρόνου κατέλιπον τοῦ Φριδερίκου τὸ στρατόπεδον, ἐὰν μὴ εὕρισκον ἄσυλον ἐνταῦθα, ἐὰν μὴ συνέδραμον ἐγὼ αὐτοῖς. Καὶ ὄντως, ἂς ἐνθυμηθῶσιν εἰς τίνα κατάστασιν ἦσαν ὅτε ἦλθον παρ' ἡμῖν. Οἱ νῦν ἀτίθασσοι, οἱ πολεμισταί, οἱ νῦν μεγάλοι ἥρωες, τότε ἦσαν γυμνοί, ρακενδύται, ὠχροί, ἐλεεινοί, στερούμενοι ὅπλων, πᾶν ἐνὶ λόγῳ μαρτύριον ἐν τῷ ἐξωτερικῷ αὐτῷ τῆς μεγαλειτέρας ἀθλιότητος φέροντες. Ζητοῦσι παρ' ἡμῶν ἀμοιβάς· ἀλλὰ τί ἄρα ἔπραξαν ὅπως δικαιοῦνται τοιούτων; Οὐδέποτε τοῖς ἔλειψαν εὐκαιρίαι ὅπως ὑπηρετήσωσι τὸ κράτος, πολλάκις δὲ ἐγένοντο μάρτυρες τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων· καὶ ὅμως, ἐν ᾧ καυχῶνται ὅτι εἶναι οἱ πολεμικώτεροι τοῦ κόσμου ἄνθρωποι, ἀντὶ νὰ τραπῶσι πρὸς καταδίωξιν τῶν Τούρκων, ἠρκέσθησαν νὰ λα-

φυγαγωγήσωσι τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους. Ἀπελθόντες εἴπατέ τοις λοιπὸν ὅτι ὁ υἱός μου Μιχαὴλ προχωρεῖ ἐπ' αὐτοὺς μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποίου οὐδὲ τὴν παρουσίαν μόνην θέλουσι δυνηθῆ νὰ βαστάσωσι.» Ταῦτα καὶ ἄλλα παραπλήσια εἰπὼν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τοὺς πρέσβεις, τοὺς ἀπέπεμψεν ἵνα διασκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἡ φήμη τῆς λείας ἣν οἱ ὑπὸ τὸν Ρογῆρον ἐν Ἀνατολῇ ἐποιήσαντο, ἔπεισεν ἕτερον ἀρχηγὸν Καταλάνων νὰ μεταβῇ ἐν αὐτῇ, ὅπως οὕτως συμπληρωθῇ τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, ὅπερ εἶχον ἡμιτελὲς οἱ πρῶτοι ἀφήσει. Ἐν τῷ μεταξὺ λοιπὸν ἀφίκετο ὁ ἱππότης Βερανζέρος Δ' Ἐντένσα, ὃν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ Μπυριγγέριον Ἰέντζαν ὀνομάζουσιν, ἄγων τριακοσίους ἱππεῖς καὶ χιλίους Ἀλμογαβάρους, ἐπὶ ἐννέα νηῶν. Εἰς τὸν λιμένα τῆς Μαδύτου προσορμισθεὶς οὗτος καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Ρογῆρος ἔλειπε τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔπεμψε δύο ἱππότας νὰ τὸν ἐρωτήσωσι τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ· ἐκεῖνος δὲ προσεκαλέσατο τὸν Ρογῆρον νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως τὸν συστήσῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἀπ' εὐθείας συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ἀνδρόνικος, καίτοι μηδόλως ηὐχαριστημένος ἐκ τῶν πράξεων τῶν Καταλάνων, ἕνεκα τῆς δυσχεροῦς ὅμως θέσεως εἰς ἣν διατέλει, ἠναγκάσθη νὰ δείξῃ μεγάλην εὐαρέσκειαν ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Βερανζέρου· ὅθεν ὅτε ἔμαθεν ὅτι ἐκεῖνος μετὰ δύο νηῶν κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔπεμψεν ὀχήματα λαμπρὰ ἵνα ἐν τιμῇ τὸν ὑποδεχθῇ. Ὁποία ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του ὅτε ὁ Βερανζέρος ἐκήρυξεν ὅτι δὲν ἀποβαίνει τῶν νηῶν, ἐὰν μὴ πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ τῷ παρεῖχε τὰ πιστά, πέμπων πρὸς αὐτὸν ὡς ὅμηρον τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν του, τὸν δεσπότην Ἰωάννην! Ἡ πρότασις αὕτη ἐφάνη τοσούτῳ ὑβριστικὴ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε πολλὰς ἡμέρας παρῆλθον χωρὶς νὰ δώσῃ ἀ-

πάντησιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ, δι' ὃν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν λόγον, ὤφειλε τὰ πάντα νὰ ὑπομένῃ, ἔπεμψεν ἐπὶ τέλους ἀξιωματικούς τινας ἵνα τὸν πείσωσιν ὅπως παραιτηθῇ τοιαύτης ἐξευτελιστικῆς διὰ τὸν αὐτοκράτορα προτάσεως· ὁ δὲ Βερανζέρος, γνωσιμαχήσας τότε, ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα ἐγένετο μετὰ πλείστης τιμῆς δεκτός. Καὶ τοιαύτην ὅμως ὑποδοχὴν παρὰ τοῦ Ἀδρονίκου λαβὼν, ἐξηκολούθει μεγίστην πρὸς αὐτὸν τρέφων δυσπιστίαν, διότι, οἱονεὶ φοβούμενος νὰ μένῃ τὴν νύκτα ἐν τῇ πόλει, ἐπανήρχετο εἰς τὰ πλοῖά του καὶ ἐκοιμᾶτο ἐν αὐτοῖς· συναισθανθεὶς δ' ἐπὶ τέλους τὸ ἄτοπον τῆς τοιαύτης διαγωγῆς, καὶ ἐπανειλημμένα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος λαβὼν δείγματα ἀγάπης καὶ εἰλικρινείας, ἀπέβαλε πάντα φόβον καὶ πᾶσαν δυσπιστίαν.

Ἡ ὑπόληψις ἣν ὁ Ἀνδρόνικος ἐδείκνυε πρὸς τὸν Βερανζέρον ἑπόμενον ἦτο νὰ κινήσῃ τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Ρογήρου· καὶ ὅμως οὗτος κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἔδειξεν ἀξιομίμητον εὐγένειαν ψυχῆς, διότι οὐ μόνον οὐδεμίαν ἔδειξε δυσαρέσκειαν διὰ τὴν εἰς τὸν Βερανζέρον δεικνυομένην τρόπον τινὰ προτίμησιν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπεφάσισε καὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ νὰ παραιτηθῇ ὑπὲρ ἐκείνου. Ἴσως ἐν τῇ πράξει του ταύτῃ ἐνεκρύπτετο καί τις πανουργία, διότι παραιτούμενος ἑνὸς ἀξιώματος, ἔφερε τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸν προβιβάσῃ εἰς ἄλλο ἀνώτερον· ὅπως ὅμως ποτ' ἂν ᾖ, παραλαβὼν τὸν Βερανζέρον ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μετ' ἐκείνου· προσκυνήσας δὲ εἶπε. « Βασιλεῦ, ὁ ἔκλαμπρος οὗτος ἀνὴρ εἶναι εἷς τῶν εὐγενεστέρων γόνων τῆς Ἱσπανίας, ἐκ τῶν μὴ ἐχόντων πατέρας βασιλεῖς· σὺν ἅμα δὲ εἶναι καὶ εἷς τῶν ἀρίστων ἱπποτῶν τοῦ κόσμου. Ἐγὼ τὸν θεωρῶ ὡς ἀδελφόν, αὐτὸς δὲ ἦλθε νὰ σὲ ὑπηρετήσῃ πρὸς τιμήν σου καὶ ἐξ ἀγάπης πρός με· ὀφείλοντι λοιπὸν καὶ ἐμοὶ νὰ τῷ ἀποδείξω τὴν

εὐγνωμοσύνην μου, ἐπίτρεψον νὰ τῷ παραχωρήσω τὴν ῥάβδον καὶ τὸ σκαραμάγγιον (πῖλον) τοῦ μεγάλου δουκός, ἅτινα εἰς αὐτὸν μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἁρμόζουσιν.» Ὁ Ἀνδρόνικος συναινέσας προθύμως εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Ῥογήρου, διώρισε τὸν Βερανζέρον μέγαν δοῦκα· ὅτε δὲ οὗτος ἐπρόκειτο νὰ ὁρκισθῇ, κατὰ τὰ νενομισμένα, πίστιν εἰς τὸν βασιλέα, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι θέλει ἀναγνωρίσῃ ὡς ἰδίους φίλους τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνου, ὁ Βερανζέρος ἀπήτησε νὰ γείνῃ μία ἐξαίρεσις ὑπὲρ τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ Φριδερίκου, βασιλέως τῆς Σικελίας. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη τοῦ Βερανζέρου, καίτοι εἴς τινας τῶν αὐλικῶν γεννήσασα τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὑπέκρυπτε κινδυνῶδές τι σχέδιον, ἐθεωρήθη ὅμως παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ὡς ἀπόδειξις τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς εὐθύτητος τοῦ ἀνδρός, ἑπομένως συνέλαβεν οὗτος μεγαλειτέραν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν πρὸς αὐτόν.

Περικοσμηθεὶς διὰ τοῦ ἀξιώματος ἐκείνου ὁ Βερανζέρος, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Κοσμιδίου μετά τινων ἀξιωματικῶν του, ὧν οἱ μὲν ἀνηγορεύθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἱππόται, οἱ δὲ ἔλαβον δῶρα πολλά· ἔζη δ' ἐν μεγίστῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα οἰκειότητι, ἐνίοτε δὲ καὶ συμβουλὰς τῷ ἔδιδεν ἐπὶ τῶν τοῦ κράτους πραγμάτων· ἡ ὁμόνοια ὅμως αὐτῶν μικρὰν διάρκειαν ἔσχεν. Ὁ Ῥογῆρος συνεχῶς παρηνώχλει τὸν αὐτοκράτορα ἀπαιτῶν χρήματα πολλὰ ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν του· ὁ δὲ, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν παρενοχλήσεων τούτων, συνέταξε κατάλογον τῶν ποσῶν ἅτινα προσέφερε τοῖς Καταλάνοις καὶ ἐπιδώσας αὐτὴν εἰς τὸν Βερανζέρον, τὸν κατέστησε κριτὴν νὰ ἀποφασίσῃ ἂν ὁ Ῥογῆρος ἐδικαιοῦτο νὰ ἔχῃ πλέον ἀπαιτήσεις. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ αὐτοκράτορος ἐπήνεγκεν ἀποτέλεσμα πάντη διάφορον ἐκείνου ὅπερ προσέδοκα, διότι ὁ μέγας δοὺξ, ἰδὼν τὰς ὠφελείας ἃς τέως οἱ Καταλάνοι ἐκαρ-

πώσαντο, προέτεινεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀξιώσεις πολλῷ τῶν τοῦ Ρογήρου μεγαλειτέρας. Ἔκπληκτος ὁ Ἀνδρόνικος ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ τοῦ μεγάλου δουκὸς γενόμενος, τῷ ἀπηύθυνε παρατηρήσεις τινάς, αἵτινες, φαίνεται, τῷ δυσηρέστησαν· τούτου δὲ ἕνεκα, καὶ διότι ἐγνώριζε τὴν κακὴν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος διάθεσιν τῶν ἐν Καλλιουπόλει Καταλάνων, δὲν ἐδίστασε νὰ ἔλθῃ καὶ εἰς προφανῆ ρῆξιν πρὸς αὐτόν.

Καὶ κατὰ πρῶτον λοιπὸν ἤρξατο σπανίως νὰ ἐπισκέπτηται τὸν αὐτοκράτορα, ἐπὶ τέλους δ' ἔπαυσεν ὁλοσχερῶς εἰς τὰ ἀνάκτορα φοιτῶν· μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς τοῦτο ἐπιβὰς ἐπὶ τῶν πλοίων του καὶ ἀναπετάσας τὰ ἱστία παρέπλεεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὴν παραλίαν, μὴ ἔχων σταθερὰν ἀπόφασιν οὐδὲ τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ, οὐδὲ ποῦ ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ· διερχόμενος δὲ τῶν ἀνακτόρων τῶν Βλαχερνῶν οὐδὲ τὸν νενομισμένον χαιρετισμὸν ἐποιήσατο. Ἐπαπορῶν διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ διαγωγὴν ὁ Ἀνδρόνικος, ἔπεμψέ τινας τῶν ἀξιωματικῶν του νὰ τὸν ἐρωτήσωσι ὁποῖον ἦτο τὸ αἴτιον τῆς δυσαρεσκείας του, καὶ σὺν ἅμα νὰ τὸν προσκαλέσωσι ὅπως παρευρεθῇ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων, ἥτις ἐπανηγυρίζετο παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς μετὰ μεγίστης ἐπισημότητος· ἀλλ' ὁ μέγας δοὺξ ἵνα δείξῃ περιφρόνησιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, θεὶς ἐντὸς κάδδου τὸ σκαραμάγγιον αὐτοῦ, τὸ ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὰ δὲ τὴν ὕβριν ταύτην, ἀπέλυσε τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ αὐτοκράτορος χωρὶς οὐδεμίαν νὰ δώσῃ ἀπάντησιν, δι' αὐτῶν δ' ἐπέστρεψε καὶ τριάκοντα περίπου χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τρυβλία, ἅτινα ἐκεῖνος τῷ εἶχε πέμψει μετ' ἐδεσμάτων. Τότε τινὲς τῶν κατὰ θάλασσαν βασιλικῶν δουλευτῶν ἐκ Μεσημβρίας, τῶν ὁποίων τὴν ναῦν βιαίως ὁ μέγας δοὺξ κατεκράτει, τὸ μὲν ὅπως διασώσωσι τὴν ναῦν, τὸ δὲ ὅπως τιμωρήσωσι τὴν ἀλαζονίαν αὐτοῦ, παρεκάλεσαν τὸν αὐτοκράτορα νὰ τοῖς ἐπιτρέψῃ ἵνα ἐπι-

πέσωσι κατ' ἐκείνου καὶ τὸν φονεύσωσιν· ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ, εἴτε ἐλπίζων τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς μεταβολήν, εἴτε καὶ κατ' ἐπιείκειαν ἠρνήσατο νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν, ὥστε ὁ Βερανζέρος, τυχὼν ἀνέμου οὐρίου, ἔπλευσε πρὸς τὴν Καλλιούπολιν.

Τότε ὁ Ἀνδρόνικος ἐνόησε προφανῶς ὅτι ἐρεναχίσθη, καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἐπὶ τὸν Ρογῆρον πεποίθησιν, καθ' ὅσον καὶ οὗτος μὴ ἠρεμῶν, ὁτὲ μὲν ἔσκαπτε τάφρους περὶ τὴν Καλλιούπολιν, ὁτὲ δὲ ἔκοπτε σιδηρᾶ δεσμά, ἄλλοτε ἐταρίχευε διὰ τὰ πλοῖά του ἄφθονα κρέα, καὶ ἄλλοτε συνέλεγε σίτους καὶ ἐνεσκευάζετο μάζας. Τούτων ἕνεκα ἔπεμψε τὸν Μαρούλην πρὸς αὐτὸν ἵνα τὸν προσκαλέσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως συμπανηγυρίσωσι μετ' αὐτοῦ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἐπιφανείων καὶ συμφωνήσωσιν ἐν ταὐτῷ περὶ τῶν προσεχῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Καταλάνων· ἐκεῖνος ὅμως ἠρνεῖτο νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ αὐτοκράτορος, μυρία καὶ ἀδέσποτα προφασιζόμενος καὶ ἀπαιτῶν τὰς μισθοφορίας. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν ἀμηχανίᾳ διατελῶν, καὶ φοβούμενος μὴ ὁ Ρογῆρος ἑνούμενος μετὰ τοῦ Βερανζέρου τῷ γεννήσῃ κινδυνώδεις ἀντιπερισπασμούς, προέβη εἰς νέας διαπραγματεύσεις ἔνθεν μὲν καταδεικνυούσας τὴν ἔκπτωσιν τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, ἔνθεν δὲ ἐπιτεινούσας τὴν ἔπαρσιν τοῦ Ρογήρου.

Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἕτερός τις λόγος δι' ὃν ὁ Ἀνδρόνικος ἀντὶ πάσης θυσίας ἐπεθύμει νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τοὺς Καταλάνους. Μετὰ τὴν ἐξ Ἀσίας ὑποχώρησιν αὐτῶν, οἱ Τοῦρκοι ἐπελθόντες ἐπολιόρκησαν τοσούτῳ στενῶς τὴν Φιλαδέλφειαν, ὥστε οἱ κάτοικοί της περιῆλθον εἰς τὴν φρικώδη ἀνάγκην νὰ τρώγωσι τὰς σάρκας καὶ αὐτῶν τῶν νεκρῶν· ἡ πτῶσις ἄρα τῆς πόλεως ἐπέκειτο, οὐδ' ὑπῆρχεν ἐλπὶς σωτηρίας ἄνευ τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεως τῶν Καταλάνων. Ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατεστημένοι Γενουήνσιοι, ζηλοτυπίαν πρὸς

τοὺς Καταλάνους τρέφοντες καὶ θέλοντες νὰ κορυφώσωσι τὴν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἤδη ἐπελθοῦσαν ῥῆξιν, διέδωσαν ἐκ προθέσεως ὅτι οἱ Καταλάνοι διετήρουν μυστικὴν πρὸς τοὺς Σικελοὺς ἀνταπόκρισιν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ὁ τοῦ βασιλέως Φριδερίκου νόθος υἱὸς ἀφικνεῖτο μετὰ στολίσκου ἐκ δεκατριῶν πλοίων ὅπως ἑνωθῇ μετ' αὐτῶν καὶ καταλάβῃ, ὡς κυρίαρχος, μέγα μέρος χώρας τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἵνα δὲ δώσωσι περισσοτέραν ὑπόστασιν εἰς τὴν ψευδῆ ταύτην φήμην, ἤρξαντο, ἐκ φόβου δῆθεν προσβολῆς τινος τῶν Σικελῶν, νὰ λαμβάνωσιν ἀσφαλιστικὰ μέτρα· ὠχύρωσαν δῆλον ὅτι τὸ προάστειον, ἐν ᾧ κατῴκουν, ἐπλάτυναν τὰς τάφρους αὐτοῦ, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ τὰς πληρώσωσι διὰ θαλασσίου ὕδατος, κατεσκεύασαν μέγαν ἀριθμὸν καταπελτῶν καὶ ἄλλων πολεμικῶν μηχανῶν, ἐστένευσαν τὰς θυρίδας τῶν οἴκων των ὅπως τὰς μεταβάλωσιν εἰς πολεμίστρας, συνήγαγαν πολλὰ χρήματα διὰ γενικοῦ ἐράνου τῶν ὁμοεθνῶν των, ηὔξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων των καὶ ἐστρατολόγησαν ναύτας καὶ στρατιώτας. Καὶ ὅμως πᾶσαι αὗται αἱ μηχανουργίαι ἀπέληξαν εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ παρὰ τῶν Γενουηνσίων προσδοκωμένου ἀποτέλεσμα· διότι ὁ αὐτοκράτωρ συνοιδὼς ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τῶν Καταλάνων, πέμψας ἐπρότεινε πρὸς τὸν Ρογῆρον τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν μετάβασίν του ἀντὶ τῶν ἑπομένων ὠφελημάτων· νὰ ἀπονείμῃ αὐτῷ τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ Καίσαρος, ὅπερ ἀπὸ τετρακοσίων ἤδη ἐτῶν εἶχε περιέλθει εἰς ἀχρηστίαν, νὰ τὸν καταστήσῃ αὐτοκράτορα στρατηγόν, νὰ τῷ παραχωρήσῃ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς Ἀνατολῆς, πλὴν τῶν ἐπιφανῶν πολισμάτων, καὶ νὰ τῷ δώσῃ εἰκοσακισχίλια χρυσᾶ νομίσματα καὶ τριακοσίας χιλιάδας τοπικῶν μοδίων.

Προτάσεις τοιαῦται ὤφειλον βεβαίως νὰ κολακεύσωσι τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Ρογήρου· ὅθεν δὲν ἐδίστασεν οὗτος νὰ συνδιαλ-

λαγῇ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, διότι τὸ ἀξίωμα τοῦ Καίσαρος τῷ παρεῖχεν ἐξουσίαν ὄντως βασιλικὴν καὶ προνόμια ἀξιοζήλευτα. Ὁ δὲ ἱματισμὸς τοῦ κατέχοντος τὴν ἀξίαν ἐκείνην ἦτο, κατὰ τὴν τοῦ Κωδινοῦ περιγραφήν, τοιοῦτος. Σκιάδιον συρματέϊνον χρυσοκόκκινον, ἔχον ἐπὶ τοῦ *αέρος* αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ φοροῦντος, χρυσοκλαβαρικόν, συρματέϊνον· τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ κόκκινον, αἱ κάλτζαι καὶ τὰ ὑποδήματα ἠεράνεα· ὁμοίως καὶ ἡ σέλλα τά τε τοῦ κοπριτορίου καὶ τοῦ ἐπανωσκεπίου ἠεράνεα, μετὰ ἀετῶν κοκκίνων τεσσάρων· ἡ δὲ τέντα αὐτοῦ λευκὴ μετὰ χαρτίων ἠερανέων. Οἱ ὁμιλοῦντες δὲ πρὸς αὐτόν, τὸν προσηγόρευον, «Δέσποτά μου Καῖσαρ καὶ ἡ βασιλεία σου.» Ὁ τοιούτῳ ἀξιώματι τετιμημένος ἐκάθητο πλησίον τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ θρόνου μικρὸν χαμηλοτέρου ἐκείνου, εἶχεν ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου, ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ φόρους, νὰ εἰσπράξῃ χρήματα, νὰ διατάξῃ κατασχέσεις, νὰ παραχωρήσῃ δωρεάς, νὰ τιμᾶται ὡς αὐτοκράτωρ· μόνον δὲ διέφερεν ἐκείνου ὅτι ἀντὶ πορφυροχρόων ἱματίων, αὐτὸς περιεβάλλετο κυανόχροα μετὰ χρυσῶν παρυφασμάτων, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου καὶ τῶν βλαυτίων (σανδαλίων) αὐτοῦ δὲν ἔφερε τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἀετούς. Ὅθεν ὁ Ρογῆρος προθύμως ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἀπήτησε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ὁρκισθῇ ἐπὶ εἰκόνος τῆς Θεομήτορος ὅτι πιστῶς ἤθελεν ἐκτελέσει τὴν ὑπόσχεσίν του, ὅπως περιβληθῇ μὲ τὰ σύμβολα τῆς νέας ἀξίας του.

Ἡ δὲ τελετὴ τῆς προβλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐγίνετο, κατὰ Κωδινόν, οὕτως. Ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἔνθα ὁ βασιλικὸς ἵστατο θρόνος, ἐποίουν διάφραγμα διὰ βλαττίων χρυσῶν, τόν τε θρόνον διαχωρίζον καὶ τὴν παράστασιν· ἄρχοντες δὲ τὰ οἰκεῖα φοροῦντες παράσημα, οὓς ὁ βασιλεὺς διώριζεν, ὑπέδυον τὸν Καίσαρα τά τε διβολέα πέδιλα, καὶ ὀξὺ ἢ κόκκινον μαργαριταρέϊνον

φακεδάδιον. Ἀκολούθως ὁ βασιλεὺς φορῶν τὸ στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλικῆς ἀξίας ἐμβλήματα, ἤρχετο ὅπου ἦτο ὁ θρόνος· ἀνοιγομένου δὲ τότε τοῦ διαφράγματος, ἐπολυχρόνιζον πάντες. Εἶτα δύο ἄρχοντες ἐκ τῶν ἐντιμωτέρων προσῆγον τὸν ὑποψήφιον Καίσαρα ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἔλεγε πρὸς αὐτόν. «Ἡ βασιλεία μου προβάλλεταί σε Καίσαρα», μεθ' ὃ ἐπολυχρόνιζον ἐκ νέου πάντες. Ὁ Καῖσαρ, κύπτων, ἠσπάζετο τὸν πόδα τοῦ βασιλέως· ἀνισταμένου δὲ αὐτοῦ, ἐκλείετο τὸ διάφραγμα, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπήρχετο εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὁ δὲ Καῖσαρ εἰς τὸν οἶκόν του, πάντων τῶν ἀρχόντων παρακολουθούντων αὐτῷ.

Ὀλίγας ἡμέρας ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὁ Ρογῆρος διατρίψας, ἐπανῆλθεν ἀκολούθως εἰς Καλλιούπολιν· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὑπέστη συμφοράν τινα, ἥτις καιρίως ἐλύπησεν αὐτόν. Οἱ Τοῦρκοι, ἐξοπλίσαντες πολυάριθμα πλοῖα, προσέβαλον τὴν Χίον, καὶ κυριεύσαντες αὐτήν, ἐπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας πολλοὺς τῶν ἐγχωρίων καί τινας τῶν αὐτόσε πρὸς φρουράν της εὑρισκομένων Καταλάνων· οἱ δὲ περισωθέντες τούτων καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν Χίων, ἐπιβιβασθέντες ἐπὶ τεσσαράκοντα φορτηγῶν νηῶν ὅπως διαπεραιωθῶσιν ἀλλαχοῦ, καταληφθέντες κατὰ τὸν πλοῦν ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας, ἐναυάγησαν περὶ τὴν Σκῦρον καὶ ἀπώλοντο μέχρις ἑνός. Ἡ ἅλωσις τῆς Χίου, νήσου περικαλλοῦς καὶ εὐδαίμονος, προὐξένησε δεινὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐντύπωσιν, οἱ δὲ δυσηρεστημένοι κατὰ τοῦ Ρογήρου ἕνεκα τοῦ απονεμηθέντος αὐτῷ ἀξιώματος, ἐξέπεμψαν κραυγὰς ἀγρίας κατὰ τῆς ἀνικανότητος δῆθεν καὶ ἀνανδρίας τῶν Καταλάνων· ἡ δὲ ἄδικος αὕτη ὁμολογουμένως κατακραυγὴ καὶ αὐτὸν τὸν Ρογῆρον κατέπληξε, διότι ἔδλεπεν ὅτι εἶχε πολλοὺς τοὺς ἐχθρούς. Ἄλλως τε καὶ ἡ πτῶσις τῆς Χίου ἠδύνατο νὰ φέρῃ ὀλεθρίους συνεπείας, διότι τοῖς κατέχουσι τὴν νῆσον ταύτην εὔκολον

ἤτο νὰ ἀποκόψωσι πᾶσαν μεταξὺ πρωτευούσης καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἴτε τῆς ἠπείρου συγκοινωνίαν.

Ἐκπληρώσας ὁ Ἀνδρόνικος ἃς ἀνέλαβεν ἀπέναντι τοῦ Ρογήρου ὑποχρεώσεις, ἐδικαιοῦτο νὰ περιμένῃ ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἤθελε προθυμοποιηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἰδικάς του, μεταβαίνων μετὰ τῶν Καταλάνων εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπως διώξῃ ἐκ τῆς Φιλαδελφείας τοὺς Τούρκους· ἀλλ' ὁ Ρογῆρος οὐδόλως εἶχε διάθεσιν νὰ πράξῃ τοῦτο. Προφασιζόμενος δὲ ὁτὲ μὲν τὴν ἐγκυμοσύνην τῆς συζύγου του, ὁτὲ δὲ τὴν μὴ πληρωμὴν τῆς μισθοφορίας, οὗ ἕνεκα οἱ στρατιῶται του δὲν τῷ ὑπήκουον, αὐτὸς μὲν ἔμενεν ἡσυχάζων ἐν Καλλιουπόλει, τοὺς δὲ στρατιώτας του διένειμεν εἰς τὴν Κύζικον, εἰς τὰς Πηγὰς καὶ εἰς τὸ Λοπάδιον. Ἐκβιαζόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ θέλων νὰ κερδίσῃ ἐκ νέου καιρόν, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει τότε διατρίβοντα υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν Μιχαήλ, καίτοι παντοιοτρόπως ἡ σύζυγος καὶ ἡ πενθερά του προσεπάθησαν νὰ τὸν ἀποτρέψωσι τῆς μεταθέσεως ταύτης, λόγῳ μὲν ὅπως προσφέρῃ τῷ Μιχαὴλ τὴν δέουσαν προσκύνησιν καὶ συμφωνήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἔργῳ δὲ ὅπως κατασκοπεύσῃ τὸ περὶ τὸν Μιχαὴλ στράτευμα. Ὅθεν παραλαβὼν τριακοσίους ἱππεῖς καὶ χιλίους πεζούς, ἤ, κατὰ τὸν Παχυμέρην, ἑκατὸν πεντήκοντα μόνον ἄνδρας, μετέβη, τῇ 23 Μαρτίου 1305, εἰς Ἀδριανούπολιν, ἥτις ὅμως ἐγένετο ὁ τάφος αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρογήρου διαφόρως οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς τῶν ἐξ Ἑσπερίας χρονογράφων ἀφηγοῦνται, ἡμεῖς θέλομεν παραθέσει ἑκατέρων τὰς ἐξιστορήσεις, διότι ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἀφηγήσεων, ἀγνοοῦμεν εἰς τίνα πρέπει νὰ δώσωμεν πίστιν.

Ἰδοὺ ἐν πρώτοις τί ὁ Παχυμέρης λέγει. « Ἐκλεξάμενος ὁ Ρογῆρος ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρας, οἷς ἐνεπιστεύετο μᾶλλον, κατηυθύνθη εἰς Ἀδριανούπολιν ἵνα κατασκοπεύσῃ τὸν στρατόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγίνωσκεν ὅτι εἶχε καταστῇ ὕποπτος καὶ μισητὸς διὰ τῆς ἀτασθαλίας αὐτοῦ. Τῇ δὲ 28 Μαρτίου ὁ τοῦ Καίσαρος γυναικάδελφος Ἀσὰν ἐξήγγειλε πρὸς τὸν Μιχαήλ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεθεώρει τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὅτι ὁ Ρογῆρος ἤρχετο πρὸς αὐτόν· ὁ δέ, ἐπαπορῶν διὰ τοῦτο, πέμψας ἠρώτησε τὸν Ρογῆρον πρὸς τίνα σκοπὸν ἤρχετο καὶ ἂν ἔπραττε τοῦτο διατεταγμένος παρὰ τοῦ Ἀνδρονίκου ἢ ἐκ γνώμης αὐτοθελοῦς. Ἀποκριθέντος δ' ἐκείνου ὅτι ἤρχετο νὰ τὸν προσκυνήσῃ, ἅτε προτιθέμενος νὰ διαπεραιωθῇ εἰς Ἀνατολήν, καὶ νὰ τῷ προσφέρῃ τὸ σέβας του, ὁ Μιχαήλ, τούτων ἀκούσας, τὸν ἐδεξιώσατο φιλοφρόνως, τὸν προσεκάλεσεν εἰς τὴν τράπεζάν του καὶ εἰσῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν· ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν τῷ ἐπεδαψίλευσε πολλὰς περιποιήσεις καὶ τὸν παρῄνεσε νὰ παύσῃ τυραννικῶς μεταχειριζόμενος τοὺς Ρωμαίους, ὅπερ ἐκεῖνος ἀσμένως ὑπεσχέθη, μεθ' ὃ ἀπῆλθε τῶν ἀνακτόρων. Ἐν τούτοις οἱ ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ἀλανοί, οἵτινες ἦσαν λίαν ἠρεθισμένοι κατὰ τοῦ Ρογήρου, ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τῶνΚαταλάνων ἐν Κυζίκῳ διαπραχθέντος φόνου τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ των, καὶ ἐζήτουν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθῶσιν, εὗρον τὴν περίςασιν ἵνα πράξωσι τοῦτο· ὅθεν καθ' ἣν ςιγμὴν ὁ Ρογῆρος, καταλιπὼν τοὺς σωματοφύλακας, εἰσήρχετο μόνος εἰς τὸ δωμάτιον τῆς αὐγούστης συζύγου τοῦ Μιχαὴλ ἵνα τὴν ἐπισκεφθῇ, ὁ Γεώργιος τῷ ἐνέπηξεν, ἐπὶ τῆς φλοιᾶς τῆς θύρας ἱσταμένῳ, τὴν μάχαιράν του εἰς τοὺς νεφρούς, οἱονεὶ ἐκζητῶν τὸ αἷμα τοῦ ἰδίου υἱοῦ, καὶ τοιουτρόπως ἔπεσε παραχρῆμα ὁ βάρβαρος καὶ ἄδικος καὶ ἐπηρμένος ἐκεῖνος, ἀλλ' ὀξὺς εἰς πολέμους καὶ διεγηγερμένος ἀνήρ. Θόρυβος μέγας ἐγένετο τότε, οἱ δὲ

ἀπ' Ἀνατολῆς, μεμνημένοι τῶν ὅσων ἔπαθον ὑπὸ τῶν Καταλάνων, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ σῶμά του, τὸ διεσπάραξαν καὶ ἤθελον καὶ αὐτὸ τὸ αἷμά του νὰ ῥοφήσωσι· τοσοῦτο μῖσος ᾐσθάνοντο κατ' αὐτοῦ. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μιχαὴλ καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ γεγονώς, ἠρώτα πρὸ πάντων περὶ τῆς αὐγούστης εἰ ἐσώθη, διότι ἀκούσας ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο ἐν τοῖς δωματίοις ἐκείνης ἐφοβήθη μὴ καὶ αὕτη ἔπαθέ τι ἀνήκεστον· ὅτε δὲ ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ σύζυγός του ὑγείαινεν, ἐλυπήθη σφόδρα διὰ τοῦ Ῥογήρου τὸ πάθημα, καὶ ὡς φρόνιμος ἀνὴρ ἀπηγόρευσε νὰ εἴπωσιν εἰς τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα Καταλάνους τί συνέβη, ἀλλὰ διέταξε νὰ τοὺς περικυκλώσωσι, νὰ τοὺς ἀφοπλίσωσι καὶ ἀκολούθως νὰ τοὺς ἐγκλείσωσιν εἰς εἱρκτάς. Τότε οἱ Ἀλανοὶ καὶ οἱ ἀπ' Ἀνατολῆς φονεῖς τοῦ Καίσαρος, προσελθόντες πρὸς τὸν Μιχαήλ, ἐδικαιολόγησαν τὴν πρᾶξιν αὐτῶν, λέγοντες ὅτι κατέσφαξαν ἕνα ἀλάστορα τῶν πολλῶν καὶ ἀποστάτην κατὰ τοῦ βασιλέως, ἕτεροι δέ, ὧν οἱ πλείοις ἦσαν Ἀλανοί, ἐπιβάντες τῶν ἵππων, ἔτρεχον πανταχοῦ ζητοῦντες νὰ εὕρωσι Καταλάνους. Ὁ Μιχαήλ, μαθὼν τὴν ἐκδρομὴν αὐτῶν καὶ φοβούμενος μὴ οὕτως ἀσυντάκτως τρέχοντας, οἱ ἐναντίοι ἐπιπέσωσιν ἐπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς κατατροπώσωσιν, ἔστειλε τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον ἵνα τοὺς συναγάγῃ· καίτοι δ' ἐκεῖνος προσεπάθησε παντοιοτρόπως, δὲν ἐπέτυχεν ὅμως νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν τοῦ ἀνεψιοῦ του ἐπιθυμίαν, μήτε νὰ ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ φονεύσωσιν ὅσους Καταλάνους ἔπεσαν εἰς χεῖρας αὐτῶν.»

Κατὰ δὲ Νικηφόρον τὸν Γρηγορᾶν, ὁ τοῦ Ῥογήρου φόνος συνέβη ὡς ἑξῆς. «Καταλιπὼν ὁ Καῖσαρ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ πρὸς φρούρησιν τῆς Καλλιουπόλεως, ἀπελέξατο διακοσίους ἄνδρας καὶ μετέβη πρὸς τὸν ἐν Ὀρεστιάδι τῇ Θρᾳκικῇ διατρίβοντα τότε μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ, ὅπως ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ τὴν τεταγμένην μισθοφορίαν, καὶ ἀναγ-

κῃ τὸν ἐκβιάσῃ πρὸς τοῦτο. Τούτου γενομένου, καὶ τοῦ μίσους ὅπερ πρότερον ὁ Μιχαὴλ κατ' αὐτοῦ ἔτρεφε κορυφωθέντος, πολλοὶ στρατιῶται τὸν περιεκύκλωσαν καὶ τὸν ἐφόνευσαν πρὸ τῶν ἀνακτόρων μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν συνοδευόντων αὐτῷ, διότι οἱ πλείους ἐπέτυχον διὰ τῆς φυγῆς νὰ σωθῶσιν ἐν Καλλιουπόλει, ἔνθα ἐξήγγειλον τὰ γενόμενα.»

Ἴδωμεν νῦν πῶς ὁ Καταλάνος Μουντάνερ ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὸν φόνον ἐκεῖνον.

«Ὁ Καῖσαρ, λέγει, μετέβη μετὰ τριάκοντα ἀνδρῶν εἰς Ἀδριανούπολιν ἵνα ἴδῃ τὸν κὺρ Μιχαήλ, υἱὸν πρωτότοκον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀγόμενος εἰς τοῦτο ἐκ τῆς μεγάλης εὐθύτητος τῆς καρδίας του, καὶ ἐκ τῆς ἰδιαζούσης ἀγάπης ἣν ἔτρεφε πρός τε τὸν αὐτοκράτορα καὶ πρὸς τὸν υἱόν του. Ἐνόμιζε δὲ ὅ τι καθὼς αὐτὸς ἦτο εἰλικρινής, ὁμοίως ἤθελον εἶσθαι τοιοῦτοι ὅ τε αὐτοκράτωρ καὶ ὁ υἱός του· συνέβαινεν ὅμως ὅλως τὸ ἐναντίον, ὡς ἡ συνέχεια τῆς ἱστορίας θέλει τὸ ἀποδείξει. Ἀναχωρήσας λοιπὸν ὁ Καῖσαρ ἐκ τοῦ στρατοπέδου, κατέλιπε τὸν μὲν μέγαν δοῦκα Βερανζέρον δ' Ἐντένκα ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ, τὸν δὲ Βερανζέρον Ροκαφὸρ στρατιωτικὸν δικαστήν· τοιουτοτρόπως δὲ ἀφίκετο εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα ὁ υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος κὺρ Μιχαὴλ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησίν του καὶ τὸν ὑπεδέξατο μετὰ μεγίστης τιμῆς. Τοῦτο δ' ἔπραξεν ἐκ καθαρᾶς κακεντρεχείας καὶ διὰ νὰ ἴδῃ ἐκ πόσων ἀτόμων συνέκειτο ἡ συνοδεία του. Ὅτε δὲ εἰσῆλθον εἰς Ἀδριανούπολιν, εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὁποίαν ὁ Καῖσαρ ἐμαρτύρει βλέπων τὸν κὺρ Μιχαήλ, οὗτος ἀπεκρίνετο διὰ προσπεποιημένης καὶ πλαστῆς χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως. Μετὰ δὲ ἓξ ἡμερῶν διαμονὴν τοῦ Καίσαρος ἐν Ἀδριανουπόλει, ὁ κὺρ Μιχαὴλ προσεκαλέσατο τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀλανῶν Κίρκωνα, καὶ Μελὶχ τὸν ἀρχηγὸν τῶν Τουρκοπούλων, δῆλα δὴ ἀπὸ Τούρκων Χριστιανῶν, ὥστε εὑρίσκοντο τότε

εἰς Ἀδριανούπολιν ὡσεὶ ἐννεακισχίλιοι Ἀλανοὶ καὶ Τουρκόπουλοι. Τούτων οὕτω γενομένων, ὁ κῦρ Μιχαὴλ ἐκάλεσεν εἰς γεῦμα τὸν Καίσαρα· μετὰ δὲ τὸ γεῦμα εἰσελθὼν ὁ Κίρκων εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα ἦτο ὁ κῦρ Μιχαήλ, ἡ σύζυγός του καὶ ὁ Καῖσαρ, καὶ σπασάμενος τὸ ξῖφος ἔκοψε μεληδὸν τόν τε Καίσαρα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ· εἶτα δὲ ἐξελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἐφόνευσαν ὅσους εὗρον ἐκ τῶν ἐλθόντων μετὰ τοῦ Καίσαρος Καταλάνων, ἐκτὸς τριῶν, οἵτινες ἐσώθησαν ἀναβάντες εἰς ἓν κωδωνοστάσιον, δῆλα δὴ τοῦ Ραμόνδου Ἀκιὲ ἐκ Καστελόνης τῆς Ἀμπουριακῆς, ἱππότου δὲ τῆς Καταλωνίας, τοῦ Γεωργίου Τοὺς, υἱοῦ ἑνὸς ἱππότου τῆς Καταλωνίας καὶ τοῦ Βερανζέρου δὲ Ρουδὼρ ἐκ Λοβρεγάτου. Οἱ τρεῖς οὗτοι προσβληθέντες εἰς τὸ κωδωνοστάσιον, ἐπολέμησαν μετὰ τοσαύτης ἀνδρίας, ὥστε ὁ υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος θαυμάσας εἶπεν ὅτι ἄδικον εἶναι νὰ φονεύσωσι τοιούτους ἄνδρας. Ὅθεν τοὺς ἀπέπεμψε μετὰ φρουρᾶς, καὶ αὐτοὶ μόνοι ἐξ ὅλων ἐσώθησαν.»

Ἐν ᾧ ταῦτα συνέβαινον ἐν Ἀδριανουπόλει, ἄλλαι σκηναί, ἐπίσης αἱματηραί, διεδραματίζοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ αὐτοκράτωρ, εὐνοῶν τὸν ναύαρχον Φεράνδον δ' Ἀόνε, τὸν ὁποῖον εἶχε νυμφεύσει μετὰ τῆς θυγατρὸς Ραοὺλ τοῦ Παχέος, ἀνδρὸς ἐκ τῶν ἐπιφανῶν τῆς πρωτευούσης, τῷ εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὴν διοίκησιν ἑνὸς πλοίου, προωρισμένου μετ' ἄλλων ὅπως προσβάλῃ τοὺς Τούρκους. Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ, ἀνεκαλύφθη ὅτι εἶχε κεκρυμμένους ὑπὸ τὸ κατάστρωμα ὡσεὶ πεντήκοντα Ἀλμογαβάρους διὰ σκοπὸν προδοτικόν. Τούτου δὲ διαδοθέντος εἰς τὴν πόλιν, ἅπας ὁ λαὸς ἐξηγέρθη κατὰ τῶν παρεπιδημούντων Καταλάνων, οἵτινες διὰ τὰς κακουργίας αὐτῶν εἶχον καταστῆ μισητοὶ τοῖς πᾶσι, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς αὐτῶν· ἑτέρων δὲ καταφυγόντων ὡς εἰς ἄσυλον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ραοὺλ, ἐν οἷς ἦν καὶ αὐτὸς ὁ ναύαρχος, ὁ λαὸς συνῆλθεν

ὑπὸ τὸν οἶκον καὶ ἀπήτησε παρὰ τοῦ Ραοὺλ νὰ τῷ παραδώσῃ τοὺς Καταλάνους. Ἀρνηθέντος δ' ἐκείνου νὰ πράξῃ τοῦτο, ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸν οἶκον, μάτην τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς προσπαθήσαντος νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους, καὶ κατέκαυσαν ὅλους τοὺς ἐκεῖ καταφυγόντας, ἐν οἷς, ἐκτὸς τοῦ ναυάρχου, ἦσαν καὶ τρεῖς πρεσβευταί, οὓς ὁ δ' Ἐντένκας εἶχε στείλει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μετ' ἰδιαιτέρας ἀποστολῆς.

Μετὰ δὲ τὰ ἐν Ἀδριανουπόλει γενόμενα, ὁ Μιχαήλ, συναγαγὼν πολυάριθμον ἱππικόν, ἀπέστειλεν αὐτὸ ἵνα προσβάλῃ τοὺς Καταλάνους· καθ' ἣν δὲ ἡμέραν οἱ ἀποσταλέντες μετέβαινον εἰς Καλλιούπολιν, οἱ Καταλάνοι τοὺς ἵππους των πρὸς νομὴν πέμψαντες, ἦσαν τῇδε κἀκεῖθεν διεσπαρμένοι· ὅθεν, ἀπροπαρασκεύων ὄντων, οἱ τοῦ Μιχαὴλ στρατιῶται ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν, ἐκυρίευσαν ὅλους τοὺς ἵππους των καὶ ἐφόνευσαν ὡσεὶ χιλίους· ὥστε μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας τῶν Καταλάνων καταστροφὰς ἀπελείποντο μόνον διακόσιοι ἓξ ἵπποι καὶ τρισχίλιοι καὶ τριακόσιοι ἑπτὰ πεζοὶ καὶ ἔφιπποι. Δὲν ἔμειναν ὅμως καὶ οὗτοι ἤρεμοι, ἀλλ', οἱονεὶ ἀντεκδικούμενοι, φρικωδῶς ἐχρήσαντο τοῖς δυστυχέσι κατοίκοις τῆς Καλλιουπόλεως, τοὺς μὲν ἄνδρας ἡβηδὸν κατασφάξαντες, τὰς δὲ γυναῖκας ἐκβιάσαντες καὶ οἰκτρῶς θανατώσαντες, τὰ δὲ παιδία ἀσπλάγχνως ἀνασκολοπίσαντες.

Ἐν τούτοις τῶν Καταλάνων οἱ ἀρχηγοί, καίτοι ὀλιγάριθμον ἄγοντες στρατιὰν καὶ περικυκλούμενοι ἀπὸ ἐχθρούς, δὲν ἀπέβαλλον τὴν ἀλαζονίαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐσκέπτοντο τίνι τρόπῳ ἠδύναντο νὰ καταστρέψωσι τοὺς Βυζαντινοὺς στρατούς· πρὸ παντὸς δ' ἤρξαντο νὰ ὀχυρώνωσι τὴν πόλιν καὶ νὰ σκάπτωσι τάφρους, ὅπως ἔκτοτε ὁρμητήριον τὴν ἔχωσι τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν. Ἐν ᾧ δὲ εἰργάζοντο εἰς τὴν ὀχύρωσιν τῆς πόλεως, ἐ-

φάνη πολυάριθμος στρατὸς Ἀλανῶν καὶ Τουρκοπούλων, ὅστις, ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τοὺς ἐξ Ἑσπερίας συγγραφεῖς, συνέκειτο ἐκ τριακοντακισχιλίων πεζῶν καὶ δεκατετρακισχιλίων ἱππέων, καὶ περιεκύκλωσε τὴν πόλιν. Ὁ Βερανζέρος δ' Ἐντένκα, εἴτε θέλων νὰ ἐξευμενίσῃ τοὺς ἐχθρούς, εἴτε διὰ νὰ τηρήσῃ τοὺς ἐν χρήσει τότε παρὰ τῷ ἔθνει του πολεμικοὺς τύπους, ἀπέστειλεν ἐπιτροπήν, συγκειμένην ἐκ τοῦ ἱππότου Σιχάρ, ἐκ τοῦ ἀδαλίλου Πέτρου Λοπέζ, ἐκ δύο ἀρχηγῶν Ἀλμογαβάρων καὶ ἐκ δύο κομήτων, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἵνα τῷ διακηρύξωσιν ἐν ὀνόματι ὅλου τοῦ ἔθνους των ὅτι διὰ τὰς ἐπιβουλὰς αὐτοῦ, παραιτοῦνται τῆς ὑπηρεσίας του οἱ μισθοφόροι Καταλάνοι, καί, ἐὰν μὴ τοῖς δώσῃ ἱκανοποίησιν, τοῦ κηρύττουσι τὸν πόλεμον. Ἐν ᾧ δ' ἐπερίμενον ἀπάντησιν, ὁ στρατὸς τοῦ Μιχαὴλ ἐστενοχώρει ἔξωθεν τὴν Καλλιούπολιν, καὶ ἔφερε τοὺς Καταλάνους, καίτοι γενναίως ἀμυνομένους, εἰς δυσχερῆ θέσιν.

Μεγίστη δὲ διαίρεσις ἐπεκράτει παρὰ τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν Καταλάνων καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσωσι τὸν πόλεμον, ἕκαστος δὲ αὐτῶν ἰδίαν ἐξέφερε γνώμην, κατὰ πολὺ τῆς τοῦ ἄλλου διαφέρουσαν. Ἵνα δὲ μὴ ἐπέλθῃ καὶ ἐχθρότης μεταξὺ αὐτῶν, ἐν ἐποχῇ μάλιστα καθ' ἣν ἀπῃτεῖτο μεγίστη σύμπνοια, ἀπεφάσισαν νὰ συγκροτήσωσι γενικὸν συμβούλιον εἰς ὃ νὰ ὑποβάλῃ ἕκαστος τὴν γνώμην των, ἡ δὲ κατὰ πλειοψηφίαν παραδεχομένη ἔμελλε νὰ ἐφαρμοσθῇ. Συνελθόντων λοιπὸν πάντων τῶν ἀρχηγῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, λαβὼν πρῶτος τὸν λόγον ὁ Βερανζέρος δ' Ἐντένκα, ἔλεξε τάδε.

«Φίλοι καὶ συστρατιῶται. Ἂν ἄνθρωποι, οἷοι ἡμεῖς, ἦτο δυ»νατὸν νὰ καταβάλωνται εὐκόλως, βεβαίως ἐν ᾗ περιστάσει »σήμερον διατελοῦμεν, ἠθέλομεν καθ' ὁλοκληρίαν εἶσθαι κα»ταβεβλημένοι· διότι τί ὑπάρχει ἀποτροπαιότερον παρὰ νὰ

»πολεμώμεθα ὑφ' ἐκείνων, οἵτινες χρέος εἶχον νὰ ἦναι ὑπέρμαχοι »ἡμῶν; Τίς ἡ ὠφέλεια ὅτι ἐνικήσαμεν τοσαύτας νίκας, ὅτι »κατεκτήσαμεν τοσαύτας ἐπαρχίας, ὅτι ἐχύσαμεν τοσοῦτον »αἷμα, ἀφ' οὗ, ἀντὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς ὀφειλομένης εἰς τὰς »τοιαύτας ἡμῶν ἀνδραγαθίας εὐγνωμοσύνης, παραδιδόμεθα σή-»μερον εἰς τὸν θάνατον; Εὐτυχεῖς, εὐτυχέστατοι εἶναι ἐκεῖ-»νοι τῶν συστρατιωτῶν ἡμῶν, ὅσοι προηγήθησαν ἡμῶν εἰς τὸν »τάφον, διότι δὲν ὑφίστανται πλέον τὴν δυστυχίαν, ἥτις βα-»ρύνει σήμερον ἡμᾶς. Δικαιούμεθα ἄρα νὰ λάβωμεν φρικτὴν »ἐκδίκησιν διὰ τοσοῦτον ἀποτρόπαιον πρὸς ἡμᾶς συμπεριφοράν· »διότι, ἂν ἐπανηρχώμεθα εἰς τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ ἐκδικηθῶμεν, »οἱ γονεῖς καὶ οἱ φίλοι ἡμῶν ἤθελον ἀρνηθῆ νὰ μᾶς δεχθῶσιν, »ἡ δὲ πατρὶς ἡμῶν ἤθελε μᾶς ἀποδιώξει τῶν κόλπων της καὶ »μᾶς ἀποκηρύξει. Μηδένα πτοήσῃ ὁ μικρὸς ἀριθμὸς ἡμῶν· »τὸ μῖσος θέλει πολλαπλασιάσει τὰς δυνάμεις ἡμῶν καὶ ἡ »δικαιοσύνη θέλει μεθ' ἡμῶν συμπολεμήσει. Ψυχαί, οἷαι αἱ ἡ-»μέραι, δὲν γνωρίζουσιν ἐμπόδια ἢ κινδύνους· οὐδὲν δύναται νὰ »τὰς ἀναχαιτίσῃ, εἶναι ἀνίκητοι. Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἀσίας »ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ καὶ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων διὰ τῆς δυ-»νάμεως τῶν ὅπλων ἡμῶν, εἶναι γεγονὸς καλύπτον ἡμᾶς δό-»ξης ἀθανάτου, ἥτις θέλει φέρει τὸ ὄνομα ἡμῶν μέχρι τῶν ἀπω-»τάτων γενεῶν, καὶ τὴν ὁποίαν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνάνδρως πρὸς »ἡμᾶς φερόμενοι Γραικοί, δὲν δύνανται νὰ ἀτενίσωσιν ἄνευ »θαυμασμοῦ. Ἃς δοκιμάσωσι λοιπὸν οἱ ἄπιστοι αὐτοὶ τὴν δύ-»ναμιν τῶν νικηφόρων ἡμῶν βραχιόνων, ἀφ' οὗ δὲν ἠθέλησαν »νὰ τοὺς κρατήσωσιν εἰς συνδρομήν των. Νομίζουσιν ἀναμφι-»βόλως ὅτι δὲν ἔχομεν νὰ πράξωμεν ἄλλο εἰ μὴ νὰ ἐπιβῶμεν »τῶν πλοίων μας καὶ ἐπιστρέψωμεν εἰς Σικελίαν· ἀλλ' εἶναι »ἠπατημένοι. Πρέπει νὰ διατηρήσωμεν ἐφ' οἱαδήποτε τιμῇ· »τὴν Καλλιούπολιν· ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις αὕτη κεῖται εἰς τὴν

»εἴσοδον τοῦ στενοῦ, εὐκόλως θὰ δυνάμεθα νὰ διακόπτωμεν »εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν συγκοινωνίαν τῶν θαλασσῶν, καὶ ἐμπο-»δίζωμεν τοὺς στόλους αὐτῶν νὰ ποντοπορῶσιν. Ὅπως ὅμως »ὦμεν καλῶς παρεσκευασμένοι εἰς ἄμυναν, ἔχομεν ἀνάγκην »χρημάτων καὶ τροφῶν, τῆς δὲ πατρίδος ἡμῶν μακρὰν ἀπε-»χούσης, δὲν δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν παρ' ἐκείνης συνδρομήν· »ἄλλως τε καὶ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν εἰσὶν ἠσχολημένοι περὶ τὰ »ἴδια, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμέν τι παρ' αὐτῶν, ὥστε »πρέπει ἐκ τοῦ ἐχθροῦ νὰ ποριζώμεθα ὅ,τι ἀναγκαιοῖ ἡμῖν. »Οἱ τοὺς νήσους καὶ τὰς παραλίας τῶν παρακειμένων χωρῶν »κατοικοῦντες Γραικοὶ ζῶσιν ἐν μεγίστῃ ἀσφαλείᾳ, πεπεισμέ-»νοι ὅτι ἡμεῖς, ἀνίσχυροι ὄντες νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν Καλ-»λιούπολιν, οὐδέποτε θέλομεν ἀποφασίσει νὰ μακρυνθῶμεν »τῶν τειχῶν αὐτῆς. Ἄς ὠφεληθῶμεν λοιπὸν ἐκ τῆς πεποιθή-»θεώς των ταύτης, καὶ ἐπιβαίνοντες τῶν ἐναπολειπομένων »ἡμῖν πλοίων καὶ γαλερῶν, ἄς προσβάλωμεν αὐτοὺς καὶ ἄς »λάβωμεν πλουσίαν λεῖαν ὅπως δι' αὐτῆς ἐπαρκέσωμεν εἰς »τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου. Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου, καὶ »ἀναδέχομαι νὰ ἐφαρμόσω αὐτήν.»

Τοὺς τελευταίους τούτους λόγους ἀκούσας ὁ Ροκαφόρ, ἠγέρθη πελιδνὸν ἔχων ἐκ τῆς ὀργῆς τὸ πρόσωπον καὶ τὴν φωνὴν τραχεῖαν, καὶ ἔλεξε ταῦτα.

« Ἡ λύπη, ἣν αἰσθανόμεθα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ρογήρου, καὶ »τῶν λοιπῶν ἀνδρείων, οἵτινες μετέσχον τῆς τύχης ἐκείνου, ἐκ-»δηλοῦται ἀρκούντως ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μου· οὐδεὶς ἄρα πλέον »ἐμοῦ ποθεῖ τὴν ἐκδίκησιν. Συμφωνῶ ὅτι σήμερον πρέπει νὰ »διαβουλευθῶμεν μετ' ἀγανακτήσεως μᾶλλον ἢ μετὰ ψυχρᾶς »ἀπαθείας. Ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀκάθεκτος ὁρμὴ εἰς περιστάσεις »ἐξαιρετικὰς εἶναι προτιμητέα τῶν μέτρων, ἅτινα ὥριμος σκέ-»ψις καὶ βραδεῖα συζήτησις δύναται νὰ ὑπαγορεύσωσιν· ὥστε

»συμφωνῶ κατὰ πάντα πρὸς τὸν Βερανζέρον δ' Ἐντένκα ὅτι »ἂν ἐπανεκάμπτωμεν εἰς τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ τιμωρήσωμεν τοὺς »Γραικοὺς διὰ τὴν ἀπιστίαν των, καὶ χωρὶς δι' αἵματος νὰ »ἀποπλύνωμεν τὴν προσγενομένην ἡμῖν ὕβριν, ἠθέλομεν αἰω»νίως καταισχυνθῇ· δὲν συμφωνῶ ὅμως πρὸς αὐτὸν καθ' ὅσον »ἀφορᾷ τὸν πόλεμον. Ἤθελεν εἶσθαι θανάσιμον ἁμάρτημα εἰ διε»μερίζομεν τὰς δυνάμεις ἡμῶν· διότι, ἀφ' οὗ πολὺ ὀλίγαι εἶναι »αὗται ὅπως ἀντιστῶσιν εἰς μίαν πολιορκίαν, τί ἤθελε γίνει »ἂν ἀκόμη διεμερίζοντο; Πιστεύω ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἣν προ»τείνει ὁ ἀνδρεῖος οὗτος μαχητὴς θέλει στεφθῇ δι' ἐπιτυχίας· »πιστεύω ὅτι θὰ λῃίσῃ, ὅτι θὰ δῃώσῃ τὰς παρακειμένας χώ»ρας, χωρὶς οὐδεμίαν νὰ ὑποστῇ ζημίαν· ἀλλὰ τίς δύναται νὰ »ἐγγυηθῇ ἡμῖν, ὅτι καθ' ἣν ὥραν ἐκεῖνος διατρέχει τὰς θαλάσ»σας, οἱ Γραικοὶ δὲν ἤθελον, ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, προσβάλει τὴν »ἀπολειπομένην ἐν Καλλιουπόλει ὀλιγάριθμον φρουράν, ἐξον»τώσει αὐτὴν καὶ κυριεύσει τὴν πόλιν; Τότε ποῦ ὁ Βεραν»ζέρος μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του θέλει εὕρει ἄσυλον; ποῦ θέλει »προσορμίσει ἐν ἀσφαλείᾳ τὸν στόλον του; ποῦ θέλει ἀπο»θέσει τοὺς καρποὺς τῶν νικῶν του; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει »δὲν θέλει ἀπομείνει εἰς ἡμᾶς ἄλλο ἢ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς »Σικελίαν· ἀλλὰ δύναται νὰ μᾶς ὑποσχεθῇ ὅτι οἱ ἐχθροὶ δὲν »θέλουσι μᾶς κλείσει τὴν διάβασιν; Ἂν ἐξαγάγῃ στρατιώτας »ἐκ Καλλιουπόλεως, πολλῷ εὐλογώτερον πρέπει νὰ φοβῆται »ὅτι θέλομεν ἀποβάλλει τὴν Καλλιούπολιν, παρὰ νὰ ἐλπίζῃ ὅτι »θέλει ἐπανέλθει νικητής. Διὰ τί ὁ Βερανζέρος νὰ μὴ μιμῆται »τὴν φρόνιμον διαγωγὴν τῶν ἐπιστημοτέρων ὁπλαρχηγῶν; Αἱ »στρατιωτικαὶ ἱστορίαι διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι κατὰ περιστάσεις »παραπλησίας σχεδὸν πρὸς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡμεῖς σήμερον δια»τελοῦμεν, προσεπάθησαν πάντοτε νὰ ἐξασφαλίσωσιν ἕνα τό»πον ὀχυρόν, καὶ νὰ τὸν διατηρήσωσι μὲ θυσίαν, ἐν ἀνάγκῃ

»καὶ αὐτῶν τῶν ἀρίστων αὐτῶν στρατιωτῶν. Ἔχομεν ὅλοι »τὰ αὐτὰ συμφέροντα, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὸν »κοινὸν ἀγῶνα. Ἄς παραδοθῶμεν εἰς τὴν παραφορὰν τῆς μα»νίας ἡμῶν, ἄς καταφρονήσωμεν τοῦ θανάτου, ἄς ἐξέλθωμεν »τῆς πόλεως, ἄς προσβάλωμεν τοὺς ἐχθρούς, ἄς τοὺς μακρύνω»μεν τῆς Καλλιουπόλεως, μηδόλως ἀναλογιζόμενοι τὸ πλῆθος »τῶν φαλάγγων αὐτῶν. Πλήρεις πεποιθήσεως ἐπὶ τοῦ δικαίου »τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδαμάστου ἐκείνου θάρρους, »μεθ' οὗ ἐθριαμβεύσαμεν κατὰ τῶν Τούρκων, τῶν κατακτησάν»των τὴν Ἑλλάδα, μὴ ἀμφιβάλωμεν περὶ τῆς νίκης, ἀλλ' ἐλ»πίσωμεν ὅτι θέλομεν καταστρέψει τὰς πολυαρίθμους τῶν »Γραικῶν τάξεις, καὶ καταισχύνει τοὺς ὑπερηφάνους ἀετούς των »μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς κατῃσχύναμεν τὴν ἡμι»σέληνον. Ἄν δὲ πέπρωται νὰ εὕρωμεν τὸν θάνατον ἐν τῷ »μέσῳ τῆς μάχης, παρήγορον τοὐλάχιστον καὶ ἔνδοξον εἶναι »ὅτι ἀπεθάνομεν μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας ἐκδίκησιν λαμ»βάνοντες ἀπὸ τὸ ἀπιστότερον τῶν ἐθνῶν.»

Ἡ τοῦ Ροκαφὸρ γνώμη ἐφάνη τοῖς πολλοῖς προτιμητέα τῆς τοῦ Βερανζέρου, διότι ἅπαντες συνῃσθάνοντο ὅτι τὸ μόνον ὅπερ ἠδύνατο νὰ τοὺς σώσῃ ἦτο ἡ συγκέντρωσις· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος οὗτος ἐπέμενεν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκφρασθεῖσαν ἰδέαν, καὶ τρόπον τινα ὠνείδιζε τοὺς ἄλλους ὡς δειλούς, ἐδέησεν, ἵνα ἀποφύγωσιν ἐκεῖνοι τοιαύτην μομφήν, νὰ ὑποβληθῶσιν ἐπὶ τέλους εἰς αὐτήν. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα συνεζητοῦντο, ἐπῆλθεν ἀπροσδόκητόν τι εὐτύχημα εἰς τοὺς Καταλάνους, ὅπερ ἐνέπλησεν αὐτοὺς χαρᾶς· ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ ἰνφάντης Δὸν Σάγχης δῆλα δὴ τῆς Ἀραγῶνος εἶχε καταπλεύσει μετὰ δέκα γαλερῶν εἰς Μιτυλήνην, ὅθεν ἔπεμψαν δύο ἀρχηγοὺς πρὸς αὐτόν, ἐκτιθέμενοι τὴν οἰκτρὰν των κατάστασιν καὶ παρακαλοῦντές τον νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειάν των. Ὁ Δὸν Σάγχης ἔπλευσεν ἀμέσως εἰς Καλ-

λιούπολιν, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς μετ' ἀρρήτου ἐνθουσιασμοῦ.

Ἐν τούτοις οἱ πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον σταλέντες πρέσβεις τῶν Καταλάνων, ἀφικόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπαρουσιάσθησαν πρὸς τὸν βάϋλον τῶν Ἑνετῶν, καὶ τοὺς προξένους τῶν Γενουησίων, τῶν Πισσαίων καὶ τῶν Ἀγκωνιτῶν καὶ ἐπέδωκαν ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν διακοίνωσιν τοιαῦτά τινα ἐν συνόψει ἐκθέτουσαν. Ὅτι οἱ ἐν Καλλιουπόλει Καταλάνοι καὶ Ἀραγώνιοι ἀπόφασιν εἶχον νὰ ἀποθάνωσιν ὅπως ἐκδικήσωσι τὸν φόνον τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ κράτους ἐντολῇ τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ σφαγιασθέντων ὁμοεθνῶν των· ὅτι ἀκριβῶς τηροῦντες τὸν λόγον των δὲν ἠθέλησαν νὰ προβῶσιν εἰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν βασιλέων ἐκείνων πρὶν ἢ νομίμως ἀκυρώσωσι τὰς πρὸς αὐτοὺς συνομολογηθείσας συμβάσεις· ὅτι τοὺς ἐθεώρουν ὡς ἀπίστους καὶ προδότας, καὶ ὅτι προσεφέροντο νὰ λύσωσι τὰς διαφοράς των εἰς μάχην ἐντὸς κεκλεισμένου χώρου ἑκατὸν πρὸς ἑκατὸν ἢ δέκα πρὸς δέκα, ἐλπίζοντες ὅτι ἡ μάχαιρά των ἤθελεν εἶσθαι τὸ ὄργανον, ὅπερ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν δόλον. Ὁ τῆς Ἑνετίας βάϋλος ἀνεδέξατο νὰ διαβιβάσῃ τὴν διακοίνωσιν ταύτην πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅπερ καὶ ἔπραξεν· ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Ἀνδρονίκου εἰς τὴν διακοίνωσιν ὅτι οὐδόλως ἐνεχόμενος ἢ εὐθυνόμενος εἰς τὰ παθήματα τῶν Καταλάνων, οὐδόλως ὑποχρεοῦται καὶ νὰ δώσῃ ἱκανοποίησιν δι' αὐτά, οἱ πρέσβεις ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Καλλιούπολιν· πρὶν ὅμως τούτου, ἠθέλησαν νὰ ἀφήσωσι μαρτύριον διαρκὲς τοῦ ὅτι πιστῶς ἐξεπλήρωσαν τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν διὰ τρόπου ἀρκούντως περιέργου. Γράψαντες δῆλον ὅτι ἐπὶ ἑνὸς καὶ μόνου φύλλου μεμβράνης δύο ἀντίγραφα τῆς διακοινώσεως, ἣν ἔπεμψαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἔγραψαν σὺν ἅμα ἐν τῷ μέσῳ, εἰς μέρος ἔνθα ἡ μεμβράνη ἐδιπλοῦτο καὶ ἤθελε κοπῇ, τὰ στοιχεῖα Α Β Γ, εἰς τρό-

πον ὥστε τὰ ἡμίση τῶν τριῶν ἐκείνων στοιχείων ἔμενον εἰς ἓν μέρος τῆς μεμβράνης καὶ τὰ ἕτερα ἡμίση εἰς τὸ ἄλλο. Εἶτα κόψαντες εἰς δύο τὴν μεμβράνην, τὸ μὲν ἓν μέρος, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἓν ἀντίγραφον τῆς διακοινώσεως μετὰ τῶν τριῶν ἡμίσεων στοιχείων, ἔδωσαν εἰς τὸν βάϋλον τῶν Ἐνετῶν, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ἐκράτησαν αὐτοί. Διὰ τοιούτου περιέργου τρόπου ἠθέλησαν νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν αὐθεντικότητα τῆς πράξεώς των, διότι, προσαρμοζομένων τῶν δύο μερῶν τῆς μεμβράνης, προσηρμόζοντο καὶ τὰ τρία ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα, καὶ οὕτω κατεδείκνυτο ἡ τοῦ ἐγγράφου γνησιότης.

Ἀναχωροῦντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως οἱ πρέσβεις ᾐτήσαντο παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ὅπως τοῖς ἐξασφαλίσῃ τὴν εἰς Καλλιούπολιν ἐπάνοδον· ὁ δέ, τοῖς ἔδωκεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν του μετά τινων στρατιωτῶν ἵνα τοὺς συνοδεύσῃ. Ἀλλὰ μόλις οὗτοι ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, τὴν τὰ νῦν Ραιδεστὸν καλουμένην, ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος συνέλαβε τοὺς πρέσβεις μετὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτῶν, εἴκοσι ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὅλους ὄντας, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς καθεῖρξεν ἐπί τινας ἡμέρας, εἶτα τοὺς διεμέλισε καὶ τὰ τεμάχια αὐτῶν ἐκρέμασεν εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας. Ἡ πρᾶξις αὕτη ὁμολογουμένως ἦτο ἀξίας μομφῆς, οἱ δὲ Καταλάνοι ἱστορικοὶ δὲν ἔλειψαν καὶ τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ νὰ ὑποκλέψωσι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. «Διὰ τοιαύτης σκληρότητος, λέγει ὁ Μουντάνερ, ἐμιάνθη ὁ αὐτοκράτωρ, δολοφονήσας ἀνθρώπους φέροντας χαρακτῆρα πρέσβεως· ἀλλ' ἔκτοτε εἰς τὸν τῆς θαλάσσης κόλπον ἐκεῖνον γίνεται τοιοῦτό τι θαῦμα. Ἐν παντὶ καιρῷ εὕρηνται κηλῖδες αἵματος, δίκην ἐφαπλωμάτων, ὁτὲ μεγαλείτεραι καὶ ὁτὲ μικρότεραι· ἐκ τοιούτων δὲ κηλίδων αἵματος ζῶντος εἶναι πλήρης πάντοτε ὁ κόλπος ἐκεῖνος, ἐκτὸς δὲ τοῦ κόλπου δὲν ὑπάρχουσιν. Οἱ ναυτιλόμενοι συνάζουσι τὸ αἷμα αὐτὸ καὶ τὸ φέρουσιν ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον τοῦ κό-

σμου εἰς τὸ ἄλλο· εἶναι δὲ τὸ αἷμα ἐκεῖνο τὸ χυθὲν ἀπὸ τοὺς σφαγιασθέντας ἀθώους. Αἱ δὲ κηλῖδες αὗται ἐσχηματίσθησαν, ἀφ' ὅτου ἐκεῖνοι ἐφονεύθησαν καὶ θὰ μένωσι διὰ παντός. Ταῦτα δὲ πάντα εἶναι ἀληθέστατα, διότι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐσύναξα ἰδίαις χερσὶν ἐκ τοῦ αἵματος ἐκείνου.»

Τὸ νέον αὐτὸ δυστύχημα κατέστησε τοὺς Καταλάνους ἐμμανεῖς· ὅθεν ὡρκίσθησαν τρομερῶς νὰ τιμωρήσωσι τοὺς Γραικούς, καί, εἰ δυνατόν, καταστρέψωσιν ἓν ἔθνος τὸ ὁποῖον τοσούτῳ ἀσυστόλως παρεβίαζε δῆθεν τοὺς ὅρκους του. Τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως τὴν ἐφαρμογὴν ἀνεδέχθη ὁ Βερανζέρος δ' Ἐντένκα, ὅστις παραλαβὼν δεκατρία πλοῖα, ἐφ' ὧν, πλὴν τῶν ναυτῶν, ἐπέβαινον ὀκτακόσιοι πεζοὶ καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς, εἰσῆλθεν εἰς Προποντίδα, καὶ λαφυραγωγήσας ὅλην τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν, ἐπέδραμεν εἶτα εἰς τὰς παρακειμένας νήσους, φέρων πανταχοῦ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν καταστροφήν. Διευθυνθεὶς ἀκολούθως πρὸς τὴν Θρᾴκην, τοσαῦτα διεπράξατο κατὰ τῶν δυστυχῶν Γραικῶν, ὥστε ἀδύνατον εἶναι καὶ νὰ τὰ φαντασθῇ τις. Τὸ αἷμα ἔρρεε ποταμηδὸν πανταχοῦ ἔνθεν οἱ Καταλάνοι διήρχοντο, αἱ πόλεις ἠρημοῦντο, οἱ ἀγροὶ κατεστρέφοντο· ὁ δὲ βουλόμενος ὡς ἐν εἰκόνι νὰ κατοπτεύσῃ τὸν χαρακτῆρα τῶν Καταλάνων, ἀναγνώτω τὴν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἀνεκδότοις τοῦ Βοασσονὰδ εὑρημένην ἐπιστολὴν Θεοδούλου τοῦ Μαγίστρου, συγχρόνου τῆς ἐπιδρομῆς γενομένου, πρός τινα Ἰωσήφ, ἐν ᾗ οὑτωσὶ ἐκεῖνος ἐκφράζεται περὶ τῶν Καταλάνων.

« Οἱ γὰρ ἐπὶ κακῇ μοίρᾳ Ρωμαίων, ὡς ἅπαντες ἴσασιν, ἐκ »Σικελίας ἐπὶ συμμαχίαν ἰόντες, Ἰταλικὴ δύναμις, ἡλίκως μὲν »ἐχρήσαντο Θρᾴκῃ καὶ τοῖς ἐκεῖ πράγμασι, καὶ ὡς τὴν Σκυ»θῶν ἐρημίαν ταυτὶ πεποίηνται, τί τις ἂν τοὺς εἰδότας ἀνα»μιμνήσκων αὖθις ταράττοι; ἃ γὰρ οὐκ ἂν τὴν ἀρχὴν ἔδει »συστῆναι (μηδ' ὡς παράδειγμά ποτε πέσοι, μή, ὦ σῶτερ, μή,

»ὦ ἐλευθέριε! ἀλλ' ὥσπερ ἐστὶ πρῶτα, καὶ μόνα λέγοιντο)
»ταῦτα κέρδους γίγνεται τὸ σιγᾶν.

«'Αλλ' ὥσπερ ἐκεινωνὶ καταγνόντες καὶ ἀληθῶς καταγνόν-»τες, ὡς οὐχ ἱκανῶν ἔτ' ὄντων ἀντέχειν (μᾶλλον δὲ οὐδὲν ἔσθ' »ὃ δέξαιτ' ἂν φθορὰν τοῦ λοιποῦ ἁπάντων ἄρδην ἀπολωλότων) »λαβόντες Ἀχαιμενίδας τοὺς ἐξ ἀρχῆς πολεμίους καὶ τὴν »ἐκείνων ὕβριν τῷ παρὰ σφῶν θράσει πολὺ μᾶλλον ἐπηυξη-»κότες, πρηστῆρος δίκην καὶ καθ' ἡμῶν ἧκον, τί μὲν οὐ πράτ-»τοντες, τί δὲ οὐ βουλόμενοι; Οὐδὲν γὰρ ἐῶσιν ἀπείρατον »τῆς ἐπιδρομῆς, ἐλαύνοντες πάντα κατάκρας τὸν τῇδε χῶ-»ρον, οὐκ ὄρος, οὐ πεδίον, οὐ φάραγγας, οὐ κρημνούς, οὐ ῥα-»χίαν, οὐ λεωφόρους, οὐχ ὑπωρείας, οὐ νάπας, οὐ λόφους, οὐ »χαράδρας, οὐκ' ἄντρα, οὐ λειμῶνας, οὐκ ἀρούρας, οὐκ ἄλση; »Πάντα οἴχεται, πάντα ἐλήλαται, πάντα μεστὰ νεκρῶν καὶ »πτωμάτων καὶ φόνου μυρίου καὶ θαυμαστῆς τινος καὶ φρικώ-»δους διὰ πάντων σφαγῆς. Οἱ δὲ τῶν αἱμάτων ῥύακες, ἀντ' »ἄλλου τινος ῥοθίου φερόμενοι πανταχόσε, λιμνάζουσι μὲν ἐν »τοῖς κοίλοις, ἔστι δ' ὅτε καὶ ποταμοῖς συνιόντες, καὶ βάπτον-»τες αὐτῶν κατάκρας τὸ ῥεῖθρον, συνεκβάλλουσιν οἴμοι! πρὸς »θάλατταν, ἀνθρώπους ἄγοντες ἰχθῦσι βοράν, τοὺς μὲν ἡμιθνῆ-»τας, τοὺς δ' ἐκ πολλοῦ τεθνεῶτας, τοὺς μὲν διαπεπραγμέ-»νους καθάπαξ, τοὺς δὲ μόγις αἰσθανομένους ἃ πάσχουσιν, »οὕτω δεινὸν θέαμα τοῖς ὁρῶσι καὶ ἀηδίαν κακῶν, ὥστ'

οὐδεὶς ἂν ὅστις καὶ φίλος τλαίη βλέπειν

»κατὰ τὴν τραγῳδίαν· τῷ μέν, ἐγκάτων ἀπόντων, τῷ δέ, κε-»φαλῆς, ἑτέρῳ, χειρῶν, ἄλλῳ, ποδῶν, ἔστι δ' οἷς καὶ τούτων »ἁπάντων, οἶμαι. Ὥσπερ γὰρ ἄθλων, οἶμαι, μεγάλων παρὰ »τοῦ σφῶν ἄρχοντος προκειμένων, εἴτε καὶ συνωμομοκότας ἀλλή-»λοις χρὴ λέγειν μηδ' ὅτου ἂν ἔχειν φειδώ, φιλονεικοῦσιν ἅπαν-»τες, ὡς εἰπεῖν, ὅστις ἂν πλείους ἀνέλοι καὶ βάψοι τὸ ξίφος

»ἐκ περιττοῦ, δεινὸν ἕκαστος εἶναι νομίζων ἑτέρου τὰ τοιαῦτα »λελεῖφθαι· ἐπεὶ καὶ τῶν εὐαριθμήτων αὐτόχειρα ἢ καὶ τὴν »χεῖρα καθαρὸν ὅλως, ταῖς τῶν προδοτῶν ὑπάγουσι ψήφοις, »ὡς προδιδόντα τὸ πᾶν ἔθνος, τῷ μὴ τὰ τοιαῦτα ξυμβαίνειν »εἰκότως. Οὔτε γὰρ οἷόν τε τοὺς ἐπ' ἀλλοδαπὴν τιν' ὥσπερ »τούτους ἐστρατοπεδευκότας μὴ πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν »σφίσι μὲν αὐτοῖς φοβερωτάτους εἶναι διαφέροντες μάλα δοκεῖν, »ἔκπληξις δὲ καὶ ἀπορία τοῖς πάσχουσι καὶ δὴ περιέσθαι.

«Καὶ μάλισθ' ἁπάντων οὗτοι πεφύκασιν αἵμασι μὲν καὶ »σφαγαῖς ἑκάστοτε χαίρειν καὶ πέρας ἄγειν εὐδαιμονίας τὰς »ἑτέρων φθοράς, τὸ δὲ μηδὲν πράττειν εἰς συμφορὰν τίθεσθαι »καὶ τὴν μὲν ἐπιείκειαν οὐδὲν ἄλλο ἢ μαλακίαν ἄντικρυς κρί- »νειν, τῆς δὲ ὠμότητος οὕτως ἔχεσθαι, ὥσπερ ἐπιεικείας ἕ- »τεροι, καὶ τῆς μὲν οἰκείας ὡς ἀλλοτρίας ὑπερορᾷν, ἐπιθυμίᾳ »τῆς ἀλλοτρίας, τῆς δ' αὖ ἀλλοτρίας ὡς οἰκείας ἀντιποιεῖσθαι, »μᾶλλον δὲ ὑπὲρ μὲν τῶν τοῖς ἄλλοις προσόντων οὕτω προ- »θύμως ἔχειν ἀποθανεῖν, ὡς οὐκ' οἶδ' εἴ τις ὑπὲρ οἰκείων, τῶν »δὲ σφετέρων μηδενὶ τὸ παράπαν ἀφίστασθαι, ἀλλὰ πρότερον »ἂν τεθνάναι ἢ τούτων στερηθῆναι. Ἀκαταγώνιστοι μὲν ἐκ μό- »νης ὄντες τῆς θέας, τὰς δὲ τῆς ὕδρας ἐκτομὰς τοῖς σφῶν σώ- »μασι βεβαιοῦντες. Οὐ γὰρ ἀκρωτηριασμὸς ἵστησι τῆς ὁρμῆς, »οὐδὲ μέλους στέρησις· ἀλλὰ κἂν τέμῃς τὴν χεῖρα, τῇ λειπο- »μένῃ μάχονται, κἂν ἄμφω ταύτας, βακχεύουσι τοῖς ποσὶν »ἐνυάλιον, οὐκ οἷς ἀφῄρηνται δυσχεραίνοντες, ἀλλ' ὅτι μὴ οἷοί »τε εἰσὶ χρῆσθαι τῇ γνώμῃ δεινὸν ἡγούμενοι, ἴσως Κυναιγεί- »ρου μεμνημένοι τοῦ πρόσθεν καὶ Καλλιμάχου, ὧν ὑπὸ Μή- »δων ὁ μὲν περιτοξευθεὶς ὥσπερ ἀθάνατος, ἵστατο τετελευτη- »κώς, ὁ Καλλίμαχος, ὁ δ' ἅμα χερσὶν ἀφῃρέθη τὴν κεφαλὴν »τριήρη τινα βουλόμενος κατασχεῖν Περσικήν, ὁ Κυναίγειρος. »Καὶ τούτοις ὡς ἀληθῶς εἰς αἴσχιστον πίπτει τὸ μὴ πολέμ

»τεθνάναι, μηδὲ τἀκείνων βακχεῖα τοῖς σώμασι τελεσθῆναι·
»καί τις ἤδη τοῦτο πολλάκις ἑτέρῳ εἰς ὄνειδος προὔτεινεν.
»Ὅθεν ὁρμῇ μαινομένῃ χωροῦσιν ἑκασταχόσε, μηδενὸς ἀνταί-
»ροντος, ἀλλ' ὥσπερ ὑπ' ἐκπλήξεως πάντων πρὸς μόνην ἐξι-
»σταμένων τὴν ἀκοήν, δῃοῦντες, πορθοῦντες, τέμνοντες, καί-
»οντες, ληιζόμενοι, ἀνθρώπους τοὺς μὲν δουλαγωγοῦντες, τοὺς
»δὲ σφάττοντες, νεκρῶν κολωνοὺς ἱστάντες τοσούτους τὸ πλῆ-
»θος, ὡς μηδὲν εἶναι πρὸς τούτους μηδὲ τοὺς Κερκυραίων νεκρούς,
»οὓς ἐφ' ἁμαξῶν, ὡς Θουκυδίδης φησίν, ἔφερον· ἀλλ' ἀποχρῆν
»μὲν ἂν ἐντεῦθεν καὶ ποταμοὺς γεφυροῦν, εἴ τις ἐθέλει, ἀποχρῆν
»δ' ἂν ἀντὶ φραγμῶν γίνεσθαι τοῖς ἀγροῖς. Μᾶλλον δὲ καὶ
»τούτοις ἐπὶ τοσοῦτον στενοχωροῦσιν, ὡς μηδὲ ῥᾴδιον εἶναι
»διεξελθεῖν διὰ τοῦτο βαδίζοντα· ἀλλ' ἀνάγκη πολλοῖς, εἰ
»οἷόν τ' εἰπεῖν, ἐποχούμενον φέρεσθαι. Οὕτω πυκνοὶ πίπτου-
»σιν, ἑστιῶντες μὲν οἰωνούς, ἑστιῶντες δὲ θῆρας καὶ τὸ κυνῶν
»ἔθνος. Ἡ γὰρ τῶν ἐχόντων σπάνις ἀντὶ χειροήθων εἰς ἀνη-
»μέρους καὶ τούτους ἤγαγεν, ἀπονοαινομένους, εἴ τινές που τού-
»των φανεῖεν, φυγόντες μὲν τὸ ξῖφος, βουλόμενοι δέ τι νύκτωρ
»τῶν σφετέρων ἁρπάσαι, ἐφ' ᾧ μὴ λιμῷ τεθνήξονται, ἀβίωτον
»βιοῦντες τὸν βίον, καὶ τῶν ἀπολωλότων τοσοῦτον διαφέρον-
»τες, ὅσῳ μετὰ πολλάς τινας ἀφορήτους ἀνάγκας αὐτὸ
»τοῦτο πείσονται.»

Ὁ Ἀνδρόνικος ἐνόμιζεν ὅτι οἱ Καταλάνοι ἦσαν ἤδη καθ' ὁδὸν ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ὅτε ἔμαθε μετὰ θλίψεως τὰς ἐν Θρᾴκῃ πράξεις αὐτῶν· διέταξε λοιπὸν παραυτὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ δεσπότην Ἰωάννην νὰ παραλάβῃ σῶμα πεζικοῦ ἐνισχυόμενον καὶ ὑπὸ τετρακοσίων ἱππέων καὶ δι' αὐτοῦ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Καταλάνων. Τὴν δ' ἔλευσιν τοῦ δεσπότου πληροφορηθεὶς ὁ ἐν τῷ Βασιλείῳ λιμένι προσορμισμένος μετὰ τῶν πλοίων του Βερανζέρος, ἀπέβη εἰς τὴν

ξηράν, καί, μὴ διστάζων νὰ δεχθῇ τὴν μάχην, καίτοι ὀλιγάριθμον ἄγων στρατιάν, ἔλαβε πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως ἀντικρούσῃ τοὺς πολεμίους. Καὶ ὄντως, τοῦ δεσπότου Ἰωάννου μετ' οὐ πολὺ ἐπελθόντος καὶ συμπλοκῆς κρατερᾶς γενομένης, οἱ Γραικοὶ ὑπέστησαν δεινὴν ἧτταν, καθ' ἣν πλεῖστοι αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ὁ δὲ Ἰωάννης, μόλις διαφυγὼν τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐπέστρεψε κατησχυμένος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα οἱ πάντες κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου. Ὁ Ἀνδρόνικος αὐτός, πλήρης τρόμου, ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει τοὺς ἐχθροὺς κρούοντας τὰς πύλας τῆς πρωτευούσης· ὅθεν διέταξε πάντας τοὺς κατοίκους νὰ ἐξοπλισθῶσι καὶ ἐν ἀνάγκῃ δράμωσι πρὸς ἄμυναν τῆς πόλεως, ὑπὸ τῶν Καταλάνων ἀπειλουμένης. Καὶ ἴσως μὲν ὁ φόβος οὗτος τοῦ Ἀνδρονίκου ἦτο ὑπέρμετρος· βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἂν ὁ Βερανζέρος, τροπώσας τὸν Ἰωάννην, ἐβάδιζεν ἀμέσως ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου, ἤθελε σπουδαίως ἀπειλήσει αὐτήν. Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρκέσθη νὰ καύσῃ τινὰ πλοῖα τοῦ αὐτοκράτορος, νὰ δῃώσῃ τὴν παρακειμένην χώραν, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ πολλῶν λαφύρων εἰς Καλλιούπολιν.

Ἐπιστρέφοντες οἱ Καταλάνοι εἶχον προσορμισθῇ εἰς τὸ Ῥήγιον, ὅπερ παρέδωσαν εἰς τὸ πῦρ, τῶν δὲ κατοίκων αὐτοῦ ἄλλους μὲν ἀνεσκολόπισαν, ἄλλους δὲ ζῶντας ἔκαυσαν καὶ ἄλλους οἰκτρῶς κατεκερμάτισαν. Ἀπελάμβανον δὲ οὕτω τοὺς καρποὺς τῆς μοχθηρίας αὐτῶν, ὅτε διέκρινον μεταξὺ Πλανίδου καὶ Γάνου πλεούσας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκκαίδεκα μακρὰς νῆας· νομίσαντες δ' ὅτι αὗται ἦσαν Σικελικαὶ καὶ ἤρχοντο πρὸς ἐπικουρίαν του, κατελήφθησαν ὑπὸ χαρᾶς ἀφάτου, διότι μετὰ τῆς νέας ἐκείνης δυνάμεως ἤλπιζον, προσβάλλοντες, νὰ κυριεύσωσι καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ χαρὰ ὅμως αὐτῶν μετεβλήθη εἰς θλῖψιν, ὅτε μετ' οὐ πολὺ ἐνόησαν ὅτι αἱ νῆες ἐκεῖναι ἦσαν ἐκ Γενούης, πλέουσαι ὑπὸ τὸν μαί-

ραρχον Ἐδουάρδον Δόριαν πρὸς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἐπὶ σκοπῷ ἐμπορίας. Ὁ δὲ Δόριας πλησιάσας καὶ ἰδὼν τὴν καταστροφὴν τοῦ Ρηγίου ἔπεμψεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν του πρὸς τὸν Βερανζέρον ὅπως μάθῃ τὸ αἴτιον τῆς καταστροφῆς ἐκείνης, καὶ σὺν ἅμα λάβῃ εἰδήσεις περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τότε ὁ Βερανζέρος συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς Γενουηνσίους ὅπως προσλάβῃ αὐτοὺς συμμάχους καὶ ἀπὸ κοινοῦ πολεμήσωσι τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου· ἀλλὰ καὶ οἱ Γενουήνσιοι ἰδόντες τὴν πλουσίαν λεῖαν, ἣν ὁ Βερανζέρος ἐκ τῆς ἐκστρατείας του ἀπέφερεν, ἠσθάνθησαν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γείνωσι κύριοι αὐτῆς· πρὸς τοῦτο δὲ κατέφυγον εἰς ἐπιβουλὴν αἰσχρὰν, τῆς ὁποίας θῦμα ἐγένετο ὅ τε Βερανζέρος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν σὺν αὐτῷ Καταλάνων. Πέμψας δῆλον ὅτι ὁ μοίραρχος Δόριας προσεκάλεσε τὸν Βερανζέρον νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τοῦ πλοίου του ὅπως συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ περὶ σοβαρῶν ἀντικειμένων· ὁ δέ, ἀνύποπτος ὢν καὶ ὑπὸ τοῦ σκοποῦ ἐλαυνόμενος τοῦ νὰ προσκτήσῃ συμμάχους τοὺς Γενουηνσίους, μετέβη προθύμως παρὰ τῷ Δόρια, παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς πλείστους τῶν ἀξιωματικῶν του. Ὁ Δόριας ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ πλείστης τιμῆς, τῷ ἐπεδαψίλευσε πολλὰς φιλοφρονήσεις καὶ ἐπὶ τέλους τῷ παρέθεσε πολυτελὲς γεῦμα· ἐν ᾧ δὲ ἔτρωγον, οἱ Γενουήνσιοι ἐπέπεσαν αἴφνης κατὰ τῶν ἑστιαζομένων Καταλάνων καὶ ἐδέσμευσαν αὐτούς. Ταὐτοχρόνως αἱ ἑκκαίδεκα νῆες τοῦ Δόρια, σημείου δοθέντος, προσέβαλον τὰς πέντε τῶν Καταλάνων, οἵτινες, μηδὲν τοιοῦτο προσδοκῶντες, μικρὰν ἀντίστασιν ἀντέταξαν, ὥστε, φονευθέντων ὡσεὶ διακοσίων ναυτῶν, αἱ τέσσαρες νῆες των περιῆλθον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γενουηνσίων· μία μόνη γαλέρα, ἡ τοῦ Βερανζέρου Βιλλαμάρη, ἐπολέμησε μετ' ἀξιοθαυμάστου ἀνδρίας, καὶ τότε μόνον κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γενουηνσίων, ὅτε τριακόσιοι μὲν αὐτῶν ἐφο-

νεύθησαν, τοῦ δὲ πληρώματός της οὐδὲ εἷς ἀνὴρ ἔμεινε ζῶν!

Τοιαύτην ἔκβασιν ἔσχεν ἡ τολμηρὰ τοῦ Βερανζέρου ἐκστρατεία, καὶ τοιοῦτο τὸ συμπόσιον, ὅπερ οἱ Γενουήνσιοι προσέφερον αὐτῷ. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Παχυμέρης διαφόρως τὰ κατὰ τὴν καταστροφὴν ἐκείνην διηγεῖται. Ὁ Βερανζέρος, λέγει, προσπαθῶν νὰ ἐξοργίσῃ τοὺς Γενουηνσίους κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου, μυρία ὅσα κατ' αὐτοῦ εἶπεν, ἐκεῖνοι ὅμως ἀντὶ νὰ πιστεύσωσιν εἰς τοὺς λόγους του, ἔλαβον τὸ φρόνιμον μέτρον νὰ πέμψωσι διὰ νυκτὸς μίαν γαλέραν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα μάθῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ πληροφορηθῇ τὰ αἰσθήματα τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ γαλέρα ἐπιστρέψασα ἀνήγγειλε τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων, τότε δὲ οἱ Γενουήνσιοι ἀπεφάσισαν νὰ κηρυχθῶσι κατὰ τῶν ξένων. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ δύο στόλοι συνεπλάκησαν, καὶ ἀμφοτέρωθεν πολλοὶ ἐπληγώθησαν καὶ ἐφονεύθησαν, ἐπὶ τέλους ὅμως ἡ νίκη ἔμεινεν εἰς τοὺς Γενουηνσίους, οἵτινες ἐκυρίευσαν ὅλα τὰ πλοῖα τῶν Καταλάνων, ἐκτὸς ἑνός. Ὁ Βερανζέρος, βλέπων τότε ματαιουμένους τοὺς σκοπούς του, παρεδόθη εἰς τὸν ναύαρχον τῶν ἐχθρῶν, ὅστις τὸν ἔκρυψεν, εἰς τὸ βάθος ἑνὸς πλοίου, ἔνθα ἔμεινε μόνος καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἐκινδύνευον μαχόμενοι.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, μετὰ τὴν καταστροφὴν ἐκείνην οἱ Γενουήνσιοι ἔπλευσαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἔνθα εἰσῆλθον ἐν θριάμβῳ, φθίνοντος Μαΐου τοῦ ἔτους 1307, ἔχοντες τὰς μὲν ἰδίας νῆας σημαιοστολίστους, τὰς δὲ κυριευθείσας τῶν Καταλάνων ἀκόσμους καὶ ἀσυμβόλους. Τὸν δὲ Βερανζέρον, τότε μὲν οἱ Γενουήνσιοι ἔφερον εἰς Πέραν, ἔνθα τὸν ἐκράτουν ὑπὸ αὐστηρὰν φυλακήν· ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀνδρόνικος, θέλων νὰ τὸν λάβῃ εἰς τὴν κατοχήν του, ἐγνώσθη δωροδοκῶν τοὺς φρουροῦντας αὐτὸν διὰ νὰ τῷ τὸν παραδώσωσι, τούτου ἕνεκα μετά τινα χρόνον οἱ Γενουήνσιοι τὸν ἀπέστειλαν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἔνθα

ἀσφαλέστερον ἠδύνατο νὰ φρουρῆται. Ἐν ᾧ δὲ διήρχετο ἐκ Καλλιουπόλεως τὸ κομίζον αὐτὸ πλοῖον, ὁ χρονογράφος Μουντάνερ, ἐπισκεψάμενος τὸν Βερανζέρον εἰς τὸ πλοῖόν του, προσέφερεν ὑπὲρ αὐτοῦ λύτρα δεκακισχίλια χρυσᾶ ὑπέρπυρα· τῶν Γενουηνσίων ὅμως ἀρνησαμένων νὰ τὸν ἐλευθερώσωσι, τῷ ἔδωσε δι' ἰδίας του ἀνάγκας χίλια ὑπέρπυρα, καὶ σὺν ἅμα ὑπεσχέθη νὰ πέμψῃ ἐν ὀνόματι τοῦ στρατοῦ ὁλοκλήρου πρέσβεις πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀραγῶνος καὶ τῆς Σικελίας, ὅπως ἀπαιτήσωσι παρὰ τῆς Γενούης τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ καὶ ἱκανοποίησιν διὰ τὴν προσγενομένην τοῖς Καταλάνοις ὕβριν.

Μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Βερανζέρου δ' Ἐντένκα, καὶ τὸν φόνον τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατιωτῶν, δὲν ἀπελείποντο πλέον ἐν Καλλιουπόλει εἰμὴ χίλιοι διακόσιοι πεντήκοντα ἓξ πεζοὶ καὶ διακόσιοι ἓξ ἱππεῖς ὑπὸ τὸν Ροκαφόρ, τὸν Γουλιέλμον Σικάρ, τὸν Ἰωάννην Πέτρον Καλδές, τὸν Φερδινάνδον Κόρτ, τὸν Ξιμενὲς δ' Ἀλβάρο καὶ τὸν τῆς πόλεως φρούραρχον Ραϋμόνδον Μουντάνερ· ἡ ἐπαισθητὴ δ' αὕτη ἐλάττωσις τῶν δυνάμεών των παρεῖχε πολλὴν τὴν ἀνησυχίαν εἰς τοὺς Καταλάνους, οἵτινες ὅμως, μὴ ἀπελπισθέντες, ἀπεφάσισαν νὰ συνδιασκεφθῶσι περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Συμβουλίου λοιπὸν συγκροτηθέντος, δύο γνῶμαι πολὺ ἀλλήλων διαφέρουσαι, προετάθησαν· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι, μὴ ἔχοντες πλέον μεγάλας δυνάμεις, ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν Καλλιούπολιν, καὶ καταλάβωσι τὴν Μιτυλήνην, νῆσον πλουσίαν καὶ εὐδαίμονα, ἣν εὐκολώτερον ἠδύναντο νὰ ὑπερασπίσωσι, καὶ ἐκεῖθεν νὰ πολεμῶσι τὸν αὐτοκράτορα διὰ τῶν περισωζομένων αὐτοῖς πλοίων· οἱ δὲ ἰσχυρίζοντο ὅτι οἱ Καταλάνοι ἤθελον ἀνεξιτήλως ἀτιμασθῆ, ἂν χαύνως ἐγκατελίμπανον τὴν Καλλιούπολιν, καὶ δὲν προσεπάθουν διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατον τῶν τοσούτων συστρατιωτῶν των· ἑπομένως ἔλεγον ὅτι ἦτο προτιμότερον νὰ

ταφῶσιν ὅλοι ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Καλλιουπόλεως ἢ νὰ παραιτήσωσιν αὐτήν. Ἡ γνώμη τῶν τελευταίων τούτων ὑπερίσχυσε, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ διατηρηθῶσιν ἐν Καλλιουπόλει· ἵνα δὲ μὴ ὀψιαίτερον, μεταμεληθέντες, ζητήσωσιν ἐπὶ τῶν πλοίων τὴν σωτηρίαν των, συναπεφάσισαν νὰ βυθίσωσιν αὐτά.

Μετὰ τὰ οὕτως ἀποφασισθέντα ἐδέησε νὰ συντάξωσιν εἶδός τι πολιτεύματος, ὅπερ νὰ διέπῃ αὐτούς· πρὸς τοῦτο δ' ἀνεγνώρισαν τὸν Ροκαφὸρ ὑπέρτατον στρατιωτικὸν ἀρχηγόν, παρ' αὐτῷ δὲ διώρισαν δώδεκα συμβούλους, ὑφ' ὅλου τοῦ στρατοῦ ἐκλεχθέντας, ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῶν ὁποίων οὐδὲν ἐκεῖνος ἐδικαιοῦτο νὰ πράξῃ· αἱ δὲ ἀποφάσεις ὅλων αὐτῶν ἐπεῖχον τόπον νόμων, καὶ ἕκαστος ὤφειλε νὰ ὑποβάλληται εἰς αὐτάς. Ταὐτοχρόνως κατεσκεύασαν ἰδιαιτέραν σφραγίδα, ἵνα δι' αὐτῆς σφραγίζωσι τὰ διπλώματα καὶ τὰ ἔγγραφα, ἅτινα ἤθελεν ἐκδώσει τὸ δωδεκαμελὲς συμβούλιον· ἔφερε δὲ ἡ σφραγὶς αὕτη τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ κύκλῳ τὰς λέξεις «Σφραγὶς τοῦ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ φραγκικοῦ στρατοῦ.» Οἱ Καταλάνοι, τὸ γενικὸν ὄνομα τῶν Φράγκων οἰκειοποιούμενοι, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὡς νῦν, οὕτω καὶ τότε παρὰ τοῖς κατοίκοις τῆς Ἀνατολῆς, περιελαμβάνον ὅλοι γενικῶς οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἤθελον νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ στρατὸς αὐτῶν ἐνεῖχεν ὅλα σχεδὸν τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου κατήρτιζον εἶδός τι σταυροφορίας κατὰ τῶν ἀπεσπασμένων τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας Γραικῶν. Ἕνεκα δὲ τούτου ἴσως ἀπεφάσισαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων αὐτῶν σημαιῶν, νὰ ἀναπετάσωσιν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Καλλιουπόλεως καὶ τὴν σημαίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης.

··········⁂··········

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ὁ Ἀνδρόνικος καὶ οἱ Καταλάνοι.

Μὴ εὑρίσκων ἀνάπαυσιν ὁ Ἀνδρόνικος, ἐφ' ὅσον οἱ Καταλάνοι, κρατοῦντες τὴν Καλλιούπολιν, ἐδῄουν τὰς παρακειμένας χώρας καὶ ἐκώλυον τὴν διὰ τῆς Προποντίδος ναυτιλίαν, ἐστράφη πρὸς τοὺς Γενουηνσίους, προτείνων αὐτοῖς νὰ ἀναλάβωσι τὴν ἐκδίωξιν τῶν Καταλάνων ἀντὶ χρηματικῆς ἀμοιβῆς ἑξακισχιλίων χρυσῶν νομισμάτων. Οἱ δὲ Γενουήνσιοι, τὸ μέν, ἕνεκα τοῦ μίσους ὅπερ ἔκπαλαι ἔτρεφον πρὸς τοὺς Καταλάνους, τὸ δέ, διότι, ἐκτὸς τῆς ὡρισμένης χρηματικῆς ἀμοιβῆς, ἤλπιζον νὰ καρπωθῶσι καὶ ἑτέρας ὠφελείας, παρεδέχθησαν τὴν πρότασιν, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ χαίρων τοῖς ἔπεμψε τὰ ἑξακισχίλια φλωρία. Ὅτε ὅμως, μέλλοντες νὰ ἐκτελέσωσι τὴν συμφωνίαν, κατεμέτρησαν τὸ δυσχερὲς ἀγῶνος καὶ τὸν κίνδυνον εἰς ὃν ἐξετίθεντο, τότε ἠρνήσαντο νὰ ἐκστρατεύσωσι, προφασιζόμενοι ὅτι τὰ σταλέντα φλωρία ἦσαν ἐλλειπῆ τὸ βάρος. Μάτην ὁ αὐτοκράτωρ, ἵνα τοὺς πείσῃ, τοῖς ὑπέσχετο νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ κατ' αὐτοὺς ἐλλεῖπον, μάτην τοῖς ἐπρότεινε καὶ ἄλλας ὠφελείας· ἐκεῖνοι ἔμειναν ἀμετάπειστοι εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, ὥστε ἐδέησε μόνος ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Καταλάνων.

Ἡ Καλλιούπολις ἄρα κατέστη τὸ κέντρον, περὶ ὃ συνεσωρεύοντο ἐκ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν οἱ αὐτοκρατορικοὶ στρατοί· οἱ δὲ Καταλάνοι, ὁσημέραι στενοχωρούμενοι ἐπὶ μᾶλλον, ἐποιοῦντο συνεχεῖς ἐξόδους ὅπως ἀπομακρύνωσι τοὺς πολιορκοῦντας. Καὶ ἐπετύγχανον μὲν νὰ ἐνοχλῶσι τοὺς ἐκτὸς καὶ νὰ τοῖς φέρωσιν ἱκανὰς ζημίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ὁ ἀριθμὸς ἠλαττοῦτο, ὅπερ καθίστα κρισιμωτέραν τὴν θέσιν των, καθόσον οἱ μὲν ἔξωθεν ἀνεπλήρουν καθ' ἡμέραν τὰς τάξεις των, τῶν δὲ

Καταλάνων αἱ τάξεις ἀδιακόπως ἠραιοῦντο. Τούτου ἕνεκα ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθῶσι πανστρατιᾷ κατὰ τῶν πολιορκούντων καὶ νὰ ἀφεθῶσιν εἰς τὸ ἄδηλον μέλλον γενικῆς τίνος μάχης ἢ εἰς τὴν βεβαίαν καταστροφὴν, ἣν ἤθελον πάθει ἐκ τῶν μερικῶν ἐξόδων.

Τὴν δὲ προτεραίαν τῆς ἡμέρας, ἥτις ἔμελλε νὰ ἀποφασίσῃ τὴν τύχην των, οἱ Καταλάνοι ἀνεπέτασαν μετὰ μεγάλων ἐνδείξεων εὐσεβείας ἐπὶ τοῦ πρωτίστου πύργου τῆς πόλεως τὴν σημαίαν τοῦ ἁγίου Πέτρου· γονυπετησάντων δ' εἶτα πάντων, ναύτης τις, Βερανζέρος Βενταγιόλας τοὔνομα, ἔψαλεν ὕμνον παρακλητικὸν πρὸς τὸν κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων, μεθ' ὃν ἤρξαντο ἁπαξάπαντες νὰ ψάλλωσι πρὸς τιμὴν τῆς Θεομήτορος τὸν τοῦ ἀγγέλου χαιρετισμὸν *Θεοτόκε Παρθένε*. Κατὰ σύμπτωσιν περίεργον, ἐν ᾧ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦτο εὐδία, ἤρξατο βροχὴ, ἥτις διήρκεσε μέχρις ὅτου ἐτελείωσαν τὴν προσευχὴν αὐτῶν· τὸ τοιοῦτο δὲ προυξένησεν εἰς τοὺς Καταλάνους μεγίστην χαράν, διότι ἡ ζωηρὰ φαντασία των ἐν τῇ βροχῇ ἐκείνῃ διέκρινε τὴν θείαν προστασίαν ὑπὲρ αὐτῶν. Θέλοντες δ' ἐπὶ μᾶλλον νὰ καταστῶσιν ἄξιοι τῆς ἄνωθεν ἀρωγῆς, ἥτις ἐπίστευον ὅτι τοῖς παρείχετο, ἐξωμολογήθησαν τὴν νύκτα, τὴν δὲ πρωΐαν μετέλαβον τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἀλλ' ἐν τίνι ἄρα συνειδήσει ἔτρωγον τὸ θεῖον σῶμα οἱ αἱματοβρέκτους ἔτι τὰς χεῖρας ἔχοντες, οἱ χιλιάδας Γραικῶν καταστρέψαντες, οἱ πλείστας πόλεις ἐρημώσαντες, οἱ τοσαύτας καταστροφὰς εἰς τοὺς δυστυχεῖς τῆς Ἀνατολῆς κατοίκους ἐπενεγκόντες; Ἐν τίνι δικαιώματι ἠρείδοντο ἐπὶ τῆς θείας προστασίας, αὐτοὶ οἱ μηδὲν ἱερόν, οἱ μηδὲν ὅσιον σεβασθέντες; Καὶ ὅμως ἐν τῇ πωρώσει τῶν καρδιῶν αὐτῶν, ἑαυτοὺς μὲν ἐνόμιζον ὡς ἀμνοὺς ἀκάκους, τῶν ὁποίων τὸ χυνόμενον αἷμα ἐθαυματούργει, τοὺς δὲ Γραικοὺς ἐθεώρουν ὡς ὄντα ἐπαχθῆ, τὰ ὁποῖα ἐδικαιοῦντο νὰ καταστρέψωσι καὶ ἐξοντώσωσιν.

Ἐν τούτοις οἱ Καταλάνοι ἐξῆλθον τῆς Καλλιουπόλεως· ἐπειδὴ δὲ ἦσαν μόλις χίλιοι πεντακόσιοι τὸν ἀριθμόν, δὲν ἐσχημάτισαν κέντρον καὶ πτέρυγας, ἀλλ' ἐξῆλθον εἰς μίαν γραμμὴν τεταγμένοι, τοῦ μὲν πεζικοῦ κατέχοντος τὴν δεξιὰν πτέρυγα, τοῦ δὲ ἱππικοῦ τὴν ἀριστεράν. Τούτους ἰδόντες ἐξερχομένους οἱ Γραικοί, συμποσούμενοι εἰς ὀκτακισχιλίους ἐφίππους καὶ εἰς πολυαρίθμους πεζοὺς ὑπὸ τὸν μέγαν Ἑταιριάρχην Δούκαν, τὸν μέγαν τζαούσιον Οὐμπερτόπουλον καὶ τὸν στρατηγὸν Βοσσίλαν, κατέλιπον δισχιλίους ἄνδρας πρὸς φρούρησιν τῶν σκηνῶν αὐτῶν, καὶ κατηυθύνθησαν εἰς μάχην παρατεταγμένοι ἐπὶ τοὺς Καταλάνους. Οὗτοι δέ, ἀφήσαντες αὐτοὺς νὰ πλησιάσωσιν εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν, ἐπετέθησαν εἶτα, δοθέντος δι' ἤχου σάλπιγγος τοῦ προστάγματος, μετὰ τοσαύτης μανίας κατὰ τῶν Γραικῶν, ὥστε ἐκεῖνοι ἐπὶ στιγμὴν ᾐσθάνθησαν κλονιζόμενον τὸ θάρρος αὐτῶν. Ὑπέμειναν ὅμως ἀνδρείως τὴν προσβολὴν καὶ ἀντέκρουσαν τοὺς Καταλάνους, ἀπόφασιν ἔχοντες νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ στρέψωσι τὰ νῶτα. Ἡ μάχη ἐν τούτοις ἐξηκολούθει πεισματώδης, διότι ἔνθεν μὲν ἠγωνίζετο ὁ ἀριθμός, ἔνθεν δὲ ἡ πολεμικὴ τέχνη καὶ ἡ ἀπόγνωσις. Οἱ Καταλάνοι, ὡπλισμένοι ὄντες διὰ πελτῶν καὶ παλτῶν, ἐπιχωρίων δοράτων, ἅτινα το πάλαι ἄγγωνες ἐκαλοῦντο, προὐξένουν δεινὴν καταστροφὴν εἰς τοὺς Γραικούς, οἵτινες μικρὸν κατὰ μικρὸν ἤρξαντο νὰ ὑποχωρῶσι. Τοῦτο ἰδόντες οἱ πρὸς φρούρησιν τῶν σκηνῶν ἀπολειφθέντες δισχίλιοι, ἔσπευσαν πρὸς συνδρομήν των, ἡ δὲ νέα αὕτη δύναμις τοὺς ἐνεθάρρυνε μεγάλως, καὶ οἱ Καταλάνοι περιῆλθον εἰς δυσχερῆ θέσιν. Μία φωνὴ ἠκούσθη τότε ἐξ ὅλων τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ αὐτῶν. Ἐμπρός! ἐμπρός! Ἀραγών! Ἀραγών! Ἅγιος Γεώργιος! Ἅγιος Γεώργιος! ἡ δὲ φωνὴ αὕτη τοὺς ἐνεθάρρυνε σφόδρα. Ὅθεν διπλασιάσαντες τὰς δυνάμεις των, ἀντέκρουσαν μετὰ

τοσαύτης λύσσης καὶ τοὺς νεωστὶ ἐλθόντας, ὥστε οἱ Γραικοὶ, ἀποβαλόντες πᾶσαν ἐλπίδα νὰ νικήσωσι τοὺς σιδηροφράκτους ἐκείνους ἐχθρούς, ἔστρεψαν τὰ νῶτα καὶ ἔφυγον προτροπάδην, καταδιωχθέντες ἐξόπισθεν μέχρι τοῦ λεγομένου Μονοκαστάνου, θέσεως κειμένης εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι τεσσάρων μιλλίων ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν οἱ Καταλάνοι ἐμέτρησαν τὸν στρατὸν αὐτῶν καὶ εὗρον ὅτι ἀπέβαλον ἕνα μόνον ἱππέα καὶ δύο πεζούς! τῶν δὲ Γραικῶν πόσοι ἄρα ἀπώλοντο; Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς τὴν ἧτταν ἐκείνην βεβαιοῦντες, οὐδένα λόγον περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φονευθέντων ποιοῦνται· ὅθεν ἂς ἀφήσωμεν τὸν Μουντάνερ νὰ διηγηθῇ τοῦτο. «Τὴν ἐπαύριον, λέγει, κατελάβομεν τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἔνθα εὕρομεν κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα ἑξακισχιλίους ἱππεῖς καὶ πλέον τῶν εἰκοσακισχιλίων πεζῶν, πεφονευμένους ἐχθρούς. Βεβαίως ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἔπεσεν ἐπ' αὐτούς, διότι οὐδέποτε ἠδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐφονεύσαμεν τοσούτους, τοὺς ὁποίους βλέπων τις ἐνόμιζεν ὅτι ἦσαν ἐστοιβασμένοι ἐπ' ἀλλήλους. Πολλοὶ αὐτῶν ἀπώλοντο ἐπ' ἴσης εἰς τὰς λέμβους, ὧν οὐκ ὀλίγαι ηὑρίσκοντο εἰς τὴν παραλίαν· ἐπειδὴ δὲ ἐπέβησαν αὐτῶν περισσότεροι τοῦ δέοντος, μόλις ἀναχθέντες εἰς τὸ πέλαγος ἐβυθίσθησαν, καὶ οὕτως ἀπώλοντο πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἐν τούτοις τὰ λάφυρα, τὰ ὁποῖα ἐκ τῆς μάχης ταύτης ἐδρέψαμεν ἦσαν τοσαῦτα, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετρηθῶσιν. Ὀκτὼ ὁλοκλήρους ἡμέρας ἐμείναμεν εἰς τὸ πεδίον συνάζοντες ἄργυρον καὶ χρυσὸν ἀπὸ τοὺς νεκρούς· διότι αἱ συσκευαὶ τῶν ἵππων των, αἱ σπάθαι, τὰ ἐφίππια, οἱ χαλινοὶ καὶ ὅλα τὰ ὅπλα των ἦσαν μὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον κεκοσμημένα· πρὸς δὲ τούτοις ἕκαστος ἐκείνων ἔφερεν ἐφ' ἑαυτοῦ ἱκανὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα· ἐνὶ λόγῳ εὕρομεν πράγματα ἄνευ τέλους καὶ ἄνευ ἀριθμοῦ. Σὺν ἅμα εὕρομεν

τρισχιλίους περίπου ἵππους ζῶντας καὶ πολλοὺς ἄλλους νεκροὺς ἢ τετραυματισμένους, ὥστε ἀνελόγησαν τρεῖς ἵπποι πρὸς ἕκαστον ἡμῶν.»

Ὁ δὲ μέγας Ἑταιριάρχης σωθείς, ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης, ἔσπευσεν εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἐξήγγειλε τὴν οἰκτρὰν ἔκβασιν τῆς μάχης· ὁ δὲ Μιχαήλ, ταῦτα πληροφορηθείς, ἤλγησε σφόδρα καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἡ ἀπώλεια μιᾶς μάχης δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν ἀπελπίσῃ, ἀλλ' ὅτι ὤφειλε νὰ ἑτοιμάσῃ νέον στρατὸν καὶ προσβάλῃ ἔμπαλιν τοὺς Καταλάνους, πρὶν ἢ λάβωσιν ἐκ Σικελίας ἢ Ἱσπανίας ἐπικουρίας. Βεβαίως ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι μὴ ἔχων τὴν τῶν προκατόχων αὐτοῦ λαμπρότητα, διετήρει ὅμως εἰσέτι ἀρκούσας δυνάμεις· διότι, κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ ψωριῶσα ἡ κάμηλος πολὺν φέρει φόρτον. Εἰς τοὺς λόγους δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πειθόμενος συνήγαγεν ὅσους ἠδυνήθη περισσοτέρους στρατιώτας, καὶ ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ ἐκ νέου τὴν τύχην μιᾶς μάχης.

Οἱ δὲ Καταλάνοι, μετὰ τὴν λαφυραγώγησιν τοῦ πεδίου τῆς μάχης, εἰσελθόντες εἰς Καλλιούπολιν, ἔπεμψαν τέσσαρας Γραικοὺς κατασκόπους εἰς Ἀδριανούπολιν, ἵνα κατασκοπεύσωσι τὰς κινήσεις καὶ τὰς πράξεις τοῦ Μιχαήλ· μέχρις οὗ δ' ἐκεῖνοι ἐπιστρέψωσι, συνεκρότησαν συμβούλιον ὅπως διασκεφθῶσι περὶ τῶν μελλουσῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσεων. Λαβὼν τότε τὸν λόγον εἷς τῶν παρισταμένων ἀρχηγῶν, ἔλεξε τάδε. «Ὁ »Θεὸς καὶ οἱ ἅγιοι Πέτρος, Παῦλος καὶ Γεώργιος, οἵτινες πα»ρέσχον τὴν ἡμῖν τελευταίαν νίκην, βεβαίως θέλουσιν ἐκ νέ»ου συνδράμει ἡμῖν ὅπως τιμωρήσωμεν τοὺς δολίους ἐκείνους, »οἵτινες τοσούτῳ προδοτικῶς ἐφόνευσαν τὸν Καίσαρα· τούτου »ἕνεκα δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ περιορισθῶμεν ἐν»ταῦθα. Ἡ Καλλιούπολις εἶναι πόλις ἀρκούντως ἰσχυρά, ἀλλὰ

»δὲν πρέπει καὶ νὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ μᾶς πολιορκήσωσιν ἐν αὐ»τῇ. Ἂς ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος δὲν δύ»ναται νὰ ἐπέλθῃ καθ' ἡμῶν μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ του, ἀλλὰ »πρῶτον θὰ στείλῃ τὴν ἐμπροσθοφυλακήν του· ἂν λοιπὸν »συναντήσωμεν τὴν ἐμπροσθοφυλακήν του, ἐπιτιθέμεθα ἱππο»τικῶς κατ' αὐτῆς, καὶ εἰ μὲν τὴν νικήσωμεν, εὐκόλως δυνά»μεθα νὰ καταστρέψωμεν καὶ τὸ ἐπίλοιπον σῶμα τοῦ ἐχθροῦ· »ἄλλως μήτε εἰς τὸν οὐρανὸν δυνάμεθα νὰ ἀναβῶμεν, μήτε »εἰς τὰ τάρταρα νὰ καταβῶμεν, μήτε διὰ θαλάσσης νὰ φύ»γωμεν, ὥστε πρέπει νὰ σωθῶμεν διὰ τῆς νίκης, ἀδιαφοροῦν»τες πρὸς πᾶν πρόσκομμα, τὸ ὁποῖον ἤθελε τυχὸν παρεμβλη»θῇ ἡμῖν.» Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφάνησαν εἰς πάντας σωτήριοι καὶ ἔτυχον τῆς κοινῆς ἐπιδοκιμασίας· ὅθεν καταλιπόντες ἐν Καλλιουπόλει ἑκατὸν Ἀλμογαβάρους πρὸς φρούρησιν τῆς πόλεως καὶ τῶν γυναικῶν, οἱ λοιποὶ ἐξῆλθον κατὰ λόχους καὶ κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οἱ Καταλάνοι ὁδεύοντες, διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου κατέστρεψαν μέγα μέρος τῆς Θρᾴκης, ἀφίκοντο τὴν νύκτα τῆς τρίτης ἡμέρας εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς ὄρους, ἔνθα ἔστησαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν διὰ νὰ ἀναπαυθῶσιν ἐκ τῆς μακρᾶς των ὁδοιπορίας. Κατὰ περίεργον δὲ σύμπτωσιν, ἐν ᾧ αὐτοὶ ἐστρατοπέδευον, ἐκ τῆς ἑτέρας τοῦ ὄρους πλευρᾶς διήρχετο ὁ τοῦ Μιχαὴλ στρατός, κατευθυνόμενος πρὸς τὴν Καλλιούπολιν, ὥστε οἱ δύο ἐχθροὶ ἦσαν ἐγγὺς ἀλλήλων χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωσι. Μεσονυκτίου δ' ἐπιστάντος, οἱ Καταλάνοι παρετήρησαν μεγάλην λάμψιν, προερχομένην ἐκ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων πολυπληθῶν φώτων· πέμψαντες λοιπὸν δύο αἰχμαλώτους Γραικούς, οὓς παρ' αὐτοῖς εἶχον, ἵνα ἴδωσι τί ἐσήμαινεν ἡ λάμψις ἐκείνη, ἐπληροφορήθησαν ὅτι ὁ Μιχαὴλ ἐστρατοπέδευε μετὰ ἑξακισχιλίων ἱππέων μεταξὺ τῶν

Κυψέλλων καὶ τῆς Ἄπρω, ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τοῦ στρατοῦ του ἐστρατοπέδευεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ὕδατος, καὶ ὅτι προὐτίθετο τὴν ἐπιοῦσαν νὰ παραλάβῃ ὅλον αὐτοῦ τὸν στρατὸν καὶ βαδίσῃ ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν. Τούτων γνωστῶν γενομένων τοῖς Καταλάνοις, ἀξιωματικοί τινες αὐτῶν πρέτεινον νὰ ἐπιτεθῶσιν ἀμέσως κατὰ τῶν Γραικῶν, ἀνυπόπτων καὶ εἰς δύο σώματα διῃρημένων ὄντων, καὶ κατατροπώσωσιν αὐτούς· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ στρατιῶται ἦσαν ἀπηυδηκότες ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἐνεκρίθη, τοιουτοτρόπως δὲ οἱ ἐχθροὶ ἐκοιμήθησαν τὴν νύκτα ἐκείνην παραπλεύρως ἀλλήλων χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωσι.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης οἱ Καταλάνοι ἐκτελέσαντες, κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς ἔθος, τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα, ἀνῆλθον εἰς παράταξιν μάχης τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους· ἰδόντες δὲ αὐτοὺς παρ' ἐλπίδα κάτωθεν οἱ Γραικοί, ἔμειναν ἔκθαμβοι καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἐνόμισαν ὅτι ἐκεῖνοι ἤρχοντο ὅπως προσφέρωσι τὴν ὑποταγήν των εἰς τὸν Μιχαὴλ καὶ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἔλεός του. Εἰς τοιαύτην ὅμως ἀπάτην δὲν περιῆλθε καὶ ἐκεῖνος, διότι ἐκ θλιβερᾶς πείρας ἐγνώριζε τοὺς Καταλάνους· ὅθεν ἐπισπεύσας ἐν μεγίστῃ ταχύτητι παρέταξε τὸν στρατόν του τριχῇ διῃρημένον εἰς μάχην. Καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας ἐκληρώσαντο οἱ Τουρκόπουλοι καὶ οἱ Ἀλανοὶ ὑπὸ τὸν Βοσσίλαν, τὸ δὲ δεξιὸν οἱ τῶν Μακεδονικῶν καὶ Θρακικῶν ἱππέων ἐπίλεκτοι καὶ οἱ ἐθελονταὶ ὑπὸ τὸν μέγαν πριμικήριον, τὸ δὲ μέσον οἱ πεζοὶ ὑπὸ τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον· αὐτὸς δὲ ὁ Μιχαήλ, περιερχόμενος τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἐνεθάρρυνε τοὺς στρατιώτας, ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν αὐτάδελφόν του δεσπότην Κωνσταντῖνον καὶ τὸν πικέρνην Ἄγγελον Σεναχαρείμ, οἵτινες δὲν ἤθελον νὰ λάβωσιν ἀρχηγίαν τινά, ἀλλὰ περιωρίσθησαν νὰ ἐπιτηρῶσι τὴν ἀσφάλειαν τοῦ βασιλέως.

Τοιουτοτρόπως τῶν πάντων διαταχθέντων καὶ τοῦ συνθήματος τῆς μάχης δοθέντος, πρῶτοι οἱ Ἀλανοὶ καὶ οἱ Τουρκόπουλοι ἐφώρμησαν κατὰ τῶν Καταλάνων καὶ προσεπάθησαν νὰ ἀπωθήσωσιν αὐτούς· ἀλλ' ἐκεῖνοι τοὺς ἀντέκρουσαν μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσι μετὰ μεγίστης ζημίας. Τότε οἱ Καταλάνοι ἀφιππεύσαντες, προσετέθησαν εἰς τοὺς Ἀλμογαβάρους καὶ προσέβαλον τοὺς Γραικούς, οἵτινες μετὰ μακρὰν ἀντίστασιν ἔστρεψαν τὰ νῶτα. Κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς, διαρκούσης τῆς μάχης ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀκμῇ, οἱ Ἀλανοί, δυσηρεστημένοι ὄντες διότι δὲν εἶχον λάβει ἐγκαίρως τοὺς μισθούς των, κατέλιπον τὰς τάξεις των καὶ ἔστησαν εἰς ἴδιον μέρος, μήτε τοῖς Γραικοῖς βοηθοῦντες, μήτε τοὺς Καταλάνους πολεμοῦντες, τὸ δὲ παράδειγμα τῶν Ἀλανῶν ἐμιμήθησαν καὶ οἱ Τουρκόπουλοι, ὥστε ἡ λειποταξία αὐτῶν ἠνάγκασε καὶ τοὺς λοιποὺς νὰ στρέψωσι τὰ νῶτα. Ὅπως πότ' ἂν ᾖ, ὁ Μιχαήλ, ἰδὼν τὴν φυγὴν τῶν Ἀλανῶν καὶ τῶν Τουρκοπούλων, ἔσπευσεν ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν τροπὴν τῶν στρατιωτῶν του· περιτρέχων δὲ τὰς τάξεις αὐτῶν μετὰ δακρύων ἐκάλει ἐξ ὀνόματος τοὺς στρατηγοὺς νὰ μὴ φύγωσι καὶ προδώσωσι προῖκα εἰς τοὺς πολεμίους τὴν τύχην αὐτῶν. «Νῦν, ἔλεγεν ἐπιθαρρύνων αὐτούς, ἄνδρες, καιρός, ὅτε βελτίων ὁ θάνατος γίνεται τῆς ζωῆς, τὸ δὲ ζῆν τοῦ θανεῖν πικρότερον.» Ἀλλ' οὐδὲ λόγοι, οὐδ' ἱκεσίαι, οὐδὲ παρακελεύσεις ἠδύναντο νὰ σταματήσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν φευγόντων· τότε οὗτος βλέπων ὅτι οὐδεμία σωτηρίας ἐλπὶς ὑπῆρχε, καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἀφειδῶς κατεκόπτοντο, ἔχων περὶ ἑαυτὸν ἑκατὸν στρατιώτας, ἐφώρμησε κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅπως τοὐλάχιστον πολεμῶν εὕρῃ ἔνδοξον θάνατον. Ἰδὼν ναύτην τινα φέροντα λαμπρὰν πανοπλίαν καὶ ἐπὶ πολυτίμου ἵππου ἱππεύοντα καὶ νομίζων ὅτι αὐτὸς ἦτο ἐπίσημός τις ἀνήρ, ὁρμᾷ κατ'

αὐτοῦ καὶ τὸν τραυματίζει εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα· ἐκεῖνος δέ, κρατῶν σιδηροῦν πρόβολον εἰς τὴν ἀριστεράν, κτυπᾷ κατ' ἐπανάληψιν τὸν Μιχαὴλ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν ρίπτει χαμαὶ ἀπὸ τοῦ ἵππου του. Οἱ Καταλάνοι, νομίσαντες ἤδη ὅτι ἐκράτουν αἰχμάλωτον τὸν ἄσπονδον αὐτῶν ἐχθρόν, ὥρμησαν διὰ νὰ τὸν συλλάβωσιν· ἀλλ' οἱ περιστοιχίζοντες αὐτόν, τεράστια ἀνδρίας ποιοῦντες, ἀπεδίωξαν τοὺς Καταλάνους, εἷς δὲ τῶν ἱππέων καταβὰς τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἀνεβίβασε τὸν Μιχαήλ, ὅστις μαχόμενος γενναίως, διέσχισε τοὺς ἐχθρούς, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Ἄπρω, πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν νέαν αὐτοῦ ἧτταν.

Κατὰ τὸν Μουντάνερ, τῶν μὲν Καταλάνων ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐννέα ἔφιπποι καὶ εἴκοσιν ἑπτὰ πεζοί, τῶν δὲ Γραικῶν δισχίλιοι ἱππεῖς καὶ ἀναρίθμητοι πεζοί· τοσούτῳ δὲ ἀπροσδόκητος τοῖς ἐφάνη ἡ νίκη αὕτη, ὥστε οὐδὲ νὰ καταδιώξωσι τοὺς πολεμίους ἐτόλμησαν. Μείναντες δ' ἐπὶ ὀκτὼ ὅλας ἡμέρας εἰς τὴν θέσιν, ἐσύναξαν πολυπληθῆ λάφυρα καὶ ἄπειρα ζῶα, ὧν τὰ μὲν ἀπέστειλαν εἰς Καλλιούπολιν, τὰ δὲ ἐκράτησαν πρὸς ἰδίαν χρῆσιν. Ἐν τούτοις ὁ Μιχαήλ, φυγὼν ἐξ Ἄπρω, μετέβη εἰς Πάμφυλον, κᾀκεῖθεν εἰς Διδυμότειχον, ἔνθα εὗρε τὸν πατέρα αὐτοῦ. Οἱ δύο αὐτοκράτορες πικρῶς ἐθρήνησαν ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ καταστροφῇ, ἥτις ἔμελλε νὰ ἔχῃ πολὺ δεινοτέρας συνεπείας τῆς πρώτης, διότι καὶ δύσκολον πλέον ἦτο εἰς τὸν Ἀνδρόνικον καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ νὰ συναγάγωσι νέαν στρατιάν, καί, τῆς αὐθαδείας τῶν Καταλάνων κορυφουμένης, ἔμελλον τὰ πάνδεινα νὰ ὑποστῶσιν οἱ τὴν Θρᾴκην καὶ τὰς παρακειμένας αὐτῇ χώρας οἰκοῦντες Γραικοί.

Μετὰ τὴν νίκην ταύτην οἱ Καταλάνοι ἐγένοντο κύριοι ἁπάσης τῆς Θρᾴκης, ἐκτὸς ὀχυρῶν τινων πόλεων, τῶν ὁποίων δὲν ἔκριναν εὔλογον νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἐκπολιόρκησιν, διότι πρὸς τοῦτο καὶ χρόνον πολὺν ἔπρεπε νὰ κατατρίψωσι καὶ ἀπώλειαν

ἀνδρῶν νὰ ὑποστῶσι· τῶν ἧττον ὅμως ὀχυρῶν πόλεων οἱ κάτοικοι, πλήρεις τρόμου γενόμενοι, ἔσπευσαν νὰ παραδοθῶσιν ἅμα ἐνεφανίζοντο οἱ Καταλάνοι. Οἱ δὲ κατοικοῦντες τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς κωμοπόλεις, μυρμηκιὰν μιμούμενοι, ἐσκευαγώγουν ἐφ' ἁμαξῶν καὶ εἰσήρχοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐγκαταλιμπάνοντες καὶ θέρη καὶ δράγματα καὶ σωροὺς εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὴν σύγχισιν καὶ πεῖναν ἐν τῇ πρωτευούσῃ φέροντες.

Ἐξ ὅτου ὁ Ρογῆρος εἶχε φονευθῆ, ἑξήκοντα περίπου Καταλάνοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἀκολουθίαν αὐτοῦ, δουλαγωγηθέντες, ἐστέναζον ἐντὸς σκοτεινῆς εἱρκτῆς ἐν Ἀδριανουπόλει, μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχοντες, ἀλλ' ἐξ ἀπροσδοκήτου τινος γεγονότος ταύτην ἀπεκδεχόμενοι· ὅθεν, ὅτε ἔμαθον ὅ,τι οἱ Γραικοὶ ἡττήθησαν κατὰ κράτος καὶ ὅτι οἱ ὁμοεθνεῖς αὐτῶν, νικηφόροι, προὐχώρουν πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, συνέλαβον τὴν ἐλπίδα ὅτι ἠδύναντο διὰ τολμηροῦ τινος κινήματος νὰ ἀνακτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Προμηθευθέντες λοιπὸν τὸ μέσον τοῦ νὰ διασπάσωσι τὰ δεσμὰ αὐτῶν, ἐπεχείρησαν ἐν πρώτοις νὰ θραύσωσι μίαν θύραν, ἵνα δι' αὐτῆς δραπετεύσωσι· μὴ δυνηθέντες ὅμως νὰ κατορθώσωσι τοῦτο, ἀνῆλθον ἐπὶ τὴν στέγην τῆς φυλακῆς αὐτῶν, καὶ ἐκεῖθεν λίθους κατὰ τῶν κάτωθεν φρουρούντων ρίπτοντες, ἠθέλησαν νὰ τοὺς καταπλήξωσιν, ἐν δὲ τῇ καταπλήξει ἐκείνων καὶ τῷ θορύβῳ νὰ καταβῶσιν αὐτοὶ τοῦ τείχους καὶ νὰ δραπετεύσωσι. Πλὴν ἀλλὰ ματαιωθέντος καὶ τοῦ σχεδίου αὐτῶν τούτου, ἔλαβον τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ ὑποβληθῶσιν ἐκ νέου εἰς τὰ δεσμά· τούτου ἕνεκα, ὅτε στρατιῶται μετὰ πολιτῶν πολυαρίθμων ἠθέλησαν διὰ τῆς βίας νὰ τοὺς σωφρονίσωσιν, οἱ Καταλάνοι τοσούτῳ ἀνδρείως τοὺς ἀντέκρουσαν, ὥστε πολλοὶ ἐκείνων εὗρον, λιθασθέντες, τὸν θάνατον καὶ ἔτι πλείους ἐτραυματίσθη-

σαν. Ἀπελπισθέντες λοιπὸν οἱ ἔξωθεν νὰ τοὺς συλλάβωσι ζῶντας, καὶ πλήρεις ὀργῆς γενόμενοι ἐπὶ τῷ φόνῳ τοσούτων συςρατιωτῶν καὶ συμπολιτῶν των, συνεφορήσαντο παντοδαπὴν ὕλην καὶ ἔθεσαν πῦρ ἵνα καύσωσι τήν τε φυλακὴν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν ἐκλόνισε τὸ θάῤῥος τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον ἔχοντες, ἓν μόνον μέλημα ἔσχον, πῶς ἀκριβώτερον νὰ πωλήσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν· ὅθεν, πρῶτον μὲν ἐξέβαλον τὰς ἐσθῆτας αὐτῶν καὶ ἐκτείναντες αὐτάς, οἱονεὶ μεσότειχον, πρὸ τοῦ πυρός, ἐξηκολούθουν ἀμυνόμενοι ὄπισθεν τοῦ ἀσθενοῦς ἐκείνου ὀχυρώματος· ὅτε δὲ ἡ φλόξ, πλησιάσασα, ἔμελλε νὰ τοὺς κατακαύσῃ, τότε ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους, καὶ δόντες τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, ἐῤῥίφθησαν εἰς τὸ πῦρ, τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ σημειούμενοι, καὶ ἐγένοντο πυρίκαυστοι. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ δύο ἀδελφοί, οἵτινες περιπτυχθέντες στεῤῥῶς ἀλλήλους, ἐῤῥίφθησαν ὁμοῦ εἰς τὸ πῦρ, συμπαρασύροντες καὶ τρίτον τινα παῖδα, ὅστις ἐκ φιλοίκτου δειλίας, ἐδίσταζε νὰ ριφθῇ εἰς αὐτό.

Ἐν ᾧ ταῦτα συνέβαινον ἐν Ἀδριανουπόλει, οἱ τῆς πρωτευούσης κάτοικοι διετέλουν εἰς μέγιστον ἐρεθισμὸν διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας συμφοράς, καὶ ἀναφανδὸν κατεβόουν κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου, εἰς τὴν ἀνικανότητα καὶ τὴν ἀδράνειαν τοῦ ὁποίου ἀπέδιδον τὰς ἥττας ἐκείνας. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ κατενόησεν ὅτι ἦτο ἐπάναγκες νὰ προλάβῃ τὰς δυσαρέσους συνεπείας τοῦ τῶν πνευμάτων ἐρεθισμοῦ, δι' ὅπερ, ἀφ' οὗ εἰσήγαγε στρατιώτας τινας ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ νὰ καταστείλῃ πᾶσαν τυχὸν ταραχήν, συγκαλέσας τῇ 1 Ἰουνίου 1307 τοὺς πρωτεύοντας τῆς πολιτείας, ἀπηύθυνε πρὸς αὐτοὺς μακρὰν δημηγορίαν, περιέχουσαν τὴν ἀπολογίαν τῆς διαγωγῆς του. Δικαιολογούμενος ἐν πρώτοις διότι προσεκάλεσε ξένους στρατιώτας πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κράτους, ἐξέθηκε τὸ ἀσθενὲς τῶν Βυζαν-

τινῶν δυνάμεων, καὶ τὴν ἀνάγκην εἰς ἣν καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ αὐτοκράτορες περιῆλθον ἵνα ἐπικαλεσθῶσι τὴν συνδρομὴν Ἀλαμῶν καὶ Ἰταλῶν καὶ ἑτέρων ξένων· εἶτα, χρώμενος τῇ γλώσσῃ τῆς εὐσεβείας, ἥτις ἦτο ἰδιάζουσα μὲν εἰς αὐτόν, τοῦ συρμοῦ δ' οὕτως εἰπεῖν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶπεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ μέμφωνται αὐτὸν διὰ τὰς δυσπραγίας, ἃς ἡ Θεία Πρόνοια ἐπέβαλεν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ αἰτιῶνται ὁλόκληρον τὸ ἔθνος τὸ προκάλεσαν διὰ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ Ὑψίστου. Κατὰ συνέπειαν, τοὺς προσεκάλεσε νὰ μεταρρυθμίσωσι τὰ ἤθη αὐτῶν, νὰ μεταβάλωσι δίαιταν βίου συμφώνως πρὸς τὰς Θείας ἐντολάς, καὶ νὰ προσπαθήσωσι διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν καλῶν αὐτῶν πράξεων νὰ ἀφοπλίσωσι τὴν τιμωρὸν τοῦ Θεοῦ χεῖρα· ἄλλα δὲ τοιαῦτα συνυφάνας, τοὺς ἐπέταξε νὰ ἡσυχάζωσι καὶ μὴ πολυπραγμονῶσιν, ἀλλὰ νὰ ἐνασχολῆται ἕκαστος περὶ τὰ ἴδια ἔργα, ἀφίνων εἰς αὐτὸν τὴν φροντίδα τῆς διοικήσεως, ἵνα μὴ διὰ φωνασκιῶν καὶ παραλόγων ἐγκλήσεων τὴν ἀταξίαν φέροντες, προσκόμματα παρεμβάλλουσιν εἰς τὴν κοινὴν εὐημερίαν. Ἐπὶ τέλους τοὺς συνεβούλευσεν εἰς τὴν ἕνωσιν καὶ εἰς τὴν ὁμόνοιαν, ἥτις ὑπέρ ποτε ἦτο ἀναγκαία, καὶ διὰ μακρῶν τοῖς ἐξέθηκε τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν· περάνας δὲ τὸν λόγον του, προσέταξε τοὺς παρεστῶτας νὰ ὁρκισθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὅτι ἤθελον εἶσθαι πιστοὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς, καὶ ὅτι μήτε αὐτοὶ ἤθελον προκαλεῖ στάσεις καὶ ταραχάς, μήτε εἰς τοὺς ἄλλους ἤθελον ἐπιστρέψει τὸ τοιοῦτο. Μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς μόνην ἐκείνων τὴν ὁρκοδοσίαν, ἔστειλε πολυαρίθμους ἀξιωματικούς, οἵτινες περιτρέχοντες τὰς ὁδούς, τὰς πλατείας καὶ αὐτὰς τὰς οἰκίας τῶν ἰδιωτῶν, ἠνάγκαζον τοὺς πάντας νὰ ὁρκισθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τὸν αὐτὸν ὅρκον. Τοιουτοτρόπως ἡ ἔξαψις τῶν πνευμάτων

κατηυνάσθη, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ἀποβαλὼν τὸν φόβον ταραχῶν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ του, ἐδυνήθη νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματα καὶ τὰς ἐνεργείας του πρὸς τοὺς Καταλάνους.

Ἐν τούτοις οἱ Καταλάνοι καὶ οἱ Ἀλμογάβαροι μετὰ τὴν νέαν αὐτῶν νίκην, ἐπανελθόντες εἰς Καλλιούπουλιν, ἐδρέποντο τοὺς καρποὺς τῶν ἀγώνων αὐτῶν, παρασκευαζόμενοι σὺν ἅμα εἰς νέαν ἐκστρατείαν, ὁ δὲ Μιχαὴλ μένων ἐν τῷ Διδυμοτείχῳ δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ, καθόσον οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ὑπὸ μεγίστου φόβου καταληφθέντες, ἠρνοῦντο πλέον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἐπὶ τοὺς Καταλάνους, τῶν ὁποίων κατ᾽ ἐπανάληψιν εἶχον δοκιμάσει τὴν κοπτερὰν μάχαιραν. Ἀφ᾽ ἑτέρου ὁ νέος τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς Ὀσφεντίσθλαβος, ἄσπονδος τοῦ Ἀνδρονίκου ἐχθρός, ἐδῄου τὴν χώραν τοῦ Ἐλτιμηρῆ ἵνα τὸν τιμωρήσῃ, ἐπειδὴ ἐκηρύχθη προστάτης τῶν Γραικῶν, καὶ ἠπείλει νὰ εἰσβάλῃ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπαρχίας. Ὅθεν ὁ Ἀνδρόνικος πανταχόθεν ὑπὸ δεινῶν περιστοιχιζόμενος, διέγνω ὅτι ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ καθυποτάξῃ τοὺς Καταλάνους διὰ τῶν ὅπλων, καὶ ὅτι φρονιμώτερον ἦτο ἂν ἤρχετο εἰς διαπραγματεύσεις εἰρήνης μετ᾽ αὐτῶν· ἐν ᾧ δ᾽ ἐσκέπτετο περὶ τοῦ τοιούτου, κατὰ καλήν του τύχην συνελήφθη ἐν Τενέδῳ, γραφὰς ἐκ Σικελίας πρὸς τοὺς ἐν Καλλιουπόλει κομίζων, ξένος τις Ἰταλός, Ἰάκωβος τοὔνομα, ὅστις διατελέσας ἄλλοτε γραμματεὺς τοῦ Καίσαρος Ρογήρου εἶχε, μετὰ τὸν φόνον ἐκείνου, μεταβῆ εἰς Σικελίαν ἵνα ζητήσῃ συνδρομὴν ἐπ᾽ ὀνόματι τῶν Καταλάνων. Τοῦτον λοιπὸν ἐπανερχόμενον συλλαβόντες ἐν Τενέδῳ, ἤγαγον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δὲ λόγον μετ᾽ αὐτοῦ ἐκτενῆ ποιησάμενος, τὸν ἠρώτησε πλαγίως ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην πρὸς τοὺς Καταλάνους. Εἰπόντος δ᾽ ἐκείνου ὅτι ἂν ἐστέλλετο πρὸς αὐτοὺς ἀνήρ τις φρόνιμος καὶ ἀπολαύων τῆς ἐμπιστοσύνης των, βεβαίως ἤθε-

λεν ἔλθει εἰς ἓν ἀποτέλεσμα, ὁ Ἀνδρόνικος ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ ὡς πρεσβευτὴν τὸν Ἰάκωβον· ὅθεν, λαβὼν παρ' αὐτοῦ ὅρκον πίστεως, τὸν ἔπεμψε συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ διερμηνέως τῶν Λατινικῶν Κορόνη καὶ τριῶν ἑτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐμπιστοσύνης του πρὸς τοὺς Καταλάνους, ἵνα διαπραγματευθῇ μετ' αὐτῶν τὴν εἰρήνην.

Ἅμα οἱ πρεσβευταὶ ἀφίκοντο εἴς φρούριόν τι, οὐ μακρὰν τῆς Καλλιουπόλεως, ὅπερ διετέλει ἔτι ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Γραικῶν, ἔσπευσαν διὰ μηνυτοῦ νὰ ἐξαγγείλωσι πρὸς τοὺς Καταλάνους ὅτι ἦλθον ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου, ἵνα τοῖς προτείνωσιν ὅρους εἰρήνης· ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ἀπῄτησαν, πρὸς ἀσφάλειάν των, ὁμήρους καὶ φρουροὺς ὅπως ἀδεῶς μεταβῶσιν εἰς Καλλιούπολιν. Οἱ Καταλάνοι, ἀνελπίστως λαβόντες τὸ τοιοῦτο μήνυμα, ἔπεμψαν προθύμως ὁμήρους τινας, καὶ σὺν ἅμα πέντε στρατιώτας ἵνα φρουρῶσι τοὺς πέντε πρεσβευτάς· οἱ στρατιῶται δὲ οὗτοι ἦσαν διατεταγμένοι νὰ ἱππεύσωσιν ἕκαστος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἵππου ὄπισθεν ἑκάστου τῶν πρεσβευτῶν τὸ μέν, μήπως τις τῶν Καταλάνων, ἐξ ἐφόδου ἐκπηδήσας, προσβάλῃ τὸν πρεσβευτήν, τὸ δέ, διὰ νὰ μὴ λάβωσι καιρὸν οἱ ἀπεσταλμένοι καὶ ζητήσωσι πληροφορίας περὶ τῆς Καλλιουπόλεως καὶ τῶν πραγμάτων τῶν Καταλάνων, κωλυόμενοι εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἀενναόυ παρουσίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐν τούτοις οἱ πρεσβευταὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἐλάλησαν πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Καταλάνων ταῦτα.

«Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἡμέτερος μὲν δεσπότης, σφῶν δ' ὑμῶν κλήτωρ, τάδ' ἐπήγγειλεν ἡμῖν. Χρεὸν ἀνδράσι Θεοῦ μὲν τιμᾶν αἱρουμένοις δίκην, βασιλεῖ δ' ἐς τὰ μάλιστα μεμνῆσθαι χαρίτων, δικαίοις οὖσι, μὴ ὅ,τι βουλομένοις ἂν εἴη σφίσιν, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι συνενέγκοι ἂν εἰς τὸ μετὰ ταῦτα σκοπεῖν. Τὸ μὲν γὰρ ἀβούλου καὶ πρὸς τὸ παραυτίκα μόνον ἀφορώσης γνώμης,

τὸ δὲ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρόνοιαν ἀταμίευτον οὐκ ἐᾷ κεῖσθαι. Καὶ ὑμῖν τοίνυν, εἰ μὲν τὴν ἀρχὴν τὰ τῶν ἐχθρῶν ἑλόμενοι ἐς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐσβαλεῖν ἔγνωτε, οὐ δικαίως ἂν νεμεσᾶν ἔχοι τις· μηδὲ γὰρ ἀνθρώποις ἀσύνηθες τοῦτ' εἶναι, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ τὰ γένη διαλλάττοιεν, οἷς ἔνι μὲν σπονδαῖς χρῆσθαι, ἔνι δὲ καὶ ὁμόσε ταῖς μάχαις ἰέναι. Ἐπεὶ δὲ ξύμμαχοι προσκληθέντες τὰ τῶν ἐχθρῶν, οὐ δέον ὄν, ἐκ τοῦ ἐξαίφνης ἀνθείλεσθε, πῶς ἂν μὴ θέλων τις ὑμᾶς νεμεσᾶν ἐκφύγοι τὸ νεμεσᾶσθαι; Μνήσθητε γὰρ πρὸς ἐκείνους τῶν μισθῶν. Πῶς δὲ δίκαιον καὶ νόμιμον, κειμένων εἴτε θείων εἴτε καὶ ἀνθρωπίνων, θέσθαι μὲν ἐν ἀλογίᾳ τὰ ὀμωμοσμένα μεγάλων δὲ χρημάτων ὧν εἰς ὑμᾶς ἐδαπανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν ὁρμὰς ἀντιδοῦναι; Τί δ' ὑμῖν καὶ ἀποκριθείη εἰς τὸ μετέπειτα ὄνομα; Ξυμμάχους ὀνομάσειέ τις; ἀλλ' αἱρετέα τὰ των ἐχθρῶν ὑμῖν ἔδοξεν. Ἀλλ' ἐχθρούς; καὶ τίς ἂν καὶ τίνας μεγάλων μισθῶν ἐπὶ σφετέρῳ πονήρῳ προσκαλεῖσθαι δέξαιτο; Ἀλλὰ συμμάχους μὲν πρῶτον, πολεμίους δ' ἐσέπειτα καταστάντας; καὶ τί γ' ἄλλο ὑμῖν τις ἐπικαλοίη δεινόν, εἰ σύμμαχοι ἐπιστάντες, πολλῶν καὶ ταῦτα τῶν ἀναλωμάτων, ἔπειτα ἐσπείσασθε μὲν τοῖς ἐχθροῖς δι' οὓς προσεκλήθητε, μετ' αὐτῶν δὲ τὴν ἡμετέραν λῃίζεσθε; Τί δὲ καὶ ἀπολογούμενοι Χριστιανοὶ Χριστιανοὺς τὰ ἀνήκεστα δρᾶτε, τῷ μὴ εἰς ἀναβολὰς θέσθαι, κακοὶ δόξαι ὥσπερ αἱρούμενοι; τί γὰρ τῶν κακῶν οὐκ' εἰργασθε; Οὐ χώρας ἠνδραποδίσατε; οὐκ ἄνδρας ἐκτείνατε; οὐ νήπια καὶ πρεσ. ἐσον ἀνθρώπους οἰκτρούς, τὰ μὲν ἀνηλεῶς διεχρήσασθε, τοὺς δέ, πᾶσαν ἰδέαν βασάνων διενεγκεῖν ἀναγκάσαντες, ἔπειτα ἐκ ποδῶν ἔθεσθε; Τί ὑμῖν τοῦ πράκτορας τοσούτων γενέσθαι κακῶν αἴτιον; Καῖσαρ ἀπώλετο· ἀλλ' οὐχ ἡμῶν γε θελόντων, οἶδεν ὁ πάνθ' ὁρῶν ὀφθαλμός. Ἀλλ' οἷς ἐντέτροφε μῖσος τὸ κατ' ἐκείνου ἔκ τινων παλαιῶν μηνιμά-

των, τούτοις καὶ μόνοις αὐτόβουλον εἴργασται τὸ πραχθέν. Τὸ παθεῖν οὖν ἐκεῖνον τὰ χείριστα, ὡς οὐχ' ἡμῖν μετὸν ὅλως εἰς ζημίας δόκησιν, σφίσιν αὐτοῖς εἰς ἐκδίκησιν περιγράφετε. Καὶ μὴν παῖς ἦν ἡμῖν ἡ ἐκείνῳ συνοικοῦσα, ὥστ' ἂν καὶ συγγνωτέα ἐδόκει, ἤν πού τι οἱ καὶ πεπλημμέλητο· καὶ τὸ οὕτω τὰ πεπλημμελημένα μετέρχεσθαι τοῖς τῶν Ρωμαίων ἤθεσιν ἥκιστα χωρητέα. Καὶ τοῦτ' ἦν ἴσως εἰ προὖπτον ἦν τὸ ἀδίκημα· ἢν δὲ μηδὲν ἔχοι τις ἐγκαλεῖν ὡς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν βουλομένοις εἰδέναι ἂν εἴη, πῶς ἂν αἱρετέα ἡμῖν τὰ μὴ ξυνοίσοντα ξυνέβαινεν εἶναι; χωρὶς δὲ τούτων, τοῖς μὲν οὐκ ἔχουσιν ἂν ὅπῃ τραπεῖεν, ἤν που τι τῶν ἀβουλήτων παρά τινων γένοιτο, ἐκείνοις ἂν ξυμβαίη καὶ παρὰ τὰ οἰκεῖα ἤθη παρατολμᾷν· οἷς γὰρ σφίσιν ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ τῆς ἐκδικήσεως, ἐπιχειρητέα καὶ τὰ ἥκιστα ἂν ἐς ἅπαν συνήθη· φέρει γὰρ εἰς καιρὸν ταῦτα τὸ ἀπογνῶναι καὶ τὸ τῶν δρασειόντων ἀσθενὲς καὶ ἀμήχανον τοῦ καὶ τὰ συνήθη παραβαίνειν. Καὶ ὧν πραττομένων ἡ μέμψις ἐφῆπται, αἰτιάσαιτ' ἄν τις δικαίως· οἷς δ' ἐν ἰσχύϊ τὸ μετελθεῖν ὡς βούλοιντ' ἄν, τὸ αἱρετὴν αἰσχύνην περιβαλέσθαι σφίσιν ἑαυτοῖς πῶς οὐκ ἀβούλητον; Τῶν μὲν οὖν πεπραγμένων οὐχ ἧττον ξυγγνώμονας εἶναι χρή, ἢ ἐκδικητὰς βούλεσθε γίνεσθαι, τοὺς οὐκ ἂν εἰ μὴ αἱροῖντο κακοὶ φαίνεσθαι καὶ ἐκσπόνδων χείρους ζημιωθησομένους τὸ σύνολον· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκ τῶν φθασάντων σκεπτέα ἂν εἴη ὑμῖν ὁπόσοις, δέον παρ' ἐχθρῶν πλουτεῖν, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐξωλ[illegible]ητε. Καὶ ἀφίημι ὅσα ἠλογηκότες τῶν εἰς Ρωμαίοις σπονδῶ[illegible] ἢ συνθηκῶν ἠνδραποδίσασθε· ἀλλ' ὁπόσοις ἡμῶν διδόντων ἢ καὶ ἐκκεχωρηκότων λαμβάνειν ἀπώνασθε. Τὸ γὰρ τῶν συμμάχων σχῆμα, καὶ τὸ ἔτι δοκεῖν τῶν ἡμετέρων ὑπερπονεῖν, ὡς λαμβάνοντας διετίθει τοὺς οὐδὲν ἧττον διδόντας, κἂν τις καὶ ἄκων εἶναι ἐδίδου προσκαφαιρούμενος Τούτων μνήσθητε, καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς

ὁμολογίας αἰδεσθέντες αἷς ἐμπεπέδωσθε, Καίσαρα μὲν πρόφασιν τοὐντεῦθεν ἀπόθεσθε, ἔννοια δὲ εἰσίτω ὅπῃ γῆς προσκαθήμενοι ταῦτ' ἐργάζεσθε, καὶ εἰ ἀκίνδυνα σφίσιν αὐτοῖς τὸ ἐς νέωτα ἔσται. Ἡμῖν μὲν γὰρ καὶ ἐς τόδε δόκησιν παρασπονδήσεως, ἥκισθ' ἡμῖν πρέπουσαν, ἀποκλίνουσι μαλακώτερον τὰ τῆς μάχης ἐπικεχείρηται· δεινὰ γὰρ τὰ συγκείμενα ἀπρακτεῖν πείθει καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντας, καὶ πάσχουσίν ἐστι καταφυγὴ ἡ τῶν διομωμοσμένων αἰδώς, ἥν τις καὶ μέμφοιτο. Ὑμῖν δὲ ὅποι περιστήσεται τὰ τῆς τόλμης, οὐκ εἰς μακράν, εἰ μὴ παύσησθε, εἴσεσθε, ἀλλ' ὅμως χρὴ καὶ προαναστέλλειν λέγοντας· οὕτω γὰρ καὶ τὴν τοῦ ἐσαῦθις λελεῖφθαι ἡμῖν λόγον συγγνώμης παρὰ τοῖς τὰ δίκαια κρίνουσι ἀποισαίμεθ' ἄν, καὶ προσέσται τὸ δίκαιον αὖθις, τὰς δίκας λαμβάνειν, ὑμῶν διδόντων καὶ ἀκόντων, σὺν ἀρήξει θείᾳ προαιρουμένοις, ἐπείπερ ἄρχειν τῆς μάχης οὐ κατονεῖτε. Δεῖ γὰρ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν δόκησιν ἐς ἅπαν ἐκκλίνειν. Ὁ γὰρ ἐπὶ τοσούτοις δεινοῖς τὴν ἀρχὴν ἐς εἰρηνικὰς ἀξιούμενος καὶ μὴ θέλων, ἐκεῖνος καὶ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν τὴν ἀρχὴν δόκησιν δικαίως ἂν ἐπενέγκαιτ' ἄν· τοῖς γὰρ ἐπιοῦσι τὸ πρῶτον, οὐ τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ἄδοξον τοῦτο πρόσρημα περιστήσεται, ἥν πού τις ἀδικῶν τὰς συνθήκας τὴν ἄμυναν προσκαλοῖτο. Δυοῖν οὖν ἑλέσθαι θάτερον ἀναγκαῖον ἴσως καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ τῷ παρόντι καιρῷ πρέποντος, ἢ πάντα λαβόντας πρὸς τὰ ὑμέτερα ἐπανήκειν ἤθη, ἢ πάντ' ἔχοντας ἡμῖν προσφοιτᾶν, ὡς ἐπὶ μισθοῖς καὶ αὖθις ἐσομένοις, τῇ τῶν Ρωμαίων ὑπηρετεῖσθαι ἀρχῇ· οὕτω γὰρ κατ' ἄμφω καὶ ἐπὶ βεβαίῳ τῆς κτήσεως συμβαίη ἂν τὰ πάντα κεκτῆσθαι, καὶ τὸ εἰς ἄγαν τὰς σπονδὰς ἠμελῆσθαι ἥκιστ' ἂν δόξειε. Καὶ ὅποι ποτ' ἂν προσχωρήσητε, τὴν τῆς ἐν ἀσφαλεῖ συμμαχίας δόξαν οὐκ ἐς ἅπαν ἀποβεβληκότες εἴητε, ἐπεί τιν' ἔχει λόγον ἐφισταμένοις ἀμύντορας, ἔπειτ'

ἐπίκλημ' ὅ τι τύχοι προβεβλημένους ἐχθρῶν καθίστασθαι τὰ πικρότατα; Εἰ δὲ καὶ μισθοφορίας, ὡς πέπυσμαι, προτενεῖτε, αἰδὼς καὶ μόνον τὸ λέγειν. Τίνων σπουδασμάτων χάριν καὶ πόνων; καλά γε ἐς Ρωμαίοις, καλὰ καὶ δίκαια μεγάλους ἐφέλκειν μισθούς. Τὸ πράττειν γοῦν ταῦτα ὁμολογοῦντες ἐχθρῶδες εἶναι τοὺς ὑπὲρ τούτων μισθοὺς ὡς σύμμαχοι ἀπαιτήσετε· καὶ ποίαν ἄρα ἀγνωμοσύνης οὐχ ὑπερβαλεῖσθε ὑπερβολήν; Ἃ γὰρ ὑπὲρ Ρωμαίων πεπρᾶχθαι σφίσιν ἡμῖν ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸ δίκαιον ἔμμισθ' ἂν εὕροι τ' ἂν σκοπούμενοι· τὰ δὲ κατ' αὐτῶν πεπραγμένα τόσον ἐφέλκειν δίκαιά εἰσιν ὅσα καὶ δίκας αὐτῶν ὑποσχεῖν δίκαιοι ἂν λογισθείητε. Χρεὼν οὖν ἐντελεχέστατα βουλευσαμένοις ὅπῃ δοκεῖ ποιητέα εἶναι, ταῦθ' ἑλέσθαι, ὡς ἡμῖν γε τὸ ἀπὸ τοῦδε λόγος οὐδεὶς πρὸς ὑμᾶς, ἣν πῃ γε ἄλλως ἢ ὡς ἡμῖν ἀνδάνῃ γνοίητε.»

Τοῦ ἑρμηνέως Κορόνου ἑρμηνεύσαντος τοῖς Καταλάνοις τοὺς λόγους τούτους, ἐκεῖνοι ἐμπλησθέντες, ὡς ὁ Παχυμέρης λέγει, κορύζης Ἰταλικῆς, ἀπήντησαν διὰ τῶν ὀλίγων τούτων. «Ἂν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιθυμῇ νὰ ἀπέλθωμεν ἐνσπόνδως τῶν χωρῶν αὐτοῦ, ὀφείλει προηγουμένως νὰ πληρώσῃ ἡμῖν τοὺς δεδουλευμένους ἡμῶν μισθούς, νὰ ἀπολύσῃ ὅσους τῶν ἡμετέρων κρατεῖ καθειργμένους εἴτε ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, εἴτε ἀλλαχοῦ, νὰ ἀποδώσῃ ἡμῖν τὰς νῆας, τὰς ὁποίας οἱ Γενουήνσιοι ἥρπασαν ἀφ' ἡμῶν, νὰ μᾶς ἐφοδιάσῃ τέλος μὲ ἵππους διὰ νὰ μεταφέρωμεν τά τε λάφυρα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἡμῶν. Ἂν δὲ ἀρνῆται νὰ παραδεχθῇ τοὺς ὅρους, ἂς γνωρίζῃ ὅτι θέλομεν λάβει ἐκ νέου τὰ ὅπλα, διότι, προκειμένου περὶ τῆς τιμῆς ἡμῶν, εἴμεθα ἕτοιμοι καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἡμῶν νὰ θυσιάσωμεν.»

Ἀπελθόντων τῶν πρεσβευτῶν ἵνα διαβιβάσωσι τὴν ἀπάντησιν ταύτην πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον, οἱ Καταλά-

νοι ἤρξαντο τῶν ἑτοιμασιῶν αὐτῶν ὅπως προσβάλωσιν ἐκ νέου τοὺς Γραικοὺς καὶ δηώσωσι τὰς πόλεις των. Ὁ δὲ ςρατὸς αὐτῶν ηὔξανεν ὁσημέραι, διότι Γάλλοι, Ἰταλοί, Ἱσπανοί, ἑλκυόμενοι ἐκ τῆς ἐλπίδος λαφυραγωγίας, συνετάσσοντο καθ' ἑκάστην αὐτοῖς· σὺν ἅμα δὲ οἱ Τουρκόπουλοι, οἵτινες εἶχον ἀποσπασθῆ τοῦ Μιχαὴλ, συνηνώθησαν μετὰ τῶν Καταλάνων, καὶ ἀπήρτισαν τοιουτοτρόπως ὅλοι ὁμοῦ δύναμιν ἀξιόμαχον. Ἐν τῷ μεταξὺ, Ἀνδρέας τις Μουρίσκος ἐκ Γενούης, προσβαλὼν τοὺς Ἐνετοὺς, ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του, ἦλθε πρὸς τοὺς Καταλάνους φέρων μεθ' ἑαυτοῦ πολυαρίθμους Τούρκους, οἵτινες ἐδέχθησαν νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὰς σημαίας ἐκείνων· ἐπειδὴ ὅμως οἱ Καταλάνοι ἐφέροντο πρὸς αὐτοὺς ἀγερώχως καὶ κατὰ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων δὲν ἐποίουν ταύτην δικαίαν, οἱ Τοῦρκοι δυσαρεστηθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τοὺς Καταλάνους καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἀσίαν· ὅθεν προστυχόντες τισὶ τῶν Γραικῶν, συνεφώνησαν ἐνόρκως νὰ τοὺς διαπορθμεύσωσιν ἀντὶ χρηματικῆς τινος ἀμοιβῆς. Ἐν τούτοις ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι διεπεραιοῦντο τὸν Ἑλλήσποντον, συναπαντήσας αὐτοὺς ὁ Ἀνδρέας, προσέβαλε καὶ συλλαβὼν, ἔργον μαχαίρας ἐποιήσατο. Τοῦτο γνωστὸν γενόμενον, κατέπληξε τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἔμελλον νὰ διαπεραιωθῶσιν εἰς Ἀσίαν κατὰ τὸν δεύτερον πλοῦν, καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ παραμείνωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Καταλάνων, ἀνεχόμενοι τοὺς σαρκασμοὺς καὶ τὰς περιφρονήσεις αὐτῶν μᾶλλον, ἢ ἐκτιθέμενοι νὰ ὑποστῶσι τὴν αὐτὴν τῶν ἑταίρων των τύχην. Μετὰ τὸ ἀπηνὲς αὐτοῦ κατόρθωμα ὁ Μουρίσκος παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ζητῶν τὴν ἀμοιβὴν τῆς πράξεώς του παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος· ὁ δὲ, ἐν τιμῇ αὐτὸν δεξιωσάμενος, τῷ ἀπένειμε τὸν βαθμὸν τοῦ ναυάρχου, καίτοι μηδὲν ἄλλο κατορθώσαντι ἢ τὴν σφαγὴν ἀόπλων τινων Ὀθωμανῶν. Ἡ πρᾶξις ὅμως αὕτη δύο τινὰς εἶχε τὰς συνεπείας,

πρῶτον ὅτι ἐπηύξανε τὸ κατὰ τῶν Γραικῶν μῖσος τῶν Τούρκων, ἀσπόνδων ἄλλως ἐχθρῶν ἐκείνων ὄντων, καὶ δεύτερον ὅτι ἐνεδυνάμωνε τοὺς Καταλάνους διὰ τῆς προσθήκης νέων συμμάχων.

Ἐν τούτοις οἱ Καταλάνοι, ὠφεληθέντες ἐκ τοῦ τρόμου ὃν ἐνέπνεε τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ καὶ ἐνισχυόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων, καταλιπόντες ὀλίγους ἄνδρας πρὸς φρούρησιν τῆς Καλλιουπόλεως, ἐτράπησαν πρὸς λεηλασίαν, οὐ μόνον μέχρι Μαρωνείας, Ῥοδόπης καὶ Βιζύης προχωροῦντες, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπιδρομὰς ποιούμενοι. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν Ἀλμογάβαρός τις, Πέριχ δὲ Νακλάρα τοὔνομα, ἀπολέσας εἰς τὸ παίγνιον ὅσα χρήματα εἶχε, παραλαβὼν τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς ἐν ὅπλοις καὶ ἄνευ ἑτέρας συνοδείας, ἀπετόλμησε μετ' αὐτῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ νὰ ἀπαγάγῃ ἐξ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ κήπου δύο ἐμπορίους Γενουηνσίους, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὁποίων ὀψιαίτερον ἔλαβε λύτρα τρισχίλια χρυσᾶ ὑπέρπυρα. Ἔκτοτε δὲ ὄχι πλέον τάγματα ἢ λόχοι, ἀλλὰ πέντε ἢ ἓξ ἄνδρες συσσωματούμενοι ἐπεχείρουν τοιαύτας τολμηρὰς ἐκδρομάς, κατὰ τὰς ὁποίας οὗτοι τὰ μὲν προστυγχάνοντα ἐξελήϊζοντο, τοὺς δ' ἄνδρας ἀπέκτεινον, τὰς δ' ἐν ἡλικίᾳ γυναῖκας καὶ παῖδας ἐξηνδραπόδιζον.

Καὶ ὅμως τοσαῦται καταστροφαὶ δὲν ἐξήρκουν εἰς τοὺς Καταλάνους· ἀνεμιμνήσκοντο οὗτοι τοῦ ἐν Περίνθῳ τραγικοῦ θανάτου τῶν πρέσβεων αὐτῶν, καὶ ἐπεθύμουν νὰ λάβωσιν ἐκδίκησιν αἷμα ἀντὶ αἵματος. Ἀποφασίσαντες λοιπὸν νὰ προσβάλωσι τὴν πόλιν ἐκείνην, κατηυθύνθησαν ἐν κατεσπευσμένῃ πορείᾳ πρὸς αὐτήν, καί, τῶν κατοίκων μηδὲν τοιοῦτο ἀπεκδεχομένων, ἐγένοντο ἐν ὥρᾳ νυκτὸς δι' ἐφόδου κύριοι τῆς Περίνθου. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία ἔπεσαν ἀδιακρίτως ὑπὸ τὴν μάχαιραν αὐτῶν· ὑπὸ τοιαύτης δὲ λύσσης κατείχοντο οἱ Καταλάνοι, ὥστε

καὶ αὐτὰ τὰ εὑρεθέντα ζῶα ἐφόνευσαν, ἵνα μὴ περισωθῇ οὐδεμία ψυχὴ ζῶσα ἐν τῇ πλουσίᾳ τέως καὶ εὐδαίμονι πόλει ἐκείνῃ. Τὴν αὐτὴν τῆς Περίνθου τύχην ὑπέστη καὶ ἡ παρακειμένη αὐτῇ πόλις τῆς Πανίδου, ἧς τοὺς κατοίκους ἀπηνῶς κατενκρεούργησαν· ἡ δὲ ἀνάμνησις τῶν τοιούτων σκληροτήτων πολὺν χρόνον ὕστερον διεσώζετο, ὥστε, καθὼς τὸ πάλαι τὸ *περὶ δρῦν σκότος* ἐχρησίμευε τοῖς Πριηνεῦσι ὡς μεγίστη ἀρὰ καὶ φρικώδης ὅρκος, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Θρᾶκες θέλοντες νὰ καταρασθῶσί τινος ἔλεγον « *ἡ ἐκδίκησις τῶν Καταλάνων εὕροι σε !*

Οἱ δὲ Καταλάνοι,καταλαβόντες τὰς δύο ταύτας πόλεις, αἵτινες ἀπεῖχον ὡσεὶ ἑξήκοντα μίλλια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετήγαγον αὐτόσε τάς τε γυναῖκας, τὰ παιδία καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν, ἀφήσαντες ἐν Καλλιουπόλει ἑκατὸν Ἀλμογαβάρους καὶ πεντήκοντα ἱππεῖς μετά τινων ναυτῶν ὑπὸ τὸν Μουντάνερ. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Καταλάνοι ἐξήσκουν τὰς βιαιοπραγίας αὐτῶν ἐπὶ τῶν δυστυχῶν κατοίκων τῶν χωρῶν ἐκείνων, οἱ σύμμαχοί των Τοῦρκοι δὲν ἐδείκνυντο αὐτῶν ἠπιώτεροι καὶ δικαιότεροι· διότι, καταλαβόντες τὸ ὄρος τοῦ Γάνου, καὶ ὁρμητηρίῳ αὐτῷ χρώμενοι, ἐπολιόρκησαν ἑπομένως τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοὺ φρούριον· εἰς τοσαύτην δὲ στενοχωρίαν ἔφερον τοὺς κατοίκους, ὥστε ἕνεκα τῆς πολυημέρου λειψυδρίας οὗτοι ἔλειχον τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ θύοντες ζῶα ἀπερρόφων τοῦ αἵματος αὐτῶν. Τούτων ἕνεκα ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν· ἐπειδὴ ὅμως ἀπεχθαίνοντο νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Τούρκους, πέμψαντες πρὸς τὸν Ροκαφόρ, τὸν προσεκάλεσαν νὰ ἔλθῃ ὅπως λάβῃ κατοχὴν τοῦ φρουρίου· ὁ δέ, ἀφικόμενος, ὑπεχρέωσε τοὺς Τούρκους νὰ ἀποχωρήσωσιν, ἐδέξατο τοὺς προταθέντας ὅρους, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ φρούριον, γενόμενος δεκτὸς παρὰ τῶν κατοίκων μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Ἐν τούτοις οἱ Τοῦρκοι ἀπομακρυνθέντες τοῦ φρουρίου τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ, κατέλαβον τὸ Ἑξαμίλιον, ἕτερον φρούριον, ὅπερ, οὕτως εἰπεῖν, ἦτο ἡ κλεὶς τῆς Θρᾳκικῆς χερσονήσου· ὁρμητηρίῳ δὲ αὐτῷ χρώμενοι, παρηνώχλουν δεινῶς τοὺς περιοίκους. Ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ, θέλων νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων καὶ νὰ ἀνακτήσῃ, εἰ δυνατόν, φρούριον τοσαύτης ἀξίας, ἀπέστειλε τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλην μεθ' ὅσων δυνάμεων αἱ περιστάσεις τῷ ἐπέτρεπον νὰ συλλέξῃ, διατάσσων αὐτὸν νὰ στρατοπεδεύσῃ περὶ τὴν Ἄπρω καὶ ἐκεῖθεν νὰ πολεμᾷ τοὺς Τούρκους. Ἐν τούτοις ὁ Ροκαφόρ, ἀνὴρ πανοῦργος καὶ δόλιος, θελήσας νὰ ἐμπλέξῃ εἰς παγίδα τὸν Μαρούλην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, πέμψας κρυφίως τῷ ἐξήγγειλεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ παραδοθῇ μετὰ διακοσίων στρατιωτῶν του εἰς τὸν αὐτοκράτορα, σὺν ἅμα δὲ νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλους τοὺς ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις τοῦ κράτους Τούρκους, ἐὰν τῷ ἐδίδοτο χρηματικόν τι ποσόν. Ὁ Μαρούλης ἐδέξατο μετὰ χαρᾶς τὴν πρότασιν, ἐξέφερεν ὅμως ἀμφιβολίας τινὰς περὶ τῆς ἐπιτυχίας, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ νοήσῃ πῶς ὀλιγάριθμοι Καταλάνοι ἤθελον ἐξοντώσει τοὺς πολυπληθεῖς Τούρκους· πλὴν ἀλλ' ὁ Ροκαφόρ, ἀποκαλύπτων δῆθεν πρὸς αὐτὸν τὸ σχέδιόν του, ἐξέθηκεν ὅτι προὐτίθετο νὰ παρατάξῃ τοὺς μετ' αὐτοῦ Τούρκους κατὰ τῶν ἄλλων ὁμοεθνῶν αὐτῶν, εἶτα δὲ νὰ στρέψῃ τὰ Καταλανικὰ ὅπλα κατὰ τῶν νικητῶν· ὅπως δ' ἐπὶ μᾶλλον πείσῃ τὸν Μαρούλην, τῷ ἔπεμψε πολλὰς κεφαλάς, αἱ ὁποῖαι ἔλεγεν ὅτι ἦσαν Τουρκικαί. Τοῦ σχεδίου ἐπιδοκιμασθέντος συνεφωνήθη ὅπως πεντακισχίλια χρυσᾶ νομίσματα ὦσιν ἡ ἀμοιβὴ τῆς προδοσίας τοῦ Ροκαφόρ· ἐν ᾧ ὅμως ἦσαν τὰ χρήματα ἕτοιμα ἵνα τῷ σταλῶσι, γυνή τις ἀριδήλως ἐγνώρισε μίαν τῶν κεφαλῶν ὡς οὖσαν τοῦ ἰδίου ἀνδρός· ἐρεύνης δέ, συνεπείᾳ τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης, ἀκριβεστέρας γενομένης,

ἐγνώσθη ὅτι ὅλαι αἱ κεφαλαὶ ἐκεῖναι ἀνῆκον εἰς Χριστιανούς, καὶ ὅτι ὁ Ροκαφόρ, τὸν προδότην προσποιούμενος, ἐμελέτα τὴν καταστροφὴν τοῦ Μαρούλη καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον (1308) οἱ Καταλάνοι εἶδον μεταξὺ αὐτῶν ἐπανελθόντα τὸν Φερδινάνδον Ξιμενὲς δ' Ἀρένος, ὅστις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν εἴπομεν, καταλιπὼν τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Γωτιέρου τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Ξιμενὲς οὗτος, βαρυνθεὶς τὸν ἡσύχιον ἐν Ἀθήναις βίον, καὶ πληροφορούμενος ὅτι οἱ ἐν Καλλιουπόλει Καταλάνοι ἵστων τρόπαια καὶ ἐκτῶντο πλούτη, κατέλιπε τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δουκός, καί, ἐπιβὰς μιᾶς γαλέρας μετὰ ὀγδοήκοντα στρατιωτῶν του, ἐπανῆλθεν εἰς Καλλιούπολιν. Πλήρεις χαρᾶς ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ οἱ ἀρχαῖοι συστρατιῶται του γενόμενοι, τῷ ἀπένειμαν πλείστας περιποιήσεις καὶ τῷ προσέφερον πολυάριθμα χρήματα καὶ ἵππους, δι' ὧν καταρτίσας σῶμα τριακοσίων πεζῶν καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα ἱππέων, ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄγουσαν ὁδόν, καὶ μετ' οὐ πολύ, φέρων τὴν καταστροφὴν πανταχόσε, ἐφάνη ὑπ' αὐτὰ τὰ τείχη τῆς πρωτευούσης τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ὁ Ἀνδρόνικος ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ἐπάλξεων, μάρτυς διατελῶν τῶν δῃώσεων, ἃς ὁ Ροκαφὸρ ἐποιεῖτο, ἐνόμισεν ὅτι ἅπας ὁ στρατὸς τῶν Καταλάνων ἤρχετο ἐπ' αὐτόν· ὅθεν ἀπηγόρευσε μὲν εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως, ἔλαβε δὲ ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως ἀντικρούσῃ πᾶσαν προσβολήν. Μαθὼν ὅμως μετ' ὀλίγον τὸ ὀλιγάριθμον τῶν ἐπιδρομέων, ἔπεμψε κατ' αὐτῶν ὀκτακοσίους ἱππεῖς καὶ δισχιλίους πεζούς, ἵνα τῶν ἀποκόψωσι τὴν διάβασιν. Οἱ Βυζαντινοὶ στρατιῶται, διὰ πλαγίας ὁδοῦ πορευθέντες, κατέλαβον στενόν τι, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Καταλάνοι ἔμελλον νὰ διέλθωσι· καὶ ὄντως, μετ' οὐ πολὺ ἐφάνη ὁ Φερδινάνδος ἐπιστρέφων μετὰ πολλῶν σκύλων. Ἰδὼν δὲ

τὸ στενὸν κατεχόμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων, διέταξε τοὺς στρατιώτας του νὰ σταματήσωσι· μεθ' ὃ ἵνα τοὺς ἐνθαρρύνῃ ὅπως ἐκβιάσωσι τὴν διάβασιν, τοῖς εἶπε ταῦτα. «Βλέπετε, συστρατιῶται, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔκλεισεν ἡμῖν τὴν ὁδόν, καὶ μόνον διὰ τῆς ἀνδρίας θέλομεν δυνηθῆ νὰ ἐξέλθωμεν. Οἱ ἄνδρες αὐτοί, οἵτινες τολμῶσι νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον ἡμῶν, εἰσὶν ἐκεῖνοι, οὓς τοσάκις κατετροπώσατε, καίτοι δυνάμεις ἀσυγκρίτως ἀνωτέρας ἔχοντες. Τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐχρησίμευσέ ποτε ἢ εἰς τὸ νὰ αὐξήσῃ τὴν λαμπρότητα τῶν νικῶν ἡμῶν καὶ τὸ αἶσχος τῆς ἥττης ἐκείνων· ἂν δὲ ἡ ἐπίκαιρος θέσις, ἣν κατέχουσι, τοῖς ἐμπνέῃ θάρρος, ἂς μάθωσι καὶ αὖθις ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει προμαχὼν ἀνάλωτος διὰ τὸν στρατὸν ἡμῶν. Ναί, ἂς αἰσθανθῇ ἐκ νέου καὶ σήμερον τὸ βδελυρὸν αὐτὸ ἔθνος, ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ τὸ ἐξασφαλίσῃ κατὰ τῆς ἐκδικήσεως.» Ταῦτα εἰπὼν ἔδωσε τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς, πάραυτα δὲ τό τε πεζικόν του καὶ τὸ ἱππικόν του, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου διοικούμενον, ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς. Οἱ Ἀλμογάβαροι, εἰς πεπυκνωμένας φάλαγγας βαδίζοντες, ἐπέτυχον νὰ διαρρήξωσι πάντα φραγμὸν καὶ νὰ διασκεδάσωσι τοὺς Βυζαντινοὺς πεζούς· ἀλλὰ τὸ ἱππικὸν τῶν Καταλάνων, περικυκλωθὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἱππέων, διετέλει εἰς δυσχερῆ θέσιν. Ἐλθόντων ὅμως εἰς ἐπικουρίαν τῶν Ἀλμογαβάρων, ὁ Φερδινάνδος ἀπεδίωξε μετὰ μεγίστης φθορᾶς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔγεινε κύριος τοῦ πεδίου τῆς μάχης· λαβὼν δὲ πλεῖστα λάφυρα, κατηυθύνθη πρὸς τὰ Πάκτυα, ἔνθα καὶ ὁ Ροκαφὸρ εἶχε μεταβῆ.

Μέλημα κύριον τοῦ Φερδινάνδου ἦτο νὰ καταλάβῃ ὀχυρόν τι φρούριον τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ ὡς ὁρμητήριον τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτοῦ, διότι, ἀνώτερος κατὰ τὸ γένος τοῦ Ροκαφὸρ ὤν, δὲν ἀνείχετο νὰ διατελῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς τυχαῖον στρατιώτην. Τούτου ἕνεκα ἔστρεψε τὰ

βλέμματα αὐτοῦ πρὸς τὴν Μάδυτον, φρούριον περὶ τὸν Σιγὸν ποταμόν, κείμενον μεσημβρινῶς τῆς Καλλιουπόλεως· ὅθεν παραλαβὼν ὀγδοήκοντα Ἀλμογαβάρους καὶ διακοσίους ἱππεῖς κατηυθύνθη πρὸς ἐκπολιόρκησιν αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάδυτος εἶχεν ὀχυρώματα ἱκανὰ καὶ φρουρὰν ὡσεὶ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν, ὥστε ἂν ὁ φρούραρχος αὐτῆς ἐκέκτητο πλείω ἱκανότητα, ἐδύνατο νὰ πολιορκήσῃ μᾶλλον τὸν Ροκαφόρ, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἐκεῖνον τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως· καὶ ὅμως ὅπως ἦσαν οἱ Βυζαντινοὶ τότε, ὁ ἀριθμὸς εἰς οὐδὲν ἕτερον συνετέλει, ἢ εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ τὰς ἐπιτυχίας τῶν πολεμίων περιφανεστέρας. Ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ἤρξατο, ἀλλ' αἱ μηχαναὶ τῶν Καταλάνων ἦσαν ἀνίσχυροι ἀπέναντι τῶν ὀχυρωμάτων, ἅτινα ὁ Μαρούλης εἶχε κατασκευάσει· τούτου δ' ἕνεκα ὁ Ροκαφόρ, ἀπελπισθεὶς νὰ κυριεύσῃ δι' ἐφόδου τὴν Μάδυτον, ἀπεφάσισε νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς νὰ παραδοθῶσι διὰ τῆς πείνης. Παρακαθήσας λοιπὸν ἔξωθεν, προσεπάθει ἐπὶ ὀκτὼ ὅλους μῆνας νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ εὐκταῖον ἀποτέλεσμα, βλέπων δὲ τὰς προσπαθείας αὐτοῦ ματαιουμένας, ἔμελλε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ὅτε παρ' ἐλπίδα ἐγένετο κύριος τῆς πόλεως.

Μεσοῦντος Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1808, καὶ θερμότητος μεγάλης ἐπικρατούσης, οἱ κάτοικοι διετέλουν ὡσεὶ κεχαυνωμένοι ἐκ τῶν καθημερινῶν κοπώσεων· ἄλλως τε καὶ συνειθίσαντες εἰς τὴν πολιορκίαν, εἶχον παραλύσει πᾶσαν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν, ὥστε οἱ μὲν ἐκοιμῶντο, ἄλλοι δὲ ἦσαν παραδεδομένοι εἰς τὴν μέθην, καθ' ὅσον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο καί τις ἑορτή. Ὁ Ροκαφόρ, ἄγρυπνος παρατηρητὴς παντὸς ἐν τῷ φρουρίῳ συμβαίνοντος ὤν, καὶ μὴ ἀκούων τότε θόρυβον, διέταξε νὰ προσαρτήσωσιν ἀψοφητεὶ κλίμακας εἰς τὰ τείχη καὶ νὰ ἀναβῶσι μετὰ προσοχῆς εἴκοσι πέντε ἄνδρες ἵνα ἴδωσι τί οἱ πολιορκούμενοι ἐποίουν. Οἱ εἰκοσιπέντε ἐκεῖνοι Καταλάνοι ἀναβάντες εἰς

τὰς ἐπάλξεις καὶ μὴ εὑρόντες φρουρούς, κατέλαβον τρεῖς πύργους· ἐξαγγείλαντες δὲ τοῦτο εἰς τοὺς ἐκτός, προσεκάλεσαν καὶ ἑτέρους νὰ ἀναβῶσιν, ὥστε βαθμηδὸν ἀνῆλθον ὡσεὶ ἑξήκοντα ἄνδρες, οἵτινες καταβάντες ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἐτράπησαν πρὸς τὴν θύραν ἵνα σπάσωσιν αὐτήν. Οἱ τέως πολιορκούμενος, ἐννοήσαντες τὴν εἴσοδον τῶν ἐχθρῶν, ἐξηγέρθησαν τοῦ ὕπνου αὐτῶν ἐν φόβῳ, καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐκδιώξωσιν αὐτούς· δὲν ἦτο ὅμως πλέον καιρός, διότι, διαρρηχθείσης τῆς θύρας, ὅλοι οἱ Καταλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον, καί, κατασφάξαντες τοὺς φρουροῦντας, ἐγένοντο κύριοι αὐτοῦ. Ἀπειρία χρυσοῦ καὶ ἄλλων πραγμάτων ἦσαν τὰ λάφυρα τῶν νικητῶν· τοιουτοτρόπως δ' ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ ἄνευ μεγάλης φθορᾶς ἐγένοντο κύριοι φρουρίου, πρὸς ἅλωσιν τοῦ ὁποίου τοσοῦτον χρόνον ἐδαπανήθησαν.

Μετὰ δὲ τὴν κατάληψιν τῆς Μαδύτου, οἱ Καταλάνοι διῃρέθησαν εἰς τρία σώματα, καὶ τὸ μέν, ὑπὸ τὸν Φεράνδον Ξιμενές, ἔμεινεν ἐν Μαδύτῳ, τὸ δεύτερον, ὑπὸ τὸν Ροκαφόρ, ἐν Περίνθῳ καὶ Πανίδῳ, καὶ τὸ τρίτον, ὑπὸ τὸν Μουντάνερ, ἔμενεν ἐν Καλλιουπόλει, ἡ δὲ πόλις αὕτη ἦτο τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀποθήκη τοῦ στρατοῦ. « Εἴμεθα ὅλοι πλούσιοι καὶ κατηυχαριστημένοι, λέγει ἐν τῷ χρονικῷ αὐτοῦ ὁ Μουντάνερ, διότι, καίτοι μὴ σπείροντες, καίτοι μὴ καλλιεργοῦντες ἢ θερίζοντες, εἴχομεν ὅσους οἴνους ἠθέλομεν, καὶ ὅσον σῖτον ἐπεθυμοῦμεν. Διεσκεδάζομεν ὅσον δύναταί τις νὰ φαντασθῇ καλλίτερον, καὶ εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἂν ἤθελέ τις νὰ περιγράψῃ ὅλας ἡμῶν τὰς διασκεδάσεις, ἦτο ἀδύνατον νὰ τὰς περιλάβῃ ἐν βιβλίῳ. » Εἰς τί δὲ συνίσταντο αἱ διασκεδάσεις αὗται; ἀκούσωμεν τοῦ Παχυμέρους ἀποκρινομένου. « Ἔνθεν μὲν ταῖς παρ' αὐτοῖς τριήρεσι χρώμενοι τὸ προστυχὸν ἐληΐζοντο τρόπον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ ξηρὰν ἔθεον παμπληθεὶ καὶ προσδόκιμοι ἦσαν προσβαλεῖν καὶ πόλει. »

Ἐν ᾧ δὲ συνέβαινον ταῦτα, ἄρχων τις ἐκ Χριστουπόλεως τῆς Μακεδονίας, Γεώργιος τοὔνομα, μεταβαίνων ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Κωνσταντινούπολιν, μετὰ συνοδείας ὀγδοήκοντά που ἀνδρῶν, ἵνα προσφέρῃ τὸ σέβας αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, εἶχε μάθει καθ' ὁδὸν ὅτι ἡ Καλλιούπολις ἐφρουρεῖτο ὑπ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ ὅτι εὔκολον ἦτο νὰ τὴν κυριεύσῃ τις, ἐκδιώκων τοὺς Καταλάνους. Τὴν εὐκολίαν λοιπὸν πρόσφορον ἐκλαβὼν ἵνα πράξῃ μέγα τι, προσήγγισεν εἰς τὴν Καλλιούπολιν καὶ συνέλαβε φορτηγούς τινας ἁμάξας, αἵτινες μετέφερον ξύλα εἰς τὴν πόλιν· εἷς δὲ τῶν συνοδευόντων τὰς ἁμάξας, Μάρκος τοὔνομα, φυγών, ἔσπευσε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Καλλιούπολιν καὶ ἐξαγγείλῃ τὴν παρουσίαν τῶν ἐχθρῶν. Ὁ φρούραρχος Μουντάνερ, ἀγνοῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν πολεμίων, περιῆλθεν εἰς στενοχωρίαν, διότι μόλις εἶχε δεκατέσσαρας ἄνδρας νὰ ἀντιτάξῃ, τῶν λοιπῶν ἀπουσιαζόντων πρὸς διασκέδασιν· καὶ ὅμως, μηδόλως διστάσας, ἐπέπεσε μετὰ τῆς δρακὸς ταύτης κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγήν, φονεύσας τριάκοντα ἑπτὰ αὐτῶν καὶ ἅπασαν τὴν συσκευήν των κυριεύσας. Τοιουτοτρόπως δ' ὁ Γεώργιος, ἐλπίζων νὰ εἰσέλθῃ ἐν θριάμβῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφίκετο εἰς αὐτὴν κατησχυμένος καὶ τεταραγμένος.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Μουντάνερ ἐταπείνου τοσοῦτον ἐπονειδίστως τοῦ Γεωργίου τὴν ἔπαρσιν, ὁ Ροκαφὸρ καὶ ὁ Ξιμενὲς ἐποιοῦντο τολμηρὰν ἐπιδρομὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ καὶ κατέστρεφον ἕνα τῶν ἐπισημοτέρων λιμένων τῆς θαλάσσης ἐκείνης. Ἀφ' οὗ διῆλθον τεσσαράκοντα μιλλίων χώραν, δῃοῦντες καὶ ἐξανδραποδίζοντες, κόπτοντες τὰ δένδρα, πυρπολοῦντες τοὺς θερισμούς, κατασφάζοντες ἐν ἑνὶ λόγῳ ἀνθρώπους τε καὶ κτήνη, ἀφίκοντο εἴς τινα πόλιν, τὴν ὁποίαν ὁ Μουντάνερ ὀνομάζει *Στενάϋρον*, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐναυπηγοῦντο τὰ διὰ τὸν

αὐτοκρατορικὸν στόλον πλοῖα· ἦτο ἄρα ἡ πόλις αὕτη εἷς τῶν πρωτίστων λιμένων τοῦ κράτους καὶ περιεῖχεν ὡσεὶ ἑκατὸν πεντήκοντα πλοῖα μικροῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεγέθους. Ὁ δὲ λιμὴν διετέλει τότε ἄνευ ὑπερασπίσεως, διότι οὐδέποτε ὑπώπτευέ τις ὅτι οἱ Καταλάνοι ἐδύναντο νὰ προβῶσιν εἰς τοσοῦτον αὐθαδείας, ὥστε νὰ προσβάλωσι καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ αὐτοκρατορικὰ νεώρια· τούτου ἕνεκα εὐκόλως οἱ Καταλάνοι ἔλαβον κατοχὴν τοῦ λιμένος, καὶ ἐπέτυχον νὰ πυρπολήσωσι τὰ ἐν αὐτῷ πολυάριθμα πλοῖα. Οἱ Γραικοί, εἶναι ἀληθές, ἀντέταξαν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀπηλπισμένην ἄμυναν, ναυμαχία δὲ πεισματώδης συνεκροτήθη μεταξὺ τῶν νηῶν τοῦ Φεράνδου καὶ τῶν διαφυγουσῶν ἐκ τῆς πυρπολήσεως αὐτοκρατορικῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τελευταῖαι αὗται ἦσαν ἀνέτοιμοι, οἱ Γραικοὶ ὑπέστησαν δεινὴν καταστροφήν, καὶ οἱ Καταλάνοι ἀνεκτήσαντο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς τέσσαρας γαλέρας, ἃς μετὰ τὸν φόνον τοῦ Φεράνδου δ' Ἄονε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχε δημεύσει ὁ Ἀνδρόνικος. Μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲ ταύτην πάντα τὰ συλληφθέντα πλοῖα μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ, οἱ δὲ θηριώδεις Καταλάνοι, μὴ ἀρκούμενοι εἰς μόνην τὴν τοσαύτην ἀπώλειαν, κατέστρεψαν τὰ προχώματα, ἅτινα ἐκώλυον τὴν πλημμύραν τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης· τοιουτοτρόπως δέ, αὐτῶν κατακλυσάντων τὴν ξηράν, πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ κύματα. Μετὰ τὴν καταστρεπτικὴν ταύτην ἐκστρατείαν, οἱ Καταλάνοι, φορτώσαντες λαφύρων τὰς τέσσαρας γαλέρας, ἃς εἶχον κυριεύσει, τὰς ἔπεμψαν εἰς Καλλιούπολιν· αὐτοὶ δὲ διελθόντες αὐθαδῶς ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπὸ τὰ βλέμματα τῶν περιφόβων κατοίκων τοῦ Βυζαντίου, κατηυθύνθησαν οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Ξιμενὲς εἰς Μάδυτον, οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Ροκαφὸρ εἰς Πέρινθον, ἴχνη καταπληκτικὰ τῆς διαβάσεως αὐτῶν πανταχοῦ καταλείποντες.

Ἐν τούτοις οἱ Καταλάνοι, καίτοι τοιαῦτα διαπρασσόμενοι, ἐθεώρουν ὅμως τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἀτελῆ, ἐφ' ὅσον δὲν κατέστρεφον τοὺς Ἀλανοὺς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Γεώργιον, οἵτινες ἦσαν οἱ πρῶτοι αἴτιοι τοῦ φόνου τοῦ Ρογήρου. Ὁ Ἀνδρόνικος μετὰ τὴν μάχην τῶν Ἄπρω οὐδὲν παρημέλησεν ὅπως πείσῃ τοὺς Ἀλανοὺς νὰ ἐπανέλθωσιν ὑπὸ τὰς σημαίας του· ἀλλ' ἐκεῖνοι, καταλαβόντες τὴν Νηάδα, φρούριον ὀχυρόν, ἐποιοῦντο ἐξ αὐτοῦ συνεχεῖς ἐπιδρομάς, καὶ ἐλυμαίνοντο τοὺς περιοίκους· βλέποντες δ' ὅτι ἐπὶ πολὺ δὲν ἤθελον δυνηθῆ νὰ διατηρηθῶσιν ἐν αὐτῷ τῷ φρουρίῳ, ἐνῷ ἔθεντο νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, διερχόμενοι διὰ τῆς Βουλγαρίας. Τὴν ἐπάνοδόν των ταύτην πληροφορηθέντες οἱ Καταλάνοι, ἀπεφάσισαν νὰ τραπῶσι πρὸς καταδίωξίν των, καί, εἰ δυνατόν, τοὺς προσβάλωσι πρὶν ἢ διέλθωσι τὸν Αἷμον, διότι ἀπέβαινε κινδυνῶδες εἰς αὐτοὺς νὰ προβῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Βουλγαρίας· τούτου ἕνεκα ἀπεφασίσθη νὰ συνέλθωσιν ἐν Καλλιουπόλει, ὡς ἐν κέντρῳ, πάντες οἱ Καταλάνοι, καὶ ἐκεῖ, καταλιμπάνοντες τὰς γυναῖκας, τὰ παιδία καὶ τὰ πράγματα αὐτῶν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ φρουρὰν διακοσίων πεζῶν καὶ εἴκοσιν ἱππέων, νὰ ἐκστρατεύσωσιν οἱ ἐπίλοιποι ἐπὶ τοὺς Ἀλανούς. Πάντες οἱ ἀρχηγοὶ καὶ πάντες οἱ στρατιῶται ἀπῄτουν νὰ μετάσχωσι τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης, ἐδέησε δὲ διὰ κλήρου νὰ ἀποφασισθῇ τίς ἤθελε μείνει πρὸς φρούρησιν τῆς Καλλιουπόλεως. Ὁ κλῆρος ἔπεσε καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν Μουντάνερ ὡς φρούραρχον, ὅστις ἠναγκάσθη τοιουτοτρόπως νὰ μείνῃ, ἐστερημένος μέν, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, στρατιωτῶν, ἀλλὰ περισσεύων ἐκ γυναικῶν, διότι ὡσεὶ δισχίλιαι τοιαῦται εἶχον ἀπολειφθῆ ἐν Καλλιουπόλει.

Μετὰ δωδεκαήμερον σύντονον πορείαν οἱ Καταλάνοι ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐσκήνουν οἱ Ἀλανοί, ἐννεακισχίλιοί που τὸν ἀριθμὸν ὄντες, δῆλον ὅτι τρισχίλιοι ἱππεῖς καὶ ἑξακισχίλιοι

πεζοί. Ότε δὲ οἱ Ἀλανοὶ εἶδον τοὺς Καταλάνους ἔμειναν ἔκπληκτοι, οὐδεμίαν ὅμως ἐμαρτύρησαν δειλίαν· ἐσχημάτισαν μόνον, κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, εἶδός τι χαρακώματος διὰ τῶν φορτηγῶν ἁμαξῶν των, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἔθεσαν τὰς γυναῖκας, τὰ παιδία καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ παρετάχθησαν ἔμπροσθεν εἰς μάχην, περιμένοντες ἀφόβως τὴν προσβολὴν τῶν πολεμίων. Οἱ Καταλάνοι ἀφ' ἑτέρου, μένεα πνέοντες κατὰ τῶν φονέων ἐκείνων τοῦ ἀρχηγοῦ των, καὶ ὑπὸ φιλοδοξίας ἐλαυνόμενοι, διότι οἱ Ἀλανοὶ ἐθεωροῦντο οἱ ἄριςοι ἱππεῖς τῆς Ἀνατολῆς, περιέμενον μετ' ἀνυπομονησίας τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου, ὅπως λάβροι ἐπιπέσωσι κατ' ἐκείνων· εὐκόλως ἄρα δύναταί τις νὰ ἐννοήσῃ ὁπόσον φρικώδης ἤθελεν εἶσθαι συμπλοκὴ μεταξὺ δύο ἐχθρῶν, τοσούτῳ λυσσαλέως μισούντων ἀλλήλους. Τοῦ συνθήματος ἐν τούτοις δοθέντος ἅμα τῇ πρωΐᾳ, ἤρξατο ἡ μάχη καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἑκατέρωθεν ἐπολέμουν μετ' ἴσης ἀνδρίας. Οἱ Καταλάνοι, καίτοι ὀλιγαριθμότεροι ὄντες, ἦσαν ὅμως ὁρμητικώτεροι τῶν Ἀλανῶν, οὗτοι δὲ πάλιν ἐπιδεξίως ἐματαίουν τὴν ὁρμὴν τῶν Καταλάνων. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Γεώργιος, ἡγούμενος τοῦ ἱππικοῦ, ἐφαίνετο περιφρονῶν πάντα κίνδυνον, καὶ ἀκάθεκτος ὥρμα ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς· ἀλλ' ἡ μεγίστη αὐτοῦ γενναιότης ἐπήγαγε τὸν ὄλεθρόν του, διότι, καθ' ἣν στιγμὴν ἤγειρε τὴν χεῖρα διὰ νὰ προσβάλῃ ἐχθρόν τινα, προφθάσας ἕτερος ἐξ ὄπισθεν τοῦ κατέφερε σφοδρὸν κτύπημα καὶ τὸν ἔρριψε χαμαὶ νεκρόν. Ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρείου ἀρχηγοῦ των ἀπεθάρρυνε τοὺς Ἀλανούς, τοὐναντίον δ' ἐπηύξησε τὴν ὁρμὴν τῶν Καταλάνων, οἵτινες, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Γεωργίου καὶ ὑψώσαντες αὐτὴν δίκην σημαίας ἐπὶ ἀκοντίου, ἐδιπλασίασαν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, φρικωδῶς ἀλαλάζοντες. Οἱ Ἀλανοί, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς ἀκατασχέτους ἐχθρούς των, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν,

ἀνηλεῶς ὑπὸ τῶν Καταλάνων φονευόμενοι, ὁ δὲ φόνος αὐτῶν δὲν ἔπαυσεν, εἰμὴ ὅτε οἱ Καταλάνοι ἀπέκαμον σφάζοντες· ἐξ ὅλου δὲ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν τριακόσιοι μόνοι ἔμειναν ζῶντες, διότι οἱ πλεῖστοι, ἔχοντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία αὐτῶν, ἐπέμενον ἀγωνιζόμενοι ἵνα σώσωσι τοὺς οἰκείους, καὶ εὕρισκον πανταχοῦ τὸν θάνατον. Εἷς Ἀλανὸς ἱππεύων λαμπρὸν ἵππον προσεπάθει νὰ σώσῃ τὴν γυναῖκά του, ἑτέρου ἵππου ἐπιβαίνουσαν διὰ φυγῆς· ἀφ' οὗ δὲ εἶδεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τούτου, διότι οἱ Καταλάνοι ἐξ ὄπισθεν τοὺς ἔφθανον, ῥιφθεὶς ἐπ' αὐτῆς, τὴν ἐνηγκαλίσθη, τὴν ἠσπάσατο τρυφερῶς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαγαγὼν τὴν σπάθην του τὴν ἐφόνευσε. Στραφεὶς ἀκολούθως κατὰ τριῶν Καταλάνων διωκόντων αὐτόν, διὰ μιᾶς μὲν πληγῆς ἔκοψε διαμπὰξ τὸν ἕνα, Βελάερ τοὔνομα, ἐτραυμάτισε δὲ καιρίως τοὺς δύο ἄλλους, καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτός, ἀνὴρ ἀνδρεῖος γενόμενος καὶ πολυτίμως τὴν ζωὴν αὐτοῦ πληρώσας. Οἱ δὲ Καταλάνοι μετὰ τὴν μάχην ταύτην, καθ' ἣν ἀπέβαλον τεσσαράκοντα τέσσαρας μόνον ἄνδρας, συναγαγόντες πολυάριθμα λάφυρα καὶ οὐκ ὀλίγους αἰχμαλώτους, ἐπέστρεψαν εἰς Καλλιούπολιν ἐν θριάμβῳ. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι εἰς τὴν νίκην ταύτην συνετέλεσε καὶ ἀπόσπασμά τι Τουρκοπούλων, οἵτινες, δυσηρεστημένοι ἐκ προγενεστέρων αἰτιῶν κατὰ τῶν Ἀλανῶν ὄντες, προσῆλθον ἐν καιρῷ τῆς μάχης εἰς τὸ μέρος τῶν Καταλάνων καὶ συνέδραμον αὐτοῖς ὅπως τροπώσωσι τοὺς ἐχθρούς των· ἔκτοτε δὲ πολυάριθμοι Τουρκόπουλοι συνετάχθησαν τοῖς Καταλάνοις.

Ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ νίκῃ αὐτῶν ταύτῃ οἱ Καταλάνοι, ἀπεφάσισαν νὰ κατακτήσωσι καὶ αὐτὴν τὴν Ἀδριανούπολιν, ἣν ἐφρούρουν ὁ πιγκέρνης Ἄγγελος καὶ ὁ Σκουτέρις Χοῦμνος, ἄνδρες ἐξιδιασμένης ἱκανότητος καὶ ἀνδρίας· ἐλθόντες λοιπὸν ἔξωθεν αὐτῆς, κατέκλων τὰς ἀμπέλους καὶ τὰ λήια ἐξεθέριζον.

Βλέποντες δὲ ὅτι ἀδύνατον τοῖς ἦτο νὰ κυριεύσωσι δι' ἐφόδου τὴν πόλιν, καὶ πάσχοντες ἐκ τῶν συνεχῶν ἐξόδων, ἃς οἱ ἐντὸς ἐποίουν, ἐπρότεινον μυστικῶς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς κατοίκους· ὑπέσχοντο δῆλον ὅτι αὐτοῖς νὰ τοὺς μεταχειρισθῶσιν ἐπιεικῶς καὶ μηδεμίαν βλάβην νὰ τοῖς ποιήσωσιν, ἐὰν παρέδιδον πρὸς τοὺς Καταλάνους, ἂν ὄχι τὴν πόλιν, τοὐλάχιστον τὸ σῶμα τοῦ Ρογήρου, καὶ ἂν ἀπηλευθέρουν τοὺς καθειργμένους ἔτι συστρατιώτας των· πλαγίως δὲ ὑπεδείκνυον καὶ τὰ μέσα πρὸς παράδοσιν τῆς πόλεως. Ἀπορριψάντων ὅμως τῶν Ἀδριανουπολιτῶν τὰς προτάσεις ταύτας, καὶ διακηρυξάντων ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ πολεμήσωσι μέχρις ἐσχάτων, οἱ Καταλάνοι, πλήρεις ὀργῆς γενόμενοι, ἐνεργέστερον προέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν· καὶ πρῶτον μέν, πῦρ θέντες, ἔκαυσαν τὴν λεγομένην πύλην τοῦ Βαρέως χωρὶς οὐδενὸς ἐκ τούτου νὰ ἐπιτύχωσι, διότι ἰσχυρὸν τεῖχος ἔνδοθεν ἐκώλυε τὴν εἴσοδον. Ἀποροῦντες δὲ ἑλεπόλεων καὶ πολιορκητικῶν μηχανῶν, κατεσκεύασαν ἐπομένως ὑπότροχον κλίμακα, εὐκινήτως ὑπωθουμένην, καὶ δέρμασι βοῶν δι' ὅλου κεκαλυμμένην, ὅπως δι' αὐτῆς ἀναβῶσιν ἐπὶ τὰ τείχη· ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι ἀφήσαντες τοὺς Καταλάνους νὰ θέσωσι τὴν κλίμακα εἰς τὸ τεῖχος, μετεκόμισαν εἰς τὰς ἐλπάξεις μέγιστον κίονα, καὶ ἔρριψαν ἐκεῖθεν ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἥτις συνετρίβη εἰς μυρία τεμάχια· ὁ δὲ πεσὼν κίων ἐκεῖνος, οὐχὶ μόνον τοὺς ἐπὶ τῆς κλίμακος εὑρισκομένους ἐφόνευσεν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους πολεμοῦντας κάτωθεν ἐκείνης. Τοιουτοτρόπως δ' οἱ Καταλάνοι, ἀπελπισθέντες νὰ καταλάβωσι τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ πολλοὺς κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτης ἄνδρας ἀποβαλόντες, ἀνεχώρησαν κατησχυμένοι· θελήσαντες δὲ ἀκολούθως νὰ κυριεύσωσι καὶ τὴν Παμφύλου, καὶ ἐκεῖ τὰ ὅμοια πράξαντες καὶ παθόντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Καλλι-

ούπολιν, ἥτις κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν εἶχε περιέλθει εἰς μέγιστον κίνδυνον.

Ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη, ἀποβιώσαντος τοῦ θείου αὐτῆς μαρκησίου τῆς Μονφεράτης, ἀτέκνου, εἶχε κληρονομήσει τὰ ἐπὶ τοῦ στέμματος τῆς ἡγεμονείας ἐκείνης κυριαρχικὰ δικαιώματα· ἐπειδὴ ὅμως ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ τὰ ἐξασκήσῃ, ἔπεμψε τὸν δευτερότοκον υἱὸν αὐτῆς Θεόδωρον ἵνα καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν ἐν Μονφεράτῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀντώνιος Σπινόλας ἀνήκων εἰς μίαν τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Γενούης, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ τότε διατρίβων, ἐπρότεινεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα νὰ νυμφεύσῃ τὸν Θεόδωρον μετ' Ἀργυρῆς τῆς θυγατρὸς ἑνὸς τῶν συγγενῶν του, Ὀπικίνου Σπινόλα καλουμένου· διὰ δὲ τοῦ συνοικεσίου τούτου ὁ Ἀντώνιος παρεῖχεν εἰς τὴν συγγενῆ του ἀποκατάστασιν εὐτυχῆ καὶ ἀξιοζήλευτον, εἰς δὲ τὴν οἰκογένειάν του συμμαχίαν ἥτις ἠδύναντο ἐν παντὶ καιρῷ νὰ τὴν συνδράμῃ κατὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Δόρια, ἀντιζήλου πάντοτε τῆς τῶν Σπινόλα οὔσης. Ὁ Ἀνδρόνικος ἀφ' ἑτέρου, δεχόμενος τὴν πρότασιν, ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς περιστάσεως καὶ πρὸς τοῦτο ἀπῄτησε παρὰ τοῦ Σπινόλα νὰ ἐνεργήσῃ διὰ παντὸς τρόπου ὅπως ἡ δημοκρατία τῆς Γενούης κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Καταλάνων· ὁ δέ, συγκατατεθεὶς εἰς ὅ,τι ὁ αὐτοκράτωρ ἀπῄτει, ὑπεσχέθη νὰ ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα παρὰ τῇ δημοκρατίᾳ, καί, ἵνα παράσχῃ ἀμέσως τεκμήριον τῶν καλῶν αὐτοῦ διαθέσεων, προσεφέρθη νὰ μεταβῇ ὅ,τι τάχιστα εἰς Καλλιούπολιν καὶ προσκαλέσῃ τὸν φρούραρχον νὰ τῷ παραδώσῃ τὴν πόλιν, ἀπειλῶν ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει νὰ τῷ κηρύξῃ τὸν πόλεμον. Τὴν δὲ ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ἐκπληρῶν ὁ Σπινόλας, μετέβη εἰς Καλλιούπολιν, καὶ ἐλθὼν εἰς συνέντευξιν πρὸς τὸν φρούραρχον Μουντάνερ, τῷ ἀνεκοίνωσε τὰ ἑπόμενα. «Εἶμαι ὁ Ἀντώνιος Σπινόλας, στρατηγὸς τῆς δημοκρα-

τίας μου· ἐξ ὀνόματος δ' αὐτῆς σὲ διατάσσω νὰ ἐξέλθῃς τῆς πόλεως ταύτης, ὡς καὶ ὅλους τοὺς Καταλάνους νὰ ἐγκαταλίπωσι τὸ ταχύτερον τὴν Θρᾴκην, διότι ἄλλως ἡ δημοκρατία θέλει σᾶς ἀναγκάσει καὶ ἄκοντας νὰ τὴν ἐγκαταλίπητε »

Μηδόλως ἐκ τῶν ἐπιτακτικῶν τούτων λόγων πτοηθεὶς ὁ Μουντάνερ, παρετήρησε μετ' ἀταραξίας πρὸς τὸν Σπινόλαν, ὅτι αἱ ἀπειλαὶ αὐτοῦ ἦσαν ἀρίδηλος παραβίασις τῶν μεταξὺ τῶν βασιλέων τῆς Ἀραγῶνος καὶ τῆς Σικελίας ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς Γενούης ἀφ' ἑτέρου σχέσεων, καὶ ὅτι αὐτὸς ἀπόφασιν εἶχε νὰ σεβασθῇ τὴν εἰρήνην, ἐφ' ὅσον οἱ Γενουήνσιοι δὲν παρεβίαζον αὐτήν. Τούτων ἀκούσας ὁ Σπινόλας, ἐπανέλαβε δὶς καὶ τρὶς τὴν περὶ ἐκκενώσεως τῆς Καλλιουπόλεως καὶ τῆς Θρᾴκης πρόσκλησίν του, χρώμενος φράσεσιν ὑβριστικαῖς· ἐπὶ τέλους δ' ὁ Μουντάνερ, ἐξαντληθείσης πλέον τῆς ὑπομονῆς του, ἐλάλησε πρὸς τὸν Γενουήνσιον ὡς ἑξῆς. «Κάκιστα πράττεις ἀπευθύνων ἡμῖν τοιαύτας προσκλήσεις, διότι ἐγὼ ἦλθον εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς δόξαν τῆς ἁγίας καθολικῆς πίστεως· παῦσον ἄρα ποιῶν τοιαύτας προτάσεις, διότι ἐγὼ τοὐναντίον ἐν ὀνόματι τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατρός, τοῦ πάπα, οὗ τὴν σημαίαν ἔχομεν ἀναπεπταμένην, ἵνα βαδίσωμεν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν σχισματικῶν ὑπηκόων του, οἵτινες προδοτικῶς ἐφόνευσαν τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ τοὺς συστρατιώτας ἡμῶν, καθ' ὃν χρόνον ἔμελλον νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἀπίστων, σὲ προσκαλῶ, ἐν ὀνόματι, λέγω, τοῦ πάπα, τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας ἵνα παράσχῃς ἡμῖν πᾶσαν βοήθειαν ὅπως τιμωρήσωμεν αὐτοὺς καὶ λάβωμεν πλήρη ἐκδίκησιν. Ἀλλ' ἂν δὲν θέλῃς νὰ βοηθήσῃς ἡμῖν, ἢ ἄν, παρ' ἐλπίδα, φανῇς ἡμέτερος ἐχθρός, τότε θέλω διαμαρτυρηθῆ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας καθολικῆς πίστεως κατὰ σοῦ καὶ καθ' ὅσων παρεμβάλωσι

προσκόμματα εἰς τὰς ἡμετέρας ἐπιχειρήσεις. Εἴθε δὲ τὸ χυθησόμενον αἷμα νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐκείνων· διότι ἡμεῖς, ἀπηλλαγμένοι πάσης ἁμαρτίας καὶ πάσης κατακρίσεως, θέλομεν ἀναγκασθῆ νὰ ὑπερασπίσωμεν ἑαυτοὺς διὰ παντὸς μέσου.»

Τοιουτοτρόπως ἄνευ ἀποτελέσματος ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Σπινόλας, ἐξέθηκεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὰ λεχθέντα, καὶ ὑπεσχέθη αὐτῷ νὰ ἐκδιώξῃ εὐχερῶς τῆς Καλλιουπόλεως τοὺς Καταλάνους· ὁ δέ, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Σπινόλα, ἐξώπλισεν ἓξ γαλέρας καὶ ἄρχοντα αὐτῶν τάξας τὸν Ἀνδριόλον δελ-Μόρον, εὐγενῆ Γενουήνσιον, τὸν διέταξε νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σπινόλα. Τὰ ἓξ ταῦτα πλοῖα, ἑνούμενα πρὸς τὰ τῆς Γενούης, ἅτινα ὁ Σπινόλας ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ, ἀπετέλουν στόλον ἐξ εἴκοσι πέντε πλοίων, ὅστις βεβαίως ἦτο ἀξιόμαχος· ἐπὶ τῆς στολαρχίδος δ' ἐπέβη καὶ ὁ δεσπότης Θεόδωρος ὅπως, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Καλλιουπόλεως, μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν, καί, νυμφευόμενος τὴν Ἀργυρῆν, λάβῃ κατοχὴν τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μετὰ ὀλιγοήμερον πλοῦν ὁ στόλος ἀφίκετο πρὸ τῆς Καλλιουπόλεως, ἧς ὁ φρούραρχος Μουντάνερ, ἔλλειψιν στρατιωτῶν πάσχων, ὅπως ἀναπληρώσῃ ταύτην, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοὐλάχιστον, ἔπραξε τὸ ἑξῆς. Ἐνδύσας τὰς ἐν τῇ πόλει πολυπληθεῖς γυναῖκας μὲ ἀνδρικὰς πανοπλίας, τὰς ἐτοποθέτησεν εἰς τὰ τείχη, εἰς ἑκάστην δὲ γωνίαν καὶ κατάλληλον μέρος τοῦ τείχους ἔταξεν ἀνὰ ἕνα ἔμπορον Καταλάνον ἐκ τῶν παρακολουθούντων τῷ στρατῷ, δοὺς αὐτῷ τὴν ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀρχηγίαν. Σὺν ἅμα εἰς τὰς ὁδοὺς ἔθεσε βαρέλια μετ' οἴνου καὶ ἄρτου ὅπως τρώγῃ ἐν καιρῷ τῆς πολιορκίας ἐκ τοῦ προχείρου πᾶς μαχητής, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃ τὴν θέσιν του, διέταξε δὲ νὰ περιβληθῶσι πάντες καλὰς πανοπλίας ὅπως ἀποφεύγωσι τὰς βολὰς

δελ-Μόρο, ἐπιστρέψας μετὰ τῶν γαλερῶν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκόμισε τὴν ἀγγελίαν τῆς νέας καταστροφῆς, οἱ δὲ Γενουήνσιοι διαπλεύσαντες τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπανῆλθον εἰς Γένουαν, ἔνθα μετ' οὐ πολὺ ὁ δεσπότης Θεόδωρος ἐτέλεσε τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ 'Οπικίνου Σπινόλα, καὶ ἀκολούθως μετέβη εἰς Μονφεράτην ἵνα λάβῃ κατοχὴν τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ.

Οὐ πολλὰς δ' ἡμέρας ὕστερον ἀφίκοντο ἐν Καλλιουπόλει ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς αὐτῶν πάντες οἱ Καταλάνοι καὶ 'Αραγώνιοι· οὗτοι μαθόντες τὰ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν συμβάντα, καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ σύνεσιν, ἣν ἔδειξε κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην ὁ Μουντάνερ, κατελήφθησαν ὑπὸ ἀφάτου χαρᾶς, ἣν διέκοπτε μόνη ἡ λύπη διότι δὲν παρευρέθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν μάχην· ὅθεν ἑώρτασαν πανηγυρικῶς τὸν θρίαμβον καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν ἧς εἶχον χρείαν μετὰ τοσαύτην κοπιαστικὴν καὶ πολυχρόνιον ἐκστρατείαν. 'Εν ᾧ δὲ διετέλουν οὕτως ἠρεμοῦντες, αἴφνης, πρὸς μεγίστην των εὐτυχίαν, εἶδον διαπεραιουμένους τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐρχομένους πρὸς αὐτοὺς δισχιλίους περίπου πεζοὺς Τούρκους καὶ ὀκτακοσίους ἱππεῖς ἐν εἴδει συμμάχων. Οἱ Τοῦρκοι οὗτοι, πληροφορηθέντες τὴν μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Καταλάνων ἐφισταμένην διαίρεσιν, εἶχον ἐπιδράμει ἐκ νέου εἰς τὴν 'Ανατολήν, καὶ καταλάβει ὅλας τὰς πόλεις καὶ χώρας, ἀφ' ὧν πρότερον ἐξεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Καταλάνων· λῃίσαντες δὲ αὐτὰς διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Καλλιούπολιν, ὅπως ἑνωθῶσι μετὰ τῶν Καταλάνων καὶ ἐπεκτείνωσι τὰς δῃώσεις αὐτῶν. Διὰ τῆς νέας δὲ ταύτης ἐπικουρίας οἱ Καταλάνοι ἐδύναντο νὰ ἀναλάβωσι νέας ἐπιχειρήσεις.

Ἡ συμμαχία τῶν Καταλάνων μετὰ τῶν Τούρκων ἵνα πολεμήσωσι μίαν Χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἦτο ἔγκλημα ἄξιον

βεβαίως παντὸς στιγματισμοῦ· τοιοῦτο δὲ ἐθεώρησε αὐτὸ καὶ ὁ τῆς Ῥώμης ποντίφηξ. Ἀλλ' ἂν ἡ συμμαχία ἐκείνη ἀπήρεσεν εἰς τὸν πάπαν, ἐτάραξεν ὅμως πολὺ καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον, ὅστις ἤρξατο σκεπτόμενος πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ διαλύσῃ αὐτήν· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον εὗρε τὸ μέσον νὰ ἔλθῃ εἰς μυστικὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ Μελὴκ, ἑνὸς τῶν ἀρχηγῶν τῶν εἰς ὑπηρεσίαν τῶν Καταλάνων εἰσελθόντων Τούρκων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ οὗτος συνεφώνησεν οὐχὶ μόνον νὰ παραιτήσῃ τοὺς νέους συμμάχους του, ἀλλὰ προσέτι νὰ στρέψῃ καὶ κατ' αὐτῶν τὰ ἴδια του ὅπλα. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος, ὅπως ἐπὶ μᾶλλον τὸν προσελκύσῃ, τῷ ὑπεσχέθη, ἐκπληροῦντι τὰς ὑποσχέσεις του, νὰ τῷ δώσῃ εἰς γάμον μετὰ πλουσίας προικὸς τὴν θυγατέρα Μασσοὺδ, τοῦ τελευταίου Σελζουκίδου ἡγεμόνος τοῦ Ἰκονίου, ὅστις εἶχε φονευθῇ εἴς τινα μάχην· ἡ δὲ κόρη ἐκείνη ἐν Κωνσταντινουπόλει μένουσα, ἠσπάσατο τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἔζη εὐνοουμένη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Ὁ Ἰσαὰκ Μελὴκ ὑπεσχέθη σὺν ἅμα νὰ ἀποσπάσῃ τῶν Καταλάνων καὶ προσαγάγῃ αὐτῷ πάντας τοὺς Τουρκοπούλους, ἐὰν συγκατετίθετο νὰ τοῖς ἀποδώσῃ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία των, ἅτινα οἱ Ἀλανοὶ εἶχον παραδώσει πρὸς αὐτόν. Τῶν τοιούτων διαπραγματεύσεων γνωστῶν γενομένων, ὁ Ροκαφὸρ συλλαβὼν τὸν Μελὴκ ἔμελλε νὰ τὸν τιμωρήσῃ ὡς ἔνοχον ἐσχάτης προδοσίας· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐδικαιολογήθη λέγων ὅτι κατ' ἐπιφάνειαν ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὅπως ἐλευθερώσῃ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία τῶν κοινῶν αὐτῶν συμμάχων Τουρκοπούλων. Τὴν δικαιολόγησιν δὲ ταύτην εὔλογον εὑρὼν ὁ Ροκαφὸρ, ἐσυγχώρησε τῷ Μελὴκ, οἱ δὲ Καταλάνοι τοιουτρόπως ἀπαλλαγέντες παντὸς περισπασμοῦ, ἐξεστράτευσαν μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Γάνου, ὃν εἶχον καταλάβει οἱ Γραικοί.

Διασκεδάσας τὰς κατ' αὐτοῦ γεννηθείσας ὑπονοίας τῶν Καταλάνων, ὁ Ἰσαὰκ Μελὴκ ἐπανέλαβε μετ' οὐ πολὺ τὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διαπραγματεύσεις του, καθ' ὅσον ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ ἀναβαίνοντα ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἰκονίου βασιλέα τὸν θεῖον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Μελήκ, ὅστις διαμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶχεν ἐπίσης ἀσπασθῆ τὸν Χριστιανισμόν. Τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τοῦ Μελὴκ δὲν ἔκρινεν εὔλογον ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐκπληρώσῃ· οὐδένα ὅμως ἔδειξε δισταγμὸν ὅπως πραγματοποιήσῃ τὰς λοιπὰς ἀπαιτήσεις ἐκείνου. Ὅθεν διώρισε τὸν Κωνσταντῖνον διοικητὴν τῶν Πηγῶν, καὶ μεγάλην ἐξετοιμασάμενος προῖκα, ἔπεμψε καὶ τὴν νύμφην εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ὅπως τὴν λάβῃ εἰς σύζυγον ὁ Ἰσαάκ· ἵνα δὲ διευκολύνῃ τὴν ἐκ τῆς Δύσεως εἰς τὴν Ἀνατολὴν διάβασιν τῶν Τούρκων, διέταξε τὸν Κωνσταντῖνον νὰ κατασκευάσῃ πολυάριθμα πλοῖα καὶ νὰ ἔχῃ αὐτὰ ἕτοιμα. Τῆς στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ τολμηροῦ αὐτοῦ σχεδίου ἐπελθούσης, ὅσοι τῶν Τούρκων ἦσαν συνενωμένοι μετὰ τοῦ Ἰσαάκ, συνέλαβον τοὺς Καταλάνους ἀξιωματικοὺς αὐτῶν, τοὺς ἔσφαξαν καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ διαπεραιωθῶσι τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἀποβῶσιν εἰς Ἀσίαν· ἀλλ' οἱ Καταλάνοι συνελθόντες ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, ἣν τοῖς προὐξένησεν ἡ ἀποστασία ἐκείνη, ἐξῆλθον πρὸς καταδίωξίν των καὶ τοὺς ἔφθασαν καθ' ἣν στιγμὴν ἐπεβιβάζοντο τῶν πλοίων ἵνα ἀπέλθωσι. Συμπλοκῆς δὲ μεταξὺ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Καταλάνων αἱματηρᾶς συγκροτηθείσης, οἱ πρῶτοι ἡττηθέντες ἠναγκάσθησαν νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα καὶ νὰ ζητήσωσιν ἔλεος· οἱ δὲ πρωταίτιοι τῆς ἀποστασίας Μελὴκ μεθ' ἑνὸς ἀδελφοῦ του, συλληφθέντες, ἀπεκεφαλίσθησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ πτώματος τοῦ πρώτου, ἐρεύνης γενομένης, εὑρέθη ἓν ἔγγραφον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξετίθεντο κατὰ πλάτος τὰ τῆς συνωμοσίας ἐκείνης. Οἱ Καταλάνοι, πλήρεις ὀργῆς διὰ τὴν προδοσίαν ταύτην γενόμενοι

ἠθέλησαν νὰ ἐξολοθρεύσωσι πάντας τοὺς Τούρκους· καμφθέντες ὅμως ἀπὸ τὰς δεήσεις αὐτῶν, ἠρκέσθησαν νὰ τοὺς καταδικάσωσιν εἰς διαρκῆ δεσμά.

Ἐν τούτοις οἱ Καταλάνοι μὴ ἔχοντες ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως ἀπασχολῶσι πρὸς φρούρησιν τοσούτων ἀνδρῶν, σὺν ἅμα δὲ προτιθέμενοι νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἐπὶ τὴν Τζουρουλόν, ἀπεφάσισαν, εἰ δυνατόν, νὰ συνδιαλλαγῶσι πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ Τουρκοπούλους· ὅθεν ἀπέδωσαν αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ἤθελον ἐκεῖνοι εἶσθαι τοῦ λοιπὸν πιστοὶ σύμμαχοι καὶ παρέχει εἰλικρινῶς τὴν συνδρομήν των εἰς τοὺς Καταλάνους. Οἱ Τουρκόπουλοι ὅμως ἠρνήσαντο νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ἅτε τῶν Καταλάνων μὴ ἀπελευθερωσάντων τῶν δεσμῶν καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν Ταχαγτζιάρι μετὰ τῶν ἄλλων· ἐδέησε δὲ νὰ ὑποβληθῶσιν ἐκεῖνοι εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῶν Τουρκοπούλων, πρὶν ἢ ἐκστρατεύσωσιν. Ἀναχωρήσαντες λοιπὸν πάντες, κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν Τζουρουλόν, τῶν μὲν Καταλάνων ἡγουμένων, τῶν δὲ Τούρκων καὶ Τουρκοπούλων ἑπομένων· ὅτε δὲ ἀφίκοντο πρὸ τῆς πόλεως ἐκείνης οἱ Καταλάνοι, ἵνα δῆθεν μόνοι περιβληθῶσι τὴν δόξαν τῆς ἁλώσεως αὐτῆς, χωρὶς νὰ περιμείνωσι τὴν ἔλευσιν τῶν συμμάχων των, ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Τζουρουλοῦ καὶ προσεπάθησαν νὰ τὴν κυριεύσωσιν· ἀποκρουσθέντες ὅμως ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἠναγκάσθησαν μετὰ ζημίας μεγίστης νὰ ἀποχωρήσωσιν. Οἱ Τουρκόπουλοι, πληροφορηθέντες καθ' ὁδὸν τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, δὲν προέβησαν περαιτέρω, ἀλλ' αὐτομολήσαντες, κατέφυγον πρὸς τὴν Ἄπρω. Τοῦρκοι δέ τινες, μαθόντες ὅτι κατὰ τὴν παραλίαν προσωρμίζοντο νῆές τινες, κατηυθύνθησαν πρὸς αὐτὰς διὰ νὰ τὰς κυριεύσωσι καὶ διαπεραιωθῶσιν εἰς Ἀσίαν· ἀλλ' οἱ Καταλάνοι, ἐγκαίρως καταδιώξαντες, ἐματαίωσαν τὸν σκοπὸν αὐτῶν, καὶ οὓς μὲν κατέσφαξαν, οὓς δὲ τῇδε κἀκεῖσε διεσκόρπισαν.

Οἱ Καταλάνοι μὴ ἐπιτυχόντες παρὰ τῶν Γενουηνσίων τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ παρ' αὐτῶν ὡς αἰχμαλώτου κρατουμένου Βερανζέρου δ' Ἐντένσα, ἔπεμψαν τρεῖς πρέσβεις πρὸς τὸν τῆς Ἀραγῶνος βασιλέα Ἀλφόνσον, ἐκλιπαροῦντες αὐτὸν ὅπως μεσολαβήσῃ παρὰ τῇ Δημοκρατίᾳ τῆς Γενούης πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ αἰχμαλώτου, καὶ προσφέροντές τῳ σὺν ἅμα τὴν κυριαρχίαν πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, ἃς εἶχεν κατακτήσει. Ὁ δὲ Ἀλφόνσος, καίτοι ἐπιθυμῶν νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ, ἐνόει ὅμως πόσον δύσκολον ἦτο νὰ διοικῇ ἐξ Ἀραγῶνος χώρας τοσούτῳ μεμακρυσμένας, καὶ διὰ τοῦτο συνεβούλευσε τοὺς Καταλάνους πρεσβευτὰς νὰ ἀπευθυνθῶσιν μᾶλλον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φριδερῖκον, βασιλέα τῆς Σικελίας, ὅστις ἐγγύτερον τῆς Ἑλλάδος ὤν, βεβαίως δὲν ἤθελε διστάσει νὰ δεχθῇ τὴν προσφερομένην αὐτῷ κυριαρχίαν. Ὅθεν οἱ πρεσβευταὶ ἀναχωρήσαντες ἐξ Ἀραγῶνος, μετέβησαν εἰς Ῥώμην, ἔνθα ἐξέθηκαν πρὸς τὸν πάπαν πόσον καλὴ εὐκαιρία παρίστατο ἵνα οἱ σχισματικοὶ Γραικοὶ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, καὶ ὁποίας συνεπείας ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἡ ἐπέκτασις τοῦ παπισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων ἀπήτησαν παρὰ τοῦ πάπα νὰ χρίσῃ τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, νὰ προκηρύξῃ νέαν σταυροφορίαν καὶ νὰ παράσχῃ πλήρη ἁμαρτιῶν ἄφεσιν εἰς ὅσους ἤθελον συνδράμει χρηματικῶς ἢ ἄλλως πως τὴν ἐπιχείρησιν. Τὸ σχέδιον τοῦτο οὐδόλως παρεδέχθη ὁ πάπας, διότι μετὰ τῆς ὑποτιθεμένης ὑποταγῆς τῶν ὀρθοδόξων εἰς αὐτόν, συνανυψοῦτο καὶ ὁ βασιλικὸς τῆς Ἀραγῶνος οἶκος, τοσαύτην δ' ἐκεῖνος ᾐσθάνετο πρὸς αὐτὸν ἀντιπάθειαν, ὥστε προὐτίμα πᾶσαν θυσίαν νὰ ὑποστῇ μᾶλλον παρὰ νὰ ἴδῃ τὸν Φριδερῖκον μεγαλυνόμενον· ὅθεν μυρίας παρενέβαλε δυσχερείας εἰς τὴν πρότασιν, εἰς τρόπον ὥστε ι

πρεσβευταὶ ἀπελπισθέντες, ἀπῆλθον ἄπρακτοι ἐκ Ῥώμης.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλφόνσος, ἂν ἀπέρριψε τὴν προσφερομένην αὐτῷ κυριαρχίαν, δὲν παρέλειψεν ὅμως καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ὑποτελοῦς αὐτῷ Βερανζέρου. Πέμψας λοιπὸν πρεσβευτὰς εἰς Γένουαν παρεπονέθη κατὰ τῆς ὕβρεως, ἣν ἡ Δημοκρατία ἐποίησεν εἰς αὐτόν, συλλαβοῦσα, παρὰ τὰς συνθήκας, καὶ καθείρξασα ἕνα τῶν ἐπισημοτέρων ὑποτελῶν του· συνωδεύοντο δὲ τὰ παράπονα ταῦτα δι' ἀπειλῶν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Δημοκρατία δὲν ἤθελεν ἀμέσως ἀποφυλακίσει τὸν Βερανζέρον, δὲν ἤθελεν ἀποδώσει αὐτῷ τὰ πλοῖα του καὶ πᾶν ὅ,τι τοῦ εἶχον ἀφαιρέσει, καὶ δὲν ἤθελε τέλος τῷ δοθῆ ἀνάλογος ἀποζημίωσις δι' ἣν ὑπέστη φυλάκισιν. Ἡ Δημοκρατία, ἀποδοῦσα διπλωματικῷ τῷ τρόπῳ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Βερανζέρου εἰς περιστάσεις ἐκτάκτους, ἐξέφρασε πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Ἀλφόνσου τὴν λύπην της ἐπὶ τοῖς γενομένοις, ἀπεκρίθη ὅτι ἡ αἰχμαλωσία ἐκείνη ἐπῆλθε συνεπείᾳ ἔριδος μεταξὺ ναυτῶν, ὑπεσχέθη νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Βερανζέρον ἀμέσως, καὶ ὑπεξέφυγε τὸ περὶ ἀποζημιώσεως ζήτημα, διότι ἔμελλε νὰ στείλῃ εἰς Μοντπελλιὲ ἐπιτρόπους, οἵτινες μετὰ τοῦ ἐκεῖσε πρέσβεως τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος ἠδύναντο νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐκείνου. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ Δημοκρατία τῆς Γενούης ἐξέφερε πικρὰς μομφὰς κατὰ τῶν Καταλάνων, ὡς συμμαχησάντων μετὰ τῶν βαρβάρων καὶ καταστρεφόντων τὰς ἐν Ἑλλάδι κτήσεις τῶν Γενουηνσίων, καὶ ἀπήτησε τὴν διάλυσιν τῆς συμμαχίας ἐκείνης. Ὅπως δὲ κανονισθῶσι πάντα τὰ ζητήματα ταῦτα, ἐπίτροποι ἐκ μέρους τῶν δύο κρατῶν διορισθέντες συνῆλθον κατ' ἐπανάληψιν· ἀλλ' οἱ πληρεξούσιοι τῆς Δημοκρατίας τοσαύτας ὑπεκφυγὰς μετεχειρίσθησαν, ὥστε ὁ Ἀλφόνσος ἐδέησε νὰ ἀρκεσθῇ εἰς μόνην τοῦ Βερανζέρου τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Ἀπαλλαγεὶς τοιουτοτρόπως μακροχρονίου εἱρκτῆς ὁ Βερανζέρος, δὲν παρήτησε, καί τοι τὰ πάντα ἀπωλέσας, οὔτε τὰ φιλόδοξα αὐτοῦ σχέδια, οὔτε τὰς κατακτητικὰς ὀρέξεις του. Ὅθεν ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν πάπαν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Φίλιππον τὸν Καλόν, προσπαθῶν νὰ τοὺς πείσῃ ὅπως ἀναλάβωσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν των τοὺς Καταλάνους· ἀλλ' ἀμφότεροι ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις του, ὁ μὲν πάπας δι' οὓς λόγους ἐν τοῖς πρόσθεν ἐξεθέσαμεν, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, διότι ἀπασχολούμενος εἰς ἐσωτερικοὺς περισπασμοὺς μεγάλους οὔτε διὰ στρατιωτῶν, οὔτε διὰ χρημάτων ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ τοῖς Καταλάνοις· ἄλλως τε καὶ ὁ Φίλιππος εἶχεν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κόμητος τοῦ Βαλοᾶ, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἐπεθύμει νὰ συνδράμῃ τὸν οἶκον τῆς Ἀραγῶνος πρὸς ζημίαν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἰδίου οἴκου. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Βερανζέρος πανταχόθεν δυσκολίας ἀπαντῶν, ἀπεφάσισε νὰ περιορισθῇ τοῦ λοιποῦ εἰς μόνας τὰς ἰδίας δυνάμεις· ὅθεν μεταβὰς εἰς Καταλωνίαν καὶ πωλήσας μέρος τῶν γαιῶν αὐτοῦ, ἑτέρας δὲ ὑποθηκεύσας, ἐστρατολόγησε πεντακοσίους ἄνδρας καὶ ἐπιβιβάσας αὐτοὺς ἐφ' ἑνὸς πλοίου, διεπεραιώθη μετ' αὐτῶν εἰς Καλλιούπολιν.

Τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Βερανζέρου δ' Ἐντένσα ἐχαιρέτησαν ἐνθουσιωδῶς πάντες οἱ Καταλάνοι, μόνος δὲ ὁ Ροκαφὸρ εἶδεν αὐτὴν μετ' ἀπαρεσκείας. Οὗτος ἀπό τινος χρόνου διετέλει εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον, καὶ εἶχε συνομολογήσει μυστικὴν συνθήκην ὅπως μεταβῇ εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ· ἡ τοῦ Βερανζέρου ὅμως ἐπάνοδος τὸν ἠνάγκασε νὰ μεταβάλῃ ἀπόφασιν καὶ μὴ ἐκπληρώσῃ ἣν ἀνεδέξατο ὑποχρέωσιν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως μὴ θέλων, διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ μέλλοντος, νὰ διαρρήξῃ πᾶσαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα σχέσιν, προσποιούμενος δὲ τὴν αὐτὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, τῷ ἐξήγγειλεν

ὅτι ἡ ἀδελφή του σύζυγος τοῦ Ἀσάν, καὶ πενθερὰ τοῦ Καίσαρος Ρογήρου, θέλουσα νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὸν τοῦ γαμβροῦ της φόνον, ἔπεμψε πρὸς τοὺς Καταλάνους τὸν οἰκεῖον αὐτῇ Κανναβούριον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ τοὺς ἐξοτρύνῃ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος· οὗτος δέ, βεβαιωθεὶς καὶ ἄλλοθεν ὅτι ἀληθῆ ἦσαν τὰ παρὰ τοῦ Ροκαφὸρ ἐξαγγελλόμενα, κατὰ μὲν τῆς ἀδελφῆς του ἔλαβε πάντα τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα, πειθόμενος δὲ περὶ τῶν εἰλικρινῶν καὶ ἀνυποκρίτων αἰσθημάτων τοῦ Καταλάνου ἀρχηγοῦ, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν δύο τριήρεις διὰ νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Αἱ τριήρεις αὗται, ἀφικόμεναι πρὸ τῆς Καλλιουπόλεως, συνήντησαν τὸ Καταλανικὸν πλοῖον, ὅπερ εἶχε μεταφέρει τὸν Βερανζέρον δ' Ἐντένσα, καὶ ἤρξαντο νὰ τὸ προσβάλωσιν· ἀλλ' ὁ Ροκαφὸρ πέμψας κρυφίως πρὸς τοὺς δύο τριηράρχους τοῖς διεμήνυσεν ὅτι ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐκείνου εὑρίσκοντο στρατιῶταί του, ἑπομένως ἔπρεπε νὰ παύσωσι τὴν προσβολὴν μέχρι τῆς νυκτός, ὅτε ἤθελε διατάξει τὴν ἀποβίβασιν τῶν στρατιωτῶν του, τότε δὲ οἱ Γραικοὶ ἠδύναντο εὐκόλως νὰ προσβάλωσι καὶ κυριεύσωσι τὸ πλοῖον· πρὸς πλείω δὲ βεβαίωσιν τῶν λόγων αὐτοῦ, ἀπέστειλεν ἐπὶ τῶν τριήρεων οὐκ ὀλίγα βαρέα κιβώτια, ἐν οἷς ἔλεγεν ὅτι περιείχοντο ὅλοι οἱ θησαυροί του. Ὁποία ὅμως ἐγένετο ἡ ἔκπληξις τῶν τριηράρχων ὅτε τὴν νύκτα διέκρινον ἐν τῷ Καταλανικῷ πλοίῳ οὐ μόνον πολυαριθμότερον πλήρωμα ἀλλὰ καὶ ἀξιωματικοὺς ἀκόμη τοῦ Ροκαφόρ; Ὑποπτευθέντες τότε ὅτι ἐνεπαίχθησαν, ἤνοιξαν τὰ κιβώτια ἐκεῖνα, ἐν τοῖς ὁποίοις ὅμως ἀντὶ θησαυρῶν εὗρον ἄμμον καὶ πέτρας· ὅθεν ἐννοήσαντες τὴν δολιότητα τοῦ Ροκαφόρ, ἀπέπλευσαν ἐκ Καλλιουπόλεως καὶ ἐπανῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐξέθηκαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὰ γενόμενα.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἤρξατο δεινὴ ἔρις μεταξὺ τοῦ Βερανζέρου δ'

Ἐντένσα καὶ τοῦ Φεράνδου Ροκαφὸρ περὶ τῆς ἀρχιστρατηγίας, διότι ὁ μὲν πρῶτος ἤθελε νὰ ἀναλάβῃ ἣν εἶχε πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας του ἐξουσίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἀνθίστατο, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐκλεχθεὶς ἀρχηγὸς αὐτός, δὲν ἠδύνατο νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἕτερον τὴν ἀρχηγίαν. Ὁ Βερανζέρος, ἐξ ἐπισήμου οἴκου τὸ γένος ἕλκων, ἐθεώρει προσβλητικὸν τὸ νὰ ἄρχηται παρ' ἀνδρὸς δυσγενοῦς καὶ βαναύσου τὴν τύχην· ἀλλ' ὁ Ροκαφόρ, δάφνας πάντοτε δρέψας, περιεφρόνει τὴν εὐγένειαν ἐκείνου καὶ ἠρείδετο ἐπὶ τῆς τῶν στρατιωτῶν πλειότητος. Ἐντεῦθεν δὲ προέκυψαν μεταξὺ τῶν Καταλάνων δύο φατρίαι πολεμικώτατα πρὸς ἀλλήλας διακείμεναι, ὧν ἡ μὲν ἤθελε τὸν ἕνα, ἡ δὲ τὸν ἕτερον ἐκ τῶν δύο ἀντιπάλων· ἡ δὲ κατάστασις αὕτη ἐπήνεγκε τὴν παραλυσίαν, τὴν ἀπείθειαν, καὶ τὴν ἀταξίαν ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ στρατοῦ. Τέλος τὸ δωδεκαμελὲς Συμβούλιον τῶν Καταλάνων, βλέπον ὅτι τὰ πράγματα ἤθελον καταλήξει εἰς δυσαρέστους σκηνάς, διήρεσε τὴν ἐξουσίαν τριχῆ μεταξὺ τοῦ Βερανζέρου, τοῦ Ροκαφὸρ καὶ τοῦ Ξιμενές, εἰς δὲ τοὺς στρατιώτας ἄφησε τὴν ἐλευθερίαν νὰ συνταχθῶσιν ὑπὸ τὴν σημαίαν οἱουδήποτε τῶν τριῶν ἤθελον. Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Συμβουλίου εὐηρέστησε πᾶσι, διότι πράγματι ἦτο καὶ ἡ μόνη δυναμένη νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς δύο ἀντιζήλους.

Κατὰ τὴν τοῦ δωδεκαμελοῦς Συμβουλίου ἀπόφασιν, ὁ Ξιμενὲς ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπαρτίσῃ ἴδιον σῶμα καὶ νὰ ἐνεργῇ κατ' ἀρέσκειαν· αὐταπάρνησιν ὅμως ἀξιομίμητον δεικνύων, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποχωρισθῇ τοῦ Βερανζέρου, ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ὁποίου, ὡς μόνου ἱκανοῦ ἀρχηγοῦ, ἐτάχθησαν οἱ ὑπερήφανοι Ἀραγώνιοι καὶ πάντες οἱ εὐγενεῖς. Τοὐναντίον δὲ τῷ Ροκαφὸρ συνετάχθησαν οἱ Ἀλμογάβαροι, οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Τουρκόπουλοι, διότι ὁ Ροκαφόρ, ἀληθὴς στρατιώτης ὤν, ἠδυνήθη νὰ προσελκύσῃ τὴν εὔνοιαν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οὓς ἀείποτε εἶχεν ὁ-

δηγήσει εἰς τὴν νίκην. Ὁ δὲ Μουντάνερ ἐξηκολούθησε τὰ καθήκοντα τοῦ φρουράρχου Καλλιουπόλεως, ἀπολαύων διὰ τὴν ἀμεροληψίαν αὐτοῦ καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀρετάς του τῆς κοινῆς τῶν συστρατιωτῶν του ἀγάπης καὶ ὑπολήψεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ὁ Ἰνφάντης δὸν Φερδινάνδος καὶ ὁ ναύαρχος Θιβὼ δὲ Σιποά.

ΜΕΤΑ τὴν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἐκδίωξιν τῶν Φράγκων ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ σύμμαχοι αὐτοῦ Γενουήνσιοι, δυνάμει τῶν συνθηκῶν, ἤρξαντο ἐκδιώκοντες τῶν Ἑλληνίδων χωρῶν τοὺς ἐν αὐταῖς ἐγκαταστάντας κατὰ τὴν Φραγκικὴν δεσποτείαν ξένους ἡγεμονίσκους, καὶ ἀναλαμβάνοντες οἱ ἴδιοι τὰ ἐπὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν κυριαρχικὰ δικαιώματα τῶν ἀποδιωκομένων. Εἷς δὲ τῶν τοιούτων Γενουηναίων ἐγένετο ὁ Βενέδικτος Ζαχαρίας, ὅστις, αἰχμαλωτίσας τὸν ἐκ Βερώνης Ραβανόν, ἄρχοντα τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Ὠρεῶν, ἐγένετο κύριος τῶν κτήσεων ἐκείνου, τὴν δὲ ἀπολειπομένην νῆσον τῆς Εὐβοίας κατέλαβεν ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ, ἐκδιώξας τοὺς ἐν αὐτῇ Φράγκους.

Εὐνοῶν τὸν Βενεδίκτον Ζαχαρίαν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ἀνταμείβων σὺν ἅμα αὐτόν, δι' ἃς παρέσχε τῷ κράτει του ὑπηρεσίας, τῷ ἐδωρήσατο τὴν νῆσον Χίον, εἰς δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ Ζαχαρίαν ἐχάρισε τὴν πόλιν τῶν Φωκῶν, ἥτις ἐξῆγεν εἰς μέγιστον ποσὸν στυπτηρίαν. Ὁ Μανουὴλ δὲ οὗτος εἶχε τρεῖς υἱούς, ὧν ὁ πρωτότοκος Βενέδικτος διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Χίου καὶ τῆς τῶν Φωκῶν πόλεως· ὁ δ' ἕτερος ἐπέστρεψεν εἰς Γένουαν, καὶ ὁ τρίτος ἀ-

ποδιώσας κατέλιπεν ἕνα υἱόν, Τίκινον Ζαχαρίαν καλούμενον, ὅστις, ἀσθενοῦντος τοῦ Βενεδίκτου, διῴκησεν ἐπὶ πέντε ἔτη ἐπ' ὀνόματι ἐκείνου. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Βενεδίκτου, κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν ὁ ἕτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὅστις ἐλθὼν εἰς ἔριδας πρὸς τὸν ἀνεψιόν του Τίκινον, ἐνήργησε νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τῆς Γερουσίας εἰς δεσμά. Τοῦτο πληροφορηθεὶς ἐγκαίρως ἐκεῖνος καὶ θέλων νὰ ματαιώσῃ μὲν τῆς Γερουσίας τὴν ἀπόφασιν, νὰ καταλάβῃ δὲ αὐτὸς ἀντὶ τοῦ θείου του τὴν ἀρχὴν ἐν Χίῳ καὶ ἐν Φώκαις, κατέφυγεν εἰς Καλλιούπολιν καὶ παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν Μουντάνερ, τῷ ἐξέθηκε τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τοῦ θείου του, καὶ τὰς ἀξιώσεις του ἐπὶ τῶν χωρῶν, ἃς ἐπὶ πέντε ἔτη εἶχε διοικήσει.

Ὁ Μουντάνερ, θανάσιμος ἐχθρὸς τῶν Γενουηνσίων τυγχάνων, ἐδράξατο μετ' εὐχαριστήσεως τῆς προσφερομένης αὐτῷ περιστάσεως ὅπως βλάψῃ τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γενούης. «Γνωρίζων, διηγεῖται ὁ ἴδιος ἐν τῷ Χρονικῷ αὐτοῦ ὅτι ὁ Τίκινος ἦτο ἄνθρωπος ἀξιότιμος καὶ πλήρης φρονήσεως καὶ ἀνδρίας, τὸν ἐδέχθην μετὰ τιμῆς, τῷ παρεχώρησα ἓν κατάλληλον οἴκημα καὶ τὸν κατέγραψα μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν ἡμῶν. Ἐζήτει δὲ νὰ τῷ ἐξωπλίσωμεν γαλέραν καὶ δύο ἕτερα πλοῖα μετὰ τῶν ἀναγκαίων μαχητῶν, καὶ ὑπέσχετο νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν τῶν Φωκῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἠθέλομεν εὕρει τοὺς μεγαλειτέρους θησαυροὺς τοῦ κόσμου» Τὸ κατὰ τῶν Γενουηνσίων λοιπὸν μῖσος καὶ ἡ ἐλπὶς τῶν θησαυρῶν ἔπεισαν τὸν Μουντάνερ νὰ παραδεχθῇ τὰς προτάσεις τοῦ Τικίνου· ὅθεν ἐξοπλίσας πέντε πλοῖα καὶ ἐπιβιβάσας ἐπ' αὐτῶν τοὺς ἀναγκαίους στρατιώτας, διέταξε τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Ἰωάννην Μουντάνερ, καὶ τέσσαρας ἄλλους Καταλάνους ὡς συμβούλους, νὰ ἐπιχειρήσωσι μετὰ τοῦ Τικίνου τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως τῶν Φωκῶν.

Ἀφικόμενοι οἱ Καταλάνοι, νυκτὸς ἔτι οὔσης, πρὸ τοῦ φρου-

ρίου, οὗ οἱ φύλακες οὐδόλως ἐμάντευον τὴν προσβολὴν καὶ ἐκοιμῶντο ἀμέριμνοι, ἔστησαν τὰς κλίμακας εἰς τὰ τείχη, καὶ ἀνῆλθον ἐπ' αὐτὰ τριάκοντα Γενουήνσιοι καὶ πεντήκοντα Καταλάνοι· αὐτῶν δὲ καταλαβόντων τὰς ἐπάλξεις, οἱ λοιποὶ ἤρξαντο διὰ πελέκεων νὰ συντρίβωσι τὰς θύρας. Οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ, νοήσαντες τὴν ἐπίθεσιν, ἔδραμον εἰς τὰ ὅπλα· ἀλλὰ μέχρις οὗ καταλάβωσι τὰς πρὸς ἄμυναν θέσεις, οἱ ἔξωθεν συνέτριψαν τὰς θύρας καὶ εἰσῆλθον ἐν αὐτῷ. Φονεύσαντες δὲ ὡσεὶ πεντήκοντα καὶ αἰχμαλωτίσαντες τοὺς λοιποὺς φρουρούς, εἰς πεντακοσίους ἀριθμουμένους, κατέλαβον τὸ φρούριον· ἐκεῖθεν δὲ διασπαρέντες εἰς τὴν πόλιν, ἥτις κατῳκεῖτο ὑπὸ τρισχιλίων περίπου Γραικῶν, διέπραξαν πᾶσαν ἁρπαγὴν καὶ ἀκολασίαν. Μεταξὺ τῶν πολυτίμων πραγμάτων, ἅτινα οἱ Καταλάνοι τότε εὗρον, ἦσαν καὶ τρία θρησκευτικὰ κειμήλια, τὰ ὁποῖα οἱ Τοῦρκοι ἄλλοτε εἶχον ἐνεχυριάσει εἰς τὸν Βενέδικτον Ζαχαρίαν, ἁρπάσαντες αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ τοῦ Θεολόγου, ἔνθα ἐλέγετο ὅτι ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος Εὐαγγελιστὴς τὰ εἶχεν ἀποθέσει. Τὰ δὲ τρία θρησκευτικὰ κειμήλια ἦσαν ταῦτα· πρῶτον, τεμάχιον τιμίου ξύλου, ὅπερ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἔλαβεν ἰδίαις χερσὶν ἐκ τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Κύριος ἐξέτεινε τὰς ἀχράντους χεῖρας αὐτοῦ· τὸ δὲ τεμάχιον ἐκεῖνο ἦτο ἐντὸς θήκης χρυσῆς καὶ λιθοκοσμήτου, μεγάλης ἀξίας, ἣν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἔφερε περὶ τὸν τράχηλόν του. Δεύτερον, χιτὼν ἄρραφος τὸν ὁποῖον ἡ Παναγία πλέξασα ἐδωρήσατο πρὸς τὸν ἅγιον Ἰωάννην, καὶ τρίτον τὸ βιβλίον τῆς ἀποκαλύψεως, χρυσοῖς γράμμασι γεγραμμένον αὐταῖς τοῦ Θεολόγου ταῖς χερσί, καὶ λίθοις περικεκοσμημένον. Τὰ τρία ταῦτα κειμήλια ἐθεωροῦντο ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν Καταλάνων, τῶν Γενουηνσίων, τῶν Γραικῶν, τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Τούρκων ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην καὶ διὰ τοῦτο ἀπελάμβανον μεγίστου σεβασμοῦ.

Ἡ πόλις τῶν Φωκῶν, μακρὰν τῆς Καλλιουπόλεως κειμένη, οὔτε εἰς τοὺς Καταλάνους, οὔτε εἰς τὸν Τίκινον ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ, διότι ἑπόμενον ἦτο ὅτι, οἱ Γενουήνσιοι ἤθελον πέμψει δυνάμεις ἵνα ἀνακτήσωσιν αὐτήν. Τούτου ἕνεκα ὁ Ἰωάννης Μουντάνερ ἔκρινε καλὸν νὰ τὴν καταστρέψῃ ἐκ θεμελίων πρὶν ἢ ἐπανέλθῃ εἰς Καλλιούπολιν· τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξεν. Ὁ Ζαχαρίας, εἶναι ἀληθές, ἐξεδικήθη τὸν θεῖόν του, ἀλλ' ἡ ἐκδίκησίς του ἔβλαψε μόνους τοὺς ἐγχωρίους Γραικούς, ὧν οἱ οἶκοι κατεσκάφησαν καὶ ἡ περιουσία διηρπάγη· αὐτὸς δὲ ἐπιθυμῶν νὰ ἐγκατασταθῇ εἴς τινα νῆσον, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ραϋμόνδου Μουντάνερ τὴν πρὸς τοῦτο συνδρομήν του. Ὁ δέ, εὐνοῶν τὸν Τίκινον, τῷ παρεχώρησε στρατιώτας τινας, μεθ' ὧν ἐκεῖνος διαπεραιωθεὶς εἰς τὴν Θάσον, κατέλαβε φρούριόν τι αὐτόσε, καὶ ἐγένετο κύριος μεγάλου μέρους τῆς νήσου ἐκείνης.

Αἱ μεταξὺ Γενουηνσίων καὶ Καταλάνων ἔριδες προὐξένουν μεγάλα κωλύματα εἰς τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν πρώτων, οἵτινες μήτε νὰ διαπλωΐζωνται ἀφόβως ἠδύναντο, μήτε νὰ συναλλάττωνται, διότι οἱ Ἱσπανοὶ πειραταὶ δὲν ἔλειπον παντοιοτρόπως νὰ τοὺς καταδιώκωσι. Τούτου ἕνεκα ὁ τῶν Γενουηνσίων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔξαρχος συμβούλιον συγκροτήσας μετὰ τῶν πρωτίστων τοῦ ἔθνους του, ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς διαλλαγὴν πρὸς τοὺς ἐπικινδύνους ἐχθροὺς τῆς Δημοκρατίας. Τὴν ἀπόφασιν δὲ ταύτην πληροφορηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος, προσεπάθησε παντοιοτρόπως νὰ πείσῃ τοὺς Γενουηνσίους ὅπως εἰς οὐδένα συμβιβασμὸν ἔλθωσι πρὸς τοὺς Καταλάνους· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐμμένοντες εἰς τὰ ἅπαξ ἀποφασισθέντα, τῷ ἐξέθηκαν τοὺς λόγους δι' οὓς ἠναγκάζοντο νὰ ἐπιζητήσωσι τὴν εἰρήνην, διαβεβαιώσαντες αὐτὸν σὺν ἅμα ὅτι ἐκ τῆς εἰρηνοποιήσεως οὐδόλως παρεβλάπτοντο τὰ συμφέροντα αὐτοῦ. Ὑπέσχοντο δὲ νὰ ζήσωσι πάντοτε ὁμοφρονοῦντες

πρὸς τοὺς Γραικούς, καὶ μήτε ἀμέσως, μήτε ἐμμέσως νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὰς κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιχειρήσεις τῶν Καταλάνων· τὴν δὲ ὑπόσχεσίν των ταύτην ἐβεβαίουν διὰ παλαμναιοτάτων ὅρκων.

Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἰδὼν ματαιουμένας τὰς παρὰ τοῖς Γενουηνσίοις προσπαθείας του, καὶ στερούμενος δυνάμεων ὅπως πολεμήσῃ τοὺς Καταλάνους (διότι ἅπας ὁ στρατὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους συνέκειτο τότε ἐκ ψιλικῶν τινων ταγμάτων ὑπὸ τὸν μέγαν εταιριάρχην Δούκαν) ἀπεφάσισε νὰ συμβιβασθῇ πρὸς αὐτούς· ὅθεν πέμψας πρεσβευτάς, προέτεινεν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Καταλάνων μεγάλας χρηματικὰς ὠφελείας καὶ ἐξιδιασμένας τιμάς, εἰ συγκατετίθεντο νὰ δώσωσι τὴν ἄδειαν εἰς ὅσους τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν ἤθελον ἵνα μισθοφορήσωσιν αὐτῷ καὶ καταταχθῶσιν εἰς τὰς τάξεις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ. Ὁ Ῥοκαφόρ, ἐμμένων εἰς τὰς προτέρας τῶν Καταλάνων ἀξιώσεις, ἀπεκρίθη πρὸς τὰς προτάσεις τῶν πρεσβευτῶν ἐν ὀνόματι πάντων τῶν ἀρχηγῶν, ὅτι τότε συγκατατίθετο, οὐχὶ πλέον νὰ μισθοφορήσῃ τῷ αὐτοκράτορι, ἀλλὰ νὰ ἀπέλθῃ τοῦ κράτους αὐτοῦ, ὅτε ἐκεῖνος ἤθελε πληρώσει τοὺς ἀρχῆθεν καθυστερουμένους μισθοὺς τῶν στρατιωτῶν, ἐξαγοράσει ὅλας τὰς πόλεις καὶ χώρας, ὧν οἱ Καταλάνοι ἐγένοντο κύριοι καὶ ἀπελευθερώσει ὅλοος τοὺς αἰχμαλώτους, ὅσους ἐκράτει δεσμίους· ἠπείλει δ' ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὅτι ἤθελε καταλάβει καὶ ἄλλας χώρας, καὶ ἐξακολουθήσει τὸν πόλεμον μέχρις ἐσχάτων, καθ' ὃν ἂν ἠδύνατο τρόπον. Ὅπως δὲ δείξῃ ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀπειλὴν ταύτην, διέταξε τὴν στρατιάν του, μόλις τῶν πρεσβευτῶν τοῦ Ἀνδρονίκου ἀπελθόντων, νὰ ὁδεύσῃ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ τῶν Καταλάνων προσέγγισις ἐθορύβησεν, ὡς εἰκός, τούς τε οἰκοῦντας τὴν πρωτεύουσαν καὶ τοὺς περιοίκους, ὑπὸ πανι-

πόλεως ἐπίσκοπος, διὰ τοσούτῳ συγκινητικῶν λόγων ἐλάλησαν πρὸς τὸν Ροκαφόρ, ὥστε ἐκεῖνος, λησμονήσας τὴν ὀργὴν καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοῦ, ἐχάρισεν εἰς τοὺς πολιορκουμένους τὴν ζωὴν ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ ἐξέλθωσι γυμνοῖς τοῖς σώμασιν, καταλείποντες τὰ χρήματα καὶ τὰ πράγματά των ἐν τῇ πόλει· ἠδύναντο δὲ οἱ βουλόμενοι νὰ μείνωσιν, ἀναγνωρίζοντες ὅμως τὴν κυριαρχίαν τῶν Καταλάνων. Τοιουτοτρόπως ἔπεσε πάλιν ἡ Πέρινθος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνων· μετὰ δὲ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην, ὁ μὲν Ροκαφὸρ μετέβη πρὸς ἅλωσιν τῆς Αἴνου, ὁ δὲ Βερανζέρος δ' Ἐντένσα κατηυθύνθη πρὸς τὸ φρούριον Μεγαρίσι κείμενον μεταξὺ Καλλιουπόλεως καὶ Αἴνου ὅπως ἐκπορθήσῃ αὐτό.

Ἐν ᾧ οἱ δύο ἀρχηγοὶ ἔλειπον πρὸς κατάκτησιν τῶν δύο ἐκείνων μερῶν, κατέπλευσεν εἰς Καλλιούπολιν μετὰ τεσσάρων γαλερῶν ὁ δὸν Φερδινάνδος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μαϊόρκης, ὃν ὁ Παχυμέρης γελοιωδῶς Φαρέντε Ματέρκα ὀνομάζει· ἤρχετο δὲ οὗτοι ἐκ μέρους τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Φριδερίκου, βασιλέως τῆς Σικελίας, ὅστις πληροφορούμενος τὰς προόδους τῶν Καταλάνων καὶ μεταμεληθεὶς διότι ἄλλοτε, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀφηγήθημεν, ἀπεποιήθη τὴν προσφερομένην αὐτῷ παρ' ἐκείνων κυριαρχίαν, τὸν ἔπεμψε συγγενῆ του Φερδινάνδον ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διαπραγματεύσεις. Ἡ ἄφιξις τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου προὐξένησε μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς ἅπαντας ἐν γένει τοὺς Καταλάνους, βλέποντας τοιουτοτρόπως τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐπαυξανούσας· ὅθεν ὁ μὲν Βερανζέρος δ' Ἐντένσα, μαθὼν τὸν κατάπλουν τοῦ δὸν Φερδινάνδου, παρήτησε τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεγαρίσι καὶ ἔσπευσε νὰ χαιρετήσῃ αὐτόν, ὁ δὲ Ξιμενὲς δ' Ἀρένος ἔδραμεν ἐπ' ἴσης πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐκ Μαδύτου. Μόνος ὁ Ροκαφὸρ δὲν ἦλθε, λόγῳ μὲν διότι ἡ πολιορκία τῆς Αἴνου εἶχε πολὺ

προβῆ καὶ ἐπέκειτο ἡ πτῶσις τῆς πόλεως ταύτης, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφήσῃ ἀτελὲς τὸ ἔργον του, πράγματι δὲ διότι, ἀλαζὼν τυγχάνων, δὲν ἤθελε νὰ κλίνῃ κεφαλὴν πρὸς τὸν Φερδινάνδον, ὡς συγγενῆ βασιλέως, καὶ ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπεροχὴν ἐκείνου.

Ὁ δὲ Φερδινάνδος ἦτο κομιστὴς ἐγγράφων τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας πρός τε τοὺς ἀρχηγοὺς ἰδίᾳ καὶ πρὸς τὸ σύνολον ἐν γένει τῶν Καταλάνων, δι' ὧν ἐκεῖνος διωρίζετο γενικὸς ἀρχηγὸς καὶ κυρίαρχος ἐν ὀνόματι τοῦ Φριδερίκου. Καὶ οἱ μὲν τρεῖς ἀρχηγοί, δῆλον ὅτι ὁ Βερανζέρος, ὁ Ξιμενὲς καὶ ὁ Μουντάνερ ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον, καὶ τῷ ὡρκίσθησαν τὸν νενομισμένον ὅρκον, ἀπελείπετο δὲ καὶ ὁ Ροκαφὸρ ἵνα συμπληρωθῇ ἡ ὑποταγὴ ἁπάντων. Ἐκείνου δὲ μὴ ἐρχομένου ἐν Καλλιουπόλει, δι' ἣν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν πρόφασιν, ἀπεφάσισεν ὁ Φερδινάνδος νὰ μεταβῇ πρὸς αὐτόν· ὅθεν, παραλαβὼν τὸν Μουντάνερ καί τινας στρατιώτας του, ἐπορεύθη εἰς Αἶνον, ἔνθα ὁ Ροκαφὸρ τὸν ὑπεδέξατο μετὰ μεγίστων τιμῶν καὶ περιποιήσεων. Παρελθουσῶν δὲ δύο ἡμερῶν ἐν μέσῳ συμποσίων καὶ διασκεδάσεων, ὁ Φερδινάνδος ἐξήγγειλε τὴν τρίτην ἡμέραν πρὸς τὸν Ροκαφὸρ ὅτι ἔμελλε νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ σπουδαῖόν τι, καὶ τὸν παρεκάλει νὰ συγκαλέσῃ τοὺς στρατιώτας του διὰ νὰ ἀκούσωσι καὶ ἐκεῖνοι. Συνελθόντων λοιπὸν τῶν στρατιωτῶν πάντων, παρουσιασθεὶς ἐνώπιον αὐτῶν ὁ Φερδινάνδος μετὰ πολυαρίθμου ἐπιτελείου, ἐπέδωσεν εἴς τινα τῶν γραμματέων του νὰ ἀναγνώσῃ τὰ ἔγγραφα δι' ὧν ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας τὸν διώριζεν ὑπέρτατον ἄρχοντα τῶν Καταλάνων· ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν ἐγγράφων ἐκείνων, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Φερδινάνδος ἐξέθηκεν ὅτι ὁ ἐξάδελφός του βασιλεύς, ἑπόμενος τῇ παρακλήσει τῶν Καταλάνων, ἐδέξατο τὸν ὅρκον τῆς ὑποταγῆς, ὃν τῷ εἶχον προσφέρει ἄλλοτε· ὅτι λυπούμενος ἐκεῖνος

διότι ἕνεκα ὑποθέσεων τοῦ κράτους δὲν ἠδύνατο αὐτοπροσώπως νὰ ἔλθῃ, ἐξαπέστειλεν, ὅπως τοῖς δείξῃ τὴν ἀγάπην του, ἕνα στενόν του συγγενῆ διὰ νὰ τοὺς διοικῇ. Τούτων ἀκούσας ὁ Ροκαφόρ, ἐνεπλήσθη ὀργῆς, διότι ἔβλεπε καταστρεφόμενα τὰ συμφέροντά του. Πρὶν δ' ἢ συγκαλέσῃ τοὺς στρατιώτάς του ἵνα λάβωσι γνῶσιν τῶν ἐγγράφων τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, ὑποπτευθεὶς περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἔκραξεν αὐτοὺς κατ' ἰδίαν καὶ τοῖς εἶπε· «Συστρατιῶται, ὁ ἄρχων Φερδινάνδος ἐπιθυμεῖ αὔριον νὰ συνέλθητε, διότι φέρει ἔγγραφα ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας καὶ θέλει διὰ ζώσης φωνῆς νὰ σᾶς ἐκθέσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του. Ἑτοιμάσθητε λοιπὸν καὶ συνέλθετε αὔριον διὰ νὰ ἀκούσητε· ὁπότε δὲ παύσῃ λαλῶν, τότε μηδεὶς ὑμῶν ἂς ἀποκριθῇ τι, διότι ἐγὼ θέλω ἀπαντήσει ἐξ ὀνόματος πάντων. Ἀκολούθως δὲ θέλομεν συνέλθει ἐν συμβουλίῳ διὰ νὰ ἀποφασίσωμεν περὶ τοῦ πρακτέου.» Καὶ ὄντως, ἅμα ὁ Φερδινάνδος ἔπαυσε λαλῶν, οἱ μὲν ϛρατιῶται ἔμειναν σιωπῶντες, ὁ δὲ Ροκαφόρ, ἀποκριθεὶς ἀντὶ πάντων, εἶπεν ὅτι θέλει συϛκεφθῇ μετὰ τῶν στρατιωτῶν του καὶ ἀπαντήσει δεόντως.

Τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ Ροκαφὸρ δὲν ἤθελε νὰ ἀναγνωρίσῃ ὑπέρτατον ἄρχοντα τὸν Φερδινάνδον, εὐκρινῶς ὁ Μουντάνερ διασαφηνίζει. Ἂν ὁ Φερδινάνδος ἐνεκαθίστατο ἀρχηγὸς τῶν Καταλάνων, βεβαίως ὁ Ροκαφὸρ ἤθελεν ἀπωλέσει τὰ πάντα, καθ' ὅσον μὴ ἐξ εὐγενῶν τὴν καταγωγὴν ἕλκων, ἤθελε παραγκωνίζεσθαι ἐν τοῖς συμβουλίοις ἀπέναντι τοῦ Βερανζέρου καὶ τοῦ Ξιμενές· ἄλλως τε καὶ τὴν ἀρχηγίαν ἀπήλαυσε διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῶν θριάμβων αὐτοῦ, οἵτινες τῷ προσήγαγον εἰς τὰς τάξεις του καὶ Τούρκους καὶ Τουρκοπούλους. Ἐν τίνι ἄρα δικαιώματι ὁ Φερδινάνδος δι' ἑνὸς ἁπλοῦ ἐγγράφου ἠξίου νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὸν βαθμὸν καὶ νὰ τοῦ ἐκμηδενίσῃ πολυχρονίους καὶ κινδυνώδεις ἀγῶνας; Ταῦτα λοιπὸν σκεπτόμενος ὁ Ροκαφόρ,

συνεκάλεσε τοὺς στρατιώτας του εἰς συμβούλιον ὅπως διασκεφθῶσι περὶ τῆς ἀποκρίσεως, ἣν ὤφειλον νὰ δώσωσι πρὸς τὸν Φερδινάνδον· ἐπειδὴ ὅμως ἡ μετὰ τοσούτων ἀνδρῶν συνεννόησις ἀπέβαινεν ἀνέφικτος, ἀπεφασίσθη ὅπως οἱ στρατιῶται ἐκλέξωσι πεντηκονταμελῆ ἐπιτροπήν, καὶ αὕτη συσκεφθῇ κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ Ροκαφόρ. Ἐκλεχθέντων λοιπὸν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης καὶ ὁρκισθέντων ὅτι ἤθελον τηρήσει μυστικὰς τὰς διασκέψεις, λαβὼν ὁ Ροκαφὸρ τὸν λόγον, τοῖς ἐλάλησεν ὡς ἑξῆς·

«Φίλοι καὶ συστρατιῶται, ἡ τοῦ Ἰνφάντου δὸν Φερδινάνδου »ἔλευσις εἶναι ὁμολογουμένως ἓν τῶν εὐτυχεστέρων γεγονότων, »ἐξ ὧν ἠδυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, οὐδὲ πρέπει νὰ ἀμφιβάλλω»μεν ὅτι ὡδήγησεν αὐτὸν ἐνταῦθα ἡ χεὶρ τοῦ παντοκράτορος, »ἡ πανίσχυρος ἐκείνη χεὶρ ἥτις μᾶς ἐπεδαψίλευσε τοσαύτας »κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας, καὶ μᾶς ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν »αὐτὸν τοῦ μεγαλείου ἐν τῷ ὁποίῳ περιήλθομεν. Ἂς παρα»δώσωμεν λοιπὸν ἐν πεποιθήσει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ζωὴν »ἡμῶν εἰς τὸν ἄξιον αὐτὸν βλαστὸν τοῦ αἵματος τῶν ἡμε»τέρων βασιλέων, καὶ ἂς τὸν ἀναγνωρίσωμεν ὄχι ὡς ἐπίτροπον »τοῦ ἐξαδέλφου του, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὡς κυρίαρχον καὶ ἀνε»ξάρτητον ἡγεμόνα· διότι βεβαίως ἤθελεν εἶσθαι μέγιστον »σφάλμα, ἄν, ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξωμεν ἀρχηγόν, »ἐπροτιμῶμεν μονάρχην, ὅστις ἀπησχολημένος ἄλλως περὶ »τὴν διοίκησιν εὐρέος κράτους, ἤθελε ζῇ μακρὰν ἡμῶν, καὶ πα»ρεβλέπομεν ἡγεμόνα, ὅστις, ἄνευ κτήσεων διατελῶν, ἤθελεν »ἀφοσιωθῇ πρὸς ἡμᾶς καὶ συμμετάσχει ἡμῖν τῶν περιπετειῶν »τῆς καλῆς ἢ κακῆς τύχης. Δεχόμενοι ἄρα ὡς κύριον Φριδερῖ»κον τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας, ἠθέλομεν γίνει δοῦλοι διὰ »τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι μὴ δυνάμενος ὁ ἴδιος νὰ μένῃ »παρ' ἡμῖν, θέλει πέμψει παράσιτόν τινα νὰ διοικήσῃ τὸν τρα-

»παιοῦχον ἡμῶν στρατὸν καὶ κυβερνήσῃ τὰς ἐπαρχίας ἃς αὐ-
»τὸς ἐκτήσατο. Ὁποία δὲ ἀθλιότης διὰ τοὺς ἐντίμους καὶ
»ὑπὸ ἀθανάτου δόξης κεκαλυμμένους ἀνθρώπους εἶναι τὸ νὰ
»δέχωνται διαταγὰς παρ' ἄλλου καὶ οὐχὶ παρὰ τοῦ κυριάρχου
»των; Ὁ Φριδερῖκος βεβαίως θέλει ἔχει τὸ βασίλειον τῆς Σι-
»κελίας πρώτιστον αὐτοῦ μέλημα· ἂν δέ ποτε εὐδοκήσῃ νὰ
»ρίψῃ καὶ ἐφ' ἡμᾶς τὰ βλέμματά του, τοῦτο θὰ γίνηται ὅτε
»τὰ πράγματα τοῦ ἐπιλοίπου κράτους του δὲν θὰ ἀπασχο-
»λῶσι τὴν προσοχήν του. Ἄλλως τε καὶ πολὺ διαφέρει ἡ θέσις
»ἡμῶν τῆς θέσεως τοῦ Φριδερίκου, διότι ἡμεῖς μὲν θὰ ἀγωνι-
»ζώμεθα, θὰ κοπιῶμεν, θὰ πάσχωμεν καὶ θὰ κινδυνεύωμεν,
»αὐτὸς δὲ θὰ δρέπηται τὴν δόξαν καὶ τὰς ὠφελείας. Ἂν ἡμεῖς
»πέσωμεν ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ ἐχθροῦ, ἂν περιέλθωμεν εἰς
»αἰχμαλωσίαν, ἐκεῖνος καὶ ζῶν θέλει εἶσθαι καὶ ἐλεύθερος καὶ
»τὸ μεγαλεῖόν του θέλει ἔχει. Ἂν κυριεύσωμεν νέας χώρας,
»αὐτὸς μὲν θέλει καρποῦσθαι αὐτάς, εἰς ἡμᾶς δὲ δὲν θέλει μέ-
»νει εἰ μὴ ὁ κόπος δι' οὗ τὰς ἐκυριεύσαμεν· γλίσχρος τις μι-
»σθὸς θέλει τὸ πολὺ εἶσθαι ἡ ἀμοιβὴ ἡμῶν. Ὅτε τὸν ἐγκα-
»τελίπατε διὰ νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν Ἀνατολήν, τί ἐλάβατε
»παρ' αὐτοῦ, ἀντὶ τῶν μεγίστων ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας τῷ
»προσηνέγκατε; Ὀλίγον διπυρίτην ἄρτον, καὶ ἀχρείας τινὰς
»τροφάς, τὰς ὁποίας οὐδ' εἰς τὰ ἀνδράποδά του δίδει τίς.
»Ὄχι, φίλοι μου, ὄχι, δὲν πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὡς βα-
»σιλέα τὸν Φριδερῖκον, ἀφ' οὗ ἐκεῖνος προσεφέρθη πρὸς ἡμᾶς
»μετὰ τοσαύτης ἀδιαφορίας, ὅτε εἴχομεν μεγίστην ἀνάγκην
»τῆς συνδρομῆς του, ὅτε ἐξελιπαροῦμεν τὴν προστασίαν του.
»Σήμερον ἀτενίζει πρὸς ἡμᾶς, διότι βλέπει τὴν θέσιν μας ἀρ-
»κούντως ἀνθηράν, καὶ ἐλπίζει νὰ εὕρῃ ὠφελείας· ἀλλὰ καὶ
»τόρα πάλιν τί πράττει δι' ἡμᾶς; Οὔτε ὅπλα μᾶς στέλλει,
»οὔτε πλοῖα, οὔτε στρατιώτας, οὔτε πολεμεφόδια, οὔτε χρή-

»ματα, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων διὰ νὰ ἐξακολουθήσω-
»μεν τὸν πόλεμον, ἀλλὰ μᾶς πέμπει δῶρον ἕνα στρατηγόν,
»ὡς ἂν μέχρι τοῦδε ἠσθάνθημεν τὴν ἀνάγκην τοιούτου. Μήπως
»αὐτὸς εἶχε πέμψει στρατηγοὺς ὅτε κατεκτῶμεν τοσαύτας
»χώρας, ἐνικῶμεν τοσαύτας νίκας, ἐδρεπόμεθα τοσαύτας δά-
»φνας; θέλομεν ἄρα ἀνεχθῇ ὅπως, ὡς ἀμοιβὴν τῶν τοιούτων
»ἀνδραγαθιῶν ἡμῶν, λάβωμεν τὸ νὰ παραδοθῶμεν εἰς τὰς ἰδιο-
»τροπίας τῶν ὑπαλλήλων του, παρ' οἷς συνήθως τὸ πάθος
»ἔχει πλείω ἰσχὺν τῆς νομιμότητος, καὶ οἵτινες συμβουλεύον-
»ται πάντοτε τὸ συμφέρον των, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ δημόσιον κα-
»λόν. Ἔθος τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἡγεμόνων εἶναι νὰ μετα-
»χειρίζωνται τὰς ἐπαρχίας, ἃς διοικοῦσιν, ὡς τόπους κατακτω-
»μένους· ἐπειδὴ δὲ δὲν μένουσι διαρκῶς εἰς τὴν θέσιν των,
»αὐτοὶ εἰς ἓν μόνον προσέχουσι πῶς νὰ περιποιηθῶσι μείζο-
»νας ὠφελείας, ἀδιαφοροῦντες ὁλοσχερῶς περὶ τοῦ μέλλοντος.
»Ἄλλως τε καὶ τοῦ Φριδερίκου τοσοῦτον ἀφ' ἡμῶν ἀπέχοντος,
»τὰ παράπονά μας πολὺ ἀργὰ θέλουσιν ὑποβάλλεσθαι εἰς τὸν
»θρόνον του· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι φθάνουσιν ἐγ-
»καίρως πρέπει νὰ περιμένητε τοσαύτην προστασίαν, ὅσην συν-
»δρομὴν ἐλάβετε ἀπὸ ἓξ ἤδη ἐτῶν, ζητήσαντες τοιαύτην.
»Συμπεραίνων λοιπὸν λέγω ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν
»τὸν βασιλέα Φριδερῖκον ὡς κυρίαρχον ἡμῶν. Ἂς δώσωμεν τὸ
»ἀξίωμα τοῦτο εἰς ἡγεμόνα, ὅστις, μεταξὺ ἡμῶν ζῶν, ὡς εἶπον,
»νὰ ἦναι μάρτυς τῶν πράξεών μας, νὰ βλέπῃ ὅ,τι πρὸς ὑπη-
»ρεσίαν του πράττομεν, νὰ ἐνασχολῆται περὶ ἡμῶν ὡς περὶ
»ἑαυτοῦ, νὰ συνταυτίζῃ τὰ συμφέροντά του πρὸς τὰ συμφέ-
»ροντά μας, νὰ διατρέχῃ τοὺς αὐτοὺς μεθ' ἡμῶν κινδύνους
»καὶ νὰ συμμετέχῃ τῆς τύχης τῶν ὑπηκόων του. Ἂς ζήσῃ ὁ
»Φριδερῖκος ἐν εἰρήνῃ εἰς Σικελίαν, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ αἵματος
»ἡμῶν τῷ ἐπροικίσαμεν καὶ ἂς ἀφήσῃ εἰς τὸν ἐξάδελφόν του

»Φερδινάνδον τὰ ἔργα ἀβεβαίου καὶ κινδυνώδους πολέμου. Ἂς »μὴ φθονῇ δὲ αὐτὸν διὰ τὴν κατοχὴν ἠρημωμένων τινων ἐπαρ»χιῶν, τὰς ὁποίας ἀφηρέσαμεν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἂς πα»ραιτηθῇ τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ ἀποκτήσῃ ἐν ταῖς μεμακρυσμέ»ναις ταύταις χώραις νέας κτήσεις. Ἂς μάθῃ ἐν ἑνὶ λόγῳ ὅτι »δὲν ἐλησμονήσαμεν τὴν πρὸς ἡμᾶς διαγωγήν του ἐξ ὅτου »συνωμολόγησε τὴν εἰρήνην.»

Ὁ λόγος οὗτος, ἀπαγγελθεὶς μετ' οὐ μικρᾶς ἐμφάσεως, προὐξένησε μεγίστην ἐντύπωσιν καὶ εἰς τὰ πεντήκοντα τῆς Ἐπιτροπῆς μέλη, ἅτινα συνεφώνησαν πληρέστατα πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ροκαφόρ· πάραυτα δὲ δύο μεταξὺ αὐτῶν ἐκλεχθέντες, μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐξήγγειλαν πρὸς πάντας τοὺς στρατιώτας τὴν ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου μετὰ τῶν ἀναγκαίων δικαιολογητικῶν λόγων. Οἱ δὲ στρατιῶται εὑρόντες τοὺς λόγους τούτους βασίμους συνεμερίσθησαν τῆς ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου, ὥστε αὕτη ἀνεκοινώθη ἐν ἀκαρεῖ παρ' ἁπάσης τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν Φερδινάνδον· ἀλλ' ὁ ἡγεμονόπαις οὗτος, ἀπελθὼν ἐκ Σικελίας εἶχεν ὁρκισθῇ εἰς τὸν ἐξάδελφόν του ὅτι ἐν μόνῳ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἤθελε λάβει κατοχὴν τῶν Καταλανικῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, κτήσεων, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι δὲν ἤθελε νυμφευθῇ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ἐκείνου· ὥστε, κατ' ἐπιφάνειαν τοὐλάχιστον, ἔπρεπε νὰ ἀντικρούσῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν Καταλάνων. Εἶπε λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς ὅτι, ἐλθὼν διωρισμένος παρὰ τοῦ ἐξαδέλφου του ὡς ἐπίτροπος αὐτοῦ, βεβαίως ἤθελε προσκρούσει καὶ εἰς τὸ καθῆκον τῆς τιμῆς καὶ εἰς τὸν ὅρκον του, ἐὰν ἐλάμβανεν ἕτερόν τινα τίτλον, πλὴν τὸν τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου. Ὁ Ροκαφὸρ περιέμενε βεβαίως τὴν τοιαύτην ἀπόκρισιν· ἐν τούτοις διέδωσεν ὅτι ὁ Φερδινάνδος δὲν ἀπέρριπτε τὰς γενομένας αὐτῷ προτάσεις, εἰμὴ μέχρις οὗ ἤθελε συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ βασιλέως τῆς

Σικελίας, ὅτε ὁριστικῶς ἤθελεν ἀποδεχθῇ αὐτάς· ἡ δὲ διάδοσις αὕτη ἐξηπάτησε πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἤθελον ἀναμφιβόλως κηρυχθῇ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Φριδερίκου, ἂν ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι εἰλικρινῶς ὁ Φερδινάνδος ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὴν προσφερομένην αὐτῷ ἀρχηγίαν. Ὁ Ἰνφάντης ἀφ' ἑτέρου ἐνόμιζεν ὅτι οἱ τοῦ Ροκαφὸρ στρατιῶται ἐκ φιλοφροσύνης πρὸς αὐτὸν ἐσκέφθησαν τοιουτοτρόπως, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους ἤθελον συμμορφωθῇ πρὸς τὴν πρᾶξιν τῆς ὑποταγῆς τῶν ἄλλων Καταλάνων. Καὶ ὅμως δεκαπέντε παρῆλθον ἡμέραι ἐν τῷ μέσῳ ἀβεβαιότητος, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἐπέλθῃ ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα· κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο ὁ Ροκαφὸρ ἐπέτυχε νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς στρατιώτας του τὰ αἰσθήματα, ὑφ' ὧν κατείχετο, καὶ νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ τὴν κατὰ τοῦ Φερδινάνδου ἀντιπάθειαν, ἣν αὐτὸς ᾐσθάνετο. Ἐν τούτοις, καίτοι περισπώμενος περὶ τὰ τοιαῦτα, δὲν παρημέλει καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Αἴνου, ἧς οἱ κάτοικοι, βιασθέντες ὑπὸ τῆς πείνης, ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ παραδοθῶσι. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ὁ Ροκαφὸρ εἰσήρχετο τροπαιοῦχος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ οἱ φρουροὶ τοῦ Μεγαρίσου ἤνοιγον τὰς πύλας αὐτοῦ εἰς τὸν Βερανζέρον δ' Ἐντένσα.

Ἕβδομον ἤδη ἔτος ἦτο ἐξ ὅτου οἱ Καταλάνοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος Ρογήρου, διέμενον ἐν Καλλιουπόλει, ἅπασα δὲ ἡ Θρᾴκη κατὰ τὸ μακροχρόνιον αὐτὸ διάστημα ὑπέφερεν ἐκ τῆς παρουσίας αὐτῶν. Εἰς περιφέρειαν ἐκτάσεως δέκα ἡμερῶν δὲν ἀπήντα τις πλέον εἰμὴ ἐρείπια καὶ ἀθλιότητα, ὡς εἰ ἐγκατέστη αὐτόσε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, περὶ οὗ ὁ προφήτης λέγει. Οἱ ἀγροί, ἐναλλὰξ ὑπὸ τῶν Καταλάνων καὶ ὑπὸ τῶν Γραικῶν δηωθέντες καὶ πυρποληθέντες, εἶχον ἤδη ἐκχερσωθῇ, πτώματα δὲ πολυάριθμα καλύπτοντα τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς δρυμούς, καὶ αἵματα λιμνάζοντα, μετεσχημάτισαν τὴν τέως εὐδαίμονα καὶ εὔφορον ἐκείνην ἐπαρ-

χίαν, εἰς χώραν νοσώδη, ἄγονον καὶ θανατηφόρον. Ὅθεν οἱ Καταλάναι ἤρξαντο συναισθανόμενοι τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μετοικισθῶσιν ἀλλαχοῦ. Ἀλλ᾽ ἡ ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν διαίρεσις καὶ ἐχθρότης ἦσαν τοιαῦται, ὥστε δυσκόλως ἐκεῖνοι ἠδύναντο νὰ λάβωσιν ἐκ συμφώνου μέτρα ἁρμόδια ὅπως ὁμοῦ ζητήσωσιν εἰς ἕτερον μέρος ἄσυλον παρέχον αὐτοῖς τὰς ἀπαιτουμένας τροφὰς καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη. Εὐτυχῶς δι᾽ αὐτούς, ὁ δὸν Φερδινάνδος, καίτοι ἔχων πολλὰ παράπονα κατὰ τοῦ στρατοῦ, χαρακτῆρος ὅμως εἰρηνικοῦ καὶ εὐπροσηγόρου ὤν, ἀνέλαβε νὰ συνδιαλλάξῃ τοὺς ἀρχηγούς· προτρέπων δὲ τοὺς μέν, νουθετῶν τοὺς δέ, ἐπέτυχε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς διαφόρους ἀρχηγοὺς αἰσθήματα εὐγενέστερα. Κατὰ συνέπειαν ἐπῆλθε συνεννόησίς τις περὶ τῆς ὁδοῦ ἣν ὁλόκληρος ὁ στρατὸς ὤφειλε νὰ διανύσῃ, γενικὸν δέ τι συμβούλιον συγκροτηθέν, ἐκανόνισε τὰ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Καταλάνων καὶ τὰ τῆς ἀλλαχόσε ἐγκαταστάσεως αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου, ἡ Χριστούπολις ἔμελλε νὰ ἦναι τὸ τέρμα τῆς πορείας τῶν Καταλάνων, καθ᾽ ὅσον ἡ πόλις αὕτη, κειμένη ἀπέναντι τῆς νήσου Θάσου ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς χωριζούσης τὴν Θράκην ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ἤνοιγεν αὐτοῖς ἐλευθέραν διάβασιν, ὅπως κατ᾽ ἀρέσκειαν καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐπαρχίας δύνωνται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἄλλην. Σὺν ἅμα ἀπεφασίσθη νὰ ἀνασκάψωσιν ὅλας τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια, ἅτινα τέως κατεῖχον, καὶ τότε, ὢ τοῦ βανδαλισμοῦ! ἐκρημνίσθησαν ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῆς ἀξίνης τὰ τείχη καὶ τὰ προχώματα τῆς Περίνθου, τῆς Μαδύτου, τῆς Συλληβρίας, τῆς Αἴνου, τῆς Πακτύης, τοῦ Μεγαρίσου, τῆς Καλλιουπόλεως, τοῦ Ἑξαμιλίου καὶ πλείστων ἄλλων φρουρίων κειμένων ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Προποντίδος. Φεῦ! οἱ Καταλάνοι μὴ ἀρκούμενοι εἰς ὅσα ἕως τότε κακὰ διεπράξαντο τοῖς Γραι-

κοῖς, ἠθέλησαν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν φρουρίων ἐκείνων, νὰ διευκολύνωσι τὴν ἐν τῇ Θρᾴκῃ εἰσβολὴν τῶν Τούρκων, μὴ ἀπαντώντων μεγάλην τοιουτοτρόπως ἀντίστασιν, καὶ συνετέλεσαν ὅσον ἴσως οὐδεὶς ἕτερος εἰς τὴν πτῶσιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς καταστρεπτικῆς ταύτης ἐργασίας, διετάχθη ὁ Μουντάνερ, ὡς γενικὸς τοῦ στρατοῦ ἐπιμελητής, νὰ ἐπιβιβάσῃ ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἓξ πλοίων, ἅτινα συνεκρότουν ὅλην τὴν ναυτικὴν δύναμιν τῶν Καταλάνων, τὰς γυναῖκας, τὰ παιδία, τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ νὰ τοὺς διαπεραιώσῃ εἰς τὴν Χριστούπολιν· ἀκολούθως δὲ ὁ στρατὸς ἡτοιμάσθη πρὸς ἀναχώρησιν. Ἵνα ὅμως μὴ ἐπέλθωσι νέαι περιπλοκαὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐκ τῆς διχονοίας τῶν ἀρχηγῶν καὶ συμβῶσι καθ' ὁδὸν παρατράγῳδα, ἀπεφασίσθη νὰ ἐξέλθῃ τῆς Καλλιουπόλεως πρῶτος ὁ Ροκαφὸρ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν, τὴν δ' ἐπιοῦσαν νὰ ἀπέλθωσι καὶ οἱ λοιποί, ὥστε νὰ χωρίζῃ αὐτοὺς ἱκανὴ ἀπόστασις. Μετά τινων δ' ἡμερῶν πορείαν, οἱ Καταλάνοι εἰσῆλθον εἰς χώρας πάντῃ ἀγνώστους αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς εὐτυχίαν των ἡ φήμη των εἶχε προκαταλάβει τοὺς ἐγχωρίους, οἵτινες ἐν τῇ προσεγγίσει ἐκείνων μόνοι παρῄτουν οἴκους τε καὶ περιουσίας καὶ ἀνεχώρουν· εἰς τρόπον ὥστε οἱ Καταλάνοι οὐ μόνον οὐδὲν ἐμπόδιον ἀπήντων, ἀλλὰ προσέτι εὕρισκον ἐν ἀφθονίᾳ πάντα ὅσων εἶχον ἀνάγκην.

Μετά τινων ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ὁ Ροκαφὸρ ἀφίκετο μετὰ τῶν στρατιωτῶν του εἰς χωρίον τι ἀπέχον τῆς Χριστιανουπόλεως δύο ἡμερῶν ὁδόν, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ὀνομάζουσι μὲν οἱ ἐξ Ἑσπερίας συγγραφεῖς, εἶναι δὲ πιθανῶς ἡ Μαρώνεια· ἐκεῖ δὲ συνέβη ἡ καταστροφὴ ἣν ἐφοβοῦντο πάντες, καὶ τὴν ὁποίαν οὑτωσὶ ἐκτίθησιν ὁ Μουντάνερ. « Ὅτε ἀφίκοντο δύο ἡμέρας πρὸ τῆς Χριστιανουπόλεως, ὁ διάβολος, ὅστις δὲν ἐργάζεται

ἄλλο εἰμὴ τὸ κακόν, διηυθέτησε τοιουτοτρόπως τὸ πρᾶγμα, ὥστε ὁ Βερανζέρος δ' Ἐντένσα νὰ ἐγερθῇ λίαν πρωΐ, ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος, ἥτις ἐπεκράτει· δυστυχῶς διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ στρατιῶται τοῦ Ροκαφὸρ εἶχον ἐγερθῆ πολὺ ἀργά, διότι εἶχον διέλθει τὴν νύκτα ἐν πεδιάδι, πλήρει κήπων, εὐθηνούντων εἰς πᾶν εἶδος καρπῶν, καὶ περιβρεχομένῃ ὑπὸ διαυγῶν ὑδάτων; καὶ εἶχον μεθυσθῆ ἐκ τοῦ οἴνου ὃν ἔτυχον ἀφθόνως εἰς ὅλας τὰς οἰκίας. Εὑρόντες λοιπὸν τὸ μέρος αὐτὸ λίαν εὐάρεστον, ἐβράδυναν τὴν ἀναχώρησίν των· ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ἔμενον αὐτόσε, εἶχον ἀφιχθῆ οἱ τοῦ δ' Ἐντένσα, στρατιῶται, ὥστε ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αὐτοῦ συνήντησε τὴν ὀπισθοφυλακὴν τοῦ Ροκαφόρ. Τότε φωνή τις διαβολικὴ ἠκούσθη, λέγουσα. «Εἰς τὰ ὅπλα! εἰς τὰ ὅπλα! οἱ στρατιῶται τοῦ Βερανζέρου καὶ τοῦ Ξιμενὲς ἔρχονται νὰ μᾶς φονεύσωσιν·» ἡ δὲ φωνὴ αὕτη ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν διεδόθη μέχρι τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ Ροκαφόρ, ὅστις διέταξε παραχρῆμα τούς τε ἱππεῖς καὶ τοὺς Τούρκους καὶ Τουρκοπούλους νὰ ἑτοιμασθῶσιν εἰς μάχην. Ἡ διαβολικὴ αὕτη φωνὴ περιῆλθε καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Βερανζέρου καὶ τοῦ Ξιμενὲς πάραυτα δὲ ὁ Βερανζέρος ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἄνευ ὅπλων εἰμὴ μετὰ μόνης τῆς σπάθης του περὶ τὴν ὀσφῦν καὶ μετὰ μιᾶς κυνηγετικῆς λόγχης εἰς τὴν χεῖρα, καὶ ἤρξατο τρέχων τῇδε κἀκεῖσε διὰ νὰ ἀναστείλῃ τοὺς στρατιώτας του, καθ' ὅσον ἠγνόει τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ῥήξεως. Ἐν ᾧ δέ, ὡς ἔμπειρος καὶ χρηστὸς ἱππότης, ἠσχολεῖτο περὶ τὴν εἰρηνοποίησιν, αἴφνης ἦλθον τρέχοντες πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τεθωρακισμένων ἵππων ὁ Γιλβέρτος Ροκαφόρ, νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Βερανζέρου Ροκαφόρ, καὶ ὁ Δαλμᾶς Σαινμαρτῖνος θεῖός των, καὶ ἐπλησίασαν τὸν Βερανζέρον τὸν ὁποῖον ἐξέλαβον ὡς παροτρύνοντα εἰς μάχην τοὺς στρατιώτας του, καί τοι ἐκεῖνος τοὺς ἀπέτρεπε. «Τί συμβαί-

νει;» ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ Βερανζέρος· ἀλλ' ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ ἀποκριθῶσι, τὸν ἐκτύπησαν ταὐτοχρόνως διὰ τῆς λόγχης των, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔφερε πανοπλίαν, αἱ αἰχμαὶ τοῦ διεπέρασαν τὸ σῶμα καὶ ἔπεσε νεκρός. Βεβαίως ἔπραξαν μεγάλην ἁμαρτίαν καὶ μέγα ἄδικον νὰ τὸν φονεύσωσιν, ἐν ᾧ ἐκεῖνος προσεπάθει νὰ καθησυχάσῃ τοὺς στρατιώτας του. Ἅμα δὲ ἐφόνευσαν αὐτόν, ἐτράπησαν πρὸς ἀναζήτησιν ἑτέρων, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Φερδινάνδου Ξιμενές.

«Ὁ δὲ Φερδινάνδος Ξιμενές, ὡς γενναῖος καὶ δόκιμος ἱππότης, μόλις ἤκουσε τὸν θόρυβον, εἶχεν ἐπ' ἴσης ἐξέλθει ἄοπλος καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ἵππου του περιέτρεχε τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν, προσπαθῶν νὰ τοὺς ἡσυχάσῃ· ὅτε ὅμως εἶδεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ροκαφὸρ ἐφόνευσαν τὸν Βερανζέρον δ' Ἐντένσα, γνωρίζων ὅτι μετ' ἐκείνων ὑπῆρχον οἵ τε Τοῦρκοι καὶ οἱ Τουρκόπουλοι, καὶ βλέπων ὅτι θὰ φονευθῇ ἐπ' ἴσης, κατέφυγε μετὰ τριάκοντα ἱππέων εἰς ἓν φρούριον ἀνῆκον εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Παρατηρήσατε εἰς ποῖον κίνδυνον ἐξετέθη ὁ ἱππότης οὗτος ἀναγκασθεὶς νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρῶν προθύμως του! ἀλλ' ἐκεῖνοι μάρτυρες ὄντες τῆς ρήξεως τὸν ἐδέχθησαν. Ἐξηκολούθει δὲ ἡ σφαγὴ καὶ ἡ διαρπαγή, μέχρι τοῦ τόπου ἔνθα ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τοῦ ἄρχοντος Ἰνφάντου καὶ τοῦ σώματός του. Οὗτος, ἐλθὼν ἐν πανοπλίᾳ, προσεπάθησε νὰ περιστείλῃ ὅπως ἠδύνατο τοὺς μαχομένους· ἅμα δὲ ὁ Ροκαφὸρ καὶ οἱ στρατιῶται του εἶδον αὐτόν, ἐπλησίασαν κύκλῳ του διὰ νὰ τὸν προφυλάξωσιν ἀπὸ πάσης προσβολῆς τῶν Τούρκων καὶ Τουρκοπούλων.

«Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐπαρουσιάσθη ὁ ἄρχων Ἰνφάντης, ἡ συμπλοκὴ ἔπαυσε, καὶ καιρὸς ἦτο πλέον νὰ παύσῃ, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐκ μόνων τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βερανζέρου δ' Ἐντένσα καὶ τῶν τοῦ Φερδινάνδου Ξιμενὲς ἔπεσαν πλέον

τῶν πεντακοσίων πεζῶν καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα ἱππέων. Δὲν ἦτο ἄρα τοῦτο ἐνέργεια τοῦ διαβόλου; Ἂν ὁ τόπος ἐκεῖνος κατῳκεῖτο ὑπὸ ἀνθρώπων καὶ οὗτοι προσέβαλλον τὸν στρατὸν ἡμῶν, οὕτως ἀλληλοσφαγούμενον, δὲν ἤθελον ἄρδην καταστρέψει αὐτόν;

«Ὅτε ὁ ἄρχων Ἰνφάντης ὑπῆγεν εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ἔκειτο νεκρὸς ὁ Βερανζέρος δ' Ἐντένσα, κατέβη τοῦ ἵππου του, καὶ θρηνῶν πικρῶς, τὸν ἠσπάσθη πλέον ἢ δεκάκις· τὸ αὐτὸ δ' ἔπραξαν καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται. Ὁ Ροκαφὸρ αὐτὸς ἐφάνη λίαν τεθλιμμένος καὶ ἔχυνεν ἄφθονα δάκρυα, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ θεῖός του οἵτινες τὸν ἐφόνευσαν· ὅτε δὲ ὁ ἄρχων Ἰνφάντης τοὺς ἐπετίμησε διὰ τὸν φόνον αὐτόν, ἐκεῖνοι ἐδικαιολογήθησαν λέγοντες ὅτι δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο μέγα ἁμάρτημά των νὰ φονεύσωσι τὸν εὐγενῆ ἐκεῖνον ἄνδρα καὶ τοσούτους ἄλλους μετ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ ἄρχων Ἰνφάντης παρέμεινε μεθ' ἅπαντος τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ διέταξε νὰ ἐνταφιασθῇ τὸ σῶμα τοῦ ῥηθέντος Βερανζέρου δ' Ἐντένσα εἴς τι ναΐδιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου τιμώμενον, ὅπερ ὑπῆρχεν αὐτόσε· καὶ ὄντως, ἀφ' οὗ τοῦ ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἐνετέθη εἰς ὡραῖον μνημεῖον ἐγγὺς τοῦ θυσιαστηρίου. Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ δεχθῇ τὴν ψυχὴν τοῦ μαρτυρικῶς ἀποβιώσαντος ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις, ὡς εἴδομεν, εὗρε τὸν θάνατον, καθ' ἣν στιγμὴν προσεπάθει νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακόν.»

Μετὰ δὲ τὴν δεινὴν ταύτην καταστροφήν, ὁ Ξιμενὲς δ' Ἀρένος ἐσχημάτισε τρίτον σῶμα ὅπως ἀποσπασθῇ τοῦ λοιποῦ τῶν Καταλάνων· καίτοι δὲ ὁ Ἰνφάντης Φερδινάνδος παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τοῦ σκοποῦ του, ἐκεῖνος ὅμως, ἐμμένων, παρέλαβεν ἑκατὸν περίπου ἄνδρας καὶ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως εὕρῃ ἄσυλον αὐτόσε καὶ προσφέρῃ

τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Οὗτος δέ, λησμονῶν τὰ ἐπανειλημμένα δείγματα τῆς ἀπιστίας, ἅτινα παρὰ τῶν Καταλάνων ἐν γένει, καὶ τοῦ Ξιμενὲς ἰδίᾳ, ἔλαβεν, ἐδέξατο τὸν πρόσφυγα μετὰ μεγάλης τιμῆς· ὅπως δὲ τῷ παράσχῃ μαρτύριον τῆς ἐξιδιασμένης αὐτοῦ εὐνοίας, τῷ ἐξέδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του, καὶ τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον τοῦ μεγάλου δουκός, μεθ' οὗ εἶχε περιβάλει πρῶτον μὲν τὸν Ρογῆρον, εἶτα δὲ τὸν Βερανζέρον δ' Ἐντένσα.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰνφάντης Φερδινάνδος, μετὰ τὰ γενόμενα συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον τοὺς προκρίτους τῶν Καταλάνων, καὶ ἠρώτησεν ἐκ νέου αὐτοὺς ἂν συγκατατίθενται νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν ὡς ἀρχηγόν των ἐν ὀνόματι Φρειδερίκου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἦτο διατεθειμένος νὰ ἀναχωρήσῃ. Ὁ Ροκαφόρ, ὅστις μετὰ τὸν φόνον τοῦ Βερανζέρου καὶ μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ξιμενές, ἐφαίνετο ὁ ὑπέρτερος τῶν ἄλλων, ἀπεκρίθη καὶ πάλιν ἐν ὀνόματι πάντων ὅτι ὁ στρατὸς δὲν ἀνεγνώριζε τὸν Φερδινάνδον ὡς ἐπίτροπον τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, παρεῖχεν ὅμως ἀτομικῶς αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν. Τότε ἐκεῖνος, ἀποβαλὼν πᾶσαν ἐλπίδα, ἐπεβιβάσθη εἰς τὰς τέσσαρας αὐτοῦ γαλέρας καὶ ἔπλευσε πρὸς τὴν νῆσον Θάσσον, ἥτις ἀπεῖχε τοῦ μέρους, ἐν ᾧ οἱ Καταλάνοι ἐστρατοπέδευον, ἐξ περίπου μίλλια. Ἐν τῷ μεταξὺ κατέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἐκ Καλλιουπόλεως προερχόμενος μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων, ὁ Μουντάνερ, ὅστις πληροφορηθεὶς τὴν ἐπελθοῦσαν ῥῆξιν καὶ τὸν φόνον τοῦ Βερανζέρου, ἐννόησεν ὅτι δύσκολον εἶναι τοῦ λοιποῦ νὰ συμπράξῃ μετ' ἀνδρῶν μισούντων ἀλλήλους καὶ ἀπεφάσισε νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Ἰνφάντου Φερδινάνδου· ἀλλὰ πρὶν τούτου ἔπλευσε πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ἐστρατοπέδευον οἱ Καταλάνοι, ἵνα παραδώσῃ αὐτοῖς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία των

Ἀφ' οὗ δὲ συνήθροισε πάντας, ἤρξατο πικρῶς ἐπιτιμῶν τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Βερανζέρου καὶ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ξιμενές, καὶ παραδοὺς τήν τε σφραγῖδα καὶ τὰ ἀρχεῖα, ἅτινα ἐκράτει, ἀπεσύρθη πλήρης ὀργῆς. Μετὰ τὴν στέρησιν τῶν δύο ἐκείνων ἀρχηγῶν, βεβαίως ἐὰν καὶ ὁ Μουντάνερ ἐμακρύνετο, οἱ Καταλάνοι ἤθελον αἰσθανθῇ τὴν ἔλλειψιν ταύτην· ὅθεν πάντες ἤρξαντο παρακαλοῦντές του νὰ μείνῃ καὶ νὰ μὴ ἐγκαταλίπῃ τοὺς ἀρχαίους συστρατιώτας του, μεθ' ὧν συνεκινδύνευσε καὶ συνηρίστευσε· διεκρίθησαν δὲ ἰδίως οἱ Τοῦρκοι καὶ Τουρκόπουλοι διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν τῷ ἔδειξαν κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀκλόνητος μένων εἰς τὴν πρώτην ἀπόφασίν του, διεκήρυξεν ὁριστικῶς ὅτι δὲν μένει πλέον μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ὑπεσχέθη νὰ ἀκολουθήσῃ τῷ Ἰνφάντῃ Φερδινάνδῳ, ὡς ἀρχηγῷ αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως δ' ἐπιβὰς μετὰ τῶν ἀνθρώπων του ἐπὶ δύο πλοίων, ἅτινα τῷ ἀνῆκον, διεπεραιώθη εἰς Θάσσον, ἔνθα τὸν ἐπερίμενεν ἐκεῖνος. Ἐν δὲ τῇ νήσῳ ἐκείνῃ ἔτυχον ὅλων τῶν περιποιήσεων ἐκ μέρους τοῦ Τικίνου Ζαχαρίου, ὅστις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν εἴδομεν, τῇ συνδρομῇ τοῦ Μουντάνερ, ἀφ' οὗ κατέστρεψε τὴν πόλιν τῶν Φωκῶν, ἐγκατέστη αὐτόσε, κυριεύσας μέγα μέρος τῆς νήσου.

Ὁ δὲ Ροκαφὸρ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν, ἀπολειφθεὶς μόνος, ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ κατ' ἀρέσκειαν τὰς γνώμας τοῦ δωδεκαμελοῦς Συμβουλίου, μετὰ τοῦ ὁποίου, κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν Καταλάνων, ὤφειλε νὰ συνδιασκέπτηται πρὸ πάσης ἐπιχειρήσεως· ἔχων δὲ ὑπὸ τὰς διαταγάς του ὀκτακισχιλίους περίπου ἄνδρας, ἐμπείρους περὶ τὰ πολεμικά, ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ πᾶν ὅ,τι ἡ φιλοδοξία καὶ τὸ φιλάρπαγόν του τῷ ὑπηγόρευε. Μετ' αὐτῶν ὁ Ροκαφὸρ προὐτίθετο νὰ καταλάβῃ τὴν Χριστούπολιν, πληροφορηθεὶς ὅμως ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦτο καλῶς ὠχυρωμένη καὶ δυσάλωτος, ἤλλαξε σχέδιον,

καὶ ἀπεφάσισε νὰ διαχειμάσῃ εἰς χώραν παρέχουσαν ὀλιγωτέρας δυσχερείας πρὸς κατάκτησιν αὐτῆς· ὅθεν, διελθὼν τὰ στενὰ τῆς Ροδόπης εἰσέβαλεν εἰς Μακεδονίαν, κἀκεῖ τὰ πλεῖστα καταστρεψάμενος καὶ πολλὴν συναγαγὼν λείαν, ἐστρατοπέδευσε περὶ τὴν Κασσανδρείαν. «Πόλις δὲ αὕτη, λέγει ὁ Γρηγορᾶς, πάλαι μὲν ἦν περιφανής, νῦν δὲ καὶ τῶν οἰκητόρων ἔρημος· ὅ γε μὴν περὶ αὐτὴν χῶρος ἐπιτήδειος ὢν ἐς στρατοπεδείαν καὶ χειμερίαν καταγωγὴν ὑποδέχεται καὶ τὸν τῶν Καταλάνων πλανήτην στρατόν. Ἄκρα γάρ ἐστι προμήκης εἰς θάλασσαν κόλποις οὐ μικροῖς ἑκατέρωθεν περιειλημμένη δι᾽ ὧν ἐν ταῖς χειμεριναῖς ὥραις τὸ τῆς χιόνος ἀποσείεται ὑπερβάλλον.» Καὶ ὄντως, ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς οὖσα τῆς Θεσσαλονίκης, πρὸς ἣν οἱ Καταλάνοι εἶχον τὰ βλέμματα αὐτῶν ἐστραμμένα, ἦτο ἄριστον κατοικητήριον αὐτῶν. Διεχείμασαν δ᾽ αὐτόσε ζῶντες ἐξ ἁρπαγῶν καὶ δῃώσεων πρὸς καταστροφὴν τῶν δυστυχῶν ἐγχωρίων.

Ἐν τούτοις ὁ Μουντάνερ καὶ ὁ Φερδινάνδος, ἀναχωρήσαντες ἐκ Θάσσου μετὰ τῶν ἓξ πλοίων ἅτινα εἶχον, μετέβησαν, παραπλέοντες τὴν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, εἰς τὸν Ἀρμυρόν, ἀνήκοντα τῷ δουκὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἔνθα ὁ Ἰνφάντης εἶχε προηγουμένως ἀφήσει τέσσαρας ἀνθρώπους του διὰ νὰ προβλέψωσι διπυρίτην ἄρτον· δὲν εὗρον ὅμως πλέον ἐκεῖ οὔτε τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε τὸν ἄρτον, διότι οἱ κάτοικοι κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ἐκείνους μὲν ἐφόνευσαν, τὸν δὲ ἄρτον διήρπασαν. Ἐξοργισθεὶς κατὰ τῆς πράξεως ταύτης ὁ Ἰνφάντης, ἐλαφυραγώγησε πᾶσαν τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ ἀκολούθως πλεύσας εἰς τὴν Σκόπελον, προσέβαλε τὸ φρούριον ταύτης, καὶ ἐδῄωσε μέγα μέρος τῆς νήσου· κορέσας δὲ τοιουτοτρόπως τὴν ἐκδίκησίν του μετέβη εἰς τὴν Εὔβοιαν, ἔνθα ὅμως ἔλαβε τὰ ἐπίχειρα τῶν πράξεών του. « Μέγας κίνδυνος εἶναι, λέγει ὁ Μουντάνερ, νὰ συνοδεύῃ

τίς ἀδελφοὺς βασιλέως, ὅταν αὐτοὶ ἦναι νέοι τὴν ἡλικίαν· διότι ἔχουσι τόσην ἁπλότητα, ὥστε κατ' οὐδὲν δύνανται νὰ πεισθῶσιν ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐνδέχεται νὰ τοὺς βλάψωσι.» Καὶ ὄντως, ὁ Φερδινάνδος ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῷ βασιλικῷ αὐτοῦ αἵματι καὶ μηδόλως παραδεχόμενος ὅτι πιθανὸν εἶναι νὰ ἔχῃ ἐχθρούς, ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Εὐβοίας. Μάτην ὁ Μουντάνερ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προσεπάθησαν νὰ τὸν ἀποτρέψωσι τῆς τοιαύτης ἐπισκέψεως. Μάτην τῷ παρετήρησαν ὅτι, ἀφ' οὗ διέπραξεν ἐχθροπραξίας εἰς τὰς κτήσεις τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἑπόμενον ἦτο ὅτι καὶ οἱ πρὸς αὐτὸν ἐντελῶς ἀφωσιωμένοι. Ἐνετοὶ καὶ ἄλλοι ἄρχοντες τῆς Εὐβοίας ἤθελον τὸν ἐκδικηθῇ. Ἐκεῖνος ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀπόφασίν του, καί, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μουντάνερ, λαβὼν à la male heure τὴν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἄγουσαν ὁδὸν μετὰ πλείστων ἀξιωματικῶν του, ἔθεσεν ἐν ἐπιγνώσει τὸ σχοινίον περὶ τὸν τράχηλόν του!

Εἶχον τότε προσορμισθῇ εἰς Χαλκίδα ἕνδεκα γαλέραι Ἐνετικαί, διοικούμεναι ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Ἰωάννου Τάρη καὶ Μάρκου Μινότου, αἵτινες ἐπέμποντο ἐκ μέρους Καρόλου τοῦ Βαλοᾶ πρὸς τοὺς Καταλάνους μετ' εἰδικῆς ἀποστολῆς. Ὁ Κάρολος οὗτος, νυμφευθείς, τῷ 1301, Αἰκατερίνην τὴν θυγατέραν τοῦ ἐπιδόξου τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτορος Φιλίππου, καὶ ἐγγόνην τοῦ τελευταίου Φράγκου αὐτοκράτορος Βαλδουίνου, εἶχεν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου· ὅθεν, ἐπαιτῶν παρὰ τοῖς διαφόροις ἡγεμόσι συνδρομὴν πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου ἐκείνου καὶ ἀποτυγχάνων, ἐστράφη ἐπὶ τέλους πρὸς τοὺς Καταλάνους, ὧν ἤκουε τοὺς θριάμβους, ἐλπίζων νὰ προσλάβῃ αὐτοὺς ἐπικούρους πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ στέμματος, ὅπερ ἀπέβαλεν ὁ Βαλδουῖνος καὶ ἐφόρει ὁ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος. Ἔπεμψεν ἄρα πρὸς αὐτοὺς τὸν ναύαρχον

Θιβὼ δὲ Σιποὰ μετὰ τῶν ἕνδεκα Ἐνετικῶν γαλερῶν, ὅπως ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Καταλάνων καί, εἰ δυνατόν, τοὺς προσλάβῃ ὡς μισθοφόρους ἐν τῷ μέλλοντι.

Εἶχεν ἤδη πληροφορηθῇ ὁ Θιβὼ τὰ μεταξὺ τοῦ Ροκαφὸρ καὶ τοῦ Φερδινάνδου διατρέξαντα, συνέπεια τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ ἀποσκίρτησις αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Μουντάνερ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Καταλάνους. Ἐσκέφθη λοιπὸν ὅτι δὲν ἠδύνατο κατ' ἄλλον τρόπον νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Ροκαφόρ, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ κάλλιον τοῦ ποθουμένου του, νὰ προσελκύσῃ δῆλον ὅτι αὐτὸν πρὸς τὸν Κάρολον, παρ' ἐὰν ἐξηυτέλιζε τὸν Φερδινάνδον, αἰχμαλωτίζων ἢ ἄλλως πως προσβάλλων αὐτόν. Ἐν ᾧ λοιπὸν οὗτος μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν του διέτριβον εἰς τὴν ξηράν, αἴφνης οἱ Ἐνετοὶ ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν γαλερῶν του, ἐν αἷς ὑπώπτευον ὅτι περιείχοντο ἀνεκτίμητοι θησαυροί, πολλοὺς μὲν τῶν ναυτῶν ἐφόνευσαν, τὰ δὲ πλοῖα ἐκυρίευσαν συγχρόνως δ' ἕτεροι προσβαλόντες ᾐχμαλώτησαν τόν τε Φερδινάνδον, τὸν Μουντάνερ καὶ τὸν ἐξ Ἀραγῶνος Γάρζιαν δὲ Γοζὲμ Παλασῖνον, ὅστις εἶχε πάντοτε διακριθῇ ὡς ἀφωσιωμένος φίλος τοῦ Βεραντζέρου δ' Εντένσα καὶ τοῦ Ξιμενές. Μετὰ τὴν προδοτικὴν ταύτην πρᾶξιν ὁ Θιβὼ τὸν μὲν Φερδινάνδον μετὰ δέκα ἀξιωματικῶν του, ἀπέστειλεν ὑπὸ φρουρὰν πρὸς τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς δὲ δύο ἑτέρους αἰχμαλώτους ἐκράτησε ὅπως φέρῃ ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Ροκαφόρ. Ὁ δὲ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Γουλιέλμος δε-λα-Ρὸς μέχρις οὗ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Καρόλου Βαλοᾶ, καὶ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης τοῦ Φερδινάνδου, κατέκλεισεν αὐτὸν εἰς φρούριόν τι ἐν Θήβαις, ὅπερ ὠνομάζετο «κάστρον τοῦ ντὲ Σαντομέρ,» διότι εἶχε κτισθῇ ὑπὸ ἄρχοντός τινος Νικολάου δὲ Σαιντ-Ομὲρ καλουμένου.

Ἐν τούτοις ὁ Σιποὰ ἀναχωρήσας ἐξ Εὐβοίας ἔπλευσεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς Κασανδρείας, ἔνθα παρέδωσε πρὸς τὸν Ροκαφὸρ τὸν

τε Μουντάνερ καὶ τὸν Παλασῖνον· ὁ δέ, δεχθεὶς ἀσμένως τὴν προσφοράν, διέταξε ἄνευ οὐδεμιᾶς τυπικότητος νὰ ἀποκεφαλίσωσι τὸν Παλασῖνον ἐν αὐτῷ τῷ καταστρώματι τοῦ πλοίου, ὅπερ τὸν μετέφερε, καὶ νὰ ρίψωσι τὸ σῶμα του εἰς τὴν θάλασσαν· ἤθελε δὲ ἴσως ὑποστῆ τὴν αὐτὴν ποινὴν καὶ ὁ Μουντάνερ, ἐὰν μὴ αἱ προηγούμεναι ὑπηρεσίαι του καὶ ἡ γενικὴ τῶν στρατιωτῶν ἀγάπη τὸν ἔσωζον. Ὁ Ροκαφόρ, συμμορφούμενος καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ ὑπὲρ τοῦ Μουντάνερ αἰσθήματα τῶν Καταλάνων, τὸν περιποιήθη σφόδρα καὶ τῷ παρεχώρησε πολυτελῆ οἰκίαν πρὸς ἐνδιαίτησιν, οἱ δὲ Τοῦρκοι καὶ Τουρκόπουλοι, σεβόμενοι περισσότερον αὐτόν, τῷ ἔπεμψαν τεσσαράκοντα ἵππους καὶ δισχίλια χρυσᾶ ὑπέρπυρα· ἕτερα δὲ δῶρα τῷ προσέφερον οἵ τε Ἀλμογάβαροι καὶ οἱ Καταλάνοι.

Τούτων γενομένων, ὁ ναύαρχος Σιποὰ καὶ οἱ κυβερνῆται τῶν Ἐνετικῶν γαλερῶν ἦλθον εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Καταλάνων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀποστολῆς των· ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶσιν εἰς τὰς διαπραγματεύσεις οἱ Καταλάνοι, ἐζήτησαν παρὰ τῶν Ἐνετῶν ἀποζημίωσιν διὰ τὰς ζημίας, ἃς ἐπήνεγκον ἐν Εὐβοίᾳ εἰς τὸν Μουντάνερ. Ὑποσχεθέντων δ' ἐκείνων ἐνόρκως ὅτι ἤθελον τὸν ἱκανοποιήσει, ὁ Ροκαφὸρ προέβη εἰς τὸ περὶ τοῦ Καρόλου Βαλοᾶ ζήτημα· ἐπειδὴ δὲ οὗτος, δυσαρεστήσας τὸν οἶκον τῆς Ἀραγῶνος, ἔβλεπεν ὅτι ἤθελε μίαν ἡμέραν καταδιωχθῆ διὰ τοῦτο, ἀπεφάσισε νὰ ἑνωθῇ μὲ δύναμιν, ἥτις ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Ἱσπανοὺς διακειμένη, νὰ ἠδύνατο ἐν πάσῃ περιπτώσει, νὰ τὸν προστατεύσῃ καὶ νὰ τὸν συνδράμῃ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν φιλοδόξων σχεδίων του. Ὅθεν ὡρκίσθη πίστιν εἰς τὸν Κάρολον, κόμητα Βαλοᾶ, ἀδελφὸν δὲ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, καὶ ἀνεγνώρισε τὸν ναύαρχον Θιβὼ δὲ Σιποὰ ὡς ἐπίτροπον ἐκείνου, καὶ ὡς γενικὸν ἀρχηγὸν σύμπαντος τοῦ Καταλανικοῦ στρατοῦ.

Μετὰ τὸν Ροκαφὸρ δὲ καὶ ὅλοι οἱ στρατιῶται του ὡρκίσθησαν πίστιν πρὸς τὸν Κάρολον, ὡς πρὸς νόμιμον αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Οἱ Ἐνετοὶ πλοίαρχοι θεωρήσαντες πλέον τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν περατωθεῖσαν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐν Εὐβοίᾳ· δραττόμενος δὲ τῆς περιστάσεως ταύτης, καὶ πιστὸς εἰς τὸν ὅρκον αὐτοῦ μένων ὁ Μουντάνερ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ μετ' αὐτῶν καὶ μεταβὰς εἰς Θήβας νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἐν φυλακῇ Ἰνφάντην δὸν Φερδινάνδον. Πάντες οἱ Καταλάνοι, οἱ Τοῦρκοι, οἱ Τουρκόπουλοι, ὁ Θιβὼ αὐτὸς προσεπάθησαν νὰ τὸν πείσωσιν ὅπως μείνῃ μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδον ὅτι τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, τῷ ἔδωσαν συστατικὰς ἐπιστολὰς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἄφησαν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ.

Ὅτε κατέπλευσεν εἰς Εὔβοιαν, ὁ Μουντάνερ, λαβὼν τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν, μετέβη ἀμέσως εἰς Θήβας πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἰνφάντου. Ὁ αὐτόσε διατρίβων δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Γουῆς, καίτοι νοσῶν, ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ πολλῶν περιποιήσεων, καὶ χαριζόμενος, τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἐπισκεφθῇ ἀμέσως τὸν Φερδινάνδον καὶ νὰ μείνῃ μετ' αὐτοῦ ὁσονδήποτε χρόνον ἤθελεν· ὁ δὲ Μουντάνερ, ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς εὐμενείας τοῦ δουκός, ἔδραμεν ἀμέσως εἰς τὸ φρούριον τοῦ Σαιντ-Ομέρ. Οἱ δύο φίλοι βλέποντες ἀλλήλους ἀνελύθησαν εἰς δάκρυα ἄφθονα, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔμειναν σιωπῶντες· τέλος, τῆς πρώτης αὐτῶν θλίψεως κατευνασθείσης, ἤρξαντο λαλοῦντες περὶ διαφόρων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν ἦτο δυνατὸν ὁ Φερδινάνδος νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς αἰχμαλωσίας. Ὁ Μουντάνερ προσεφέρθη νὰ συμμετάσχῃ ἐν τῇ φυλακῇ τῆς τύχης τοῦ Ἰνφάντου, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήσατο νὰ παραδεχθῇ τὴν πρότασιν, καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ ἀπέλθῃ ὅσον ἦτο δυνατὸν τάχιον ἐξ Εὐβοίας καὶ μεταβῇ εἰς Σικελίαν, ὅπως ἐξαγγείλῃ εἰς τὸν βα-

σιλέα Φριδερῖκον τὰ γενόμενα καὶ προκαλέσῃ τὴν μεσολάβησιν ἐκείνου ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεώς του. Καὶ ὄντως, ὁ Μουντάνερ δύο μόνον ἡμέρας ἐν Θήβαις μείνας, ἐπέστρεψαν εἰς Εὔβοιαν, κἀκεῖθεν διὰ τῶν Ἐνετῶν γαλέρων διεπεραιώθη εἰς Σικελίαν.

Ὁ βασιλεὺς Φριδερῖκος, πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ Μουντάνερ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποστολῆς καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἐξαδέλφου του, ἐλυπήθη καιρίως· μὴ δυνάμενος δὲ νὰ πράξῃ ἄλλο τι ἀπέστειλε πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μαϊόρκης καὶ τῆς Ἀραγῶνος ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Φερδινάνδου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ Κάρολος ἔγραψε πρὸς τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἀποστείλῃ τὸν αἰχμάλωτον πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Ροβέρτον, ὅστις εἶχε σύζυγον τὴν τοῦ Φερδινάνδου ἀδελφὴν δόνα Σάγχαν. Καὶ ἐπέμφθη μὲν οὗτος πρὸς τὸν γαμβρόν του Ροβέρτον· ἀλλ' ἐκεῖνος εἴτε κολακεύων τὸν Κάρολον, εἴτε δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ἐκράτησεν ἐπὶ ἓν ἀκόμη ἔτος πεφυλακισμένον τὸν Φερδινάνδον, μέχρις οὗ τῇ αἰτήσει τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ Νεαπόλεως τῷ ἐδόθη ἡ ἐλευθερία.

Ἐν τούτοις ὁ Ροκαφὸρ ἐπαρθεὶς ἐπὶ ταῖς ἀλλεπαλλήλοις αὐτοῦ εὐτυχίαις, εἶχε καταστῇ ἡ μάστιξ καὶ τὸ φόβητρον πάντων τῶν στρατιωτῶν. Φιλάργυρος σκληρός, αὐθάδης, κακοήθης, οὐδένα χαλινὸν εἶχεν εἰς τὰς ὀρέξεις του, ἀλλὰ ἐνόμιζεν ὅτι τὰ πάντα ἔπρεπε νὰ κλίνωσιν εἰς τὴν θέλησίν του. Ἅμα τις τῶν στρατιωτῶν ἀπέθνησκεν, αὐτὸς ἐσφετερίζετο τὴν περιουσίαν, ἂν δέ τις εἶχεν ὡραίαν σύζυγον θυγατέρα ἢ ἐρωμένην ἀδύνατον ἦτο νὰ ἀποφύγῃ τὸ μόλυσμα τῆς ἀτιμίας. Τούτων πάντων ἕνεκα μεγίστη κατακραυγὴ κατ' αὐτοῦ ὑπῆρχε, καὶ οἱ ἀξιωματικοί του πρῶτοι ἐκαιροφυλάκτουν τὴν περίστασιν ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν ἀνυπόφορον καταστάντα ζυγόν του. Ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς Θιβὼ ἦτο ὑπὲρ πάντας ἐναντίον του δυσ-

ρεστημένος, διότι αὐτὸς περισσότερον ὑπέφερε τὰς προσβολὰς καὶ τὰς ὕβρεις ἐκείνου· οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ ἐννοοῦντες τοῦτο ἐξελέξαντο μυστικῶς ἐπιτροπήν, ἥτις παρουσιασθεῖσα πρὸς τὸν Θιβὼ τῷ παρέστησε τὴν θλιβερὰν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ, ὡς παρ' ἀνωτάτου ἀρχηγοῦ, τὴν ἀπαλλαγὴν των ἀπὸ τοῦ τυράννου. Καὶ εἶχε μὲν ὁ Θιβὼ τὴν διάθεσιν νὰ τιμωρήσῃ τὸν Ροκαφόρ, ἀλλ' ἀνελογίζετο ὅτι ἦτο ξένος καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία του δὲν εἶχεν ἀκόμη παγιωθῇ, ἀφ' ἑτέρου ἐφοβεῖτο μὴ οἱ ἀξιωματικοὶ κατεπρόδιδον αὐτόν· ὥστε ἔκρινεν εὔλογον νὰ μὴ ἐκτεθῇ πολύ. Ἠρκέσθη μόνον νὰ προσκαλέσῃ κατ' ἰδίαν τὸν Ροκαφὸρ καὶ τῷ ἀπευθύνῃ προτροπάς τινας, μέχρις οὗ αἱ περιστάσεις ἤθελον τῷ ἐπιτρέψει νὰ τὸν σωφρονίσῃ ἄλλως πως.

Ἀλλ' ὁ ἀλαζὼν Ροκαφὸρ δὲν ἦτον ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐπείθοντο εἰς νουθεσίας ὅθεν οὐ μόνον κατ' οὐδὲν ἐβελτιώθη, ἀλλὰ καὶ ἀποτόμως ἀπεκρίθη εἰς τὸν Θιβώ, ὅτι συνειθισμένος ἦτο νὰ δίδῃ καὶ οὐχὶ νὰ λαμβάνῃ συμβουλάς. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον καταπλεύσει ἐξ Ἐνετίας ἓξ γαλέραι ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Θιβώ, προσωρμισμέναι νὰ συνδράμωσι τοὺς Καταλάνους εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν· ὅτε λοιπὸν ὁ Θιβὼ εἶδεν ἑαυτὸν ἀρκούντως ἰσχυρὸν συνεννοήθη μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ροκαφὸρ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἐπηρμένην ὀφρῦν ἐκείνου. Προσποιηθεὶς ὅτι ἔμελλε νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς διαφόρους ἀρχηγοὺς περὶ σπουδαίου τινὸς ἀντικειμένου, συνεκάλεσε γενικὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον συνῆλθον πάντες οἱ δυσηρεστημένοι καὶ αὐτὸς ὁ Ροκαφὸρ μετὰ τῆς συνήθου αὐτῷ ὑπερηφανίας. Ὁποίαν ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του ὅτε ἤκουσε πανταχόθεν ὑψουμένας κατ' αὐτοῦ μεμψιμοιρίας, ἐγκλήσεις καὶ ὕβρεις; Πελιδνὸς ἐκ τῆς ὀργῆς, ἐπρόφερε τότε τοὺς ἀπρεπεστέρους λόγους, καὶ τὰς βαναυσοτέρας προσβολὰς κατὰ τῶν

κατηγόρων του, τοῦτο δὲ καὶ ἐπέφερε τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ. Οἱ ὑβρισθέντες ἠγέρθησαν ἀμέσως, καὶ συλλαβόντες αὐτόν, μηδεμίαν ἀντίστασιν ἀντιτάξαντα, καὶ τὸν ἀδελφόν του Γιλβέρτον, τοὺς παρέδωσαν εἰς τὸν ναύαρχον Θιβώ, ὅστις ἀμέσως τοὺς μετέφερεν ἐπὶ τῶν γαλερῶν του· ἅμα δὲ ὁ Ροκαφὸρ συνελήφθη, οἱ στρατιῶται ὁρμήσαντες πρὸς τὸ οἴκημά του, ἐλαφυραγώγησαν ὅλα τὰ πράγματα αὐτοῦ. Τοσαῦτα δὲ χρήματα εὗρον, ὥστε ἕκαστος τῶν στρατιωτῶν ἔλαβε κατ' ἀναλογίαν ἀνὰ δεκατρία χρυσᾶ ὑπέρπυρα.

Ὁ Θιβὼ συλλαβὼν τοιουτοτρόπως τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του, ἐφοβεῖτο μὴ κατ' ἰδίαν ἐκεῖνος ἀποστελλόμενος εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἤθελε κατὰ τὸν πλοῦν δραπετεύσει, τούτου δ' ἕνεκα ἀπεφάσισε νὰ τὸν συνοδεύσῃ ὁ ἴδιος μέχρι τοῦ τόπου τῆς καταδίκης του· ὅθεν ἐν μιᾷ νυκτὶ χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τι εἰς τοὺς Καταλάνους, ἐπέβη τῶν γαλερῶν του καί, ἀναπετάσας τὰ ἱστία, ἀπέπλευσε διὰ τὴν Νεάπολιν. Ἐν τούτοις ὅτε τὴν ἐπιοῦσαν οἱ στρατιῶται ἔμαθον τὴν αἰφνιδίαν τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ἀναχώρησιν, καὶ εἶδον τρόπον τινα ὅτι ἐνεπαίχθησαν ὑπ' ἐκείνου, ἤρξατο ἀγανακτοῦντες κατὰ τῶν γενομένων παραιτίων τῆς συλλήψεως τοῦ Ροκαφόρ, καὶ μυρίας ἐκφέροντες κατ' αὐτῶν ὕβρεις μὴ ἀρκεσθέντες δὲ εἰς μόνους τοὺς λόγους κατέφυγον εἰς τὰ ὅπλα, καὶ Καταλάνοι καὶ Ἀλμογάβαροι, Τουρκόπουλοι καὶ Τοῦρκοι ἔπεσαν κατὰ τῶν διοικητῶν τῶν λόχων καὶ ἐφόνευσαν δεκατέσσαρας αὐτῶν. Ἂν ὁ ναύαρχος Θιβὼ ἔμενεν εἰσέτι αὐτόσε, βεβαίως ἤθελεν ὑποστῆ τὴν αὐτὴν τύχην· ἀλλ' ὡς ἴδομεν προλαβὼν ἀνεχώρησε, καταπλεύσας δὲ εἰς Νεάπολιν, παρέδωκε τοὺς δεσμίους του εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως. Ἐκεῖνος δυσηρεστημένος ἀνέκαθεν ὢν κατὰ τοῦ Ροκαφόρ, ἔπεμψεν αὐτόν τε καὶ τὸν ἀδελφόν του εἰς τὴν πόλιν Ἀβέρσην, διατάξας νὰ τοὺς ρίψωσι εἰς σκοτεινὴν φυλακήν,

καὶ τοὺς ἀφήσωσι νὰ ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πείνης Τοιοῦτο τέλος ἔσχεν ὁ Βερανζέρος Ροκαφόρ, ἀνὴρ γενναῖος μὲν καὶ πολεμικός, ἀλλὰ θρασὺς καὶ τυραννικὸς εἰς βαθμὸν ἀνυπόφορον.

Ἡ Ἀνατολὴ κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν ὑπῆρξε τὸ καταφύγιον τῶν τυχοδιωκτῶν ὅλων τῶν λαῶν· ἀλλ' ὑπῆρξε σὺν ἅμα καὶ ὁ τάφος πλείστων τοιούτων. Πόσοι ἡγεμόνες ξένοι διῆλθον ἀπ' αὐτῆς, πόσα ἔθνη ἄγρια καὶ κατακτητικὰ ἐδῄωσαν τὴν χώραν της; Οὐ πολλὰ ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς, περὶ ἧς πραγματευόμεθα, εἶχεν ἐγκαθιδρυθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει γελοιώδης Φραγκικὴ αὐτοκρατορία, ἡγεμόνες δὲ περιβεβλημένοι ὅλον τὸν Φραγκικὸν τύφον, ἐκάθησαν ἐπὶ τοῦ θρόνου της. Ποῖον ἔσχον τέλος οὗτοι; Ὁ πρῶτος αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου (14 Ἀπριλίου 1205) ἀπεβίωσεν οἰκτρῶς. Ὁ δεύτερος Ἐρρῖκος ἀπέθανεν (11 Ἰουνίου 1216) ἐκ δηλητηρίου. Ὁ τρίτος αὐτοκράτωρ Πέτρος αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Θεοδώρου (1218) ἐγένετο ἄφαντος. Ὁ τέταρτος αὐτοκράτωρ Ροβέρτος ἀπεβίωσε (1228) φυγὰς ἐν Ἀχαΐᾳ. Ὁ πέμπτος αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Βρυέννιος ἀπεβίωσε (20 Μαρτίου 1237) ἐν ἐλεεινῇ καταστάσει. Ὁ Βαλδουῖνος Β'., τελευταῖος πάντων γενόμενος, κακῶς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Στρατηγοπούλου, τῇ 25 Ἰουλίου 1261 ἐξεδιώχθη... Ἀλλ' ἂς ἔλθωμεν εἰς τοὺς Καταλάνους. Ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς αὐτῶν Ρογῆρος ὁ Ἀνθηρὸς ἐγένετο ἔργον μαχαίρας ἐν Ἀνδριανουπόλει. Ὁ Βερανζέρος δ' Ἐντένσα ἐφονεύθη εἰς ἐμφύλιον μάχην. Ὁ Ἰνφάντης, Φερδινάνδος ἐπὶ πολὺ ἔμεινε καθειργμένος, καὶ ἕνεκα τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μόνης ἐσώθη τοῦ θανάτου· ὁ Ροκαφὸρ τέλος ἀπέθανε τῆς πείνης. Τί ἀποδεικνύουσι πάντα ταῦτα; Ὅτι ἡ γῆ τῆς Ἀνατολῆς δὲν δέχεται ξενικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς πρέπει καὶ νὰ διοικῆται καὶ νὰ διαπλάσσηται...

Μετὰ τὸ θλιβερὸν τοῦ Ροκαφὸρ τέλος, οἱ Καταλάνοι, ἄνευ ἀρχηγοῦ μένοντες, διετέλουν εἰς δυσχερῆ θέσιν, διότι ἐκ τῶν δυναμένων νὰ ἔχωσιν ἐπ' αὐτοὺς ἐπιρροήν, οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ ἄλλως ἐξέλιπον, ἡ τελευταία δέ, συνεπείᾳ τῆς ἀπαγωγῆς τοῦ Ροκαφόρ, σφαγὴ τῶν δεκατεσσάρων, ἀπεστέρησεν αὐτοὺς καὶ τῶν κατωτέρων ἀκόμη ἀρχηγῶν των. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀφ' οὗ διεσκέφθησαν πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπεφάσισαν διὰ νὰ μὴ προσβληθῇ μηδενὸς ἡ φιλοτιμία, νὰ ἐκλέξωσι τέσσαρας ἱππότας ἐκ τῶν διαφόρων σωμάτων, ὅπως ὁδηγῶσι τὸν στρατὸν καὶ διευθύνωσι τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Συμβουλίου τῶν Δώδεκα. Ἐν ᾧ δ' ἠσχολοῦντο περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν νέων τεσσάρων ἀρχηγῶν, ἦλθε παρ' αὐτοῖς ἐπιτροπή, ἧς προΐστατο ὁ Ρογῆρος Δελώ, ἱππότης ἐκ Ρουσιλλῶνος, ἐν ὀνόματι τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, Γωτιέρου Βρυεννίου, ὅστις εἶχε πρὸ μικροῦ διαδεχθῆ, ὡς ἐν τοῖς ἑπομένοις θέλομεν ἐκθέσει πλατύτερον, τὸν ἀποβιώσαντα Γουῆ δε-λα-Ρός. Ὁ νέος δούξ, διατελῶν εἰς κατάστασιν πολέμου πρὸς τοὺς γειτονεύοντας αὐτῷ ἡγεμονίσκους, προσεκάλει εἰς ὑπηρεσίαν του τοὺς Καταλάνους, ὑποσχόμενος νὰ τοῖς προπληρώσῃ ἑξάμηνον μισθὸν καὶ νὰ τοῖς ἐπεδαψιλεύσῃ πράγματι τὰς ὠφελείας, ἃς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος τοῖς εἶχεν ὑποσχεθῆ. Αἱ προτάσεις αὗται βεβαίως ἦσαν ὠφελιμώταται, δυσχέρεια ὅμως ὑπῆρχε περὶ τὴν μεταφορὰν τῶν Καταλάνων εἰς τὴν Ἀττικήν· διότι οὗτοι ἐστεροῦντο πλοίων, ἂν δὲ ἤθελον διὰ ξηρᾶς νὰ μεταβῶσιν, ἔπρεπε νὰ διέλθωσι μεγίστην ἔκτασιν χωρῶν ἀγνώστων, διατεμνομένων ὑπὸ ὀρέων ὑψηλῶν, ποταμῶν εὐρέων καὶ χειμάρρων ὁρμητικῶν, ὤφειλον σὺν ἅμα καὶ κατὰ πᾶν βῆμα νὰ συμπλέκωνται πρὸς νέους ἐχθρούς. Τούτων λοιπὸν ἕνεκα ἠρνήσαντο ὁριστικῶς νὰ παραδεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἄφησαν τὸ πρᾶγμα ἐκ-

κρεμές, μέχρις οὗ περιστάσεις ἀπροσδόκητοι ἤθελον διευκολύνει τὴν ἐν Ἀττικῇ μετάβασίν των.

Ἡ ἐν Κασσανδρείᾳ διατριβὴ τῶν Καταλάνων οὐδὲν ἕτερον ἀποτέλεσμα ἔσχεν εἰ μὴ τὴν καταστροφὴν τῆς τε πόλεως ταύτης καὶ τῶν γειτνιαζουσῶν. Οἱ κάτοικοι, φεύγοντες ἀλλαχόσε, παρῄτουν καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀμπέλους αὐτῶν, ἐντὸς δὲ μικροῦ ἐπῆλθε σιτοδεία φρικώδης καὶ σπάνις τροφῶν καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν. Καὶ λοιπὸν οἱ Καταλάνοι βλέποντες ὅτι δὲν ἠδύναντο περισσότερον νὰ παρατείνωσι τὴν αὐτόσε διαμονήν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐποφθαλμιῶντες τὴν Θεσσαλονίκην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐνόμιζον ὅτι ἔβριθε πλοῦτος πολύς, καθ' ὅσον μάλιστα ταύτην κατῴκουν ἀπό τινος ἥ τε σύζυγος τοῦ Ἀνδρονίκου Εἰρήνη, καὶ ἡ τοῦ Μιχαὴλ Μαρία μετὰ τῶν αὐλῶν αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι, καί, εἰ δυνατόν κατακτήσωσι τὴν πόλιν ἐκείνην. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ὅμως, πιστῶς παρακολουθῶν τὰ διαβήματα τῶν Καταλάνων, ἔλαβε πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα ὅπως ματαιώσῃ τοὺς σκοπούς των· ὅθεν πέμψας πρῶτον μὲν ἔκτισε περὶ τὴν Χριστούπολιν μακρὸν τεῖχος ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς παρωνυχίας τοῦ παρακειμένου ὄρους, ἐπομένως δὲ ἔστειλε στρατηγοὺς δοκίμους μὲ διαταγὴν νὰ στρατολογήσωσιν ἐν Μακεδονίᾳ, νὰ ὀχυρώσωσι τὰς διαφόρους πόλεις καὶ νὰ κατάσχωσι ὅλα τῆς γῆς τὰ προϊόντα, ὥστε οἱ ἐχθροὶ νὰ πάθωσιν ἔλλειψιν τροφῶν.

Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος τοῦ 1309 οἱ Καταλάνοι ἄραντες ἐκ Κασσανδρείας, οἱ μὲν ηὐλίσθησαν ἐγγὺς τῶν τῆς Θεσσαλονίκης προαστείων, οἱ δὲ ἐξῆλθον ἐπὶ λείαν· εὑρόντες ὅμως τὴν μὲν χώραν ἅπασαν ἔρημον κατοίκων, ποιμνίων καὶ βουκολίων, τὰς δὲ πόλεις καλῶς ὠχυρωμένας διὰ πολυαρίθμων στρατιωτῶν, ἤρξαντο νὰ ἀποδειλιῶσι, καὶ πρὸς στιγμὴν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Θράκην· ἀλλ' ἐπειδὴ παρὰ κατασκόπων

εἶχον μάθει ὅτι ἐν τῇ ἐπιστροφῇ των πιθανὸν ἦτο νὰ ἀπαντήσωσι περισσοτέρας δυσχερείας, παρ' ἐὰν ἔβαινον πρὸς τὰ πρόσω, ἑκόντες ἄκοντες ἀπεφάσισαν νὰ προχωρήσωσιν. Ἀφ' ἑτέρου πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ μανθάνοντες ὅτι ἐναντίον των εἶχον συνασπισθῇ Θετταλοὶ καὶ Ἀκαρνᾶνες, Ἰλλυριοὶ καὶ Τριβαλοί, εὗρον, συνδιασκεφθέντες πρὸς ἀλλήλους, φρόνιμον νὰ διέλθωσι ἐν τάχει τὴν Μακεδονίαν καὶ εἰσέλθωσιν εἰς Θετταλίαν, καὶ μὴ περιμένωσι μέχρι οὗ ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν στερήσεων καταστραφῶσι: Ὅθεν ἀποπειραθέντες εἰς μάτην νὰ καταλάβωσι τὴν Θεσσαλονίκην, ἀνεχώρησαν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἔφθασαν εἰς τὰ πρὸ τῆς Θετταλίας ὄρη, τὸν Ὄλυμπον, τὴν Ὄσσαν καὶ τὸ Πήλειον· στρατοπεδεύσαντες δὲ εἰς τὴν μαγευτικὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν ἐδῄουν ἅπασαν τὴν χώραν, ἐξ ἁρπαγῶν καὶ ἐκ κλοπῶν ζῶντες·

Ἱκανὸν χρόνον αὐτόσε παραμείναντες οἱ Καταλάνοι, κατέλιπον ἀκολούθως τὰ Τέμπη, καὶ προὐχώρησαν πρὸς τὸ ἐνδότερον τῆς Θεσσαλίας, ἔνθα εὑρόντες ἀγαθὴν καὶ πίονα γῆν, διέφθειρον ὅσα ὑπῆρχον ἐκτὸς τειχῶν μηδενὸς ἀντιτασσομένου, κατ' αὐτῶν. Ὁ αὐτόσε διέπων τὴν ἀρχὴν Ἰωάννης Ἄγγελος Δούκας, ὅστις εἶχε σύζυγον Εἰρήνην τὴν νόθον θυγατέρα τοῦ Ἀνδρονίκου, διετέλει εἰς διάστασιν πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τούτοις ἔπασχε καὶ ἐξ ὀδυνηρᾶς νόσου· ἰδὼν λοιπὸν τοὺς Καταλάνους, δίκην φλογὸς ἐπελθόντας καὶ νεμομένους τὴν χώραν, μὴ ἔχων δὲ ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως τοὺς πολεμήσῃ, εὗρε συμφερώτερον νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτῶν εἰς διαπραγματεύσεις, ἵνα εἰ δυνατόν, τοὺς ἀποπέμψῃ εὐσχήμως. Ὅθεν τοῖς προσέφερε μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ καὶ τοῖς προέτεινε νὰ τοῖς δώσῃ πομπούς, οἵτινες νὰ τοὺς ὁδηγήσωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ Βοιωτίαν, ἥτις, καθ' ἃ τοῖς ἔλεγεν, ἦτο χώρα ἁβρὰ καὶ εὔκαρπος, πολλὰς κεκτημένη τὰς χάριτας καὶ πάσης ἄλλης

ἐπιτηδειοτέρα πρὸς οἴκησιν. Ἡ πρότασις αὕτη ἐφάνη ἀρεστὴ εἰς τοὺς Καταλάνους, εὑρίσκοντας προτιμώτερον ἐν εἰρήνῃ νὰ ἀπέλθωσιν, ἢ νὰ διακινδυνεύσωσι τὸ μέλλον των, πολεμοῦντες εἰς τόπους ἀγνώστους, πολλὰς ἔχοντας τὰς δυσχωρίας καὶ φύσει καὶ τέχνῃ ὀχυρούς.

Ἄραντες λοιπὸν ἐκεῖθεν, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἔλαβον καὶ χρήματα καὶ ὁδηγοὺς παρὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀγγέλου Δούκα, διῆλθον τὰς Θερμοπύλας, καὶ παρακολουθοῦντες τὸν ροῦν τοῦ Κηφισσοῦ ποταμοῦ, ὅστις τὰς πηγὰς λαμβάνει ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ, ἐστρατοπέδευσαν περὶ τὴν Λοκρίδα, πρόθεσιν ἔχοντες νὰ ἐγκαταμείνωσιν αὐτόσε μέχρι τοῦ ἐπιόντος ἔαρος. Ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Γωτιέρος, κατὰ τοὺς ἐξ Ἑσπερίας συγγραφεῖς, μαθὼν τὴν εἰς τὰ σύνορά του ἔλευσιν τῶν Καταλάνων, πέμψας ἐπανέλαβεν αὐτοῖς τὰς προτέρας προτάσεις του καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ὑπηρεσίαν του· ἐπαυξήσας δὲ τῇ προσθήκῃ ἐκείνων, τὰς δυνάμεις του, προσέβαλε τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας (Βλαχία δὲ τότε ὠνομάζετο ἅπασα ἡ μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου χώρα) τὸν δεσπότην τῆς Ἄρτας καὶ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Ἄγγελον Παλαιολόγον καὶ τὸν Χαδρηνόν, καὶ ἐνίκησεν αὐτούς, κατακτήσας ὡσεὶ τριάκοντα πόλεις καὶ φρούρια ἐκείνων. Κατὰ τοὺς πολέμους δὲ τούτους, φαίνεται ὅτι καὶ οἱ ἐγχώριοι ἔλαβον οὐ μικρὸν μέρος, ὡς ἐκ Χρονικοῦ τινος, ἄρτι ὑπὸ Κ. Σάθα ἐκδοθέντος ἐξάγομεν. «Ὕ»στερον γοῦν, λέγει τὸ ἐν λόγῳ Χρονικόν, περνῶντας χρόνια »πολλά, ἤρθασι γραφαὶς καὶ χρυσόβουλλα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ »Βασιλέα, λέγωντας πῶς κουρσάροι περίσσοι καὶ φοβεροί, ποῦ »τοὺς ἐλέγασι Ταραγωνάταις, μὲ ἅρματα καὶ φουσάτα διαλε»χτὰ ἤρθασι νὰ ἐπάρωσι ταὶς χώραις τοῦ Βασιλέα· καὶ ὁ Βα»σιλέας ἔστωντας καὶ νὰ πάρῃ σὲ μεγάλο φόβο αὐτοὺς τοὺς »πειράταις, ἔστειλε γραφαὶς καὶ μπουλετιὰ σὲ ὅλαις ταὶς χώ-

»ραις Ρούμελης καὶ Μωρέως, παραγγέλνωντας νὰ ἁρματωθῶσι »ὅλοι, γέροι καὶ νέοι, καὶ νὰ ἔρθουσι βιαστικὰ καταπάνου στοὺς »κουρσάρους, καὶ ὅποια χώρα ἀκούσῃ τοὺς βασιλικοὺς ὁρισμοὺς »καὶ βαστάξῃ ἅρματα 'ς τοὺς Ταραγωνάταις, νὰ μὴ πλε-»ρώνῃ κανένα δόσιμο, καὶ νὰ κυβερνίεται ἀπὸ κεφαλιοῦ της, »πέρνοντας πολλὰ χαρίσματα βασιλικὰ καὶ χάραις καὶ δω-»ρεαίς. Καὶ ὅλοι ἀκούσασι τοὺς Βασιλικοὺς ὁρισμοὺς καὶ ἀρ-»ματωθήκασι ἕως τρεῖς χιλιάδες ψυχομέτρι 'Επαχτίταις, Γα-λαξειδιῶταις, Λοιδωρικιῶταις, καὶ ἄλλοι χωριανοὶ καὶ ἐδράμασι »καταπάνω 'ς τοὺς κουρσάρους καὶ ἐρχόμενοι 'ς τὸν κάμπο τοῦ »Ζητουνιοῦ, δὲν ἐσυμφωνήσασι διὰ τοὺς κεφαλάδαις, καὶ ὑ-»βριστήκασι ἀδιάντροπα καὶ ὕστερα ἐσκορπισθήκασι, καὶ ὀ-»λίγο ἔλειψε νὰ ἔρθουνε εἰς τὰ χέρια. Καὶ οἱ Γαλαξιῶταις »ἐπήγασι, 'ς τὴ δούλευσι τοῦ κὺρ 'Ανδρέα ποῦ ἦτανε ἕνας ἀπὸ »τοὺς πρώτους κεφαλάδες τοῦ Βασιλέα, καὶ ἐκάμασι δύο πο-»λέμους καλούς, σκωτόνοντας περίσσους κουρσάρους, καὶ ὕστε-»ρα ἐσκορπισθήκασι καὶ ἤρθασι 'ς τὸ Γαλαξεῖδι μὲ πολλὰ δῶρα »τοῦ κὺρ 'Ανδρονίκου, καὶ ὕστερα οἱ κουρσάροι διὰ τὴν ἀσυμφω-»νίαν καὶ ταὶς διχόνοιαις τῶν Γραικῶν ἀνεμπόδιστα ἐμπήκασι »καὶ ἐσυλλαβάσασι χώραις περίσσαις καὶ τὸ Σάλωνα.» 'Αλλ' ὅτε ὁ Γωτιέρος Βριέννιος, νικήσας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ἔμεινεν ἥσυχος κύριος τῶν κτήσεών του, τότε ἤρξατο περιφρονῶν τοὺς Καταλάνους, μὴ ἐκπληρῶν τὰς πρὸς αὐτοὺς ὑποχρεώσεις του, καὶ παντοιοτρόπως παραπικραίνων αὐτούς· ἐντεῦθεν δὲ ἐπήγασεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου, ὅστις ἐπήνεγκε τὸν θάνατον τοῦ δουκός, καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς κυριαρχίας τῆς οἰκογενείας του.

'Ο Βυζαντινὸς ἱστοριογράφος Νικήτας, οὐδόλως μνημονεύων τῆς μεταξὺ Καταλάνων καὶ τοῦ δουκὸς γενομένης συμμαχίας, ἀλλεοτρόπως ἀφηγεῖται τὴν ἀφορμὴν τοῦ πολέμου ἐκείνου, ὅτι, λέγει, ὁ τὴν τῶν 'Αθηνῶν καὶ Θηβῶν διέπων ἀρχήν, ἔμα-

θε τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων, συμποσουμένων εἰς τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους ἱππεῖς, καὶ εἰς τετρακισχιλίους πεζούς, οὐχὶ μόνον ἠρνήθη νὰ τοῖς παραχωρήσῃ, αἰτήσασι, τὴν διὰ τοῦ κράτους του διάβασιν, ἀλλὰ μακρὰν τὴν ὀφρῦν διὰ τῆς γλώττης ἐπιδειξάμενος, καὶ μυκτηρίζων αὐτοὺς ὡς ἀναξίους πάσης προσοχῆς, τοὺς ἠπείλησεν, ὅτι ἐὰν δὲν ἔφευγον οἰκειοθελῶς, ἤθελε διὰ τῆς βίας τοὺς ἐκδιώξει· ταὐτοχρόνως δὲ ἤρξατο παρασκευαζόμενος ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλήν του. Οἱ Καταλάνοι, βλέποντες αὐτὸν ἑτοιμαζόμενον, κατέλαβον τὸ πεδίον τῆς Βοιωτίας, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν περιμείνωσιν ἐκεῖ ἵνα πολεμήσωσι· ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ παρατάξωσιν ὅσους ὁ Γωτιέρος στρατιώτας, μετεχειρίσθησαν τὸ ἑπόμενον μηχάνημα. Περιταφρεύσαντες τὰς διώρυγας τοῦ ποταμοῦ, μετέβαλον ἅπασαν τὴν πεδιάδα εἰς ἕλος, ἄβατον καὶ εἰς ἵππους καὶ εἰς ἀνθρώπους ἀκόμη· τὸ δὲ ἕλος ἐκεῖνο, μηνὸς Μαΐου ὄντος, ἄφησαν νὰ καλυφθῇ ἀπὸ χλόην, ὥστε καθίστατο ἀθέατον εἰς πάντα ὀφθαλμόν.

Μετ' οὐ πολὺ (15 Μαρτίου 1309) ἐπέστη ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν, πολὺν ἐπαγόμενος στρατόν, συγκεκροτημένον ἔκ τε Θηβαίων καὶ Ἀθηναίων καὶ Πλαταιέων, καὶ ὅσοι τῶν Λοκρῶν, Φωκέων καὶ Μεγαρέων ὑπῆρχον ἐπίλεκτοι, ἐν συνόλῳ ἐξ ἑξακισχιλίων καὶ τετρακοσίων ἱππέων καὶ ἐξ ὀκτακισχιλίων πεζῶν. Ὁ δὲ Μουντάνερ λέγει ὅτι ὁ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν στρατὸς συνέκειτο ἐξ εἰκοσιτεσσάρων χιλιάδων Γραικῶν καὶ ἐξ ἑπτακοσίων ἱπποτῶν Φράγκων, οὓς εἶχεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ οἵτινες ἐλογίζοντο ὡς οἱ ἄριστοι τῶν στρατιωτῶν του. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ὁ δοὺξ παραφερόμενος ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἀλαζονίας του, διέταξε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες ἐκεῖθεν τοῦ κεκρυμμένου ἕλους ἔμενον παρατεταγμένοι· ἵνα δὲ ἐμπνεύσῃ θάρρος εἰς τοὺς στρατιώτας του,

πρῶτος μετὰ τοῦ ἱππικοῦ ὥρμησεν ἐπ' ἐκείνους, Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ πεδίου, οἱ ἵπποι, ὥσπερ στερρῷ τινι πεδηθέντες δεσμῷ, οἱ μὲν μετὰ τῶν ἵππων ἐκυλίοντο εἰς τὸν πηλόν, οἱ δὲ τοὺς ἱππεῖς ῥίψαντες περιεπλανῶντο τῇδε κἀκεῖσε, καὶ ἄλλοι τοὺς πόδας συγκαταχώσαντες, ἵσταντο ἀκίνητοι ὡς ἀνδριάντες, ἔχοντες ἐπ' αὐτῶν τοὺς ἀναβάτας. Τότε οἱ Ἀλμογάβαροι ἤρξαντο ῥίπτοντες κατὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ δουκὸς πλῆθος βελῶν, καὶ πλησιάσαντες τοὺς κατέσφαξαν, χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ δύνανται νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτούς, ἅτε εἰς τὸν βόρβορον κεχωσμένοι. Ὁ δοὺξ καὶ πάντες οἱ Φράγκοι ἱππόται ἐφονεύθησαν τότε, πλὴν δύο, τοῦ ἐκ Βερόνης Βονιφατίου τριάρχου τῆς Εὐβοίας, καὶ τοῦ ἐκ Ρουσιλλῶνος ἱππότου Ρογήρου δὲ Λώρ, οἵτινες ὑπηρεσίας ἄλλοτε προσενεγκόντες τοῖς Καταλάνοις, ἐσώθησαν. Τὸ δὲ χρονικὸν τοῦ Μωρέως οὕτωσὶ ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὸν Γωτιέρον καὶ τοὺς Καταλάνους.

Καὶ ἀφ' ὅτου ἐπέρασε καιρός, ἐδιέβησαν καὶ χρόνοι
καὶ ἀπόθανεν ὁ μισὲρ Γῆς, τὸ ἐπίκλην ντὲ Λαρότζε,
ὁ μέγας κύρης, σὲ λαλῶ, τῶν Ἀθηνῶν ὁ δοῦκας,
ἐξέπεσεν ὁ τόπος του καὶ ἡ ἀφεντεία, ὁποῦ εἶχε,
τοῦ κόντου Γαλτιέρη, τοῦ υἱοῦ ἐκεινοῦ τοῦ κόντε Οὔγγου,
(ἐκείνου γὰρ τοῦ ἐπαινετοῦ στρατιώτου ὁποῦ σὲ λέγω)
ὅστις ἦτον ἐξάδελφος τοῦ μισὺρ Γῆ ἐκείνου,
καὶ ὡς ἦλθεν καὶ ἐπαράλαβε τὸ μεγάλο κυράτον,
καὶ ἐγίνη δοῦκας Ἀθηνῶν, αὐθέντης κληρονόμος,
καὶ ὡς ηὗρεν ὅτι εἶχασιν ἐλθεῖ ἐτότε οἱ Καταλάνοι,
ὁποῦ τοὺς ὀνομάζασιν μεγάλην συντροφίαν.
ἐκεῖσε εἰς τὸν Ἁλμηρόν, ὁποῦ τοὺς εἶχε φέρει,
ὁ δοῦκας γὰρ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ μισὺρ Γγὶς ἐκεῖνος,
εἰς λογισμὸν καὶ συμφωνιὰν νὰ ἔλθουν 'ς τὸν Μωραίαν,
τὸν τόπον νὰ κερδίσωσι, νὰ ἐπάρῃ τὴν αὐθεντείαν,

διὰ τὸν ὁμόζυγον αὐτοῦ, ὅπου ἦτον κληρονόμος,
ἐκείνην ὁποῦ ὠνόμαζαν καὶ ἐκράζασιν Μαάταν,
ὁ πρίγγιπας ὁ Τάραντος ἐκράτει τὸ ἠγονικόν της,
τὸ πριγγιπάτον Ἀχαΐας μὲ τρόπον ἀδικίας.
Λοιπὸν ὡς ηὕρηκεν ἐκεῖ μισὺρ Γαλτιέρης ὁ δοῦκας,
ὅτι εἴχασιν ἐλθεῖ ἐκείνη ἡ Κουμπανία,
καὶ εἶχαν μετ' αὐτοὺς ἐνομοῦ Τούρκους χιλίους καὶ πλέον,
ἐσυμβιβάσθησαν μετ' αὐτοὺς μὲ συμφωνιαῖς μεγάλαις
νὰ μάχωνται τὴν Ρωμανιάν, καὶ τὴν Βλαχιὰν ἐπάρουν,
καὶ ὅσον ἐκερδίσασι τοῦ Δομοκοῦ τὸ κάστρον
ἐπέβησαν εἰς σκάνδαλα καὶ εἰς μάχην γὰρ μεγάλην,
οἱ Καταλάνοι ἐσύμπεπταν δουλωτικὰ εἰς τὸν δοῦκαν,
καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ ἀλαζονιᾶς, ὡς τὸ ἔχουσι οἱ Φράγκοι,
ἀπὸ κακῆς του βουλῆς, ὁποῦ τὸν ἔδωκαν οἱ ἄλλοι,
ἐβάλθη καὶ ἐπολέμησε, τὸν πόλεμον ἐχάσεν.
Ἐπιάσθη εἰς τὸν πόλεμον, τὴν κεφαλήν του ἐκόψαν,
ἐπῆραν εἰς τὸν τόπον του, τὸ μεγάλον κυράτον,
καὶ εἶναι αὐθένταις σήμερον εἰς αὕτο ἡ Κουμπανία!
Ὁ πόλεμος ἐγίνετο ἡμέρα γὰρ δευτέρα
εἰς τὰς δεκαπέντε τοῦ μηνός, ὅπερ τὸν λέγουν Μάρτιον,
ἐν ἔτει τρέχοντος χρόνων τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου
ἕξη χιλιάδων ἀλλὰ δὴ καὶ ὀκτακοσίων χρόνων,
καὶ σὺν αὐτοῖς δεκαεπτὰ καὶ τῆς ινδίκτου ὀγδόης.

Μετὰ τὴν νίκην ταύτην οἱ Καταλάνοι, κυριεύσαντες ἁπάσας τὰς ἀποσκευὰς τοῦ δουκός, προέβησαν πρὸς τὰς Θήβας, ὧν οἱ κάτοικοι εὐθέως τοῖς ἤνοιξαν τὰν πύλας· μικρὸν δ' αὐτόσε παραμείναντες, προήλασαν πρὸς τὰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐγένοντο κύριοι τῆς πόλεως. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντες ἀκούσει πολλὰ περὶ τῆς ἀγριότητος καὶ τοῦ ἐκδικητικοῦ χαρακτῆρος τῶν Καταλάνων, μηδεμίαν ἀντίστασιν ἐποίησαν, ἀλλ' ἀνεγνώρισαν ὡς

κυρίους των τοὺς ἐπήλυδας, οἵτινες, καταλαβόντες τὴν παρακειμένην χώραν, καὶ νυμφευθέντες τὰς γυναῖκας τῶν ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντων Φράγκων, ἀπεκατέστησαν τὴν λεγομένην *Μεγάλην Παρεμβολὴν* (Grande Compagnie). Οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτοῖς τυχοθῆραι Τοῦρκοι καὶ Τουρκόπουλοι, βλέποντες ὅτι οἱ Καταλάνοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταδιώσωσι διὰ παντὸς ἐν Ἀθήναις, δὲν ἠθέλησαν πλέον νὰ μείνωσι μετ' αὐτῶν· ἀλλὰ διαιρεθέντες εἰς δύο μοίρας, οἱ μὲν ὑπὸ τῷ Χαλήλ, οἱ δὲ ὑπὸ τῷ Μελήκ, ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀθηνῶν. Καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῷ Μελήκ, εἰς χιλίους ἱππεῖς καὶ πεντακοσίους πεζοὺς ἀριθμούμενοι, μὴ τολμῶντες νὰ καταφύγωσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὃν ἐπανειλημμένως εἶχον ἐξαπατήσει, ἔλαβον ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ κράλῃ τῆς Σερβίας, οἱ δὲ ὑπὸ τῷ Χαλήλ, εἰς χιλίους τριακοσίους ἱππεῖς καὶ ὀκτακοσίους πεζοὺς συμποσούμενοι, ἦλθον εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Γραικοὺς ὅπως τοὺς διαπεραιώσωσιν εἰς Ἀνατολήν. Οἱ Γραικοί, τὸ μὲν ἵνα τοὺς ἐκδικηθῶσι, τὸ δὲ ἵνα γένωνται αὐτοὶ κύριοι τῶν πλουσίων λαφύρων ἐκείνων, ἐφάνησαν εὐδιάθετοι νὰ τοὺς μεταφέρωσι, σκοπὸν ἔχοντες νὰ ἐπιπέσωσιν αἰφνιδίως κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς φονεύσωσιν. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως πληροφορηθέντες τοῦτο, ἐξασφαλίσαντες εἰς ὀχυρὰς θέσεις τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία των, προσέβαλον ἐξαπίνης τοὺς Βυζαντινοὺς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ διοικουμένους καὶ ἀνυπόπτους στρατοπεδεύοντας, καὶ πλείστους μὲν τῶν στρατιωτῶν των ἠχμαλώτισαν, πλείονας δὲ ἐφόνευσαν, καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοπέδου ἐκυρίευσαν. Ἐπὶ δύο δὲ ἔτη ἐξηκολούθουν λυμαινόμενοι καὶ δῃοῦντες τὴν χώραν, ἄχρις οὗ ὁ πρωτοστάτωρ Φιλῆς Παλαιολόγος ἐξεδίωξεν αὐτοὺς μέχρι τῆς Χερσονήσου.

Ὅ,τι οἱ Βυζαντινοὶ στρατοὶ δὲν ἠδύναντο, ἐπέτυχον μετ' οὐ πολὺ νὰ κατορθώσωσιν οἱ Γενουήνσιοι. Ὁ τῶν ἐν Γαλατᾷ Γε-

νουηνσίων ποτεστάτος, ἐξοπλήσας ὀκτὼ γαλέρας, ἔπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὅπως συνδράμῃ τὸν Φιλῆν· οἱ Τοῦρκοι, ἀγνοοῦντες ὅτι ἐκεῖνος ἤρχετο ὡς ἐχθρός των, καὶ μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ διαπεραιωθῶσιν εἰς Ἀσίαν, ἀπηυθύνθησαν πρὸς αὐτὸν ἵνα διὰ τῶν πλοίων των τοὺς μεταφέρῃ. Ὁ Γενουήνσιος συγκατατεθεὶς εἰς τοῦτο, ἀπήτησε παρὰ τῶν Τούρκων, ὡς δῆθεν φοβούμενος, νὰ εἰσέλθωσιν ἄνευ ὅπλων εἰς τὰς γαλέρας· αὐτοι δὲ ἀποθέμενοι τὰς πανοπλίας των εἰς ἰδιαιτέρας λέμβους, παρέλαβον ὅ,τι πολύτιμον πρᾶγμα εἶχον καὶ εἰσῆλθον ἀνύποπτοι. Ἀλλ' οἱ Γενουήνσιοι δολίως ἐπιτεθέντες κατ' αὐτῶν, τοὺς μὲν κατέσφαξαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐξηνδραπόδισαν καὶ ἁλύσεσι δεδεμένους ἔπεμψαν εἰς Γένουαν καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲ αὐτῶν, ἀπόλυντο βαθμιαίως καὶ οἱ περὶ τὴν Καλλιούπολιν ἐγκατεστημένοι Τουρκόπουλοι καὶ Τοῦρκοι ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατηγῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Τὸ Μέγα Κυράτον τῶν Ἀθηνῶν.

ΕΙΧΕΝ ἤδη πέσει ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐξ Ἑσπερίας τυχοδιωκτῶν καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Ἰουστιανοῦ εἶχε καθήσει Βαλδουῖνος ὁ κόμης τῆς Φλάνδρας. Οἱ περὶ αὐτὸν βαρῶνοι καὶ κόμητες ἦσαν ἀνυπόμονοι ὅπως δρέψωσι τοὺς καρποὺς τῶν ἀγώνων των καὶ διανείμωσι πρὸς ἀλλήλους τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας· τοσούτῳ δὲ παρεφέροντο ἐκ τοῦ φιλαρπάγου καὶ τῆς δοξομανίας αὐτῶν, ὥστε, πρᾶγμα γελοῖον! ἤθελον ἀμέσως νὰ ἀναγορευθῶσιν ἡγεμόνες χωρῶν, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον εἰσέτι

κατακτήσει. Ὅθεν συμβούλιον ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτήσαντες, ἐν ᾧ παρῆσαν δώδεκα Ἐνετοὶ πατρίκιοι καὶ ἰσάριθμοι ἱππόται Γάλλοι, διῄρεσαν δίχα ἅπασαν τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν, ἅτινα οἱ εἰκοσιτέσσαρες ἐκεῖνοι ἐξεπροσώπουν· καὶ οἱ μὲν Γάλλοι ἔλαβον τὴν Βιθυνίαν, Ρωμανίαν, Θρᾴκην Θεσσαλονίκην καὶ ἅπασαν τὴν ἀπὸ Θερμοπυλῶν μέχρι Σουνίου Ἑλλάδα, σὺν ταῖς μεγαλειτέραις τῶν νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἔλαβον ὡς κλῆρον τὸν πρὸς τοὺς Γραικοὺς καὶ τοὺς Τούρκους, ὑφ' ὧν αἱ πλεῖσται τῶν χωρῶν αὐτῶν κατείχοντο, πόλεμον, τοῖς δ' Ἐνετοῖς ἐδόθησαν αἱ Κυκλάδες καὶ Σποράδες νῆσοι, ἡ ἀνατολικὴ τοῦ Ἀδριατικοῦ παραλία, τὰ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου παράλια, αἱ τοῦ Εὔρου καὶ τοῦ Βάρδα ὄχθαι, τὰ Ὕψελα, τὸ Διδυμότειχον, ἡ Ἀδριανούπολις καὶ ἕτεραί τινες πόλεις· πρὸς δ' ἐπὶ τούτοις αἱ χῶραι αἱ κείμεναι ἐκεῖθεν τοῦ Βοσπόρου ἀπήρτισαν ἴδιον βασίλειον καὶ παρεχωρήθησαν μετὰ τῆς νήσου Κρήτης εἰς Βονιφάτιον τὸν μαρκήσιον τῆς Μουτφεράτης· μὴ ἔχων ὅμως αὐτὸς πλοῖα ὅπως προστατεύῃ τὴν χώραν ταύτην ἐναντίον πάσης θαλασσίας ἐπιδρομῆς, ἐπώλησε μὲν ἀντὶ χρημάτων πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς τὴν Κρήτην, ἀντήλλαξε δέ, κατὰ Μάϊον τοῦ **1204** πάσας τὰς παραχωρηθείσας αὐτῷ χώρας πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς αὐτῆς. Αἱ Ἀσιατικαὶ πάλιν ἐπαρχίαι παρεχωρήθησαν τῷ κόμητι τοῦ Βλοᾶ καὶ τῆς Σάρτρης Λουδοβίκῳ, ὅστις προσελάβετο τίτλον δουκὸς Νικαίας καὶ Βιθυνίας.

Μεταβὰς εἰς Θεσσαλονίκην ὁ Βονιφάτιος ἵνα λάβῃ κατοχὴν τοῦ βασιλείου του, κατὰ πρῶτον μέν, ὡς λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ἐπεκρύψατο τὸ τοῦ τρόπου σκαιῶδές τε καὶ στρεβλόχειλον· ἀλλ' εἶτα παρομοιωθεὶς τῇ γαλῇ, ἣν διήλεγξε τὸ στέαρ παρεισπεσόν, διετράνωσεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν κακεντρέχειαν. Ἀκούσας ὅτι οἱ Θεσσαλονικεῖς ἦσαν εὔποροι, καὶ θέλων νὰ οἰ-

κειοποιηθῇ τὰ πλούτη αὐτῶν, ἀπέβαλε πλέον τὸ προσωπεῖον, καὶ οὐχὶ μόνον χρηματικῶς τοὺς ἐζημίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὰς καλλίστας τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ἀφελόμενος, τὰς παρεχώρησεν εἰς τοὺς ἀκολούθους του. Μικρὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ μείνας καὶ καταλιπὼν αὐτόσε μετὰ μοίρας στρατοῦ τὴν σύζυγόν του Μαργαρίταν, ἐξῆλθεν αὐτὸς πρὸς ἅλωσιν τῶν χωρῶν, ὅσαι περὶ Σέρρας καθυπτιάζουσι καὶ τοῖς ὄρεσι τῆς Εὐβοίας μέχρι τῶν Θετταλικῶν Τεμπῶν· κύριος δ' αὐτῶν βαθμηδὸν γενόμενος, ἀπεφάσισε διὰ τῆς Λαρίσσης νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κυριεύσῃ τὴν Πελοπόννησον. Συνηκολούθουν δὲ αὐτῷ καί τινες Γραικοί, ἐξ επισήμων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἰκογενειῶν, οἵτινες, ἐκθαμβούμενοι ἐκ τῆς ἐπιπλάστου λαμπρότητος τοῦ γελοιώδους καὶ κατ' ὄνομα αὐτοκράτορος Μανουὴλ, προγονοῦ τοῦ Μαρκησίου, συνεπομένου τῷ στρατῷ μετὰ βασιλικῶν ἱματίων, ἐξηπάτων τοὺς λαοὺς ἵνα προσφέρωσι τὴν ὑποταγήν των εἰς αὐτόν, προαγωγοὶ ἔργῳ τῆς ἰδίας πατρίδος εἰς τὸν μαρκήσιον καὶ τοὺς Φράγκους γενόμενοι.

Ἐκπεριελθὼν τοιουτοτρόπως ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν Γραικῶν τὰ Θετταλικὰ Τέμπη ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης μαρκήσιος Βονιφάτιος καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν ἐπισήμων ἱπποτῶν ἐν οἷς διεκρίνοντο ὁ Γουλλιέλμος δὲ Σαμπλίτ, ὁ Οὖγος δὲ Κολλεμῆ, ὁ Ὄθων Δε-Λα-Ρός, ὁ Ἰάκωβος Δάβισνικ, ὁ Βερθόλδος δὲ Κατζινελβόγεν καὶ ἕτεροι, διέβη τὰ στενὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄσσης, καὶ κατέλαβε τὴν Λάρισσαν· ἄρας δ' ἐκ ταύτης προὐχώρει εἰς τὰ ἔμπροσθεν, χωρὶς μηδεμίαν νὰ ἀπαντᾷ ποῦ ἀντίστασιν, Μόλις περὶ τὰς Θερμοπύλας συνήντησε λόχον τινά, ὃν ὁ τῆς Ἀργολίδος ἁπάσης καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ δεσπότης Λέων Σγουρὸς εἶχε πέμψει ὅπως διακωλύσῃ τὴν τοῦ μαρκησίου πρόοδον, ὁ δὲ Σγουρὸς οὗτος πρότερον ἦτο μικρός τις ἄρχων τῆς Ναυπλίας· ὠφεληθεὶς δ' ἐκ τῶν περιπετειῶν εἰς ἃς διετέλει τότε ἡ αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐγέ-

νετο ἐκ μικροῦ μέγας, καθὼς ἐκ τῶν ὄμβρων γίνονται οἱ χείμαροι καὶ ἐκ τῶν ἀέρων τὰ βίαια κύματα. Ἐν πρώτοις ἐκυρίευσε τὸ Ἄργος καὶ τὴν Κόρινθον, τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς ὁποίας ἀντιστάντα εἰς τὴν εἰσβολήν του, συλλαβὼν ἐτύφλωσε καὶ κατὰ πετρῶν ἐκρήμνισεν, ὕστερον δὲ ἀπετόλμησε καὶ τὴν τῶν Ἀθηνῶν ἅλωσιν. Ὁ δὲ τῆς πόλεως ταύτης ἀρχιεπίσκοπος Μιχαὴλ Χωνιάτης, γνωρίζων τὸ σκληροκάρδιον τοῦ Σγουροῦ καὶ φοβούμενος τὰς κατὰ τοῦ ποιμνίου του βιαιοπραγίας ἐκείνου, προσεπάθησε διὰ παντὸς εὐσχήμου τρόπου νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τῆς τοιαύτης ἁλώσεως· ἀλλ' ἀμεταπείστου αὐτοῦ μένοντος, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μιχαὴλ συναγαγὼν τοὺς κατοίκους καὶ τὴν ἀκρόπολιν ὀχυρώσας, τοσούτῳ εὐτόλμως ἀπέκρουσε τοῦ Σγουροῦ τὰς προσβολάς, ὥστε τὸν ἠνάγκασε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἀποχωρήσῃ. Ὁ Σγουρὸς τοιουτοτρόπως ἰδὼν ματαιωθείσας τὰς προσπαθείας του, ἐδήωσε τὴν παρακειμένην τῶν Ἀθηνῶν χώραν, καὶ ἐλθὼν εἰς τὰς Θήβας, ἐτέλεσε τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ Εὐδοκίας τῆς χήρας τοῦ στιγμιαίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Δούκα, τοῦ προσεπικαλουμένου Μουρτζούφλου· διέτριβε δὲ αὐτόσε πανηγυρίζων καὶ εὐθυμῶν, ὅτε, πληροφορηθεὶς τὴν εἰσβολὴν τοῦ μαρκησίου Βονιφατίου, ἔπεμψε στρατιώτας ἵνα τὸν ἀναχαιτίσωσιν εἰς Θερμοπύλας· ἀλλ' οἱ στρατιῶται αὐτοί, μηδόλως αἰδεσθέντες τὸν ἱερὸν χῶρον καὶ τὰς σκιὰς τῶν Τριακοσίων ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἅμα εἶδον τὸν στρατὸν τῶν Φράγκων, καὶ πρὶν ἢ ἔτι συμπλακῶσι πρὸς αὐτούς. Τοιουτοτρόπως αἱ Θῆβαι ἠνέῳξαν τὰς πύλας αὐτῶν εἰς τὸν μαρκήσιον Βονιφάτιον· μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, κατανοοῦντες ὅτι πᾶσα μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς παρακειμένης πόλεως ἀντίστασις ἤθελεν εἶσθαι αὐτόχρημα μωρία, ἔσπευσαν νὰ προσφέρωσι τὰς κλεῖς τῆς ἀκροπόλεως καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν πρὸς τοὺς Φράγκους. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ὁ Ἕλλην ἀρχιεπίσκοπος Μιχαὴλ

Χωνιάτης, μὴ θέλων νὰ συγχρωτισθῇ πρὸς ἀλλοφύλους καὶ ἀλλοδόξους καὶ νὰ θεωρηθῇ προδότης τῆς πατρίδος του παρεχώρει μετὰ τριακονταετῆ πνευματικὴν διοίκησιν τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν αὐτοῦ θρόνον εἰς Λατῖνον ἀρχιερέα, τὸν Βεράρδον, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ἐκ τῆς συνοδείας τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης ἱππότης Ὄθων Δε-Λα Ρὸς (Othon De-La-Roche) ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ ὡς τιμάριον καὶ ἐνεκαθίστατο *μέγας κύρις* Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν· διότι ὁ τῶν Ἀθηνῶν ἄρχων ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐκαλεῖτο, κατά, τὸν Γρηγορᾶν, *μέγας κύριος* ἢ πριμμικήριος, ἐξ οὗ κατὰ παραφθορὰν *μέγας κύρις* (megas Kyr παρὰ Φράγκοις) καὶ *μέγα κυράτον* ἡ ἐπαρχία τῶν Ἀθηνῶν. Τοιουτοτρόπως ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ διακοσιοστῷ πέμπτῳ, ἡ ἰοστέφανος πόλις, ἡ μήτηρ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, ἡ ἑστία τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ἀγλάϊσμα τῆς Ἑλλάδος ἔπιπτεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐξ Ἑσπερίας τυχοδιωκτῶν.

Ὁ δὲ Ὄθων Δε-Λα-Ρὸς ἦτο πλούσιος ἐκ Βουργουνδίας ἱππότης, υἱὸς τοῦ Πόνσου Δε-Λα-Ρός, ἀναφερομένου κατὰ τὰ ἔτη 1183-1191 ὡς κόμητος τῆς ἐν Φραγκόμτῃ κομητείας Δε-Λα-Ρὸς-Οὐνιών· ἕτερος τοῦ Πόνσου υἱὸς μνημονεύεται ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Πόνσος κόμης τοῦ Φλαγγέη. Ὅτε ἡ φωνὴ Φούλκου, ἐφημερίου τῆς Νευλῆς, ἠκούσθη προσκαλοῦσα τοὺς Χριστιανοὺς εἰς νέαν κατὰ τῶν δεσποζόντων τῆς ἁγίας Γῆς Μωαμεθανῶν σταυροφορίαν, ὁ Ὄθων ἔσπευσεν ἐν τοῖς πρώτοις νὰ μετάσχῃ τῆς σταυροφορίας, ἥτις παρεσκευάζετο, καὶ ἥτις ἤνοιγεν εὐρὺ στάδιον εἰς τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸν ἔνθεον μὲν λόγῳ, σατανικὸν δ' ἔργῳ ζῆλον τῶν ἱπποτῶν· ὅθεν ἐπέβη μετὰ πολλῶν ὑποτελῶν του τῶν γαλερῶν, αἵτινες, τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1202 ἀπέπλευσαν ἐξ Ἑνετίας ὅπως διαπεραιώσωσι τοὺς μαχητὰς τοῦ Σταυροῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Μέρος δ' ἐνεργὸν λαβὼν εἰς ὅλας

τὰς μάχας, αἵτινες ἐπήνεγκον τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρηκολούθησεν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν εἴπομεν, τὸν βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης εἰς Ἀθήνας καὶ παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν ὡς τιμάριον τὸ *μέγα κυράτον* τῶν Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως τοῦ νὰ *δίδῃ μάντζε* δῆλον ὅτι νὰ ἀναγνωρίζῃ ὡς κυρίαρχον αὐτοῦ καὶ τελῇ τὸν νενομισμένον φόρον εἰς τὸν Γουλλιέλμον δὲ Σαμπλίτ, ἀναγορευθέντα οὐ πρὸ πολλοῦ πρίγγιπα τῆς Ἀχαΐας, καθ' ἃ τὸ χρονικὸν τοῦ Μωρέως ἀφηγεῖται

Ἐκεῖνος δὲ (ὁ Βονιφάτιος) ὡς εὐγενὴς καὶ ρήγας ὁποῦ ἦτον
τοῦ (Ὄθωνος) ἔδωκε διὰ χάρισμα τῆς Ἀθηνᾶς τὸ μάντζε·
μέγαν κύρην τὸν ἔλεγαν, οὕτως τὸν ὠνομάζαν,
ἐκεῖνον ὅπου αὐθέντευεν ἐτότε τὴν Ἀθήναν...
Ὁ αὐθέντης δὴ τῆς Ἀθηνᾶς ἐκ τὴν Πουργουνίαν ἦτον...

Ἑδραιωθεὶς ἐν τῷ μεγάλῳ κυράτῳ αὐτοῦ ὁ Ὄθων Δε-Λαῤῥὸς ἐπεχείρησε νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ κράτος του τῇ προσκτήσει νέων χωρῶν· ὅθεν ἐν ἔτι **1212** ἐπολιόρκησε τὸ Ἄργος καὶ τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ ἐκυρίευσέ τινας αὐτῶν. Ἦρξε δὲ τοῦ μεγάλου κυράτου μέχρι τοῦ **1220**, ὅτε, ἀποβιώσαντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ εἰς Βουργουνδίαν, ὅπως διεκδικήσῃ τὰ ἐπὶ τῶν πατρικῶν κτήσεων κληρονομικὰ αὐτοῦ δικαιώματα· ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἰσαβέλλης θυγατρὸς τοῦ κόμητος τοῦ Ρέϋ, δύο τέκνα του Γούης καὶ Ὄθων καλούμενα, ἦσαν ἔτι ἀνήλικα καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ κρατήσωσι τὰς ἡνίας τῆς διοικήσεως, διὰ τοῦτο κατέλιπε διάδοχόν του ἐν τῷ μεγάλῳ κυράτῳ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ του Πόνσου Φλαγγέτ υἱὸν καὶ ἴδιον ἀνεψιὸν Γουῆν Φλαγγέην, ὅστις, ἐν ἔτι **1220**, ἀνηγορεύθη μέγας κύρις τῶν Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον, ὁ πρίγγιψ τῆς Ἀχαΐας καὶ αὐθέντης τοῦ Μωρέως Γουλλιέλμος δὲ Σαμπλίτ, πληροφορηθεὶς τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του κόμητος τῆς Διβιῶνος, ἀπεφά-

σισε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς ἐν Ἀνατολῇ κτήσεις του καὶ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν πατρίδα του· ὅθεν παρήτησε τὴν αὐθεντίαν εἰς τὸν πρωτοστράτορά του Γοδοφρέδον Βιλλαρδουΐνον ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἐὰν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους ὁ Γουλλιέλμος μὴ ἔπεμπέ τινα ὅπως λάβῃ ἐπ᾽ ὀνόματί του κατοχὴν τοῦ Μωρέως, τότε νὰ μένῃ διὰ παντὸς αὐθέντης ὁ Βολλαρδουΐνος. Τοιουτοτρόπως ἀναχωρήσαντος τοῦ Γουλλιέλμου εἰς Ἑσπερίαν, καὶ παρελθούσης τῆς ἐνιαυσίας προθεσμίας χωρὶς νὰ ἔλθῃ ἀντιπρόσωπός του εἰς Μωρέα, ὁ Βιλλαρδουΐνος διεδέξατο αὐτὸν ὁριστικῶς ἐν τῇ αὐθεντίᾳ, τῷ ἔτει **1208**· τούτου δὲ τὸ ζῆν μετά τινα ἔτη (τῷ **1214**) ἐκμετρήσαντος αὐθέντης Μωρέως ἐγένετο ὁ υἱός του Γοδοφρέδος Β΄. Ὁ νέος αὐθέντης, πολεμούμενος ὑπὸ τῶν γειτόνων του ἡγεμονίσκων, καὶ μὴ ὤν, φαίνεται, ἀρκούντως ἰσχυρὸς ὅπως ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, πέμψας πρὸς Ροβέρτον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῷ ἐπρότεινε *νὰ δουλωθῇ λίζιός του καὶ νὰ κουγκεστίζουν τοὺς Ρωμιοὺς μὲ τὰ φουσάτα των ἠνωμένα*, δῆλον ὅτι νὰ γείνῃ ὑποτελής του καὶ διὰ τῶν ἡνωμένων στρατῶν των προσβάλωσι καὶ κατακτήσωσι τοὺς Γραικούς, ἐὰν ἐκεῖνος τῷ ἔδιδεν εἰς γάμον τὴν ἀδελφήν του Ἀγνὴν Κουρτεναίη. Τὴν πρότασιν ταύτην ἐπωφελεστάτην εὑρὼν ὁ Ροβέρτος μετέβη εἰς Λάρισσαν ἵνα συνεντευχθῇ μετὰ τοῦ μέλλοντος γαμβροῦ του· οὗτος δὲ πάλιν διελθὼν ἐκ Θηβῶν καὶ παραλαβὼν τὸν Μέγαν Κύριν τῶν Ἀθηνῶν, κατηυθύνθη μετ᾽ αὐτοῦ εἰς Λάρισσαν καὶ διεπραγματεύθη τὸ μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος συνεικέσιόν του

Ἀποβιώσαντος ἐν ἔτει **1245** ἀτέκνου τοῦ Γοδοφρέδου Β΄. αὐθέντης τοῦ Μωρέως ἐγένετο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γουλλιέλμος Α΄. ὁ προσεπικαλούμενος Μακρόδους.

ὅστις πολλὰ ἐξέβηκεν ἄνθρωπος ἐπιδέξιος,
φρόνιμος καὶ κοπιαστὴς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους

ὁποῦ νὰ ἐγεννήθηκαν εἰς τὸ μέρος Ρωμανίας;
καὶ ἦτον καὶ φιλάνθρωπος, πάντες τὸν ἠγαποῦσαν.

Οὗτος εὑρὼν τὰ φρούρια τῆς Μονεμβασίας, τῆς Κορίνθου, τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Ἄργους κατεχόμενα ὑπὸ τῶν Γραικῶν, ἀπεφάσισε παντοιοτρόπως, ἐκδιώκων ἐκείνους, νὰ τὰ καταλάβῃ αὐτός. Ὅθεν συμφωνήσας πρὸς τὴν Ἐνετικὴν Δημοκρατίαν νὰ τῷ χορηγήσῃ τὰ ἀπαιτούμενα πλοῖα, διέταξε τὸν μὲν δοῦκα τῆς Νάξου, τοὺς τριάρχας τῆς Εὐβοίας καὶ τοὺς διοικητὰς τῶν νήσων νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν *μὲ ἅρματα καὶ δύναμιν φουσάτου*, τὸν δὲ Μέγαν Κύριν τῶν Ἀθηνῶν νὰ πολιορκήσῃ τὴν Κόρινθον. Ὁ Γουῆς Δε-Λα Ρός, παραλαβὼν πολυαρίθμους στρατιώτας Φράγκους τε καὶ Ἀθηναίους, κατηυθύνθη πρὸς τὴν Κόρινθον καὶ κτίσας πρὸς ἄρκτον αὐτῆς ὀχυρὸν φρούριον, ἤρξατο τῆς πολιορκίας στενῶς δὲ τότε οἱ Κορίνθιοι ἀποκλεισθέντες καὶ ἔλλειψιν τρυφῶν παθόντες, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσι πρὸς τὸν Μέγαν Κύριν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γουλλιέλμος ἐκυρίευσε διὰ τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ του Ἐνετικῶν πλοίων τὰ φρούρια τῆς Μεθώνης, τῆς Κορώνης καὶ τοῦ Ναυπλίου· εὐγνωμονῶν δὲ πρὸς τὸν Μέγαν Κύριν τῶν Ἀθηνῶν, δι' ἣν αὐτὸς συνδρομὴν τῷ προσέφερε πρὸς κατάκτησιν τῆς Κορίνθου, σὺν ἅμα δὲ θέλων νὰ τὸν καταστήσῃ προθυμότερον, ἅτε προτιθέμενος νὰ προσβάλῃ προσεχῶς τὴν Μονεμβασίαν, τῷ ἐδωρήσατο κληρονομικῶς τό τε Ναύπλιον καὶ τὸ Ἄργος. Ὁ δὲ Μέγας Κύρις, χάριτας πολλὰς τῷ αὐθέντῃ τοῦ Μωρέως ἐπὶ τῇ δωρεᾷ ἐκείνῃ ὁμολογήσας, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ διαχειμάσῃ αὐτόσε.

Ἐπιστάντος τοῦ ἔαρος, ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως προσεκάλεσεν ἐκ νέου τὸν Μέγαν Κύριν καὶ τοὺς λοιποὺς ὑποτελεῖς του, τούς τε δῆλον ὅτι τριάρχους τῆς Εὐβοίας, τὸν δοῦκα τῆς Νάξου καὶ τοὺς διοικητὰς τῶν νήσων ἵνα ἐκστρατεύσωσιν ἐπὶ τὸ φρούριον τῆς Μονεμβασίας. Ὁ δὲ αὐθέντης μετὰ τοῦ Μέγα

Κύρι, στρατολογήσαντες όσους ήδυνήθησαν πλείους στρατιώτας, ήλθον καὶ παρεκάθησαν εἰς τὸ φρούριον, μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια πρὶν ἢ κυριεύσωσιν αὐτό. Οἱ δὲ τῆς Μονεμβασίας κάτοικοι ἀντέταξαν ἐπὶ πολὺν χρόνον πεισματώδη καὶ ἀπηλπισμένην ἄμυναν· ἀλλ᾽ ἀφ᾽ οὗ, στερηθέντες τροφῶν,

ἐφάγασι καὶ ποντικούς, ὁμοίως καὶ γατία,
τὸ τί νὰ φᾶν οὐκ εἴχασι, μόνον ὁ εἷς τὸν ἄλλον,

ἠναγκάσθησαν μετὰ τριετῆ πολιορκίαν, νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὸν ἀμειλικτότερον τῶν ἐχθρῶν, τὴν πεῖναν, ὅθεν πέμψαντες τριμελῆ πρεσβείαν πρὸς τοὺς ἔξωθεν παρακαθημένους προσέφερον αὐτοῖς τὰς κλεῖς τῆς πόλεώς των. Ὁ δὲ αὐθέντης τοῦ Μωρέως, εὐμενῶς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Μονεμβασίας φερόμενος, οὐχὶ μόνον συνεχώρησεν αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πολυχρονίῳ ἀντιστάσει των, ἀλλὰ καὶ μεγάλας δωρεὰς καὶ προνόμια τοῖς ἐχορήγησεν.

Ἡ Ἑλλάς, πολυειδῶς ὑπὸ τῶν ξένων τυχοδιωκτῶν κατατρυχωμένη, δὲν ἔπαυσε δυστυχῶς οὖσα καὶ τὸ θέατρον τῶν τε ἐμφυλίων διαμαχῶν, εἰς ἃς οἱ ἐγχώριοι ἡγεμονίσκοι ἐξ αἰσθημάτων ἀκορέστου φιλοδοξίας περιήρχοντο, καὶ τῶν φρικωδεστέρων γεγονότων ἐξ ὅσων ἡ παγκόσμιος ἱστορία ἀναφέρει. Ὁ τῆς Ἀχαΐας πρίγγιψ Θεόδωρος Λάσκαρις ἀποθανών, κατέλιπεν ἕνα υἱόν, τὸν Ἰωάννην Λάσκαριν, οὗ τὴν ἀγωγὴν καὶ κηδεμονίαν διὰ τῆς διαθήκης του ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον, ὅστις παρὰ πᾶν δίκαιον, θανατώσας τὸν Ἰωάννην, κατέλαβεν ἀντ᾽ ἐκείνου τὴν ἀρχήν· ὅτε δὲ ὁ τῆς Ἄρτης δεσπότης Ἄγγελος Καλοϊωάννης Κουτρούλης, ὅστις ἦτο ὑποτελὴς τοῦ πρίγγιπος τῆς Ἀχαΐας, ἔμαθε τὸν φόνον τοῦ Ἰωάννου, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ὡς κυρίαρχόν του τὸν σφετεριστὴν τῆς ἐξουσίας Μιχαήλ. Ἐντεῦθεν προέκυψε μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν αἱματηρὸς πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε μέρος καὶ

ὁ Μέγας Κύρις τῶν Ἀθηνῶν Γουλλιέλμος ὑπὲρ τοῦ δεσπότου τῆς Ἄρτης Κουτρούλη ὡς σύμμαχος ἐπὶ μισθῷ αὐτοῦ.

Μετ' οὐ πολὺ νέος ἤρξατο πόλεμος μεταξὺ τοῦ Μεγάλου Κύρι καὶ Γουλλιέλμου Α'. αὐθέντου τοῦ Μωρέως καὶ κυριάρχου αὐτοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος, ἀλαζονικῶς πως φερόμενος, προσεκάλεσε τὸν Μέγαν Κύριν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Βουδονίτζης, παρὰ ταῖς Θερμοπύλαις ἵνα ἐλθόντες *τῷ ποιήσουν ὁμάτζιο*, τουτέστιν ἀνανεώσωσι τὴν ἔκφρασιν τῆς ὑποταγῆς των. Ἡ ἀπαίτησις αὐτοῦ ἦτο βεβαίως νόμιμος καὶ δικαία, διότι, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν εἴδομεν, ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης μαρκήσιος Βονιφάτιος, εἶχε παραχωρήσει εἰς τὸν Ὄθωνα Δε-Λα-Ρὸς τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως τοῦ νὰ ἀναγνωρίζῃ κυρίαρχόν του τὸν αὐθέντην τοῦ Μωρέως· τὰ δὲ κυριαρχικὰ ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν δικαιώματα, ἀποβιώσαντος τοῦ Γουλλιέλμου Α'. καὶ τοῦ Γοδοφρέδου, εἶχον περιέλθει εἰς τὸν Γουλλιέλμον Β'. Ἔκτοτε ὅμως, μεταβληθεισῶν καὶ τῶν περιστάσεων καὶ τῶν προσώπων, ὁ Μέγας Κύρις τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Βουδονίτζης, ἐνόμιζον ὅτι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι πάσης ὑποτελείας πρὸς τὸν αὐθέντην τοῦ Μωρέως· ἑπομένως, συνεννοηθέντες πρὸς ἀλλήλους, τῷ ἀπήντησαν συμφώνως ὅτι *οὔτε τοῦ χρεωστοῦν, οὔτε καταδέχονται νὰ τοῦ ποιήσουν ὁμάτζιο* διότι ὡς συνάρχοντα ἁπλῶς τὸν γνωρίζουσιν, οὐχὶ δὲ ὡς κυρίαρχον.

Τοιαύτην λαβὼν ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως ἀπάντησιν, ὠργίσθη μεγάλως· συναγαγὼν δὲ τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους του, συνδιεσκέφθη περὶ τοῦ πρακτέου. Πάντων ἡ γνώμη ἦτο ὅτι ἔπρεπε νὰ στρατολογήσῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ μέχρις ἐξοντώσεως τοὺς τρεῖς ἐκείνους ἀντάρτας καὶ στασιαστάς· συμμορφούμενος δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, προσεκάλεσε πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν του *φλαμπουριάρους* (τιμαριώτας ἄρ-

χοντας λόχου ὑποτελῶν) καβαλαρίους, ἐπισκόπους καὶ φρουράρχους ἵνα συνέλθωσι περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου τοῦ ἔτους 1253, μετὰ τῶν οἰκείων δυνάμεων εἰς Νίκλι, τὴν παλαιὰν ἴσως Τεγέαν, ὅπως συνεκστρατεύσωσι κατὰ τῶν ἀνταρτῶν.

Τοὺς μεγάλους τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως ἐξοπλισμοὺς ὁ τῶν Ἀθηνῶν Μέγας Κύρις μανθάνων καὶ συναισθανόμενος ὅτι διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων μόνον δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ, ἔλαβεν μὲν αὐτὸς πάντα τὰ πρὸς ἀγῶνα κατάλληλα μέτρα, ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους του, ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν αὐτῶν κατὰ τὸν πόλεμον ὅστις ἔμελλεν ἐντὸς μικροῦ νὰ ἀρχίσῃ· μεταξὺ δὲ τῶν συγγενῶν του διεκρίνετο ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ἰσαβέλλᾳ γαμβρός του Γοδοφρέδος, αὐθέντης Καρυταίνης, ἀνὴρ ἀνδρειότατος καὶ διὰ τοῦ ὀνόματός του ἁπλῶς ἐμπνέων τρόμον τοῖς πᾶσι. Πρὸς τοῦτον ἰδίως ἀπηυθύνθη ὁ Μέγας Κύρις, ὑπομιμνήσκων τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν συγγένειαν καὶ ζητῶν τὴν ἐπικουρίαν του.

Ὁ Γοδοφρέδος, ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ του ἐκλιπαρούμενος ὅπως μετάσχῃ τοῦ ἀγῶνος, ἐπὶ πολὺ ἐδίστασεν ἂν ἔπρεπε νὰ πράξῃ τοῦτο, καθ' ὅσον ἦτο υἱὸς τῆς ἀδελφῆς καὶ ἐπομένως ἀνεψιὸς πρῶτος τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως· εἴτε ὅμως ὑπὸ τῆς γυναικός του παρακελευόμενος, εἴτε ὑπὸ φιλοδόξων σκοπῶν ἐλαυνόμενος, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ ἑνώσῃ τὴν τύχην του πρὸς τὴν τοῦ πενθεροῦ του Μέγα Κύρι τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκηρύχθη ἀναφανδὸν κατὰ τοῦ θείου. Ὅθεν, συναγαγὼν ὅσους ἠδυνήθη νὰ διαθέσῃ πλείους στρατιώτας, μετέβη εἰς Θήβας, ἔνθα εὗρε τὸν Μέγαν Κύριν στρατολογοῦντα ἐπ' ἴσης· ἀμφότεροι τότε παρεδόθησαν εἰς χαρὰν καὶ εἰς εὐθυμίαν, πολλὰ ἐκ τοῦ μέλλοντος ἀπεκδεχόμενοι.

Τὴν ἔνοχον καὶ προδοτικὴν διαγωγὴν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ ὁ

αὐθέντης τοῦ Μωρέως πληροφορηθείς, κατελήφθη ὑπὸ θλίψεως ἅμα καὶ ἀγανακτήσεως· ὑπὸ θλίψεως μέν, διότι ὁ τῆς Καρυταίνης αὐθέντης ἦτο στενὸς συγγενής του καὶ ἐφημίζετο ἐπὶ μεγάλαις πολεμικαῖς ἀρεταῖς, ὑπ' ἀγανακτήσεως δέ, διότι ὁ Γοδοφρέδος ἐγένετο παραβάτης τῶν ὅρκων του καὶ τῆς ὀφειλομένης πρὸς αὐτὸν πίστεως. Ἐκδίκησιν λοιπὸν πνέων, ἐσύναξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ ἐκστρατεύσας, διῆλθε τὸ στενὸν τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Μεγάρων καὶ κατέκτησεν ὅλην τὴν παρακειμένην χώραν.

Τὴν πρόοδον τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως ὁ τῶν Ἀθηνῶν Μέγας Κύρις, μαθὼν καὶ θέλων νὰ τὸν προσβάλῃ πρὶν ἢ φθάσῃ ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν, παρέλαβε τὸν στρατόν του καὶ κατηυθύνθη πρὸς συνάντησίν του· συνώδευον δ' αὐτόν, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων οἱ τρεῖς ἀδελφοί του, ὁ μισὲρ Νικόλαος δε-Σαιντ-Ομέρ, ἄρχων τῶν Θηβῶν, ὁ τῶν Σαλόνων αὐθέντης Θωμᾶς, οἱ τρίαρχοι τῆς Εὐβοίας καὶ ὁ μαρκήσιος τῆς Βουδονίτζης. Οἱ δύο στρατοί, συναντηθέντες περὶ τὸ ὄρος Καρύδιν ἤρξαντο τοῦ πολέμου μετὰ μεγάλου πείσματος. Ἐφ' ἱκανὰς ὥρας ἡ μάχη ἦτο ἀμφίρροπος· ἐπὶ τέλους ὅμως οἱ περὶ τὸν Μέγαν Κύριν ἐτράπησαν εἰς φυγήν· καὶ οὗτος δέ, ἀφ' οὗ πολλοὺς ἀπέβαλε, *σεργέντας καὶ καβαλλαρίους* ἠναγκάσθη κατεσπευσμένως καὶ κατῃσχυμένος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Θήβας.

Νικητὴς ὁ τοῦ Μωρέως αὐθέντης ἀναδειχθείς, κατεδίωξεν ἐξ ὄπισθεν τοὺς ἡττηθέντας, καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ κλεισθῶσιν ἐντὸς τῶν Θηβῶν, ἔνθα ἐλθών, ἔστησε τὰς σκηνάς του κύκλῳ τῆς πόλεως καὶ ἤρξατο δῃῶν καὶ λαφυραγωγῶν τὰ περίχωρα. Οἱ τῶν Θηβῶν πρόκριτοι καὶ ὁ μητροπολίτης, βλέποντες τὴν καταστροφήν, ἣν προὐξένουν οἱ τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως στρατιῶται, προσεπάθησαν νὰ πείσωσι τὸν Μέγαν Κύριν ὅπως συμβιβασθῇ πρὸς τὸν Γουλλιέλμον καὶ ἀπαλλαγῇ

τοιουτοτρόπως ὁ τόπος τῶν δεινῶν τῆς πολιορκίας ἀποτελεσμάτων. Εἰς ἀκροσφαλῆ ὁ Μέγας Κύρις θέσιν διατελῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τῶν προκρίτων καὶ τοῦ μητροπολίτου τὰς προτροπάς· ὅθεν πέμψας πρεσβευτὴν πρὸς τὸν αὐθέντην τοῦ Μωρέως, τὸν παρεκάλεσε νὰ παύσῃ τὴν δήωσιν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ· τούτου δὲ γενομένων, ὑπέσχετο ἐνόρκως ὁ Μέγας Κύρις νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος εἰς Νίκλη καὶ τῷ προσφέρῃ τὴν ὑποταγήν του, σὺν ἅμα δὲ τῷ δώσῃ οἱανδήποτε ἡ δικαιοσύνη ἤθελεν ἀποφασίσει ἱκανοποίησιν, δι' ἣν διεπράξατο ἀπιστίαν. Ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως παρεδέχθη τὰς προτάσεις ταύτας· ἐγγυησαμένων δὲ τῶν *φλαμπουριάρων* περὶ τῆς πιστῆς αὐτῶν ἐκτελέσεως, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ.

Ἐκπληρῶν τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ καὶ ὁ Μέγας Κύρις, ἀπῆλθεν οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκ τῶν Θηβῶν καὶ μετὰ πολυαρίθμου ἐπιτελείου *φλαμπουριάρων* καὶ ἄλλων τιμαριωτῶν μετέβη εἰς Νίκλη, ἔνθα ὁ Γουλλιέλμος τὸν περιέμενεν. Εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ παλατίου ἦσαν συνηγμένοι ὅλοι οἱ ἄρχοντες τῆς αὐθεντίας τοῦ Μωρέως, οἵτινες εἰσαγαγόντες αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ αὐθέντου, ἐρρίφθησαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ γόνατα τοῦ Γουλλιέλμου ἐκλιπαροῦντές τον νὰ παράσχῃ συγγνώμην εἰς τὸν Μέγαν Κύριν· σὺν ἅμα ὁ Μέγας Κύρις ἐν πάσει ταπεινώσει τῷ *ἐποίησεν ὁμάτζιο* καὶ ἐξέφρασε μεταμέλειαν διὰ τὴν παρελθοῦσαν αὐτοῦ διαγωγήν. Ὅθεν ὁ αὐθέντης, ἰδὼν ἱκανοποιουμένην τὴν θέλησίν του καὶ δεχθεὶς τὴν ὁμολογίαν τῆς ὑποτελείας τοῦ τέως ἐχθροῦ του, τῷ ἐσυγχώρησε, τὸν ἠσπάσατο εἰς τὸ στόμα, ὅπερ παρὰ τοῖς ἱππόταις ἦτο σημεῖον εἰρήνης καὶ συνδιαλλαγῆς, καὶ τῷ ἀπένειμε πλείστας ὅσας τιμάς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μέγας Κύρις, παραβάτης τῆς πρὸς τὸν

κύριαρχόν του ὀφειλομένης πίστεως γενόμενος ἐδεῖτο, κατὰ τὰ ἱπποτικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔθιμα, ἐξιλασμοῦ τινος, ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως ἀνέθετο εἰς τὸν τῆς Γαλλίας βασιλέα Λουδοβῖκον, τὸν ἐπικαλούμενον ἅγιον, νὰ ἀποφασίσῃ ὁποία ποινὴ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν πταίσαντα· ὁ δὲ Μέγας Κύρις, ὑπεσχέθη ἐνόρκως νὰ μεταβῇ εἰς Γαλλίαν καί, ὑποκύπτων εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Λουδοβίκου, νὰ συμμορφωθῇ κατὰ πάντα πρὸς αὐτήν.

Ἐξομαλυνθείσης οὕτω πάσης μεταξὺ τοῦ Μεγάλου Κύρι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ αὐθέντος τοῦ Μωρέως διενέξεως, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχιερεῖς προσήγαγον εἰς τὸ τελευταῖον καὶ τὸν τῆς Καρυταίνης αὐθέντην Γοδοφρέδον, ἔχοντα βρόχον περὶ τὸν τράχηλον: πεσόντες δ' ἐκ νέου εἰς τὰ γόνατά του, τὸν παρεκάλουν νὰ παράσχῃ καὶ πρὸς αὐτὸν συγγνώμην. Ὁ αὐθέντης ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀντέστη εἰς τὴν παράκλησίν των, ἀντιτάσσων τὸ μέγα πρὸς αὐτὸν σφάλμα τοῦ Γοδοφρέδου· ἐπὶ τέλους ὅμως ἐνέδωκε καὶ συνεχώρησεν αὐτῷ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ ἦναι τέλειος *λίτζιός του* καὶ νὰ ἀναγνωρίζῃ τὸν αὐθέντην ὡς κυρίαρχον. Ὁ Γοδοφρέδος ἀσμένως παρεδέχθη ταῦτα, οἱ δ' ἐν Θήβαις συνηγμένοι ἱππόται, οἱονεὶ τιμῶντες αὐτόν, παρεδόθησαν εἰς ποικίλας διασκεδάσεις καὶ ἐτέλεσαν ἀγῶνας τῆς *τζούστρας* καὶ τοῦ *τορνεμέ*.

Φεῦ! ἡ Ἑλλὰς κατὰ πάντα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διετέλει εἰς ἔκπτωσιν. Καὶ βίος, καὶ ἤθη, καὶ ἔθιμα, καὶ ἀγῶνες καὶ γλῶσσα εἶχον ἀποβάλλει τὸν ὡραῖον καὶ ἀμιγῆ ἐθνικὸν χαρακτῆρα, καὶ περιβληθῆ ξενικὸν περικάλυμμα. Δὲν ὑπῆρχον πλέον Ἴσθμια καὶ Νέμεα, δὲν ὑπῆρχον δίσκοι καὶ τέθριππα, οὐδὲ χαρίεσσα τοῦ Πινδάρου λύρα ἔψαλλε τοὺς ἀγῶνας τῶν Ὀλυμπιακῶν καὶ τῶν Πυθιονικῶν. Ὀνόματα βαρβαρικὰ καὶ δυσπρόφερτα, ἡ *τζούστρα* καὶ ὁ *τορμενές*, ὑπεμίμνησκον τὸν βαρβαρικὸν καὶ

δυσβάστακτον ζυγόν, ὑφ' ὃν διετέλει σύμπασα ἡ Ἑλλὰς τότε. Τί δὲ ἦτο ἡ *τζούστρα* ἢ ἡ *τζουστρία*, ἀκούσομεν τοῦ Γρηγορᾶ λέγοντος. «Μερίζονται κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φατρίας· ἔπειτα ὁπλίζουσιν ἀφ' ἑκατέρου μέρους ἕνα καὶ ἕνα τῶν βουλομένων τινὰς καὶ πάντη καταφράκτους καθιστῶσιν. Ἔπειτα δόρυ λαβόντες ἑκάτερος ἐν τρισὶν ὀβελίσκοις ἐσκευασμένα τὸ ἄκρον, ἐπιπηδῶσιν ἀλλήλοις καὶ ἀπαντῶσιν εὐρώστως καὶ ὠθοῦσιν ἀλλήλους τοῖς δόρασι μετὰ πάνυ γενναίας τῆς ὁρμῆς· καὶ ὁ τοῦ ἵππου καταβαλὼν τὸν ἀντίπαλον στεφανίτης ἀναγορεύεται· κλήρῳ γοῦν καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν τοιαύτην λαγχάνει μονομαχίαν, ὥστε καὶ παρὰ μικρὸν ἦλθε πολλάκις πληγῆναι καιρίαν.» Τοιοῦτος ἦτο ὁ ἀγών, τὸν ὁποῖον

Τὸν παληὸν καιρὸν οἱ νιότεροι ἔπαιζαν, *ἐτζουστρίζαν*,
εἰς περιβόλια, χαίροντας μὲ ἔμορφα κοράσια.

Ὁποῖος δ' ἄρα ἦτο ὁ *Τορνεμές*, ὅστις καὶ *Τορνὲς* καὶ *Τορνεμέντα* ἐλέγετο; «Μερίζονται κἀνταῦθα, προστίθησιν ὁ αὐτὸς ἱστορικός, κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φατρίας καὶ ὁπλίζονται πάντες ὁμοῦ, καὶ ἀρχαιρεσιῶν γιγνομένων κλήρῳ λαγχάνουσι τὴν ἡγεμονίαν δύο τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἑκατέρου μέρους ἑκάτερος. Τούτου τοίνυν οὕτω μὲν πρότερον, νῦν δὲ συνεχῶς τελουμένου, συναρίθμιος γίνεται καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς ὑφ' ἡγεμόσι τεταγμένοις, οἷ φδήτινι στρατιώτῃ. Καὶ συρρηγνυμένων κατ' ἴσον ἀριθμὸν ἀμφοτέρων τῶν τάξεων μετὰ ροπάλων στερρῶν πείνει τε καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ παίεται ἀφειδῶς· ἀμφοτέροις, ἀνέγκλητον εἶναι σφίσι νόμιμον ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἀγῶνος τούτου διάλυσιν, ἀπολαμβάνοντες ἑκάτερα τὰ μέρη τὸν σφῶν αὐτῶν ἡγεμόνα, μεθ' ὧν καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν τῶν ὑποτεταγμένων τάξιν οὐκ ἀπολιμπάνων τυγχάνει, ἄγουσι προπομπεύοντες εὐρύθμως καὶ κατὰ συζυγίαν ἐκ διαστήματος, ἄχρις οὗ πέπτωκε καταλύειν ἑκάτερον. ἔνθα προπίνων ἐκεῖνος ἅπασιν

οἴνου κρατῆρα, καὶ δεξιὰν ἑκάστῳ προτείνων, οἴκαδε ἀπαλλάττεσθαι πάντας κελεύσει.»

Ἐν τούτοις ὁ Μέγας Κύρις τῶν Ἀθηνῶν, ἑπόμενος ᾗ ἔδωσεν ὑποσχέσει, ἐξώπλισε κατὰ Μάρτιον τοῦ **1254** δύο κάτεργα, καὶ διεπεραιώθη εἰς Βρεντίσιον τῆς Νεαπόλεως, ἐκεῖθεν δὲ διὰ ξηρᾶς μετέβη εἰς Παρισίους παρὰ τῷ βασιλεῖ Λουδοβίκῳ ὅπως ὑποβληθῇ εἰς τὴν κρίσιν του, σὺν ἅμα δὲ καὶ ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως ἔπεμψε ἕνα τῶν ἱπποτῶν του μετ᾽ ἐμπεριστατωμένης ἐκθέσεως τῶν γενομένων πρὸς τὸν βασιλέα, ἵνα οὗτος ἐν γνώσει ὢν πασῶν τῶν λεπτομερειῶν καὶ παραβάλλων τὴν κατηγορίαν πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν, δικάσῃ: Ὁ Λουδοβῖκος ἐκτιμήσας δεόντως τὴν ἀπόφασιν τοῦ αὐθέντου, ἀναθέντος αὐτῷ τὴν κρίσιν, ἐδέξατο τόν τε Μέγαν Κύριν καὶ τὸν ἱππότην μετὰ πλείστης ὅσης φιλοφροσύνης· συγκαλέσας δ᾽ εἰς συμβούλιον πάντας τοὺς ἐν Παρισίοις ἄρχοντας ἐξέθηκεν αὐτοῖς τὰ γενόμενα καὶ ἐζήτησε τὴν περὶ τοῦ πρακτέου γνώμην των. Οἱ ἄρχοντες ἔφερον εἰς ἀντιπαράστασιν τὸν Μέγαν Κύριν καὶ τὸν παρὰ τοῦ αὐθέντος τοῦ Μωρέως ἀποσταλέντα ἱππότην· ἀφ᾽ οὗ δὲ ἤκουσαν ἀμφοτέρων, ὑπέβαλον τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν βασιλέα. Τότε δ᾽ οὗτος δι᾽ ἑνὸς τῶν βαρώνων του, ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν ἱππότην τὴν ἑπομένην ἀπόφασιν. «Ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς ὑποβληθείσης αὐτῷ ὑποθέσεως ἀποφασίζει. Ἂν ὁ Μέγας Κύρις, ὑποσχόμενος προηγουμένως νὰ ἀναγνωρίζῃ ὡς κυρίαρχόν του τὸν αὐθέντην τοῦ Μωρέως, ἤθελε μετὰ ταῦτα ἀθετήσει τὸν λόγον του καὶ ἄρει ὅπλα κατ᾽ αὐτοῦ, ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἔπρεπε κατὰ τὸν νόμον, νὰ δημευθῇ ἡ περιουσία του ἅπασα, αὐτὸς δὲ καὶ ἡ οἰκογένειά του νὰ ἀπογυμνωθῇ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ κυριάρχου του· ἐπειδὴ ὅμως οὐδέποτε ὁ Μέγας Κύρις ὑπεσχέθη τὸ τοιοῦτο, ὅπως ἔκ τε τῆς ἐκθέσεως τοῦ Μωρέως καὶ ἐκ τῆς

ἰδίας του ὁμολογίας ἐμφαίνεται, διὰ τοῦτο δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἐκπέσῃ τῆς ἀξίας του. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφ' ἑτέρου, καίτοι γνωρίζων ὅτι τὸ μέγα κυράτον τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ παραχώρησιν τοῦ μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης καὶ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξήρτητο κυριαρχικῶς ἀπὸ τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως; ἐδράξατο τῶν ὅπλων κατ' αὐτοῦ, εἶναι ὁμολογουμένως ἄξιοι ἐπιτημίσεως. Ἀφ' οὗ ὅμως πάλιν, διαταχθεὶς παρὰ τοῦ αὐθέντου νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα, ὑπήκουσε, καὶ ὑποβληθεὶς εἰς κόπους καὶ εἰς δαπάνας προσῆλθεν ἑκουσίως εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν, διὰ ταῦτα, ἐπαινοῦντες αὐτὸν διὰ τὴν προθυμίαν του, καὶ θεωροῦντες τὸν αὐθέντην τοῦ Μωρέως κατὰ πάντα ἱκανοποιηθέντα, συγχωροῦμεν τῷ Μέγα Κύρι τὸ πταῖσμα αὐτοῦ.»

Μηδόλως παραπλησίαν ἐπιεικῆ ἀπόφασιν ὁ Μέγας Κύρις περιμένων, ἐξέφρασε πλείστας ὅσας χάριτας πρὸς τὸν βασιλέα Λουδοβῖκον, καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον τὴν κρίσιν. Τούτου γενομένου, ὁ βασιλεὺς θέλων νὰ τιμήσῃ τὸν Μέγαν Κύριν, διότι μήτε κόπων, μήτε δαπανῶν φεισθεὶς καὶ ἐμπιστευόμενος εἰς τὴν δικαιοσύνην του, δὲν ἐδίστασε νὰ μεταβῇ ἐκ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς εἰς Παρισίους, τῷ προέτεινε νὰ ζητήσῃ οἱανδήποτε ἤθελε χάριν παρ' αὐτοῦ· ὁ δέ, ἀντὶ παντὸς ἄλλου, ἐζήτησε νὰ προβιβάσῃ τὸ μέγα κυράτον τῶν Ἀθηνῶν εἰς δουκάτον, ὥστε ἔκτοτε αὐτὸς ἀντὶ τοῦ τίτλου Μεγάλου Κύρι νὰ φέρῃ τὸν τοῦ δουκός. Ὁ Λουδοβῖκος συνήνεσεν εἰς τὴν αἴτησίν του, καί, ὅπως τὸν ἐγκαθιδρύσῃ δῆθεν εἰς τὴν νέαν ἀξίαν του, διέταξε νὰ τὸν ἀναβιβάσωσιν ἐπὶ θρόνου ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων. Τοιουτοτρόπως τὸ μέγα κυράτον τῶν Ἀθηνῶν, εἰς δουκάτον προβιβασθέν, ἐν ἔτει 1259, ἔλαβε τὴν πρώτην τάξιν μεταξὺ τῶν δώδεκα αὐθεντιῶν εἰς ἃς διῄρητο τότε ἡ Ἀχαΐα ὡς ἑξῆς α'. τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν. β'. τὸ δουκάτον τῆς Ναξίας. γ'. δ'. ε'. οἱ τρεῖς τρίαρχοι τῶν

βαρωνιῶν τῆς Εὐβοίας ς'. ἡ κομητεία καὶ τὸ παλατινάτον τῆς Κεφαλληνίας ζ'. ἡ βαρωνία τῶν Καλαβρύτων' ή. ἡ βαρωνία τῆς Πασσάβας (ἐν Τζακωνίᾳ πλησίον τῆς Λακεδαίμονος) θ'. τὸ μαρκησάτον τῆς παρὰ ταῖς Θερμοπύλαις Βοδονίτζης, ί. ἡ βαρωνία τῆς Καρυταίνης ιά. ἡ βαρωνία τῶν Πατρῶν, καὶ ιβ'. ἡ βαρωνία τοῦ Μεταγρίφου ἢ Μεταγράφου' πλησίον τῆς Γλαρέντζας.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ τῶν 'Αθηνῶν δούξ, (διότι οὕτως ἔκτοτε θέλομεν τὸν ὀνομάζει,) ἔλειπεν εἰς Γαλλίαν, αἱματηρὸς πόλεμος ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ 'Αγγέλου Καλοϊωάννου Κουτρούλη, δεσπότου Ἄρτης, καὶ τοῦ Μιχαὴλ, δεσπότου τῆς Αἰτωλίας, ὅστις ἀπεπειράθη νὰ ἐκτείνῃ τὸ κράτος του πρὸς βλάβην τῶν δικαιωμάτων τοῦ Κουτρούλη. 'Ανίσχυρος ὁ Ἄγγελος ὢν ὅπως ἀντεπεξέλθῃ μόνος κατὰ τοῦ Μιχαὴλ, ἐπεζήτησε τὴν συμμαχίαν τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως, καὶ τῷ ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1258, τὴν θυγατέρα του Ἄνναν εἰς γάμον' ἐλθόντος δ' αὐτοῦ εἰς ἐπικουρίαν τοῦ πενθεροῦ του, τὸ ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτώμενον κυριαρχικῶς δουκάτον τῶν 'Αθηνῶν ἐχορήγησεν ἱκανὸν ἀριθμὸν στρατιωτῶν ὑπὲρ τοῦ Κουτρούλη. Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς Αἰτωλίας δεσπότης δὲν ὤκνησε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ὅστις διέταξε τὸν σεβαστοκράτορα Θεόδωρον Δοῦκαν, δεσπότην Βλαχίας νὰ βοηθήσῃ τὸν Μιχαὴλ μετὰ Οὔγγρων καὶ Κουμάνων μισθοφόρων. Συμπλοκῆς δ' ἐπελθούσης μεταξὺ τῶν δύο στρατῶν ἐν Πελαγωνίᾳ, ὁ τοῦ Καλοϊωάννου καὶ τῶν συμμάχων του ὑπέστη δεινὴν ἧτταν, καθ' ἣν πλεῖστοι μὲν αὐτῶν ἔπεσαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ὁ δὲ αὐθέντης τοῦ Μωρέως, ὁ τῆς Κορυταίνης καὶ ἄλλοι ἄρχοντες ἠχμαλωτίσθησαν ζῶντες καὶ ἀπήχθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῆς αἰχμαλωσίας πολλὰς προέτεινον τῷ αὐτοκράτορι χρηματικὰς ὠ-

φελείας, πλὴν ἀλλ' ἐκείνου, ἀπορρίπτοντος αὐτάς, ἠναγκάσθησαν νὰ τῷ παραχωρήσωσι ἐνόρκως τὰ φρούρια τῆς Μονεμβασίας, τῆς παλαιᾶς Μάνης καὶ τοῦ Μεζιθρᾶ ἢ Μισθρᾶ πλησίον τῆς Λακεδαίμονος.

Ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ὑποπτεύων μὴ ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐλεύθεροι ἀφιέμενοι, ἤθελον ἀκολούθως ἀναιρέσει τὰς ἐνόρκους ὑποσχέσεις των, ἔπεμψε, πρὶν ἢ τοὺς ἐλευθερώσῃ, δύο ἀξιωματικούς του μετὰ τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης ἵνα παραλάβῃ τὰ παραχωρούμενα φρούρια· ἀπελθόντες δ' οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, διῆλθον τὴν Ρωμανίαν, καὶ ἀφίκοντο εἰς Θήβας, ἔνθα εὗρον τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν, ἄρτι ἐκ Γαλλίας ἐπιστρέψαντα. Ὅτε ὁ δοὺξ εἶδε τὸν γαμβρόν του, ὃν περιπαθῶς ἠγάπα, τῷ ἀπένειμε πολλὰς φιλοφροσύνας καὶ τὸν ἐξήτασε περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀπουσίαν του γενομένων· πληροφορηθεὶς δ' ὅτι, ὅπως ἀπαλλαγῇ ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως καὶ σὺν αὐτῷ τῆς αἰχμαλωσίας, ἐδέησε νὰ παραχωρηθῶσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Παλαιολόγον τὰ φρούρια τῆς παλαιᾶς Μάνης, τῆς Μονεμβασίας καὶ τοῦ Μεζιθρᾶ, ἐθλίβη μεγάλως καὶ διεκήρυξε πρὸς τὸν αὐθέντην τῆς Καρυταίνης ὅτι ἀπεδοκίμαζε τὴν τοιαύτην σύμβασιν, διότι προέβλεπεν ὅτι, καταλαμβάνων ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ φρούρια ἐκεῖνα, ἤθελε πέμψει στρατοὺς καὶ διώξει τοὺς Φράγκους ἐκ τοῦ Μωρέως.

Μίαν δ' ἑβδομάδα ὁ αὐθέντης τῆς Καρυταίνης καὶ ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν ἐν Θήβαις διατρίψαντες, ἀνεχώρησαν ἔπειτα ἀμφότεροι, καί, διελθόντες τὴν Κόρινθον, μετέβησαν εἰς Νίκλη. Ἐκεῖ εὗρον τὴν σύζυγον τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως Ἄνναν καὶ τὰς τῶν λοιπῶν ἀρχόντων τῆς Πελοποννήσου συνηγμένας ἵνα συνδιασκεφθῶσι περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει

αἰχμαλώτων συζύγων αὐτῶν· μετὰ τῶν γυναικῶν δ' ἦσαν ὅ τε Λογοθέτης τῆς αὐθεντίας μισὲρ Λεονάρδος καὶ ὁ σύμβουλος μισὲρ Πέτρος δὲ Δουάκ. Ὅτε δ' αἱ γυναῖκες εἶδον τὸν αὐθέντην τῆς Καρυταίνης καὶ τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν ἐλθόντας, κατελήφθησαν ὑπὸ ἀφάτου χαρᾶς, ἑκάστη δὲ αὐτῶν ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ εἰδήσεις περὶ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος συζύγου ἢ συγγενοῦς της.

Τότε ὁ αὐθέντης τῆς Καρυταίνης ἤρξατο διηγούμενος ὅτι ὁ αὐθέντης καὶ οἱ φλαμπουριάροι, ἀφ' οὗ κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα ἐξαγοράσωσι τὴν ἐλευθερίαν των ἀντὶ λύτρων καὶ ἀπέτυχον, ἅτε τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἀπορρίπτοντος πᾶσαν χρηματικὴν ἐξαγοράν, ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ τῷ παραχωρήσωσι τὰ τρία φρούρια τῆς Μονεμβασίας, τῆς Μάνης καὶ τοῦ Μεζιθρᾶ, καὶ ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἤρχετο αὐτὸς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως· πρὸς πίστωσιν δὲ τῶν λόγων του ἐπέδειξε ἓν δακτύλιον μετὰ σφραγῖδος τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως, ὃν ἐκεῖνος τῷ εἶχε δώσει ὡς σημεῖον αὐθεντικότητος τῆς ἀποστολῆς του. Λαβὼν τότε ὁ τῶν Ἀθηνῶν δοὺξ τὸν λόγον, ἐλάλησεν ὡς ἑξῆς, κατὰ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως.

Ἀλήθεια ἔν', τὸ ξεύρουσι μικροί τε καὶ μεγάλοι,
τὸ πῶς ἐσκανδαλίσθηκα μὲ τὸν ἐμὸν αὐθέντην,
τὸν πρίγγιπα, καὶ ἔλεγα μὲ ἄδικον μ' ἐζήτα,
λίζιός του διὰ νὰ γενῶ, καὶ νὰ κρατῶ ἀπ' αὐτον,
τὸν τόπον καὶ τὴν αὐθεντειάν, ποῦ ἔχω γονικόν μου,
καὶ ἅρματα ἐβάσταζα, καὶ ἐπολέμησά τον·
ἀλλ' ὕστερον ἐγνώρισα ὅτι ἔσφαλα πρὸς αὗτον,
καὶ ἔπηκα τὴν ἀνταμοιβήν, ὡς τὸ ὥρισεν ἀτός του.
Εἰς τοῦτο ἂν τύχῃ νὰ θαρροῦν τινὲς ἅτι κακεύω,
τοῦ αὐθέντη μου τοῦ πρίγγιπα δι' αὐτὸ ὁποῦ σᾶς λέγω.
ἀλλ' εἰς ἀλήθεαν τὸ λαλῶ, κρατεῖτε ἀπὸ μένα,

ὅτι ἂν ἐπάρῃ ὁ βασιλεὺς αὐτὰ τὰ τρία κάστρη,
τοὺς ὅρκους ὁποῦ ὤμωσεν οὐδὲν τοὺς θέλει στέρξει,
τόσα φουσάτα καὶ λαὸν ἐδῶ θέλει ἀποστείλει,
καὶ ἀπ' ἐδῶ μᾶς θέλουσι διώξει καὶ ἀκληρώσει.
Λοιπὸν νὰ ἐγνωρίσετε τὴν πίστιν ὁποῦ ἔχω,
ἐγὼ 'μπῶ 'ς τὴν φυλακὴν, καὶ ὁ πρίγγιπας νὰ ἔβγῃ·
εἴτ' εἶναι διὰ χρήματα, διὰ χρείαν ὑπερπύρων,
νὰ βάλω ἐγὼ τὸν τόπον μου σημάδι διὰ λογάριν,
καὶ ἂς πληρωθῇ ἡ ἀγορὰ τοῦ αὐθέντη μου τοῦ λίζιου.

Ἡ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν πρότασις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν φυλακὴν ἀντὶ τοῦ κυριάρχου του αὐθέντου τοῦ Μωρέως, καίτοι καταδεικνύουσα τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ διάθεσιν, δὲν ἱκανοποίει ὅμως τὴν ἐφισταμένην ἀνάγκην· ὅθεν ὁ αὐθέντης τῆς Καρυταίνης, ἀπαντῶν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως, εἶπε

Κυρά μου, αὐτὸ ποῦ σὲ λαλεῖ ἐδῶ ὁ Μέγας Κύρις,
ὅλα τὰ ἐσυντύχαμεν ἐκεῖ εἰς τὴν φυλακήν μας,
τοὺς τρόπους καὶ τὰ κίνδυνα, τὰ ἐμποροῦν νὰ ἔλθουν,
ἀλλ' εἴδαμεν τόσα ἀφιρὸν τοῦ βασιλέως τοῦ πεῖσμα,
εἴπαμεν οὕτως ἐνομοῦ καὶ ἐσυμβιβάσαμέν το.
Τὸ κάστρον τῆς Μονοβασιᾶς, ἠξεύρουν το οἱ πάντες,
ὁ αὐθέντης μας ὁ πρίγγιπας τὸ ἐκέρδισεν ἀτός του·
τῆς Μάνης μὲ τοῦ Μεζιθρᾶ ἐκτίσε τα ἐκεῖνος,
καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἁμαρτιά, κατηγοριὰ μεγάλη,
ν' ἀπόθανεν εἰς φυλακὴν αὐτὸς καὶ οἱ ἐδικοί του,
διὰ κάστρη, τὰ ἐκέρδισε καὶ ἔκτισεν ἐκεῖνος.
Ἂς ἔβγῃ ἐκ τὴν φυλακήν, τὸν πιασμὸν τὸν ἔχει,
καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Θεὸς τοῦ θέλει βοηθήσει.
νὰ λάβῃ καὶ τὰ κάστρη του νὰ ἔνῃ ἐδικά του.
Ἐν τούτῳ λέγω πρὸς ἐσᾶς, κρατεῖτε ἀπὸ μένα,

ὅτι διὰ ἄνθρωπον τινά, ὁποῦ εἶναι εἰς τὸν κόσμον,
οὐδὲ διὰ λόγον καὶ ἀφορμαίς, ταὶς ἔχει πᾶσα ἕνας,
καὶ ἀφήσω τὸν αὐθέντην μου, 'ς τὴν φυλακὴν νὰ ἦναι,
τὸν ὁρκεσμὸν τὸν ὥρισε, θέλω νὰ τὸν πληρώσω,
νὰ δώσω γὰρ τὰ κάστρη του ἐκ τοῦ πειρασμὸν νὰ ἔβγῃ.

Ὑπολαβὼν ἐκ νέου ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν, εἶπε ταῦτα, ἀποκρινόμενος πρὸς τοὺς λόγους τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης.

Μὰ τὸν Χριστόν, καλὲ ἀδελφέ, ἀλήθειαν σὲ τὸ λέγω,
ἂν τ' ἔμαθεν ὁ βασιλεύς, νὰ τὸ ἐπληροφορήθη,
τὰ πῶς οὐδὲν τὰ δίδομεν τὰ κάστρη, τὰ γυρεύει,
οὐδὲν χρήζει τὸν πρίγγιπα, μὲ ἄλας νὰ τὸν φάγῃ,
ἀλλὰ νὰ ἐπάρῃ ὑπέρπυρα καὶ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ.
Καὶ πάλιν λέγω πρὸς σέ, καὶ ἐκράτει το, ὡς θέλεις,
ὅτι ἂν ἐσκόπα ὁ πρίγγιπας τὸ τί ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ,
κάλλιον νὰ ἀπόθανεν ἐκεῖνος μοναξός του,
παροῦ νὰ χάσουν οἱ λοιποί, οἱ Φράγγκοι τοῦ Μωρέως,
τὰ γονικὰ τὰ ἐκέρδισαν μὲ κόπον οἱ γονεῖς τους.
Ὡσὰν ἐποίησε ὁ Χριστός, τὸν θάνατον ἐγεύθη,
διὰ νὰ λυτρώσῃ τὰς ψυχὰς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων,
ἐκ τὴν αἰώνιον κόλασιν ποῦ ὑπάγεναν οἱ πάντες.
Κάλλιον εἷς ν' ἀπόθανε, παροῦ χίλιοι δι' αὐτον.
Ἐγὼ ἐξεφορτόνομαι καὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν,
καὶ σύ, ἀδελφέ μου, ποίησον ἐκεῖνο τὸ σ' ὡρίσεν.

Μηδόλως εὑρίσκων ἔντιμον ὁ αὐθέντης τῆς Καρυταίνης νὰ παραβῇ ὃν ἔδωκεν, ἀναχωρῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὅρκον, καὶ νὰ διακινδυνεύσῃ σὺν ἅμα τὴν ζωὴν τῶν αἰχμαλώτων, ἀπέρριψε τοὺς λόγους τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν· ὅθεν παραλαβὼν τοὺς συνοδεύοντας αὐτῷ ἀπὸ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ ἀξιωματικούς, παρέδωσεν αὐτοῖς τὰ τρία ἐκεῖνα φρούρια. Τοιουτοτρόπως ἠλευθερώθη ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως καὶ οἱ

σὺν αὐτῷ *αἰχμαλωτισθέντες*, καὶ ἐπέστρεψαν μετ' οὐ πολὺ εἰς Πελοπόννησον.

Ἱκανὸν χρόνον ἐκ τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ ἀπουσιάσας ὁ Γουλλιέλμος, ἠθέλησεν ἅμα ἐπανῆλθε, νὰ περιέλθῃ τὰς διαφόρους πόλεις αὐτῆς: ὅθεν παραλαβὼν πολλοὺς τιμαριώτας καὶ ἀξιωματικούς του, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πρωτευούσης του καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸν Μισθρᾶν. Οἱ ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄρτι καταλαβόντες τὸ φρούριον ἐκεῖνο, ἰδόντες μακρόθεν τὸ πλῆθος, ὑπέλαβον ὅτι ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως ἤρχετο ἐπ' αὐτοὺς ἵνα ἐκδιώξῃ τοὺς Γραικοὺς καὶ ἀνακτήσῃ αὐτὸς τὸ φρούριον· ἔσπευσαν λοιπὸν νὰ ἀναγγείλωσι τοῦτο πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ δρόγγου (στενοῦ) τῶν Μελιγγῶν, καὶ πρὸς τὸν ἐν Μονεμβασίᾳ στρατάρχην Καντακουζινόν· ὁ δέ, ἐξοπλίσας ἓν πλοῖον, τὸ ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα εἰδοποιήσῃ τὸν αὐτοκράτορα ὅτι ὁ αὐθέντης παραβὰς τοὺς ὅρκους του, ἤρξατο μετὰ τῶν *φουσάτων* αὐτοῦ νὰ *κουρσεύῃ* τοὺς τόπους ἐκείνου.

Πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν παράβασιν ταύτην ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος κατὰ τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως γενόμενος, ἐξαπέστειλε τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Μακρηνὸν μετὰ τρισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἀνδρῶν εἰς Πελοπόννησον ἵνα προσβάλωσι τὸν ἐπίορκον δῆθεν αὐθέντην, καὶ ματαιώσωσι τοὺς κατακτητικοὺς αὐτοῦ σκοπούς. Ἐν τούτοις ὁ αὐθέντης, μηδεμίαν γνῶσιν ἔχων τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ, ἔκθαμβος ἔμεινεν ὅτε, μετ' οὐ πολύ, ἔμαθε τὸν ἐν Μονεμβασίᾳ κατάπλουν πολλῶν *καραβίων*, *κατέργων* καὶ *ταριτῶν* μετ' αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, ὅστις, ἀποβὰς εἰς Λακεδαίμονα, ἤρξατο προσβάλλων καὶ ὑποτάσσων τὰ Βατικά, τὴν Τζακωνίαν καὶ ἄλλα μέρη τῆς αὐθεντίας του· ἀγνοῶν δὲ ποῦ νὰ ἀποδώσῃ τὴν τοιαύτην τοῦ αὐτοκράτορος πρᾶξιν, ἔπεμψε πάραυτα *μαντατοφόρους* πρὸς τὸν δοῦκα τῶν

Ἀθηνῶν, πρὸς τοὺς τριάρχας τῆς Εὐβοίας, πρὸς τὸν μαρκήσιον τῆς Βουδονίτζης καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ὑποτελεῖς του, προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ *φουσάτα των* καὶ δράμωσι πρὸς βοήθειάν του. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὴ εὑρίσκοντες ἴσως συμφέρον νὰ περιπλακῶσιν εἰς πόλεμον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἠρνήσατο νὰ τῷ ὑπακούσωσιν ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι.

Μεγάλως διὰ τὴν παρακοὴν ταύτην δυσαρεστηθεὶς ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως, ἀλλὰ καὶ ἔχων ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς των, ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς Κόρινθον, ὅπως, εἰ δυνατόν, πείσῃ τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοὺς λοιποὺς ὑποτελεῖς του νὰ σπεύσωσι πρὸς ἐπικουρίαν των. Ἐν ᾧ δ' αὐτός, ἐν Κορίνθῳ διατρίβων, ἠσχολεῖτο περὶ τοῦτο, ὁ ἐπίτροπος, ὃν κατὰ τὴν ἀπουσίαν του κατέλιπεν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ του, Ἰωάννης δὲ Κατάβα ἐντυχὼν εἰς *καρφολασίαν* (ἐστρατοπεδευμένον) ἐν στενῇ τινι κλεισούρᾳ κατὰ τὴν Πρινίτζαν τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατόν, ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐνίκησε κατὰ κράτος, ὥστε ἡ ἐπικουρία τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν ὑποτελῶν ἀπέβαινε πλέον περιττή· ὅθεν ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια, χαίρων μὲν διότι ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς κατεστράφη, λυπούμενος δὲ διότι δὲν παρευρέθη ὁ ἴδιος κατὰ τὴν καταστροφήν.

Ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Γουῆς νυμφευθεὶς ἐν ἔτει 1259 Ἄνναν τὴν θυγατέρα τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ δεσπότου τῆς Ἄρτης Θεοδώρου, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς μίαν θυγατέρα, τὴν Ἰσαβέλλαν, καὶ δύο υἱούς, τὸν Ἰωάννην, ὅστις διεδέξατο αὐτὸν ἐν τῷ δουκάτῳ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὸν Γουλλιέλμον· ἀπεβίωσε δ' ἐν ἔτει 1264 εἰς ἡλικίαν ἑβδομήκοντα πέντε ἢ ἑβδομήκοντα ἓξ ἐτῶν. Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Βουσὼν ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Χρονικοῦ ἐκδόσει, συγχέοντες καὶ ὀνόματα καὶ ἐποχάς, παραλλάσσουσι τὸν χρόνον τοῦ θανάτου

τοῦ δουκός, καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν οὐχὶ θυγατέρα, ἀλλ' ἀδελφὴν τοῦ Γουῆ λέγουσιν. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ὅμως ἐκδόσει ὁ Βουσών, ἀναδιφήσας τὰ ἀρχεῖα διαφόρων χωρῶν, ἐδιώρθωσε τὰ ἐσφαλμένα, καθ' ὃν καὶ ἡμεῖς πρὸς εὐκρινῆ κατανόησιν ἐν τοῖς ἑπομένοις παρατιθέμεθα γενεαλογικὸν πίνακα τῆς οἰκογενείας Δε-Λα-Ρός. Κατὰ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως, ἐν ἔτει **1269** ἀπεβίωσε ὁ τῆς τοῦ δουκὸς ἀδελφῆς σύζυγος Γοδοφρέδος, αὐθέντης Καρυταίνης, αἱ δὲ κτήσεις αὐτοῦ διεμοιράσθησαν εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν περιῆλθεν εἰς τὸν αὐθέντην τοῦ Μωρέως, τὸ δὲ ἔλαβον ὡς *τουάριν* (ἀνδρομοίριον) ἡ σύζυγός του Ἰσαβέλλα. Μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινων, ὁ δοὺξ ἔπεμψε πρεσβευτὴν πρὸς τὸν Οὖγον Βριέννιον, κόμητα Ἀλητίου (Lecce) προτείνων αὐτῷ τὴν χεῖρα τῆς Ἰσαβέλλας· προθύμως δὲ τὴν πρότασιν ἐκεῖνος δεχθείς, μετέβη μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἀνδραβίδαν, ἔνθα ὑπῆγε καὶ ὁ δοὺξ εἰς συνάντησίν του. Ἐκεῖ δέ, τῶν διαπραγματεύσεων πέρας λαβουσῶν, συνήφθη ὁ μεταξὺ τοῦ Οὔγου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας γάμος, μεθ' ὃν ὁ κόμης, καταλαβὼν τὰ φρούρια καὶ τὰς χώρας ἃς ἡ σύζυγός του ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς ἀνδρός, τοῦ αὐθέντου τῆς Καρυταίνης ἐκέκτητο, ἐπέστρεψε μετ' αὐτῆς εἰς τὴν ἐν Πούλλῃ κομητείαν του. Καὶ ταῦτα μὲν τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως, κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας ὅμως πληροφορίας, ὡς ἐν τοῖς ἄνω εἴπομεν, ἡ Ἰσαβέλλα, ἦτο θυγάτηρ τοῦ δουκός, καὶ ἐνυμφεύθη τὸν Οὖγον Βριέννιον, τῷ **1280**, ὅτε ὁ πατὴρ αὐτῆς δὲν ἔζη πλέον.

Τὸν Γούην διεδέξατο ὡς δοὺξ Ἀθηνῶν ὁ υἱός αὐτοῦ Ἰωάννης, τῷ **1269**. Κατ' αὐτοῦ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἔπεμψεν ἵνα τὸν ἐξελάσῃ τῶν Ἀθηνῶν, πολυάριθμον στρατὸν ὑπὸ τὸν Γενουήνσιον Ζαχαρίαν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε προηγουμένως δωρήσει τὴν νῆσον Θάσσον. Ὁ Ζαχαρίας οὗτος ἀποβιβάσας τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς Ὠρέον, κατηυθύνετο πρὸς τὰς Θήβας, ὁ δὲ

δούξ, πληροφορηθεὶς τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ, συνέλεξεν ὅσους ἠδυνήθη στρατιώτας καὶ μετέβη, καίτοι ἐκ ποδάγρας πάσχων, εἰς συνάντησίν του· συμπλοκῆς δὲ γενομένης, ὁ δοὺξ ἐτραυματίσθη καί, μὴ δυνάμενος ἕνεκα τῆς ποδάγρας αὐτοῦ νὰ φύγῃ, συνελήφθη αἰχμάλωτος. Πεμφθεὶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐγένετο παρ' αὐτοῦ λίαν φιλοφρόνως δεκτός, καί, ὁρκισθεὶς πίστιν καὶ ὑποταγήν, ἀφέθη μετ' οὐ πολὺ ἐλεύθερος. Σὺν ἅμα ὁ αὐτοκράτωρ τὸν ἐμνήστευσε πρὸς τὴν θυγατέρα του· ὁ γάμος ὅμως οὐδέποτε ἐγένετο, διότι μόλις ὁ Ἰωάννης ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας κατελήφθη ὑπὸ δεινῆς νόσου, ἥτις καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον ἐν ἔτει 1275. Ἄτεκνον τὸν Ἰωάννην ἀποβιώσαντα, διεδέξατο ἐν τῷ δουκάτῳ τῶν Ἀθηνῶν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γουλλιέλμος, ὅστις ὅμως ὀλίγον χρόνον ἔζησε. Νυμφευθεὶς τῷ 1271 τὴν Ἑλένην, θυγατέρα τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Ἰωάννου Θεοδώρου Δούκα Κομνηνοῦ, κατέλιπεν ἕνα υἱὸν τὸν Γουΐδον. Τὴν Ἑλένην, χήραν ἤδη, ἔλαβεν εἰς δευτέραν σύζυγον ὁ ἐν χηρείᾳ ἐπ' ἴσης διατελῶν Οὖγος Βριέννιος, τὰ δὲ κατὰ τὸν γάμον αὐτὸν ἐκτίθησι οὑτωσὶ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως. Ὁ Οὖγος, λέγει, μαθὼν τὴν ἀποβίωσιν τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Γουλλιέλμου, ἔσπευσεν ἐκ Πούλλης εἰς Θήβας, ἵνα δῆθεν παρηγορήσῃ τὴν χήραν του· ἐπειδὴ ὅμως ἐν χηρείᾳ καὶ αὐτὸς διατελῶν, εἶχε, φαίνεται, ἐξ ἴσου ἀνάγκην παρηγορίας, δὲν ἐβράδυνεν ἐπὶ τέλους νὰ ὀρεχθῇ τῆς δουκίσσης καὶ νὰ τῇ προτείνῃ γάμον . . . Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὸν χρονογράφον νὰ λαλήσῃ.

Ἐνταῦθα ἐσυνέβηκεν, ἄκουσον τί ἐγίνη,
ὁ κόντος Οὖγγος ὠρέχθηκεν ἐκεῖνος ντὲ Πριέννη,
εἰς τὴν Πουλιὰν ἐπέρασεν, ἦλθεν εἰς τὸν Μωρέα,
ἀπ' αὖτον ἐδιέβηκεν ὁλόρθα εἰς τὴν Θήβαν,
ὅπως νὰ ἰδῇ τὴν δούκισσαν νὰ τὴν παρηγορήσῃ,

ὅτι ἐχήρευσε κοντὰ ἀπαὶ τὸν μισὲρ Γουλιάμον,
ἀπὸ τὸν δοῦκα Ἀθηνῶν τὸν γυναικάδελφόν του.
Ἀφ' ὅτου ἔσωσεν ἐκεῖ, εἶδεν ἐσύντυχέ την,
ἐστάθη ἡμέραις ἱκαναῖς, λέγει παρηγορᾷ την.
Τόσον ἐσύντυχαν ὁμοῦ, ὠρέχθη εἰς τὸν ἄλλον,
Μετὰ συμβίβασιν καλὴν ὁ κόντος εὐλογήθη,
τὴν συγγάμβρισάν του σὲ λαλῶ, τοῦ δοῦκα τὴν γυναῖκα,
ἀφ' ὅτου γὰρ ἐσμίξασιν ὡς τὸ ἦφερε τὸ φέρος,
ἐκείνη ἐγγραστρώθηκεν, ἔπηκε θυγατέρα.
Τζαννέταν τὴν ὠνόμασαν, οὕτως τὴν ἐλαλοῦσαν,
ὅσον ἐκαταστάθηκε καὶ ἔφθασε τοῦ νόμου,
ἄνδρα γὰρ τῆς ἐδώκασι τὸν μισὲρ Νικολάου,
τὸ ἐπίκλην ἦτο ντὲ Σανοῦς, δοῦκας ἦτον Ἀξίας.
Ποτὲ καλὴν συμβίβασιν οὐκ εἴχασιν οἱ δύο
ἀπὸ ἁμαρτίας ἔγεινε, τέκνον οὐκ ἐποιοῦσαν,
ν' ἀφήσουν κληρονόμον τους τὸ νὰ τοὺς ἀναπαύσουν
'ς τὸ κάστρον καὶ εἰς τὰ νησιὰ τὰ εἶχε μισὲρ Νικόλας.
Ὁ κόντος Οὖγγος ντὲ Πριένε, ἀφ' ὅτου εὐλογήθη,
τὴν δούκαιναν τῶν Ἀθηνῶν, τὸν τόπον ὅλον ἐπῆρε,
τὴν αὐθεντιὰν δὲ ὅλην τοῦ μεγαλοκυράτου.
Διαβόντα δύο χρονιῶν, ἀπόθανεν ἡ κουτέσσα,
ὁ κόντος Οὖγγος ἐδιέβηκε 'ς τὸν τόπον του, τὴν Πούλια.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποβιώσει τῷ 1278, ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως Γουλλιέλμος χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἄρρενα τέκνα· ὅθεν τὰ ἐπὶ τῆς αὐθεντίας δικαιώματα περιῆλθον εἰς Κάρολον τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου καὶ βασιλέα τῆς Νεαπόλεως. Οὗτος, μὴ δυνάμενος αὐτοπροσώπως νὰ ἐξασκήσῃ τὴν κυριαρχικὴν ἐπὶ τοῦ Μωρέως ἐξουσίαν, ἔστειλε *μπάϊλον* εἴτ' οὖν τοποτηρητὴν ἐκεῖ τὸν Ρουσῶ δε-Σουλῆ, ὅν, ἀνακληθέντα, διεδέξατο ὁ δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν

Γουλλιέλμος μὲ τίτλον *μπαΐλου βεκαρίου τζενεράλ ὅλου τοῦ πριγγιπάτου*. Ὡς τοιοῦτος δὲ διετέλεσεν ἐφ' ὅρου ζωῆς καὶ ἔκτισε τὸ φρούριον τῆς Δημάτρης εἰς τὴν χώραν τῶν Σκορτῶν, τοῦ μεταξὺ δῆλον ὅτι τοῦ ὄρους Χελμοῦ καὶ τοῦ Γαρδικίου βουνώδους τόπου.

Μετὰ τὸν Γουλλιέλμον, δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γουΐδος ἢ Γούης Δε-Λα-Ῥός, μεῖραξ ἔτι ὤν. Οὗτος ἐνῆλιξ γενόμενος καὶ ἱππότης ἀναγορευθείς, διεπραγματεύθη πρὸς τὴν κυρίαρχον αὐτοῦ Ἰσαβέλλαν, ἡγεμονίδα τοῦ Μωρέως, καὶ ἐμνηστεύθη, τῷ 1304, τὴν θυγατέραν αὐτῆς Ματθίλδην, τὸ ἕβδομον μόλις τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔτος ἄγουσαν καὶ μηδέποτε αὐτῷ νυμφευθεῖσαν. Ὁ Γουΐδος, κατὰ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως, ὅπερ τὸν συγχέει πρὸς τὸν Γουλλιέλμον, ἦτο καλὸς αὐθέντης καὶ ἀπελάμβανε μεγάλην δόξαν καὶ τιμὴν εἰς τὸ ρηγάτον· ἀλλ' ἦτο ἔκδοτος εἰς τὰς ἡδονάς. Ἀπεβίωσε δὲ κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1308 καὶ ἐτάφη εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Δαφνίου.

Τὸν Γουΐδον, ἄνευ τέκνων οὕτως ἀποβιώσαντα, διεδέξατο ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Γωτιέρος Βριέννιος, υἱὸς τῆς πρὸς πατρὸς αὐτοῦ θείας Ἰσαβέλλας ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου της, μετὰ τοῦ Οὔγγου Βριεννίου. Ἐπὶ τοῦ δουκὸς αὐτοῦ ἦλθον οἱ Καταλάνοι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐκυρίευσαν τὸ Δουκάτον μετὰ τὴν ἐν Βοιωτίᾳ περὶ τὸν Κηφισσὸν μάχην, καθ' ἥν, ὡς εἴδομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, ἔπεσε πολεμῶν καὶ ὁ Γωτιέρος. Νυμφευθεὶς οὗτος τὴν Ἰωάνναν Σατιλλών, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς δύο τέκνα τὸν Γωτιέρον Β'. Βριέννιον, περὶ οὗ κατωτέρω θέλομεν εἴπει, καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν, ἥτις ἐνυμφεύθη ἐν Γαλλίᾳ τὸν Γωτιέρον δ' Ἐγγιέν. Ἡ δὲ Ἰωάννα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, μετέβη εἰς Γαλλίαν, ἔνθα ἀπέθανε, τῷ 1354, καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐν Τρώῃ ἐκκλησίαν τῶν Ἰακωβίνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Οἱ Καταλάνοι ἐν Ἀθήναις.

ΚΑΤΑΛΑΒΟΝΤΕΣ τοιουτοτρόπως τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν οἱ Καταλάνοι καὶ στερούμενοι ἀνδρὸς ὁμοφύλου, ἐξέχοντος τῶν λοιπῶν ἕνεκα τοῦ γένους, τῆς ἀνδρίας ἢ ἄλλων αὐτοῦ ἀρετῶν, διετέλουν εἰς ἀπορίαν περὶ τοῦ προσώπου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀναθέτωσι τὴν ἀρχηγίαν. Βεβαίως δὲν ἐπρόκειτο περὶ παρωνυχίδος· διότι ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχηγοῦ ἐξήρτητο ἡ διατήρησις τῶν Καταλάνων ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐξουσίας αὐτῶν· ἄλλως τε κατὰ τὴν ἐκλογήν, δυνατὸν ἦτο νὰ ἐξεγερθῶσι φιλοδοξίαι καὶ ζηλοτυπίαι, αἱ ὁποῖαι ἄρδην νὰ κατακρημνίσωσι τὸ μήπω ἑδραιωθὲν οἰκοδόμημα τῆς Καταλανικῆς κυριαρχίας. Σκέψεις λοιπὸν τοιαῦται, ὑπὸ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ὑπαγορευόμεναι, ἠνάγκασαν τοὺς Καταλάνους νὰ στρέψωσιν ἐκτὸς αὐτῶν τὰ βλέμματά των καὶ ζητήσωσι ὡς ἀρχηγὸν ξένον τινα.

Ὁ κατὰ τὴν μάχην τῆς Βοιωτίας αἰχμαλωτισθεὶς Βονιφάτιος Βερώνιος, τρίαρχος Εὐβοίας, σύμμαχος τῶν Ἐνετῶν τυγχάνων, ἠδύνατο ὁμολογουμένως νὰ τοῖς συνδράμῃ ἐν τῇ ξένῃ ἐκείνῃ γῇ, μέχρις οὗ ἤθελον παγιώσει τὴν ἐπὶ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν ἐξουσίαν των· ἀλλ' ὁ Βονιφάτιος, ὑπὸ ἰδιαιτέρων σκέψεων ἐμφορούμενος, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὴν ἀρχηγίαν προσφερομένην αὐτῷ, ὅθεν οἱ Καταλάνοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀπευθυνθῶσι πρὸς τὸν ἕτερον τῶν αἰχμαλώτων, τὸν ἐκ Ρουσιλλῶνος ἱππότην, Ρογῆρον Δελαούρ, καὶ τῷ προτείνωσι τὴν ἀρχηγίαν. Οὗτος ἐφάνη προθυμότερος τοῦ Βονιφατίου ἵνα δεχθῇ τὴν πρότασιν ἐν ἔτει **1310**· ὅπως δὲ ἑδραιωθῇ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐνυμφεύθη τὴν χήραν τοῦ κόμητος τῶν Σαλόνων Θωμᾶ Γ', ὅστις εἶχε, φαίνεται, φονευθῇ, ὡς καὶ ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Γω-

τιέρος, δοὺξ. Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐν Βοιωτίᾳ μάχην, μεθ' ἣν οἱ Καταλάνοι κατέλαβον ἐπ' ἴσης τὴν κομητείαν αὐτοῦ.

Κύριοι τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς περὶ αὐτὸ χώρας οἱ Καταλάνοι γενόμενοι, διένειμον μεταξὺ αὐτῶν τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις καὶ φρούρια, ὅσα ἐξήρτηντο ἀπὸ τοῦ δουκάτου, τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐγχωρίων ἁρπάσαντες, ἔλαβον αὐτοί. «Εἰς ἕκαστον, λέγει ὁ Μουντάνερ, ἐδόθη, ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς του γυνὴ τοσούτῳ εὐγενής, ὥστε δὲν θὰ ἐτόλμα οὐδὲ ὕδωρ νὰ τῇ προσφέρῃ ἄλλοτε ὅπως ἀπονίψῃ τὰς χεῖράς της. Τοιουτοτρόπως ἐξησφάλισαν τὴν θέσιν των καὶ ἐρρύθμισαν τοσούτῳ καλῶς τὴν νέαν αὐτῶν ὕπαρξιν, ὥστε ἂν ἐξακολουθῶσι διάγοντες μετὰ τῆς αὐτῆς φρονήσεως, καὶ αὐτὸν καὶ οἱ ἀπόγονοί των διὰ παντὸς θέλουσιν εἶσθαι περίδοξοι.» Ναί, ἤθελον εἶσθαι περίδοξοι, ἂν ἡ δόξα συνίστατο εἰς τὸν σφετερισμὸν ξένων περιουσιῶν καὶ ἀλλοτρίων κτήσεων, ἂν ὁ ἀμάραντος τῆς ὑστεροφημίας στέφανος ἔστεφε τὰς κεφαλὰς τῶν εἰς τὰς σφαγὰς καὶ εἰς τὴν χύσιν τοῦ αἵματος ἐνασμενιζομένων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Ταμερλάνος ἤθελε λογίζεσθαι ὁ περιδοξότερος τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν διαφόρων κατακτητικῶν ἐθνῶν, ἅτινα ἀπὸ τῶν ἐνδοτέρων τῆς Ἀσίας ὁρμηθέντα διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου κατέστρεψαν μέγα μέρος τῆς γῆς, ἤθελον μνημονεύεσθαι μετ' ἐγκωμίων μεγίστων ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Ἀλλ' ὄχι! ἄλλο ἀπαιτεῖ ἡ δόξα διὰ νὰ περικοσμήσῃ τινά.

Εἶναι ἄρα ἀνάγκη, μεθ' ὅσα ἐν τοῖς πρόσθεν εἴπομεν, νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅτι Καταλάνοι πανταχοῦ ἔνθεν διῆλθον, ἔφερον τὴν δῄωσιν, τὸν φόνον, τὴν αἰχμαλωσίαν, τὴν καταστροφήν; Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰ δυστυχήματα ὅσα ὑπέστησαν οἱ τάλαινες κάτοικοι τῶν χωρῶν ἐκείνων; Μέχρι τοῦ νῦν ὑπάρχουσι μέρη τινὰ ἐν Ἑλλάδι, ὡς ἐκ παραδείγματος

ἡ Εὔβοια, ἔνθα θέλοντες νὰ ἐπιτιμήσωσί τινα διὰ πρᾶξιν ἄδικον καὶ παράνομον, λέγουσιν, « αὐτὸ οὔτε οἱ Καταλάνοι τὸ κάμνουν». Ἐν Ἀκαρνανίᾳ, τὸ ὄνομα Καταλάνοι μέχρι τῆς σήμερον εἶναι ταὐτοσήμαντον τοῦ θηριώδους, ἅρπαγος, κακούργου, καί, ἵνα ὑβρίσωσί τινα ὡς ἀναίσχυντον καὶ εἰς τοὺς φόνους ἐνασμενιζόμενον, τὸν ὀνομάζουσι Καταλάνον. Μέχρι τοῦ νῦν ἐν Τριπόλει τῆς Πελοποννήσου, θέλοντες νὰ εἴπωσι περὶ γυναικὸς ὅτι εἶναι ὀργίλη, χονδροειδὴς καὶ χαλκοπρόσωπος, λέγουσιν ὅτι ὁμοιάζει 'ςὰν Κατελάνα. Τὸ δὲ Καταλανικὸν ἐγχειρίδιον εἶναι ταὐτοσήμαντον τοῦ δολοφονεῖν: Τί δὲ ἄλλο νὰ εἴπωμεν ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς ὁ Ἱσπανὸς ἱστοριογράφος Μαριάννης τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπιδραμόντας Καταλάνους ὀνομάζει ladrones, gente mala y desmandata;

Ὁ τῶν Καταλάνων ἀρχηγὸς Ρογῆρος Δελαοὺρ ἔζησεν ἱκανὰ ἔτη μετὰ τὴν ἐκλογήν του· αὐτοῦ δὲ ἀποβιώσαντος, οἱ Καταλάνοι, ἐστερημένοι ἀνδρείου καὶ νοήμονος ἀρχηγοῦ, φοβούμενοι, δὲ μὴ ἡ φιλαρχία γεννήσῃ τὴν μεταξὺ αὐτῶν διαίρεσιν, ἀπεφάσισαν νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ἡγεμονίαν Φριδερίκου Β'. τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας· ὅθεν πέμψαντες, ἐν ἔτει 1326, πρεσβείαν πρὸς αὐτόν, ἐπρότειναν νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσι κυρίαρχόν των καὶ τῷ παραχωρήσωσιν ὅσας κατεῖχον πόλεις καὶ φρούρια, ἂν τοῖς ἔπεμπεν ὡς ἀρχηγὸν ἕνα τῶν υἱῶν του. Προθύμως τὴν τοιαύτην πρότασιν ὁ βασιλεὺς δεχθείς, τοῖς ὑπέδειξεν ὡς ἀρχηγὸν τὸν δευτερότοκον υἱόν του Ἰνφάντην Ρογῆρον Μαμφρέδον τὸν Ἀρραγώνιον, πρὸς τὸν ὁποῖον οἱ Καταλάνοι ὤμωσαν παραχρῆμα τὸν ὅρκον τῆς πίστεως ἐν ὀνόματι ἁπάντων τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν· ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μαμφρέδος ἦτο ἀνῆλιξ ἔτι, διότι μόλις διέτρεχε τὸ ὄγδοον ἢ ἔννατον τῆς ἡλικίας του ἔτος, ὁ βασιλεὺς Φριδερῖκος διώρισεν ἐπίτροπόν του τὸν ἱππότην Βερανζέρον δ' Ἐσταννόλ,

ἄνδρα καρτερόψυχον καὶ συνετὸν ἵνα διοικήσῃ τὸ δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν μέχρις τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ Ἰνφάντου.

Ἀπελθὼν ἐκ Σικελίας μετὰ τῶν Καταλάνων πρεσβευτῶν καὶ πέντε γαλερῶν ὁ ἱππότης Ἐστανόλ κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ· οἱ δὲ ἐν Ἀθήναις Καταλάνοι, πληροφορηθέντες τὴν ἔλευσίν του ἔσπευσαν εἰς προαπάντησίν του καὶ τὸν ὑπεδέχθησαν μετ' ἐνδείξεων ἀμυθήτου χαρᾶς. «Ὁ Βερανζέρος Ἐστανόλ, λέγει ὁ Μοντκάδας, διώκησε τὸ κράτος ἐπὶ πολὺν χρόνον καλῶς καὶ φρονίμως, ὡς ἱππότης πεπειραμμένος, καὶ διεπράξατο μεγάλα ἔργα· ἐτακτοποίησε δὲ τὴν μοίραν τοιουτοτρόπως, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἀντισταθῇ καὶ πρὸς μεγάλας ἔτι δυνάμεις, οἷον πρὸς τὸ μαρκησάτον τῆς Βουδονίτζης καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι τὸν αὐτοκράτορα. Οὐχὶ δὲ μόνον κατ' αὐτῶν ἦτο ἱκανὴ νὰ ἀγωνισθῇ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ αὐθέντου τῆς Ἄρτης Ἀγγέλου ἀφ' ἑνὸς καὶ κατὰ τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως ἀφ' ἑτέρου. Ὁ Βερανζέρος δ' Ἐστανόλ ἐρρύθμιζε τὰ πράγματα οὕτως, ὥστε πολεμῶν πρὸς ἕνα ἐχθρόν, εἶχεν ἀνακωχὴν μὲ τοὺς ἄλλους· ὅτε δὲ ἤθελεν ἐξαντλήσει τὸν τόπον πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπολέμει, ἐσυνθηκολόγει τότε πρὸς αὐτὸν καὶ ἤρχιζε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἄλλων. Αὐτὸς ἦτο ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῶν Καταλάνων, διότι ἄνευ πολέμου δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς ἀνάγκας των.»

Μετά τινα χρόνον ἀπεβίωσεν ἐκ νόσου καὶ ὁ ἱππότης δ' Ἐστανόλ, οἱ δὲ Καταλάνοι εὑρεθέντες πάλιν ἄνευ ἀρχηγοῦ, ἔστειλαν πρεσβευτὰς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ νὰ ἀναπληρώσῃ δι' ἑτέρου τὸν ἀποβιώσαντα. Ὁ Φριδερῖκος μετεκαλέσατο τὸν παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Ἀρραγῶνος καὶ Καταλωνίας ἀνατρεφόμενον νόθον υἱόν του Ἀλφόνσον Φριδερῖκον, καὶ τὸν ἀπέστειλε μετὰ πολυαρίθμων ἱπποτῶν ἐπὶ δέκα γαλερῶν εἰς Ἀθήνας, ἵνα διοικήσῃ τὸ δουκᾶτον ἐπ' ὀ-

νόματι τοῦ ἀνήλικος Ἰνφάντου Μαμφρέδου. Ὁ δὲ Ἀλφόνσος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἰσπανῶν ἱστορικῶν, ἐδιῴκησε τὸν τόπον καλῶς· ἀποβιώσαντος δὲ μετ' οὐ πολὺ τοῦ Μαμφρέδου, ἐπιδόξου διοικητοῦ τῶν ἐν Ἑλλάδι Καταλανικῶν κτήσεων, ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας διώρισε τὸν Ἀλφόνσον ὁριστικὸν διοικητὴν τῶν Καταλάνων, καὶ ὀνομασθέντα ἔκτοτε δοῦκα Ἀθηνῶν καὶ Νέων Πατρῶν. Ὁ Ἀλφόνσος ἐνυμφεύθη τὴν Μαρούλην, μονογενῆ θυγατέρα καὶ κληρονόμον τοῦ Βονιφατίου Βερωνίου, αὐθέντου Εὐβοίας, κεκτημένου δὲ καὶ δεκατρία φρούρια ἐν τῷ δουκάτῳ τῶν Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα οἱ Καταλάνοι πλούσιοι ἐκ συνεχῶν εἰς τὰς ὁμόρους ἐπαρχίας ἐπιδρομῶν, καί, κατὰ συνέπειαν, ἰσχυροὶ καταστάντες, ἐξέτειναν τὰ ὅρια τοῦ κράτους αὐτῶν πρὸς τὴν Ἄρταν, καὶ συνεστήσαντο τὸ φραγκικὸν δουκάτον τῶν Νέων Πατρῶν (Ὑπάτης) μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δουκὸς Νεοπατρῶν καὶ Βλαχίας (Ἄρτης) Ἰωάννου Δούκα Β'. Πρὸς τούτοις ἐγένοντο κύριοι ἁπάσης τῆς ἀπὸ Λοκρίδος καὶ Λοιδορικίου μέχρι Φαρσάλλων καὶ Δομοκοῦ χώρας, καὶ παρεχώρησαν εἰς τὸν Γύδωνα Δελφῖνον, βαρῶνον τοῦ Μοντωβάν, τὸ τῆς Θεσσαλονίκης βασίλειον. Ὅθεν ὁ Μαρῖνος Σανοῦτος γράφων τῷ 1325, λέγει τάδε «Παρ' ἀξιοπίστου ἀνδρός, ἐξ Ἑλλάδος ἄρτι ἀφικομένου μανθάνω ὅτι οἱ Καταλάνοι, ἐκτὸς τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν, ἐκυρίευσαν καὶ κατέχουσι τὴν Ὑπάτην, τὸ Λοιδορίκιον, τὸ Σιδερόκαστρον, τὸ Ζητούνιον, τὸ Γαρδίκιον, τὸν Δομοκὸν καὶ τὰ Φέρσαλλα.» Μεταχειριζόμενοι δὲ ὁτὲ μὲν τὴν λεοντήν, ὁτὲ δὲ τὴν ἀλωπεκήν, δὲν ἠμέλησαν νὰ ἐπιδιώξωσι καὶ τὴν τῶν ἐγχωρίων ἡγεμονίσκων συμμαχίαν, πρὸς οὓς καὶ σχέσεις γαμικὰς συνῆψαν· μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ἀναφέρεται εἷς ἀρχηγός των νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα Μελισσηνοῦ τινος αὐθέντου τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Λυκωρείας.

Ἐν ᾧ τοιουτοτρόπως οἱ Καταλάνοι ἐπεξέτεινον τὸ κράτος αὐτῶν, ὁ Γωτιέρος δε-Σατιλλών, γυναικάδελφος τοῦ κατὰ τὴν μάχην τῆς Βοιωτίας πεσόντος δουκὸς Γωτιέρου Βριεννίου δραστηρίως εἰργάζετο ὅπως ἐπιτύχῃ τῆς συνδρομῆς τῶν διαφόρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Καταλάνων ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν· αἱ προσπάθειαι ὅμως αὐτοῦ εἰς οὐδὲν ἀπέληξαν ἀποτέλεσμα. Εὐτυχέστερος φανεὶς ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ φονευθέντος δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν υἱὸς Γωτιέρος Βριέννιος, ἠδυνήθη, ἐν Νεαπόλει, τῷ 1312, παρὰ τῷ βασιλεῖ Ροβέρτῳ καταφυγών, νὰ ἐφελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν εὔνοιαν τοῦ ῥηθέντος βασιλέως καὶ τοῦ ἄκρου τῆς Ρώμης ἱεράρχου· τῇ δὲ 14 Ἰανουαρίου 1314 ὁ πάπας Κλήμης Ε΄. ἔγραφε πρὸς τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπῄτει. «ut omni studio et opera Catalanos duces et milites quamdam societátem iniquitatis conflantes, monitis, precibus et censurarum incussâ religione, induceret ad erepta restituenda Gualtero (Satillon) alterius Gualteri de Brenna, ducis Athenarum, ab iis nequiter occisi, leviro, regni gallici equitum magistro.»

Ἀνδρωθεὶς ὁ Γωτιέρος Βριέννιος καὶ νυμφευθεὶς Μαργαρίταν τὴν θυγατέρα Φιλίππου τοῦ πρίγγιπος Τάραντος καὶ τῆς Ἰθάμαρ Ἀγγελικῆς, ἤρξατο ἐνεργητικώτερον ἐπιδιώκων τὰ ἐπὶ τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν κληρονομικὰ αὐτοῦ δικαιώματα. Πεμφθεὶς δ' ὑπὸ Καρόλου, τοῦ δουκὸς Καλαβρίας, ἐν ἔτει 1326, ἵνα παραλάβῃ τὴν ἀρχὴν τῆς Φλωρεντίας, ἐκυβέρνησε τὸν λαὸν ἐκείνης μετὰ πολλῆς μετριότητος καὶ χρηστῆς συμπεριφορᾶς· ἐπιστρέψας δὲ μετ' οὐ πολὺ εἰς Νεάπολιν, ἀπεφάσισε νὰ συλλέξῃ τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις ὅπως ἀνακτήσῃ τὸ δουκάτον του. Ὁ τῆς Νεαπόλεως βασιλεὺς Ροβέρτος, θεῖος τῆς συζύγου του Μαργαρίτας τὸν ὑπεστήριξεν ἐνεργητικῶς πα-

ρᾶ τοῖς τιμαριώταις τοῦ βασιλείου του, γράψας ὁ ἴδιος πρὸς αὐτοὺς τῇ 21 Ἰουλίου 1330 καὶ παραινέσας νὰ συνδράμωσι τὸν ἀνεψιόν του ὅπως ἐκδιώξῃ τοὺς παρανόμως κατακρατοῦντας τὸ δουκᾶτον του Καταλάνους, ταὐτοχρόνως ὁ πάπας εὐνοῶν αὐτόν, ἐπεφόρτισε τὸν λατῖνον πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς ἀρχιεπισκόπους Πατρῶν καὶ Ὀτράντου ἵνα ἐνεργήσωσι σταυροφορίαν κατὰ τῶν Καταλάνων. Συνεπείᾳ δὲ τῶν διαταγῶν τοῦ πάπα ὁ τῶν Πατρῶν ἀρχιεπίσκοπος Γουλλιέλμος, παρελθούσης τῆς ταχθείσης πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν Γωτιέρον προθεσμίας, καὶ μετ' ἀγόνους πρὸς τοῦτο προθεσμίας, ἀφώρισε τοὺς κατέχοντας τὸ δουκᾶτον τῶν Ἀθηνῶν Καταλάνους, τὸ δὲ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον ἀνεγνώσθη δημοσίως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, παρόντων πολλῶν ἐπισήμων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

Ἐν τούτοις ὁ δοὺξ Γωτιέρος, ἐπιτυχὼν νὰ στρατολογήσῃ ὀκτακοσίους Γάλλους ἱππότας καὶ πεντακοσίους πεζοὺς Τυρρυνούς, οἷς ἡνώθησαν καὶ ἱκανοὶ στρατιῶται τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ἀποτελοῦντες τὸ ἐλαφρὸν τοῦ στρατοῦ σῶμα, ἐπεβιβάσθη, κατ' Αὔγουστον τοῦ 1331, ἐν Βρεντεσίῳ ἐπὶ Νεαπολιτικῶν πλοίων ἵνα διαπεραιωθῇ εἰς Ἀνατολήν. Ἐν Ἠπείρῳ ἀποβιβασθείς, κατέλαβε τὰς περὶ τὴν Ἄρταν χώρας τῶν Καταλάνων, οἵτινες μὴ θέλοντες νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν, κατεκλείσθησαν ἐν τοῖς φρουρίοις των καὶ ἀπέφυγον πᾶσαν μάχην· ὅθεν ὁ Γωτιέρος μετὰ μεγάλας δαπάνας, ἠναγκάσθη ἄπρακτος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Νεάπολιν. Δὲν μένει δὲ ἀμφιβολία ὅτι ἐάν, ἀντὶ νὰ δαπανήσῃ τοσαῦτα χρήματα ὅπως στρατολογήσῃ ἱππότας, ἤ, κατὰ τὸν Σιλβανὸν Ραζζῆν gentili uomini, ἐστρατολόγει ἄνδρας ἧττον εὐγενεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον πολεμικοὺς καὶ εἰς τὰς στερήσεις ἀν-

τέχοντας, ὁ Γωτιέρος ἤθελεν ἀνακτήσει τὸ δουκάτον αὐτοῦ.

Ἀποτυχὼν τοιουτοτρόπως εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ὁ ἐπίδοξος τῶν Ἀθηνῶν δούξ, διέτριβεν ἐν Ἰταλίᾳ, ὅτε οἱ Φλωρεντῖνοι τὸν προσεκάλεσαν ἵνα τῷ ἀναθέσωσι τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κατὰ τῶν Πισσαίων πολέμου, ὃν ἀπό τινος χρόνου εἶχον κηρύξει. Ἐν ᾧ δὲ ὁ πάπας, καὶ μετὰ τὸν ἀφορισμὸν τὸν ὁποῖον ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Πατρῶν ἐξεσφενδόνισε κατὰ τῶν Καταλάνων, ἐξηκολούθει γράφων πρὸς αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς σφετερισθείσας χώρας τοῦ Γωτιέρου, οὗτος μεταβὰς μετὰ τῶν στρατιωτῶν οἵτινες εἰς Ἤπειρον τὸν συνώδευσαν ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' ὅπως διατηρηθῇ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ μετεχειρίσθη, ὡς ἀφηγοῦνται οἱ ἱστορικοὶ τῶν τότε χρόνων, τὴν Ἑλληνικὴν πανουργίαν μᾶλλον ἢ τὴν Φραγκικὴν εἰλικρίνειαν, ὡς ἂν παρ' ἅπασι τοῖς Φράγκοις ἀπηντᾶτο ἡ εἰλικρίνεια, τὴν ὁποίαν ἀντιπαραβάλλουσι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν δῆθεν δολοφροσύνην. Il duca, λέγει ὁ Βιλλάνης, il quale era sagace e nudrito in Grecia e in Puglia più che in Fiancia ... Τούτου ἕνεκα μόλις παρῆλθεν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεώς του εἰς τὴν ἀρχήν, καί, κινδυνώδης συνωμοσία ἐκραγεῖσα ἐν Φλωρεντίᾳ τῇ 26 Ἰουλίου 1343, τὸν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐξουσίας. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἀλήτιον, κἀκεῖθεν εἰς Παρισίους καὶ μέρος λαβὼν εἰς τοὺς ὑπὲρ τοῦ βασιλ[έ]ως Ἰωάννου πολέμους, ἔπεσε, τῷ 1356 μαχόμενος εἰς τὴν μάχ[ην] τοῦ Ποατιέ.

Ὁ ἐπίδοξος τῶν Ἀθηναίων δοὺξ Γωτιέρος ἦτο, κατὰ [τὸν] Βιλλάνην, ἀνὴρ σοφός, ὡραίου ἀναστήματος, χαριέσσης φυσ[ιο]γνωμίας καὶ ἐφαίνετο meglio Greco che Franceso, sag[ace] e malizioso molto· νυμφευθεὶς πρῶτον μὲν τὴν Μαργαρίτ[ην] πριγγιπέσαν τῆς Σικελίας, δεύτερον δὲ τὴν Ἰωάνναν Βρ[ιέν]νίου, ἐξ οὐδεμιᾶς τῶν γυναικῶν του ἀπέκτησε τέκνα. Το[ῦ]

τοτρόπως τὰ ἐπὶ τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν δικαιώματα περιῆλθον εἰς τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Ἰσαβέλλας ἀνεψιόν του Σωχιέρον, ὅστις, τίτλον δουκὸς Ἀθηνῶν προσλαβών, ἐφονεύθη τῷ 1367, καὶ μετ' αὐτὸν εἰς τὸν υἱόν του Γωτιέρον δοῦκα ἐπ' ἴσης Ἀθηνῶν ὀνομασθέντα καὶ ἀποβιώσαντα τῷ 1381 ἐν Γάνδῃ. Μετὰ τοῦ Γωτιέρου δὲ σβέννυται ἡ σειρὰ τῶν δουκῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας Δε-Λα Ρὸς καὶ Βριεννίου, ἄρχεται δὲ νέα ἡ τῶν Ἰταλῶν Ἀκκιαϊουόλη, οἵτινες ἐκδιώξαντες τοὺς Καταλάνους, ἐγκατεστάθησαν κυρίαρχοι ἐν Ἀθήναις

Ἡ Φλωρεντινὴ οἰκογένεια Ἀκκιαϊουόλη, ἡ ὁποία οὐ μόνον ἄρχοντας ἐν Φλωρεντίᾳ, Κορίνθῳ, Ἀθήναις καὶ Θήβαις ἔδωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπισήμους ἄνδρας εἴς τε τὴν ἐπιστήμην καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν ἐκκλησίαν προσέφερε, τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ πλούτου αὐτῆς ἔσχεν ἐκ τοῦ ἐμπορίου ἰδίως τοῦ χαλκοῦ, ὅστις κατὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν φωνὴν acciajo λέγεται· πρῶτος δὲ ὅστις περιῆψε λαμπρότητα εἰς τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας ταύτης καὶ ἔῤῥιψε τὰς βάσεις τοῦ μεγαλείου αὐτῆς ἔν τε τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως καὶ ἐν τῇ Φραγκικῇ αὐθεντίᾳ τοῦ Μωρέως, ἐγένετο ὁ Νικόλαος Ἀκκιαϊουόλης. Γεννηθεὶς οὗτος τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1310, ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν τὴν Μαργαρίταν, ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐπισημοτάτην οἰκογένειαν τῶν Δελι Σπίνη· ἐκ τοῦ γάμου τούτου ὠφεληθεὶς τὰ μάλιστα, ἀπεστάλη μικρὸν ἔπειτα παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Νεάπολιν παρὰ τῷ βασιλεῖ Ροβέρτῳ ὅπως παρ' αὐτῷ λάβῃ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἀγωγήν. Ἐκεῖ τῷ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰς αὐλικὰς ῥαδιουργίας καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς στάδιον ἱκανοποιοῦν καὶ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ἐνεργητικότητα αὐτοῦ.

Ἡ Ἀνατολὴ ἦτο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τὸ κέντρον πρὸς τὸ ὁποῖον ἐστρέφετο ὅλων τῶν τυχοδιωκτῶν αἱ ἐνέργειαι· πᾶς εὐγενὴς

δυνάμενος νὰ στρατολογήσῃ ὀλίγους ἄνδρας καὶ νὰ διαπεραιώσῃ αὐτοὺς εἰς Ἑλλάδα, κατελάμβανε τμῆμά τι καὶ ἀνεκαθίστατο μικρὸς ἡγεμονίσκος, διότι, κατὰ τὴν παροιμίαν, δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. Ὁ Νικόλαος ἐπιτυχὼν νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας τινας εἰς τὴν ἐπίδοξον τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτειραν καὶ ἐγγόνην τοῦ τελευταίου Φράγκου αὐτοκράτορος Βαλδουΐνου Αἰκατερίνην Βαλουᾶ, ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὴν κυριότητα διαφόρων τιμαρίων ἐν Μωρέᾳ· ἐπαυξήσας δὲ αὐτὰ διὰ τῆς ἀγορᾶς νέων παρὰ μικροσκοπικῶν τινων τιμαριούχων, ἐγένετο ἐπὶ τέλους εἷς τῶν ἐπισημοτέρων ἡγεμονίσκων τῆς Πελοποννήσου. Μεταβὰς δ' ἐν αὐτῇ, ἔλαβε κατοχὴν τῶν κτήσεών του, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν διατελῶν τῆς Αἰκατερίνης Βαλουᾶ.

Οἱ Τοῦρκοι, κύριοι ἀπὸ τοῦ **1333** τῆς Νικαίας γενόμενοι, δὲν ἔλειπον προσβάλλοντες καὶ λεηλατοῦντες τὰ σύνορα τοῦ πριγγιπάτου τῆς Ἀχαΐας, ἐκ τοῦ ἑτέρου δὲ καὶ οἱ Καταλάνοι ἐλαφυραγώγουν καὶ ἐδῄουν τὰς χώρας τῶν Γάλλων τιμαριωτῶν· τούτοις δὲ ὅμοια διέπρασσον, ἐπ' ἴσης ἐχθροὶ κινδυνώδεις θεωρούμενοι, καὶ οἱ Γραικοὶ δεσπόται τῆς Λακωνίας. Ὁ Νικόλαος ἄρα ὤφειλε νὰ προστατεύσῃ τὰς κτήσεις του κατὰ τριῶν ταὐτοχρόνως ἐχθρῶν· χάρις δὲ εἰς τὴν ἐξιδιασμένην αὐτοῦ ἱκανότητα, ἐπέτυχε νὰ περιστείλῃ καὶ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἐξ ἴσου καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἡγεμονείαν μέχρι τῆς **8** Νοεμβρίου **1365**, ὅτε ἀπεβίωσε, καταλιπὼν διάδοχόν του τὸν Νέριον ἢ Ρενιέρον Ἀκκιαϊουόλην.

Τῶν Καταλάνων ἡ ἱστορία καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα οὐδὲν ἄξιον λόγου παρέχει, γνωστὸν τοὐλάχιστον, διότι οὗτοι, κατακτήσαντες τὰς παρὰ ταῖς Ἀθήναις χώρας, δὲν εἶχον ἄλλο τι νὰ πράξωσιν. Ὁ βίος των ἦτο λῃστρικός· ἑπομένως μέχρι τῆς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐξώσεώς των ἐν σιγῇ παρέρχεται ἡ

ἱστορία τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα. Ἀποθανόντος τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἰνφάντου Ἀλφόνσου Φριδερίκου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λουδοβῖκος, ὃν ὁ Χαλκοκονδύλης Δελουῆ ὀνομάζει, ἐλθὼν κατέλαβε τὴν Ἀττικήν, Βοιωτίαν, Φωκίδα καὶ Πάτρας· κυριεύσας δὲ τῆς Ναυπάκτου καὶ Λοκρίδος μετ' ἄλλων Ἀρραγωνίων, ὧν οἱ μὲν ἐπέστρεψαν πάλιν ὀψιαίτερον εἰς τὰς πατρίδας των, οἱ δὲ αὐτόσε ἐγκατεβίωσαν, προσέλαβε καὶ τὸν τίτλον δουκὸς Δελφῶν. Μετ' αὐτὸν δέ, ἄνδρα μοχθηρὸν καὶ ἀκόλαστον γενόμενον, καὶ κατὰ μὲν τὸν Χαλκοκονδύλην ἐκ φυσικοῦ θανάτου ἀποβιώσαντα, κατὰ δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ἐκδοθὲν Χρονικὸν τοῦ Γαλαξειδίου φονευθέντα ὑπό τινος Ἀμφισσέως ἕνεκα τῆς φαύλης αὐτοῦ διαγωγῆς, ὁ τίτλος τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν, περιῆλθεν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Σικελίας καὶ Ἀρραγωνίας.

Ἐπανερχόμεθα ἤδη εἰς τὸν Νέριον Ἀκκιαϊούλην τὸν ἐκδιώξαντα τοὺς Καταλάνους ἐκ τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Νέριος, συνοδεύσας ἐν ἔτει **1365** τὴν αὐτοκράτειραν Μαρίαν τὴν Βουρβωνίδα, εἶχεν ἐγκαταστῆ αὐτόσε, ἀγοράσας τὴν αὐθεντίαν τῆς Βοστίτζης, ἣν ἐπηύξησεν ὀψιαίτερον τῇ προσκτήσει τῆς Κορίνθου. Ἐν ἔτει **1372** ὁ πάπας Γρηγόριος ΙΑ'. θέλων νὰ παροτρύνῃ αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες ὁσημέραι ἀπέβαινον κινδυνωδέστεροι, πόλεμον, τῷ ἀπένειμε τὸν τίτλον domini civitatis Corinthiensis· ἰσχυροποιηθεὶς δὲ βαθμηδὸν ὁ Νέριος, διῆλθε τὸν Ἰσθμόν, προσέβαλε τοὺς Καταλάνους, οἱ ὁποῖοι παραδοθέντες εἰς τὴν τρυφὴν καὶ εἰς τὴν μαλθακότητα, εἶχον ἀποβάλει τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν στρατιωτικὸν χαρακτῆρα, καὶ τοὺς ἀπώθησε μέχρι Θεσσαλίας.

Τοῦ Σουλτάνου Ἀμουρὰτ Α'. αἱ ταχεῖαι κατακτήσεις ἤρξαντο ἐν τούτοις μεγάλως ἀπειλοῦσαι τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· σὺν ἅμα δὲ αἱ μὲν Ἰταλικαὶ δημοκρατίαι

κατείχοντο ὑπὸ τοῦ φόβου μὴ ἀπολέσωσι τὰς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀρχιπελάγει κτήσεις των, οἱ δὲ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ τιμαριῶται τοῦ Μωρέως μετὰ τρόμου ἔβλεπον τὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν μέλλουσαν νὰ ἐκραγῇ καταιγίδα. Ἡ Καλλιούπολις, ἡ Φιλιππούπολις, ἡ Ἀδριανούπολις εἶχον ἤδη μία μετὰ τὴν ἄλλην περιέλθει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, καὶ ἡ Οὐγγαρία καὶ Σερβία ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἠπειλοῦντο· ὁ δὲ γενικὸς αὐτὸς κίνδυνος ἠνάγκασεν ὅλας τὰς Ἰταλικὰς δημοκρατίας νὰ συνασπισθῶσιν ὅπως ἀπὸ κοινοῦ ἀποκρούσωσι πᾶσαν τῶν ἀλλοφύλων προσβολὴν κατὰ τῶν κτήσεων αὐτῶν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως, ὁ αὐθέντης τῆς Κορίνθου καὶ κατὰ τίτλον τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν Νέριος Ἀκκιαϊουόλης ἠθέλησε νὰ νυμφεύσῃ Μαρίαν, τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ ἀποθανόντος κόμητος τῶν Σαλώνων Λουδοβίκου, πρός τινα συγγενῆ αὐτοῦ ἐκ τῆς νήσου Εὐβοίας, Πέτρον Σαρραζινὸν καλούμενον. Ἡ δὲ τῆς Μαρίας μήτηρ Ἑλένη Κανταχουζηνή, τῷ λόγῳ ὅτι τὸ συνοικέσιον ἦτο ἀνάρμοστον διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ γένους τῶν δύο ἐκείνων, ἠρνήσατο νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν της, καί, ὅπως ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ἀπὸ τὸν Σαρραζινὸν ἐλπίδα, ἐμνήστευσε τὴν θυγατέρα της πρὸς τὸν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας καὶ Βλαχίας υἱὸν Συμεῶνα. Τὴν πρᾶξιν ταύτην λίαν προσβλητικὴν ὁ Νέριος θεωρήσας, ἐκήρυξε κατὰ τῆς κομήσσης τῶν Σαλώνων πόλεμον, ἐπὶ πολλὰ διαρκέσαντα ἔτη, τοῦ ὁποίου ὅμως αἱ λεπτομέρειαι διατελοῦσιν ἄγνωστοι. Ἅμα δὲ τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου αὐτοῦ, οἱ ἐν τῷ δουκάτῳ τῶν Ἀθηνῶν ἐγκατεστημένοι Καταλάνοι, ἔδραμον εἰς βοήθειαν τῆς Ἑλένης κατὰ τοῦ Νερίου· αὐτοῦ δὲ πάλιν προσῆλθον ἐπίκουροι οἱ ἐν Εὐβοίᾳ Γενουήνσιοι, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχε γαμικὰς σχέσεις. Τέλος, μετὰ πολλὰς μάχας, ὁ Νέριος κατέστη ὁριστικῶς κύριος τοῦ δουκάτου

τῶν Ἀθηνῶν, ἀφ' οὗ ἐξεδίωξε τοὺς Καταλάνους καὶ περιεβλήθη αὐτός, ἐν ἔτει 1386, τὴν τοῦ δουκὸς ἐξουσίαν, προσλαβὼν πρὸς τῷ τίτλῳ αὐθέντου τῆς Κορίνθου, καὶ τὸν τοῦ *αὐθέντου δουκιάμου Ἀθηνῶν*· προνομιακὸν δέ τι ἔγγραφον, ὅπερ οὗτος ἐξέδωκεν ὑπέρ τινος Νικολάου Ἰατροῦ εἶναι μαρτύριον ἀξιόλογον τῆς γλώσσης τῶν τότε χρόνων, καὶ ὡς τοιοῦτο παρατιθέμεθα αὐτό, ἐκ τοῦ Βουσῶνος εἰλημμένον, ἐνταῦθα.

«Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου »Πνεύματος.

« Ἡμεῖς, Νέριος δὲ Ἀτζαϊώλης, αὐθέντης Καστελανίας Κο»ρίνθου, δουκιάμου Ἀθηνῶν καὶ τῶν περὶ αὐτούς, διὰ τοῦ πα»ρόντος ἡμετέρου καὶ ἀσφαλεστάτου γράμματος, ποιοῦμεν γνω»στὸν τοῖς πᾶσι παντοίοις τε καὶ ἑτέροις ἀνθρώποις βασάλοις »καὶ ὑποτεταγμένοις τῆς ἡμετέρας αὐθεντίας, τοῖς μέλλου»σιν ὁρᾷν καὶ ἀκούειν τὸ παρὸν ἡμέτερον πριβηλέτζιον, ὅτι »διὰ τὴν καλὴν καὶ ἀληθινὴν δούλευσιν, ἣν ἐποίησεν καὶ ποιεῖν »οὐ παῦσεν ὁ ἡμέτερος γραμματικὸς Δαμιανὸς ὁ Φιομάχος »πρὸς ἡμᾶς, ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τὴν καλὴν ἀγάπην ἣν ἔχομεν »πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ εὐγενῆν νέον, υἱὸν ἐκείνου· »ποτὲ εὐγενοῦς καβαλλαρίου, τοῦ μισὲρ Πέρου δὲ Ἀτέναις, λε»γομένου Ἰατροῦ, ἕνεκεν τούτου ἀπ' ἐντεῦθεν καὶ ἀπὸ τὴν »σήμερον δεδώκαμεν καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν δίδομεν διὰ ἡμᾶς καὶ »διὰ τοὺς κληρονόμους καὶ διαδόχους ἡμῶν πρὸς τὸν εἰρημέ»νον εὐγενῆν νέον Νικόλαον δὲ Ἀτέναις καὶ τοὺς κληρονό»μους καὶ διαδόχους αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ἡμέτερον τόπον τῆς »Βελισκῶς γῆν νομισμάτων πεντήκοντα καὶ τὸ στάσιον, ὃ ἦτον »ποτὲ τοῦ Πυρῆ Μπουργουνίου μέσον τῶν τοιούτων συνόρων, »ἥτις, κατὰ ἀνατολήν, πρὸς τὴν δημοσίαν ὁδόν, δύσιν, ὁμοίως »τὴν ἑτέραν δημοσίαν, ἄρκτον, τὰ ἡμέτερα, πρὸς δὲ μεσημ»βρίαν, τὸ μονοπάτιον καὶ τὸ ῥηθὲν στάσιον τοῦ αὐτοῦ Πυρῆ,

»Ὁμοίως στρέφομεν πρὸς τὸν αὐτὸν εὐγενῆν Νικόλαον τὴν γῆν »τῶν ἑκατὸν νομισμάτων ἀπὸ τὸν ἡμέτερον τόπον τοῦ Ἀετοῦ, »ἣν εἶχε καὶ ἐγνώριζεν ἐξ ἡμᾶς ὁ εἰρημένος ποτὲ μισὲρ Πέ»ρος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ· ὅπως αὐτὸς καὶ οἱ κληρονόμοι καὶ διά»δοχοι αὐτοῦ τὴν ρηθεῖσαν γῆν ὀφείλει κατέχειν ἢ κρατεῖν, »δεσπόζειν καὶ κυριεύειν ἀλογαριάστως μὴ παρά τινος ἀφ' ἡμῶν »ἢ ἀπὸ τοῦ μέρους ἡμῶν διασειόμενοι ἢ κἂν ποσῶς λόγον ποι»ούμενοι· μόνος μέντοι ὀφείλει αὐτὸς καὶ οἱ κληρονόμοι καὶ »διάδοχοι αὐτοῦ ποιεῖν πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τοὺς κληρονόμους »ἡμῶν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀνάκραξιν καὶ συντροφίαν, ὑπὲρ χά»ριν ἐγνωρισμένος σωματικῶς μετὰ ἀλόγου καὶ ἁρμάτων, ἕ»καστον ἐνιαυτὸν ἡμέρας . . . καὶ οὐχὶ ἕτερον δίκαιον, πλέον »τί τὸ οἱονοῦν διορίζοντα τοῖς πᾶσι, παντοίοις τε καὶ ἑκά»στοις ἡμετέροις ὀφφικιάλλοις τοὺς ὄντας καὶ τοὺς μέλλοντας »εἰσελθεῖν, ὅτι τὸν εἰρημένον εὐγενῆν Νικόλαον δὲ Ἀτέναις, »καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ, ἵνα τὰ ρηθέντα ἀκίνητα, οὐ μὴ ποιή»σω . . . τί τὸ οἱονοῦν, ἀλλὰ νὰ διαθεντεύσουν αὐτούς . . . πά»σαις νόμοις καὶ δικαστηρίοις.

« Διὰ γὰρ περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν, ὡρίσαμεν »καὶ ἐγεγόνει πρὸς αὐτὸν τὸ παρὸν ἡμέτερον πριβιλέτζιον, »γραφὲν ἐν Ἀθήναις, μηνὶ Ἰανουαρίου 15, Ἰνδικτιῶνος 10, »6895 (1386 μ. Χ.) καὶ ἐβουλώθη μετὰ τῆς ἡμετέρας βού»λας εἰς ἀσφάλειαν.

Ἐν τέλει δὲ τοῦ προνομιακοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου, ἀπαντᾶται ἡ ἑξῆς ὑποσημείωσις.

« Παρεξεβλήθη τὸ παρὸν πριβελέγιον διὰ χειρὸς κἀμοῦ Μι»χαὴλ τοῦ Μενδρίνου, γραμματικοῦ κάμαρας καὶ κούρτης Ναυ»πλίου ἀπὸ ἕναν πριβελέγιον βένρανον (μεμβρανῶδες) ἄρμας »καὶ σημεῖον βεβουλωμένον τοῦ ποτὲ μισὲρ Ρανιέρου δὲ Ἀν»τζαϊώλη, ἀπὸ λόγον εἰς λόγον, διὰ ὁρισμοῦ τοῦ πανευγενε-

»στάτου καὶ ἐνδοξοτάτου ἡμῶν αὐθέντου, μισὲρ Τζουάνε Αα-
»τσυρδάνου, τετιμημένου ποδεστάτου καὶ καπιτάνου Ναυπλίου.
»Εἰς ἔτη 1440, ἐν μηνὶ Ἀπριλίου 15, εἰς ἀνάκραξιν κυρίου
»Πέρου δὲ Ἀτέναις, καὶ τὸ εἰρημένον καὶ καθολικὸν προβελέ-
»γιον εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ αὐτοῦ αὐταδέλφου κυρίου
»Φεράντος.»

Ὁ Ἀθηναῖος ἱστοριογράφος Λαόνικος Χαλκοκονδύλης, διαστρέφων καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὰς ἐποχάς, ἀναφέρει μὲν τὸν Νέριον, κατ' αὐτὸν Ραινέριον, ὡς τυραννεύοντα Ἀθηνῶν καὶ Βοιωτίας, ἀλλ' οὕτω πῶς ἀφηγεῖται ὅτι ἔλαβεν ἐκεῖνος τὴν ἀρχήν. «Ὁπότε, λέγει, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἐνάγοντος τοῦ Ρωμαίων ἀρχιερέως, ἐστρατεύοντο οἱ ἀπὸ τῆς Ἑσπερίας Κελτοί τε ἅμα καὶ Οὐενετοί, τότε δὴ καὶ οἱ ἀπὸ Νεαπόλεως τοῦ βασιλέως καὶ ἀπὸ Τυρρηνῶν ὥρμηντο ἄνδρες Ἰενναίων μέγα δυνάμενοι ἐπὶ τὴν τῆς Πελοποννήσου τε ἅμα καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καταστροφήν . . . καὶ δὴ καὶ Ραινέριος ἀπὸ Φλωρεντίας ἀφικόμενος ἐπὶ τῇ γε στρατιᾷ ταύτῃ τοῦ οἴκου τῶν Ἀζαϊόλων, τήν τε Ἀττικὴν κατέσχε καὶ Βοιωτίαν καὶ Φωκίδος χώρας τὰ πλείω.»

Καταλαβὼν ὁ Νέριος τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἠθέλησε νὰ ἀναγνωρισθῇ κατὰ τοὺς ἐν χρήσει τότε τύπους, καὶ νόμιμος δούξ· ὅθεν ἀπηυθύνθη πρὸς Λαδίσλαον τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς Ἀχαΐας, ἐξαιτούμενος παρ' αὐτοῦ τὸν διορισμόν του. Ἐκεῖνος δὲ ἀναμιμνησκόμενος τῶν πολλῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς ὁ Νέριος καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον καὶ πρὸς τὸν πατέρα του Κάρολον Γ'. προσέφερε, προσέτι δὲ ἀποζημιῶν τρόπον τινα αὐτὸν δι' οὓς ὑπέστη ἀγῶνας καὶ δαπάνας πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Καταλάνων, τῷ ἀπένειμε διὰ διπλώματος ἐκδοθέντος ἐν Βαρλέττα τῇ 11 Ἰανουαρίου 1394, τὸν τίτλον δουκὸς Ἀθηνῶν· τοιουτοτρόπως δὲ τὸ δουκάτον ἐ-

κεῖνο περιῆλθεν ἀπὸ τῶν Καταλάνων εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐκ Φλωρεντίας Νερίου Ἀκκιαϊουόλη.

Ὁ Νέριος νυμφευθεὶς Ἀγνὴν τὴν θυγατέρα ἑνὸς τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Γενουηνσίων, Προθυμοῦ τοὔνομα, ἀπέκτησε δύο θυγατέρας τὴν Φραγκίσκην καὶ τὴν Βαρθολομαίαν, ἥτις, κατὰ τὸν Χαλκοκονδύλην, ἦτο «πασῶν καλλίστη τῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον κάλλει διενεγκουσῶν.» Ὅθεν, στερουμένου αὐτοῦ ἄρρενος διαδόχου, ὁ βασιλεὺς Λαδίσλαος, ἐπιθυμῶν νὰ μείνῃ τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν κληρονομικῶς εἰς τὴν οἰκογένειαν Ἀκκιαϊουόλη, ἐξέδωκε δεύτερον διάταγμα, καθ᾽ ὅ, ἀποθανόντος τοῦ Νερίου ἄνευ ἄρρενος τέκνου, ἡ διαδοχὴ εἰς τὸν τίτλον τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δονάτον καὶ εἰς τοὺς ἄρρενάς αὐτοῦ ἀπογόνους «Concedimus quod, ἔλεγε τὸ διάταγμα, in casu quod Nerius idem absque legitimus filiis masculis ex suo corpore derelictis ab hac vità decederet, etiam si legitime filie femine ex eo superessent, prefatus Donatus, frater suus, vel ipsius Donati filii legitimi masculini sexus qui tunc superstites fuerint, etatis et gradus inter eos prerogativâ servatâ ac majore natu minori prelato, succedant et succedere deleant eidem Nerio in dictis ducatu et civitate Athenarum.» Ἐπειδὴ δὲ ὁ Νέριος δὲν ηὐκολύνετο νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς Νεάπολιν ἵνα, κατὰ τὰ τότε εἰθισμένα, προσφέρῃ τὴν ὑποταγήν του, καὶ λαμβάνων παρὰ τοῦ βασιλέως τὸν δουκικὸν δακτύλιον, ἀναγορευθῇ τοιουτοτρόπως δούξ, ὁ Λαδίσλαος ἐπεφόρτισε τὸν καρδινάλιον Ἄγγελον Ἀκκιαϊουόλην, ἀδελφὸν τοῦ Νερίου καὶ βαΐλον (ἐπίτροπον) ἐν Ἀχαΐᾳ, ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν δοῦκα τὸν δακτύλιον, καὶ ἂν ὁ ἴδιος ἐκωλύετο ὑπὸ ἀσχολιῶν νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας, νὰ ἀναθέσῃ ἑτέρῳ τινι τὸ τοιοῦτον.

Ἀνὴρ ρέκτης καὶ φιλόδοξος ὁ Νέριος ὤν, ἠθέλησε, φαίνεται, νὰ ἐπεκτείνῃ ὅσον τάχιστα τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐν μὲν τῇ Πελοποννήσῳ, ἐκεῖθεν τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ, ἐν δὲ τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι πέραν τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἐν μὲν τῇ Πελοποννήσῳ ὑπῆρξεν εὐτυχής, διότι ἀφήρεσεν ἀπὸ τῶν Ἐνετῶν τὸ Ναύπλιον καὶ τὸ Ἄργος, χωρὶς οὐδεμίαν νὰ εὕρῃ πραγματικὴν ἀντίστασιν· ὅτε ὅμως ἠθέλησε νὰ ἐκδιώξῃ ὁλοσχερῶς ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας τοὺς Καταλάνους, τότε ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα τὴν ὁποίαν δι' ἐκείνους εἶχε στήσει, Βόρδης ὁ ἐκ Νοβάρρας, ἀρχηγὸς τῶν Καταλάνων, μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν ἡνωμένοι καί τινες Γάσκωνες καὶ Σαρακηνοί, προσποιηθεὶς ὅτι ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμπιστευτικὰς διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Νέριον. ἐπέτυχε νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ τῶν στρατιωτῶν του· συλλαβὼν τοιουτοτρόπως αὐτόν, αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν εἴς τι φρούριον ὅπερ κατεῖχον οἱ Καταλάνοι ἐν Βοιωτίᾳ.

Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Νερίου οἱ δύο ἀδελφοί του, ὁ καρδινάλιος δῆλον ὅτι Ἄγγελος Ἀκκιαϊούόλης καὶ ὁ Δονάτος, ὃν ὁ βασιλεὺς Λαδίσλαος εἶχεν ὑποδείξει ὡς διάδοχόν του ἐν τῷ δουκάτῳ, δραστηρίως εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεώς του· μόλις δὲ τῇ προσφορᾷ μεγάλου χρηματικοῦ ποσοῦ οἱ Καταλάνοι ἐπείσθησαν νὰ ἀποδώσωσιν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, ἐν ἔτει 1394. Ὁ Νέριος τότε ἐπέστρεψεν εἰς Κόρινθον, ἀλλὰ δὲν ἐπέζησε πολὺ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, θανὼν κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ καταλιπὼν πρὸς ταῖς δύο αὐτοῦ θυγατράσι καὶ ἕνα νόθον υἱὸν τὸν Ἀντώνιον. Δὲν νομίζομεν δὲ ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου θέματος νὰ παραθέσωμεν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ πρωτοτύπου μεταπεφρασμένην τὴν διαθήκην τοῦ δουκός, πολλὰς περιέργους πληροφορίας περιέχουσαν. Ἰδοὺ αὕτη.

« Ἡμεῖς, Νέριος Ἀκκιαϊούόλης, αὐθέντης Κορίνθου καὶ δου-

κάτου Ἀθηνῶν, ὑγιεῖς τὸν νοῦν, καίτοι τὸ σῶμα πάσχοντες, θέλοντες νὰ προνοήσωμεν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας τοῦ ἡμετέρου κράτους, ἐκθέτομεν καὶ διευθετοῦμεν διὰ τοῦ ἐνδιαθήκου τούτου γράμματος τὴν διαθήκην ἡμῶν καὶ τὴν τελευταίαν θέλησιν.

« Ἐν πρώτοις ἀφιεροῦμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς τὸν παντοδύναμον Θεόν, ὅστις . . . θέλομεν δὲ τὸ σῶμα ἡμῶν νὰ ταφῇ ἐν τῷ Ἀθήνῃσι ναῷ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

« Κληροδοτοῦμεν εἰς τὸν Ἀθήνῃσι ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων καὶ κτήσεων αὐτῆς·

« Ἀφίνομεν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐκκλησίαν ὅλους τοὺς ἵππους τοῦ ἱπποστασίου ἡμῶν·

« Θέλομεν ὅπως αἱ θύραι τῆς ἐκκλησίας ταύτης, αἵτινες ἄλλοτε ἦσαν ἀργυροκόσμητοι, κοσμηθῶσιν ἐκ νέου καὶ καλυφθῶσι μὲ ἄργυρον.

« Θέλομεν ὅπως πάντα τὰ πολύτιμα εἴδη, κοσμήματα, χρυσός, ἄργυρος, λίθοι τιμαλθεῖς, ὅσοι ἀφῃρέθησαν κατὰ τὴν συμφορὰν ἡμῶν ἀγορασθῶσιν ἐκ νέου καὶ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν·

« Ἐπιθυμοῦμεν ὅπως ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχωσι διαρκῶς εἴκοσι ἱερεῖς, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν κανονικῶν καὶ τῶν ἐφημερίων, οἱ δὲ εἴκοσιν αὐτοὶ ἱερεῖς πρέπει νὰ ὦσι Λατῖνοι, τοῦ καθολικοῦ θρησκεύματος, καὶ νυχθημερὸν νὰ ἐπιτελῶσι λειτουργίας ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς ἡμῶν. Ἐκ τῶν προσόδων δὲ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἀξιοῦμεν νὰ τίθηται κατὰ μέρος ποσὸν πρὸς συντήρησιν καὶ μισθοδοσίαν τῶν εἴκοσιν αὐτῶν ἱερέων, κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης ἡμῶν·

« Ἐκ τῶν προσόδων ἐπ' ἴσης αὐτῶν ἀξιοῦμεν νὰ δαπανῶν-

ται τὰ χρειώδη πρὸς συντήρησιν καὶ ἐπισκευὴν τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν· πᾶν δ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς διατυπώσεις τῶν εἴκοσιν ἱερέων καὶ τὴν ῥηθεῖσαν ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἀνατιθέμεθα εἰς τὴν ἐποπτείαν καὶ προστασίαν τῆς ὑψηλῆς καὶ περιφανοῦς δουκικῆς αὐθεντείας τῆς Ἐνετίας, εἰς τρόπον ὥστε ἂν ἤθελε παρεμβληθῇ ἐμπόδιόν τι εἰς τὰς ἀνωτέρω διατάξεις ἡμῶν, καὶ εἰς ὅ,τι ἐν γένει ἀποβλέπει τούς τε εἴκοσιν ἱερεῖς καὶ τὰ πράγματα τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, εἴτε κατὰ βούλησιν οἱουδήποτε προσώπου, εἴτε ἀμελείᾳ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης ἡμῶν, ἡ δουκικὴ αὐθεντεία τῆς Ἐνετίας νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐλευθερίαν ὅπως ἐκτελῇ πάσας ἡμῶν τὰς διατάξεις, τὰς ἀφορώσας τούς τε εἴκοσιν ἱερεῖς καὶ τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας ταύτης τῶν Ἀθηνῶν·

« Θέλομεν ὅπως πάντα τὰ κειμήλια, κοσμήματα, χρυσός, ἄργυρος καὶ λίθοι τιμαλθεῖς ὅσοι ἀφηρέθησαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου, τῇ ἀποδοθῶσι· τὸ αὐτὸ δὲ νὰ γείνῃ καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τοῦ ἡμετέρου κράτους·

« Θέλομεν ὅπως ὁ χρυσοῦς σταυρὸς ὁ σμαράγδοις καὶ ἄλλοις πολυτίμοις λίθοις κεκοσμημένος δοθῇ ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἄργους·

« Διατάσσομεν ὅπως δοθῶσι τῷ σεβασμιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τοῦ Ἄργους τὰ διακόσια πεντήκοντα δουκάτα, ἅτινα ἐκρατήσαμεν ἐκ τῶν προσόδων τῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς ἦτο ἐπίτροπος τῆς ῥηθείσης ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν·

« Διατάσσομεν ὅπως δοθῶσι τῷ σεβασμιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ (Λουδοβίκῳ δὲ Πράττο) ἑκατὸν χρυσᾶ δουκάτα διὰ τὸ ἐνοίκιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν·

« Θέλομεν ὅπως πᾶσαι αἱ μητροπολιτικαὶ καὶ ἄλλαι ἐκκλησίαι ὅσαι κατέχονται παρ' ἡμῶν εἴτε ἐπὶ ἐνοικίῳ, εἴτε ἐπὶ οἱω-

δήποτε ἑτέρῳ τρόπῳ, μείνωσιν ἐλεύθεραι ἅμα τῇ λήξει τοῦ ἐνοικίου, εἰς τὴν κατοχὴν τῶν ἐπισκόπων ἢ τῶν κυρίων αὐτῶν.

Θέλομεν ὅπως πάντες ὅσοι ἀποδείξωσιν ὅτι τοῖς εἴμεθα χρεῶσται, λάβωσιν ἀκριβῶς ὅσα τοῖς ὀφείλομεν·

Θέλομεν καὶ διατάσσομεν ὅπως πάντα τὰ κτήνη ἡμῶν, ἐκτὸς τῶν ἵππων, καὶ πάντα τὰ ἔπιπλα πωληθῶσιν· ἀφ' οὗ δὲ τεθῶσι κατὰ μέρος τριάκοντα χιλιάδες ὑπερπύρων τῆς κυρίας δουκίσσης θυγατρὸς ἡμῶν καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑποδεικνύεται ἐν τῇ παρούσῃ διαθήκῃ ὡς δώρημα, τὰ ἀπολειπόμενα χρήματα νὰ σταλῶσιν εἰς Φλωρεντίαν καὶ κατατεθῶσιν εἰς τὸ Δανειστικὸν Ταμεῖον (Monte) ἐπὶ τόκῳ μὲ τρόπον εὐδιάκριτον καὶ παρ' ἀνθρώπου γνωστοῦ. Τὸ δὲ ἐκ τῶν χρημάτων αὐτῶν προερχόμενον ὄφελος θέλει διαιρεῖσθαι εἰς τρία μέρη, καὶ τὸ μὲν ἓν θέλει δίδοσθαι ὑπὲρ ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκκλησίαν, τὸ δὲ δεύτερον θέλει δαπανᾶσθαι διὰ νὰ νυμφεύωνται πτωχοὶ καὶ ὀρφανοί, καὶ τὸ τρίτον θέλει ἐξοδεύεσθαι διὰ τὴν συντήρησιν τῆς οἰκίας ἡμῶν·

« Θέλομεν καὶ διατάσσομεν ὅπως ἡ Μαρία, θυγάτηρ τοῦ Δημητρίου Ρένδη, ἀφεθῇ ἐλευθέρα καὶ λάβῃ εἰς τὴν κατοχήν της πᾶσαν τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν της παντοῦ ἔνθα εὕρηται·

« Κληροδοτοῦμεν εἰς τὸν κύριον Δονάτον, ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ εἰς τοὺς διαδόχους του, πᾶσαν τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ ἀκίνητον ἡμῶν περιουσίαν καὶ διακόσια πεντήκοντα δουκάτα, ἅτινα ἐπλήρωσε δι' ἡμᾶς·

« Κληροδοτοῦμεν εἰς τὸν Μόντον Ἀκκιαϊουόλην καὶ εἰς τὴν σύζυγόν του ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ Γουλλιέλμου Ἀρνῶ χίλια δουκάτα· διατάσσομεν δὲ σὺν ἅμα, ὅτε αἱ θυγατέρες τοῦ Γουλλιέλμου Ἀρνῶ φθάσουσιν εἰς ἡλικίαν γάμου, νὰ λάβωσι πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὸν πατέρα των·

« Κληροδοτοῦμεν καὶ διατάσσομεν ὅπως ὁ κύριος Ἰωάννης Τρεμολίζης λάβῃ πᾶν ὅ,τι δικαιοῦται παρ' ἡμῶν εἰς κεφάλαιον, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προστεθῇ, ὡς ἀπαιτεῖ αὐτός, τόκος ἀμοιβὴ ἢ ἀποζημίωσίς τις·

« Κληροδοτοῦμεν εἰς τὸν (νόθον) υἱὸν ἡμῶν Ἀντώνιον τὸ φρούριον τῆς Λεβαδείας μεθ' ὅλων τῶν παραρτημάτων καὶ ἐξαρτημάτων του καὶ μετὰ παντὸς ὅ,τι ἀνήκει ἡμῖν ἐκεῖθεν τῆς Λεβαδείας· θέλομεν δὲ ὅπως ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ νέμηται καὶ διοικῇ αὐτὸ ἐκ τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν·

« Θέλομεν ὅπως ὁ Βαλτρινέττος δὲ Σαιλλῆ λάβῃ κατοχὴν παντὸς ὅ,τι ἐκέκτητο ἄλλοτε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ·

« Θέλομεν ὅπως ἡ Λουκία, θυγάτηρ τοῦ Σὲρ Σαρραζινοῦ, καθ' ὃν χρόνον πρόκειται νὰ νυμφευθῇ, λάβῃ ὡς προῖκα ἐκ τῆς κληρονομίας ἡμῶν χίλια ὑπέρπυρα·

« Κληροδοτοῦμεν εἰς ἑκάστην τῶν ὑπηρετριῶν τοῦ οἴκου ἡμῶν ἀνὰ ἑκατὸν ὑπέρπυρα καὶ ἀνὰ δύο καλάμους ὑφάσματος. Τὰ αὐτὰ κληροδοτοῦμεν εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Μάρκου Ἀκκάρδου καὶ εἰς τὸν υἱόν της, ἀνεψιὸν τοῦ ἀρχιδιακόνου·

« Κληροδοτοῦμεν ἑκάστῳ τῶν θαλαμηπόλων καὶ οἰκετῶν τοῦ ἡμετέρου οἴκου ἀνὰ ἑκατὸν ὑπέρπυρα καὶ ἀνὰ δύο καλάμους ὑφάσματος·

« Θέλομεν καὶ διατάσσομεν ὅπως πᾶς ὑπηρέτης ἡμῶν, διατελῶν μέχρι σήμερον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπηρεσίᾳ, λαμβάνῃ ἕνα ἵππον ἐκ τῶν ἡμετέρων σταύλων. Ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Ἄργους δικαιοῦται ὅμως πρὸ τῶν ἄλλων νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν ἵππων ἡμῶν ἐκεῖνον ὅστις περισσότερον τῷ ἀρέσκει·

« Θέλομεν καὶ διατάσσομεν ὅπως πάντες οἱ σταυλῖται ἡμῶν, ὅλοι οἱ γαϊδουρολάται, οἰνοχόοι, μάγειροι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ὑπηρέται τοῦ οἴκου ἡμῶν λάβωσιν ἕκαστος ἀνὰ δύο ὑπέρπυρα, καὶ ἀνὰ ἕνα καὶ ἥμισυν κάλαμον ὑφάσματος·

« Θέλομεν καὶ διατάσσομεν ὅπως ἐν Ναυπλίῳ οἰκοδομηθῇ ἓν πτωχοκομεῖον, εἰς δὲ τὸ πτωχοκομεῖον αὐτὸ ἀφιεροῦμεν ὅλα τὰ ἐν Ἄργει κινητὰ καὶ ἀκίνητα ἡμῶν πράγματα, ἐκτὸς ἑκατόν . . . κατ' ἔτος, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ δίδωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἄργους, ἵνα τελῆται ἐν αὐτῇ ἑκάστην δευτέραν λειτουργία ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς ἡμῶν. Θέλομεν δὲ ὅπως τὸ πτωχοκομεῖον αὐτὸ οἰκοδομηθῇ καὶ διευθύνεσθαι ὑπὸ τῶν κληρονόμων ἡμῶν, τῶν φρουράρχων Ἄργους καὶ Ναυπλίου καὶ τοῦ σεβασμιωτάτου ἐπισκόπου Ἄργους· ὅ,τι δὲ οἱ τρεῖς τῶν διαχειριστῶν ἀποφασίζουσι, τὸ τοιοῦτο ἔστω ἔγκυρον·

« Θέλομεν ὅπως ὁ ῥηθεὶς ἐπίσκοπος Ἄργους ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἡμετέρου μοναστηρίου τῶν καλογραιῶν καὶ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ διορίζῃ καὶ ἀπολύῃ κατ' ἀρέσκειαν τήν τε ἡγουμένην καὶ τοὺς λοιποὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ ῥηθέντος μοναστηρίου. Μόνον ὅ,τι ὀφείλει νὰ πληρώνῃ ἐτησίως τὸ μοναστήριον, ἂς δίδῃ εἰς τὸ πτωχοκομεῖον καὶ οὐχὶ ἀλλαχοῦ·

« Κληροδοτοῦμεν εἰς τὴν Βαρθολομαίαν βασίλισσαν, θυγατέρα ἡμῶν ἐννεακισχίλια καὶ ἑπτακόσια χρυσᾶ δουκάτα, ἅτινα ὁ δεσπότης σύζυγός της ἔλαβεν ἐκ τῆς αὐθεντείας τῆς Ἐνετίας καὶ τὰ ὁποῖα τῇ ἐδώσαμεν ἐπὶ ἐπιστροφῇ· θέλομεν δὲ ὅπως ἡ ῥηθεῖσα βασίλισσα, θυγάτηρ ἡμῶν, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύνηται νὰ ἀπαιτήσῃ τι ἐκ τῆς κινητῆς ἢ ἀκινήτου ἡμῶν περιουσίας.

« Κηρύσσομεν γενικὴν καὶ εἰδικὴν ἡμῶν κληρονόμον τὴν θυγατέρα ἡμῶν Φραγκίσκην, ἥτις ἀπὸ τοῦ νῦν δύναται νὰ λάβῃ εἰρηνικὴν κατοχὴν τοῦ φρουρίου τῶν Μεγάρων καὶ τῶν Βασιλικῶν (Σικυῶνος), λαμβάνουσα σὺν ἅμα καὶ τριάκοντα χιλιάδας ὑπερπύρων εἴτε εἰς ἄργυρον, εἴτε εἰς εἴδη. Ὅτε δὲ ἀποκτήσῃ τέκνα, δικαιοῦται νὰ λάβῃ κατοχὴν ἁπάσης τῆς ἄλ-

λης ἡμῶν χώρας, ἐκτὸς τῆς διὰ τῆς παρούσης διαθήκης ἄλλως πως κληροδοτουμένης· ἂν ὅμως ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀπὸ σήμερον ἡ θυγάτηρ ἡμῶν αὕτη δὲν γεννήσῃ τέκνα, τότε δύναται αὐτοδικαίως νὰ λάβῃ κατοχὴν ὡς εἰ ἐγέννα. Καὶ ἂν μὲν ἡ ρηθεῖσα δούκισσα συμφωνήσῃ πρὸς μέγαν δικαστικὸν ἄρχοντα (περὶ γαιῶν τινων ἐν Κορίνθῳ ἃς ἐνυποθήκευσεν ἀντὶ χρημάτων εἰς τὸν Νέριον) καλῶς· ἄλλως ἂς λάβῃ τὰ χρήματα καὶ ἂς ἀποδώσῃ αὐτῷ τὴν Κόρινθον·

« Θέλομεν ἵνα ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης ἡμῶν ταύτης ὦσιν

« ἡ μεγάλη δούκισσα, θυγάτηρ ἡμῶν.

« ἡ Γισμόνδα Ἀκκιαϊουόλη, ἀδελφὴ ἡμῶν, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον μείνῃ ἐνταῦθα

« ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Ἄργους·

« ὁ Κ. Δονάτος Ἀκκιαϊουόλης, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον μείνῃ ἐνταῦθα·

« ὁ Μόντος Ἀκκιαϊουόλης·

« ὁ Ματθαῖος, φρούραρχος Ἀθηνῶν·

« ὁ Γιράρδος Διβίζζος, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον μείνῃ ἐνταῦθα·

« Ἂν δέ τις ἐκ Φλωρεντίας, ἔνθα διαμένει ἡ ἡμετέρα οἰκογένεια, ἤθελεν ἀπαιτήσει νὰ καταλεχθῇ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης ἡμῶν, θέλομεν ὅπως λαμβάνῃ ἀνὰ διακόσια χρυσᾶ δουκάτα καὶ ἔχῃ τὰ αὐτὰ μετὰ τῶν ἄλλων ἐκτελεστῶν δικαιώματα. Θέλομεν δὲ ὅπως οἱ ρηθέντες ἐκτελεσταὶ κυβερνῶσιν ὅλον τὸ ἡμέτερον κράτος καὶ διαχειρίζωνται τὰ κτήματα ἡμῶν, διορίζοντες καὶ παύοντες ἀξιωματικοὺς καὶ φρουράρχους καὶ ποιοῦντες πάνθ᾽ ὅσα ἀνάγονται εἰς τὴν κυβέρνησιν ἑνὸς τόπου. Ἐν διχογνωμίᾳ τῶν ἐκτελεστῶν ἡ πλειοψηφία ὑπερισχύει· κατὰ δὲ τὰς διασκέψεις, ἄν τις τῶν ἐκτελεστῶν ἀπουσιάζῃ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ἡμέρας, πρέπει νὰ προσκαλῆται παρὰ τῶν λοιπῶν ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὴν διάσκεψιν, ἥτις θέλει ἀφορᾷ ὅλας τὰς κτήσεις ἡμῶν, ἐκτὸς τοῦ

φρουρίου τῶν Μεγάρων, τῶν Βασιλικῶν, καὶ τῶν τῇ θυγατρί μου κληροδοτηθέντων εἰς χρήματα καὶ εἴδη τριακοντακισχιλίων ὑπερπύρων, διότι θέλησις ἡμῶν εἶναι νὰ τὰ λάβῃ αὕτη ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὴν κατοχήν της καὶ νὰ τὰ νέμηται. Ὁρίζομεν σὺν ἅμα νὰ παραδεθῶσι μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ ποσοῦ τῶν τριακοντακισχιλίων ὑπερπύρων, ὅλον τὸ χρηματικὸν καὶ τὰ πολύτιμα ἡμῶν πράγματα εἰς τὴν ῥηθεῖσαν δούκισσαν, θυγατέρα ἡμῶν, ἐκτὸς ὅμως τῶν χρημάτων καὶ τῶν πολυτίμων πραγμάτων, ἅτινα ἐκληροδοτήσαμεν εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης, καὶ τὰ ὁποῖα διατάσσομεν νὰ δοθῶσι καὶ πληρωθῶσιν ἀμέσως.

« Ἂν δέ τις ἤθελε πράξει ἄλλως παρ' ὅπως διὰ τῆς διαθήκης ταύτης γράφομεν, καὶ ἀφαιρέσει τὰ εἰρημένα πράγματα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς ἡμετέρας θυγατρός, ὁ τοιοῦτος νὰ λογίζεται ἅρπαξ καὶ προδότης, καὶ νὰ ἀποκληροῦται ὅσων κληροδοτημάτων ἡμεῖς τῷ κατελίπομεν. Ἀπαιτοῦμεν δὲ νὰ συνταχθῶσιν ἀπογραφαὶ ὅλων ἡμῶν τῶν πραγμάτων ἰσάριθμοι τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης, ἵνα ἕκαςος κρατῇ ἀνὰ μίαν. Ὁρίζομεν ἐπ' ἴσης ὅπως ἀπὸ τοῦ νῦν ὁ υἱὸς ἡμῶν Ἀντώνιος λάβῃ κατοχὴν τοῦ φρουρίου τῆς Λεβαδείας, ὅπως ἀνωτέρω εἴπομεν·

« Θέλομεν καὶ διατάσσομεν ὅπως ὁ τόπος ἡμῶν ἐμπιςευθῇ καὶ ἀνατεθῇ εἰς τὴν ὑψηλὴν καὶ περιφανῆ δουκικὴν αὐθεντείαν τῆς Ἐνετίας, οἱ δὲ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης ἡμῶν δύνανται νὰ προστρέχωσιν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν αὐθεντείαν, ἵνα ζητήσωσιν ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ συνδρομὴν καὶ βοήθειαν, ρυθμίζοντες καὶ ἐνεργοῦντες μετὰ τῆς αὐθεντείας πᾶν ὅ,τι ἤθελον νομίσει λυσιτελὲς διὰ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ σωτηρίαν τοῦ κράτους ἡμῶν, ἀπονέμοντες πᾶσαν τιμὴν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν αὐθεντείαν καὶ ἐκτελοῦντες ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ κράτους ἡμῶν πᾶν ἀναγκαῖον. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν ἄτομόν τι ὁποιονδήποτε ἤθελε

διὰ τῆς βίας καταλάβει, προσβάλει ἢ ἀφώσει τὴν χώραν τῆς κληρονόμου ἡμῶν δουκίσσης Φραγκίσκης, ἡμετέρας θυγατρός, ἐναντίον τῆς θελήσεώς της, παρακαλοῦμεν ἐπιμόνως τὴν δουκικὴν αὐθεντείαν τῆς Ἑνετίας νὰ προστρατεύσῃ τὰ δικαιώματα τῆς ῥηθείσης ἡμῶν κληρονόμου·

« Αὕτη εἶναι ἡ διαθήκη ἡμῶν καὶ τελευταία θέλησις, καὶ ἀπαιτοῦμεν ἵνα ἔχῃ ἰσχὺν ἀληθοῦς διαθήκης ἐγκύρου καὶ βεβαίας·

« Ἐγένετο ἐν Κορίνθῳ, ἔτει ἀπὸ Σωτῆρος 1394 καὶ δεκάτῃ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἰνδικτιῶνος γ΄. παρισταμένων μαρτύρων Ἐγεδίνορος, ἰατροῦ φυσικοῦ, Ἰωάννου Βρουζαλίγου, Ἀντωνίου Ἐριζλίγου, Ἰακώβου καὶ Ἀντωνίου Λεσαντέρου·

« Πρὸς πλείω δὲ πίστωσιν ἐτέθη ἡ ἡμετέρα σφραγὶς κρεμαστὴ ἀπὸ τῆς παρούσης διαθήκης. »

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ διαθήκη τοῦ δουκὸς Νερίου Ἀκκιαϊουόλη, δι' ἧς οὗτος κληροδοτεῖ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν εἰς τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας· σὺ δὲ τί ἐξάγεις, ἀναγνῶστα, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς ; Αἱ εἰς ναοὺς ἀποδόσεις πραγμάτων ἀφαιρεθέντων ἀπ' αὐτῶν, ἡ ἐπανειλημμένη ἀπαίτησις ὅπως ἱερεῖς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπιτελῶσι λειτουργίας ὑπὲρ ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ Νερίου, δὲν ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ἦτο ἅρπαξ, καὶ ὅτι εἶχε λίαν βεβαρυμένην τὴν συνείδησίν του ; δυνάμεθα ἄρα νὰ ἀποδώσωμεν τὰς τοιαύτας διατάξεις εἰς μόνον τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα, ὅπερ ὡδήγει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοὺς ἀνθρώπους εἰς πᾶσαν αὐτῶν πρᾶξιν ; Ἐὰν δὲ ὁ Νέριος ἐγύμνου τὰς ἐκκλησίας τοῦ ἀργύρου καὶ τῶν πολυτίμων αὐτῶν κοσμημάτων, τί ἄρα δικαιούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι διέπραττεν ἐπὶ τῶν ὑπηκόων του; Ἀλλ' ὡς πάντες οἱ ἅρπαγες, ὡς πάντες οἱ ἄδικοι

καὶ πλεονέκται ἐνόμιζεν ὅτι ἐξιλέου τὸν Θεόν, κληροδοτῶν μετὰ θάνατον ὅ,τι πλέον δὲν ἀνῆκεν αὐτῷ εἰς ἱερεῖς καὶ εἰς ἐκκλησίας.

Ἀποθανόντος τοῦ Νερίου, ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Κάρολος Τόκκος, ἐν Βοστίτζῃ διατρίβων, διεκήρυξεν ὅτι τότε καὶ αὐτὸς ἤθελε σεβασθῆ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει νὰ παραβιάσωσι τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ τὴν διαθήκην, ὅτε τῷ παρεχωρεῖτο ἡ Ἀκροκόρινθος καὶ ἐπετρέπετο εἰς τὸν ἀδελφόν του Λεονάρδον Τόκκον νὰ εἰσέλθῃ ἐπ' ὀνόματί του εἰς αὐτήν. παρατιθέμεθα δ' ἐκ τοῦ Βουσῶνος λαβόντες καὶ τὸ κατωτέρω· ἔγγραφον ὡς ἀναπόσπαστον πρὸς διαφώτισιν τῆς ἱστορίας τῶν τότε χρόνων.

« Ἡμεῖς, Κάρολος, δοὺξ Λευκάδος, καὶ κόμης παλατῖνος Κεφαλληνίας, διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν γράμματος πιστοποιοῦμεν εἰς ὅσους ἤθελον τὸ ἀκούσει ἢ ἀναγνώσει τὰ ἑπόμενα.

« Ἡμεῖς ἐπὶ τῇ πίστει καὶ ἐπὶ τῷ δουκικῷ ἡμῶν λόγῳ ὑποσχόμεθα εἰς τοὺς ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης καὶ τοὺς ἐπιτετραμμένους παρὰ τοῦ μακαρίας μνήμης, μεγαλοπρεποῦς αὐθέντου, μισὲρ Νερίου, ἀξιοσεβάστου ἡμῶν πατρὸς καὶ πενθεροῦ ὅτι ἂν προσωπικῶς γίνωμεν δεκτοὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου, ὡς ἀνὴρ τῆς κυρίας Φραγκίσκης συζύγου ἡμῶν, νομίμου κληρονόμου καὶ θυγατρὸς τοῦ ῥηθέντος μισὲρ Νερίου, καὶ ἂν ὁ μεγαλοπρεπὴς ἀδελφὸς ἡμῶν Λεονάρδος εἰσέλθῃ ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ ἡμετέρῳ ὀνόματι ἐκ μέρους ἡμῶν καὶ ἐκ μέρους τῆς ῥηθείσης κυρίας Φραγκίσκης ἵνα καταλάβῃ, συνδράμῃ καὶ προστατεύσῃ τὸ εἰρημένον μέρος τῆς Κορίνθου, ὑποχρεούμεθα νὰ τηρήσωμεν ὅλους τοὺς ὅρους τοὺς ἐμπεριλαμβανομένους ἐν τῇ τελευταίᾳ διαθήκῃ τοῦ μακαρίτου μισὲρ Νερίου. Πρὸς πίστωσιν δὲ τῆς ἀληθείας καὶ ἐγγύησιν τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης, συνετάξαμεν καὶ ὑπεγράψα-

μεν τὸ παρόν, σφραγίσαντες αὐτὸ τῇ μεσαίᾳ ἡμῶν σφραγίδι.
« Ἐγένετο ἐν Βοστίτζῃ τῇ πρώτῃ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου, ἰνδικτιῶνος γ΄. 1394. »

Δεκτῆς τῆς προτάσεως ταύτης γενομένης, ὁ δοὺξ Κάρολος ἔλαβε κατοχὴν τῆς Κορίνθου· ἀλλ᾽ ὅτε μετά τινα χρόνον οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης μετέβησαν εἰς Κεφαλληνίαν, ἔνθα ἐκεῖνος μετὰ τῆς συζύγου του διέτριβεν, ὁ δοὺξ ἀπήτησε προδοτικῶς παρ᾽ αὐτῶν νὰ τῷ ἐπιστρέψωσι τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον. Ἔκθαμβοι ἐπὶ τῇ διαγωγῇ ταύτῃ τοῦ Καρόλου οἱ ἐκτελεσταὶ γενόμενοι, ἀπεκρίθησαν ὅτι τὸ ἔγγραφον εἶχον πέμψει πρὸς τὸν τοῦ Νερίου ἀδελφὸν Δονάτον εἰς Φλωρεντίαν· ἐκεῖνος ὅμως, μηδόλως ὑπ᾽ ὄψιν λαμβάνων τὴν πρόφασιν ταύτην, ἐζήτησεν ἢ τὸ ἔγγραφον ἢ ἕτερόν τι ἀναιροῦν αὐτό, ἀπειλῶν ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τοὺς ἐκτελεστὰς διὰ θανάτου. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν δεινὴν θέσιν περιελθόντες ἐκεῖνοι ἠναγκάσθησαν νὰ δώσωσι τῷ Καρόλῳ ἕτερον ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιστοποίουν, ὅτι ὁ δοὺξ πιστῶς ἐξεπλήρωσε πάσας τὰς ὑποχρεώσεις του καὶ ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀπαίτησις παρ᾽ αὐτοῦ· λαβὼν δὲ τὸ τοιοῦτο πιστοποιητικὸν ὁ Κάρολος ὑπεχρέωσεν ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου καὶ τοὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ τότε παρεπιδημοῦντας, τόν τε ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Λουδοβῖκον δὲ Πράτον καὶ τὸν μοναχὸν Στέφανον νὰ τὸ προσυπογράψωσιν. Οἱ οὕτως ἐκβιασθέντες νὰ ἐκδώσωσι καὶ ὑπογράψωσι ψευδεῖς πιστοποιήσεις, ἅμα ἀνεχώρησαν ἐκ Κεφαλληνίας καὶ ἀπηλλάχθησαν παντὸς κινδύνου, ἐντόνως διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἐπενεχθείσης αὐτοῖς βίας καὶ ἐπεκαλέσθησαν, συνῳδὰ πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ Νερίου, τὴν ἀντίληψιν τῆς Ἐνετικῆς Γερουσίας· ἐπειδὴ ὅμως ἡ Ἐνετικὴ Γερουσία δὲν ἐδείχθη τοσούτῳ εὐδιάθετος νὰ παρέμβῃ εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, οἱ ἐκτελεσταὶ μετέβησαν εἰς Φλωρεντίαν, ἔνθα ἀνεκοίνωσαν ἐπ᾽

ἴσης εἰς τὸ Κουμούνιον (κοινότητα) τὴν κατὰ τοῦ δουκὸς Λευκάδος Καρόλου Τόκκου διαμαρτύρησιν αὐτῶν. Ἀλλ' εἰς ἃς περιπλοκὰς διετέλει τότε τὸ Κουμούνιον τῆς Φλωρεντίας, ἀδύνατον τῷ ἀπέβαινε νὰ εἰσακούσῃ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐκτελεστῶν· τοιουτοτρόπως δ' αἱ διαμαρτυρήσεις αὐτῶν ἔμειναν ἄκαρποι, καὶ ἡ θέλησις τοῦ Νερίου ἅμα σχεδὸν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, καὶ παρὰ τῶν οἰκείων καὶ παρὰ τῶν ξένων ἀσυστόλως παρεβιάσθη.

Ἐν τούτοις μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Νερίου ἔξωσίν των ἐκ τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν οἱ Καταλάνοι, τῇδε κἀκεῖσε διασπαρέντες, ἔπαυσαν πλέον ἀποτελοῦντες ἴδιον κυριαρχικὸν σωματεῖον, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν κατέφυγον ὡς μισθοφόροι παρὰ τοῖς διαφόροις ἡγεμονίσκοις, ὧν ἔβριθε τότε ἡ Ἑλλάς. Ἐν ἔτει δὲ 1460, συνθηκολογήσαντος τοῦ δεσπότου τοῦ Μωρέως Θωμᾶ τοῦ Παλαιολόγου μετὰ τοῦ Μωάμεθ Β'. ὁ φρούραρχος τῆς Μονεμβασίας Μανουὴλ Παλαιολόγος, μὴ θέλων νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Τούρκους, καίτοι ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ προσκαλούμενος παρέδωσε τὴν πόλιν εἰς τὸν ἐκ Καταλανίας πειρατὴν Λοπὲζ δὲ Βαλδάγια καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν τοῦ πάπα. Ὁ τῆς Ῥώμης τότε ἄκρος ἱεράρχης Πῖος Β'. ἀσμένως δεξάμενος τὴν αἴτησιν, ἀπέστειλε πνευματικὸν μὲν ἀρχηγὸν εἰς Μονεμβασίαν τὸν Ἀββὰν Φραγκῖσκον δὲ Σαιντ-Ἀνατόλ, κοσμικὸν δὲ διοικητὴν τὸν Ζαντὶλ δὲ Μαρκόλφ· σὺν ἅμα δ' ὑπεσχέθη καὶ εἰς ἄλλους ἐκ Καταλανίας τυχοδιώκτας, νὰ τοῖς παραχωρήσῃ διάφορα ἐν Ἑλλάδι κτήματα, εἰς δὲ τὸν ἐπ' ἴσης Καταλάνον Πέτρον Περάλταν τὴν Σαλαμῖνα, ἂν ἠδύνατο νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τῶν Τούρκων· ἐν ἄλλοις λέξεσι τῷ ἐδωρεῖτο ἀστέρας ἐν τῷ οὐρανῷ, διότι ἡ ἐν Μονεμβασίᾳ ἐξουσία τῶν παπικῶν ἀπεσταλμένων ὀλίγιστον διήρκεσεν· οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ὁ τοῦ δουκὸς τῆς Λευκάδος ἀδελφὸς Ἀν-

τώνιος Τόκκος προσπλεύσας μετὰ Καταλάνων εἰς Κεφαλληνίαν, ἐκυρίευσεν αὐτήν, εἶτα δὲ καὶ τὴν Ζάκυνθον, αἵτινες ὑπέκειντο τότε εἰς τοὺς Τούρκους. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ Πρίαμος Τρόν, προβλεπτὴς Μεθώνης, ἀπέστειλε κατὰ τῶν ἁρπάγων τὸν κατεπάνον τῆς Πόλεως Μεθώνης Βαρθολομαῖον Μεόνιον μετὰ πεζικῆς καὶ ναυτικῆς δυνάμεως, ὅστις προσβάλων ἐπέτυχε νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Τόκκον τῆς Ζακύνθου, εἶτα δὲ καὶ τῆς Κεφαλληνίας· ἡ δὲ Ἐνετία διετήρησε, συνθηκολογήσασα μετὰ τοῦ Σουλτάνου, τὰς δύο ταύτας νήσους. Ἕτεροι δὲ τῶν Καταλάνων ἐξηκολούθησαν τὸν λῃστρικὸν βίον, ὁρμητηρίοις χρώμενοι ὄρεσι καὶ δυσαλώτοις τόποις, προσβάλλοντες καὶ λαφυραγωγοῦντες τὰς ἀτειχίστους χώρας. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, καίτοι μετὰ τῆς ἐκδιώξεως τῶν Καταλάνων καὶ τῆς διασπορᾶς αὐτῶν λήγει τὸ ἡμέτερον ἔργον, δὲν νομίζομεν ὅμως ἀλλότριον καὶ ἀλυσιτελὲς νὰ ἀφηγηθῶμεν καὶ τὰ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Νερίου συμβάντα, ἅτινα ἔχουσιν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν παροῦσαν πραγματείαν καὶ εἰσὶν ἀρκούντως περίεργα.

Ὁ τοῦ Νερίου νόθος υἱὸς Ἀντώνιος μὴ εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς μερίδος ἣν διὰ τῆς διαθήκης ὁ πατὴρ αὐτοῦ τῷ ἐκληροδότησε, φοβούμενος δ' ἀφ' ἑτέρου μὴ οἱ Ἐνετοί, ἐπεμβάντες, κατὰ τὰς διατάξεις τῆς διαθήκης, καταλάβωσι τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκδιώξωσι βαθμηδὸν καὶ αὐτόν, συνηνώθη πρὸς τὸν γαμβρόν του Κάρολον Τόκκον, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ ἀντιστῶσι κατὰ πάσης ἐκείνων ἐπεμβάσεως. Κατὰ τὸν Χαλκοκονδύλην, οἱ Ἐνετοὶ πέμψαντες στρατὸν ἐξ Εὐβοίας, ἀπεπειράθησαν νὰ καταλάβωσι τὰς Ἀθήνας· ἀλλ' ὁ Ἀντώνιος προσβαλὼν αὐτὸν παρὰ ταῖς Θήβαις, ἔτρεψεν εἰς φυγήν, καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας, ἐπολιόρκησε τὴν ἀκρόπολιν, ἥτις ἐντὸς βραχέος τῷ παρεδόθη. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀντώνιος ἐγένετο κύριος πάσης Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, καὶ κατέστη ἀρκούντως ἰσχυρός· ὅπως δ' ἐπὶ μᾶλ-

λον ἑδραιωθῇ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, μετεκαλέσατο ἐκ Φλωρεντίας πολλὰ μέλη τῆς οἰκογενείας Ἀκκιαϊουόλη, εἰς τὰ ὁποῖα παρεχώρησε τὰς γαίας καὶ ἀξιώματα.

Ὁ τοῦ Ἀντωνίου θεῖος Δονάτος, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς εἴδομεν, ὁ βασιλεὺς Λαδίσλαος ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ Νερίου ἄνευ ἀρρένων κληρονόμων, εἶχε κληροδοτήσει τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν, ἀποβιώσας μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῶν ἀγαθῶν πρὸς αὐτὸν διαθέσεων τοῦ Λαδισλάου· κατέλιπε δὲ πέντε τέκνα, ὧν ὁ πρωτότοκος Φράγγος ἔπρεπε νομίμῳ τῷ λόγῳ νὰ ἀναγορευθῇ δοὺξ Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ὁ ἐπελθὼν καὶ τῷ Φράγγῳ θάνατος, διηυκόλυνε τοὺς φιλοδόξους τοῦ Ἀντωνίου σκοπούς· στερούμενος ὅμως οὗτος ἀρρένων τέκνων καὶ σὺν ἅμα θέλων νὰ φανῇ ἀνὴρ δίκαιος, προσεκαλέσατο ἐκ Φλωρεντίας τῷ 1413, τὴν τοῦ ἀποβιώσαντος Φράγγου σύζυγον Μαργαρίταν καὶ τοὺς δύο ἀνήλικας αὐτοῦ υἱοὺς Νέριον καὶ Ἀντώνιον, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεδαψίλευσε πᾶσαν δίαιταν καὶ τὰς πρεπούσας αὐτοῖς τιμάς.

Συνομολογήσας εἰρήνην πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ πρὸς τὸ κουμούνιον τῆς Φλωρεντίας φιλίως διατεθειμένος ὁ Ἀντώνιος, ἠσχολήθη δραστηρίως περὶ τὴν ἐσωτερικὴν βελτίωσιν τοῦ κράτους αὐτοῦ· χάριν δὲ περιεργείας παρατιθέμεθα τὴν συνθήκην, ἣν ἐν ἔτει 1422 ὁ δοὺξ αὐτὸς συνωμολόγησε πρὸς τὸ κουμούνιον τῆς Φλωρεντίας.

« Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος·

« Ἡμεῖς Ἀντώνιος δὲ Ἀτζαϊόλης καὶ αὐθέντης Ἀθηνῶν, Θηβῶν, παντὸς δουκιάμου καὶ τῶν ἑξῆς δηλοποιοῦμεν τοῖς πᾶσι καὶ παντοίοις ἀνθρώποις, ὡς παρακατιὼν ὁ λόγος δηλώσειεν ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ἐντιμότατος καὶ διακριτικώτατος ἀνήρ, ὀνόματι σὲρ Τομάζος δὲ Φραγκίσκω Ἀλτερώτ, ἐλήλυθε πρὸς

ἡμᾶς, ἐκ μέρους τῆς περιφανεστάτης καὶ ἐκλαμπροτάτης, ἀλλὰ δὴ καὶ μεγαλειοτάτης αὐθεντίας κουμουνίου τῆς Φιορέντζας, αἰτοῦντα μετὰ θάρρους καὶ ἐλευθερίας, ὥστις κἀγὼ ὑπάρχω ἐκ γένους πατρίδος καὶ γνήσιος υἱὸς τῆς περιφανεστάτης προειρημένης αὐθεντείας, ἵνα ἔχωσιν οἱ ἅπαντες ἐγκάτοικοι πόλεως Φιορέντζας, οἱ παρόντες καὶ οἱ μέλλοντες, ὅπου δ' ἂν καὶ εὑρίσκωνται ἄδειαν καὶ ἁπλῆν ἐξουσίαν ει . . . τὸ ἐξόδου καὶ εἰρηνικῆς πράξεως μετὰ ἐμπορίας καὶ πραγματικῆς ὑποθέσεως εἰς ἅπασαν τὴν ἡμετέραν ὑποκράτησιν, πόλεις, χώρας καὶ τόπους. Ἡμεῖς δὲ ἡνισκέψαντος ἡ . . . υπὶ καὶ ἀγάπην ἣν δεικνύοντα ἡ περιφανεστάτη αὐθεντεία πρὸς ἡμᾶς, μετὰ περιχαρίας καὶ ἀγαλλιάσεως οὐ . . . εὐθὺς ὑπήκοοι ἐγενόμεθα τῆς τοιαύτης αἰτήσεως, ὡς γνήσιος υἱὸς καὶ ε . . . ους· καὶ ποιοῦμεν ἀπεντεῦθεν καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον ὅτι ἅπασα ξύλον πλευτικόν, κάτεργον ναῦς μετά . . . καὶ ἁρμένων, μικρὸν καὶ μεγάλον φορτωμένον καὶ ἀφόρτιτον, ἐρχόμενον ἀνατολὰς ἢ ἀπὸ δυσμῶν μετὰ πάσης πραγματείας, πεφορτιμένον ζωοτροφίας καὶ ἑτέρας ἄλλης ὑπάρξεως . . . ὁπόθεν δ' ἂν καὶ ἀνέλθῃ, ὡς ἵνα ἔχουν ἀπάδιαν καὶ ἁπλῆν ἐξουσίαν αὐθέντες Φιορεντῖνοι, νὰ ἀπληκεύσουν εἰς λειμαιῶνας, ἀκρωτηρίων παραθαλασσίας καὶ εἰς αὐτ . . . τῆς θαλάσσης τῆς ἡμετέρας διακρατήσεως . . . καὶ εἰς ὃν . . . καὶ νὰ ἔχουν ἀπάδιαν εἰς ὅσον καιρὸν θέλουν, νὰ στέκουν ἐλεύθεροι καὶ ἀνεμπόδιστοι οἱ πρ . . . αὐτῶν τὰ πλευτικὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν θέλουν νὰ ἀπέρχωνται . . . ἢ καταρτικὸν ἢ βάθος θαλάσσης ἢ κανέναν πλήρωναν, καὶ συνήθιον τοῦ αἰγιαλοῦ, ἥμισυ . . . τὰ συνειθισμένα κουμέρκια καὶ ταῦτα καὶ μόνον, ὡς ἵνα ἔχουν ἀπάδιαν καὶ . . . ἁπλῆν τοῦ ἀγοράζειν, πωλεῖν, συναλλάγματα ποιεῖν καὶ ἑτέρας ἄλλας . . . ας καὶ πραγματευτικὴν εἰς ἅπασαν τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν καὶ ὑποκράτησιν ἀνενοχλήτως καὶ ἀνεμποδίστως. Ὡσαύτως

ἐκπληροῦμεν καὶ τοῦτο χάριν τῆς περιφανεστάτης, ὅτι ἐάν ποτε καιροῖς σήμερον ἢ αὔριον βουληθοῦμεν ὡς ἵνα ποιήσωμεν καμμίας γενεᾶς ἅτε Βενετίκων, Κατελάνων, Γενουβήσων καὶ ἑτέρας ἄλλης γενεᾶς καμμίαν χάριτα, τὰ προειρημένα κεφάλαια ὀφείλουν ἔχειν καὶ οἱ προρηθέντες Φιορεντῖνοι τὴν αὐτὴν χάριτα ἀνενοχλήτως. Ὅθεν καὶ τούτου χάριν ὡρίσαμεν καὶ ἐγεγόνει τὸ παρὸν πριβιλέτζιον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει τῶν Ἀθηνῶν, καὶ διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν πάντων τῶν ὁρώντων καὶ ἀκουόντων ἐβουλώθη καὶ μετὰ τῆς ἡμετέρας κάτωθεν κρεμαστῆς βούλας ἐν μηνὶ Αὐγούστου ἑβδόμῃ, ἰνδικτιόνι 15, ἔτη 6930 (1422 μ. Χ.)»

Εἶναι ἄρα αὕτη γλῶσσα Ἑλληνική; καὶ ὅμως ἐσμὲν ἐπιεικεῖς. Ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῶν χρόνων ἐκείνων μήτε τὴν χάριτα τοῦ Ξενοφῶντος, μήτε τὴν δεινότητα τοῦ Δημοσθένους πρέπει νὰ ἀπαιτήσωμεν, ἕτερόν τι παρατηρήσωμεν. Ἡ χρῆσις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἔστω καὶ τερατωδῶς παρεφθαρμένης, παρ' ἀλλοφύλων καὶ περὶ πραγμάτων ἅτινα ἀλλοφύλους τοὺς Φλωρεντινούς, ἐνδιαφέρουσι, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μαρτύριον τοῦ ὅτι ὁ Ἕλλην καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκπτώσει αὐτοῦ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μεγαλειτέραις αὐτοῦ ἐθνικαῖς περιπετείαις κατίσχυε τῶν ξένων καὶ διετήρει παρεφθαρμένον μὲν βεβαίως, ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων, οὐχὶ ὅμως καὶ παντελῶς μεταλλαγμένον, ὅπως τινὲς ἰσχυρίσθησαν, τὸν ἀρχέτυπον χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους του. Πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν παρατιθέμεθα καὶ ἓν πωλητήριον ἔγγραφον τῶν χρόνων ἐκείνων·

« Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· κἀγὼ πρεσβύτερος Γουλιάλμος ντὲ Κατζηλιέρη κανόνικος καὶ καντοῦρος, ἀλλὰ δὴ καὶ μανεγκλέρτης τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ποιῶ γνώριμον καὶ φανερὸν πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς μέλλουσιν ὁρᾶν καὶ ἀκοῦσαι τὸ παρὸν

μοι χαρτίον καὶ ἔγγραφον τὸ ἐξ ἐπερωτήσεως καὶ ὁμολογίας μου ἐκτεθὲν ὅτι ἀπεντεῦθεν ἰδοὺ ἀπὸ τὴν σήμερον χαριτόνω καὶ παραδίδω πρὸς σὲ Γρηγόριον τὸν Χαμάχην καὶ πρὸς ἅπαντα μέρη τῶν διαδόχων σου τὸ ἡμέτερόν μοι χωράφιον τὸ ὂν ἀπὸ τῆς κανονικαίας μου, τὸ ὁποῖον χωράφιον ἐπροεκάτεχάν τινες κρυφίως καὶ οὐδὲν εἶχεν ἡ δηλουμένη κανονικαία καὶ ἐξ αὐτοῦ ποτὲ συμφέρον. Ἐπειδὴ τὴν σήμερον ἔφθασα καὶ ἐκέρδησα τοῦτο μετὰ κρίσεως τοῦ πανυψηλοτάτου ἡμῶν αὐθέντου μισὲρ Ἀντωνίου ντὲ Ἀτζαϊώλη καὶ αὐθέντου Ἀθηνῶν, Θηβῶν καὶ τῶν ἑξῆς, τὸ διακείμενον ὑπὸ τὴν τοποθεσίαν τοῦ Δράκου, τότε πλησίον Σταυράκη τοῦ Μαρκαδάντου καὶ τῶν ἐκεῖσε τριῶν ὁδῶν, ὅπως καθέξας τὸ τοιοῦτον χωράφιον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἀεί, παιδῶν τῶν παιδιῶν σου κατὰ διαδοχὰς γένους ἕως ἂν ὁ ἥλιος τὸ πᾶν ἐφορᾷ, τοῦτο βελτιοποιῇς καὶ κατασπέρνῃς αὐτὸ σπέρματα ὁποῖα ἄρα θέλεις καὶ βούλεσαι, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντα τὰ βουλητέα σοι ποιῶν ἐν αὐτῷ· τὴν εἴσοδόν τε αὐτοῦ ἅπασαν ὀφείλεις ἀποκερδαίνειν μετὰ τῶν μερῶν τε καὶ κληρονόμων σου μονομερῶς καὶ ἀκρωτηριάστως. Προσέτι δὲ καὶ ἄδειαν ἔχειν τοῦ ἐπιδίδειν σε τὸ τοιοῦτον χωράφιον εἰς οἷα δ' ἂν πρόσωπα βούλει παντοιοτρόπως, μὴ δυναμένου παρ' ἐμοῦ τοῦ. . . δηλουμένης κανονικαίας διασειόμενος ἢ ἐνοχλούμενος ἢ ἀναθεωρούμενος ἢ ἐμποδιζόμενος ἢ τὸ παράπαν λογοποιούμενος διὰ τὸ λαβεῖν με ἀπὸ σοῦ τὴν σήμερον ἕνεκεν τούτου χάρτιν εἰς δεικτικῶν . . . πλὴν δὲ ὡς ὀφείλοντός σου καὶ μόνον τοῦ ἐκπληρεῖν καὶ ἐπιδιδεῖν σύ τε καὶ πάντες οἱ διάδοχοι κάτοχοι καὶ κληρονόμοι σου ἐτησίως χάριν ἀποκοπὴν κάθε Αὔγουστον μῆνα τῆς κοιμήσεως σολδία δέκα καὶ ἓξ ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ χωραφίου πρὸς τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ὑπάρχοντα κανόνικον καὶ οὐδὲν ἕτερον ἄλλο δικαίωμα τὸ οἱονοῦν. Καὶ οὕτως ἐπιδίδοντας τὴν εἰρημένην ἀ-

ποκοπὴν μέλλεις ἔσθαι ἐν αὐτῷ ἀμετακίνητος παιδίων τῶν παιδίων σου, ὡς προλαβὼν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, δεφεντευόμενος σύ τε καὶ ἅπαν τὸ μέρος σου ὑπὲρ τοῦ τοιούτου χωραφίου διὰ κατοχῆς καὶ νόμου παρ' ἐμοῦ καὶ παντὸς τοῦ μέρους διακειμένης... τὴν σωματικὴν νομὴν παραδέδωκας πρὸς σὲ ἐν αὐτῷ ἐνώπιον τῶν κάτωθεν ἀξιοπίστων μαρτύρων. Ὅθεν τὸ παρὸν ἔγγραφον ἐγεγόνει ἐξ ἐπιτροπῆς κἀμοῦ, γραφὲν δὲ διὰ χειρὸς νοταρίου καὶ καντζηλιέρου Ἀθηνῶν Νικολάου Χαλκωματᾶ, ὅπερ καὶ βουλωθὲν μετὰ καὶ τῆς βούλας τῆς κάτωθεν κρεμαστῆς τοῦ καπίτουλου εἰς περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν τῶν ὁρώντων, ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ 1, ἰνδικτιῶνος 10 ἔτους 6920 (1432 μ. Χ.). Αἱ προτραπεῖσαι μαρτυρίαι τοῦ παρόντος ἐγγράφου εἰσὶν ὅ τε κὺρ Ἰωάννης ὁ Ζηρημυδοῦρος, κὺρ Νικόλαος ὁ Χαλβούρης καὶ κὺρ Ἰωάννης ὁ Καλογερᾶς.

«Ὁ Χαλκωματᾶς Νικόλαος νοτάριος καὶ καντζηλιέρης πόλεως τῶν Ἀθηνῶν προτραπείς, ὡς ἀνωτέρω, ἔγραψα καὶ ὑπέγραψα.»

Ὁ δοὺξ Ἀντώνιος ἐτελεύτησεν ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους τοῦ ἔτους 1436, προσβληθεὶς καθ' ὕπνους ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας. Κατὰ τὸν Φανέλλην, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα ἱερέως τινος, καλουμένην Μαρίαν Ρέντη, ἧς ἐπὶ πολλὰ ἔτη περιπαθῶς ἠρᾶτο ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπέκτησεν ἐκ ταύτης τέκνα, υἱοθέτησε δύο κόρας, ὧν τὴν μὲν ἐνύμφευσε πρὸς τὸν Γαλεῦττον Μαλατέσταν, υἱὸν τοῦ δουκὸς τῆς Αἰγίνης, τὴν δὲ πρὸς εὐγενῆ τινα ἄρχοντα τῆς Εὐβοίας. Κατὰ δὲ τὸν Φραντζῆν, ὁ Ἀντώνιος ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν Μελισσηνήν, ἥτις ὡς προῖκα τῷ ἀπέφερεν ἅπασαν τὴν Τζακωνίαν καὶ ὀνομαστὶ τὰς πόλεις Ἄστρον, Ἅγιον Πέτρον, Ἅγιον Ἰωάννην, Πλαταμόνα, Μελίγον, Προάστειον, Λεωνίδαν, Κυπαρισσίαν Ρέοντα καὶ Σίτανα· ἡ δὲ

τοῦ Φραντζῆ μαρτυρία φαίνεται ἡμῖν πολὺ τῆς τοῦ Φανέλλου ἀξιοπιστοτέρα, διότι ὁ ἀνὴρ οὗτος γνωρίζων κάλλιστα τὴν οἰκογένειαν τοῦ Μελισσηνοῦ, πρὸς ἓν μέλος τῆς ὁποίας ἔμελλε νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ἐὰν μή, ἐπερχομένης τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συλλαμβανομένη αὕτη ἐγκατεκλείετο καὶ ἀπέθνησκεν ἐν τῷ γυναικωνίτιδι τοῦ Μωάμεθ Β'., δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἀπατηθῇ περὶ τῆς γαμικῆς ταύτης τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν συγγενείας. Ἐπαινεῖται δὲ ὁ Ἀντώνιος ὡς ἀνὴρ σώφρων καὶ φιλόκαλος. « Παρ' αὐτὸν φοιτῶντα ἐθεράπευε, λέγει ὁ Χαλκοκονδύλης, καὶ σωφρονῶν ἐπὶ πολὺ δὴ τοῦ χρόνου διεγένετο εὐδαιμονῶν, ἀπό τε τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν οἰκονομίας, πλοῦτον ἑαυτῷ περιποιούμενος, καὶ τὴν πόλιν ὡς οἷόν τε κοσμῶν. » Αὐτὸς πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ ἔργοις, ἔθεσεν ἐπὶ τῶν βάθρων αὐτῶν ἐν Πειραιεῖ τοὺς δύο ἀρχαίους λέοντας, οἵτινες ὀψιαίτερον μετηνέχθησαν εἰς Ἐνετίαν καὶ ἐτέθησαν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πύλῃ τοῦ ναυστάθμου.

Ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ δουκὸς Ἀντωνίου, οἱ συνδιαιτώμενοι αὐτῷ εὐγενεῖς Γραικοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ καταλάβωσι τὰ κράτη του εἴτε ἐπ' ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Ζ'. εἴτε πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ὁ χρονογράφος Φραντζῆς διηγεῖται ὅτι ἐστάλη ἵνα παρὰ τῆς χήρας τοῦ δουκὸς λάβῃ τὰς Ἀθήνας, τὰς Θήβας καὶ ἕτερα μέρη, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα τῇ δώσῃ χώρας κατὰ τὴν Λακωνίαν, γειτνιαζούσας πρὸς ἐκείνας, ἃς εἶχε λάβει ὡς προῖκα· ὁ δὲ Λαόνικος Χαλκοκονδύλης ἀφηγεῖται ὅτι ἡ Μαρία Μελισσηνοῦ ἔπεμψε τὸν πατέρα αὐτοῦ Χαλκοκονδύλην συγγενῆ τῶν Μελισσηνῶν, πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουρὰτ ἵνα τὸν πείσῃ νὰ ἐπαφήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως, φαίνεται, ἐξοργισθέντες κατὰ τοῦ Χαλκοκονδύλου διότι ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ τῷ προέτεινε

τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς κυριάρχου τοῦ δουκάτου, εἰ κατέλιμπανε τὴν ἀρχὴν εἰς τὴν Μαρίαν, τὴν μὲν οἰκογένειάν του ἅπασαν ἔξωσαν τῆς πόλεώς των, αὐτὸν δὲ ἐξηνδραπόδισαν. Ἡ πρᾶξις αὕτη τῶν Ἀθηναίων τιμᾷ τὰ μέγιστα αὐτούς, διότι οἱ Τοῦρκοι, κύριοι τότε μεγάλου μέρους τῆς Ἑλλάδος ὄντες, ἠδύναντο εὐκόλως καὶ τὰς Ἀθήνας νὰ κυριεύσωσι τότε δὲ βεβαίως οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον ὑποστῆ τὰ πάνδεινα ἕνεκα τῆς ἐχθρικῆς αὐτῶν ταύτης πρὸς τὸν Σουλτάνον συμπεριφορᾶς. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν Ἀθήναις ἐγίνοντο, οἱ Καταλάνοι διαφόροις χωρίοις τῆς Πελοποννήσου ὁρμητηρίοις χρώμενοι, ἐδῄουν τὰς διαφόρους πόλεις αὐτῆς· καταλαβόντες δὲ τὴν Γλαρέντζαν, ἐπώλησαν αὐτὴν πρὸς τὸν δεσπότην Κωνσταντῖνον, τὸν ὕστερον τελευταῖον τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως γενόμενον.

Μὴ ἀρκεσθέντες οἱ Ἀθηναῖοι εἰς μόνην τοῦ Χαλκοκονδύλου τὴν τιμωρίαν, ἐξεδίωξαν μετ' οὐ πολὺ καὶ τὴν συνεργὸν αὐτοῦ Μαρίαν, σύζυγον τοῦ Ἀντωνίου, μεγίστην δὲ διὰ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ μνήμην συμπάθειαν τρέφοντες πρὸς τὴν οἰκογένειάν του, ἀνηγόρευσαν δοῦκα αὐτῶν τὸν Νέριον, υἱὸν Φράγγου τοῦ υἱοῦ τοῦ Δονάτου καὶ ἀνεψιὸν τοῦ Νερίου Α'. Ὁ νέος δοὺξ Νέριος Β'. εἶχε γεννηθῆ ἐν ἔτει **1413**, ὥστε ἦτο εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν, ὅτε, τῷ **1436** διεδέξατο τὸν θεῖον αὐτοῦ ἐν τῷ δουκάτῳ τῶν Ἀθηνῶν. Τούτου εὕρηται ἔγγραφόν τι, δι' οὗ ἐπικυροῦται τὸ πρὸς τὸν Γρηγόριον Χαμάχην γενόμενον πωλητήριον ὑπὸ τοῦ Γουλιάλμου ντὲ Καντζηλιέρ, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν παρεθέσαμεν. Ἐπισυνάπτομεν δὲ καὶ τὸ ἐπικυρωτικὸν ἔγγραφον ὡς ἀρκούντως περίεργον καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν.

« Ἡμεῖς Νέριος ντὲ Ἀτζαϊώλης καὶ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος αὐθέντης Ἀθηνῶν, Θηβῶν καὶ τῶν ἑξῆς, διὰ τοῦ παρόντος

ἡμετέρου γράμματος ποιοῦμεν γνώριμον τοῖς οὖσί τε καὶ τοῖς μέλλουσιν καὶ εἰς τὸ παρὸν ἐμφανίζεσθαι· καὶ γὰρ ἐπειδήπερ φαίνει ὅτι σὺ Γρηγόριος ὁ Χαμάχης, ἐνεμφανίσθης ἐνώπιον ἡμῶν, δείχνοντα ἓν πριβελέγιον φραγγιτάδες, τὸ ἐποίησεν ὁ μακαρίτης αὐθέντης, ὁ θεῖος μου ἐκεῖνος Ἀντώνιος ντὲ Ἀτζαϊώλης καὶ τῶν ἑξῆς, ἐσυνέβη δὲ ἀπὸ τοὺς λόγους τινων καὶ ἠφάνισεν τοῦτο, νῦν δὲ ἦλθε πρὸς τὴν ἡμετέραν αὐθεντείαν, ἱκετεύοντα παρακλητικῶς ὅπως ποιήσωμεν χάριν καὶ ἔλεος ὀτὰ νὰ ποιήσωμεν ἡμέτερον πριβιλέγιον πρὸς αὐτόν. Ἕνεκεν τούτου ὑπὲρ ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ μακαρίτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ πατρὸς Φράγγου δὲ Ἀτζαϊώλης χαρίζομεν καὶ εὐεργετοῦμεν πρὸς σέ, τὸν ἄνωθεν Γρηγόριον τὸν Χαμάχην, τοῦ νὰ ἦσαι ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ παιδία τῶν παιδίων σου ἐλεύθεροι καὶ ἀκαταδούλωτοι ἀπὸ πάσης παροικίας καὶ δουλοσύνης σὺν τῶν παντοίων πραγμάτων τῆς ἀδελφικῆς σου μερίδος, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, ὡσαύτως καὶ σὺν τοῦ μοναστηρίου τῆς Ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Μαρινιωτίσσης, καὶ σὺν τῶν παντοίων ψυχικῶν καὶ δικαίων αὐτῆς, ὧν κέκτηται τὴν σήμερον καὶ τὰ μέλλουν ἀφιερεῖν οἱ φιλευσεβεῖς Χριστιανοί, ἀλλὰ δὴ καὶ σὺν τῆς μερίδος σου τοῦ στασίου ἀπὸ στίλου τῆς τετιμημένης κόρτης τῶν τριῶν, τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ἔχειν ἀπεξουσίως, τοῦ πωλεῖν, δωρεῖσθαι, ἀνταλάττειν, ἐκ προιξὶ διδόναι καὶ ὑπὲρ ψυχικῆς σωτηρίας παντάπασιν ποιεῖν ἀκωλύτως καὶ ἀνεμποδίστως ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι ἀπὸ τὴν σήμερον οὔτε ἡμεῖς ἢ ἄλλος ἕτερος δικαίου ἡμῶν ἢ κληρονόμος καὶ διάδοχος κάτολος ἡμῶν κάμμίαν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα ἐπὶ σὲ καὶ παιδίων παιδίων σου ἀπὸ πάσης ὑπαροικίας τε δουλοφροσύνης, ἀπό τε ἀγγαρίας κανισκίων, μουστοφοριῶν, ἐλαιουπαρουχίων καὶ ἑτέρων ἄλλων τοιαύτης ὑπαροικίας προνόμιον· διορίζοντα πάντας τοὺς ἡμετέρους ὀφφικιαλίους

διαδόχους κατόλους καὶ κληρονόμους ἡμῶν, οἵτινες ἄρα καὶ εἶεν τοῦ στέργειν καὶ συμφυλάττειν τὸ παρὸν ἡμέτερον πριβελέγειον, καὶ παρ' αὐτοῖς ἐξεκουσεύσειν οὐδὲν συμβείη εὑρεθῆναι.

« Διὰ γὰρ διορισμῶν ἡμετέρων ἐγεγόνει καὶ γραφὲν ἐν Ἀθήναις καὶ διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν ἐβουλλώθη καὶ διὰ τῆς ἡμετέρας κάτωθεν κρεμαςῆς βούλλης ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ 6 καὶ ἰνδικτιῶν' 15, ἔτους 6945 (1437 μ. Χ.)

Ὁ Νέριος, ἔχων ἰδιοκτησίας ἐν Τοσκάνῃ καὶ ἰδιαιτέρας τινὰς ὑποθέσεις νὰ ἐκπεραιώσῃ, ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ ἐκεῖσε, καταλιμπάνων τὴν οἰκογένειάν του ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐπίτροπόν του ἐν τῇ ἀρχῇ τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνιον· οὗτος ὅμως, ἐπωφεληθεὶς τῆς περιστάσεως, ἠθέλησε κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ δουκὸς νὰ σφετερισθῇ τὴν ἐξουσίαν. Πρὸς τοῦτο δὲ τῷ συνέδραμε καὶ ἡ τύχη· διότι ὁ Νέριος, μόλις ἐπιστρέψας ἐν Ἑλλάδι ἵνα διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἀπεβίωσεν. Ἐγένετο δὲ ὁ Ἀντώνιος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χαλκοκονδύλου, ἀνὴρ τυραννικός, θηλυδρίας καὶ ἀσθενὴς τὸν χαρακτῆρα.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Νερίου ἀποβίωσιν ἡ χήρα αὐτοῦ ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀθηνῶν ἐν ὀνόματι ἑνὸς υἱοῦ ὃν εἶχεν ἐκ τοῦ Νερίου· πρὸς τοῦτο δὲ πέμψασα πρέσβεις πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουράτ, ὅστις, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦρχεν ἁπάσης Ἀνατολῆς πλὴν τῆς Κωσταντινουπόλεως, ἐπέτυχε, χρημάτων δόσει, νὰ ἀναγνωρισθῇ παρ' αὐτοῦ ὡς δούκισσα Ἀθηνῶν. Ὀλίγῳ χρόνῳ δ' ὕστερον, ἡ δούκισσα ἐρασθεῖσα τοῦ υἱοῦ Πέτρου Ἀλμερίου, διοικητοῦ Ναυπλίου, ὅστις χάριν ἐμπορίας εἶχε μεταβῆ εἰς Ἀθήνας, τῷ ἐπρότεινε νὰ τὸν λάβῃ σύζυγον ἂν ἀπεφάσιζε νὰ φονεύσῃ τὴν ἐν Ναυπλίῳ μένουσαν γυναῖκά του· ὁ δέ, ἀποβλέπων πρὸς τὸ στάδιον ὅπερ διὰ τοῦ γάμου αὐτοῦ ἠνοίγετο ἐνώπιόν του, πάνυ ἐκθύμως συνήνεσεν εἰς

τὴν ἀγρίαν πρότασιν, καί, δολοφονήσας τὴν σύζυγόν του, ἐ-νυμφεύθη τὴν τοῦ Νερίου χήραν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως, πολλὰς αἰτίας δυσαρεσκείας κατὰ τῆς δουκίσσης αὐτῶν ἔχοντες, μετὰ τὸν γάμον της, πέμψαντες κατηγόρησαν πρὸς τὸν Σουλτάνον Μωάμεθ Β'. αὐτήν τε καὶ τὸν σύζυγόν της ὡς νυμφευθέντας κατόπιν ἐγκλήματος. Ὁ Ἐνετός, φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, παρέλαβε τὸν πρόγονον αὐτοῦ καὶ μετέβη παρὰ τῷ Μωάμεθ εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως φανῇ δῆθεν κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου τέκνου τοῦ Νερίου καὶ ἐφελκύσῃ οὕτω τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ· ἐν Ἀδριανουπόλει ὅμως εὗρεν ἕνα ἀνεψιὸν τοῦ Νερίου, υἱὸν δῆλον ὅτι τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου Ἀντωνίου, Νέριον δ' ἐπ' ἴσης καὶ αὐτὸν ὀνομαζόμενον, ὅστις, ἐκμεταλλευόμενος τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου, ἐπέτυχε νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὸν τίτλον δουκὸς Ἀθηνῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποβιώσει ὁ τοῦ Νερίου ἀδελφὸς Ἀντώνιος, ὅστις, ὡς εἴδομεν, μετὰ τὴν ἐν Τοσκάνῃ μετάβασιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐσφετερίσθη τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀθηνῶν· κατέλιπε δ' ἕνα υἱόν, Φράγγον τοὔνομα, ὅστις καταφυγὼν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ Μωάμεθ, οὗ ἐξεπλήρου τὰς αἰσχρὰς ὀρέξεις, ἐπερίμενε καιρὸν εὔθετον ὅπως γένηται κύριος τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν· ὅθεν ὅτε ὁ Ἐνετὸς Ἀλμέριος ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὸν Σουλτάνον μετὰ τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ τοῦ Νερίου ὡς δῆθεν κηδεμὼν αὐτοῦ, οὐδόλως ἐδυσκολεύθη νὰ ὑποσκελίσῃ αὐτούς, παριστῶν πρὸς τὸν Μωάμεθ τὴν πρὸς τὸ δουκικὸν θρόνον συγγένειάν του, τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ ἐξαδέλφου του καὶ τὸ ἔγκλημα τοῦ κηδεμόνος, φονεύσαντος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Τούτων ἀκούσας ὁ Μωάμεθ καὶ εὔνοιαν πρὸς τὸν Φράγγον τρέφων, δι' ἣν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν αἰσχρὰν αἰτίαν, ἀπένειμε πρὸς αὐτὸν τὸ δουκικὸν ἀξίωμα, καὶ δὴ πέμψας διέταξε τοὺς Ἀθηναίους νὰ τὸν δεχθῶσιν ὡς δοῦκά των· οἱ δέ, ἐχόντες ἄ-

κοντες, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνδώσωσιν. Ἐκεῖνος δὲ μεταβὰς ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς Ἀθήνας, συνέλαβε τὴν θεῖαν αὐτοῦ, καὶ κατακλείσας αὐτὴν ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν Μεγάρων, τὴν ἐφόνευσεν ὀψιαίτερον, ὅπως δῆθεν τὴν τιμωρήσῃ διὰ τὸν δεύτερον αὐτῆς γάμον. Ἐν τούτοις ὁ Ἐνετὸς Ἀλμέριος, μένων παρὰ τῷ Σουλτάνῳ Μωάμεθ μετὰ τοῦ νεαροῦ προγονοῦ του, ἅμα ἔμαθε τὸ οἰκτρὸν τῆς συζύγου του τέλος, πᾶσαν προσπάθειαν καὶ αὐτὸς κατέβαλεν ἵνα ἐξοργίσῃ κατὰ τοῦ Φράγγου τὸν Μωάμεθ· ὁ δέ, εὐχαρίστως δραττόμενος πάσης προσφερομένης αὐτῷ περιστάσεως ὅπως ἐπέμβῃ εἰς τὰς μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων διενέξεις καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς ὑποτελεῖς, διέταξε τὸν στρατηγὸν Ὀμάρ, υἱὸν τοῦ Ταυραχάν, νὰ πορευθῇ ἐκ Θεσσαλίας εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκδιώξῃ τὸν δοῦκα. Τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἔλευσιν μαθὼν ὁ Φράγγος, κατεκλείσθη μετὰ τῶν θησαυρῶν του ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἔνθα ἐλθὼν ὁ Ὀμάρ, τὸν ἐπολιόρκησε στενῶς· καὶ ἐπί τινα μὲν χρόνον ὁ τῶν Ἀθηνῶν δοὺξ ἐπιτυχῶς ἀντέστη, ἀλλ' ἀρξάμενος μετ' οὐ πολὺ νὰ πάσχῃ ἔλλειψιν τροφῶν, ἐζήτει εὐκαιρίαν ὅπως ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τῶν πολιορκούντων. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Ὀμὰρ βλέπων παρατεινομένην τὴν πολιορκίαν, πέμψας πρὸς τὸν Φράγγον, προσεπάθησε νὰ τὸν πείσῃ ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖτο ἐκ τῆς ἀντιστάσεως, καὶ ὅτι συμφέρον του ἦτο ὅ,τι τάχιστα νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν εἰς αὐτόν. «Ὦ παῖ Ἀντωνίου, τῷ διεμήνυε, σὺ οἶσθα τὸν βασιλέως οἶκον, ὡς τήν δε τὴν πόλιν ἐπέτρεψεν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, καὶ ἐπεὶ βασιλεὺς αὖθις παρακελεύει αὐτῷ παραδιδόναι τὴν πόλιν, οὐκ οἶδα ὅπως ἂν ταύτην, ἄκοντος βασιλέως, κατέχοις· οὐδὲ γὰρ πάνυ πολὺν διαμεῖναι. Νῦν οὖν παρέχει σοι βασιλεὺς μάλιστα διηλλαγμένῳ οἱ χώραν τε τὴν Βοιωτίαν ἔχειν καὶ τὴν Θηβῶν πόλιν· ἀποφερόμενον δὲ τὸν τῆς ἀκροπόλεως ὄλβον καὶ τὰ σαυτοῦ, ἀπιέναι καταλιπόντα

τῷ βασιλεῖ τὴν ἀκρόπολιν.» Οἱ λόγοι τοῦ Ὀμὰρ ἦσαν βεβαίως ἀληθέστατοι, ὁ δὲ Φράγγος ἐνόει ὅτι δὲν ἠδύνατο ἐπ' ἀόριστον ἔτι νὰ παρατείνῃ τὴν ἀντίστασιν· ὅθεν σπεύσας παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τοὺς Τούρκους, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν τοὺς θησαυρούς του, ἀπῆλθεν εἰς Θήβας.

Τοιουτοτρόπως ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 1455 ἔπεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μωάμεθ καὶ ἡ πόλις τῆς Παλλάδος· πλήρης δὲ χαρᾶς ἐκεῖνος γενόμενος διὰ τὴν νέαν ταύτην κατάκτησιν χώρας τοσούτῳ ἐξακούστου, ἔτρεξεν ὅπως ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τὴν ἴδῃ καὶ πεισθῇ ἂν τὰ περὶ τῆς εὐκλείας αὐτῆς εἴχοντο ἀληθείας. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἀκρόπολιν θεασάμενος, ἐθαύμαζε τὰ ἀριστοτεχνήματα τῆς ἀρχαιότητος, καὶ μετ' ἀπλέτου εὐχαριστήσεως παρετήρει τήν τε παλαιὰν πόλιν καὶ τοὺς λιμένας. «Αὐτὸς δὲ ὁ Μωάμεθ, λέγει ὁ Χαλκοκονδύλης, τρεπόμενος ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐπὶ τῆς Ἀθηνῶν πόλεως περιῄει, σκοπῶν τόν τε Πειραιᾶ καὶ τοὺς λιμένας, ἀπεδέξατό τε τὴν Ὀμάρεω ἀνδραγαθίαν· τήν τε πόλιν ταύτην καὶ ἀκρόπολιν, πυνθάνομαι, βασιλεῖ μάλιστα τῶν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτοῦ πόλεων ἐν γνώμῃ γενέσθαι, καὶ τήν τε παλαιὰν τῆς πόλεως μεγαλοπρέπειαν καὶ κατασκευὴν ἀγασθῆναι ἐπειπόντα.» Τοσούτῳ δ' ἐκ τῆς θέας τῶν Ἀθηνῶν ἐγοητεύθη, ὥστε ἐπ' ὀνόματι ὅλου τοῦ ἔθνους του ἐξεφώνησε· «Πόση δὴ χάρις ὀφείλεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ Ὀμάρῳ τῷ Τουραχάνεω!» Θαυμαστὴς δὲ οὐχ ἧττον δεινὸς τῆς νεότητος ἢ τῆς ἀρχαιότητος ὁ Μωάμεθ τυγχάνων, παρέλαβεν, ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν, μέγαν ἀριθμὸν γυναικῶν καὶ παιδίων, ἃ μετήγαγε καὶ κατέκλεισεν εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει γυναικωνίτην αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Σουλτάνος ἐπεσκόπει καὶ ἐθαύμαζε τὰς Ἀθήνας, ξένοι τινὲς ἐν τῇ ἀκροπόλει μείναντες, τῷ ἐξήγγειλαν ὅτι κινδυνώδης συνωμοσία ἐξυφαίνετο κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων,

σκοπὸς τῶν ὁποίων ἦτο νὰ παραδώσωσι τὴν τυραννίδα εἰς τὸν πρῶτον τῆς πόλεως δοῦκα, τὸν Φράγγον. Ὀργισθεὶς δ' ὁ Σουλτάνος ἕνεκα τῆς εἴτε πραγματικῆς, εἴτε πλαστῆς καταγγελίας ταύτης, καὶ λησμονήσας ἣν ἄλλοτε πρὸς τὸν εὐνοούμενον αὐτοῦ ἔτρεφεν εὔνοιαν, διέταξε τὸν τῆς Πελοποννήσου ὕπαρχον Ζάγανον νὰ φονεύσῃ τὸν Φράγγον· συλλαβὼν δὲ σὺν ἅμα δέκα Ἀθηναίους, τοὺς ὀλβιωτέρους, ἀπήγαγεν εἰς Βυζάντιον καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ. Ὁ δὲ Ζάγανος, προσκαλεσάμενος εἰς φιλικὴν δῆθεν συνδιάλεξιν ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ τὸν Φράγγον, ἀφ' οὗ μέχρι νυκτὸς ἐκράτησεν αὐτόν, προσελθόντα ἀνυπόπτως, καὶ τῷ ἐπεδαψίλευσε πλείστας φιλοφρονήσεις, ἐπὶ τέλους τὸν ἐδολοφόνησε, καθ' ἣν ὥραν ἐξήρχετο τῆς σκηνῆς ὅπως ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἴδια. Τοιοῦτο τέλος ἔσχεν ὁ ἔννατος καὶ τελευταῖος δοὺξ τῶν Ἀθηνῶν Φράγγος Ἀκκιαϊουόλης.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φράγγου, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, θυγάτηρ Δημητρίου Ἀσάνου, τελευταίου δεσπότου τῆς Κορίνθου, ἐστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἕνεκα τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐγένετο ἀφορμὴ σκανδαλωδῶν γεγονότων. Ταῦτα δὲ οὑτωσὶ ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς ἐν Τουρκογραικίᾳ τοῦ Κρουσίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

« Ὁ Σουλτάνος ἐπῆγε καὶ ἐπολέμησε τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἐπῆρε, καὶ τὸν αὐθέντην τῶν Ἀθηνῶν τὸν ἔκοψεν ἐκεῖ, τὴν δὲ γυναῖκα καὶ τὰ παιδία ἤφερεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἦτον δὲ αὕτη πολλὰ εὐμορφωτάτη καὶ εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς ὅλον τὸ κορμί· ἠκούσθη δὲ ἡ εὐμορφία αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν πόλιν.

« Ἀκούσας δὲ δι' αὐτὴν ὁ πρωτοβεστιάριος (τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος καὶ πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Μαχμοὺτ πασᾶ) ἠθέλησε νὰ τὴν ἰδῇ καὶ ὡς εἶχεν παρρησίαν εἰς τὸν αὐθέντην, ἔκαμε πολλὰς τέχνας καὶ εἶδεν αὐτήν. Καὶ

καθὼς εἶδεν τὴν εὐμορφίαν ἐκείνης, ἔπεσεν ὅλη ἡ ἀγάπη αὐτοῦ καὶ ὁ πόθος εἰς αὐτήν, καὶ ἀποφάσισεν εἰς τὸν ἑαυτόν του ἢ νὰ τὴν ἐπάρῃ γυναῖκα ἢ νὰ ἀποθάνῃ. Καὶ τῆς ὥρας ἔστειλε γράμματα καὶ μηνύματα ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ πασιᾶ εἰς τὸν πατριάρχην (Ἰωάσαφ τὸν Κούσαν), ὅπως νὰ δώσῃ αὐτοῦ θέλημα νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα.

« Ὁ δὲ πατριάρχης τελείως δὲν ἠθέλησε νὰ ἀκούσῃ οὐδὲ νὰ ὑποδεχθῇ τοιοῦτον λόγον, ἔστωντας ὁποῦ ἦτον φανερὰ μοιχοζευξία, νὰ παρέβῃ τοὺς θείους νόμους, καὶ τὸ περισσότερον ὁποῦ ἔζόα ἡ νόμιμος αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τὰ παιδία. Ὡς δὲ εἶδεν ὁ πασιᾶς ὅτι δὲν κάμνει τὸ θέλημα αὐτοῦ ὁ πατριάρχης καὶ ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης, ἔκαμε τὸν Σουλτάνον καὶ ἔκοψε τὰ γένεια τοῦ πατριάρχου, καὶ τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου ἔσχισε τὴν μύτην αὐτοῦ ἀπὸ τὰ δύο πλάγια. Καὶ ἐν τῷ ἅμα εὔγαλεν αὐτὸν τὸν πατριάρχην ὁ πασιᾶς διὰ ὁρισμὸν τοῦ Σουλτάνου ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ τὸν ἀπεδίωξεν. Καὶ ἐκεῖ ὁποῦ ἔκοπταν τὰ γένεια τοῦ πατριάρχου, ἔλεγε μεγάλῃ τῇ φωνῇ: Οὐχὶ μόνον τὰ γένεια νὰ μοῦ κόψουν ἕνεκεν τῆς ἀληθείας καὶ διὰ νὰ μὴν δὲν παρέβω τοὺς νόμους μου, ἀμὴ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὴν κεφαλήν. Καὶ ἔτζη εὐγῆκεν ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διωγμένος.

« Τοῦ δὲ ἐκκλησιάρχου ὁποῦ ἔσχισαν τὴν μύτην αὐτοῦ, ἡ αἰτία ἦτον αὕτη. Αὐτὸς ἦτο σοφώτατος πολλὰ καὶ νομιμάριος καὶ δίκαιος, καὶ ποτέ του δὲν ἤθελε νὰ εἰπῇ ἢ νὰ παρέβῃ ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ ὥριζαν οἱ θεῖοι νόμοι. Διὰ τοῦτο ὁ πατριάρχης ἐγνωρίζοντας αὐτὸν δίκαιον, τὸν εἶχε πάντοτε σιμά του καὶ τὸν ἐσυμβουλεύετον. Καὶ ἕνεκεν τούτου ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμήνυσεν αὐτοῦ κρυφῶς καὶ δῶρα μεγάλα τοῦ ἔστειλε νὰ πλαγιάσῃ καὶ νὰ κάμῃ τὸν πατριάρχην νὰ τοῦ στέρξῃ νὰ τοῦ συγχωρήσῃ νὰ ἐπάρῃ τὴν μοιχαλίδα. Ἀμὴ ὁ

εὐλογημένος ἐκκλησιάρχης καὶ τὰ δῶρα ὀπίσω ἔστειλε καὶ ἐκείνους ὁποῦ τὰ ἤφεραν μετ' ὀργῆς τοὺς ἀπεδίωξε, λέγοντας πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἡμεῖς δὲν παρασαλεύομεν ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῶν θείων νόμων, ἀμὴ κρατοῦμεν αὐτοὺς καὶ διαφεντεύομεν νὰ ἦναι ἀσάλευτοι καὶ ἀμετέτρευτοι εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ὅποιος παραβαίνει αὐτοὺς καὶ τοὺς καταπατεῖ, θέλει πέσει εἰς τὴν ὀργὴν καὶ κατάραν τοῦ Θεοῦ καὶ θέλει κολασθῆ αἰωνίως. Καὶ ἔτζη ὑπῆγαν ὀπίσω κατησχυμένοι οἱ ἀπεσταλμένοι παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ εἶπαν αὐτοῦ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὁποῦ τοὺς εἶπεν ὁ αὐτὸς μέγας ἐκκλησιάρχης. Καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος ἀκούσας τοὺς φοβεροὺς λόγους ἐκείνους τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου ὑπῆγεν εἰς τὸν πασιᾶν καὶ τοὺς εἶπε, καὶ ἐδιάβαλεν αὐτὸν ὅτι αὐτὸς ἔναι ἡ αἰτία ὁποῦ δὲν τὸ ἔστερξεν ὁ πατριάρχης καὶ διὰ τοῦτο ἔσχισαν τὴν μύτην αὐτοῦ.

« Ὁ δὲ πρωτοβεστιάριος ἐπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ καὶ ἔλαβε θέλημα ἀπὸ τὸν πασιᾶν, καὶ ἐπῆρεν αὐτὴν τὴν γυναῖκα παρανόμως καὶ ἐμοίχευεν αὐτήν. Καὶ τὴν νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τὰ παιδία ἀπεδίωξε παντελῶς. Ἀλλ' ἡ θεία σπάθη τοῦ Θεοῦ δὲν ἄφησεν αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς μάκρος, νὰ μηδὲν τοῦ ἀνταποδώσῃ τὸ ἀνταπόδομά του, καθὼς ἔκαμεν, ἀμὴ ὀγλήγορα τοῦ τὸ ἔδωκεν.

« Μιᾷ γὰρ ἡμέρᾳ ἐκαθέζετον ὁ αὐτὸς πρωτοβεστιάριος μετά τινων ἀρχόντων καὶ ἔπαιζαν τὰ ἀζάρια ἤγουν τὸ ταυλῆ. Καὶ παίζοντας ἅπλωσε νὰ ἐπάρῃ τὰ ἀζάρια νὰ τὰ ῥήξῃ. Καὶ ἐκεῖ ὁποῦ ἅπλωσε τὸ χέρι του, ἐν τῷ ἅμα ἀπέθανεν, ἄγρια καὶ φοβερὰ τρίζοντας τὰ δόντια αὐτοῦ. Ὦ τῆς μακροθυμίας σου, Κύριε ! Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ φοβερὸς καὶ τίς ὑποστήσεται τῆς δικαίας ὀργῆς σου ; Λέγει καὶ ὁ θεῖος Δαυίδ : Θεὸς ἐκδικήσεων Κύριος καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ ἡ θεία γραφὴ λέγει : Ἔχει γὰρ Θεὸς ἔκδικον ὄμμα, ἤγουν ὁ Θεὸς ἔχει ὀμμάτι ἔκδικον ὁποῦ παιδεύει

« Καὶ τινὰς ἀπὸ τοὺς καθεζομένους ὁποῦ ἔπαιζαν τὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοβεστιαρίου, καὶ ἄλλοι ὁποῦ ἦσαν ἐκεῖ, οὐδένας εἶδεν πῶς τοῦ ἦλθεν ὁ θάνατος, ἀμὴ καθὼς τὸν εἶδαν καὶ ἀπέθανε, ὅλοι ἐτρόμαξαν καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὁλοψύχως ἐδεήθησαν ἵνα λυτρώσῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς τοιαύτης φοβερᾶς ὀργῆς· ὁ θάνατος γὰρ τούτου ἦλθεν ἀοράτως καὶ ἐσφάγη καθὼς τὸν Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην. Καὶ ὑστερήθη διὰ τὴν ἐπιθυμίαν του καὶ τὸν παρόντα κόσμον καὶ ἀπόλαυσε τὸ αἰώνιον πῦρ μετὰ τῶν παρανόμων ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ Θεοῦ.

« Ἀκούσας δὲ ὁ Σουλτάνος καὶ ὁ πασιᾶς τὸν ἐξαίφνης καὶ φοβερὸν θάνατον τοῦ αὐτοῦ πρωτοβεστιαρίου, ἐθαύμασαν εἰς τοῦτο καὶ ἐγνώρισαν ὅτι ἦτο παίδευσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλυπήθησαν. Ὅμως ὡσὰν ὥρισεν ὁ πασιᾶς διὰ ὁρισμοῦ τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐβγῆκεν ὁ πατριάρχης ἐκ τοῦ θρόνου καὶ ἐδιώχθη τελείως, ἐσυνήχθησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἡνώθησαν μετὰ τῶν κληρικῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ σύνοδον ἔκαμαν ποῖον νὰ κάμουν καὶ νὰ στήσουν πατριάρχην. Ὅθεν ὅλοι ὁμοφώνως ἐψήφισαν πατριάρχην Μάρκον τὸν ἐπιλεγόμενον Ξυροκαράβιν »

Μετὰ δὲ τοῦ φόνου τοῦ Φράγγου συγκατεστράφη καὶ πᾶσα ἐν Ἀθήναις Φραγκικὴ κυριαρχία.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.

ΕΝΤΥΧΟΝΤΕΣ ἐπ' ἐσχάτοις χειρογράφῳ τινὶ ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηνῶν παρὰ τῷ υἱῷ ἀνδρὸς γνωστοῦ διὰ τὰς ὑπὲρ πατρίδος ἔργῳ καὶ λόγῳ γενναίας αὐτοῦ προσπαθείας, τοῦ ἀϊδίου μνήμης Κυριακοῦ Πιττάκη, δὲν ἐνομίσαμεν ἀλυσιτελὲς νὰ μεταφέρωμεν ἐν ἐπιμέτρῳ ἐξ αὐτῆς τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Ζαγάνου ἐν αὐτῇ ἐπισυμβάντα. Καὶ εἶναι μὲν τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἐκτὸς τῆς ἡμετέρας ἱστορικῆς περὶ τῶν Καταλάνων πραγματείας· ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τοῦ περὶ Ἀθηνῶν χειρογράφου αὐτοῦ, γίνονται γνωστὰ πράγματα ἄγνωστα τέως περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας τῆς μητροπόλεως τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, φρονοῦμεν ὅτι καλὸν πράττομεν ἔργον καὶ ἑλληνοπρεπὲς ἅμα προσφέροντες τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις ὕλην ἀνέκδοτον καὶ ἀρκούντως περίεργον. Παραλείποντες δὲ τὰ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἐκτιθέμενα, ἅτε ἐκ τῶν γνωστῶν Ἑλλήνων καὶ Βυζαντινῶν συγγραφέων ἀντιγεγραμμένα, ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐπιγενομένων, ἅτινα πλεῖστον τὸ ἐνδιαφέρον ἔχουσιν.

ΕΠΕΙΔΗ ἡ πόλις Ἀθῆναι ὑπετάχθη χωρὶς πόλεμον, χαριζόμενος ἔτι ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς φήμην καὶ λαμπρότητα, εὐθέως τὴν προσήλωσεν εἰς τὸ χαρέμι, τουτέστι εἰς τὴν βασιλικὴν γυναικωνίτιν εἰς τὴν διαυθέντευσιν τοῦ ἀρχιευνούχου, τοῦ ὁποίου διὰ χειρὸς ἐστέλλετο κατ' ἔτος ἕνας βοϊβόδας, συνάγων τὸν βασιλικὸν φόρον, εἴτ' οὖν χαράτζιον (ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους) καὶ τὴν δεκατείαν ἐξ ἴσου ἀπὸ Τούρκους καὶ Ρωμαίους (ἀνὰ ἓν εἰς τὰ δέκα).

Τὰ ἀπὸ τοῦδε ὡσαύτως δὲν ἔχομεν, ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἐδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν καμμίαν ἱστορίαν τῆς Ἀθήνας. Πιθανῶς δὲ εἰμποροῦμεν νὰ στοχασθῶμεν ὅτι ἡ κατάστασις τῆς Ἀθήνας καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Ἑλλάδι πόλεων τοιαύτη ἦν ὅ,τι λογῆς ἦτον ἀκόλουθον εἰς ἐκείνας ὅπου ἀρτίως εἶχεν ὑποπέσουν εἰς τὴν δουλείαν τῶν Ὀθωμανῶν. Μὲ ὅλον τοῦτο ἀπὸ

ἐκεῖνα ὁποῦ διηγεῖται ὁ μουσιοῦ Σπών, περιηγητὴς Γάλλος, εἰς τὸ ταξείδιον ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὴν Δαλματίαν, εἰς τὴν Ἐλλάδα καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν, εἰς τοὺς 1675 ὁποῦ καὶ χρονογραφεῖ μὲ τὴν διήγησιν, φαίνεται ὅτι νὰ ἔσωζον κἄποια λείψανα τῆς ἀρχαιότητος οἱ πολῖται της. Οἱ Ἀθηναῖοι, λέγει ὁ ἄνωθεν περιηγητής, ἀγκαλὰ καὶ πεσμένοι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, ἔχουσι μίαν φυσικὴν τοῦ πνεύματος καθαριότητα καὶ κἄποιαν ξεχωριστὴν ἐπιτηδειότητα εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἤθελε ἐπιχειρισθοῦν· πρὸς βεβαίωσιν τούτου ἐπιφέρει καὶ μίαν ὑπόθεσιν ὁποῦ εἶχεν ἀκολουθήσει ὀλίγῳ πρότερον τοῦ ἐρχομοῦ του εἰς τὴν Ἀθήναν. Εὑρήκαμεν λέγει κάποιαν δυσκολίαν θέλοντες νὰ ἐμβοῦμεν εἰς τὸ κάστρον, διότι ὁ ἀγᾶς τοῦ κάστρου ἦτον πολλὰ τεταπεινωμένος καὶ πεφοβισμένος διὰ ἐκεῖνα ὁποῦ πρὸ ὀλίγου ἐδοκίμασεν ὁ προκάτοχός του ὑπὸ τῶν Ἀθηνῶν· ἐπειδὴ γὰρ ὁ βοϊβόνδας ἔχων συνεργοὺς τὸν προκάτοχόν του καὶ ἄλλους ἀγάδες, ἐμεταχειρίζοντο ἀδικίας καὶ τρόπον τυραννικὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἔστειλαν εἰς βασιλεύουσαν πρὸς τὸν ἀρχιευνοῦχον τοῦ ἄνακτος (τοῦ ὁποίου εἰς τὴν προστασίαν καὶ διαφένδευσιν ὑποτελεῖ ἡ Ἀθήνα) τοὺς δύο ἀδελφοὺς Λίμπονα, ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων καὶ πλουσιωτέρων συμπατριωτῶν, καὶ ἀνέφεραν ἐκ μέρους ὅλης τῆς κοινότητος τὰ παράπονά των. Ὁ ἀρχιευνοῦχος τοὺς ὑπεδέχθη εὐμενῶς καὶ ἔδωσεν ἀκρόασιν εἰς ὅλα αὐτῶν τὰ ζητήματα· ἐπανέστρεψαν οὖν μετ' ὀλίγον οἱ μὲν ἀπεσταλμένοι τῶν Ἀθηναίων τροπαιοφόροι, ὁ δὲ βοϊβόνδας, οἱ πρῶτοι ἀγάδες καί τινες ἄλλοι τῶν Τούρκων καταδεδικασμένοι οἱ μὲν εἰς ἐξορίαν, οἱ δὲ εἰς τὸ κάτεργον, οἱ δὲ ὑστερήθησαν ἀπὸ τὰ ὀφφίκιά των. ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦτον καὶ ὁ προκάτοχος τοῦ ἀγᾶ τοῦ κάστρου, τουρκιστὶ λεγόμενος τζισδάρης, ἡ δὲ διοίκησις ἐστάθη πάντοτε ἀριστοκρατική.

Αἱ εὐγενέστεραι καὶ πλουσιώτεραι καὶ παλαιότεραι οἰκίαι ἦσαν αἱ τῶν Χαλκοκονδύλων, τῶν Παλαιολόγων, τῶν Βενιζέλων, τῶν Περυλῶν, τῶν Λιμπονῶν, τῶν Καβαλαρῶν, τῶν Καπετανακῶν, τῶν Νέρηδων, τῶν Ταρωνιτῶν, τῶν Κοδρικῶν τῶν Γασπαρῶν, τῶν Μπεναλδῶν, τῶν Πιττακιδῶν, τῶν Μακαλῶν, τῶν Λατίνων, τῶν Γερενῶν. Ἐξ αὐτῶν καθίσταντο διοικηταὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, καὶ ὠνομάζοντο μὲ ἐκεῖνο τὸ παλαιὸν ὄνομα ἄρχοντες. Ὅσον δὲ εἰς τὴν μάθησιν ἡ Ἀθῆνα, ὁποῦ ἐστάθη ἔκπαλαι ἡ καθέδρα τῆς παιδείας καὶ τῆς σοφίας, εἶχε καταντήσει εἰς τοσοῦτον ἀπαιδευσίας καὶ βαρβαρότητος, ὥστε μόλις ἐγίνωσκον νὰ γράφουν τὸ ὄνομά των, οὐχὶ μόνον ὁ χυδαῖος λαός, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ εὐγενεῖς· δὲν ἐστάθη ὅμως ἡ Ἀθῆνα ποτὲ ὑστερημένη μὲ τελειότητα ἀπὸ ὀλίγους τινὰς σπουδαίους. Ὁ ἱστορικός μας Γάλλος ηὗρε, λέγει, τὸν ἡγούμενον τῆς Καισαρειανῆς, ὀνόματι Ἰεζεκιήλ, πεπαιδευμένον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, εἰδήμονα ἔτι καὶ τῆς Ἰατρικῆς, ὁμοίως καὶ τὸν ἀρχιερέα τῆς πόλεως, ὅστις ἀρχιεράτευε εἴκοσι τέσσαρας χρόνους πρὶν νὰ ἔλθῃ ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς εἰς Ἀθήνας, καὶ κάποιον Γεώργιον ἰατρὸν ἀπὸ τὴν Κρήτην. Περὶ δὲ τοῦ Δημητρίου Βενιζέλου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνταμώσει εἰς τὴν Ζάκυνθον, μαρτυρεῖ ὅτι ἦτον ὁ πλέον πεπαιδευμένος ἀπὸ ὅσους εὑρίσκοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς οὐ μόνον τὰ Ἑλληνικὰ καὶ φιλοσοφικά, ἀλλ' ἦτον εἰδήμων καὶ τῆς Λατινίδος φωνῆς, καὶ πρὸς τούτοις ἐδίδασκε καὶ ἐπ' ἐκκλησίας, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴν εἶχε βαθμὸν ἢ χαρακτῆρά τινα ἱερατικόν. Τοῦ δὲ κυρίου Μπεναλδῆ, τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν τὸ κύριον ὄνομα, ἡ περὶ τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μάθησις καὶ εὐφράδεια δείκνυται λαμπρῶς ἀπὸ μίαν ἐπιστολήν, περὶ ἧς ῥηθήσεται κατωτέρω, ὁποῦ ἔστειλεν ἐκ μέρους τῆς πατρίδος αὐτοῦ πρὸς τὴν μεγά-

λὴν ἐκκλησίαν. Οὗτοι δὲ ἀπὸ ξένης τινὸς γῆς μετεκόμισαν εἰς τὸ φίλον ἔδαφος τῆς πατρίδος τους, τὰ πολύτιμα ἀγώγιμα τῆς μαθήσεως, διότι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οὐδὲ κἂν ὄνομα Ἑλληνικῆς Σχολῆς δὲν ἠκούετο εἰς τὴν 'Αθήναν. Διὰ τοῦτο ποῖος δύναται κατ' ἀξίαν νὰ ἐπαινέσῃ καὶ νὰ μακαρίσῃ τὸν ἐν ἱερομονάχοις ἀοίδιμον κὺρ Γρηγόριον, τὸν Σωτήρην ἐπιλεγόμενον, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς εὐεργεσίας καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὸ ὄφελος ὁποῦ ἔκαμε εἰς τοὺς συμπατριώτας του, ἀνακαλέσας ὁπωσοῦν εἰς τὴν ἀρχαίαν τους ἕδραν τὰς διὰ πλείστου χρόνου ἀποπτάσας καὶ ἀπολειφθείσας Μούσας; Οὗτος γὰρ ἐπανακάμψας ἀπὸ τῆς 'Ιταλίας, ὅπου διέτριβε γυμναζόμενος τά τε Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικά, περίπου τὰς ἀρχὰς τοῦ τρέχοντος αἰῶνος, ἤτοι τοῦ δεκάτου ὀγδόου, καὶ εὑρὼν τὴν πατρίδα του κατορωρυγμένην εἰς ἓν βάθος ἀπαιδευσίας, πρώτην φροντίδα καὶ ἔργον κατέθετο εἰς τὸ νὰ ἀγοράσῃ μίαν οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἐξ ἰδίων του ἀναλωμάτων ᾠκοδόμησε καὶ μετεσκεύασεν εἰς σχολεῖον καὶ γυμνάσιον μαθημάτων Ἑλληνικῶν, καὶ οὐ μόνον ἐστάθη ὁ κτίτωρ, ἀλλὰ καὶ πρῶτος διδάσκαλος τῆς ἰδίας σχολῆς, παραδίδων ἀμισθεὶ εἰς τοὺς προσφοιτῶντας συμπατριώτας του τὰ ἐγκύκλια Ἑλληνικὰ μαθήματα. Κατὰ δὲ τοὺς 1782 πορευθεὶς εἰς βασιλεύουσαν, χειροτονεῖται μητροπολίτης Μονεμβασίας, καὶ διὰ σιγγιλιώδους γράμματος ἀφιεροῖ καὶ ἀνατίθησι τὴν σχολὴν εἰς τὸ κοινὸν τῆς πατρίδος του, ὥστε εἶναι καὶ λέγεσθαι αἰωνίως φροντιστήριον Ἑλληνικῶν μαθημάτων εἰς κατοικίαν τῶν κατὰ καιρὸν διδασκάλων, ἀφιερώσας ἐν αὐτῇ καὶ τὴν βιβλιοθήκην του. 'Εξ ἐκείνου λοιπὸν οἱ 'Αθηναῖοι προτραπέντες ἢ καὶ αἰσχυνθέντες τὸ νὰ ἀμελήσουν τοιούτου ἐπωφελεστάτου καὶ ἀξιομακαρίστου ἔργου, μετεπέμψαντο ἐξ 'Ιθάκης Παῦλόν τινα τοὔνομα, ἄνδρα πεπαιδευμένον οὐ μόνον περὶ τὰ Ἑλληνικά, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφίας οὐκ ἄμοιρον.

Μετὰ δέ τινων χρόνων παραδρομὴν, ἀποθανόντος τοῦ ἡγουμένου τῆς Καισαρειανῆς Θεοφάνους τοῦ Καβαλάρη, οὐκ ἀπείρου καὶ τούτου μαθήσεως, τὸν μὲν διδάσκαλον Παῦλον ἀπὸ τῆς Σχολῆς μετέθησαν ἐπὶ τὴν ἡγουμενείαν, Παΐσιον μετονομασθέντα ἐν τῇ χειροτονίᾳ, Κοσμᾶν δὲ τὸν Λήμνιον τῶν ἐν τῇ κατὰ Πάτμον Σχολῇ ὑπὸ τῷ ἀοιδίμῳ κὺρ Μακαρίῳ μαθητευσάντων φέροντες ἀντικατέστησαν ἐπὶ τὴν διδασκαλικὴν καθέδραν. Μετὰ δὲ πέντε ἢ καὶ ἓξ ἔτη ἀποδημήσαντος τούτου εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα, διαδέχεται τὴν Σχολὴν ὁ κὺρ Ἀθανάσιος ὁ Πελοποννήσιος, ἀπὸ τῆς Πάτμου καὶ οὗτος μετακληθεὶς, ἀμφότεροι τῷ κατ' ἀρετὴν διαπρέποντες βίῳ καὶ εὐλαβείᾳ ἀληθεῖ σεμνυνόμενοι. Τοῦτον ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἤδη ἔτη σχολαρχήσαντα καὶ ἑκουσίως παραιτηθέντα, διαδέχεται ὁ πάντ' ἄριστος κὺρ Δημήτριος Βόδας, Ἰωαννίτης, ἀκροατὴς γενόμενος τοῦ μακαρίτου ἐκείνου Μπαλάνου, ἀνὴρ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ φιλόσοφος καὶ περὶ τὰς ἱερὰς Γραφὰς ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἐξησκημένος· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ Λατίνους φωνῆς ἐμπειρίαν ἱκανὴν ἔχων. Καὶ τούτου δὲ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀναχωρήσαντος, ἀντικατέστη τὸ δεύτερον εἰς τὴν Σχολὴν ὁ κὺρ Ἀθανάσιος, ὃν, μετὰ ἓξ ἔτη ἑκουσίως παραιτηθέντα διὰ τὸ γῆρας, διαδέχεται ὁ νῦν σχολαρχῶν κὺρ Σαμουὴλ Κουβελάνος, Ἀθηναῖος, μαθητευθεὶς ὑπό τε τῷ μακαρίτῃ Βησσαρίωνι καὶ Σωφρονίῳ, περὶ ὧν ρηθήσεται κατωτέρω. Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων, συμποσούμενος δουκάτα διακόσια (τοῦτο δὲ ἐγένετο πολλῷ ὕστερον τοῦ ἀοιδίμου κτίτορος κὺρ Γρηγορίου) στέλλεται κατ' ἔτος ἀπὸ τὴν κοινὴν τζέκαν τῆς Βενετίας, ἀπὸ τὸ διάφορον τῶν χρημάτων, ὁποῦ παρεκατέθεντο ἐπὶ τούτου ὑπὲρ ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας οἱ μακαρῖται ἐκεῖνοι ἄνδρες Μέλος Ἐπιφάνιος καὶ Στέφανος Ροῦτος Ἀθηναῖος, ὧν τὸ κλέος παρά τε Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἀοίδι-

μον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Σχολῆς τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀθηναίων.

Περὶ δὲ ἤδη τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, διεγείρεται ὑπὸ θείου ζήλου καὶ ἀληθινοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ὁ ἐν Βενετίᾳ κύριος Ἰωάννης Ντέκας, Ἀθηναῖος τῷ γένει, ὁ καὶ δεύτερος ἐλεήμων ἐπικληθεὶς διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ καὶ ἀδιακόπους ἐλεημοσύνας, καὶ οἰκοδομεῖ ἐν Ἀθήναις τὸ ἕτερον Ἑλληνικὸν σχολεῖον, προικοδοτήσας αὐτὸ μὲ βιβλιοθήκην καὶ μὲ μισθοὺς ἐτησίους τῷ μὲν διδασκάλῳ διακόσια δουκάτα, δώδεκα δὲ τὸν ἀριθμὸν μαθηταῖς ἀνὰ εἴκοσι πέντε τὸν καθ' ἕνα. Καὶ ταῦτα ὁμοίως πληρώνονται ἀπὸ τὴν τζέκαν τῆς Βενετίας ἀπὸ τὰ διάφορα τῶν κεφαλαίων ὁποῦ ἔχει ἀποτιθεμένα, ὡς φαίνεται ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ κειμένῃ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Σχολῆς. Ἡ οἰκοδόμησις ἐγένετο δι' ἐπιστασίας τοῦ ἐξαδέλφου του κὺρ Μιχαὴλ Ντέκα, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε στείλει ἀπόλυτον ἐξουσίαν νὰ ἐξοδεύσῃ τὰ ὅσα ἤθελε χρειασθοῦν εἰς τὸν ἀπαρτισμὸν τοῦ κτιρίου. Πρῶτος διδάσκαλος τῆς Σχολῆς ἐχρημάτισεν ὁ κὺρ Βησσαρίων Ροῦφος, Ἀθηναῖος, ὅστις ἐπαιδεύθη τά τε Ἑλληνικὰ καὶ φιλοσοφικὰ μαθήματα ὑπὸ τῷ μακαρίτῃ Μπαλάνῳ εἰς Ἰωάννινα. Ἐν ἔτεσι δὲ ἓξ καὶ δέκα σχολαρχήσας, ἐτελεύτησε καὶ διεδέχθη τὴν Σχολὴν ὁ κὺρ Σωφρόνιος Μπάρμπανος, Ἀθηναῖος, μαθητής του. Οὗτος περίπου τὸν ἕβδομον χρόνον ἐλθὼν εἰς λόγους τινὰς πρὸς τὸν ἐπίτροπον τοῦ Σχολείου κὺρ Δημήτριον Μιχαὴλ Ντέκα, ἐξώσθη, καὶ ἀντικατέστη ὁ ἤδη σχολαρχῶν κὺρ Ἰωάννης Βενιζέλος, Ἀθηναῖος, μαθητεύσας καὶ αὐτὸς παρά τε τῷ μακαρίτῃ Βησσαρίωνι καὶ τῷ κὺρ Ἀθανασίῳ καὶ τῷ Δημητρίῳ. Γεραροὶ οὖν τῷ ὄντι καὶ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις εὐδόκιμοι, καὶ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀοίδιμοι καὶ μακαριστοὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ἐχρημάτισαν οἱ πρωταίτιοι καὶ δημιουργοὶ τοῦ τοιούτου καλοῦ, καὶ τούτους πρέπει νὰ μιμοῦνται οἱ πλουσιώτεροι τοῦ γένους μας, καὶ μάλιστα οἱ ἐκκλησιαστικοὶ

προεστῶτες· Ἀλλὰ φεῦ, τοῦ μεγέθους τῆς συμφορᾶς! ἡ θεία παραχωρῆσει καὶ κρίμασιν οἷς οἶδεν ἡ πάνσοφος αὐτοῦ πρόνοια καὶ βουλὴ, παρὰ τῶν λαοπλάνων καὶ ἀθέων Γάλλων ἐπιαμμ-βάσα καταστροφὴ καὶ ὅλης μὲν τῆς Ἰταλίας, περισσοτέρως δὲ καὶ ἀπροσδοκήτως, καὶ πάνυ ἐλεεινῶς τῆς ἐπὶ δεκατέσσαρας αἰῶνας ἀνεπάφου καὶ ἀδιασείστου περικλεοῦς ἐκείνης Ἀριστοκρατίας τῶν Οὐενετῶν, φθάσασα οἷά τις λαῖλαψ καὶ ἐριννὺς καταχθόνιος καὶ ἕως εἰς τὰς ἐσχατίας τῆς πτωχῆς ἡμῶν Ἀττικῆς, ἔκαμε τοὺς δυστυχεῖς αὐτῆς διδασκάλους νὰ κοπιάζουν εἰς τὸ ἔργον τους δύο ὁλοκλήρους χρόνους χωρὶς νὰ λάβουν οὐδὲ ὀβολὸν καὶ εἶναι εἰς κίνδυνον νὰ κλείσουν καὶ τὰ δύο σχολεῖα. Οἱ διδάσκαλοι, μὲ ὅλον ὁποῦ ἐνδεεῖς, δὲν παύουσιν ἄχρι τὴν σήμερον τῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως τῶν μαθημάτων, ἐλπίζοντες εἰς τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπως ὁ νέος κυριάρχης τῆς Βενετίας ἤθελε βάλει εἰς τὴν προτέραν τάξιν καὶ ἀκολουθίαν ἐκεῖνα τὰ λάσσα, ἢ τέλος πάντων μήπως καὶ οἱ συμπατριῶται (καθὼς ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὰς ἄλλας πολιτείας) ἤθελε συστήσουν τὰ αὐτὰ σχολεῖα μὲ μισθοὺς ἀπὸ τὸ κοινόν. Εἰ δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (ὃ μὴ γένοιτο) ἤθελον ἀμελήσουν παντάπασιν αὐτὸ τὸ ἐπωφελέστατον καὶ κατὰ πάντα τίμιαν καὶ θεάρεστον ἔργον, ἀφεύκτως μέλλει νὰ καταντήσῃ ἡ πατρὶς εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν ὁποῦ ἦτο πρὸ ἑξήκοντα καὶ ἑβδομήκοντα χρόνων, ὅτε καὶ αὐτοὶ οἱ εὐγενεῖς καὶ ἐγκριτώτεροι μόλις ἐγίνωσκον νὰ γράφουν τὸ ὄνομά των, καὶ πρὸς τούτοις θέλει τοὺς εἶναι καὶ μέγα ὄνειδος καὶ ἀτιμία ἀπὸ τοὺς ἄλλους τόπους, διότι ὄχι πολιτεῖαι, ὡσὰν τὴν Ἀθήναν, ἀλλὰ χωρία καὶ νησία πτωχὰ ἔχουσι διδασκάλους μὲ μισθὸν ἀπὸ τὸ κοινόν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν εἴδει παρεκβάσεως.

Ἐκ δὲ τῆς τοῦ κυρίου Μπεναλδῆ ἐπιστολῆς, ἧς ἐμνήσθημεν,

ἀνώτερω, σαφέστατα μανθάνομεν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐδοκίμασαν τέσσαρα μεγάλα κακά, τὴν πανώλην, τὴν πεῖναν, τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν πυρκαϊάν. Ἡ δὲ αἰτία συνάγεται μὲν καὶ ἐκ τοῦ τέλους τῆς ἐπιστολῆς, συμφωνεῖ δὲ κατὰ πάντα καὶ μὲ ἐκεῖνα, ὁποῦ ἐξ ἀκοῆς ἔχομεν παρὰ τῶν γερόντων, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν προγενεστέρων ἔμαθον· ἔστι δὲ αὕτη.

Ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν καθυπεβλήθη παντελεῖ καθαιρέσει ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου. Ἀγνοοῦμεν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μητροπολίτου καὶ τὰ ἐγκλήματα, δι' ἃ ἡ καθαίρεσις· τοῦτο δὲ εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, εὐνοϊκῶς φερόμενοι πρὸς τὸν ἀρχιερέα των, δὲν ἠθέλησαν νὰ προσθέσουν, ὡς εἰκός, καὶ διὰ παρακλητικῶν γραμμάτων νὰ τὸν ἀθωώσουν, ἀλλ' ἐξύβρισαν καὶ κατεφρόνησαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν καθαίρεσιν καὶ ἐβίασαν καὶ τὸν ἀρχιερέα ἑκόντα ἄκοντα νὰ ἐκτελῇ πάντα τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, οὐ μὴν δὲ ἀλλά, πορευθέντες μετ' οὐ πολὺ εἰς βασιλεύουσαν πρὸς τὸν Ἀρχιευνοῦχον καὶ δι' ἄλλας μὲν πολιτικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις, ἀνέφερον αὐτῷ καὶ τὰ περὶ ἀρχιερέως. Ὁ δὲ Ἀρχιευνοῦχος στέλλει παρευθεὶς εἰς τὸν πατριάρχην, ζητῶν προστακτικῶς τὴν ἀθώωσιν. Ὁ πατριάρχης, μὴ ἔχων ἄλλως ποιῆσαι, δίδωσιν αὐτὴν τοιουτοτρόπως· διὰ προσταγῆς τοῦ ὑψηλοτάτου Ἀρχιευνούχου δίδομεν τὴν ἀθώωσιν τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι, μηδόλως εὐχαριστηθέντες εἰς τὸ ὕφος αὐτὸ τῆς ἀθωώσεως, ἐβίασαν τὸν πατριάρχην νὰ τὴν δώσῃ χωρὶς τοῦ, διὰ προσταγῆς. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἡ ἐκκλησία ἐνοπλισθεῖσα, ἐπαφίησι τὰ βέλη τῆς δικαίας ὀργῆς κατὰ τῶν Ἀθηναίων κοινῶς διὰ φρικτοῦ ἐπιτιμίου, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς τὰς θεηλάτους ἐκείνας πληγάς. τὰς ὁποίας ἐκτραγῳδεῖ μὲ ὅλην τὴν Ἀττικὴν εὐφράδειαν ὁ κύριος Μπεναλδῆς, ἕως οὗ, μεταγνόντες καὶ

μετὰ δακρύων προσπεσόντες τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς δεητικῆς ἐπιστολῆς, ἔτυχον συγχωρήσεως.

Ἐπιστολὴ Ἀθηναίων πρὸς τὸν Πατριάρχην.

« Ἐδάφους ἄχρι γῆς ἐπὶ προσώπου κύψαντες καὶ τὰς ἱεράς σου τῶν ποδῶν βάσεις μετ' ὀλυγμῶν ἀσπαζόμενοι, τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν καὶ θερμὴν μετάνοιαν ἀπονέμομεν.

« Ἠγαπήσαμεν κατάραν καὶ ἧκεν ἡμῖν, οὐκ ἠθελήσαμεν εὐλογίαν καὶ παρ' ἡμῶν ἐμακρύνθη, καὶ μακρυνθεῖσα δεινῶν ἡμῖν σμῆνος ἀπέλιπεν, ἀγαθοῦ τινος οὐδὲν ἴχνος καταλιποῦσα, ἀλλὰ πᾶν εἶδος τέρψεως μεθ' ἑαυτῆς ἀκαριαίως ἑλκύσαμένη, ὥστε τὴν λαμπρὰν πρότερον ἐν προτερήμασι πόλιν λαμπροτέραν τὰ νῦν τοῖς ἀτυχήμασιν εἶναι. Καὶ πῶς οὐκ ἂν δακρύοιμεν τηλικαύτης ὀλέθρῳ πόλεως τὰς τῶν ναῶν εἰκόνας καταρρύτους ὁρῶντες τοῖς δάκρυσιν; Ἐγεννήθη ἡ ἔπαυλις ἡμῶν ἠρημωμένη, προφητικῶς εἰπεῖν, καὶ ἐν τοῖς σκηνώμασιν οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ὁ κατοικῶν. Ἐκβεβλήμεθα φεῦ! τῆς φίλης πατρίδος, παναγιώτατε πάτερ, καὶ οἱ πολυετῆ κομπάζοντες οἴκων τε καὶ κτημάτων ῥαστώνην, ἐν βραχεῖ μετανάσται καὶ πάροικοι καὶ κρείττους εὐπραγίας κατέστημεν. Καὶ δὴ τῶν γλυκείων ὀρόφων πόρρω τε τῆς Ἀττικῆς ἀγλαΐας ἐξαντικρὺ ἐφεζόμενοι καὶ τὰς θρηνώδεις ὀλολυγὰς Ἱερεμίου τοῦ θείου ἐρανισάμενοι, ἐρημωθεῖσαν θρηνοῦμεν πατρῴαν γῆν, κατασκαφείσας τὰς τοῦ γένους ἑστίας, ναῶν ὀρόφους καὶ πύργων ἀντιπάλου πυρὸς ἀνάλωμα γεγονότας, καὶ πολεμίας χειρὸς οἰκτρὸν πάρεργον Σαλαμῖνα τὴν πρῴην εὑράμενοι τῶν ἡμετέρων συμφορῶν καταγώγιον ἅμα καὶ μαρτυρίαν. Ἐν ἀκμῇ γὰρ οὔσης ἐνταῦθα τῆς θείας ὀργῆς, λοιμὸς μὲν πρῶτον τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς μιάνας ἀέρα, τὰ τῶν αὐτόθι διαιτωμένων σώματα τοῖς

πεδίοις σποράδην καὶ πονήρως διακείμενα στρώννυσι, καὶ τάφοις ἑκάστῳ ἡ οἰκεία χαμεύνη, ἀκλαύστων, ἀτάφων τῶν πλειόνων μενόντων, τοῦ κακοῦ τῆς ῥώμης πᾶν ἔθιμον συλησάσης. Ἐξογκοῦται δὲ μᾶλλον ἡ συμφορὰ ἐκμεμηνυῖα, καὶ λοιμὸν λιμὸς διαδέχεται, καὶ σπάνις τυραννὶς σιτίων τὰ μόλις ἐκφυγόντα τὸν τοῦ λοιμοῦ θάνατον σώματα, καὶ τήκεται, ἄρτι τῆς γῆς ἐκφυέντα πάντῃ τὰ σπόριμα, χαλκοῦ γεγονότος πρὸς ὑετὸν οὐρανοῦ, καὶ νεφῶν πυρὸς ἀτμίδα οὐ δρόσον τῇ γῇ ἐνσταζόντων. Τέρας ἐδόκει τὰ καθ' ἡμᾶς ἑκασταχόσε, καθάπερ ἐριννύος τινὸς τοῖς ἡμετέροις κακοῖς ἐκβακχευσάσης· καὶ περιεμένομεν συλλυπούμενον καὶ οὐχ ὑπῆρξε, καὶ ὥσπερὲς δακρύων λιβάσι τοῖς τὸ ὄμβρου σταγόσι συμπαθῶς τεγκόμενον καὶ οὐχ εὕρομεν, καὶ στοιχείων αὐτῶν καθ' ἡμῶν εὐστόχως ὁπλιζομένων. Καὶ θάλαττα γὰρ λῃστρικὰς ἐπάγει βαρβάρων τριήρεις, δεινὴν αἰχμαλωσίαν καὶ καιρῶν σπέρματα δακρύων ἐπωαζούσας. Καὶ ἦν αἰγιαλὸς Σαλαμῖνος θορύβῳ τότε θρηνώδει κατάδουπος, μητέρες κύουσαι δύστηνοι ἀωρὶ τὰς ὠδίνας ὑπέμενον τῆς γονῆς, καὶ νήπια μητέρων ἐπικουρίαν ψελλιζούσαις φωναῖς ἐπικαλοῦντα κατηδαφίσθησαν πέτραις, καὶ τυραννικῆς ἀκολασίας νεάνιδες ἀκμάζουσαι γεγόνασι θῦμα δεινόν, καὶ οἱ λαμπρῶς γεγηρακότες δούλειον ἔσχον τῆς ζωῆς τὸν ἐπίλογον. Διέσπαται πλειόνων τὰ ἔγκονα ἀλλοδαπᾶς ἐν ἄκρᾳ χθονός, καὶ τοῦ γένους τὰ φίλτατα ὠμότητος βαρβάρου σκῦλον κατέστη, καὶ θλίβει πρώρας ἀπίστων πρὸς ὕδωρ πλοῦτος Ἀθηναίου δορύκτητος· πρεσβυτέρων δὲ χεῖρες ἱερουργοὶ πιεζόμεναι καὶ πρὸς ζυγὸν ἐλαυνόμεναι καὶ λῃσταῖσιν αὐτοῖς ἐλεεινὸν ἔδοξε θέαμα, καὶ πᾶσαν σχεδὸν ἡλικίαν ἐπολιόρκει ὁ λῃστρικῶς οἶστρος πλεονεξίας. Τελευταῖον ἦν τῶν κακῶν ἐπεισόδιον δαιμονία τις φλὸξ αὐτομάτως ἀναδοθεῖσα, τούς τε περὶ τὸν ἡμέτερον Πειραιᾶ κλίνοντας ἀμπελῶνας ἐμπρήσασα, καὶ τὸν ἱερὸν τῆς

θηνᾶς ἐλαιῶνα τυφλώσασα καὶ ὀρέων ἄχρι καὶ θαλάσσης αὐτῆς ἐκβακχεύσασα ἕως αὐτῆς τὴν ὁρμὴν ὁ τῶν κυμάτων ἐπέσχεν ἀντίῤῥους. Τοῖον ἄρα τὸ καθ' ἡμᾶς δρᾶμα Θεὸς ἐγκατέστησε καὶ τοιοῖςδε πεφορημένους κακοῖς Αἰγίνης νῆσος καὶ Πέλοπος ἄκρα χθονὸς τανῦν ἐπιδέχονται, καὶ σοφοῖς γεγόναμεν μῦθος, πολύκλαυστον θέατρον καὶ τραγικῆς ὀρχήστρας καταστροφή. Ἡψάμεθα γὰρ τῶν Χριστῶν Κυρίου καὶ ἐν τοῖς τούτου προφήταις, τῷ Δαβὶδ ἀπειθήσαντες ἀναιδῶς ἐπονηρευσάμεθα· ἀλλ' οὐδὲ πῇ ταῦτα στήσεται εἰκάσαι οἱ δύστηνοι ἔχοντες καὶ φόβῳ τῶν παρελθόντων τὴν τῶν προσδοκωμένων ἀντιμετροῦντες ἐλπίδα, μὴ περαιτέρω τῷ ἔρωτι ἐμμένειν ἀπηνεστέρας ἐκδικήσεως ἐκλιτροῦμεν. Ἠδίκηταί σοι τὸ τοῦ ἀξιώματος ἔξοχον παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ὅμως ἡμετέρων ὄνομα φέροντες τέκνων οὐ μέχρι ῥοπῆς ἐσχάτης καὶ θανάτου τιμωρητέοι, ἤδη καὶ πλέον τοῦ δέοντος ἐκδεδίκηταί σοι τὰ καθ' ἡμῶν, πάτερ παναγιώτατε, καὶ τῆς ἀσελγοῦς ὑψηγορίας καὶ τρόπων ἀθέσμων βαρείας ὑπέσχομεν δίκας ἅπαντες, εἰ καὶ μὴ πάντες ὑπεύθυνοι. Ἅλις σοι τὰ τῆς ἀρᾶς βέλη ὑπέκεινα καθ' ἡμῶν ἐπαφιέιν, δεινοὺς κατεκισμένους τοῖς τραύμασιν ἅμα πάντες ὁρῶντι, ὧν δὴ οἱ πλείους ὑπωρείαις ἐρήμοις καὶ πέτραις παραλίοις λιμοῦ βίᾳ καὶ ξίφους πεσόντες τὰς αὐτῶν σάρκας οἰωνοῖσί τε καὶ θηρσὶν ὠμοβόροις βρῶμα καὶ κῦρμα δεδώκασι. Στῆσον μικρὸν τὸν τῆς ὀργῆς χαλινόν, ὀργῇ θείᾳ ῥιζόθεν ἐκβεβλημένους ὁρῶν. Ὀξὺς εἰς ὀργήν, καὶ εἰς συγγνώμην ὀξύτερος ἔσο. Παρακαλοῦμεν διὰ τὸν Κύριον τὸν καὶ τοῖς σταυρωταῖς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου παρὰ τοῦ αἰωνίου πατρὸς συγγνώμην αἰτήσαντα. Τίς οὕτως τραχὺς εἰς οἶκτον τοῖς ἡμετέροις κακοῖς οὐκ ἐδάκρυσεν; ἢ τίς κυκλώπων ὠμότερος, καὶ χαλκίνην ἔχων τὴν καρδίαν τοῦ τῶν δυστυχῶν Ἀθηναίων πάθους τὴν φωνὴν ἔναυλον φέρων, δυνατὸν ὅσον μὴ πρὸς ἐπικουρίαν ἐξίκοιτο;

Τηλικοῦτον τοίνυν τὸ ἡμέτερον ἄλλος ὀψέποτε καὶ τοῖς πατρικοῖς τῆς ἡμετέρας παναγιότητος σπλάγχνοις προσερπύσαν, ταχὺν πρὸς συγγνώμην ἀπεργασάτω. Ἰδοὺ καὶ πόρρωθεν πάντες γόνυ σοι κλίναντες, καὶ τῆς κεφαλῆς κόνιν καταχεάμενοι, ὡς ποτε Νινευῖται, μετὰ κτηνῶν καὶ νηπίων λαοῦ φωνῇ ὀλολύζοντος, ἵλαθι βοῶμεν, παναγιώτατε πάτερ, ἵλαθι, καὶ δὸς ἀπολαῦσαι τῆς εὐλογίας τῆς σῆς, ἧς διὰ τύχης φαυλότητα οἱ τάλανες ἐκπεπτώκαμεν. Σαῖς θεοπειθέσεν εὐχαῖς τὸ θεῖον ἡμῖν ἐξίλασον, ἴσως ποτε καὶ αὖθις μετὰ τηλικοῦτον ἀγῶνα δεινῶν ἐπὶ πατρῴαν γῆν ἔχομεν ἀναζεῦξαι, ἔνθεν μετ' ἠρεμίας διαιτώμενοι, εὐπειθεῖς τοὐντεῦθεν θεοδμήτοις ναοῖς μετὰ μελῶν ἐναρμονίων ὡς καὶ τὸ πρὶν τῆς σῆς παναγιότητος μνήμην ποιοῖμεν, ἣ δώῃ Κύριος τὴν ἀγήρω μακαριότητα· ἀμήν!»

Ἐν ἔτει δὲ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ ἑβδόμῳ, Φραγκῖσκος Μοροζίνης πληρεξούσιος καὶ γενικὸς ναύαρχος τῶν Οὐενετῶν, βουλόμενος νὰ κυριεύσῃ τὴν νῆσον Εὔβοιαν, ἔφθασε μετὰ τοῦ ναυτικοῦ στόλου εἰς ταὶς Σπέτζαις, κατὰ τὴν ἐνδεκάτην τοῦ Σεπτεμβρίου, κἀκεῖθεν εἰς Αἴγιναν. Ἡ ἐγγύτης τοῦ χειμῶνος καὶ ἡ φήμη τῆς Ἀθήνας τὸν ἐπαρακίνησαν νὰ τραπῇ πρότερον εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν· ἀμέσως λοιπὸν προσωρμίσθη εἰς τὸ πόρτο Δράκο, λιμένα τῆς Ἀθήνας. Ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Πέτρος, ἀδελφοὶ Γάσπαρη, ὁ Σπυρίδων Περούλης καὶ ὁ Ἀργυρὸς Μπεναλδῆς ἐπορεύθησαν εἰς προσκύνησίν του καὶ τοῦ ἀνέφεραν ὅτι οἱ Τοῦρκοι περιεκλείσθησαν εἰς τὸ κάστρον, ἀφθόνως προβεβλημένοι ἀπὸ τροφάς, καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτήδεια, ἐκδεχόμενοι πρὸς τούτοις καὶ βοήθειαν ἀπὸ τὰς Θήβας ἀπὸ τὸν σερασκέρην. Ὁ Μοροζίνης ἐπρόσταξε παρευθὺς νὰ ἀποβοῦν ἐκ τῶν νηῶν ὀκτὼ χιλιάδες πεζοὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Δανιὴλ Δελφίνου, κατ' εὐθείαν τῆς ἀκροπόλεως διὰ νὰ τὴν κτυποῦν μὲ τὰς βομβάρδας, καὶ ὀκτακόσιοι ἑβδομή-

χοντα ἱππεῖς διὰ νὰ ἐμποδίζουν τὴν βοήθειαν ὁποῦ ἤθελεν ἀπὸ τὰς Θήβας. Τὸ μὲν οὖν πεζικὸν στράτευμα ἔτυπτε τὸ κάστρον μὲ τὰς βομβάρδας, τὸ δὲ ἱππικὸν ἐποίει χαρακώματα, οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἐδιαφεντεύθησαν ἐπί τινας ἡμέρας καὶ αὐτοὶ ἀντιπολεμοῦντες· ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ἡ προσδοκωμένη αὐτοῖς ἀπὸ Θήβας βοήθεια ἐφαίνετο, ἔπεσε δὲ καὶ ὁ περικαλέστατος ἐκεῖνος καὶ ἀξιοθαύμαστος καὶ περίφημος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἀπὸ μίαν βόμβαν ὁποῦ ἐρρίφθη ἀπὸ τοὺς πολιορκοῦντας, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἄναψεν ἡ πυρῖτις κόνις, εἴτ' οὖν ὁ τζεπχανὲς ὁποῦ ἐφυλάττετο μέσα εἰς αὐτόν, ὁμοῦ μὲ τὰ πλέον ἀκριβῆ πραγματά τους, ἔστησαν σημαίαν λευκὴν καὶ ἐζήτησαν τὴν εἰρήνην, ἥτις καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις, ὅτι εἰς διάστημα πέντε ἡμερῶν νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ λάβουν μεθ' ἑαυτῶν τὰ ὅσα πράγματα ἤθελε δυνηθοῦν, ἀφίνοντες μόνον τοὺς ἀράπιδες, καὶ νὰ ἀναχωρήσουν ἀσφαλῶς εἰς Σμύρνην, ἢ ὅπου ἀλλοῦ θελήσουν, ὅπερ καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν τετάρτην τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἐκ δὲ τούτου ὁ Μοροζίνης ἐκέλευσε νὰ ἀφιερωθῇ ἡ πρώτη ἐκκλησία ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου, ἐν ᾗ συνελθόντων αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων ὀφφικιαλίων, ἐγένετο λειτουργία, καὶ ἀνεπέμφθησαν δοξολογίαι καὶ εὐχαριστίαι πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς πόλεως. Ἔχαιρον οὖν κοινῇ ὅ,τε λαὸς τῆς Ἀθήνας διὰ τὴν δῆθεν ἐλευθερίαν ὁποῦ ἀνελπίστως οὕτω καὶ ταχέως ἀπήλαυσε, καὶ ὁ νέος κυριάρχης· ἀλλὰ δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς ὁποῦ εἰς λύπην ἄκραν ἡ χαρὰ μετετράπη· διότι πρῶτον μὲν ἐνέσκηψε κατὰ τῆς πόλεως ἡ πανώλη, ἐξ ἧς ἀπέθανον πολλοὶ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ τῶν πολιτῶν, ἔπειτα δέ, τοῦ Μοροζίνου μὴ δυναμένου νὰ κρατήσῃ τὴν Ἀθήναν διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν Τούρκων ἐπιδρομάς, παρασκευαζομένου δὲ ἅμα καὶ πρὸς ἀποδημίαν καὶ ἐπιχείρησιν τῆς Εὐ-

βοίας (ἡ ὁποία δὲν ἔλαβε μήτε αὐτὴ καλὴν ἔκβασιν). Οἱ Ἀθηναῖοι στοχαζόμενοι ὅτι κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν ἔμελλον νὰ ἦναι (ἂν εἶχε σταθοῦν εἰς τὴν Ἀθήναν) προτεθειμένοι εἰς τοὺς ἐκ τῶν Τούρκων κινδύνους, ἀνέφεραν ταῦτα δεινοπαθῶς τῷ Μοροζίνῃ, ὅστις, συνορῶν οὐκ ἄλογον ὄντα τὸν φόβον τους, ἐπῆρε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τοὺς ἔστειλεν ἀσφαλῶς μετὰ τῶν πλοίων τοὺς μὲν εἰς Αἴγιναν, τοὺς δὲ εἰς Σαλαμῖνα, τοὺς δὲ εἰς ἄλλας τῶν Κυκλάδων νήσων, πολλοὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Κόρινθον, οἱ πλείονες τῶν ἀξιολογωτέρων κατέφυγον εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἐφιλοφρονήθησαν παρὰ τῆς ἀριστοκρατίας τῶν Οὐενετῶν μὲ ὑποστατικὰ καὶ μὲ μισθοὺς ἐτησίους, ὅπου καὶ ἐπέμειναν μέχρι τῆς ἁλώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τοὺς 1715. Ἡ ἐπώδυνος αὕτη ἀναχώρησις τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς φίλης πατρίδος ἐγένετο ἐν μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐγκατελείφθη οὖν ἡ Ἀθήνα ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν συκηλάτῳ παντέρημος ἐπὶ τρεῖς ὅλους χρόνους.

Ἐκ δὴ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι, πόθῳ πρὸς τὴν πατρίδα θλιβόμενοι, ἤρξαντο κατὰ μικρὸν νὰ συνάγωνται ἕως ἑβδομήκοντα φαμηλίαι, καὶ ἐν ταὐτῷ ἔγραψαν πρὸς τὸ ὑψηλὸν δοβλέτι τῆς κραταιᾶς βασιλείας, δηλοποιοῦντες τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπιστροφήν τους καὶ ὅτι εἶναι πιστοὶ ῥαγιάδες τοῦ πολυχρονίου ἄνακτος καὶ ἄλλα ὅμοια. Ἡ βασιλεία ἔδωκεν εὐμενῆ τὴν ἀκρόασιν εἰς τὰ γραφόμενα, καὶ ἔδειξε μεγάλην τὴν εὐχαρίστησιν· καὶ δὴ μετ' οὐ πολὺ διορίζει ἕνα πασᾶν, ὀνόματι Ἀπδουλᾶ πασᾶν, ἢ ἐξεπίτηδες ἢ ἔχοντα προσταγὰς καὶ δι' ἄλλου πουθενά, ὅςις ἐλθὼν ἔστησε τὰς σκηνάς του ἔξω εἰς τὴν Καλιρρόην. Εὐθὺς οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν συμπατριωτῶν ἐπῆγαν εἰς προσκύνησίν του, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐδέχθη καὶ τοὺς ἐλάλησε μὲ κάθε ἱλαρότητα, καὶ τοὺς ἠρώτησεν ἂν ἦναι πολλοὶ συνηγ-

μένοι ἀπὸ τοὺς ῥαγιάδες ἕως τόρα, καὶ ἀνίσως ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀκολουθοῦν συναγόμενοι. Οἱ συμπατριῶται ἀπεκρίθησαν διὰ στόματος τοῦ Νικολάου Χειλᾶ, εἰδήμονος τῆς Ὀθωμανικῆς διαλέκτου, ὅτι, πασᾶ ἐφένδη, μέχρι τοῦδε εἶναι μερικοὶ συνηγμένοι καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο πάσχομεν μὲ κάθε λογῆς τρόπον νὰ φέρωμεν καὶ τοὺς ἐπιλοίπους, ὅμως χρειάζεται ὑπομονή.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Μοροζίνη, πρῶτος μητροπολίτης ἐστάθη κάποιος Κύριλλος.

Εἰς τοὺς **1703** διάδοχος ἐγένετο τοῦ Κυρίλλου ὁ σοφὸς Μελέτιος ὁ Ἰωαννίτης.

Εἰς τοὺς **1714** διεδέξατο τὸν Μελέτιον ὁ Ἰάκωβος. Ἐπὶ τούτου τοῦ ἀρχιερέως ἦλθεν ὁ ἱεροδιδάσκαλος κὺρ Γρηγόριος, ἐπιλεγόμενος Σωτήρης, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν Ἑλληνικὴν σχολήν, καὶ πρῶτος ἐν αὐτῇ διδάσκαλος ἐχρημάτισε, καὶ τὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ κοινόν. Μετὰ ταῦτα μετεπέμφθη ὁ κὺρ Παΐσιος, ὃν διεδέχθη ὁ κὺρ Κοσμᾶς, μεθ' ὃν ὁ Ἀθανάσιος, καὶ μετὰ τοῦτον Δημήτριος Βόδας Ἰωαννίτης, νῦν δὲ Σαμουὴλ Κουβελάνος.

Εἰς τοὺς **1736** διεδέξατο τὴν ἐπαρχίαν ὁ Ζαχαρίας.

Εἰς τοὺς **1741** διάδοχος ἐγένετο τοῦ Ζαχαρίου ὁ Ἄνθιμος.

Εἰς τοὺς **1750** ᾠκοδομήθη ἡ σχολὴ τοῦ Ντέκα.

Ἐφημερίδες.

Εἰς τοὺς **1754**, ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, ἐσυνέβη ἡ ὀλέθριος στάσις καὶ ἡ δημηγερσία κατὰ τοῦ βοϊβόνδα Σαρὴ μουσελίμη. Ἐτελείωσε μὲ μεγάλην φθορὰν τῶν Ρωμαίων, καὶ δαπάνην ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια πουγγία.

Εἰς τοὺς **1755** ἔλαβε τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ Χατζῆ Ἀχμὲτ ἀγᾶς·

Εἰς τοὺς 1756 ὁ αὐτός. Εἰς τὰς 26 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἔπεσε κεραυνὸς ἔνδον τῆς μητροπόλεως καὶ κατέκαυσε τὸν Φιλόθεον, ἀδελφὸν τοῦ κὺρ Ἀθανασίου ἀρχιερέως, καὶ τὸν ἀνεψιόν του Νικολάκην ἐν ταυτῷ καὶ τοὺς δύο.

Εἰς τοὺς 1757 ἦλθε βοϊβόδας ὁ Οὐσεῒν ἀγᾶς Σαλιμπέογλους. Τὸ χαρέμι του ἐκάθητο εἰς τὸ ὀσπήτιον τοῦ Μπόλμπατζα, εἰς τὸν ἅγιον Θωμᾶν.

Εἰς τοὺς 1758 βοϊβόδας ἐγένετο κάποιος Οὐσεῒν ἐφένδης. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ πασᾶς τῆς Εὐρίπου, λεγόμενος Σοπασαλάνης, πολλὰ κακὰ ἐποίει τοῖς Ἀθηναίοις μὲ τὸ συχνὸν στάλσιμον τῶν ἀνθρώπων του. Τότε ἐφυλακώθη καὶ ὁ κὺρ Ἄνθιμος, καὶ ἐπλήρωσε πέντε χιλιάδες γρόσια τοῦ πασᾶ·

Εἰς τοὺς 1759 ἦλθε βοϊβόδας ὁ Τζισταράκης Ἀθηναῖος. Οὗτος ᾠκοδόμησε τὸ τζαμὶ τοῦ κάτω παζαρίου, ἐκρέμνισε μίαν κολόναν ἀπὸ ἐκείνας τοῦ Ἀδριανοῦ διὰ τῆς πυρίτιδος κόνεως, ἔλαβε καὶ πολλὰ μάρμαρα ἀπὸ τὴν παλαιὰν μητρόπολιν. Τῷ ἔτει τούτῳ ἦλθεν ἐξ αἰτίας τῶν ἐναντίων ἀνέμων ἀπὸ τὴν Κρήτην ὁ Ἀλμπὰν πασᾶς, ἔχων καὶ τὸ ἀγώγιμον τῆς πανώλης, ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνεχώρησεν. Ἡ νόσος δὲν ἐδιεδόθη, μόλις εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας οἰκίας.

Εἰς τοὺς 1760 ἐπέστρεψαν ἀπὸ βασιλεύουσαν ὁ κὺρ Ἄνθιμος καὶ δύο τρεῖς τῶν ἀρχόντων μετὰ τοῦ βοϊβόδα Χαλὴλ ἀγᾶ, κομίζοντες καὶ τὸ χάτι σερίφιον, ἀπαγορεῦον ὅλως τὴν εἴσοδον τοῦ πασᾶ. Ὁ βοϊβόδας ἦτο καλὸς καὶ φερωνύμως ἐπωνομάσθη καλὸς Χαλὴμ ἀγᾶς. Τῷ ἔτει τούτῳ ἐγένετο καὶ ἡ Ἀθήνα Μαλικιανές·

Εἰς τοὺς 1761 ἐξανέλαβε τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ αὐτὸς καλός· εἶχε λείψει καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ πασᾶ.

Εἰς τοὺς 1762 βοϊβόδας πάλιν ὁ Χατζῆ Ἀχμὲτ ἀγᾶς.

Εἰς τοὺς 1763 βοϊβόδας ἦλθεν ὁ Μεϊμὲτ ἀγᾶς σπανός.

Εἰς τοὺς 1764, βοϊβόδα ὄντος τοῦ αὐτοῦ Μεϊμέταγα, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους, τουτέστιν εἰς τὰς 12 τοῦ Ἰανουαρίου, ἀπέθανεν ἐν Λεβαδείᾳ ὁ μητροπολίτης κὺρ Ἄνθιμος, ἀκόμη δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὸν πεντηκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας του. Διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ πρώην Δρύστας κὺρ Βαρθολομαῖος· διέτριψε δὲ ὅλον ἔτος εἰς βασιλεύουσαν διὰ ἀναγκαίας του ὑποθέσεις, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Κονσολάτων τῆς Ἀθήνας, τὰ ὁποῖα καὶ ἐσυκώθησαν.

Εἰς τοὺς 1765, βοϊβόδα ὄντος τοῦ Ἀβδῆ βέϊ, Κορινθίου, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους, ἀπέθανεν ὁ ἱεροδιδάσκαλος κὺρ Βησσαρίων, οὗτινος διὰ συνδρομῆς καὶ ἐπιστασίας, ᾠκοδομήθη ἡ σχολὴ διὰ φιλοτίμου δαπάνης τοῦ ποτὲ Ἰωάννου Ντέκα, καὶ ἐστήθη καὶ πρῶτος διδάσκαλος τῆς αὐτῆς σχολῆς. Ὑποκάτω εἰς αὐτὸν ἐπαιδεύθην καὶ ἐγὼ τὰ γραμματικά.

Εἰς τὰς 15 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανεν ὁ διδάσκαλος Ἱερόθεος, ὁ καὶ Μπάνος λεγόμενος, ἄνθρωπος ἐπιτήδειος εἰς ὑπερβολὴν εἰς τὸ νὰ συγγράφῃ καὶ νὰ ὑπαγορεύῃ ἐκ τοῦ προχείρου, εὐφραδὴς καὶ μνημονικώτατος· ἡ μέθη ὅμως τοῦ ἔσβυσε αὐτὰ τὰ προτερήματα, καὶ τοῦ ἐσύντεμε καὶ τὸ ζῆν. Περὶ τὸν Αὔγουστον μῆνα, διηγέρθη μεταξὺ Βαρθολομαίου καὶ Νικολάου Λατίνου ἡ φιλονεικία καὶ ἡ δυσμένεια, ἐξ αἰτίας μιᾶς κρίσεως ἑνὸς τῶν χριστιανῶν, δὲν ἠξεύρω ποῖος τῶν δύο ὑπερασπίζετο τὴν ἀλήθειαν. Ὁ Λατῖνος μὲ τὴν δύναμιν τοῦ βοϊβόδα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον διήγειρε κατὰ τοῦ Βαρθολομαίου τὸ ἱερατεῖον καὶ τὸν λαόν. Ὁ Βαρθολομαῖος ὑπῆγεν εἰς τὰ Δερβενοχώρια, κἀκεῖθεν εἰς Λεβαδείαν, ἴσως διὰ νὰ δώσῃ τόπον τῇ ὀργῇ.

Εἰς τοὺς 1766, βοϊβόδα ὄντος τοῦ αὐτοῦ Ἀβδῆ βέϊ, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους, ὁ Νικόλαος Λατῖνος μετὰ ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν διέπλευσαν εἰς βασιλεύουσαν πρὸς ἔξωσιν τοῦ Βαρθο-

λομαίου, ἦν δὲ τότε πατριάρχης ὁ κὺρ Σαμουήλ. Ὁ δὲ Βαρθολομαῖος ἀπὸ Λεβαδείας ἥψατο καὶ αὐτὸς τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Παρεστάθησαν ἀμφότερα τὰ μέρη εἰς τὸ ἄρζ ὀδασί, ἔμπροσθεν τοῦ ὑψηλοτάτου ἐπιτρόπου Μισίνογλου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου ἦλθον εἰς Ἀθήνας ὅλοι ὁμοῦ καὶ ἠγαπήθησαν καὶ εἰρηνοποιήθησαν, μετ' ὀλίγον δὲ πορευθέντες εἰς βασιλεύουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκίνησαν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Ἀδδῆ βέη, καὶ τὸν ἔξωσαν μετ' αἰσχύνης καὶ τοῦ ἐπῆραν καὶ δέκα πουγγία.

Εἰς τοὺς 1767, βοϊβόδας ἐγένετο ὁ Χατζῆ Ἀσὰν ἀγᾶς. Ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ διεδέξατο τὴν σχολὴν τοῦ Ντέκα ὁ ἱερολογιώτατος κὺρ Σωφρόνιος ὁ Μπάρπανος.

Εἰς τοὺς 1768, βοϊβόδας ὁ αὐτός. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους ἦλθε βασιλικὸς ὁρισμὸς διὰ νὰ σύκωθοῦν τὰ ἅρματα ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, καθ' ὅτι ὤδινεν ὁ πόλεμος μεταξὺ Μοσχόβων καὶ Τούρκων. Ἐστάλθη δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Εὐρίπου μπουγιουρδὶ περὶ ἐξετάσεως νέων ἐκκλησιῶν. Ἐκτοτε ἄρχισαν τὰ πράγματα τῶν Ρωμαίων νὰ κλίνωσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον.

Εἰς τοὺς 1769, ἐν μηνὶ Μαΐῳ, ὄντος τοῦ αὐτοῦ βοϊβόδα, οἱ Τοῦρκοι ἔβαλον εἰς φυλακὴν σιδηροδέσμιον τὸν κὺρ Βαρθολομαῖον δι' ἐπιβουλῆς καὶ συκοφαντίας τοῦ τζιστάραγα καὶ βεΐζαγα, μεταχειρισθέντες ὄργανον ἕνα Τοῦρκον Βοστιτζάνον, ὅστις ἐλθὼν τότε εἰς Ἀθήνας ἐν σχήματι πτωχοῦ Ρωμαίου, χάριν ἐλεημοσύνης, καὶ γνωρισθεὶς ἀπὸ ἕνα του συμπατριώτην, ἐβλήθη εἰς φυλακήν, ἔνθα ἐλθόντες ὁ βεΐζαγας καὶ κάποιος Ἐμὶν ἀγᾶς, κρητικός, τὸν ἐδίδαξαν νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι τάχα ἐστάλθη ἀπὸ τὸν μαΐστορα τῆς Μάλτας μὲ γράμματα ὑποκριτικά, εἰς τὸν μητροπολίτην τῆς Ἀθήνας, νὰ ἔχῃ τὴν εἴδησιν ὅτι μετ' ὀλίγον ἔρχονται δύο καράβια μαλτέζικα εἰς τὸν Ἔλυμπον, χωρίον τοῦ βεΐζαγα, διὰ νὰ πάρουν σκλάβον τὸν αὐτὸν βεΐζαγα. Ἴδρωσεν ὁ κὺρ Βαρθολομαῖος διὰ νὰ ἀπο-

φύγῃ καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν συκοφαντίαν μὲ δόσιν δώδεκα πουγγία εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Εὐρίπου. Ὁ ὑποκριτὴς ἐκεῖνος ἐκρεμάσθη εἰς Εὔριπον ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὁ Βαρθολομαῖος ἐπῆγε εἰς Λεβαδείαν.

Εἰς τοὺς 1770 περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους, ἐν ἀκμῇ οὔσης τῆς μάχης μεταξὺ Τούρκων καὶ Μοσχόβων, ἦλθεν ὁ κὺρ Βαρθολομαῖος ἀπὸ Λεβαδείας εἰς τὸ Δαφνί. Οἱ Τοῦρκοι ἐσηκώθησαν ἐπὶ ποδῶν νὰ τὸν θανατώσουν, ἂν ἤθελε ἔμβῃ εἰς τὴν πολιτείαν· ὅθεν ἐπέρασεν εἰς Κούλουρην, κἀκεῖθεν εἰς Τζίαν, ἔνθα διέτριψε πέντε χρόνους καὶ μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη εἰς βασιλεύουσαν. Ἐν μηνὶ Μαΐῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τοῦ πολέμου ἐπικρατοῦντος, ἐκοιμώμεθα οἱ Ρωμαῖοι ἐπάνω εἰς τὸ κάστρον πρὸς ἀσφάλειαν τῶν Τούρκων. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Ἰουνίου, ἦλθεν ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ στόλου ὁ καπετὰν Ἀλέξανδρος Παλικούτζας μὲ σημαίαν μοσχόβικην κάτω εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπῆρε μίαν σακολέβαν τούρκικην φορτωμένην ρύζι καὶ εὐθὺς ἀνεχώρησεν. Οἱ Τοῦρκοι ἔλαβον τόσον φόβον, ὥστε ὁποῦ κανένας δὲν ἐκοιμήθη κάτω εἰς τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ ὅλοι ἀνέβησαν εἰς τὸ κάστρον. Τὴν αὐτὴν νύκτα ὁποῦ ἐμβῆκεν εἰς τὸν λιμένα ὁ καπετὰν Ἀλέξανδρος, ἐπῆγεν ὁ μουσιοῦ Καΐρακ (ὅστις ἐκάθητο πάντα κάτω εἰς τὰ ὁσπήτιά του) εἰς τὸ καράβι του πρὸς χαιρετισμόν, μὲ τὸ νὰ ἦναι φίλος του παλαιός, καὶ περισσότερον ὅμως νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐρχομοῦ του. Ὁ καπετὰν Ἀλέξανδρος τὸν ἐδηλοποίησε τοὺς σκοπούς του, δηλαδὴ ὅτι θέλει νὰ διεγείρῃ τοὺς Ρωμαίους κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ νὰ φέρῃ ὅλον τὸν Ρωσσικὸν στόλον εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ὁ μουσιοῦ Καΐρακ, ὡς φρόνιμος καὶ εἰδήμων καὶ καλοθελήτης τοῦ τόπου, ἐπαράστησε πρὸς αὐτὸν μὲ ζῆλον πολὺν καὶ θερμότητα ὅτι ἂν ἤθελε κάμει τοιοῦτον ἔργον, θέλει φέρει τὸν τέλειον ἀφανισμὸν εἰς τοὺς δυστυχεῖς Ρωμαίους τῆς Ἀθήνας,

καὶ ἂν δὲν λυπῆται τοὺς ἄλλους, πρέπει νὰ λυπηθῇ τοὺς συγγενεῖς τῆς γυναικός του, καὶ μάλιστα τὸν γυναικάδελφόν του τὸν Λογοθέτην, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι μέλλουσι νὰ δοκιμάσουν τὰ ἀποτελέσματα τοιούτου ὀλεθρίου συμβεβηκότος. Μὲ τοιούτους λόγους τοὺς ἐμπόδισε, καὶ τὴν αὐτὴν νύκτα εὐθὺς ἀνεχώρησε. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἔβαλαν εἰς φυλακὴν εἰς τὸ κάστρον τὸν Σπυρίδωνα Λογοθέτην· οὐ πολλῷ δ' ὕστερον, ἦλθον δύο φρούραρχοι Σουλεμὰν βεης καὶ Νουμὰν βεης μὲ βασιλικὸν ὁρισμόν. Εἶχεν ὁ καθ' εἷς ἕως πεντήκοντα ἀνθρώπους. Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ Νουμὰν βεης ἀνεχώρησε, μετὰ δὲ δύο μῆνας καὶ ὁ Σουλεμὰν βεης. Ἐκ δὴ τούτου ἔρχεται φρούραρχος ἀπὸ Λάρισσαν, ὁ Διβὰν ἐφέντης διὰ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ, εἶχεν ἀνθρώπους ἑκατόν. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου ἀνεχώρησε· διέβησαν δὲ μετ' ὀλίγον περαστικῶς, ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἕως ὀκτακόσιοι σαριγγιουλίδες, πεφορτισμένοι ἀπὸ λάφυρα καὶ ἀπὸ αἰχμαλώτους γυναῖκας. Κατέλυσαν εἰς τὸ περιβόλιον τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀνεχώρησαν χωρὶς νὰ προξενήσουν καμμίαν βλάβην. Τῷ ἔτει τούτῳ ἔγινεν ἀρκετὸν εἰσόδημα λαδίου, ὅμως δὲν ἐπωλήθη μὲ τιμήν, μόλις πρὸς 25 καὶ 30 παράδες τὸ ξεστί· ἔκτοτε ἄρχισεν ὁ κόνσολας Γάσπαρης νὰ κερδίζῃ.

Εἰς τοὺς 1771 βοϊβόδας ἦτον ἕνας γέρων, τοῦ ὁποίου δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομα, ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ μαλακιανέ. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους διὰ τὴν κακὴν τύχην τῆς Ἀθήνας, ἦλθεν ὁ Μητρομάρας μὲ σημαίαν Μοσχόβικην, καὶ ἐκυρίευσε τὸ νησί, δηλαδὴ τὴν Κούλουρη· κοινῶς· συνέδραμον ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία τῆς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη πολλοὶ κλέπται καὶ κακοποιοὶ ἄνθρωποι, ἐπῆγαν καὶ οὐκ ὀλίγοι Ἀθηναῖοι, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἡ Σαλαμὶν ἔγεινε λῃσταρχεῖον ὑποκάτω εἰς ὄνομα Μοσχοβίας. Αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς ἐπροξένησε μεγάλην ταραχὴν

καὶ φθορὰν εἰς τὴν Ἀθήναν, καὶ ὅσοι τῶν Ἀθηναίων διὰ φόβον τους ἐπῆγαν εἰς Κούλουρην, ἐδοκίμασαν μεγάλας ζημίας. Κἀνένας ἀπὸ τοὺς προεστῶτας δὲν ἐπῆγεν, ἀλλ' ἐπορεύθησαν μὲ μεγάλην φρόνησιν· ἦσαν δὲ τότε προεστῶτες ὁ Χατζῆ Ἰωάννης Λεοβαδίτης, ὁ Χατζῆ Ἀγγελάκης Καντζελιέρης, ὁ Δημήτριος Καλογεράς, ὁ Νικόλαος Λατῖνος, ὁ Νικόλαος Πατούσας, ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ὁ Ἰωάννης Βροντογούνης, ὁ Ἀντώνιος Ροῦτος, ὁ Λεονάρδος Μπάρμπανος καὶ ὁ Νικόλαος Κακούρης. Οὐ πολλῷ ὕστερον ἦλθεν ἀπὸ τὸ Ἀνάπλι φρούραρχος μὲ μπουγιουρδὴ τοῦ ἀρχισατράπου Μισίνογλου, ὁ Ἰσλὰμ μπελούμπασης μὲ ἑκατὸν Ἀλβανίτας. Ἐρχόμενοι πολεμοῦνται εἰς τὸν δρόμον ὑπὸ τῶν Λεμπέσιδων· οὕτως ὠνομάσθησαν τοῦ Μητρομάρα εἰς τὸν κερατόπυργον. Εἶχε δὲ μείνει ὁ τόπος διὰ ὀλίγους μῆνας χωρὶς βοϊβόδα, καὶ αὐτὸ μᾶς ἔδιδε μεγάλον φόβον. Ὀλίγον οὖν ὕστερον ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰσλάμη ἦλθεν ὁ βοϊβόδας διὰ ξηρᾶς, κάποιος ἀγᾶς Μποσταντζῆς· ἰστέον δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀταξίας καὶ κλεψίας καὶ ἐκδρομὰς τῶν ἐν Σαλαμίνι λεμπέσιδων ὁποῦ ἔκαμναν σχεδὸν καθ' ἑκάστην εἰς τὰ πέριξ τῆς Ἀθήνας, καὶ διὰ τὴν ὀργὴν τῶν ἐντοπίων Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανιτῶν, ἡμεῖς εὑρισκόμεθα εἰς ἕνα φόβον παντοτινόν. Κάθε ἀταξία τῶν λεμπέσιδων εἰς ἡμᾶς ἐφοβέριζε τὸν θάνατον· ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ ἔφερε τὸν περὶ ψυχῆς θάνατον, ἤτοι κίνδυνον, ἐστάθη τοιοῦτο. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς ἐλεύσεως τοῦ βοϊβόδα, ἔρχονται καὶ δύο ἄνθρωποι τοῦ αὐτοῦ βοϊβόδα, φέροντες τὸν μποχτζᾶν τῶν χαρατζίων· οἱ δὲ λεμπέσιδες, παραφυλάττοντες εἰς τὸν δρόμον, πλησίον τῆς Ἀθήνας, κτυποῦσι τοὺς ἀνθρώπους καὶ πέρνουσι τὸν μποχτζᾶν καὶ τὸν ὑπάγουσιν εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Τότε δὴ τότε οἱ μὲν Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἀλβανῖται ὅλοι ὁμοῦ ἐσυνάχθησαν εἰς τοὺς καφενέδες, καὶ ὡς ἄγριοι θῆρες ἐφώναζον καθ' ἡμῶν καὶ ἡτοιμά-

ζοντο νὰ μᾶς θανατώσουν, καθὼς πρὸ ὀλίγου τὸ ἔπαθον οἱ ἄθλιοι Τριπολιτζιῶται· ἡμεῖς δὲ εὑρισκόμεθα κατακεκρυμμένοι ὑπὸ τοῦ φόβου, ὁ καθ' εἷς ὅπου ἠδύνατο, μισαπεθαμένοι καὶ ἐπροσμέναμεν ὥραν παρ' ὥραν τὴν σφαγὴν, καὶ εἰς τοῦτο δὲν ἔλειπε τίποτες ἄλλο, πάρεξ ἡ συγκατάνευσις καὶ ἡ ἄδεια τοῦ βοϊβόδα. Τότε ὁ μουφτῆ ἐφένδης, ἐσχατόγηρως ὢν καὶ μηδέποτε συνειθισμένος εἰς τὸ νὰ κάθηται ἔξω εἰς τοὺς καφενέδες, εὐθὺς ὁποῦ ἤκουσε ἓν τοιοῦτον συμβεβηκὸς καὶ τὰς ἀτάκτους καὶ ἀγρίας φωνὰς τοῦ πλήθους, ὡς εἶχε ποδῶν, εὐγῆκεν ἔξω εἰς τοὺς καφενέδες καὶ μὲ διαφόρους λόγους τοὺς κατεπράϋνεν· ὁ δὲ βοϊβόδας, μὲ ὅλον ὁποῦ ἀπέθανεν ἕνας ἀπὸ τοὺς κτυπημένους ἀνθρώπους, ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ καθ' ἡμῶν, ἔδειξεν ὅλην τὴν ὑπεράσπισιν, λέγων πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο, ὅτι, ἐγὼ δὲν ἦλθα βοϊβόδας τῶν ἐν Σαλαμίνι λεμπέσιδων, ἀλλὰ τῶν ἐν Ἀθήνᾳ πιστῶν ῥαγιάδων τῆς βασιλείας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔστειλαν οἱ προεστῶτες μὲ γνώμην τοῦ βοϊβόδα εἰς τὸν Μητρομάραν παρακλητικῷ τῷ τρόπῳ καὶ ἔλαβαν τὸν μποχτζᾶν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἔρχεται κάποιος Ἰμβραὴμ Κούρας, ἀλβανίτης μὲ ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν Εὔριπον κατεπάνω τοῦ Ἰσλὰμ μπελούμπαση διὰ νὰ τὸν διώξῃ καὶ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν φρουραρχίαν, τὸν ὁποῖον προϋπαντῶντας αὐτὸν ὁ Ἰσλὰμ μπελούμπασης ἔξω εἰς τὸν Ἀσώματον, τὸν πολεμεῖ καὶ τὸν διώκει. Δὲν ἐλάβομεν καὶ τότε ὀλίγον φόβον, διότι ὑποπτευόμεθα μήπως καὶ, συμφωνήσαντες αἱ δύο μπελουμπασιάδες, ἤθελαν ὁρμήσειν εἰς τὴν πολιτείαν νὰ κόψουν καὶ νὰ λεηλατήσουν, ὡς σύνηθες τὰ τοιαῦτα τοῖς Ἀλβανίταις. Μετ' οὐ πολὺ ἔγραψαν συμφώνως Τοῦρκοι καὶ Ρωμαῖοι εἰς τὸ Ἀνάπλι πρὸς Μισίνογλου κατὰ τοῦ Ἰσλάμη διὰ τὰς κλεψίας καὶ ἁρπαγὰς καὶ ἀταξίας ὅπου ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποί του, καὶ, ἐξωσθέντος διὰ προσταγῆς αὐτοῦ, στέλλεται ὁ Μπεκὴρ μπελούμπασης μὲ

ἑκατὸν ἀνθρώπους καὶ αὐτός. Εὐγῆκαν πάλιν ἀπὸ τὴν Κούλουρην οἱ λεμπέσιδες καὶ τοὺς ἐπρόσμειναν εἰς τὸ κατηφόρι νὰ τοὺς κτυπήσουν, παρόντος καὶ τοῦ Μητρομάρα εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον. Ἔκαμαν ὅμως τὴν κακήν τους ἡμέραν οἱ λεμπέσιδες, διότι οἱ ἀλβανῖται, ἀγκαλὰ στενοχωρημένοι εἰς τόπον ἀπόκρημνον, διέβησαν ἀβλαβῶς χωρὶς νὰ πέσῃ ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς, καὶ ἐφόνευσαν ὀκτὼ λεμπέσιδες, τῶν ὁποίων ἔφερον τὰς κεφαλὰς εἰς τὴν Ἀθήναν. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ πιασθῇ καὶ ὁ Μητρομάρας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου, ἦλθεν ὁ Μεχμὲτ πασᾶς, λεγόμενος Καλοπασᾶς, μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν μὲ τετρακοσίους ἀλβανίτας ὡς φρούραρχος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου ἦλθε βοϊβόδας ὁ Χατζῆ Ἀσάναγας διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῶν 1771, διότι ὁ ἀγᾶς τοῦ Οὐσεῒν ἀγᾶ δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὸ βοϊβοδαλίκι μὲ τὸ νὰ τοῦ ἐφάνη ἀκριβόν, ὅθεν ἀνεχώρησεν ὁ αὐτὸς Οὐσεῒν ἀγᾶς. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα ἦλθεν ὁ Τζατὰλ Ἀλῆ ἀγᾶς μὲ πεντακοσίους σαριγγιουλίδες μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν ἐπὶ τῷ θῦσαι καὶ ἀπολέσαι, διότι ὁ πασᾶς τῆς Εὐρίπου Ὀσμὰν πασᾶς εἶχεν ἀναφέρει πρὸς τὸν ἄνακτα μυρία κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ὅτι εἶναι ἀποστάται τῆς βασιλείας καὶ σύμφωνοι μὲ τοὺς μοσχόβους τῆς Κούλουρης, εἰς τοὺς ὁποίους στέλλουσι τροφὰς καθημερινῶς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Φθάνοντας εἰς χωρίον Μενίδι, ἰδοὺ τὸν προφθάνει ἕτερος βασιλικὸς ὁρισμὸς ἀναιρετικὸς τοῦ προτέρου, τὸν ὁποῖον εἶχεν εὐγάλει, λαμβάνοντας τὴν εἴδησιν ὁ μαλικιανὲ σαΐπης Ἰσμαὴλ ἀγᾶς. Βέβαια ἂν δὲν ἤθελε προφθάσει τὸ δεύτερον αὐτὸ φερμάνι, πολλοὺς ἤθελε θανατώσει ὁ Τζατὰλ Ἀλῆ ἀγᾶς, διότι ἦτον σφόδρα αἱμοβόρος. Ἐν τοσούτῳ ἐμβῆκεν εἰς τὴν πολιτείαν, ἔβαλεν εἰς φυλακὴν τοὺς προεστῶτας, καὶ μόλις τοὺς ἠλευθέρωσε, λαμβάνοντας ὀγδοήκοντα πουγγία. Θανατόνει ἀδίκως ἕνα γέροντα ψαρᾶν ὁμοῦ καὶ τὸν υἱόν του ἐπὶ συ-

κοφαντία ὅτι φέρουσι τροφὰς εἰς τὴν Κούλουρην. Ἀφ' οὗ ἐκάθησεν ἕως εἴκοσιν ἡμέρας, ἔφυγεν ἀφίνοντες τριακοσίους σαριγγιουλίδες ὡς δῆθεν φύλακας τοῦ τόπου. Ὁ Καλοπασᾶς ὀλίγον πρότερον εἶχεν ἀναχωρήσει. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου πιάνουσι τὰ ἅρματα οἱ ἐντόπιοι Τοῦρκοι καὶ οἱ σαριγγιουλίδες καὶ ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους ἐξ αἰτίας ἑνὸς Τούρκου ὁποῦ ἐφόνευσαν οἱ σαριγγιουλίδες καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὸ πηγάδι. Ἐπὶ Καλοπασᾶ ἐσυκοφαντήθη ὁ Νικόλαος Λατῖνος ὡς τάχα στέλλει τροφὰς εἰς τὴν Κούλουρην, καὶ εὐθὺς ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ πασᾶ, καὶ ἐκινδύνευσεν εἰς θάνατον, μόλις ἐλυτρώθη διὰ δόσεως δύο χιλιάδων γροσίων. Εἰς τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐπιάσθη καὶ ἕνας νέος πτωχός, ὀνόματι Μιχαὴλ Μπακνανᾶς, ἐπὶ τῇ αὐτῇ συκοφαντίᾳ. Ἡ πτωχία του περισσότερον παρὰ τὸ σφάλμα του τὸν κατεδίκασεν εὐθὺς εἰς θάνατον. Λαβὼν δὲ αὐτὸν ὁ δήμιος διὰ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ καθ' ὁδόν, πορευομένων καὶ ἄλλων Τούρκων, ὡς λέγουσι, τοῦ ἐπρόβαλε ἂν θέλῃ νὰ γένῃ Τοῦρκος διὰ νὰ γλυτώσῃ· ὁ δέ, ἐπρόκρινε τὸ θανεῖν χριστιανὸς ἢ τὸ ζῆν Τοῦρκος. Ἀφ' οὗ ἐγονάτισε, τὸν ἐκτύπησεν ἅπαξ ὁ δήμιος, χωρὶς νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ· τότε ὁ γενναῖος ἐξεφώνησε οὕτω, κτυπᾶτε διὰ τὴν πίστιν. Ἔπειτα δὲ τὸν ἀπεκεφάλισεν.

Εἰς τοὺς 1772 βοϊβόδας ἦλθεν ὁ Χατζῆ Χαλὴλ ἀγᾶς, Ἀλαμπάνης ἐπικληθείς, ἄνθρωπος σκληρὸς καὶ φιλάργυρος. Εἰς τὰς 12 τοῦ Ἀπριλίου, ἔφερεν ὁ Μακφὴς ἀπὸ τὸ Ἀγκίστρι μερικοὺς λεμπέσιδες ὁμοῦ καὶ τινὰς γυναῖκας, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Μητρομάρα (εἶχε γὰρ ἀποθάνει προλαβὼν ὁ Μητρομάρας καὶ εἶχε καταφύγιον εἰς αὐτὸ τὸ νησάκι) ὁ βοϊβόδας τοὺς μὲν ἄνδρας ἐθανάτωσεν ἀνηλεῶς, ρίπτοντάς τους εἰς σίδηρα ὀξέα κρεμασμένους, ὁποῦ ὑπέμειναν ἀρρήτους πόνους, ἕως οὗ ἐξέπνευσαν, τὰς δὲ γυναῖκας ἐπώλησεν ὡς αἰχμαλώτους. Τὴν

γυναῖκα τοῦ Μήτρομάρα ἦλθαν οἱ συγγενεῖς της ἀπὸ τὸ Μενίδι καὶ τὴν ἐξαγόρασαν. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους φονεύεται ὁ Νικόλαος Λατῖνος καθ' ὁδόν, φθάνωντας πλησίον τοῦ ὁσπητίου του, περὶ ὥραν σχεδὸν δευτέραν τῆς νυκτός· ὁ φονεὺς δὲν ἀπεδείχθη μὲ μαρτυρίας πλὴν ἐβεβαιώθη ὅτι ἦταν ὁ Ἀσάνης Ἀγριμπαλῆς, τὸν ὁποῖον ἐφυλάκωσαν μερικὰς ἡμέρας εἰς τὸ κάστρον. Λέγουσι ὅτι ἦτο βεβλημένος εἰς αὐτὸν τὸν φόνον ὁ Ἀσάνης ὑπὸ τοῦ Μακφῆ· ἐφθόνει γὰρ καὶ δυσμενῶς ἐφέρετο τῷ Λατίνῳ ὁ Μακφῆς. Περὶ τοῦτον τὸν χρόνον εὑρίσκεται εἰς Ἀθήνας ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἔξαρχος κάποιος Ἀθανάσιος (ὅστις μετὰ ταῦτα ἔγεινε μητροπολίτης Θηβῶν), συνάγων τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας, μὲ τὸ νὰ διέτριβεν εἰς Τζίαν ὁ κὺρ Βαρθολομαῖος καὶ ἦτο ὑπὸ τὴν ὀργὴν τῆς ἐκκλησίας. Τὸ ἑλκυστικὸν τῆς Ἀθήνας τὸν ἐδελέασε καὶ ἔθετο κατὰ νοῦν ἀπὸ ἔξαρχος νὰ γένῃ μητροπολίτης Ἀθηνῶν· ἐκοινολόγησε τὸ πρᾶγμα εἰς μερικοὺς τῶν φίλων καὶ ἔλαβε καὶ μίαν ἀναφορὰν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπογεγραμμένην παρά τινων ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν. Πορευθεὶς δὲ εἰς Ὕδραν, ἢ κἀνένας τῶν φρονίμων τὸν ἐσυμβούλευσεν, ἢ παρ' ἑαυτοῦ λογιζόμενος τὸ πρᾶγμα ἀκριβέστερον, μετέβαλε τὸν σκοπὸν καὶ παρῃτήθη τοῦ ἐγχειρήματος, κάμνοντας πολλὰ καλά· ἔστειλε δὲ ὀπίσω καὶ ἕνα Ἀθηναῖον ὁποῦ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ διὰ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Ὁ βοϊβόδας ἐξώσθη μὲ ἀγωγήν.

Εἰς τοὺς 1773 βοϊβόδας ἦλθεν ὁ Μουστήμ βεης Καρύστιος· ὁ δὲ Μακφῆς, μὴ ἔχοντας ἐπὶ τούτου τοῦ βοϊβόδα κἀμμίαν ἰσχύν, ἐδοκίμαζε νὰ διεγείρῃ κἀμμίαν ταραχὴν καὶ νεωτερισμόν, ὥστε ὁποῦ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ λάβῃ πάλιν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς του. Ἐπαρακινοῦσε λοιπὸν κρυφίως, ὡς λέγουσι, τοὺς νεωτέρους τῶν Τούρκων καὶ ἔδιδεν ἄδειαν εἰς

αὐτοὺς νὰ κάμνουν διαφόρους ἀταξίας· λοιπὸν ὁ Μεχμὲτ Μελὲκ ἐφέντης, ὁ Παλάνης, τοῦ Ἀσὰν Βιλδάνη ὁ υἱὸς μεθύοντες δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον, ἑσπέρας ἤδη οὔσης, πέρνουσι τὰ τύμπανα διὰ νὰ ἀπεράσουν ἔμπροσθεν ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ βοϊβόδα. Εὐγῆκαν οἱ σεϊμένιδες καὶ ἐδοκίμασαν μὲ λόγια νὰ τοὺς γυρίσουν ὀπίσω, ἐκεῖνοι ὅμως, ἐνθουσιῶντες ὑπὸ τοῦ βάκχου, ἤρχοντο μὲ μεγάλην ὁρμὴν φωνάζοντες. Τότε πλέον εὐγαίνοντας ὁ μπελούμπασης Μουσταφᾶς τοῦ Χατζῆ Χουσεΐνη καὶ ἕνας Καρύστιος καὶ ὁ Ἰσμαΐλης τοῦ Σκενδέρη, καὶ ρίπτοντες κατ' αὐτῶν τὰ τουφέκια, φονεύουσι τὸν Παλάνην καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Βιλδάνη Ἐκ τούτου προσκαλεῖται ὁ βοϊβόδας παρὰ τοῦ πασᾶ εἰς τὴν Εὔριπον, ἐμβάλλεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ πληρόνει καὶ τριάντα πουγγία, καὶ τέλος ἐξώνεται· στέλλονται δὲ μετὰ ταῦτα πασαλίδες μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν καὶ γκρεμνίζουσι τὰ ὀσπήτια τοῦ Μουσταφᾶ καὶ Ἰσμαΐλη, αὐτοὶ δὲ ἔγειναν φυγάδες ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ταῦτα ἐγένοντο παρὰ τοῦ Μακφῆ. Περὶ τὸν Νοέμβριον μῆνα, κατεστάθησαν προεστῶτες ὁ Σπυρίδων Λογοθέτης, ὁ Δημήτριος Ἀστρακάρης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰανούλης, παραιτηθέντων διὰ τὸ γῆρας τοῦ Χατζῆ Ἰωάννου Λεοβαδίτου καὶ Χατζῆ Καντζιλιέρη, φονευθέντος δὲ καὶ τοῦ Λατίνου, ὡς εἴρηται.

Εἰς τοὺς 1774 βοϊβόδας ἦλθε κάποιος Γεσιλτζῆς Μεχμὲτ ἀγᾶς, ἀχρειέστατος καὶ βοϊβοδαλικίου ἀνάξιος. Ἐπὶ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν ἀναξιότητά του πολλὰ κακὰ ἐδοκίμασαν, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους Τούρκους καὶ ἀπὸ τὸν ἐν Εὐρίπῳ ἡγεμονεύοντα Αϊβὰς Πασόγλου. Κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα, ἦλθεν τὰ βασιλικὰ γράμματα περὶ τῆς γενομένης εἰρήνης μεταξὺ Τούρκων καὶ Μοσχόβων. Εἰς τὰς 26 τοῦ Αὐγούστου διεδέχθη τὴν σχολὴν τοῦ Ντέκα ὁ Ἰωάννης Βενιζέλος. Περὶ τοῦτον τὸν χρόνον εὑρίσκεται εἰς Ἀθήνας καὶ ὁ δεύτερος πατριαρ-

χικὸς ἔξαρχος, Μελέτιος τοὔνομα, συνάγων τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας. Ἐμιμήθη καὶ αὐτὸς τὸν Ἀθανάσιον εἰς τὸ νὰ γένῃ Ἀθηνῶν, ἀλλὰ μὲ περισσοτέραν θερμότητα καὶ ζέσιν· ἐστάθη ὁλόκληρον ἀγωνιζόμενος χρόνον περὶ τούτου, ἀλλ' οὐ μόνον οὐδὲν ἐκατώρθωσεν, ἀλλὰ περιέπεσε καὶ εἰς τὴν ὀργὴν τῆς ἐκκλησίας, ἐξορισθεὶς καὶ ἀφαιρεθεὶς τὸ ὃ εἶχε μερίδιον εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Ὁ βοϊβόδας ἐξώσθη μὲ ἀγωγήν.

Εἰς τοὺς **1775** ἦλθε τὸ πρῶτον βοϊβόδας ὁ Χατζῆ Ἀλῆ ἀγᾶς Χασικῆς. Ἔδειξε προοίμια καλά, διότι συνέστειλε τὰς ἀταξίας τῶν Τούρκων, ἐμπόδισε καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ πασᾶ· μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐφάνη τὸ ἁρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικὸν τοῦ τρόπου του, τὸ ὑβριστικόν, τὸ τυραννικὸν καὶ τὰ ὅμοια! Ἐξώσθη μὲ ἀγωγὴν ὑπὸ τῶν προεστώτων, πορευθέντων εἰς βασιλεύουσαν.

Εἰς τοὺς **1776** διεδέχθη τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ Ἀγὰν ἀγᾶς Χιώτης, ἄνθρωπος καλός, ἥσυχος καὶ φιλοδίκαιος. Εἰς τὰς **15** Μαΐου ἀπέθανεν ὁ ἱεροδιδάσκαλος κὺρ Σωφρόνιος. Εἰς τὰς **10** τοῦ Ἰουνίου ἦλθε τὸ τρίτον ὁ κὺρ Βαρθολομαῖος ἀπὸ βασιλεύουσαν, ὕστερον ἀπὸ ἑπτὰ χρόνους ὁποῦ ἔλειπεν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἱεροδιδάσκαλον κὺρ Ἀθανάσιον τὸν Κύπριον, τὸν νῦν Νικομηδείας, ὅστις ἐξεφώνει λόγους ἠθικοὺς ἐπ' ἐκκλησίας. Περὶ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα πάντη ἀνελπίστως, ἰδοὺ ὁ Χατζῆ Ἀλῆς τὸ δεύτερον εἰς Ἀθήνας, ἔχων ἠγορασμένον καὶ μέρος τοῦ μαλικιανέ· κατέλυσε δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δημητρίου Βλαστοῦ. Ἡ πρόφασις τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ἦτο τάχα διὰ νὰ πωλήσῃ τὸ σιτάρι καὶ κριθάρι τῆς δεκατίας τοῦ περυσινοῦ ἰλτιζαμίου, ὁ δὲ καθ' αὐτὸ σκοπός του ἀπέβλεπεν ὅλος εἰς τὸ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀναλάβῃ τὸ βοϊβοδαλίκι τοῦ ἐλευσομένου ἔτους. Οἱ προεστῶτες εἰς τοῦτο ἔδειξαν σταθερότητα καὶ ἐπέμενον εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἀσὰν

ἀγᾶ· ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς διὰ συνεργείας τοῦ Μακφῆ καὶ τοῦ κὺρ Βαρθολομαίου ἐκατώρθωσε τὰ ὅσα ἐβούλετο. Λοιπὸν λαμβάνει γράμματα Τούρκικα καὶ Ρωμαῖκα ἐναντίον τοῦ Ἀσὰν ἀγᾶ καὶ πρὸς ἀναζήτησιν αὐτοῦ διὰ νὰ γείνῃ βοϊβόδας, τὰ ὁποῖα ὅσον τάχος στέλλει διὰ ξηρᾶς εἰς βασιλεύουσαν. Περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους, ἤτοι εἰς τὰς 29 τοῦ Δεκεμβρίου, ἦλθε τὸ πρῶτον ὁ ἱεροδιδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ κὺρ Δωρόθεος ὁ Ἰθακήσιος· ἔβαλε πέντε διδαχὰς ἐπ' ἐκκλησίας λίαν ἐκτεταμένας μὲ συνδρομὴν ὅλων τῶν Χριστιανῶν· μετὰ ἕνδεκα ἡμέρας ἀνεχώρησεν.

Εἰς τοὺς 1777 λαμβάνει λοιπὸν τὸ βοϊβοδαλίκι ἐκ δευτέρου ὁ Χατζῆ Ἀλῆς καὶ ἔκτοτε ἄρχισε νὰ οἰκοδομῇ τὰ ὀσπήτια, ἀγοράζοντας πρῶτον τὸ ὀσπήτιον τοῦ Παλαιολόγου Βενιζέλου. Εἰς τὰς 20 τοῦ Μαΐου ἦλθε τὸ δεύτερον ὁ κὺρ Δωρόθεος, φέρων καὶ τὸν σοφολογιώτατον διδάσκαλον κὺρ Δημήτριον Βόδα Ἰωαννίτην, ἄνδρα πεπαιδευμένον εἰς πᾶν εἶδος μαθήσεως, εἰδήμονα ἔτι καὶ τῆς Λατινίδος φωνῆς καὶ τῷ κάλλει ἀρετῆς διαπρέποντα. Διεδέχθη δὲ τὴν Ἑλληνικὴν σχολὴν τοῦ κοινοῦ, ἑκουσίως καὶ εὐχαρίστως παραιτηθέντος τοῦ ἱεροδιδασκάλου κὺρ Ἀθανασίου. Ὑποκάτω εἰς αὐτὸν ἤκουσα καὶ ἐγὼ τὴν Λογικὴν τοῦ Κορυδαλέως καὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ρητορικὴν τοῦ Ἑρμογένους, πλὴν ἐν ἀμελείᾳ ὄχι ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἐδικόν μου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν 1778 ἤτοι εἰς τὰς δύο Φεβρουαρίου (διότι ἐνταῦθα ἀρχόμεθα τοῦ χρόνου πάντοτε ἀπὸ τὸν Μάρτιον, ὡσὰν ὁποῦ ἔκτοτε ἄρχεται καὶ τὸ βοϊβοδαλίκι) ἐγένετο ὁ πόλεμος εἰς τὸ Χαλάνδρι μεταξὺ τῶν ἀπὸ Θήβας ἐπελθόντων ἑξακοσίων Ἀλβανιτῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων Τούρκων καὶ Ρωμαίων. Ἔλαβον λαμπρὰν νίκην οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἀπέκτειναν ὑπὲρ τοὺς ὀγδοήκοντα Ἀλβανίτας,

τῶν λοιπῶν φυγόντων μετὰ φόβου πολλοῦ καὶ αἰσχύνης· ἐκ τῶν Ἀθηναίων μόλις ἔπεσον πέντε. Τὸ πᾶν σχεδὸν συνήργησεν εἰς αὐτὴν τὴν μάχην ὁ Χατζῆ Ἀλῆς. Εἰς τὰς 18 τοῦ αὐτοῦ Φεβρουαρίου ἄρχισεν ὁ Χατζῆ Ἀλῆς νὰ οἰκοδομῇ τὸ τειχίον.

Εἰς τοὺς 1778 βοϊβόδας ἦτο ὁ αὐτὸς Χατζῆ Ἀλῆς. Εἰς τὰς 10 Ἀπριλίου εἴδησις ἦλθεν ἀπὸ Λεβαδεῖαν ὅτι ὁ Μαξοὺτ μπελούμπασης μὲ ἓξ χιλιάδας Ἀλβανίτας καταβαίνουσιν εἰς Πελοπόννησον καὶ εἶναι λίαν πιθανὸν μήπως καὶ τραποῦν πρότερον εἰς τὴν Ἀθήναν. Τότε ὁ Χατζῆ Ἀλῆς ὅλους τοὺς Ρωμαίους πανοικεὶ μᾶς ἐπέρασεν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ἐλθὼν κατόπιν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Οἱ Τοῦρκοι ὅλοι ἐκλείσθησαν εἰς τὸ κάστρον. Οἱ περὶ Μαξούτην φθάσαντες εἰς Θήβας, ἔστειλαν εἰς Ἀθήνας, ζητοῦντες, κατὰ τὴν συνήθειάν τους, τὸν μουρασελέ. Μετὰ δεκατρεῖς ἡμέρας ἐπαναστρέψαμεν, εὐθέως δὲ καὶ μετὰ σπουδῆς μεγάλης ἄρχισε τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τειχίου τὸ ὀνομαζόμενον μπούρτζη, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ἑβδομήκοντα ἡμερῶν ἐτελειώθη, ἐδούλευσαν γὰρ ὅλα τὰ ρουφέτια, καὶ πολλάκις ὁ ἴδιος ἔδιδε πέτρας εἰς τοὺς κτίστας. Εἰς τὰς 26 τοῦ Ἰουλίου, ἀπέθανεν ὁ Λεονάρδος Ταρωνίτης, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα τριῶν χρόνων. Ἦτον ἀρραβωνιασμένος μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ποτὲ Ἰωάννου Παλαιολόγου πέντε χρόνους καὶ μόλις συνέζησε μετ' αὐτῆς, ἀφ' οὗ τὴν ἐστεφανώθη, μῆνας πέντε· τὴν ἄφησεν ἔγγυον. Περὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἔπεσεν ἡ νόσος εἰς τὰ παιδία ἡ κατὰ ἀντίφρασιν λεγομένη εὐλογία· ἀπέθανον ἕως ἑπτακόσια παιδία, καὶ τινὲς εἰς ἡλικίαν· τότε ἀκόμη δὲν ἦτον εἰς κοινὴν χρῆσιν τὸ λεγόμενον ἀμπόλιασμα. Ἡ νόσος ἤρξατο ἀπὸ τὸν Μάϊον καὶ διήρκεσεν ἕως εἰς τὸν Νοέμβριον. Ὁ χειμὼν ἠκολούθησε δριμύτατος καὶ ψυχρότατος, τὰ πετεινὰ ἐπετοῦσαν μέσα εἰς τὴν χώραν. Ἐχορτάσαμεν τοῦ

τον τὸν χρόνον, τρώγοντες πολλὰ καὶ διάφορα πετεινὰ καὶ μάλιστα χαμόκοττες. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου ἐπορεύθη ὁ Χατζῆ 'Αλῆς εἰς βασιλεύουσαν διὰ ὑποθέσεις του, ἀφίνοντας ἐπίτροπον τὸν 'Ισμαὴλ ἀγᾶ, ἄνθρωπον ἐδικόν του. Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ὁ Μουσταφᾶ ἀγᾶς, Χατζῆ 'Αλῆ ἀγᾶς καὶ ἄλλοι Τοῦρκοι καὶ συχνοὶ τῶν Ρωμαίων, ἄρχισαν νὰ διεγείρουν τὸν λαὸν καὶ νὰ κινοῦνται κατὰ τοῦ Χατζῆ 'Αλῆ διὰ τέλη ἴδια. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν 1779 ἦλθεν ἀπὸ Σμύρνην ὁ Λεονάρδος Κουτρικᾶς φέρων τὴν πρώτην γυναῖκα τοῦ κονσόλου Γάσπαρη.

Εἰς τοὺς 1779 ὁ Χατζῆ 'Αλῆς, ὡς εἴρηται, διατρίβων εἰς βασιλεύουσαν, εἶχεν ἐπιτροπικὸν εἰς τὸ βοϊβοδαλίκι τὸν 'Ισμαὴλ ἀγᾶν· οἱ δὲ περὶ Μουσταφᾶ ἀγᾶν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἄναπταν τὴν ταραχήν. Ἔκλεισαν τὰ ἐργαστήρια, συνάξεις ἐπὶ συνάξεσιν, ἐπιστολαὶ ἀνθρώπων εἰς τὸν ἀρχιθαλάσσιον 'Ασᾶν πασᾶ, ὁποῦ κατήρχετο τότε εἰς Πελοπόννησον ἐπὶ τῷ πολεμῆσαι τοὺς 'Αλβανίτας μὲ ἔγγραφα κατὰ τοῦ Χατζῆ 'Αλῆ· ὁ κὺρ Βαρθολομαῖος ἐν πᾶσι ἦτον ὁ ἀρχηγός, ὅστις εἶχεν ὑπάγει ἐπὶ τούτου εἰς Σαλαμῖνα πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ δραγουμάνου Νικολάου Μαυρογένη, κἀκεῖθεν συντροφευθεὶς μετ' αὐτοῦ ἠκολουθησεν εἰς τὸν πασᾶν ἕως τῆς Πελοποννήσου. 'Ο δὲ Χατζῆ 'Αλῆς εἰς βασιλεύουσαν ἀπήντησεν εἰς ὅλα αὐτά, καὶ ἰδοὺ περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου ἔρχεται τὸ τρίτον εἰς 'Αθήνας, φέρων μπουμπασιραίους μὲ φερμάνι βασιλικόν, καὶ ἐξορίζει τὸν μὲν Μουσταφᾶ ἀγᾶ καὶ 'Ασᾶν ἀγᾶ Κιναλῆ εἰς τὸ 'Εγρίδερε Παλάγκα, τὸν δὲ Γενιτζαράκην καὶ ἄλλους τῶν 'Οθωμανῶν εἰς Ζητούνιον, καὶ ταῦτα ἐγένοντο οὕτως. 'Ο δὲ κὺρ Βαρθολομαῖος καὶ ἄλλοι τῶν Χριστιανῶν, πορευθέντες εἰς βασιλεύουσαν, ὕστερον ἀπὸ πολλὰ ἀρτζουχάλια καὶ ἀγωγάς, ἔμπροσθεν τοῦ τότε ἐπιτρόπου Καρὰ βεζίρη, ἐξωθοῦσιν ἀπὸ τὸ βοϊβοδαλίκι

τὸν Χατζῆ Ἀλῆ μὲ χάτι βασιλικὸν ὅτι νὰ μὴν εἰμπορῇ τοῦ λοιποῦ νὰ γένῃ βοϊβόδας εἰς τὴν Ἀθήναν, στέλλεται δὲ ἐκ μέρους τοῦ ἐπιτρόπου κάποιος Ἰμβραὴμ ἀγᾶς διὰ νὰ σηκώσῃ τὸν Χατζῆ Ἀλῆ καὶ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὸ βοϊβοδαλίκι τοῦ ἀκολούθου ἔτους 1780· καὶ οὕτως ἐγένετο, ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς ἐπορεύθη εἰς βασιλεύουσαν.

Εἰς τοὺς 1780 ἐγένετο βοϊβόδας ὁ ἄνωθεν Ἰβραὴμ ἀγᾶς· ὁ δὲ διδάσκαλος κὺρ Ἀθανάσιος ὁ Κύπριος, ἐπίτροπος ὢν τοῦ κὺρ Βαρθολομαίου, εἰσήρχετο καὶ ἐξήρχετο ἀδιακόπως καθ' ἑκάστην εἰς τοῦ βοϊβόδα καὶ εἶχεν ὅλην τὴν ἰσχύν. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ διὰ μεσιτείας ἐφορτώθη ἓν καΐκι λάδι, ὁποῦ ἦτον ἀπηγορευμένον, ἐπέμφθη ἐξόριστος εἰς Μονεμβασίαν. Εἰς τὰς 27 Ἰουλίου ἦλθε τὸ τέταρτον ἀπὸ βασιλεύουσαν ὁ κὺρ Βαρθολομαῖος. Ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ ὁ Μεχμέτης Μελὲκ ἐφέντης διὰ νυκτὸς εἰς τοῦ Σολάκι τὴν βρύσιν, ἔχοντας καὶ ἄλλους ἀνθρώπους μαζί του, φονεύει δύο ἀνθρώπους τοῦ βοϊβόδα. Οὗτος ὁ βοϊβόδας ἐφυλάκωσε τοὺς προεστῶτας μὲ τὸ νὰ τοῦ εἶχαν ὑποσχεθῆ δι' ὁμολογίας ὁ διδάσκαλος κὺρ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Δημήτριος Ἀστρακάρης δεκαπέντε πουγγία. Καὶ τότε μὲν μὲ τὸ νὰ ἔφυγεν ὁ βοϊβόδας δὲν τὰ ἔδωσαν· ὕστερον ὅμως τὰ ἐπλήρωσαν μὲ προσθήκην διὰ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ.

Εἰς τοὺς 1781 ἦλθε βοϊβόδας ὁ Χατζῆ Μουσταφᾶ ἀγᾶς. Εἰς τὰς 27 τοῦ Ἀπριλίου ἀπέθανεν ἡ γυνὴ τοῦ κονσόλου Γάσπαρη, ἄπαις οὖσα. Εἰς τὰς 4 τοῦ Νοεμβρίου ἀπέθανεν ὁ Ἀθηνῶν κὺρ Βαρθολομαῖος σχεδὸν ἑβδομηκοντούτης ὑπὸ ὑδρωπικίας. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν 1782 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τὸ πρῶτον ὁ μητροπολίτης κὺρ Βενέδικτος, πρώην ὢν Πισσιδείας, ὅ τε προκάτοχος καὶ ὁ διάδοχος ἀμαθεῖς ἀμφότεροι.

Εἰς τοὺς 1782 βοϊβόδας ἦτον ὁ αὐτὸς Μουσταφᾶ ἀγᾶς.

Εἰς τὰς 8 τοῦ Σεπτεμβρίου ἀνεχώρησεν ὁ διδάσκαλος κὺρ Δημήτριος, καὶ ἐπανέλαβε τὴν σχολὴν ὁ κὺρ Ἀθανάσιος. Ὁ βοϊβόδας ἐξώσθη μὲ ἀγωγήν, καὶ ἀνεχώρησε κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, ἐπειδὴ ἐζητήθη πάλιν βοϊβόδας ὁ Χατζῆ Ἀλῆς· τοῦτο δὲ ἐγένετο ὅλον διὰ συνεργείας τοῦ Μακφῆ, ἔχοντος καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους συμπράκτορας ἔκ τε τῶν Τούρκων καὶ Ρωμαίων. Εἰς τὰς 20 τοῦ Νοεμβρίου, ἦλθε τὸ τέταρτον ὁ Χατζῆ Ἀλῆς εἰς τὴν Ἀθήναν, καὶ ἔκτοτε ἄρχισε νὰ ἐξαπλώνεται εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ὑποστατικῶν καὶ νὰ περισσεύωσιν αἱ ἀγγαρίαι.

Εἰς τοὺς 1783 ἔλαβε πάλιν τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ Χατζῆ Ἀλῆς. Ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Μαρσιλίαν ὁ κόνσολος Γάσπαρης, ἄγων δευτέραν γυναῖκα. Εἰς δὲ τὰς 3 τοῦ Δεκεμβρίου ἀπέθανεν ὁ Λεονάρδος ὁ Κουδρικᾶς, μόλις φθάσας τὸν πεντηκοστὸν χρόνον τῆς ἡλικίας του ἀπὸ ἀσθένειαν τῆς φθίσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβασανίσθη πέντε χρόνους, ἀφ' οὗ τοῦ ἀπέθανον δέκα παιδία διαφόρου ἡλικίας, ὅλα ἀπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας (Τὰ κρίματα Κυρίου ἄβυσσος πολλή, διεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό). Ἀπὸ τοὺς 1758 Μαΐου 3 ὁποῦ συνεζεύχθη εἰς γάμου κοινωνίαν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας μετὰ τῆς κυρίας Κασσάνδρας τοῦ ποτὲ Ματθαίου Γάσπαρη, συνέζησαν ἀμφότεροι μὲ ἄκραν τιμὴν καὶ μὲ καθαρὰν ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν. Ὑπέμειναν μὲ ὑπομονὴν τὰς ἀσθενείας καὶ τὸν θάνατον τῶν παιδίων τους. Ἡ σύζυγός του ἐφύλαξε καὶ μετὰ θάνατον τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἀπαραμείωτον, διότι, ἀγκαλὰ καὶ δὲν ἐκληρονόμησε τίποτε ἀπὸ αὐτόν, μάλιστα κατεδαπάνησεν ἔτι ζῶν καὶ ὅλην της τὴν προῖκα ὄχι εἰς ἐλαττώματα, ἀλλὰ εἰς διαφόρους περιστάσεις καὶ ἀνάγκας, καὶ τὸ περισσότερον εἰς τὴν ἀσθένειάν του, μὲ ὅλον τοῦτο ἔκαμε μὲ ὅλην τὴν πί-

στιν καὶ θερμότητα μιᾶς Χριστιανικῆς εὐλαβείας ὑπὲρ ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας μνημόσυνα καὶ λειτουργίας καὶ εὐποιΐας περισσότερον ἀπὸ τὰ συνήθη καὶ νενομισμένα, καὶ ταῦτα πάντα ἐτέλεσεν ἐξ ἰδίων της καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος. Ἦτον ἕνας νέος ἐστολισμένος μὲ μάθησιν τῶν Ἑλληνικῶν, εἰδήμων προσέτι καὶ τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου.

Εἰς τοὺς 1784 βοϊβόδας ὁ αὐτὸς Χατζῆ Ἀλῆς. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους ἄρχισε καὶ ἡ ἔχθρα μεταξὺ τῶν τοσούτων πιστῶν φίλων Χατζῆ Ἀλῆ καὶ Μακφῆ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου ὁ Μακφῆς φεύγει εἰς Κούλουρην, τὸν ἠκολούθησάν τινες τῶν Ὀθωμανῶν. Ἐκ τῆς Κούλουρης καταφεύγει εἰς τὸ Ἀνάπλι πρὸς τὸν καπετὰν πασᾶν, κἀκεῖθεν μετὰ τοῦ στόλου εἰς Ναξίαν, καὶ ἐκ τῆς Ναξίας εἰς Μήκονον, ὅπου εὑρίσκετο κεκρυμμένος εἰς τὸν οἶκον τοῦ κόντε Τζουάνε, ἐκ δὲ τῆς Μηκόνου εἰς βασιλεύουσαν, κἀκεῖ ὡς ἐν κρυπτῷ διῆγε, πλὴν πάντοτε ὠργάνιζε κατὰ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς κατεδίωκεν αὐτὸν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Εἰς τὰς 10 τοῦ Αὐγούστου ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ὁ μουσιοῦ Σουαζιὲλ Δεγκουφιέ, πρέσβυς τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, πορευόμενος εἰς βασιλεύουσαν. Τὸν ὑπεδέχθησαν ἐνδόξως. ὁ μὲν Χατζῆ Ἀλῆς στέλλωντας κάτω τὸν μπουλούμπασήν του μὲ ἓν ἄλογον ἐστολισμένον λαμπρῶς διὰ νὰ καβαλικεύσῃ, ὁ δὲ κιστάραγας ρίπτωντας τόπια ἀπὸ τὸ κάστρον. Εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν 1785, τουτέστι εἰς τὰς 22 τοῦ Φεβρουαρίου, ἔφεραν τὸν Μακφῆν ἀπὸ τὴν βασιλεύουσαν δεδεμένον τὰς χεῖρας μὲ κλάπας σιδηρᾶς.

Εἰς τοὺς 1785 Μαρτίου 7, βοϊβόδα ὄντος τοῦ αὐτοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, ἔπνιξαν τὸν Μακφῆν μέσα εἰς τὸ ἀμπάρι τοῦ ὀνδᾶ τοῦ μπεϊλίτικου διὰ νυκτός. Τοιοῦτον τέλος ἐδέξατο ὁ τοσάκις ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ. Εἰς τὰς 27 τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου, διέπλευσαν εἰς βασιλεύουσαν (ἐλθόντος ἰχζὰρ φερμανίου)

ὁ Χατζῆ Ἀλῆς, ὁ μητροπολίτης Βενέδικτος, οἱ προεστῶτες καὶ ἐκ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ρωμαίων ἕως ἑξήκοντα. Μετὰ τὴν αὐτῶν ἀναχώρησιν ἄρχισαν τὰ κατορθώματα Μπέλου καὶ Μπεκίρη, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐκστρατείας ἐπάνω εἰς ἐκστρατείας ὁποῦ ἔστελλον εἰς βασιλεύουσαν, ἐναντίον τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ καὶ τῶν προεστώτων, ἐβάσταξαν αὐτὸν τὸν πόλεμον τρεῖς ὁλοκλήρους χρόνους μὲ μεγάλην φθορὰν τῆς Ἀθήνας καὶ τελευταῖον μὲ τὴν ἐδικήν τους. Εἰς τὰς 5 τοῦ Ἰουνίου ἐξώσθη, καθηρέθη καὶ ἐξόριστος ἐπέμφθη εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος ὁ κὺρ Βενέδικτος, ἐχειροτονήθη δὲ Ἀθηνῶν ὁ μέγας πρωτοσύγγελος κὺρ Ἀθανάσιος. Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ ἐστάλθη βοϊβόδας ἀπὸ μέρους τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς, διὰ δὲ προσταγῆς Μπέλου καὶ Μπεκίρη εὐγῆκεν ὅλος ὁ λαὸς καὶ τὸν προϋπάντησε, φωνάζοντες ὅλοι ἐναντίον τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ καὶ τῶν προεστώτων. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας διὰ χρημάτων, ἐκέρδισαν καὶ οἰκειοποιήθησαν ὅλον τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶν καὶ συμφώνως ἄρχισαν ἐκστρατείας καὶ καταδρομὴν κατὰ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ καὶ τῶν προεστώτων. Οἱ προεστῶτες ἀπὸ βασιλεύουσαν ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα Θερικόν, καὶ εὐγαίνοντες εἰς τὸ χωρίον Κερατεῖαν ἔμαθον τὰ γενόμενα πάντα, κἀκεῖθεν ὡς τάχος ἀνεχώρησαν εἰς Τζίαν. Εἰς τὰς 20 Αὐγούστου ἐστάλθη Τουρνατζῆς ἐκ μέρους τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν ἔχων ἀνθρώπους ἕως ἑκατὸν διὰ νὰ παιδεύσῃ τοὺς περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην· οἱ δέ, ἔστειλαν παρευθὺς εἰς τὸν πασᾶν τῆς Εὐρίπου μὲ ἁδρὰν δόσιν χρημάτων διὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ· ἔπιασαν δὲ ἐν ταὐτῷ καὶ τὰς πόρτας μὲ τὰ ἅρματα, φυλάττοντες ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ οὕτως ὁ Τουρνατζῆς οὐδὲν ἐκατώρθωσεν, ἀλλὰ περιήρχετο λεηλατῶν τὰ πέριξ ἕως δύο μῆνας. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου ἦλθεν ὁ παπᾶ Φιλόθεος Κινάτος, ὁ ὁποῖος εἶχε γλυτώσει ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ προλαβόντως ἐστάλθησαν εἰς

βασιλεύουσαν ἐνάντίον τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ καὶ πρὸς βοήθειαν καὶ ἀναζήτησιν τοῦ Καρὰ Μουσταφᾶ καὶ Βενεδίκτου, καὶ διὰ ταῦτα εὑρίσκοντο σιδηροδέσμιοι εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Γεδικτζῆ ἀγᾶ, οἵτινες ἦσαν ὁ Γιάννης Λιανοσταφίδας καὶ ἄλλοι. Ὁ ῥηθεὶς οὖν Κινάτος, χωρὶς ὅλως νὰ ἔχῃ καμμίαν βεβαιότητα, διότι τὸ πρᾶγμα ἦτον ψευδές, λέγει ὅτι ὁ Μπατίστας Βρετὸς καὶ ἄλλοι τινὲς τοὺς ὁποίους δὲν ἠξεύρει, ἔχουσιν ἀνταποκρίσεις μὲ τὸν Χατζῆ Ἀλῆ καὶ γράφουσι πρὸς αὐτὸν πάντα τὰ γενόμενα, καὶ αὐτοὶ ταράττουσι τὸν τόπον. Εὐθὺς οἱ περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην στέλλουσι διὰ νὰ φέρουσι τὸν δυστυχῆ Μπατίσταν, ὅστις ἐκάθητο κεκλεισμένος εἰς τὸ σπήτιόν του σχεδὸν πέντε μῆνας· ἐκ τῶν ἀπεσταλμένων ἕνας Τοῦρκος, ὁ υἱὸς τοῦ Κέτζου, εὐγάζει τὴν μάχαιραν καὶ ἀρχίζει κατὰ κεφαλῆς μὲ μανίαν τὸν Μπατίτζαν καὶ τὸν κοσκινίζει ἀπὸ τὸ αἷμα του. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν τὸν ὑπάγουσιν εἰς τὴν φυλακήν.. Ἐλυτρώθη διὰ μεσιτείας τοῦ κονσόλου Γάσπαρη, ὅμως μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀφίνοντας ἓξ θυγατέρας ὀρφανὰς καὶ ἓν ἀρσενικόν· οἱ δὲ εἰς βασιλεύουσαν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Γεδικτζῆ ἀγᾶ εὑρισκόμενοι, ἐλυτρώθησαν διὰ μεσιτείας τοῦ νέου Ἀθηνῶν κὺρ Ἀθανασίου, προσπεσόντος τῷ Χατζῆ Ἀλῆ. Ἐξωσθεὶς δὲ ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς, διαδέχεται τὸ βοϊβοδολίκι ὁ Ζαὴμ Ἀλῆ ἀγᾶς, ὁ δὲ Τουρνατζῆς ἀνεχώρησεν. Εἰς τὰς 29 τοῦ Ὀκτωβρίου ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς Ἀθήνας ὁ μητροπολίτης κὺρ Ἀθανάσιος· μὲ ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε καὶ ὁ βοϊβόδας Ζαὴμ Ἀλῆ ἀγᾶς καὶ οἱ λοιποὶ Ἀθηναῖοι Τοῦρκοι καὶ Ρωμαῖοι· ἔμειναν δὲ ὁ Σωτήρης Μπάρμπανος, Σπυρίδων Μπαρέκος καὶ ἄλλοι, συνεστήθη δὲ ὁπωσοῦν ἡ ἀπόλυτος ἐκείνη ἐξουσία Μπέλου καὶ Μπεκίρη. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν 1786, ἦλθον ἀπὸ τὴν Τζίαν οἱ προεστῶτες, ὁ Δημήτριος Καλογερᾶς, ὁ Σπυρίδων Λογοθέτης, ὁ Κωνσταντῖ-

νος Ἰαννούλης, ὁ Νικόλαος Πατούσας, ὁ Χατζῆ Πανταζῆς, ὁ Θεοδωράκης Καντζιλιέρης καὶ ὁ Σταῦρος Βροντογιάννης διὰ προτροπῆς τοῦ κὺρ Ἀθανασίου καὶ μὲ τὴν γνώμην καὶ συναίνεσιν Μπέλου καὶ Μπεκίρη, οἵτινες ἔδωσαν πρότερον ἐνόρκους ὑποσχέσεις ὅτι νὰ μὴ πειραχθοῦν ὅλως ἢ νὰ ἐνοχληθοῦν οἱ αὐτοὶ προεστῶτες, ἀλλὰ νὰ κάθωνται ἡσύχως καὶ ἀφόβως, χωρὶς νὰ ἀνακατώνωνται εἰς κάμμίαν πολιτικὴν ὑπόθεσιν τοῦ κοινοῦ. Ἄμποτε νὰ ἤθελεν εἰρηνεύσουν τὰ πράγματα ἕως ἐδῶ, διότι δὲν ἐφονεύοντο τόσοι ἄνθρωποι καὶ δὲν ἐξωδεύοντο εἰς μάτην δύο χιλιάδες πουγγία. Ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ ὥρμησεν ὁ λαὸς εἰς τὸ ὀσπήτιον τοῦ Χατζῆ Σπυρίδωνος Σαλωνίτου διὰ νὰ τὸν κατακόψουν ἐπὶ συκοφαντίᾳ ὅτι στέλλει γράμματα πρὸς τὸν Χατζῆ Ἀλῆν. Βέβαια ἂν ἤθελε τύχει κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὸ ὀσπήτιον, ἤθελε τὸν κάμουν πολλὰ κομμάτια. Ἐν τοσούτῳ Μπέλος καὶ Μπεκίρης δὲν ἔλειπον ἀπὸ τοῦ νὰ γράφουν κρυφίως πρὸς τοὺς εἰς βασιλεύουσαν Ἀθηναίους ὅτι νὰ δοκιμάσουν μὲ ἔξοδα ὅσα ἤθελε χρειασθοῦν διὰ νὰ σηκώσουν τὸν μαλικιανὲ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ καὶ νὰ λάβουν πάλιν βοϊβόδα τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶν. Αὐτοὶ λοιπὸν δὲν ἔλειψαν νὰ ἐξερευνήσουν εἰς ἕνα καὶ ἄλλο μέρος ἕως οὗ διὰ κακὴν τύχην τῆς Ἀθήνας εὑρέθη κάποιος Μακῆς Χῖος, μπεζιργιάνμπασης τῆς Μπεγιὰς Σουλτάνας, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη πρὸς αὐτοὺς ὅτι νὰ δώσουν τῇ κυρίᾳ αὐτοῦ ἑκατὸν τριάκοντα πουγγία καὶ τότε θέλει σηκωθῇ καὶ ὁ μαλικιανὲς καὶ θέλει ἰδοῦν τὸν Χατζῆ Ἀλῆ καθὼς ἐπιθυμοῦν. Ἔστειλαν αὐτὰς τὰς εἰδήσεις εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐν τῷ ἅμα οἱ περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην, ἐξαποστέλλουσιν εἰς βασιλεύουσαν τὸν Νικολάκην Μπάρμπανον καὶ τὸν Ἐμίναγα, υἱὸν τοῦ Τζιστάρη, οἱ ὁποῖοι ἑνωθέντες μὲ τοὺς ἄλλους ἐξοδεύουσι διακόσια σαράντα πουγγία καὶ λαμβάνουσι βοϊβόδα τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶν· ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς βλέπων ταῦτα,

ἔχων δὲ καὶ ἐχθροὺς τὸν ἀρχιθαλάσσιον, τὸν ζαραπχανᾶ ἐμίνην καὶ αὐτὸν τὸν ἐπίτροπον, ἐκρύφθη δύο χρόνους ὁλοκλήρους εἰς τὰ παλάτια τῆς Ἐσμᾶ Σουλτάνας, ὁ δὲ μαλικιανὲς δὲν ἐσηκώθη ὡς ἐκήρυττον, ἀλλὰ ἐπέρασε βεκιαλετὲν εἰς τὸν ζεραπχανᾶ, καὶ τὸ τεμεσοῦκι τοῦ βοϊβοδαλικίου ἐδίδετο μὲ τὴν σφραγῖδα τοῦ ζαραπχανᾶ ἐμίνη διὰ χειρὸς τοῦ ἀρχιθαλασσίου.

Εἰς τοὺς 1786 Ἀπριλίου 10 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τὸ δεύτερον βοϊβόδας ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς, καὶ ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι οἱ ὄντες εἰς βασιλεύουσαν, οἱ δὲ περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην ἔλαβον ὅλην τὴν ἰσχὺν καὶ ἐξουσίαν· ἦλθε δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς πρώην σιλικτάρης τοῦ ἀρχιθαλασσίου, φέρων μίαν ὁμολογίαν δέκα πουγγίων ὁποῦ ἐχρεώστει τὸ κοινὸν τῆς Ἀθήνας τῷ Γεωργίῳ αὐταδέλφῳ τοῦ κὺρ Βενεδίκτου, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον ὑπογεγραμμένοι οἱ προεστῶτες, καί τινες ἄλλοι. Μετὰ δύο ἡμέρας τῆς ἐλεύσεως τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ, αὐτῇ λέγω τῇ κυριωνύμῳ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως, στέλλουσι τὸν μπεπούμπασην Μπαλητζῖκον νυκτὸς ἀπ' ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν καὶ φυλακώνουσι τοὺς προεστῶτας, ὁμοῦ καὶ τὸν Χατζῆ Σαλωνίτην ἐπὶ προφάσει τῆς αὐτῆς ὁμολογίας. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν δι' ἐπιπόνου μεσιτείας τοῦ Ἐγγλέζου κονσόλου Μηνᾶ καὶ τοῦ κονσόλου Φραντζέζου ἐκβάλλουσι τὸν Λογοθέτην μὲ τὸ νὰ ἦναι μπερατάριος Ἐγγλέζος· τοὺς δὲ τρεῖς γέροντας Δημήτριον Καλογερᾶν, Νικόλαον Πατούσαν καὶ Κωνσταντῖνον Ἰαννούλην ἐμαστίγωσαν ἀνηλεῶς ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν μάστιγας τὸν καθ' ἕνα, οἱ ὁποῖοι ταλαιπωρηθέντες ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας ἐν τῇ φυλακῇ, ἐπώλησαν τὴν περιουσίαν τους καὶ ἐπλήρωσαν ἀντὶ τῶν δέκα τεσσαράκοντα. Ἔδειραν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καὶ ἕνα ἐσχατόγηρον χωριάτην, Γιάννην Τζιόκαν, δι' αἰτίαν τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, ὅστις ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς μαστιγώσεως. Μετὰ τρεῖς μῆνας ἐξωθοῦσι τοῦ βοϊβοδαλικίου τὸν

[illegible] καὶ [illegible] [illegible] [illegible] Καρὰ Μουστα-
φᾶ καὶ τὸν [illegible] εἰς τὴν [illegible]. ἀπ' αὐτοῦ δὲ
[illegible] [illegible] τὸν Χαλὴλ ἐγὼ [illegible]· τὸ δ' [illegible]
τῆς [illegible] [illegible] [illegible] ἐπειδὴ [illegible]
ὅτι ὁ Καρὰ Μουσταφᾶς [illegible] καὶ [illegible] μετὰ τοῦ
τῆς Ἀθηναίων [illegible] τοῦ [illegible] διὰ νὰ [illegible] καὶ νὰ
[illegible] τὸν [illegible] καὶ [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] ὁ μὲν τῆς Ἀθηναίας εἰς [illegible], ὁ δὲ [illegible] εἰς
[illegible]. Οἱ μὲν οὖν περὶ [illegible] [illegible] νὰ [illegible]
[illegible] εἰς [illegible] κατὰ τοῦ τῆς Ἀθηναίων, οἱ δὲ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible] [illegible]
τους [illegible] μὴ [illegible] εἰς τὰ τοῦ [illegible] γράμματα,
ἀλλὰ [illegible] καὶ τοὺς ἐξ [illegible] [illegible] καὶ [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] τὴν [illegible]. Περὶ τὸν Ὀκτω-
βριον μῆνα ὁ τοῦ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] δὲ [illegible] τὰ [illegible]
[illegible] τὸν Χατζῆ Ἀλῆ [illegible] τὰς Ἀθήνας [illegible] τὰ [illegible]
[illegible] [illegible], καὶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] τὸν Καρὰ
Μουσταφᾶν καὶ τὸν Σελιχτάρην [illegible] [illegible] [illegible] νὰ
[illegible] καὶ νὰ [illegible] κατὰ [illegible] καὶ Σελιχτάρη καὶ
[illegible], [illegible] αὖθις οἱ περὶ [illegible] καὶ [illegible] τὸν
Σελιχτάρην εἰς τὴν [illegible] τοὺς [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] καὶ [illegible] εἰς Ἀθήνας, [illegible] εἰς τὰ [illegible] [illegible]
[illegible] καὶ ἄλλων [illegible] καὶ [illegible] τὸν [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ὄντα, τὸν [illegible] [illegible] [illegible], τὸν [illegible]
[illegible] εἰς τὰ [illegible] τοῦ Χατζῆ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], καὶ διὰ [illegible] τὴν [illegible]. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Νο-
εμβρίου ἦλθε [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] τοῦ [illegible] [illegible] [illegible] οἱ [illegible] [illegible] καὶ
[illegible] [illegible] [illegible] εἰς τὸν Πειραιᾶ [illegible] [illegible] [illegible] καὶ
τὸν [illegible].

Εἰς τοὺς 1787 βοϊβόδας ἐκ δευτέρου ὁ Σιλικτάρης. Εἰς τὰς 10 τοῦ Μαΐου ἐπέστρεψεν ἀπὸ Λεβαδείας εἰς Ἀθήνας ὁ κὺρ Ἀθανάσιος συντροφευμένος μὲ ἄνθρωπον τοῦ καπετὰν πασᾶ, ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος. Μόλις παρελθόντος ἑνὸς μηνός, ἦλθεν ἀπὸ βασιλεύουσαν ἔξαρχος πατριαρχικός, καὶ τὸν ἐσήκωσεν ἐξόριστον εἰς τὸ Ὄρος, ἀνακληθέντος ἐκ τῆς ἐξορίας τοῦ κὺρ Βενεδίκτου καὶ ἐπαναλαβόντος τὴν ἐπαρχίαν· τοῦτο δὲ ἐγένετο διὰ συνεργείας τοῦ Μπέλου, ὅστις ἔστειλεν ἀνθρώπους εἰς βασιλεύουσαν περὶ ἀναζητήσεως τοῦ κὺρ Βενεδίκτου, καὶ οὕτω διὰ δαπάνης ὀγδοήκοντα πουγγίων καὶ διὰ μεσιτείας τοῦ πρέσβεως τῆς Βρετανίας ἐκατωρθώθη. Εἰς τὰς 22 τοῦ Νοεμβρίου ἦλθε τὸ δεύτερον εἰς Ἀθήνας ὁ κὺρ Βενέδικτος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν 1788 ἐστάλη ἀπὸ τὸν ἀρχιθαλάσσιον ὁ Μουχουρδὰρ ἀγᾶς αὐτοῦ μὲ ἀνοικτὸν τὸ τεμεσοῦκι τοῦ βοϊβοδαλικίου ἂν δὲν ἦναι εὐχαριστημένοι εἰς τὸν Σιλικτάρην νὰ κρατήσουν διὰ βοϊβόδα τὸν Μουχουρδὰρ ἀγᾶ· ἀλλὰ τίς ἐτόλμα νὰ ἀντειπῇ; Ὅθεν εὐθὺς ἀπεράσαντες τὸ ὄνομα τοῦ Σιλικτάρη εἰς τὸ τεμεσοῦκι, ἔστειλαν ὀπίσω τὸν Μουχουρδὰρ ἀγᾶ, εὐχαριστήσαντες ὅμως αὐτὸν ἱκανῶς διὰ τὸ ποδοκόπιόν του. Μετ' ὀλίγον δαρθεὶς μαχαίρᾳ ὑπὸ τοῦ Σιλικτάρη ὁ Χατζῆ Σαλωνίτης ἀποθνήσκει, ἀφήσας τέσσαρα τέκνα ἀνήλικα· τὸ δὲ αἴτιον, ἐπειδὴ πηγαίνωντας ὁ γραμματικὸς τοῦ κοινοῦ πρὸς αὐτὸν μίαν ὁμολογίαν Τουρκιστὶ γεγραμμένην νὰ ὑπογράψῃ, εἶπε τόσον μόνον, ὅτι δὲν ἠξεύρω ἐγὼ Τούρκικα τί γράφει αὐτὸ τὸ γράμμα διὰ νὰ ὑπογράψω.

Εἰς τοὺς 1788 βοϊβόδας ἐκ τρίτου ὁ Σιλικτάρης. Εἰς τὰς 24 τοῦ Μαρτίου ὁ Σιλικτάρης, ὁ Μπέλος καὶ ὁ Μπεκίρης συνάγουσι τὸν λαὸν καὶ ὅλοι ὁμοῦ μετὰ ἀξινῶν καὶ ἄλλων ὀργάνων εἰς τὰς χεῖρας ὑπάγουσι καὶ ἐγκρεμνίζουσι τὰ ὀσπήτια τοῦ Καλογερᾶ, τοῦ Κωνσταντίνου Ἰαννούλη, τοῦ Ἀντωνάκη

Μπόλπατζα καὶ τοῦ μολᾶ Μπεκίρη· τὸ δὲ αἴτιον, ἐπειδὴ ὄντες αὐτοὶ φυγάδες εἰς Θήβας, προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, ἐπορεύθησαν εἰς βασιλεύουσαν. Περὶ τὸ μέσον τοῦ Μαΐου ἦλθεν ἕνας νέος, ὡσεὶ ἐτῶν εἴκοσι πέντε, περιηγητὴς Φραντζέζος ἐκ τῶν εὐγενεστέρων οἴκων τῆς Φράντζας, Μεμοράνς, κρυπτόμενος ὑπὸ σχῆμα καὶ ὄνομα (Matkieu de Montmorenci) εὐτελές. Ἦν δὲ τῷ ὄντι ἀξιοθαύμαστον τὸ νὰ βλέπῃ τινὰς εἰς μίαν τοιαύτην ἡλικίαν μάθησιν τελείαν καὶ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν καὶ τὰς θείας Γραφὰς καὶ πρὸ πάντων ἀληθινὴν θεοσέβειαν· τὸ δὲ αἴτιον τῆς εἰς Ἀθήνας ἐλεύσεως αὐτοῦ ἦτον μὲν διὰ νὰ ἱστορήσῃ τὰς ἀρχαιότητας τοῦ τόπου, ὥσπερ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐρχόμενοι διάφοροι περιηγηταί, ἰδίως δὲ ὁ σκοπός του ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ μάθῃ περὶ τῆς χρίσεως τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἄλλων ἐθίμων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Μὲ ἔκραξεν ὁ κόνσολας Φραντζέζος, Δημήτριος Γάσπαρης τοὔνομα, καὶ μοῦ ἐπρόβαλε τὴν ὑπόθεσιν· τοῦ ἀπεκρίθην ὅτι εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ ἠξεύρω, θέλω τὸν δουλεύσει· ἔλαβον δὲ συγκοινωνὸν καὶ τὸν ἱερομόναχον Μακάριον ὡς εἰδήμονα περὶ τὰ ἐκκλησιαστικά. Ἐδιωρίσαμεν λοιπὸν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν καιρὸν τῆς διαλέξεως, ἕνα ὀνδᾶ τοῦ Σιὸρ κονσόλου καὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἡμέρας. Ὁ περιηγητὴς ἠρώτα πάντοτε μὲ φωνὴν πολλὰ χθαμαλήν, τὰ δὲ ἐρωτήματα ἦσαν ὑψηλὰ καὶ ἀνέλπιστα, ὥστε ὁποῦ ὁ κόνσολος ἔπρεπε νὰ ἔχῃ λίαν προσεκτικὴν καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν διάνοιαν διὰ νὰ τὰ διερμηνεύῃ εἰς ἡμᾶς, καὶ πολλάκις ἐλάμβανε δυσκολίαν νὰ τὰ καταλάβῃ καὶ τὸν ἐπαρακαλοῦσε διὰ νὰ τὰ εἰπῇ καὶ ἐκ δευτέρου. Δὲν ἦτο δύσερις καὶ φιλόνεικος, μήτε ἠθέλησέ ποτε νὰ διαφεντεύσῃ τί τῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἐναντίον τῆς ἀνατολικῆς, ἀλλὰ ἦτον λεπτὸς εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς ἄκρον περίεργος καὶ ἐξεταστικός, καὶ ἀφ' οὗ ἠρώτα ἅπαξ, δὶς περὶ

τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἐσημείωνε τὰς ἀποκρίσεις μας. Ἡ συνδιάλεξις ἐστάθη σχεδὸν ἕως τριάκοντα ἡμέρας. Εἰς τὴν τελευταίαν ἡμέραν μᾶς ἠρώτησεν ἂν εὑρίσκωνται εἰς τὸ γένος τῶν Ρωμαίων καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἄνθρωποι ὁποῦ νὰ θέλουν καὶ νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας· ἡμεῖς τὸν ἀπεκρίθημεν ὅτι ὅλοι οἱ σπουδαῖοι καὶ πεπαιδευμένοι τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἀγαπᾷ νὰ εἰδῇ τὴν ἕνωσιν καὶ ὁμόνοιαν τῶν ἀδελφῶν; ἀλλ' εἰς τοῦτο προηγουμένως μὲν χρειάζεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐπομένως δὲ καὶ ἡ συνεργία τῶν Χριστιανῶν βασιλέων μὲ σκοπὸν καθαρὸν καὶ θεῖον. Οἱ βασιλεῖς τὴν σήμερον, ἀνταπεκρίθη, δὲν φροντίζουσιν ὅλως περὶ τοιούτων πραγμάτων, ἀλλὰ ἀποβλέπουσιν εἰς τὰ ἴδια τέλη. Ἐπέφερε δὲ μὲ δάκρυα· τάδε σᾶς βεβαιόνω, ὅτι εὑρίσκονται ὑποκείμενα εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν, τὰ ὁποῖα μετὰ χαρᾶς ἤθελε χύσουν, χρείας οὔσης, τὸ αἷμά των μόνον νὰ ἰδοῦν μίαν φορὰν τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας. Τοῦ ἤρεσε κατὰ πολλὰ ἡ Ἀθήνα καὶ ἀνεχώρησε μὲ λύπην, πλὴν εὐχαριστημένος. Κατὰ δὲ τὸν Αὔγουστον μῆνα ἠκούσθη ὅτι ὁ Χατζῆ Ἀλῆς, ὡς δράκων ἁρπάσας ἐκ τῆς φωλεᾶς αὐτοῦ εἰς ἣν ἐκρύπτετο, ἐξανέλαβε τὸν μαλικιανέ· οἱ δὲ περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην εἶχε στείλουν προτήτερα, τουτέστι περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου τὸν Πέτρον Πιττάκην καὶ Σωτήρην Μπάρμπανον διὰ νὰ λάβουν τὸ βοϊβοδαλίκι καὶ τοῦ ἀκολούθου ἔτους τῶν 1789 εἰς τὸν Σιλικτάρην καὶ νὰ δώσουν ὅσα ἤθελε τοὺς ζητήσουν· ὅθεν δυσκόλως ἐπίστευον αὐτὴν τὴν εἴδησιν. Ἐν τοσούτῳ εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Σεπτεμβρίου, ἦλθε διὰ ξηρᾶς ὁ Ἀχμὲτ ἀγᾶς, βεκὶλ χάρτζης τοῦ καπετὰν πασᾶ, μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν διὰ νὰ ἐξώσῃ εὐθὺς τὸν Σιλικτάρην ἀπὸ τὸ βοϊβοδαλίκι καὶ νὰ τὸ λάβῃ αὐτὸς ἕως τὸν Μάρτιον τῶν 1789. Ὁ βασιλικὸς ὁρισμὸς ἀναγνωσθεὶς ἐπάνω εἰς τὴν βασιλικὴν

κρίσιν, χωρὶς δεύτερον λόγον ἔλαβεν εὐθέως τὸ κῦρος. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἠδύνατο ὁ Μπέλος, χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν, νὰ φύγῃ ὁμοῦ μὲ τὴν γυναῖκά του, ἂν ἤθελε, καὶ μὲ τὸ πρᾶγμα του, καθὼς σχεδὸν ὅλοι τὸ ἐστοχαζόμεθα καὶ τὸ ἐπροσμέναμεν, διότι αὐτὸ ἦτο τὸ μόνον μέσον πρὸς σωτηρίαν του, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμεν. Εἰς τὰς 20 τοῦ Σεπτεμβρίου ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακήν, μετὰ δύο ἡμέρας ἦλθεν ὁ Οὐσεῒν ἀγᾶς χαρατζῆς, ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ μὲ τὸν μποχτζᾶν τῶν χαρατζίων· ἦλθον μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Πέτρος Πιττάκης καὶ Σωτήρης Μπάρμπανος. Τὸν Μπέλον ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ βοϊβόδα τὸν ἀνέβασαν εἰς τὸ κάστρον, καὶ τὸν ἔβαλαν εἰς τὰ σίδηρα μέσα εἰς τὸν γουλέ, εἶτα πάλιν τὸν ἔφεραν κάτω εἰς τὴν φυλακήν, τὸν ἔδειραν ἅπαξ καὶ δίς, τελευταῖον τὸν ἔβαλαν εἰς τὸ κελλίον τῆς μεγάλης Παναγίας, διότι ἐσάπησαν τὰ ποδάριά του, ἐλθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ τὸν ἐπεσκέπτετο. Εἰς τὰς 27 τοῦ Σεπτεμβρίου ἔφυγεν καὶ ὁ Σιλικτάρης· ἦτο δεύτερος Σαρδανάπαλος καὶ τοιοῦτον βίον ἔζησεν εἰς ὅλον τὸν καιρὸν ὁποῦ διέτριψεν εἰς τὴν Ἀθήναν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, συνάξεως γενομένης ἐν τῇ μητροπόλει ἅπαξ καὶ δίς, καὶ εἰς τοῦ νέου βοϊβόδα καὶ εἰς τοῦ καδῆ, διωρίσθησαν πάλιν εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν οἱ παλαιοὶ προεστῶτες, ὁ Νικόλαος Πατούσας, ὁ Δημήτριος Ἀστρακάρης, ὁ Καλογερᾶς καὶ Κωνσταντάκης, καί τοι ἀπόντες, ὁ Θεοδωράκης Καντζιλιέρης, ὁ Σταῦρος Βροντογούνης καὶ ὁ Χατζῆ Παντατζῆς· ἐξαπέστειλαν δὲ εἰς βασιλεύουσαν διὰ νὰ κινήσουν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Σιλικτάρη ἀπὸ μέρος τῆς κοινότητος καὶ νὰ ζητήσουν παρ' αὐτοῦ τὰ ὅσα τοὺς ἠδίκησεν. Ὁ δὲ κὺρ Βενέδικτος διὰ κάποιας εἰδήσεις ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ βασιλεύουσαν ὡς τάχα ὁ Καλογερᾶς καὶ ὁ Κωνσταντάκης ἐλάλησαν λόγους ἐναντίους κατὰ τῆς πανιερότητός του (περὶ τούτου δὲν ἔχομεν

πληροφορίας) ὀργισθεὶς εἰς ὑπερβολὴν κατ' αὐτῶν, ἐσύναξε τοὺς λοιποὺς προεστῶτας, παρόντος καὶ τοῦ Μπεκίρη, καὶ ἐπεφόρτισεν ἀπὸ πολλὰς καὶ δεινὰς ὕβρεις καὶ αἰσχρολογίας τοὺς αὐτοὺς Καλογερᾶν καὶ Κωνσταντάκην, ἐφοβέριζε δὲ καὶ τοὺς παρόντας προεστῶτας, καὶ ἐν ταὐτῷ ἡτοίμαζε τὸν Πέτρον Πιττάκην διὰ νὰ στείλῃ εἰς βασιλεύουσαν μὲ βεκὶλ χοτζέτι διὰ νὰ ἀναιρέσῃ ἐκ μέρους τῆς κοινότητος τὴν ἐξουσίαν Καλογερᾶ καὶ Κωνσταντάκη καὶ τῶν ἄλλων τῶν σὺν αὐτοῖς καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ πάντα κατὰ τὰς παραγγελίας του· εἶχε δὲ σκοπὸν νὰ καταστήσῃ βοϊβόδα τὸν Χαρατζῆ Οὐσεὶν ἀγᾶν. Ἐνταῦθα ἡ ὑπόθεσις εἶναι περιπεπλεγμένη καὶ ἐν σκότῳ ἡ ἀλήθεια, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποφασίσωμεν, διότι ὁ κὺρ Βενέδικτος ὠργίσθη μὲν καὶ διὰ ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ ἔγραψαν ἀπὸ βασιλεύουσαν περὶ Καλογερᾶ καὶ Κωνσταντάκη, ὠργίσθη δὲ καθ' ὅτι ἔμαθεν ὅτι ἔχουσι σκοπὸν νὰ φέρωσι τὸν Χατζῆ Ἀλῆ, καὶ διὰ τοῦτο ἤθελε νὰ στείλῃ τὸν Πιττάκην διὰ νὰ ἐμποδίσῃ μίαν τοιαύτην ὀλεθρίαν ἔλευσιν. Ἐν τοσούτῳ ὁ κὺρ Βενέδικτος ὑπὸ τοῦ βοϊβόδα καὶ καδῆ ἐπερικλείσθη ἐν τῇ μητροπόλει, ἐν εἴδει φυλακῆς, φυλαττόμενος ἀπὸ σεϊμένιδες· μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας φεύγει διὰ νυκτὸς καὶ λαμβάνει τὴν ἀναπνοήν του εἰς τὸ Μάτι, χωρίον τῆς Λεβαδείας. Καὶ τὰ μὲν ἐν Ἀθήναις οὕτως εἶχον, ἐν δὲ βασιλευούσῃ οἱ περὶ Καλογερᾶν, παρασταθέντες ἔμπροσθεν τοῦ ναυάρχου κατὰ τοῦ Σιλικτάρη, οὐ μόνον δὲν εἰσηκούσθησαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλοῦ θυμοῦ ἀπεβλήθησαν. Ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς διὰ τοῦ τὰ πάντα ἰσχύοντος χρυσοῦ, κερδίσας τὴν τοῦ ναυάρχου φιλίαν, λαμβάνει τὴν ἄδειαν καὶ φορεῖ γοῦναν διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ὡς δῆθεν φρούραρχος. Ἐπεκράτει δὲ καὶ ὁ πόλεμος μεταξὺ Τούρκων καὶ Γερμανῶν· αὐτὰ ἔγειναν, ὡς λέγουσιν, ἄνευ εἰδήσεων τῶν περὶ Καλογερᾶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς τὰ ἔμαθον, μεγάλως ἐλυπήθησαν, προβλέποντες

τὸν ἐντεῦθεν ὄλεθρον. Εὐθὺς ὁποῦ ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας τοιαύτη εἴδησις ὁ Μπεκίρης καὶ Μπαλτιζῖκος ἔφυγον εἰς Πελοπόννησον, ἤθελε κάμνουν καλλίτερα ἂν εἶχον πιάσουν τὴν πλέον μακροτέραν ὁδόν. Περὶ τοῦ δυστυχοῦς Μπέλου καὶ Πιτάκη δὲν λέγομεν, ἐπειδὴ αὐτοὶ εὑρίσκοντο εἰς φυλακήν, καὶ εἰς καιρὸν ὁποῦ εἰμποροῦσαν νὰ μεταχειρισθοῦν φυγὴν μακροτάτην δὲν τὸ ἔκαμαν. Ὁ Νικολάκης Μπάρμπανος καὶ Σωτήρης ἀδελφὸς αὐτοῦ, θαρρήσαντες ἔμειναν εἰς τὸν τόπον, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐμιμήθησαν οἱ ἄλλοι ἐχθροὶ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν φυγὴν ἐπραγματεύθησαν ἕως τέλους τὴν σωτηρίαν των. Τελευτῶντος δὲ τοῦ ἔτους καὶ ἀρχομένου τοῦ ἀκολούθου, ἤτοι εἰς τὰς 7 Ἰανουαρίου ἀπέθανεν εἰς βασιλεύουσαν ὁ Δημήτριος Καλογερᾶς ὑπὸ πλευρίτου. Εἰς τὰς 14 τοῦ Φεβρουαρίου ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τὴν πέμπτην φορὰν ὁ Χατζῆ Ἀλῆς. Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἐκρέμασε τὸν Μπέλον εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μπεκίρη· μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε καὶ ὁ κὺρ Βενέδικτος ἀπὸ Μάτι, μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ.

Εἰς τοὺς 1789 βοϊβόδας καὶ τύραννος τῆς Ἀθήνας ὁ Χατζῆ Ἀλῆς. Εἰς τὰς 10 τοῦ Μαρτίου ἐκρέμασε τὸν Νικολάκην Μπάρμπανον καὶ Πέτρον Πιττάκην ἐν ταὐτῷ καὶ τοὺς δύο εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μπεκίρη. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου ἔφερεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου διὰ χρημάτων πρὸς τὸν ἡγεμόνα σιδηροδεσμίους τὸν Μπεκίρην καὶ τὸν Μπαλιτζῖκον καὶ εὐθὺς τοὺς ἐφυλάκισε, τοὺς ἔδειρε καὶ τοὺς ἐγύμνωσεν ἀπὸ ὅλην τὴν περιουσίαν των. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφεραν σιδηροδέσμιον ἀπὸ βασιλεύουσαν τὸν Σπυρίδωνα Ἀβράμην, ἔπαθε δὲ καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια μὲ τὸν Μπεκίρην καὶ Μπαλιτζῖκον καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου ἐκρεμάσθη εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ Μπεκίρη· τὸν δὲ Μπεκίρην περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου ἐκρέμασαν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔπνιξαν

καὶ τὸν Μπαλιτζῖκον εἰς τὸ κάστρον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φέρουσιν αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν Κηφισίαν καὶ τὸν Σωτήρην Μπάρμπανον, αὐτάδελφον τοῦ Νικολάκη, καὶ λαμβάνει καὶ αὐτὸς τὴν τύχην τῶν ἄλλων εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μπεκίρη, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἕνας Ἀλβανίτης δουλευτὴς τοῦ Μπεκίρη. Τῷ ἔτει τούτῳ ἐσυνέβη καὶ ἡ λοιμικὴ νόσος, εἴτ' οὖν πανώλη. Παρομοίαν δὲν ἐνθυμοῦνται εἰς τὴν Ἀθήναν, ἀλλ' οὔτε ἐξ ἀκοῆς ἔχουσιν οἱ πάνυ γεγηρακότες. Τὸ πρῶτον προσέβαλεν ἡ νόσος εἰς Λεβαδεῖαν εἰς τὰς 15 τοῦ Αὐγούστου τῶν 1788· εἶτα εἰς τὰς 30 τοῦ Ἰανουαρίου μετεδόθη εἰς τὴν Ἀθήναν καὶ ἔπεσε πρῶτον εἰς τὸ ὁσπήτιον τοῦ Κωνσταντῆ Ἀδαμάκη, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκία συνίστατο ἀπὸ ἐννέα ἀνθρώπους μετ' αὐτοῦ καὶ ὅλοι ἐτελεύτησαν. Ἕως εἰς τὰς 9 τοῦ Μαρτίου τῶν 1789, ἄλλος κτύπος ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ δὲν ἔγεινεν· ἔκτοτε δὲ τὸ κακὸν διεδόθη καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐσκορπίσθησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν, οἱ μὲν εἰς τὰ μοναστήρια, οἱ δὲ εἰς τὰ περιβόλια. Διήρκεσεν ἡ νόσος ἕως 15 Αὐγούστου, ἀκολουθοῦσα μὲ ὁρμὴν τελευτῶντος τοῦ Ἰουνίου, διότι ἀπέθνησκον τῆς ἡμέρας ἀνὰ εἴκοσι, τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα. Εἰς ὅλον τὸ διάστημα ἀπέθανον ἕως χίλιοι διακόσιοι τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐκ τῶν Τούρκων περὶ πεντακοσίους. Ἐμάστιζεν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν τὴν Ἀθήναν καὶ ἡ σιτοδεία, ἡ ὁποία κατήντησε καὶ εἰς πεῖναν, καθ' ὅτι ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τῶν 1788 ἐστάθη δυστυχής, μάλιστα ἀπὸ σιτάρι. Ἐν δὲ τῇ Λεβαδείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ Βοιωτίᾳ ἡ νόσος ἀπέκειτο μαστίζουσα μὲ μεγάλην ὁρμήν, καὶ διὰ ταῦτα δὲν ἦτο συγκεχωρημένον νὰ διακομίζωνται ἐκεῖθεν τροφαὶ πάντοτε· ἐνίοτε ὅμως διεκομίζοντο. Ἡ σιτοδεία ἄρχισεν ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1788 καὶ ἐπεκράτησεν ἕως εἰς τὰ τέλη τοῦ Μαΐου τῶν 1789. Εἰς αὐτὰς τὰς δύο θεηλάτους πληγάς, ὁ κόνσολας Γάσπαρης, φραντζέζος, μὲ κα-

περιπόθητον καὶ τοσοῦτον ἀκριβὰ ἠγορασμένον Καρᾶ Μουσταφᾶ καὶ τὸν ἐμβάλλουσιν εἰς τὴν φυλακήν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ καθιστῶσι βοϊβόδα τὸν Χαλὴλ ἀγᾶ Σιλικτάρην· τὸ δ' αἴτιον τῆς τοιαύτης ἀνελπίστου μεταβολῆς ἦτον ἐπειδὴ ὑπώπτευσαν ὅτι ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς ἠγαπήθη καὶ ἐσυμφώνησε μετὰ τοῦ κὺρ Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ξάνθη διὰ νὰ ἐξώσουν τάχα καὶ νὰ κακοποιήσουν τὸν Μπέλον καὶ Μπεκίρην. Ἐντεῦθεν διέφυγαν κρυφίως ὁ μὲν κὺρ Ἀθανάσιος εἰς Λεβάδειαν, ὁ δὲ Ξάνθης εἰς βασιλεύουσαν. Οἱ μὲν οὖν περὶ Μπέλον ἡτοίμαζον νὰ στείλουν γράμματα εἰς βασιλεύουσαν κατὰ τοῦ κὺρ Ἀθανασίου, οἱ δὲ ἱερεῖς ὅλοι ἔκαμον ἀπόφασιν καὶ δεσμὸν ἔγγραφον ἀναμεσόν τους ἵνα μὴ ὑπογράψωσιν εἰς τὰ τοῦ ἀρχιερέως γράμματα, ἀλλὰ φυλακισθέντες καί τινες ἐξ αὐτῶν δαρθέντες καὶ τρία πουγγία πληρώσαντες, διέλυσαν τὸν δεσμόν. Περὶ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα ὁ τοῦ Τζιστάρη Ἐμὴν ἀγᾶς (οὗτος δὲ ἦν ὁ τὸ πρῶτον σηκώσας τὸν Χατζῆ Ἀλῆ ἀπὸ τὴν Ἀθήναν μὲ τὸ Ἰχζὰρ φερμάνι, καὶ ὁποῦ ἐκ δευτέρου ἔφερε βοϊβόδα τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶν καὶ τὸν Σιλικτάρην) ἐπειδὴ ἤρξατο κρυφίως νὰ ὀργανίζῃ καὶ νὰ κινῆται κατὰ Μπέλου καὶ Σιλικτάρη καὶ Μπεκίρη, στέλλουσιν εὐθὺς οἱ περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην τὸν Σιλικτάρην εἰς τὴν Εὔριπον πρὸς τὸν πασᾶν, ὅστις λαβὼν πασαλίδες καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀθήναις, ὑπάγει εἰς τὸ κάστρον μετ' αὐτῶν καὶ ἄλλων Τούρκων καὶ λαμβάνουσι τὸν Ἐμὶν ἀγᾶ κεκρυμμένον ὄντα, τὸν ὁποῖον λαβόντες οἱ πασαλίδες, τὸν ἐφυλάκωσαν εἰς τὰ ὀσπήτια τοῦ Χατζῆ Ἀχμὲτ ἀγᾶ, ὅπου ἦσαν κονευμένοι, καὶ διὰ νυκτὸς τὸν ἔπνιξαν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου ἦλθε διὰ θαλάσσης ἕτερος βοϊβόδας, ἀπεσταλμένος ἐκ μέρους τοῦ Ζαραπχανᾶ ἐμίνη· ὅμως οἱ περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην ἔστειλαν κάτω εἰς τὸν Πειραιᾶ ὅλον τὸν λαὸν καὶ τὸν ἐδίωξαν.

Εἰς τοὺς 1787 βοϊβόδας ἐκ δευτέρου ὁ Σιλικτάρης. Εἰς τὰς 10 τοῦ Μαΐου ἐπέστρεψεν ἀπὸ Λεβαδείας εἰς Ἀθήνας ὁ κὺρ Ἀθανάσιος συντροφευμένος μὲ ἄνθρωπον τοῦ καπετὰν πασᾶ· ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος. Μόλις παρελθόντος ἑνὸς μηνός, ἦλθεν ἀπὸ βασιλεύουσαν ἔξαρχος πατριαρχικός, καὶ τὸν ἐσήκωσεν ἐξόριστον εἰς τὸ Ὄρος, ἀνακληθέντος ἐκ τῆς ἐξορίας τοῦ κὺρ Βενεδίκτου καὶ ἐπαναλαβόντος τὴν ἐπαρχίαν· τοῦτο δὲ ἐγένετο διὰ συνεργείας τοῦ Μπέλου, ὅστις ἔστειλεν ἀνθρώπους εἰς βασιλεύουσαν περὶ ἀναζητήσεως τοῦ κὺρ Βενεδίκτου, καὶ οὕτω διὰ δαπάνης ὀγδοήκοντα πουγγίων καὶ διὰ μεσιτείας τοῦ πρέσβεως τῆς Βρετανίας ἐκατωρθώθη. Εἰς τὰς 22 τοῦ Νοεμβρίου ἦλθε τὸ δεύτερον εἰς Ἀθήνας ὁ κὺρ Βενέδικτος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν 1788 ἐστάλη ἀπὸ τὸν ἀρχιθαλάσσιον ὁ Μουχουρδὰρ ἀγᾶς αὐτοῦ μὲ ἀνοικτὸν τὸ τεμεσσοῦκι τοῦ βοϊβοδαλικίου ἂν δὲν ἦναι εὐχαριστημένοι εἰς τὸν Σιλικτάρην νὰ κρατήσουν διὰ βοϊβόδα τὸν Μουχουρδὰρ ἀγᾶ· ἀλλὰ τίς ἐτόλμα νὰ ἀντειπῇ; Ὅθεν εὐθὺς ἀπεράσαντες τὸ ὄνομα τοῦ Σιλικτάρη εἰς τὸ τεμεσοῦκι, ἔστειλαν ὀπίσω τὸν Μουχουρδὰρ ἀγᾶ, εὐχαριστήσαντες ὅμως αὐτὸν ἱκανῶς διὰ τὸ ποδοκόπιόν του. Μετ' ὀλίγον δαρθεὶς μαχαίρᾳ ὑπὸ τοῦ Σιλικτάρη ὁ Χατζῆ Σαλωνίτης ἀποθνήσκει, ἀφήσας τέσσαρα τέκνα ἀνήλικα· τὸ δὲ αἴτιον, ἐπειδὴ πηγαίνωντας ὁ γραμματικὸς τοῦ κοινοῦ πρὸς αὐτὸν μίαν ὁμολογίαν Τουρκιστὶ γεγραμμένην νὰ ὑπογράψῃ, εἶπε τόσον μόνον, ὅτι δὲν ἠξεύρω ἐγὼ Τούρκικα τί γράφει αὐτὸ τὸ γράμμα διὰ νὰ ὑπογράψω.

Εἰς τοὺς 1788 βοϊβόδας ἐκ τρίτου ὁ Σιλικτάρης. Εἰς τὰς 24 τοῦ Μαρτίου ὁ Σιλικτάρης, ὁ Μπέλος καὶ ὁ Μπεκίρης συνάγουσι τὸν λαὸν καὶ ὅλοι ὁμοῦ μετὰ ἀξινῶν καὶ ἄλλων ὀργάνων εἰς τὰς χεῖρας ὑπάγουσι καὶ ἐγκρεμνίζουσι τὰ ὀσπήτια τοῦ Καλογερᾶ, τοῦ Κωνσταντίνου Ἰαννούλη, τοῦ Ἀντωνάκη

Μπόλπατζα καὶ τοῦ μολᾶ Μπεκίρη· τὸ δὲ αἴτιον, ἐπειδὴ ὄντες αὐτοὶ φυγάδες εἰς Θήβας, προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, ἐπορεύθησαν εἰς βασιλεύουσαν. Περὶ τὸ μέσον τοῦ Μαΐου ἦλθεν ἕνας νέος, ὡσεὶ ἐτῶν εἴκοσι πέντε, περιηγητὴς Φραντζέζος ἐκ τῶν εὐγενεστέρων οἴκων τῆς Φράντζας, Μεμοράνς, κρυπτόμενος ὑπὸ σχῆμα καὶ ὄνομα (Matkieu de Montmorenci) εὐτελές. Ἦν δὲ τῷ ὄντι ἀξιοθαύμαστον τὸ νὰ βλέπῃ τινὰς εἰς μίαν τοιαύτην ἡλικίαν μάθησιν τελείαν καὶ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν καὶ τὰς θείας Γραφὰς καὶ πρὸ πάντων ἀληθινὴν θεοσέβειαν· τὸ δὲ αἴτιον τῆς εἰς Ἀθήνας ἐλεύσεως αὐτοῦ ἦτον μὲν διὰ νὰ ἱστορήσῃ τὰς ἀρχαιότητας τοῦ τόπου, ὥσπερ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐρχόμενοι διάφοροι περιηγηταί, ἰδίως δὲ ὁ σκοπός του ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ μάθῃ περὶ τῆς χρήσεως τῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἄλλων ἐθίμων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Μὲ ἔκραξεν ὁ κόνσολας Φραντζέζος, Δημήτριος Γάσπαρης τοὔνομα, καὶ μοῦ ἐπρόβαλε τὴν ὑπόθεσιν· τοῦ ἀπεκρίθην ὅτι εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ ἠξεύρω, θέλω τὸν δουλεύσει· ἔλαβον δὲ συγκοινωνὸν καὶ τὸν ἱερομόναχον Μακάριον ὡς εἰδήμονα περὶ τὰ ἐκκλησιαστικά. Ἐδιωρίσαμεν λοιπὸν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν καιρὸν τῆς διαλέξεως, ἕνα ὀνδᾶ τοῦ Σιὸρ κονσόλου καὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἡμέρας. Ὁ περιηγητὴς ἠρώτα πάντοτε μὲ φωνὴν πολλὰ χθαμαλήν, τὰ δὲ ἐρωτήματα ἦσαν ὑψηλὰ καὶ ἀνέλπιστα, ὥστε ὁποῦ ὁ κόνσολος ἔπρεπε νὰ ἔχῃ λίαν προσεκτικὴν καὶ τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν διάνοιαν διὰ νὰ τὰ διερμηνεύῃ εἰς ἡμᾶς, καὶ πολλάκις ἐλάμβανε δυσκολίαν νὰ τὰ καταλάβῃ καὶ τὸν ἐπαρακαλοῦσε διὰ νὰ τὰ εἰπῇ καὶ ἐκ δευτέρου. Δὲν ἦτο δύσερις καὶ φιλόνεικος, μήτε ἠθέλησέ ποτε νὰ διαφεντεύσῃ τί τῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἐναντίον τῆς ἀνατολικῆς, ἀλλὰ ἦτον λεπτὸς εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς ἄκρον περίεργος καὶ ἐξεταστικός, καὶ ἀφ' οὗ ἠρώτα ἅπαξ, δὶς περὶ

τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ἐσημείωνε τὰς ἀποκρίσεις μας. Ἡ συνδιάλεξις ἐστάθη σχεδὸν ἕως τριάκοντα ἡμέρας. Εἰς τὴν τελευταίαν ἡμέραν μᾶς ἠρώτησεν ἂν εὑρίσκωνται εἰς τὸ γένος τῶν Ρωμαίων καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἄνθρωποι ὁποῦ νὰ θέλουν καὶ νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας· ἡμεῖς τὸν ἀπεκρίθημεν ὅτι ὅλοι οἱ σπουδαῖοι καὶ πεπαιδευμένοι τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν ἀγαπᾷ νὰ εἰδῇ τὴν ἕνωσιν καὶ ὁμόνοιαν τῶν ἀδελφῶν; ἀλλ' εἰς τοῦτο προηγουμένως μὲν χρειάζεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐπομένως δὲ καὶ ἡ συνεργία τῶν Χριστιανῶν βασιλέων μὲ σκοπὸν καθαρὸν καὶ θεῖον. Οἱ βασιλεῖς τὴν σήμερον, ἀνταπεκρίθη, δὲν φροντίζουσιν ὅλως περὶ τοιούτων πραγμάτων, ἀλλὰ ἀποβλέπουσιν εἰς τὰ ἴδια τέλη. Ἐπέφερε δὲ μὲ δάκρυα· τάδε σᾶς βεβαιόνω, ὅτι εὑρίσκονται ὑποκείμενα εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν, τὰ ὁποῖα μετὰ χαρᾶς ἤθελε χύσουν, χρείας οὔσης, τὸ αἷμά των μόνον νὰ ἰδοῦν μίαν φορὰν τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας. Τοῦ ἤρεσε κατὰ πολλὰ ἡ Ἀθήνα καὶ ἀνεχώρησε μὲ λύπην, πλὴν εὐχαριστημένος. Κατὰ δὲ τὸν Αὔγουστον μῆνα ἠκούσθη ὅτι ὁ Χατζῆ Ἀλῆς, ὡς δράκων ἁρπάσας ἐκ τῆς φωλεᾶς αὐτοῦ εἰς ἣν ἐκρύπτετο, ἐξανέλαβε τὸν μαλικιανέ· οἱ δὲ περὶ Μπέλον καὶ Μπεκίρην εἶχε στείλουν προτήτερα, τουτέστι περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου τὸν Πέτρον Πιττάκην καὶ Σωτήρην Μπάρμπανον διὰ νὰ λάβουν τὸ βοϊβοδαλίκι καὶ τοῦ ἀκολούθου ἔτους τῶν 1789 εἰς τὸν Σιλικτάρην καὶ νὰ δώσουν ὅσα ἤθελε τοὺς ζητήσουν· ὅθεν δυσκόλως ἐπίστευον αὐτὴν τὴν εἴδησιν. Ἐν τοσούτῳ εἰς τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Σεπτεμβρίου, ἦλθε διὰ ξηρᾶς ὁ Ἀχμὲτ ἀγᾶς, βεκὶλ χάρτζης τοῦ καπετὰν πασᾶ, μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν διὰ νὰ ἐξώσῃ εὐθὺς τὸν Σιλικτάρην ἀπὸ τὸ βοϊβοδαλίκι καὶ νὰ τὸ λάβῃ αὐτὸς ἕως τὸν Μάρτιον τῶν 1789. Ὁ βασιλικὸς ὁρισμὸς ἀναγνωσθεὶς ἐπάνω εἰς τὴν βασιλικὴν

κρίσιν, χωρὶς δεύτερον λόγον ἔλαβεν εὐθέως τὸ κῦρος. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἠδύνατο ὁ Μπέλος, χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν, νὰ φύγῃ ὁμοῦ μὲ τὴν γυναῖκά του, ἂν ἤθελε, καὶ μὲ τὸ πρᾶγμα του, καθὼς σχεδὸν ὅλοι τὸ ἐστοχαζόμεθα καὶ τὸ ἐπροσμέναμεν, διότι αὐτὸ ἦτο τὸ μόνον μέσον πρὸς σωτηρίαν του, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμεν. Εἰς τὰς 20 τοῦ Σεπτεμβρίου ἐβλήθη εἰς τὴν φυλακήν, μετὰ δύο ἡμέρας ἦλθεν ὁ Οὐσεῒν ἀγᾶς χαρατζῆς, ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ μὲ τὸν μποχτζᾶν τῶν χαρατζίων· ἦλθον μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Πέτρος Πιττάκης καὶ Σωτήρης Μπάρμπανος. Τὸν Μπέλον ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ βοϊβόδα τὸν ἀνέβασαν εἰς τὸ κάστρον, καὶ τὸν ἔβαλαν εἰς τὰ σίδηρα μέσα εἰς τὸν γουλέ, εἶτα πάλιν τὸν ἔφεραν κάτω εἰς τὴν φυλακήν, τὸν ἔδειραν ἅπαξ καὶ δίς, τελευταῖον τὸν ἔβαλαν εἰς τὸ κελλίον τῆς μεγάλης Παναγίας, διότι ἐσάπησαν τὰ ποδάριά του, ἐλθοῦσα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ τὸν ἐπεσκέπτετο. Εἰς τὰς 27 τοῦ Σεπτεμβρίου ἔφυγεν καὶ ὁ Σιλικτάρης· ἦτο δεύτερος Σαρδανάπαλος καὶ τοιοῦτον βίον ἔζησεν εἰς ὅλον τὸν καιρὸν ὁποῦ διέτριψεν εἰς τὴν Ἀθήναν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, συνάξεως γενομένης ἐν τῇ μητροπόλει ἅπαξ καὶ δίς, καὶ εἰς τοῦ νέου βοϊβόδα καὶ εἰς τοῦ καδῆ, διωρίσθησαν πάλιν εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν οἱ παλαιοὶ προεστῶτες, ὁ Νικόλαος Πατούσας, ὁ Δημήτριος Ἀστρακάρης, ὁ Καλογερᾶς καὶ Κωνσταντάκης, καί τοι ἀπόντες, ὁ Θεοδωράκης Καντζιλιέρης, ὁ Σταῦρος Βροντογούνης καὶ ὁ Χατζῆ Πανταζῆς· ἐξαπέστειλαν δὲ εἰς βασιλεύουσαν διὰ νὰ κινήσουν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Σιλικτάρη ἀπὸ μέρος τῆς κοινότητος καὶ νὰ ζητήσουν παρ' αὐτοῦ τὰ ὅσα τοὺς ἠδίκησεν. Ὁ δὲ κὺρ Βενέδικτος διὰ κάποιας εἰδήσεις ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ βασιλεύουσαν ὡς τάχα ὁ Καλογερᾶς καὶ ὁ Κωνσταντάκης ἐλάλησαν λόγους ἐναντίους κατὰ τῆς πανιερότητός του (περὶ τούτου δὲν ἔχομεν

πληροφορίας) ὀργισθεὶς εἰς ὑπερβολὴν κατ' αὐτῶν, ἐσύναξε τοὺς λοιποὺς προεστῶτας, παρόντος καὶ τοῦ Μπεκίρη, καὶ ἐπεφόρτισεν ἀπὸ πολλὰς καὶ δεινὰς ὕβρεις καὶ αἰσχρολογίας τοὺς αὐτοὺς Καλογερᾶν καὶ Κωνσταντάκην, ἐφοβέριζε δὲ καὶ τοὺς παρόντας προεστῶτας, καὶ ἐν ταὐτῷ ἡτοίμαζε τὸν Πέτρον Πιττάκην διὰ νὰ στείλῃ εἰς βασιλεύουσαν μὲ βεκὶλ χοτζέτι διὰ νὰ ἀναιρέσῃ ἐκ μέρους τῆς κοινότητος τὴν ἐξουσίαν Καλογερᾶ καὶ Κωνσταντάκη καὶ τῶν ἄλλων τῶν σὺν αὐτοῖς καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ πάντα κατὰ τὰς παραγγελίας του· εἶχε δὲ σκοπὸν νὰ καταστήσῃ βοϊβόδα τὸν Χαρατζῆ Οὐσεὶν ἀγᾶν. Ἐνταῦθα ἡ ὑπόθεσις εἶναι περιπεπλεγμένη καὶ ἐν σκότῳ ἡ ἀλήθεια, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀποφασίσωμεν, διότι ὁ κὺρ Βενέδικτος ὠργίσθη μὲν καὶ διὰ ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ ἔγραψαν ἀπὸ βασιλεύουσαν περὶ Καλογερᾶ καὶ Κωνσταντάκη, ὠργίσθη δὲ καθ' ὅτι ἔμαθεν ὅτι ἔχουσι σκοπὸν νὰ φέρωσι τὸν Χατζῆ Ἀλῆ, καὶ διὰ τοῦτο ἤθελε νὰ στείλῃ τὸν Πιττάκην διὰ νὰ ἐμποδίσῃ μίαν τοιαύτην ὀλεθρίαν ἔλευσιν. Ἐν τοσούτῳ ὁ κὺρ Βενέδικτος ὑπὸ τοῦ βοϊβόδα καὶ καδῆ ἐπερικλείσθη ἐν τῇ μητροπόλει, ἐν εἴδει φυλακῆς, φυλαττόμενος ἀπὸ σεϊμένιδες· μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας φεύγει διὰ νυκτὸς καὶ λαμβάνει τὴν ἀναπνοήν του εἰς τὸ Μάτι, χωρίον τῆς Λεβαδείας. Καὶ τὰ μὲν ἐν Ἀθήναις οὕτως εἶχον, ἐν δὲ βασιλευούσῃ οἱ περὶ Καλογερᾶν, παρασταθέντες ἔμπροσθεν τοῦ ναυάρχου κατὰ τοῦ Σιλικτάρη, οὐ μόνον δὲν εἰσηκούσθησαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλοῦ θυμοῦ ἀπεβλήθησαν. Ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς διὰ τοῦ τὰ πάντα ἰσχύοντος χρυσοῦ, κερδίσας τὴν τοῦ ναυάρχου φιλίαν, λαμβάνει τὴν ἄδειαν καὶ φορεῖ γούναν διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ὡς δῆθεν φρούραρχος. Ἐπεκράτει δὲ καὶ ὁ πόλεμος μεταξὺ Τούρκων καὶ Γερμανῶν· αὐτὰ ἔγειναν, ὡς λέγουσιν, ἄνευ εἰδήσεων τῶν περὶ Καλογερᾶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς τὰ ἔμαθον, μεγάλως ἐλυπήθησαν, προβλέποντες

τὸν ἐντεῦθεν ὄλεθρον. Εὐθὺς ὁποῦ ἔφθασεν εἰς Ἀθήνας τοιαύτη εἴδησις ὁ Μπεκίρης καὶ Μπαλτιζῖκος ἔφυγον εἰς Πελοπόννησον, ἤθελε κάμνουν καλλίτερα ἂν εἶχον πιάσουν τὴν πλέον μακροτέραν ὁδόν. Περὶ τοῦ δυστυχοῦς Μπέλου καὶ Πιτάκη δὲν λέγομεν, ἐπειδὴ αὐτοὶ εὑρίσκοντο εἰς φυλακήν, καὶ εἰς καιρὸν ὁποῦ εἰμποροῦσαν νὰ μεταχειρισθοῦν φυγὴν μακροτάτην δὲν τὸ ἔκαμαν. Ὁ Νικολάκης Μπάρμπανος καὶ Σωτήρης ἀδελφὸς αὐτοῦ, θαρρήσαντες ἔμειναν εἰς τὸν τόπον, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐμιμήθησαν οἱ ἄλλοι ἐχθροὶ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν φυγὴν ἐπραγματεύθησαν ἕως τέλους τὴν σωτηρίαν των. Τελευτῶντος δὲ τοῦ ἔτους καὶ ἀρχομένου τοῦ ἀκολούθου, ἤτοι εἰς τὰς 7 Ἰανουαρίου ἀπέθανεν εἰς βασιλεύουσαν ὁ Δημήτριος Καλογερᾶς ὑπὸ πλευρίτου. Εἰς τὰς 14 τοῦ Φεβρουαρίου ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τὴν πέμπτην φορὰν ὁ Χατζῆ Ἀλῆς. Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἐκρέμασε τὸν Μπέλον εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μπεκίρη· μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε καὶ ὁ κὺρ Βενέδικτος ἀπὸ Μάτι, μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ.

Εἰς τοὺς 1789 βοϊβόδας καὶ τύραννος τῆς Ἀθήνας ὁ Χατζῆ Ἀλῆς. Εἰς τὰς 10 τοῦ Μαρτίου ἐκρέμασε τὸν Νικολάκην Μπάρμπανον καὶ Πέτρον Πιττάκην ἐν ταὐτῷ καὶ τοὺς δύο εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μπεκίρη. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου ἔφερεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου διὰ χρημάτων πρὸς τὸν ἡγεμόνα σιδηροδεσμίους τὸν Μπεκίρην καὶ τὸν Μπαλιτζῖκον καὶ εὐθὺς τοὺς ἐφυλάκισε, τοὺς ἔδειρε καὶ τοὺς ἐγύμνωσεν ἀπὸ ὅλην τὴν περιουσίαν των. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφεραν σιδηροδέσμιον ἀπὸ βασιλεύουσαν τὸν Σπυρίδωνα Ἀβράμην, ἔπαθε δὲ καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια μὲ τὸν Μπεκίρην καὶ Μπαλιτζῖκον καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου ἐκρεμάσθη εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ Μπεκίρη· τὸν δὲ Μπεκίρην περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου ἐκρέμασαν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔπνιξαν

καὶ τὸν Μπαλιτζῖκον εἰς τὸ κάστρον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φέρουσιν αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν Κηφισίαν καὶ τὸν Σωτήρην Μπάρμπανον, αὐτάδελφον τοῦ Νικολάκη, καὶ λαμβάνει καὶ αὐτὸς τὴν τύχην τῶν ἄλλων εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μπεκίρη, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἕνας Ἀλβανίτης δουλευτὴς τοῦ Μπεκίρη. Τῷ ἔτει τούτῳ ἐσυνέβη καὶ ἡ λοιμικὴ νόσος, εἴτ' οὖν πανώλη. Παρομοίαν δὲν ἐνθυμοῦνται εἰς τὴν Ἀθήναν, ἀλλ' οὔτε ἐξ ἀκοῆς ἔχουσιν οἱ πάνυ γεγηρακότες. Τὸ πρῶτον προσέβαλεν ἡ νόσος εἰς Λεβαδείαν εἰς τὰς 15 τοῦ Αὐγούστου τῶν 1788· εἶτα εἰς τὰς 30 τοῦ Ἰανουαρίου μετεδόθη εἰς τὴν Ἀθήναν καὶ ἔπεσε πρῶτον εἰς τὸ ὀσπήτιον τοῦ Κωνσταντῆ Ἀδαμάκη, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκία συνίστατο ἀπὸ ἐννέα ἀνθρώπους μετ' αὐτοῦ καὶ ὅλοι ἐτελεύτησαν. Ἕως εἰς τὰς 9 τοῦ Μαρτίου τῶν 1789, ἄλλος κτύπος ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ δὲν ἔγεινεν· ἔκτοτε δὲ τὸ κακὸν διεδόθη καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐσκορπίσθησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν, οἱ μὲν εἰς τὰ μοναστήρια, οἱ δὲ εἰς τὰ περιβόλια. Διήρκεσεν ἡ νόσος ἕως 15 Αὐγούστου, ἀκολουθοῦσα μὲ ὁρμὴν τελευτῶντος τοῦ Ἰουνίου, διότι ἀπέθνησκον τῆς ἡμέρας ἀνὰ εἴκοσι, τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα. Εἰς ὅλον τὸ διάστημα ἀπέθανον ἕως χίλιοι διακόσιοι τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐκ τῶν Τούρκων περὶ πεντακοσίους. Ἐμάστιζεν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν τὴν Ἀθήναν καὶ ἡ σιτοδεία, ἡ ὁποία κατήντησε καὶ εἰς πεῖναν, καθ' ὅτι ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τῶν 1788 ἐστάθη δυστυχής, μάλιστα ἀπὸ σιτάρι. Ἐν δὲ τῇ Λεβαδείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ Βοιωτίᾳ ἡ νόσος ἀπέκειτο μαστίζουσα μὲ μεγάλην ὁρμήν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἦτο συγκεχωρημένον νὰ διακομίζωνται ἐκεῖθεν τροφαὶ πάντοτε· ἐνίοτε ὅμως διεκομίζοντο. Ἡ σιτοδεία ἄρχισεν ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1788 καὶ ἐπεκράτησεν ἕως εἰς τὰ τέλη τοῦ Μαΐου τῶν 1789. Εἰς αὐτὰς τὰς δύο θεηλάτους πληγάς, ὁ κόνσολας Γάσπαρης, φραντζέζος, μὲ κα-

κὶλον εἰς τὸ κεφάλι καὶ μὲ στενὸν βρακί, ὑποκάτω εἰς ὄνομα κονσόλου καὶ πραγματευτοῦ ἀνέλαβε τὸ χρέος καὶ τὸ καθῆκον ἐκείνων ὁποῦ φοροῦσι τὰ μαῦρα καὶ πλατεὰ ράσσα καὶ καλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ραββὶ καὶ μὲ ἄλλους ὀγκώδεις τίτλους καὶ ἐπίθετα, ὁ πανιερώτατος, ὁ σεβασμιώτατος, ὁ λογικὸς ποιμήν, ὁ κοινὸς πατήρ. Οὗτοι μὲν γὰρ θεωροῦντες τὸν λύκον ἐρχόμενον, ἤτοι τὴν διπλῆν μάστιγα ὁποῦ σφοδρῶς ἔτυπτε τὸ ποίμνιον, ἀφήσαντες τὰ πρόβατα ἔφυγον, τῆς ἰδίας μόνον φροντίζοντες σωτηρίας, εἴγε σωτηρία ἐστὶν αὕτη. Ἐκεῖνος δὲ ἀγκαλὰ καὶ πρότερον διεμοίραζεν ἀφθόνως τὴν ἐλεημοσύνην, τότε δὲ πολλὰ περισσοτέρως ἐξήντλει τὸν πλοῦτον του εἰς εὐεργεσίας καὶ διὰ τροφὴν τοῦ λαοῦ μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν καὶ ζέσιν, καὶ ἐπεσκέψατο τοὺς ὑπὸ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ ταλαιπωρουμένους, ὡς ὁ πατὴρ τὰ ἴδια τέκνα, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν εἰς ὅλην τὴν ὁρμὴν τῆς νόσου ἐπέμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν του ἔνδον τῆς πολιτείας καὶ μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου ἐπῆγεν ἔξω εἰς τὸ περιβόλιόν του. Ἁρμοδιώτατον ἤθελεν εἶσθαι εἰς αὐτὸν τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο: οἷος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ἔργον ὁλοκλήρου ἱστορίας, ἡ ὁποία ἐφιλοπονήθη παρ' ἐμοῦ ἐν ἰδίῳ συγγράμματι. Εἰς τὰς 19 τοῦ Σεπτεμβρίου στέλλεται μία πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ δηλοποιοῦσα ὅτι ὁ κὺρ Ἀθανάσιος ἐπανέλαβε τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἐξώσθη ὁ Βενέδικτος· ἔγραφε δὲ ἅμα καὶ ὁ κὺρ Ἀθανάσιος εἰς τοὺς προεστῶτας καὶ εἰς τὸν Κορωνείας, ὅτι στέλλεται κατόπιν ἔξαρχος πατριαρχικὸς μὲ τὰ γράμματα τῆς εἰδήσεως καὶ ὅτι ὁ Βενέδικτος νὰ ἦναι εἰς φύλαξιν, καὶ ὅτι ἂν ἐπῆγεν ἔξω εἰς τὴν περιήγησιν νὰ μεταπεμφθῇ καὶ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν διὰ τὰ ὅσα ἐσύναξεν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπανέλαβε τὴν ἐπαρχίαν. Ἀγκαλὰ ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ κἀνένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγραφεν, διὰ νὰ γένῃ μάλιστα ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοι-

μίου, ὑπέφαινεν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐγένετο ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου, διότι ἐπροσιμίαζεν οὕτως «ἐπειδὴ ἀνάγκη ἐγένετο» καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ γὰρ κὺρ Ἀθανάσιος διὰ προσταγῆς καὶ δυνάμεως ἑνὸς ἀξιωματικοῦ ἐξωτερικοῦ ὑποκειμένου ἐφίλησε χέρι τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὴν ἐπαρχίαν, καὶ ὁ πατριάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντειπῇ εἰς τὸ πρόσταγμα ἐκείνου τοῦ ὑποκειμένου, κατένευσεν ἀκουσίως, καὶ οὕτως ἐνεκηρύχθη πάλιν Ἀθηνῶν τρεῖς μόνας ἡμέρας. Μετὰ ταῦτα ὑπέπεσε σφοδρῶς εἰς τὴν ὀργὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς βασιλείας· ἀνεγνώσθη δὲ εὐθέως ἡ καθαίρεσίς του εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπιπόνως ζητεῖται πανταχοῦ ἀπὸ ἀνθρώπους πατριαρχικοὺς καὶ βασιλικούς, ὥστε, ἂν εἶχε πιασθῇ, ἐκινδύνευε κεφαλικῶς. Ἐν τοσούτῳ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐβάλθησαν εἰς τάξιν τὰ πράγματά του. Ὁ Κορωνείας εὐθὺς ἐκάθησεν εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ κὺρ Ἀθανασίου. Ὁ δυστυχὴς Βενέδικτος φέρεται ἐκ τῆς τῶν χωρίων περιηγήσεως μὲ τὸν μπελούμπασην καὶ μὲ τοὺς σεϊμένιδες χωρὶς ὅλως νὰ ἔχῃ εἴδησιν τοῦ πταίσματός του, καὶ ἀμέσως, χωρὶς νὰ ἰδῇ τὴν μητρόπολιν, ἐμβάλλεται εἰς τὴν φυλακὴν μὲ σίδηρα εἰς τοὺς πόδας, ἐγκαταλελειμμένος καὶ ὑπὸ τῶν φίλων, καὶ προσέτι καὶ δι' ἐπανωγόμιον ἐπιφορτίζεται αὐτῷ καὶ εἰς διακαὴς πυρεττός. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ Βενεδίκτου, ἀλλ' ἦτον πολλῷ χείρων ἡ προσδοκωμένη· διότι ὥραν παρ' ὥραν ἄλλο τι δὲν ἐπρόσμενε εἰμὴ ἔξαρχον καὶ διασακτζῆν μὲ φερμάνι ἐξορίας ἢ εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος ἢ εἰς τὸ Σινᾶ. Ἀλλ' ἰδοὺ αἰφνιδίως διασακτζῆς τοῦ τῆς Βρετανίας πρέσβεως, κομίζων τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀθανασίου καὶ ἕτερα γράμματα πατριαρχικὰ συνιστῶντα καὶ προσεπικυροῦντα καὶ γνήσιον ποιμένα καὶ κυριάρχην τῆς ἐπαρχίας ἀνακηρύττοντα τὸν Βενέδικτον. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ κὺρ Βενέδικτος ἀπὸ τὸ βάθος τῆς δυστυ-

πέλον εἰς τὸ κεφάλι καὶ μὲ στενὸν βρακί, ὑποκάτω εἰς ὄνομα κονσόλου καὶ πραγματευτοῦ ἀνέλαβε τὸ χρέος καὶ τὸ καθῆκον ἐκείνων ὁποῦ φοροῦσι τὰ μαῦρα καὶ πλατεὰ ράσσα καὶ καλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ραββὶ καὶ μὲ ἄλλους ὀγκώδεις τίτλους καὶ ἐπίθετα, ὁ πανιερώτατος, ὁ σεβασμιώτατος, ὁ λογικὸς ποιμήν, ὁ κοινὸς πατήρ. Οὗτοι μὲν γὰρ θεωροῦντες τὸν λύκον ἐρχόμενον, ἤτοι τὴν διπλῆν μάστιγα ὁποῦ σφοδρῶς ἔτυπτε τὸ ποίμνιον, ἀφήσαντες τὰ πρόβατα ἔφυγον, τῆς ἰδίας μόνον φροντίζοντες σωτηρίας, εἴγε σωτηρία ἐστὶν αὕτη. Ἐκεῖνος δὲ ἀγκαλὰ καὶ πρότερον διεμοίραζεν ἀφθόνως τὴν ἐλεημοσύνην, τότε δὲ πολλὰ περισσοτέρως ἐξήντλει τὸν πλοῦτον του εἰς εὐεργεσίας καὶ διὰ τροφὴν τοῦ λαοῦ μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν καὶ ζέσιν, καὶ ἐπεσκέψατο τοὺς ὑπὸ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ ταλαιπωρουμένους, ὡς ὁ πατὴρ τὰ ἴδια τέκνα, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν εἰς ὅλην τὴν ὁρμὴν τῆς νόσου ἐπέμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν του ἔνδον τῆς πολιτείας καὶ μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου ἐπῆγεν ἔξω εἰς τὸ περιβόλιόν του. Ἁρμοδιώτατον ἤθελεν εἶσθαι εἰς αὐτὸν τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο: οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. Η ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ἔργον ὁλοκλήρου ἱστορίας, ἡ ὁποία ἐφιλοπονήθη παρ' ἐμοῦ ἐν ἰδίῳ συγγράμματι. Εἰς τὰς 19 τοῦ Σεπτεμβρίου στέλλεται μία πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ δηλοποιοῦσα ὅτι ὁ κὺρ Ἀθανάσιος ἐπανέλαβε τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἐξώσθη ὁ Βενέδικτος· ἔγραφε δὲ ἅμα καὶ ὁ κὺρ Ἀθανάσιος εἰς τοὺς προεστῶτας καὶ εἰς τὸν Κορωνείας, ὅτι στέλλεται κατόπιν ἔξαρχος πατριαρχικὸς μὲ τὰ γράμματα τῆς εἰδήσεως καὶ ὅτι ὁ Βενέδικτος νὰ ἦναι εἰς φύλαξιν, καὶ ὅτι ἂν ἐπῆγεν ἔξω εἰς τὴν περιήγησιν νὰ μεταπεμφθῇ καὶ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν διὰ τὰ ὅσα ἐσύναξεν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπανέλαβε τὴν ἐπαρχίαν. Ἀγκαλὰ ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγραφεν, διὰ νὰ γένῃ μάλιστα ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοι-

μίου, ὑπέφαινεν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐγένετο ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς Συνόδου, διότι ἐπροσιμίαζεν οὕτως «ἐπειδὴ ἀνάγκη ἐγένετο» καὶ τὰ ἑξῆς. Ὁ γὰρ κὺρ Ἀθανάσιος διὰ προσταγῆς καὶ δυνάμεως ἑνὸς ἀξιωματικοῦ ἐξωτερικοῦ ὑποκειμένου ἐφίλησε χέρι τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ ἀναλαβεῖν τὴν ἐπαρχίαν, καὶ ὁ πατριάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντειπῇ εἰς τὸ πρόσταγμα ἐκείνου τοῦ ὑποκειμένου, κατένευσεν ἀκουσίως, καὶ οὕτως ἐνεκηρύχθη πάλιν Ἀθηνῶν τρεῖς μόνας ἡμέρας. Μετὰ ταῦτα ὑπέπεσε σφοδρῶς εἰς τὴν ὀργὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς βασιλείας· ἀνεγνώσθη δὲ εὐθέως ἡ καθαίρεσίς του εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπιπόνως ζητεῖται πανταχοῦ ἀπὸ ἀνθρώπους πατριαρχικοὺς καὶ βασιλικούς, ὥστε, ἂν εἶχε πιασθῇ, ἐκινδύνευε κεφαλικῶς. Ἐν τοσούτῳ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐβάλθησαν εἰς τάξιν τὰ πράγματά του. Ὁ Κορωνείας εὐθὺς ἐκάθησεν εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ κὺρ Ἀθανασίου. Ὁ δυστυχὴς Βενέδικτος φέρεται ἐκ τῆς τῶν χωρίων περιηγήσεως μὲ τὸν μπελούμπασην καὶ μὲ τοὺς σεϊμένιδες χωρὶς ὅλως νὰ ἔχῃ εἴδησιν τοῦ πταίσματός του, καὶ ἀμέσως, χωρὶς νὰ ἰδῇ τὴν μητρόπολιν, ἐμβάλλεται εἰς τὴν φυλακὴν μὲ σίδηρα εἰς τοὺς πόδας, ἐγκαταλελειμμένος καὶ ὑπὸ τῶν φίλων, καὶ προσέτι καὶ δι' ἐπανωγόμιον ἐπιφορτίζεται αὐτῷ καὶ εἷς διακαὴς πυρεττός. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ Βενεδίκτου, ἀλλ' ἦτον πολλῷ χείρων ἡ προσδοκωμένη· διότι ὥραν παρ' ὥραν ἄλλο τι δὲν ἐπρόσμενε εἰμὴ ἔξαρχον καὶ διασακτζῆν μὲ φερμάνι ἐξορίας ἢ εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος ἢ εἰς τὸ Σινᾶ. Ἀλλ' ἰδοὺ αἰφνιδίως διασακτζῆς τοῦ τῆς Βρετανίας πρέσβεως, κομίζων τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἀθανασίου καὶ ἕτερα γράμματα πατριαρχικὰ συνιστῶντα καὶ προσεπικυροῦντα καὶ γνήσιον ποιμένα καὶ κυριάρχην τῆς ἐπαρχίας ἀνακηρύττοντα τὸν Βενέδικτον. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ κὺρ Βενέδικτος ἀπὸ τὸ βάθος τῆς δυστυ-

χίας εἰς τὸ ὕψος τῆς προτέρας του ἐξουσίας, ἀπὸ τὴν φυλακὴν εἰς τὴν μητρόπολιν καὶ ἀπὸ τὰ σίδηρα εἰς τὸν θρόνον. Ὅλα αὐτά, καὶ τὰ τῆς καταδρομῆς καὶ τὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἠκολούθησαν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν· εἰς τὴν ἀκόλουθον Κυριακήν, γενομένης μονοκκλησίας εἰς τὸ καθολικόν, ἀναγινώσκεται ἀπ' ἄμβωνος ἡ καθαίρεσις τοῦ Ἀθανασίου. Μετέβαλε ὁ κὺρ Βενέδικτος καὶ δώδεκα ἥμισυ πουγγία ἄσπρα διὰ τὰ ἔξοδα ὁποῦ ἠκολούθησαν ὅταν ἔλαβε τὴν ἐπαρχίαν ἐπὶ Μπέλου, καὶ οὕτως ἔγεινε τελεία διαλλαγὴ καὶ ἐξόφλησις διὰ γραμμάτων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν προεστώτων, καὶ ἐστάλθησαν γράμματα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τὸν αὐτὸν ταχυδρόμον. Εἰς τὰς 4 τοῦ Ὀκτωβρίου ἀπέθανε καὶ ἡ δευτέρα γυνὴ τοῦ κονσόλου Γάσπαρη.

Εἰς τοὺς 1790 ἡ διπλὴ μάστιξ τοῦ λοιμοῦ καὶ λιμοῦ ὁποῦ κατεπίεσε τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν ἤδη ἀπερασμένον χρόνον, δὲν ἔδωσε καιρὸν εἰς τὸν Χατζῆ Ἀλῆ διὰ νὰ συνάξῃ χρήματα, μὲ ὅλον ὁποῦ ἐσύναξεν ἀπὸ μερικοὺς ἕως τεσσαράκοντα πουγγία περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αὐτοῦ ἔτους μὲ τὸν νὰ μὴν εἶχεν ἀκόμη ἐξαπλωθῇ ἡ νόσος. Ἅμα δ' ἀρχομένῳ τῷ ἄνωθεν ἔτει τῶν 1790, ἄρχισεν ἐν ταὐτῷ τὴν ἀγγαρείαν καὶ τὴν χρηματολογίαν ἀδιακόπως, διότι ἐπεφόρτισεν ἐπάνω εἰς τὸ κοινὸν διπλᾶ καὶ τριπλᾶ ὅλα τὰ ἔξοδα ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὴν καταδρομήν του. Ἐκτὸς τούτων πρέπει νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι τὸ ἰλτιζάμι τῶν 1789 τὸ εἶχεν ἀπεράσει ἐπάνω εἰς τὸ ὄνομα τοὺς πολιτείας· τουτέστιν ἠγορασμένον ἀπὸ τὴν πολιτείαν, καὶ τὸ ἐσύναξεν ὅλον αὐτός, χωρὶς νὰ δώσῃ οὔτε ὀβολὸν καὶ ἔπειτα τὸ ἀπεκρίθη ἡ πολιτεία μετὰ προσθήκης εἰς τὸ μοιρί. Αἱ φυλακαὶ λοιπὸν ἀκαταπαύστως ἦσαν στενοχωρημέναι ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ ἄνθρωποι πολλάκις δὲν ἠμποροῦσαν νὰ καθήσουν, ἀλλὰ ἔστεκον ὄρθιοι· διότι τὰ ἀπαιτούμενα τεφτέρια ἦσαν ὑπέρογκα

καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὰ πληρώσουν ὅλα εὐθύς. Πολλοὶ ἐταλαιπωροῦντο ἐν τῇ φυλακῇ ἓξ καὶ ἑπτὰ μῆνας, ἐδάρθησαν δὲ μερικοί, τινὲς δὲ καὶ ἀπέθανον καὶ τὸ σφάλμα τους δὲν ἦτο ἄλλο, πάρεξ διότι δὲν εἶχον νὰ ἀποκριθοῦν εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῶν τεφτερίων καὶ ὄχι μόνον τῶν ἐδικῶν τους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνα τῶν γειτόνων καὶ συγγενῶν τους φυγάδων. Τὸ ἅγιον πάσχα ἔμειναν ὅλοι εἰς τὴν φυλακήν. Πρὸς τούτοις ἰστέον ὅτι τὸν χρόνον τοῦτον ἔγινεν ἀρκετὸν εἰσόδημα ἐλαίου καὶ ὅλον τὸ ἐπῆρεν χωρὶς νὰ ἀφήσῃ οὔτε κἂν διὰ τροφήν τους. Πολλοὶ ἔδωσαν τὸ διπλοῦν ἀπὸ ὅσον ἔκαμαν, πληρώνοντές το πρὸς δύο γρόσια τὸ ξεστί. Αἱ χῆραι γυναῖκες καὶ ἐκεῖναι τῶν φυγάδων δὲν ἐδοκίμασαν ὀλιγωτέρας βασάνους, διότι καὶ ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ φυλακῇ πλεῖστον χρόνον ἐταλαιπωρήθησαν καὶ ἐδάρθησαν καὶ ἐσιδηροφόρεσαν· ὅταν δὲ ἐξήρχοντο τῆς φυλακῆς ἔβαλον αὐτὰς ἐν τῇ ἀγγαρείᾳ. Εἰς τὴν 1 τοῦ Ἀπριλίου ἀπεδήμησεν ὁ κόνσολος Γάσπαρης εἰς Μαρσιλίαν. Τελευτῶντος τοῦ ἔτους, ἤτοι εἰς τὰς 10 τοῦ Ἰανουαρίου ἐπέστρεψε φέρων καὶ τρίτην γυναῖκα.

Εἰς τοὺς 1791 καὶ εἰς τοῦτον τὸν χρόνον ἄλλο τι δὲν ἐγένετο, πάρεξ ἡ τυραννία καὶ ἡ ἀπὸ τῆς πατρίδος φυγὴ καὶ διασκορπισμὸς τῶν Ἀθηναίων ἔνθεν κἀκεῖθεν. Μὲ πάνυ ὀλίγα ἄσπρα ἠμποροῦσέ τινας νὰ ἀγοράσῃ πολλὰ ὑποστατικά. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους ἐστάλθη πολλάκις βασιλικὸς ὁρισμός, ὕστερον καὶ ἕνας ζαΐμης πρὸς τὸν Χατζῆ Ἀλῆ ἐπιτάττων αὐτῷ σφοδρῶς διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὸν κατὰ τῶν Γερμανῶν πόλεμον· ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς διὰ τῶν φίλων του εἰς βασιλεύουσαν καὶ διὰ τοῦ τὰ πάντα ἰσχύοντος χρυσοῦ ἀπέφινεν ἄπρακτον τὸν βασιλικὸν ὁρισμόν. Τελευτῶντος δὲ τοῦ ἔτους, ἠκούσθη ὅτι ὁ πρώην Σιλικτάρης τοῦ ἀρχιθαλασσίου καὶ βοϊβόδας ποτὲ τῆς Ἀθήνας ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν εἴτ' οὖν πασα-

λίκι τῆς Εὐρίπου. Η εἴδησις αὕτη διετάραξε τοὺς περὶ Χατζῆ Ἀλῆν· ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ ἔφερε τὴν περισσοτέραν ἀταξίαν καὶ τὸν φόβον ἦτον καθ' ὅτι κανόνικός τις Σκλαβοῦνος ἔχων λαβεῖν παρὰ τῶν Ἀθηναίων τεσσαράκοντα πουγγία γρόσια καὶ ζητήσας αὐτὰ πολλάκις, τέλος εὑρεθεὶς εἰς βασιλεύουσαν ἐν ᾧ ἔγεινε πασᾶς ὁ Σιλικτάρης, ἔλαβε βασιλικὸν ὁρισμὸν εἰς τὸ νὰ πληρωθοῦν αὐτὰ τὰ γρόσια, εἴτε μὴ νὰ ὑπάγουν εἰς Εὔριπον πρὸς τὸν ἡγεμόνα οἱ προεστῶτες τῆς Ἀθήνας καὶ νὰ θεωρήσουν τὴν κρίσιν τους μετὰ τοῦ κανονίκου. Εν δυνάμει λοιπὸν τοῦ αὐτοῦ φερμανίου καὶ ἐπὶ προφάσει τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, στέλλει ὁ Χαλὴλ πασᾶς εἰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ὀγδόην τοῦ Φεβρουαρίου πασαλίδες πεζοὺς καὶ ἱππεῖς ὑπὲρ τοὺς διακοσίους διὰ νὰ ἔμπουν εἰς τὴν πολιτείαν, νὰ πιάσουν τὸν Χατζῆ Ἀλῆ καὶ τοὺς προεστῶτας· ἀνεχώρησαν ὅμως κατησχυμένοι χωρὶς νὰ κατορθώσουν ἐκεῖνα ὅπου ἤλπιζον, διότι ὁ Χατζῆ Ἀλῆς ἀντεστάθη γενναίως μὲ τοὺς ἐντοπίους Τούρκους καὶ Ρωμαίους. Ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ὁ Χαλὴλ πασᾶς ὑπέπεσεν εἰς τὴν βασιλικὴν ὀργὴν καὶ ἐξώσθη καὶ τῆς ἡγεμονείας καὶ ἐπέμφθη καὶ εἰς ἐξορίαν, καὶ ὁ Χατζῆ Ἀλῆς διὰ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ προσετάχθη νὰ ὑπάγῃ ἐν εἴδει ἐξορίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Εἰς τοὺς 1792 Ἀπριλίου 3 ἀνεχώρησεν ὁ Χατζῆ Ἀλῆς ἐν μὲν τῷ φανερῷ εἰς τὸν διωρισμένον τόπον τῆς ἐξορίας, κρυφίως δὲ ἐπορεύθη εἰς βασιλεύουσαν, ὅπου διὰ τοῦ συνήθους τρόπου ἔλαβε τὸ ἰτλάκι του καὶ ἐκάθητο μετὰ παρρησίας καὶ λαμπρῶς. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐστάλθη παρ' αὐτοῦ βοϊβόδας ὁ Ἰβραὴμ ἐφένδης· ἅμα δ' ἀρχομένῳ τῷ ἔτει συνέβη ἡ δευτέρα νόσος τῆς πανώλης, γυνή τις καλουμένη Μουδούλαινα κατεκόμισεν ἀπὸ τὰς Θήβας αὐτὸ τὸ ἀγώγιμον. Διεσκορπίσθημεν λοιπὸν ἕκαστος ὥσπερ καὶ πρότερον, οἱ μὲν εἰς τὰ περιβόλια, οἱ δὲ εἰς τὰ μοναστήρια. Η νόσος διήρκεσεν ἕως εἰς τὰ τέλη

τοῦ Ἰουνίου· ἀπέθανον ἕως ὀκτακόσιοι τῶν Χριστιανῶν καὶ τριακόσιοι τῶν Τούρκων. Ὁ κόνσολος Γάσπαρης προσηνέχθη ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας νόσου μὲ τὴν αὐτὴν ζέσιν καὶ προθυμίαν εἰς τὸ τρισμακάριον ἔργον τῆς εὐποιΐας καὶ ἀνέλαβε πάλιν ὑποκάτω εἰς τὸ Φράγγικον σχῆμα τὸ χρέος καὶ τὸ καθῆκον τοῦ λογικοῦ ποιμένος. Ἐγὼ τὸν εἶδον πολλάκις νὰ στέκῃ μόνος εἰς τὴν πόρταν τοῦ περιβολίου του ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας εἰς καύσωνα τοῦ ἡλίου (ἦν γὰρ θέρος) μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ τὸ αἴτιον ἦτον μήπως καὶ ἤθελεν ὑπάγει κάνένας χρείαν αὐτοῦ ἔχων καί, μὴ παρόντος τοῦ ἰδίου, ἤθελεν ἀναχωρήσει ὁ ἐνδεὴς ἄπρακτος. Παυσαμένου δὲ τοῦ λοιμοῦ, ἠκολούθησεν ὁ λιμός. Διὰ τὴν δυστυχίαν τοῦ χρόνου ἐπωλήθη τὸ ἀλεῦρι ἕως εἴκοσι παράδες.

Εἰς τοὺς 1793 ἐπανέλαβε τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ Ἰμπραὴμ ἐφένδης, ὁ δὲ Χατζῆ Ἀλῆς εἰς βασιλεύουσαν ἐδοκίμασε νὰ ἐξώσῃ τὸν Μποσταντζήμπασι καὶ νὰ γένῃ αὐτός, καὶ παρ' ὀλίγον ἦλθε νὰ τὸ κατορθώσῃ· φωραθέντος δὲ τοῦ πράγματος καὶ τοῦ Μποσταντζήμπασι ἀμέσως τῷ ἄνακτι ἀναγγείλαντος τὴν ὑπόθεσιν, ἐξόριστος πέμπεται εἰς Χίον ὁ Χατζῆ Ἀλῆς, κἀκεῖθεν αἰφνιδίως ἔρχεται εἰς Ἀθήνας, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἕκτην ἤδη καὶ τελευταίαν φοράν. Μετὰ ἕνδεκα ἡμέρας ἐπέστρεψεν εἰς Χίον, ὅπου προσμένας ὀλίγον ἕως νὰ σταλθῇ τὸ ἰτλάκι του, ἐπορεύθη εἰς βασιλεύουσαν.

Εἰς τοὺς 1794 διεδέξατο τὸν Ἰμβραὴμ ἐφένδην ὁ μουλᾶ Καδίρης Βολιώτης. Ἰστέον δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, ἐμετριάσθη ὁπωσοῦν ἡ τυραννία, πάντοτε ὅμως ἐξακολουθοῦσε διὰ τοῦ καπὶ κεχαγιᾶ καὶ ἐπιτρόπου του Μελὲκ ἐφένδη, οἵτινες ἐπέμποντο πρὸς αὐτὸν παρὰ τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ Μελὲκ ἐφένδης αὐτὸς ἤρχισε νὰ κλίνῃ εἰς τὸ τυραννικόν. Μεσοῦντος δὲ τοῦ ἔτους, κατὰ κέ-

λευσιν τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, πορεύονται εἰς βασιλεύουσαν οἱ προεστῶτες ἤτοι ὁ Σταῦρος Βροντογούνης καὶ ὁ Νικόλαος Πατούσας, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας τάξεως ὁ Σωτῆρχος Κάλκος καὶ ὁ Νικόλας Παπᾶ Μάρκου, ἔχοντες καὶ μίαν ὁμολογίαν ἀνοικτήν, τὸ κοινῶς λεγόμενον μπεγιάζιον, ὑπογεγραμμένην παρὰ τῆς κοινότητος. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὁμολογίαν ἐνέγραψεν ὁ Χατζῆ Ἀλῆς ὅτι τοῦ χρεωστεῖ ἡ Ἀθήνα τετρακόσια πουγγία γρόσια. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν γροσίων μόλις ἦτο τὸ τεταρτημόριον χρέος ἀληθινὸν τῆς Ἀθήνας, ὅλον δὲ τὸ ἐπίλοιπον προσετέθη παρ' αὐτοῦ· ἦτον δὲ ὁ σκοπός του (καὶ εὐκόλως ἤθελε τὸ κατορθώσει) μὲ αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν ἐντὸς ὀλίγου νὰ καταστήσῃ τὴν Ἀθήναν ὁλόκληρον ὡσὰν ἕνα ὑποστατικὸν αὐτοῦ ἴδιον, εἴτ' οὖν τζιφτιλίκι, καθὼς τοιοῦτο συνέβη καὶ ἀλλαχοῦ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἐπανέκαμψαν οἱ προεστῶτες· ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ Νικόλαος Παπᾶ Μάρκου ὑπό τινος, τί ἐκάμετε εἰς βασιλεύουσαν, τὰ ξύλα, ἀπεκρίθη, ὁποῦ ἦσαν διεσκορπισμένα ἔνθεν κἀκεῖθεν, τὰ ἐσυνάξαμεν ὅλα εἰς ἕνα φορτίον καὶ τὰ ἐβάλαμεν εἰς τοὺς ὤμους μας. Εἰς τὰς 22 τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ὁ ἱεροδιδάσκαλος Ἀθανάσιος, ἀνὴρ ἐναρέτου πολιτείας.

Εἰς εἰς 1795 ἐπανέλαβεν ἐκ δευτέρου τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ Μουλᾶ Καδίρης· τοῦ δὲ ἔτους μεσοῦντος, προσκαλοῦνται οἱ προεστῶτες δι' ἰχζὰρ φιρμανίου εἰς βασιλεύουσαν διὰ νὰ παραδώσουν λογαριασμὸν τῶν τεφτερίων ὁποῦ ἐσύναξαν ἀπὸ τοὺς 1789. Τοῦτο δὲ ἐκινήθη ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Πετράκη καὶ τῶν Τζαμπέντιδων καὶ ἄλλων συμπατριωτῶν, οἵτινες ἦσαν τότε εἰς βασιλεύουσαν, τὸ δὲ σκοπιμώτατον τέλος ἀπέβλεπεν εἰς καταδρομὴν καὶ ἐξολόθρευσιν τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ. Εἰς τὰς 15 τοῦ Αὐγούστου, ἀπέπλευσαν οἱ προεστῶτες εἰς βασιλεύουσαν, ὁ Νικόλαος Πατούσας, ὁ Σταῦρος Βροντογούνης καὶ ὁ Σπυρίδων

Παλαιολόγος, ἐφωδιασμένοι μὲ γράμματα Τούρκικα καὶ Ρωμαΐκα συστατικὰ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἐναντία εἰς καταδρομὴν καὶ παιδείαν τῶν συμπατριωτῶν, διότι ἐνόμιζον καὶ αὐτοὶ καὶ ὅλοι σχεδὸν εἰς τὰς Ἀθήνας ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις κινεῖται μόνον παρὰ τοῦ ἡγουμένου Πετράκη καὶ τῶν λοιπῶν καὶ θέλει προξενήσει μεγάλα σκάνδαλα καὶ ἀφανισμὸν εἰς τὸν τόπον, καθὼς καὶ ἄλλοτε, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε τὴν προκαταρκτικὴν αἰτίαν. Ἐντεῦθεν ἠκολούθησαν εἰς βασιλεύουσαν αἱ μεταξὺ τῶν προεστώτων καὶ τῶν συμπατριωτῶν λογομαχίαι καὶ παραστάσεις πολλάκις εἰς διάφορα κριτήρια, ἕως οὗ ὁ Χατζῆ Ἀλῆς χωρὶς νὰ τὸ φοβῆται καὶ χωρὶς ὅλως νὰ τὸ ὑποπτεύῃ πέμπεται ἐξόριστος εἰς Κῶον, καὶ ἐκεῖσε μετ' ὀλίγον καρατομεῖται, εἰς τὰς 23 τοῦ Δεκεμβρίου καὶ ἐν ταὐτῷ ἡ πατρὶς ἡμῶν ἐλευθεροῦται τῆς τυραννίδος, χωρὶς νὰ τὸ ἐλπίζῃ καὶ νὰ τὸ πιστεύῃ. Πρωταίτιον τοιγαροῦν τῆς ἐλευθερίας καθὼς καὶ παντὸς ἀγαθοῦ γνωρίζομεν καὶ ὁμολογοῦμεν τὸν πανάγαθον Θεόν, ὅστις ἰδὼν εἶδε τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ του, καὶ ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φιλανθρωπίας, παρορῶν τὰς ἡμῶν ἁμαρτίας, μᾶς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τὸν τύραννον. Θεόθεν δὲ κινηθεὶς αἴτιος καὶ αὐτουργὸς τῆς ἐλευθερίας, ἐστάθη καὶ ὁ ὑπερεξοχώτατος καὶ νουνεχέστατος αὐθέντης, Τζελεμπῆ ἐφένδης, ἔφορος καὶ διοικητὴς καὶ δεφτερδάρης τοῦ Ἰρὰτ Νιζὰμ τζεδίτ. Τούτου ἀναμφιβόλως διήγειρεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα πρὸς ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας, διότι οὐ μόνον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἠγωνίσθη μὲ τόσην ἐπιμέλειαν καὶ ζέσιν κατὰ τοῦ τυράννου, πρὸς τοσούτους καὶ τοιούτους ὑπερασπιστὰς ἕως τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἐξολοθρεύσεως καὶ ἀπαλλαγῆς ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὑπέρογκον ἐκεῖνο χρέος τῆς ὁμολογίας τῶν τετρακοσίων πουγγίων μᾶς ἠλευθέρωσε, χωρὶς νὰ πληρώσωμεν οὐδὲ ὀβολόν, διότι ἐσηκώθη ὁ ἴδιος καὶ ἐπῆγεν εἰς τοῦ βεζὶρ κεαγιά, λα-

ζῶν καὶ τοὺς συμπατριώτας καὶ ἀπέδειξεν ὅτι αὐτὰ τὰ γρόσια εἶναι ὅλα ψευδῆ καὶ ἄδικα, καὶ δυναστικῶς γεγενημένη ἡ ὁμολογία παρὰ τοῦ ἀδίκου ἐκείνου τυράννου, καὶ οὕτω λαβὼν εἰς χεῖρας του καὶ σχίσας τὴν ὁμολογίαν, τὴν παρέδωσεν εἰς χεῖρας τῶν συμπατριωτῶν λέγωντας, κάμετε δοξᾶν τοῦ βασιλέως. Τίς λοιπὸν δύναται πρὸς ἀξίαν νὰ ἐπαινέσῃ τὴν πρὸς ἡμᾶς εὐσπλαγχνίαν καὶ διαφέντευσιν αὐτοῦ τοῦ αὐθέντου καὶ ὅσας χρεωστοῦμεν ἀναγράφους καὶ αἰωνίους τὰς εὐχαριστίας πρὸς αὐτόν. Δὲν εἶναι ὅμως ἔξω τῶν ἐγκωμίων καὶ οἱ ἡμέτεροι συμπατριῶται, λέγω ὁ ἡγούμενος Πετράκης, οἱ Τζαμπέντιδες καὶ ἄλλοι, διότι καὶ αὐτοὶ ἠγωνίσθησαν κατὰ τοῦ τυράννου μέχρις αἵματος καὶ ἐχρησίμευσαν ὡσὰν ὄργανα τῷ Τζελεμπῆ ἐφένδη, δίδοντες ἔγγραφα εἰς διάφορα μέρη ἀξιωματικά, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄνακτα δὶς καὶ τρὶς καὶ παρασταθέντες πολλάκις εἰς κριτήρια, ὥστε ὁποῦ ἂν ὁ Χατζῆ Ἀλῆς (καθὼς τοσάκις ἐσυνέβη) ἤθελε πάλιν ὀρθοποδήσει, τίς ἡ ἀμφιβολία ὅτι αὐτοὶ ἤθελε δοκιμάσουν τὴν ἰδίαν τύχην τοῦ Μπέλου καὶ Μπεκίρη καὶ τῶν λοιπῶν ; Ἰστέον δὲ ὅτ ἐξορισθέντος τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ, πρὶν ἔτι τῆς καρατομίας του, ὁ φιλαθήναιος καὶ φιλοδίκαιος Τζελεμπῆ ἐφένδης, ἔστειλεν εἰς Κῶον ἄνθρωπον ἐπὶ ταὐτοῦ μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν ἐπιτάττοντα σφοδρῶς καὶ ἀφεύκτως τὸν Χατζῆ Ἀλῆν ὅτι νὰ παρασταθῇ εἰς τὸν κριτὴν τῆς Κώου καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἕνα ἐπίτροπον ὡς πρόσωπόν του διὰ βεκὶλ χοτζετίου, ὁ ὁποῖος ἐπίτροπος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἀθήναν καὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν καθ' ἕνα τὰ ὑποστατικὰ ὁποῦ τοῦ ἐπῆρε καὶ νὰ λάβῃ τὰ ὅσα ἄσπρα τοῦ ἔδωσεν. Εἰς αὐτὰ ὁ Χατζῆ Ἀλῆς ἀπεκρίθη τὸ νὰ στοχασθῶ· ἀλλ' ὁ ἡμέτερος προστάτης καὶ καλοθελήτης δὲν τοῦ ἔδωσε καιρὸν νὰ ἐκτείνῃ μακρότερον τοὺς στοχασμούς τους ἀλλὰ μίαν ὥραν προτήτερα (διότι ὑπώπτευε κάθε ἐναν-

τίον) μὲ τὸ δεύτερον φερμάνι προὐξένησεν ἡμῖν τὴν τελείαν ἐλευθερίαν, ὡς εἴρηται. Μετὰ γοῦν τὴν κατάλυσιν τοῦ τυράννου ἤργησεν ὁ πρῶτος βασιλικὸς ὁρισμός, καθ' ὅτι ἐπέρασεν εἰς τὸ μοιρὶ ὅλη του ἡ περιουσία. Ἂν ὅμως ἦσαν ἄνθρωποι μὲ πολιτικὴν φρόνησιν καὶ μὲ ζῆλον καὶ πατριωτισμὸν ἠδύναντο μὲ μίαν συγκαταβατικὴν τιμὴν νὰ ἀγοράσουν τὰ ὑποστατικὰ διὰ τὸ κοινὸν εἰς τόσην διορίαν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλο καλὸν ἠμποροῦσαν νὰ κατορθώσουν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος, τοιοῦτον ἔχοντες προστάτην καὶ διαφεντευτὴν ὅλως ὑπήκοον εἰς τὰ ζητήματά τους καὶ πρόθυμον εἰς τὸ νὰ εὐεργετῇ τὴν Ἀθήναν, τῆς ὁποίας ἐγὼ δὲν ἤθελε σφάλλω τίποτε ἂν τὸν ὀνομάσω κτίτορα νέον. Εἰς τὰς **29** τοῦ Δεκεμβρίου ἐστάλθη βοϊβόδας ἀπὸ τὸ Ἱρὰτ Νιζὰμ τζεδὶτ ἐν εἴδει ἐπιτροπικῆς καὶ οὐχὶ ἴδιος ἰλτιζαμτζῆς ὁ Σουλεϊμάναγας διὰ νὰ κάμῃ ζάπτι τὸ βοϊβοδαλίκι ἕως Μαρτίου καὶ ἀπὸ Μαρτίου ἕως τῆς τελευτῆς τοῦ ἀκολούθου ἔτους τῶν **1796**.

Εἰς τοὺς **1796**, βοϊβόδα ὄντος τοῦ ἄνωθεν Σουλεϊμὰν ἀγᾶ, ἐδιωρίσθησαν ἐπίτροποι τῆς πολιτείας ὁ Βασίλειος Γέροντας καὶ ὁ Ἀγγελάκης Καντζιλιέρης· ἦσαν δὲ οὗτοι τῶν συμπατριωτῶν τῶν εἰς βασιλεύουσαν ἀγωνισαμένων κατὰ τοῦ τυράννου. Οὐ πολλῷ ὕστερον ἔρχεται καὶ ἕνας σαλαχώρης ὀνόματι Χαλὴλ ἀγᾶς διὰ νὰ κάμῃ ἐξέτασιν ἀκριβῶς καὶ καταγραφὴν τῆς περιουσίας τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ. Εἰς δὲ βασιλεύουσαν οἱ Τζαϊμπεντίδες καὶ ὁ Παναγιωτάκης Καντζιλιέρης διὰ ἴδια τέλη ἐστοχάσθησαν νὰ ἐξώσουν τὸν Βενέδικτον καὶ νὰ ἀντικαταστήσουν τὸν Ἀθανάσιον, μετέρχονται δὲ ὄργανον τὸν Νικόλαον Χρυσοχόον. Οὗτος οὖν ἀμέσως πορεύεται πρὸς τὸν Τζελέπῆ ἐφένδην καὶ ἐγχειρίζει αὐτῷ ἔγγραφον κατὰ τοῦ Βενεδίκτου, ἐπισυνάπτων καὶ διὰ στόματος πολλὰς κατηγορίας. Ὁ φρόνιμος καὶ εἰρηνικὸς αὐθέντης τὸν ἀπέβαλε λέγων οὕτω:

ὑπάγετε εἰρηνεύετε καὶ ἐγὼ θέλει διορθώσω τὴν ὑπόθεσιν. Ἐπιστέλλει λοιπὸν εἰς τὸν πατριάρχην ἵνα γράψῃ τῷ Βενεδίκτῳ νὰ ἡσυχάζῃ καὶ νὰ μὴν ἐνοχλῇ τὸν ραγιᾶ, διότι ἔγεινεν ἀγωγὴ κατ' αὐτοῦ. Λαβὼν ὁ Βενέδικτος τὰ πατριαρχικὰ γράμματα συγκαλεῖται εἰς τὴν μητρόπολιν τοὺς ἐγκρίτους καὶ ἄλλους ὀλίγους τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ ἀναγινώσκει εἰς ἐπήκοον, καὶ τοὺς ἐρωτᾷ ἂν ἔχουν γνώμην ἢ εἴδησιν περὶ τούτων, καὶ ἀπεκρίθησαν καὶ ἐταράχθησαν εἰς τοιαῦτα ἐπιχειρήματα, ἔγραψαν δὲ ἐν ταὐτῷ πρὸς τὸν Νικόλαον Χρυσοχόον καὶ τοὺς λοιποὺς διὰ νὰ λείψουν ἅλως ἀπὸ τοιαύτην ἄδικον καταδρομήν, διότι ἄλλως θέλει τοὺς κατατρέξουν· ἔπεμψαν δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀναφορὰν ὑπὲρ τοῦ Βενεδίκτου. Ἀλλ' ὅμως ἐξέπεσε τῆς ἐπαρχίας διὰ ἓν συμβεβηκός, τοῦ ὁποίου ἦτον ὅλως ἀναίτιος, μάλιστα καὶ ἐναντίος. Μήποτε δὲν ἀληθεύει, τὸ, ἐν ἄλλοις πταίομεν καὶ ἐν ἄλλοις ἀπολαμβάνομεν; Τοῦ γὰρ βοϊβόδα Σουλεϊμὰν ἀγᾶ σκληρότερον φερομένου πρὸς τοὺς Τούρκους, οὐχ ἧττον δὲ ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν κακίας θέλοντες αὐτοὶ πάντοτε νὰ ἐξουσιάζουν καὶ νὰ ἀπολαμβάνουν, ἐπαναστάντες μὲ τὰ ἅρματα εἰς τὰς χεῖρας, τὸν μὲν Σουλεϊμὰν ἀγᾶ ἐξωθοῦσι τοῦ βοϊβοδαλικίου, ἀντικαθιστῶσι δὲ τὸν Χαλὴλ ἀγᾶ σαλαχώρην μὲ μουρασελὲ τῆς κρίσεως. Τοῦτο δὲ ἐγένετο τῇ δεκάτῃ τρίτῃ τοῦ Ἀπριλίου· ὁ δὲ κὺρ Βενέδικτος εὐθὺς ἔκαμε σύναξιν τοῦ πλήθους, παρόντος καὶ τοῦ βοϊβόδα, καὶ ἐλάλησεν ὡς ἀπὸ μέρους ὅλου τοῦ ραγιᾶ ὅτι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα κατ' οὐδένα τρόπον εὐχαριστημένοι, ἀλλ' οὐδὲ ἔχομεν ὅλως γνώμην ἢ εἴδησιν εἰς αὐτὰ τὰ κίνημα τῶν Τούρκων. Ἡμεῖς στέργομεν καὶ ζητοῦμεν ἐκεῖνον τὸν βοϊβόδαν ὅπου ἔστειλε ἡ βασιλεία. Ἐκ δὴ τούτου οἱ Τοῦρκοι δὶς καὶ τρὶς ἐσυνάχθησαν, προσκαλέσαντες εἰς τὴν σύναξιν καὶ τοὺς Ρωμαίους, καὶ πολλὰ ἐδοκίμασαν νὰ ἐμβάσουν

καὶ αὐτοὺς εἰς αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα, ὥστε νὰ γένῃ κοινὴ ἕνωσις Τούρκων καὶ Ρωμαίων. Οἱ Ρωμαῖοι πάντοτε ἀπεκρίνοντο μὲ τὸ στόμα τοῦ Βενεδίκτου ὅτι, ἡμεῖς, ῥαγιάδες ὄντες, οὔτε ἔχομεν οὔτε ἐμποροῦμεν νὰ ἔχωμεν κάμμίαν συγκοινωνίαν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Πορευθέντος οὖν εἰς βασιλεύουσαν τοῦ Σουλεϊμὰν ἀγᾶ, ἀνταμώθη πρῶτον μετὰ τῶν Τζαϊμπὲν καὶ ἐφανέρωσε πρὸς αὐτοὺς τὰ πάντα, οἵτινες τὸν ἐδίδαξαν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν αὐθέντην ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν εἶχε μέρος πολὺ ὁ Βενέδικτος καὶ αὐτὸς ἐστάθη ὁ αἴτιος. Ταῦτα ἀκούσας ὁ αὐθέντης, εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι εἰς πόσην δικαίαν ὀργὴν ἐκινήθη. Στέλλει λοιπὸν ἐν τῷ ἅμα ἐπάνω εἰς Ἀθήνας τὸν αὐτὸν Σουλεϊμὰν ἀγᾶ βοϊβόδα τῆς Θήβας καὶ Λεβαδείας, ἐγχειρίσας αὐτῷ καὶ βασιλικοὺς ὁρισμοὺς διὰ νὰ παιδεύσῃ μὲ ἐξορίας τοὺς πρωταιτίους τῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ Τοῦρκοι, μὴ ἔχοντες ἄλλως ποιῆσαι, ἐδέχθησαν μὲν τὸν Σουλεϊμὰν ἀγᾶ διὰ βοϊβόδα, πλὴν δὲν τὸν ἄφησαν νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν κάμμίαν προσταγὴν τοῦ αὐθέντου, ὄντες ὅλοι ἐπάνω εἰς τὰ ἅρματα, ἕως οὗ ἔγραψεν εἰς Ζητούνιον κρυφίως καὶ ἦλθεν ὁ μπεϊζαδὲς μὲ διακοσίους ἀνθρώπους, καὶ τότε εὐθὺς ἐπῆγαν οἱ ἴδιοι ὅσοι ἦσαν διωρισμένοι διὰ τὴν ἐξορίαν καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἡσύχασαν, πληρώσαντες καὶ εἴκοσι πέντε πουγγία ἄσπρα. Ἔλαβε δὲ παρὰ τῶν Τούρκων ὁ μπεϊζαδὲς καὶ ἔγγραφον ὑπόσχεσιν, εἴτ' οὖν νάζερ Τουρκιστί, ὅτι ἀνίσως καὶ ὀψέποτε τῶν Τούρκων τις, ἤθελε πειράξει τὸν παραμικρὸν ῥαγιᾶν, νὰ πληρώνουν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὸ Ἰρὰτ Νιζὰμ ντζεδὶτ γρόσια χιλιάδες τριάκοντα· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐτελεύτα. Ἐκ δὲ τούτου εἰς βασιλεύουσαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Βενεδίκτου, ἔχοντες εἰς ἄκρον παρωργισμένον τὸν Τζελεμπῆ ἐφένδη, ὥρμησαν μὲ ἔγγραφα δὶς καὶ τρὶς πρὸς τὸν ἐπίτροπον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄνακτα ἕως οὗ μὲ ὅλην τὴν ἔνστασιν καὶ ἐναντιότητα τοῦ πατριάρ-

χου, καὶ τῆς Συνόδου καὶ τοῦ μεγάλου ἑρμηνέως, ἔξωσαν τὸν δυστυχῆ Βενέδικτον καὶ κατέστησαν ἐκ δευτέρου Ἀθηνῶν τὸν κὺρ Ἀθανάσιον. Εἰς τὰς 14 Ὀκτωβρίου ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τὸ δεύτερον ὁ μητροπολίτης κὺρ Ἀθανάσιος, ἀνέλαβε δὲ ἐν ταὐτῷ ὅλην τὴν διοίκησιν τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων· καὶ ἀγκαλά, ἐκτὸς τῶν δύο ἐπιτρόπων Βασιλείου καὶ Ἀγγελάκη, εἶχον διορισθῇ καὶ ἕτεροι δέκα ἐπὶ τὸ πολιτεύεσθαι, ὅμως ὅλοι ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τὰ νεύματά του, καὶ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα ἐπράττοντο. Συμμετεῖχε δὲ τῆς ἐξουσίας καὶ ὁ Νικόλαος Τζαϊμπένδης μετ' ὀλίγον ἐλθὼν ἀπὸ τὴν βασιλεύουσαν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου ἦλθεν ὁ ἄρχων Χόκνης, περιηγητὴς Ἐγκλέζος, κατέλυσεν εἰς Ἀθήνας ἡμέρας τεσσαράκοντα. Τὸ περισσότερον τῆς σπουδῆς του καὶ τῶν ἐρωτήσεων ὁποῦ ἔκαμνε ἦτο περὶ τῆς γεωργικῆς.

Εἰς τοὺς 1797 βοϊβόδας ἦλθεν ὁ Χατζῆ Ἐμὶν ἐφένδης ἐπιτροπικῶς. Ἐπίτροποι διωρίσθησαν οἱ αὐτοὶ Βασίλειος καὶ Ἀγγελάκης, ὁ δὲ κὺρ Ἀθανάσιος, ὅστις ἦν ὁ ἄγων καὶ φέρων τὰ πάντα, μετὰ δύο μῆνας τοὺς ἔξωσεν ἀπὸ τὴν ἐπιτροπικὴν καὶ ἔβαλε τὸν Σωτήριον Μπότζην καὶ τὸν Σπύρον Τρίμην. Ὁ μοναρχικὸς τρόπος τῆς διοικήσεως τοῦ κὺρ Ἀθανασίου ἤρξαντο κατ' ὀλίγον νὰ γεννᾷ διχόνοιαν μεταξὺ τῶν πολιτῶν, δυσαρέσκειαν καὶ κατηγορίας κατὰ τοῦ κὺρ Ἀθανασίου καὶ τῶν Τζαϊμπέντιδων.

Εἰς τοὺς 1798 ἐπανέλαβε τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ Χατζῆ Ἐμὶν ἐφένδης. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους, συνάξεως γενομένης ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Ντέκα, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην καὶ συναίνεσιν, ἐδιωρίσθησαν προεστῶτες τῆς πολιτείας ὁ Σπυρίδων Καπιτανάκης, ὁ Ἀλέξανδρος Βενιζέλος καὶ ὁ Χατζῆ Λάμπρος· ἐπίτροποι δὲ ὁ Ἀναστάσιος Τυρναβίτης καὶ ὁ Χατζῆ παπᾶ Μάρκος, καὶ οὕτως ἀπέβαλε τὴν ἐξουσίαν ὁ κὺρ Ἀθανάσιος. Εἰς

τὰς 22 τοῦ Αὐγούστου ἦλθεν ὁ βασιλικὸς ὁρισμὸς διὰ νὰ φυλακωθοῦν οἱ Φραντζέζοι, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Πόρτας διὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον στόλον τοῦ Μποναπάρτε. Μεσοῦντος δὲ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἦλθεν ὁ Τουαδέλ, περιηγητὴς Ἐγκλέζος, κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος Λογοθέτου, νέος τῇ ἡλικίᾳ καὶ πεπαιδευμένος, εἰδήμων προσέτι καὶ τῆς Ἑλληνικῆς μαθήσεως καὶ μάλιστα τῆς περὶ τοὺς ποιητάς· εἶχε δὲ καὶ ἄριστον χαρακτῆρα τοῦ γράφειν Ἑλληνιστί. Ἡ τροφὴ αὐτοῦ ἦν χόρτα καὶ γάλα, καὶ οὐδενὸς τῶν ἐμψύχων ἐγεύετο, ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ἐτύγχανε περιπεσὼν εἰς τὴν πλάνην τῆς μετεμψυχώσεως. Ὑπῆρχε δὲ φύσεως ἡμέρου καὶ συμπαθοῦς, καὶ δῆλον ἐξ ὧν ἐποίησε πρὸς τοὺς Φραντζέζους ἐνταῦθα, διότι συνεχῶς ἐσυναναστρέφετο μὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπαρηγοροῦσε καὶ ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ τοὺς βοηθήσῃ καθ' ὅ,τι ἠδύνατο. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀκολούθου ἔτους τῶν 1799, ἠθέλησε νὰ κάμῃ τὴν περιήγησιν εἰς Θήβας, Λεβαδείαν καὶ καθ' ἑξῆς εἰς τὰ ἀνωτέρω μέρη τῆς Ἑλλάδος. Φθάσας εἰς Θεσσαλονίκην, ηὗρε τοὺς ἐκεῖ Φραντζέζους σιδηροδεσμίους ἐν τῇ εἱρκτῇ καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντας ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ὥστε εἷς ἢ δύο ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἀποθάνουν καὶ ἐκινδύνευον οἱ ἄλλοι. Ὁ Τουαδέλ, εἰς ἄκρον ἐπ' αὐτοῖς σπλαγχνισθείς, ἔγραψεν ἐν τῷ ἅμα εἰς βασιλεύουσαν πρὸς τὸν πρέσβυν, καὶ εὐθὺς ἦλθεν ἄνθρωπος μὲ βασιλικὸν ὁρισμὸν καὶ τοὺς ἠλευθέρωσε. Παρόμοιος ὁρισμὸς ἐστάλθη καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις Φραντζέζων, ὅτι νὰ μὴ δοκιμάσουν κάμμίαν ἐνόχλησιν, ἀλλὰ νὰ κάθηνται μὲ ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν εἰς τὰ ὀσπήτιά τους. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου τῶν 1799, ἐπέστρεψεν αὖθις εἰς Ἀθήνας, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἠσθένησεν ἐπὶ ποδῶν ἀπὸ ἕνα ἐλαφρὸν πυρεττόν. Ὁ ἰατρὸς τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ εὐγάλῃ ὀλίγον αἷμα, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐδέχθη, λέγωντας ὅτι

δίχα μεγάλης ἀνάγκης δὲν τοῦ εἶναι συγχωρημένον ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς τῆς Ἐγγλιτέρας νὰ φλεβοτομηθῇ. Ἐπῆρε δὲ ὁ ἴδιος μίαν σκόνην ἐδικήν του, ἴσως ἀντιπυρετικήν. Ἐπικειμένης δὲ τῆς νόσου, ὁ ἰατρὸς τὸν ἐδιώρισε νὰ πάρῃ τὴν κίναν· περὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπῆγεν ὁ ἰατρὸς κατὰ τὸ σύνηθες πρὸς ἐπίσκεψίν του, καὶ πάλιν ἐπῆγεν εἰς τὰς δέκα ἢ ἕνδεκα ὥρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ ἰατρὸς πῶς ἔχει ὁ ἀσθενής, ἀπεκρίθη εἰς τὸ αὐτὸ εὑρίσκεται. Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν ὁ ἰατρός, μόλις εἶχε περάσει ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, καὶ ὁ Τουαδέλ, συσχεθεὶς ὑπό τινος σφοδροῦ κλόνου, κρατηθείσης δὲ καὶ τῆς γλώττης, ἄρχισε νὰ λαλῇ μερικὰ ἄναρθρα, καὶ ἐν ταὐτῷ παρέδωκε καὶ τὴν ψυχήν, εὑγάλωντας αἷμα πολὺ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἀπὸ τὴν μύτην. Ἦν δεκάτη τρίτη τοῦ Ἰουλίου τῶν 1799, ἐτάφη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, νῦν δὲ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Λογοθέτης ἔκαμε τὰ περὶ τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ λαμπρῶς, διότι ἐπροσκάλεσε δύο ἀρχιερεῖς τὸν Κορωνείας καὶ τὸν Αἰγίνης μετὰ παντὸς τοῦ ἱερατείου, καὶ ὅλους τοὺς ἐγκρίτους καὶ παζαρίτας, καὶ τὴν κουστωδίαν τοῦ βοϊβόδα προπορευομένους ἔμπροσθεν. Ἦν δὲ πλῆθος πολὺ γυναικῶν καὶ παίδων ἔξω εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, ὅπου ἐπρόσμενον· μετὰ τὴν ταφὴν ἔρριψαν ἅπαξ καὶ δὶς τουφέκια οἱ ἀλβανῖται. Ὅλοι σχεδὸν τὸν ἔκλαυσαν διὰ τὴν νεότητά του καὶ διὰ τὴν προκοπήν του.

Εἰς τοὺς 1799 διεδέχθη τὸ βοϊβοδαλίκι ὁ Χατζῆ Χουσεὶν ἐφένδης ἐπιτροπικῶς· ἐπίτροποι δὲ ἐδιωρίσθησαν μόνοι οἱ δύο ἐκ δευτέρου ὁ Καπιτανάκης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, τούτοις συνηριθμήθη καὶ ὁ Σπυρίδων Τρικαλινός. Εἰς τὰς 20 τοῦ Σεπτεμβρίου ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ὁ μητροπολίτης κὺρ Ἀθανάσιος ἀπὸ μίαν ἀσθένειαν πέντε μηνῶν. Εἰς τὰς 3 τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐχειροτονήθη εἰς βασιλεύουσαν ὁ κὺρ Γρηγόριος, ἀρ-

χιδιάκονος ὢν τοῦ πρώην Τυρνόβου Καλλινίκου· ἦν δὲ ὁ μακαρίτης κὺρ 'Αθανάσιος εἰδήμων τῆς Ἑλλήνων παιδείας καὶ τῆς 'Οθωμανικῆς φωνῆς ἔμπειρος, εὔγλωττός τε εἰς ὑπερβολὴν καὶ εὐφραδής, καὶ ἐλάλει ἐκ τοῦ προχείρου ἐπ' ἐκκλησίας. 'Ο δὲ κὺρ Γρηγόριος οὐκ ἦν ὅλως παιδείας ἄγευστος, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ ἐκφωνήσῃ ἐπ' ἐκκλησίας οὔτε ἕνα λόγον. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν 1800, τουτέστι 'Ιανουαρίου 29, ἦλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ὁ κὺρ Γρηγόριος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 'Ιουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῶν 1799, ὁ μυλὸρδ Ἔλγιν, πληρεξούσιος πρέσβυς τῆς Βρεττανίας παρὰ τῇ 'Οθωμανικῇ Πόρτᾳ, ἔστειλε εἰς 'Αθήνας τεχνίτας Ρωμάνους καὶ 'Αναπολιτάνους διὰ νὰ κατασκάψουν καὶ νὰ ἐρευνήσουν εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς γῆς διὰ μάρμαρα καὶ κτίρια παλαιὰ καὶ νὰ καταιβάσουν ἀπὸ τὸν περίφημον ἐκεῖνον ναὸν τῆς 'Αθηνᾶς ἐκεῖνα τὰ ἀξιολογώτατα ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας, τὰ ὁποῖα ἔδιδαν θάμβος καὶ ἔκπληξιν εἰς ὅλους τοὺς περιηγητάς. Ὅσον μὲν διὰ τὸ δεύτερον, δὲν τοῦ ἐδόθη ἡ ἄδεια.

Εἰς τοὺς 1800 βοϊβόδας ἐκ δευτέρου ὁ Χατζῆ Οὐσεὶν ἐφένδης.

ΤΕΛΟΣ.

Τιμᾶται δραχ. 3.

